Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer ʿEn Yaʿaḳov

agadot Bavli vi-Yerushalmi ʿim perushe ṿe-ha-ḥidushim she-baʾu bo ke-khol asher nidpesu kamah paʿamim : u-ve-tosefet maʿalot rabim

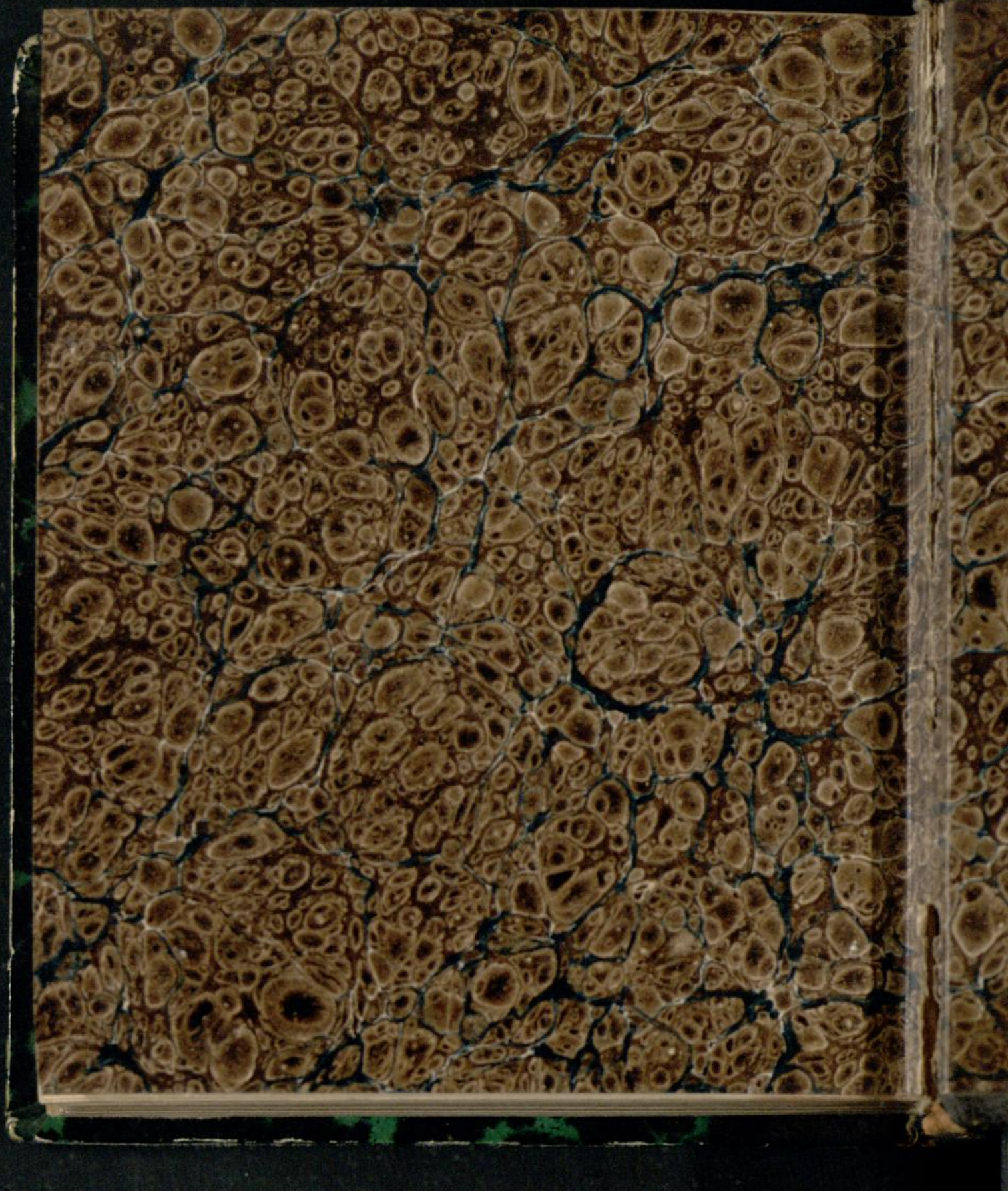
Ibn-Ḥaviv, Yaʿaḳov Ben-Shelomoh
המלש ןב בקעי ,ביבח-ןבא

[Kaliningrad?], [1860?]

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9313

Visual Library

ספר

עין יעקב

חלק שני

אגדות בבלי וירושלמי עם פירש"י והחדושים
שבאו בו ככל אשר נדפסו כמה פעמים.
ובתוספת מעלות רבים.

א) נדפסו בשלימות לא יחסר כל בם,
יתענגו הרואים.
ב) הוגהו מכל הטעיות והשבושים בשקידה
רבה.
ג) ציונים והגהות ככל אשר נדפסו בספרי
ע"י הגרולים.
ד) הגהות הב"ח על אגדות.

VEREINIGTE EPHRAIMSCHE LEHRANSTALT
BETH-HA-MIDRASCH

4229
UNIVERSITÄT POTSDAM
Universitätsbibliothek

שבעת

א ימים קודם יום הכפורים מפרישין כ"ג מביתו ללשכת
פרהדרין ומתקינין לו כהן אחר תחתיו שמא יארע
בו פסול. רבי יהודה אומר אף אשה אחרת מתקינין
ויקרא יז לו שמא תמות אשתו. שנאמ' *וכפר בעדו ובעד
ביתו ביתו זו אשתו. א"ל א"כ אין לדבר סוף:
זס מאי בירה אמר רבה בר בר חנה אר"י מקום היה
בהר הבית ובירה שמו. ור"ל אמר כל המקדש
ד"ה ו כט כולו קרוי בירה שנא' *הבירה אשר הכינותי:
א תניא קח לך משלך עשה לך משלך *ויקחו אליך
ג שמן זית זך משל צבור. דברי רבי יאשיה.
ע"ב רבי יונתן אומר בין קח לך בין ויקחו אליך משל
זמות כו שבעת ימים קודם יום הכפורים מפרישין כ"ג מכל עבודת
יום הכפורים ליכה כדרה אלא בו כדילף בהוריות
פ' בתרא לכתיב גבי יום הכפורים וכפר הכהן אשר ימשח
אותו ובגמ' מפרש למה נקראת כן: ומתקינין לו ומזמנין
לו: כהן אחר להיות כ"ג תקתיו אם יארע בו פסול קרי אי
אחר טומאה המעכבין אלא למקדש: ובעד ביתו גבי יום
הכפורים כתיב בחקרי מות: אם כן דקיימא למיתה: אין
לדבר סוף זמן גס זו תמות:
הבירה אשר הכינותי אשר הזמנתי לה מקום גורן ארוכה
לבנותה ודוד קאמר ליה להאי קרא בדברי הימים:
עשה לך כגון זתי קלונרות כסף:

צבור. אם כן מה ת"ל קח לך. כביכול משלך אני רוצה (ואיני רוצה) [יותר] משלהם. אבא חנן אומר
דנריס י משום רבי אלעזר כתוב אחד אומר *ועשית לך
שמות כה ארון עץ וכתוב אחד אומר *ועשו ארון עצי שטים
הא ביצר כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום
כאן בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום. ויכסהו
הענן ששת ימים וגו' וכו' מאי ששת ימים זה בנה אב
שכל הנכנס במחנה שכינה טעון פרישה ששה:
ב **תניא** משה עלה בענן ונתכסה ונתקדש בענן לקבל
ד תורה לישראל בקדושה שנא' *וישכון כבוד
שמות כד ה' על הר סיני וה היה מעשה אחר עשרת הדברו'

כביכול לכי שמעתי שלש היה לגזור יכול להתכפר בעל יקיל
בעלך הייתי רועה ולכי חומר לפי שדבר קשה הוא לומר שהקב"ה
קן בישראל לומר בלשון כביכול כלומר על כרחכו כאמר כך
בלעו לפשר לומר כן וכן כל כביכול שבמקרא: בזמן שהם
עושין רצונו של מקום בקריאת העבודה על שמס:
זה **היה** מעשה וכו' כלו' לי לתה יכול לומר ויכסהו להר
ולא למשה ולכן שבת ימים הן שהיו מריחין קדש שבלו
לסיני עד יום מתן תורה ולין כאן פרישה למשה שהרי כל
לותן שבת ימים עלה וירד בהשכמה להזהירם על פרישה
מן הלשה מלות הגבלה זלת לא תאמר לפי שזה היה מעשה
לקר עשרת הדברות בתקלת מ' יום שנכנס למקנה שכינה
להיות שם עם ה' לקבל הלוקות. ולקמן מפרש מהיכן פשיטא
ליה לקר מתן עשרת הדברות היו שבת ימים הללו:

II.

שהוא תחלה למ' יום דברי ר' יוסי הגלילי ר'
עקיבא אומר וישכון כבוד ה' על הר סיני מר"ח
*ויכסהו הענן להר ויקרא אל משה (ביום הז') ומשה סס
וכל ישראל עומדים ולא בא הכתוב אלא לחלוק ע"ב
כבוד למשה רבי נתן אומר לא בא הכתוב אלא
למרק אכילה ושתיה שבמעיו כדי לשומו כמלאכי
השרת ר' מתיא בן חרש אומר לא בא הכתוב
אלא לאיים עליו כדי שתהא תורה נתונה באימה
ביראה ברעד ברתת ובזיע שנ' *עבדו את ה' ביראה מליס ג
וגילו ברעדה מאי וגילו ברעדה אמר רב אדא בר פ' לין
עומדין

רע"ק אומ' קודס י' דברות היו ושבת ימים הללו הס שבת
ימים שמר"ק עד יום מתן תורה וכז' קבלוה ומשה וכל ישראל
עומדים לקבל י' הדברות כדאמריכן לכתי ולא יהיה לך מפי
הגבורה שמעכום. ולא"כ עלה כדי לקבל הלוחות ולא היה
סס פרישה כלל: ויכסהו הענן להר ולא למשה שהרי כל
לותן שבת ימים עלה וירד ונהשכמה לומר להס אתס רואיתס
אשר עשיתי וגו' ולמקר כאמר לו לך אל העס וקדשתס היום
ומקר ולמקר רד העד בעס: ולא בא הכתוב לומר ויקרא אל
משה לבדו אלא לחלוק לו כבוד: למרק אכילה ושתיה ר' כתן
סבר לה כר' יוסי הגלילי דפרישה למשה הוחי אך לא ללמוד
מכאן לשאר הכוכבים למקום שכיכה פרישה שלא היתה פרישה
זו אלא שבשבה ימים הללו כתמרקה אכילה שבמעיו להיות
כמלאכי השרת אבל בעלמא לא בעיכא מירוק: לאיים עליו
הוא כמי סבר לה כר' יוסי הגלילי דפרישה למשה הוחי ולהבדילו

מחנה אמר רב במקום גילה שם תחא רעדה במאי
קא מפלגי ר' יוסי הגלילי ור"ע בפלוגתא דהני
תנאי קא מפלגי דתניא בו' לחדש נתנה תורה
לישראל ר' יוסי אומ' בו' בו. מ"ד בששי. בששי נתנה
בשביעי עלה. דכתיב *ויקרא אל משה ביום השביעי
ומ"ד בשבעה. בו' נתנה ובו' עלה. ר' יוסי הגלילי
סבר לה כת"ק דאמר בו' לחודש נתנה תורה לישראל
היולכך זה היה מעשה אחר עשרת הדברות. *וישכון
כבוד ה' על הר סיני. ויכסהו הענן ששת ימים
למשה. ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן
לקבולי תורה כולה. דאי ס"ד וישכון כבוד ה' מראש
חדש ויכסהו הענן להר ויקרא אל משה [ביום הו']

שבת פ' ריע"ק תענית פ"ב זבחים כד ע' ח"ס סה

מבני חדש שתקול עליו חימה בהיותו לבדו יבין וישים בלבו
ליכנס במקכה שכיכה בחימה: במקום גילה מתן תורה של
לוחות דכתיב פקודי ה' ישרים משמחי לב: במאי קמפלגי
מה רלוה מביאים לדבריהם (עכל הגמרא: יש לעיין למה הוצרך
הדב לפרש כלן במאי קמפלגי כיון שפירושו ידוע בשקוולות רביס):
נתנה תורה עשרת הדברות ומקרלי ילפי טעמייהו ת"ק ור'
יוסי בשבת שנת בפרק ח"ר עקיבא: מ"ד בששה וכו'
כדי כסבא הכא ופי' הוא בספרים כי היכי דלא תקשי לן
לקמן היולך שלשו מ' יום ג"ז בתמוז שכשתברו הלוחות משקרת:
בו' עלה לקבל הלוחות ושהה מ' יום: ר' יוסי הגלילי סבר
לה כת"ק היולכך על כרחין שנה ימים ויום הו' הכתובים
כלן לחקר עשרת הדברות היו ופירש משה שנה ימים וכו'

לקבולי (תורה) [י' הדברות] הוא הא קבילו להו מו'
והא אסתלק ליה ענן מששה. ור' עקיבא סבר לה
כרבי יוסי דאמר ביום השביעי לחדש נתנה תורה
לישראל. בשלמא לרבי עקיבא היינו דמשכחת לה
בי"ו בתמוז נשתברו הלוחו'. ד' ועשרי' דסיון ושיתסר
דתמוז מלו להו מ' יום דהוה בהר. ובשבסר בתמוז
נחית אתא ותברינהו ללוחות. אלא רבי יוסי הגלילי
דאמר ששה דפרישה ומ' דהר עד עשרים ותלתא
בתמוז לא אתבור לוחות אמ' לך ר"י הגלילי מ' דהר
בהדי ו' דפרישה. אמר מר ויקרא אל משה.
משה וכל ישראל עומדים מסייע לר"א דאמר ר"א
ויקרא אל משה. משה וכל ישראל עומדין ולא
בא הכתוב אלא לחלוק לו כבוד למשה:

ג מתיבי *קול לו קול אליו משה שמע וכל ישראל
לא שמעו לא קשיא הא בסיני הא באהל סס
מועד. ואיבעית אימא (הא והא באהל מיעד ולא) במדבר ו

ככסס לקבל הלוחות: ורע"ק סבר לה כר' יוסי הילכך ז'
זה בשביעי לחדש היה: בשלמא לר' עקיבא דאמר לא הוחי
פרישה התס מ' יום היו ולא יותר וכשלמו בי"ז בתמוז כ"ל מסיון
שהרי ו' ימים עברו ממנו וכו' עלה וכמה שככסו בתוך יום השביעי
כשעלה כתיכב לירד בתוך י"ז בתמוז שהיו מ' יום שלמים:
קול לו קול אליו וישמע את הקול מדבר אליו לו היה יכול
לומר ואמר אליו ללמדך שלו לבדו היה כמשך הקול בשהיל
מועד משהוקס המשכן וכדבר עמו מעל הכפורת לא היה הקול

[לא] קשיא הא בקריאה הא בדבור. ר' זריקא רמי קראי (אהדדי) [קמי' דר"א ואמרי לה א"ר זריקא ר"א רמי] כתיב *ולא יכול משה לבא אל אהל מועד שמות מ
כי שכן עליו הענן וגו' וכתיב *ויבא משה בתוך שם כד
הענן וגו' מלמד שתפסו הקב"ה למשה והביאו בענן דבי ר' ישמעאל תנא נאמר כאן בתוך ונאמר להלן בתוך *ויבאו בני ישראל בתוך הים מה להלן שביל שמו' יד
דכתיב *והמים להם חומה אף כאן שביל *ויקרא שם
אל משה וידבר למה הקדים קריאה לדבור למד ויקרא ו
תורה דרך ארץ שלא יאמר אדם דבר לחברו אלא א"כ קוראו מסייע ליה לרבי חנינא דאמר רבי חנינא לא יאמר אדם לחברו דבר אלא אם כן קוראו. לאמר אמר רבי מנסיא בר בריה דרבי מנסיא משמיה דרבי מנסיא רבה מנין לאומר דבר לחברו שהוא בבל ויאמר עד שיאמר לו לך אמור תלמוד לומר וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר:

ד כיצר הלבישן. כיצד מאי דהוה הוה.
ה אלא כיצד מלבישן לעתיד לבא. לע"ל נמי
ע"ב לכשיבאו אהרן ובניו משה רבינו יבא עמהם ויאמר

כשמע ליה דקרח וכנתו מה לו לאהל מועד כתיב ריש פ' דקרח וכנתו מה לו לאהל מועד וגו': שהוא בבל ויאמר וכו' ת"ל לאמר לו לאמור הדברים אלא מ"כ כתן לו רשות: כיצד הלבישן סדר הבגדים לאח ולבניו זה לאחר זה: מאי דהוה הוה ומה טורח לבו לגלול:

אלא כיצד הלבישן למסבר קראי. (ובמסכת זבחים פרק ד' נאמר כיוצא בזה) תני רבי אלעזר משום רבי יוסי פיגל בדבר הנעשה בחוץ וכו' אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה הלכה כר' אלעזר שאמר משום רבי יוסי אמר רב יוסף הלכתא למשיחא א"ל אביי אלא מעתה כולה שחיטת קדשים לא ליתני הלכתא למשיחא אלא דרוש וקבל שכר הכי נמי דרוש וקבל שכר הכי קאמינא לך הלכתא למה לי: אמר רבה בר רב הונא חייבאדם למשמש בתפליו ז בכל שעה ושעה ק"ו מציץ *ומה ציץ שאין בו ע"ג אלא אזכרה אחת אמרה תורה *על מצחו תמיד ז שלא יסיח דעתו ממנו תפלין שיש בהם אזכרות זמות כח הרבה עאכ"ו: *ללשכת פרהדרין וכו' תניא ר' יהודה סס אומר וכי לשכת פרהדרין היתה והלא לשכת בלווטי ע"ג

למסבר קראי דלא ליקשו להדדי דכתיב וקברת אותם לבבט להרן ובניו משמע קבירתם של אב ובניס בסדר אחד ולא הפסיק לבושת בגד אחר בתוים ובעזיה כתי' באהרן ויקבור אותו לבבט בסדר לבושת בגדיו וגמר והלבישו כל הלבושים ואח"כ הקריב בניו והלבישם וקברם: (פי' מאמר מס' זבחים) הלכתא למשיחא הרי קבע לנו הלכה הצריכה לנו לימות המשיח כשיבנה בית המקדש ועכשיו לא הוצרכנו לה: הלכתא למה לי הלכה אחת מתמהכת אחל מגרם לא קשיח לי לפי שתורה היא ודרוש וקבל שכר אחל קיבוע הלכה איכו אלא להורות הלכה למעשה ועכשיו איכו כוהג:

פרהדרין פקידי המלך: לשכת בלווטי לשון שריס כך היתה

היתה אלא בתחלה היו קורין אותה לשכת בלווטי
ומתוך שנותנים עליה ממון לכהונ' ומחליפים אותם כל
שנים עשר חדש כפרהדרין הללו שמחליפי' אותן כל
שני' עשר חדש לפיכך היו קורין אות' לשכת פרהדרין:
ה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי
ט דכתיב *יראת ה' תוסיף ימים ושנות רשעים
מזלי י תקצרנה. יראת ה' תוסיף ימים זה מקדש ראשון
שעמד ת"י שנים ולא שמשו בו אלא י"ח כהנים.
ושנות רשעים תקצרנה זה מקדש שני שעמד ת"כ
שנה ושמשו בו יותר משלש מאות כהנים צא
מהם מ' שנה ששמש שמעון הצדיק ופ' שנה ששמש
יוחנן כהן גדול וי' ששמש ישמעאל בן פאבי ואמרי
לה י"א ששמש רבי אלעזר בן חרסום מכאן ואילך
צא וחשוב כ"א לא הוציא שנתו. (אמר רבי יוחנן
בן תורתא וכ"כ למה לפי שהיו לוקחי' אותה בדמי'.

נקרא לשכת גזית: בתחלה כל ימי שמעון הצדיק שהחזיק
ימים היו קורין אותה לשכת בלווטי: מתוך שנותנין ממון
לכהונה מתוך שכהני בית שכי היו עומדין ע"י ממון שכותכין
על כהוכה גדולה לכלכי בית משמוכתי מחליפין אותן כל
י"ב חדש כלומר ארבעים היו ולא היו מוליכין שכתן ועומד
לאחר תקתיו וכל כהן המתקדש בה סותר אותה ובוכה בכין
כאה מן הרחבון שהסך קכויה על שמו וכמלא מתקלפת כל
שכה ושכה: כפרהדרין הללו שהמלך מחליפן בכל שכה ושכה
חזרו לקכותה לשכת פרהדרין:

דאמר רבי אסי תרקבא דדינרי עיילה ליה מרתא בת ביתום לינאי מלכא עד דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהנא רברבא) א"ר יוחנן בן תורתא מפני מה חרבה שילה מפני שהיו שם ב' דברים גלוי עריות ובזוי קדשים. גלוי עריות דכתיב *ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשון בניו לכל ישראל ואת אשר ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד. ואע"ג דא"ר שמואל בר נחמני א"ר *יוחנן כל האומר בני עלי חטאו אינו אלא טועה מתוך *ששיהו את קיניהם מיהא מעלה עליהם הכתוב כאלו שכבום. בזוי קדשים דכתיב *גם בטרם יקטירון את החלב ובא נער הכהן ואמר לאיש הזובח וגו' ויאמר אליו האיש קטר יקטירון כיום החלב וגו' עד כי נאצו האנשים את מנחת ה':

שמואל ס ב
ל"ל יוכת ן שבת פ' בהמה וע"ש רש"י סס ע"ב ס"ס ב

מקדש ראשון מפני מה חרב מפני שהיו בו שלשה דברים: עכו"ם וגילוי עריות ושפיכות דמים עכו"ם דכתיב *כי קצר המצע מהשתרע והמסכה צרה כהתכנם מאי כי קצר המצע מהשתרע (א"ר שמואל בר נחמני) א"ר יונתן קצר מצע וה מהשתרר

סס יחזקיה כח חלק וע"ש רש"י

ששיהו את קיניהם שהיו מביאות במלחות ימי לידת להטהר
לאכול בקדשים והם היו בעלי גחוה והיו מתרפלים
בהקרבה והכעיס מתיכות עד שיקרבום ומשתהות מלקזור
למקומן אחל בעליהן ומבטלים את הכעיס מפריה ורביה:
מהשתרע דרים כוטריקון מהשתרר ריע לאקר:

עליו ב' רעים כאחד. והמסכה צרה כהתכנם א"ר שמואל בר נחמני (א"ר יונתן) כי מטא (ר' יוחנן) [ר' יונתן] להאי פסוקא בכי אמר מאן דכתיב ביה *כונם כנד מי הים תעשה לו מסכה צרה. ג"ע דכתיב *ויאמר ה' יען כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון וגו' יען כי גבהו בנות ציון שהיו מהלכו' ארוכה בצד קצרה ותלכנה נטויות גרון שהיו מהלכו' בקומה זקופה. ומסקרות עינים דהוו מליין כוחלא עיניהן הלוך וטפוף תלכנה שהיו מהלכות עקב בצד גודל. וברגליהן תעכסנה א"ר יצחק מלמד שהיו מביאות מור ואפרסמון ומניחות במנעליה' (ומהלכות בשוקי ירושלים) כיון שמגיעות אצל בחורי ישראל בועטות בקרקע ומתיזות עליהם ומכניסות בהם יצר הרע כארס (דעכנא [בכעום] שפיכות דמים דכתיב *וגם דם נקי שפך מנשה הרבה מאד עד אשר מלא את ירושלים פה לפה לבד מחטאתו אשר החטיא את יהודה לעשות הרע בעיני ה' רשעים הם אלא שחלו בטחונם בהב"ה אתאן למקדש ראשון דכתיב *ראשית בשחד ישפוטו וכהניה במחיר יורו ונביאיה בכסף יקסמו ועל ה' ישענו וגו' לפיכך

תלים לג
ישעי' ג
שבת פ"ו
וע"ש
רמ"ל
ויכיס
ב כל
עיין גי'
הגמ'
מיכ' ג

שני רעים שהעמיד מכשה כלס בהיכל: צרה לשון ריעות
כנ' כשיס לחש לקד וכעסתה לרתה וחשה חל לקותה לח
תקק לגרור: ראשיה בשחד ישפוטו סיפיה דקרח ועל ה'
ישענו לאמר הלח ה' בקרבנו:

הקב"ה הביא עליהם שלשה פורעניות כנגד שלשה
מיכה ג עבירות שבידם שנ' *לכן בגללכם ציון שדה תחרש
וירושלים עיין תהיה והר הבית לבמות יער אבל
מקדש שני (שאנו בקיאים בו) שהיו עוסקים בתורה
ובמצות ובגמילות חסדים מפני מה חרב מפני
עיין שנאת חנם שהיה ביניהם ללמדך ששקולה שנאת
במוצש' חנם כנגד שלש עבירות עכו"ם וגילוי עריות ושפיכו'
דבר דמים. ובמקדש הראשון לא היה שנאת חנם והכתי'
קמלמ *מגורי אל חרב היו את עמי לכן ספוק אל ירך
ע"ב וא"ר אלעזר אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם
ירמיה כח זה ודוקרים זה את זה בחרבות שבלשונם ההוא
בנשיאי ישראל הוא דהואי שנ' *ועק והילל בן אדם
כי היא היתה בעמי וגו' ותניא ועק והילל יכול לכל
ת"ל *היא בכל נשיאי ישראל מגורי אל חרב היו
את עמי לכן ספוק אל ירך ר' יוחנן ורבי אלעזר
דאמרי תרוייהו ראשונים שנתגלה עונם נתגלה
קצם אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה קצם:
א"ר יוחנן טובה צפרנן של ראשונים מכריסן של ז
אחרוני' א"ל ר"ל לר' יוחנן אדרבה אחרוני'

עליהם למקדם רחמון קמי: ג' גזירות שדה ועיין ובמות
יער: עיין קרבה ומטלטלי הזמד במו ויעה בדד מקסה כזב:
שנתגלה עונם לפי היו מכסי' פמעיהן: נתגלה קצם לפי
מלאת לנבל שנעים שכה לפקוד לתכם: אחרונים לא נתגלה
עונם נכי מקדם שכי רשע' היו נסתר:

עדיפי דאע"ג דאיכא שעבוד מלכיות קא עסקי בתורה א"ל (באר תוכיח שחורה למשה ולא חורה ליהושע. א"ר) א"ל בירה תוכיח שחורה לראשונים ולא חורה לאחרונים. שאלו את ר' אלעזר ראשונים גדולים או אחרונים אמר להם תנו עיניכם בבירה. א"ר אמר להם עדיכם בירה. רשב"ל הוה קא סחי במיא דירדן אתא רבה בר בר חנה יהב ליה ידא א"ל אלהא סנינא לכו דכתיב *אם חומה היא נבנה עליה טירת כסף וגו' אם חומה אם עשיתם עצמכם כחומה ועליתם כלכם בימי עזרא נמשלתם בכסף שאין הרקב שולט בו עכשיו שעליתם כדלתות נמשלתם כארז שהרקב שולט בו 'מאי ארז אמר עולא סממגור מאי סממגור א"ר אבא בת קול

ס"הש ח

ועיין בערוך

בירה בית המקדש: עדיכם בירה נכין הבית עד לכם בדבר שליכו קוזר לכו וקזר לרחבו': סנינא לכו לכל נכי נבל שלח עלו בימי עזרא ומכעו שכיב' מלשון לשרו' בבית שכי: נמשלתם בכסף שליכו כרקב כן לא הייתם קסרים שכיכה: כדלתות שער שיש בו שכי דלתות פותח לקד וקנרו סגור כך עליתם לקלקין: שהרקב שולט בו מקלתו תולעת לוכלתו מתוכו ומקלתו קייס כך קלת קזון שכיכה היה שם וכולו לא היה שם: מאי ארז מלי כמשלתם לארז דקלמר: אמר עולא סממגוף שהסם מכתתו ומגרדו מנפכי' סממגור שם התולעת: מאי סממגור כלו' למה כמשלו בבית שכי לסממגור לעכיין שרייה שכיכה: א"ר אבא בת קול נמתייר להו כחבר כשחר

כדתניא משמתו נביאים אחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל ועדיין משתמשין בבת קול רשב"ל מי משתעי בהדיה רבה בר בר חנה השתא ומה ר' אלעזר דמרא דארעא דישראל הוה לא הוה משתעי רשב"ל בהדיה דכל מאן דהוה משתעי בהדיה רשב"ל בשוק יהבין ליה עסקא בלא סהדי בהדי רבה בר בר חנה משתעי אמר רב פפא שדא גברא בינייתו אי ר"ל ווּעירי אי רבה בר בר חנה ורבי אלעזר:

כי אתא לקמיה דרבי יוחנן א"ל לאו הויינו טעמא דאי נמי סליקו כולהו בימי עזרא לא שריא שכינה במקדש שני דכתיב *יפת אלהים ליפת וישכן באהלי שם ויהי כנען עבד למו. *אע"ג דיפת אלהים ליפת אין השכינה שורה אלא באהלי שם. ופרסאי מנא לן דמיפת אתו. דכתיב *בני יפת גומר ומגוג ומדי ויון ותובל ומשך ותירס. גומר זה גרממיא. מגוג זו גומתא. ומדי כמשמעו. יון זו מקדוניא. תובל זו בית אינקי. משך זו מוסיא. ותירס פליגי בה רבי סימאי ורבנן [וא"ד ר' סומון ורבנן] חד אמר זו

מן הארז מקלת מעט: גברא בינייתו לו לת הרוקן תקליף לו לת פוזט היל: אי ר"ל היה רוקן וזעירי פוזט היל לו רבה בר בר קכה פוזט היל ורבי ללעזר היה רוקן: כי אתא ריש לקיש: לקמיה דרבי יוחנן וספר לו כך לתרתי לפלוגי: אע"פ שיפת אלהים ליפת זכו פרסיים לבנו' בית זכי לין זכיכה זורה חלל בתקדש רלזון זבנה שלמה

סוטה פרק לתרון סנהד' י"ל

ירוזי ט

ס"ז י ר"ל תדינה גו' וכן בכלס וכן הוא בת"י

בראשי' י תורקי וחד אמר זו פרס *ובני כוש סבא וחוילה
וסבתא ורעמא וסבתכא תני רב יוסף סקיסתן גויתא
וסקיסתן ברייתא בין חדא לחדא מאה פרסי והיקפן
סס אלפא פרסי *ותהי ראשית ממלכתו בבל וארך
ואכד וכלנה בארץ שנער בבל כמשמעה ארך זו
סס ארכש ואכד זו בשכר וכלנה זו ניכר. *מן הארץ
ההיא יצא אשור ויבן את נינוה ואת רחובות עיר
ואת כלח תני רב יוסף אשור זה סילק. ויבן את
נינוה כמשמעה. רחובות עיר זה פרת דמישון.
ואת כלח זו פרת דבורסיף. ואת רסן בין נינוה ובין
כלח היא העיר הגדולה רסן זו איקניספן. היא
העיר הגדולה איני יודע אם נינוה העיר הגדולה או
יונה ג רסן היא העיר הגדולה כשהוא אומר *ונינוה היתה
מדבר יג עיר גדולה וגו' הוי אומר נינוה העיר הגדולה. *ושם
סוטה אחימן ששי ותלמי וגו' [תנא] אחימן מיומן שבאחיו.
פ' מלו ששי שמשים את הארץ בשחיחות. תלמי שמשים
נלחמי'
וע"ז
רש"י

סנה מזרעו של סס: סקיסתן גויתא וסקיסתן ברייתא
חסבתא וחסנתכא קלי סמון סוה והס מקום מוקף הריס
והקילוכה מקפת את הפכימי' ורקוקה פכימית מן היקף
הקילוכה לכל לד ק' פרסי והיקף הקילוכה אלפא פרסי:
מן הארץ ההיא יצא אשור שלא להיות נעלת דור הפלגה:
ושם אחימן לייזי דנקט שמות נקט כמי להאי: שמשים
את הארץ כשחיחות נפסיעותיו ושמי לשון השאת והשבר
והשין (לחת) לבדה שורש נתיבה:

את הארץ תלמים תלמים. ד"א אחימן בנה ענת. ששי בנה אלוש. תלמי בנה תלבוש. ילידי הענק שמעניקין את החמה בקומתן:

אמר ר"י בן לוי א"ר עתידה מחריבי בית שני ט שתפול ביד פרס. שנאמר *לכן שמעו עצת ס ה' אשר יעץ על אדום ומחשבותיו אשר חשבי' מט אל יושבי תימן אם לא יסחבום צעירי הצאן וגו'. מתקיף לה (רבא) [רבה] בר עולא וממאי דהאי צעירי הצאן פרס הוא דכתיב *האיל אשר ראית דניאל ח בעל הקרנים מלכי מדי ופרס ואימא יון דכתיב *והצפיר השעיר מלך יון כי סליק (ר' אבא) [רב ס חביבא בר סורמקי] אמרה קמיה דההוא מרבנן א"ל מאן דלא ידע פרושיה דקראי מותיב תיובתא לרבי מאי צעירי הצאן זוטרא דאחיו דתני רב יוסף תירס זו פרס. אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן משום רבי יהודה בר' אלעאי עתידה מחריבה שתפול ביד פרס ק"ו ממקדש ראשון ומה מקדש ראשון שבנאוהו בני שם והחריבוהו כשדים נפלו

תלמים כצורות המקריסה: ל"ח ל"ג: מעניקין את החמה דומה שלוחרו כוכב ועולה בחלון הרקיע. (יש מפרשים שקודם הכי החמה שינדין לא היתה כרקית בשום מקום בעולם היתה כרקית בענק שלהם מפני גבהותן ו"ת שאפי' כשבקיעה החמה ולא כרקית החמה בעולם עדיין היתה כרקית בענק שלהם מפני רוב גבהותן):

א"ר יהושע בן לוי ל"ר גרסינן: אמרוה קמיה דההוא מרבנן דהאי להאי מתקפתא (דרבה) [דרבה] בר עולא: נפלו

כשדים ביד פרסיים מקדש שני שבנאוהו פרסיים
והחריבוהו מחריבים אינו דין שיפלו ביד פרסיים.
אמ' רב עתידה פרס שתפול ביד (ארם)[מחריבים] א"ל
רב כהנא ורב אסי לרב בנאי ביד סתוראי א"ל אין
גזירת מלך הוא איכא דאמרי אמר להו אינהו
נמי קא סתרי בי כנשתא תניא נמי הכי עתידה פרס
שתפול ביד (ארם)[מחריבים] חדא דסתרי בי כנשת'
ועוד גזירת מלך היא שיפלו בונים ביד סותרים
חלק ונ"ך רמ"ל מיכה ה דאמר רב יהודה אמר רב אין בן דוד בא עד
שתפשוט מלכות ארם ט' חדשים בכל העולם
כלו שנאמר *לכן יתנם עד עת יולדה ילדה ויתר
אחיו ישובון על בני ישראל וגו':

י ת"ר בשעריך אחד שערי בתים ואחד שערי חצרות
יא ואחד שערי מדינות ואחד שערי עיירות יש
דנריס י בהם חובת מצוה למקום משום שנאמר *וכתבתם
על מזוזות ביתך ובשעריך:

י אמר רבי יהוד' מעשה בא' בארטיבון שהיה בודק
סס מזוזות בשוק העליון של צפורי ומצאו קסדור
פסמים פ"ל אח' ונטל הימנו אלף זוז והא אמ' רבי אלעזר שלוחי
קדושין פ"ל כשדים ביד פרסיים נלחמו שהיה מכשדי כפל ביד פרסים
המדי וכורש הפרסי קיבלו:
ונ"ך רמ"ל אחד שערי מדינות ים מדיבה מוקפת חריס ויערי' בכמה
פרסאות ואין יולאין ממנה אלא דרך שערים כגון ארץ הגר:
בארטיבון סס הלים ואמרי לה ע"ם הלומנות: קסדור סס

מצוה אינן נוזקין היכ' דקביעא היזיקא שאני דכתיב
*ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני וגו': ס"ק טז
תניא אידך בה"כ ובית השותפין ובית האשה סס
מטמאין בנגעים פשיטא מהו דתימא *ובא ע"כ
אשר לו הבית לו ולא לה לו ולא להן קא משמע ויקרא יד
לן ואימא הכי נמי אמר קרא *בבית ארץ אחוזתכם סס
אלא לו למה לי למי שמיחד ביתו לו שאינו רוצה
להשאיל כליו ואומר שאין לו הקב"ה מפרסמו
כשמפנה את ביתו פרט למשאיל כליו לאחרים:
תניא אחוזתכם אחוזתכם מטמאה בנגעים ואין יב
ירושלים מטמאה בנגעים וכו' ת"ק סבר
ירושלים לא נתחלקה לשבטים. תניא מה היה
בחלקו של יהודה הר הבית הלשכו' והעזרות ומה
היה בחלקו של בנימין אולם והיכל ובית קדש

פקידות הוא כמו סרדיוט לו אומר: דקביעא היזיקא עלילת
המוצל מזומנת תמיד: איך אלך למצוא לת דוד על פי הדבור:
למי שמיחד ביתו לו סכלי תשמישו מיוקדין לו ולכו מטמאין
לטכיכיו וכו' שהנגעים נתיס על לרות העין:
ואין ירושלים מטמאה בנגעים שאין לקוזה להס קסנר
לא נתחלקה לשבט יהודה ובנימין חלק כל השבטים
שוין שם: הר הבית והלשכו' והעזרו' כל המזרחי רוקד הר
הבית ועזרת כהיס כולה ועזרת ישראל כולה י"ח אמה של
מקום דריסת רגלי הכהני' ולהלן רגלי ישראל ושם המזבח מתקיל
מטס למערב בחלקו של בנימין חלק שבמקום מונח המזבח

הקרשים ורצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת בחלקו של בנימין ובה היה המזבח בנוי ובנימין הצדיק היה מצטער עליה לבולעה בכל יום
דכתי' לג שנא' *חופף עליו כל היום לפיכך זכה בנימין הצדיק נעשה אושפיזכן לגבורה שנא' ובין כתפיו שכן:
יא משנה מסרו לו זקנים מוקני ב"ד וקורי' לפניו בסדר
יח היום ואומרים לו אישי כהן גדול קרא אתה בפיך שמא שכחת או שמא לא למדת ערב י"ה בשחרית מעמידין אותו בשערי המורח ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים כדי שיהא מכיר ורגיל בעבודה. כל שבעת הימים לא היו מונעים ממנו מאכל ומשתה ערב י"ה עם חשיכה לא היו מניחין אותו לאכול הרבה מפני שהמאכל מביא שינה:
גמ' בשלמא שמא שכח לחיי אלא שמא לא למד
ויקרא כא מי מוקמינן כי האי גוונא והתניא *והכהן הגדול מאחיו שיהא גדול מאחיו בנוי בכח בעושר בחכמה אחרים אומרים מנין שאם אין לו שאחיו הכהנים מגדלין אותו ת"ל והכהן הגדול מאחיו גדלהו משל

יולקה רצועה מקלקו של יהודה ונכנסת לקרן מזרחית דרומית: חופף כלפי המתקרב מקמת שחיקו מציג תלותו לצון כזיר לא יקוף ראשו: אושפיזכן שהיה הקרון כתון בקלקו: אישי לדוכי: קורין לפניו בסדר היום נפ' לקרי מות וכן כל ז' הימים: שיהא מכיר מתבונן בהלכות העבודות לפניו לתת לב לבו הלכות סדר היום:

אחיו אמ' רב יוסף לא קשיא הא במקדש ראשון הא במקדש שני דא"ר (יוסף) [אסי] תרקבא דדינרי עיולה ליה מרתא בת בייתוס לינאי מלכא עד דאוקמיה ליהושע בן גמלא בכהנא רברבא:

פיסקא ומעבירין לפניו פרים ואילים וכבשים. סס
תנא אף השעירים ותנא דידן מ"ט לא תני שעירי כיון דעל חטא הוא דאתי חלשא דעתיה. א"ה פרים נמי על חטא הוא דאתי וחלשא דעתיה פר כיון דעלויה ועל אחיו הכהנים הוא דאתי באחיו הכהנים אי איכא איניש דאית ביה מילתא מידע ידע ביה ומהדר ליה בתשובה בכלהו ישראל לא ידע. אמר רבינא היינו דאמרי אינשי אי בר אחתיך דיילא ניהו חוי בשוקא קמיה לא תחליף:

אלעזר בן פנחס אומר משום ריב"ב אין מאכילין סס
אותו לא חלב ולא גבינה וכו' ולא כל דבר המביא לידי טומאה לאתויי מאי לאתויי הא דת"ר ה' דברים מביאים את האדם לידי טומאה ואלו הם השום *והשחליים וחלגלוגות והגרגיר והבצים סס

במקדש ראשון לא העמידו כ"ג חלח על פי התורה כהנים ע"ג מהוגנים: מרתא בת בייתוס חלמנה עשירה היתה וקדמה יהונתן בן גמלא וכתבה ממון ליכחי המלך ומיכהו להיות כהן גדול: תרקבא חלי סלה תרי קנ: דינרי זהובים: דיילא שוטר המלך: בשוקא קמיה לא תחליף מתוך שהוא מכירך מתקלה בקי הוא בך ובעוקרך ובמעשיך לגדות ממון בעלילה: השחליים קרטו"ן: חלגלוגות פיל"סור: גרגיר חרו"גת:

מ"נ ד *ויצא אחד אל השדה ללקט אורות חנא משמיה
דר' מאיר זה גרגיר א"ר יוחנן למה נקרא שמן
אורות שמאירות את העינים. אמר רב הונא המוציא
גרגיר אם יכול לאובלו אוכלו ואם לאו מעבירו על
גבי עיניו אמר רב פפא בגרגירא מצרנאה אמר
רב גידל אמר רב אבסנאי לא יאכל בצים ולא יישן
בטליתו של בעל הבית:

סס רב כי מקלע לדרשיש מכריז מאן הויא ליומא
ר"נ כי מקלע לשכנציב מכריז מאן הויא ליומא.
והתניא ראב"י אומר לא ישא אדם אשה במדינה
זו וילך וישא אשה במדינה אחרת שמא יודווגו
זה וזה ונמצא אח נושא את אחותו ואב נושא בתו
וממלא כל העולם כלו ממזרות ועל זה נאמר
ויקר' יט *ומלאה הארץ ומה אמרי רבנן קלא איתי לחו
והאמר רבא חבעוה להנשא ונתפייסה צריכה
לישב ז' נקיים רבנן אודועי הוו מודעי לחו מקדם

מצרנאי הגדל על המלך שמן סביבותיו זרע לקר זיקקים כקו: לא
יאכל בצים שמציצים לידי קרי ומתגנה על בני הבית: ולא יישן
בטליתו של בעל הבית שהוא מתכס' בה ביום שלא ימלא עלי' קרי:
כי מקלע לדרשיש סס היה רגיל לילך: מאן הויא ליומא
ים לשה שתכשל לי ליומים שתעכב כאן ותלא לאקר
מכאן: זה אצל זה בן זיוליד במדינה זו עם בת זיוליד
במדינה לאקרת: רבנן קלא איתי להו ושמס קרוי על
בניהם: צריכה לישב ז' נקיים מיום שנתרלית שמא מיקמת

הוי מקדמי להו ומשדרי שלוחא ואבע"א ייחודי הוו מיחדי להו לפי שאין דומה מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו:

משנה מסרוהו וקני ב"ד לוקני כהונה והוליכוהו יב לעליית בית אבטינס והשביעוהו ונפטרו וסס והלכו להן וא"ל אישי כ"ג אנו שלוחי ב"ד ואתה שלוחנו ושליח בית דין משביעין אנו עליך במי ששכן שמו בבית הזה שלא תשנה דבר מכל מה שאמרנו לך הוא פורש ובוכה והן פורשין ובוכין וכו' אם רגיל לקרות קורא ואם לאו קורין לפניו ובמה קורין לפניו באיוב וכו': **גמ'** *הוא פורש יט ובוכה שחשדוהו בצדוקי והן פורשין ובוכין דאמ' ע"ב (ריש לקי"ש) [ריב"ל] כל החושד בכשרים לוקה בגופו וכל כך למה שלא יתקן מבחוץ ויכנס מבפנים

קימוד רחמה דס: ייחודי בעלמא ואין נזקקין להן מלח שהכשרי חמה היכו מתחזה כמו מי שאין לו חמה: שחשדוהו בצדוקי לתקן הקטורת ולתת לותה על מקתת החם בהיכל ולהכניסה לקדי כן לבית קדשי הקדשי' שכך לומדים הצדוקים כדלקמן: החושד בכשרים לוקה בגופו שכתוב והן לח ילמיכו לי וכתיב והכה ידו מלוכעת כשלג: וכל כך למה הסנועה הזאת למה: שלא יתקן קטורת מלח חפכים הכתוכה בי"ה על המקתה כדכתיב ומלח חפכיו וגו' ונתן חת הקטרת על החם: מבחוץ בהיכל היו כותכין לותה לדוקים על החם ולקר כך מכניסין

כדרך שהצדוקין עושין. תנו רבנן מעשה בצדוקי אחד שחקן מבחוץ והכנים לפנים ביציאתו היה שמח שמחה גדולה פגע בו אביו א"ל בני אע"פ שצדוקין אנו מתיראין אנו מן הפרושין אמר לו כל
ויקל' יו ימי חייתי מצטער על המקרא הזה *כי בענן אראה על הכפרת אמרתי אימתי יבא לידי ואקיימנו עכשיו שבא לידי לא אקיימנו. אמרו לא היו ימים מועטי' עד שמת ומוטל באשפה והיו תולעי' יוצאו' מחוטמו. וי"א ביציאתו ניגף. דתני רבי חייא כמין קול נשמע בעורה שבא מלאך וחבטו על פניו ונכנסו אחיו הכהנים ומצאו ככף רגל עגל בין כתיפיו שנאמ'
יחזקאל מ *ורגליהם רגל ישרה וכף רגליהם ככף רגל עגל. תניא ר' אליעזר בן חסמא אומר הקורא את שמע ומרמז בעיניו ומקרץ בשפתותיו ומראה באצבעו
יחזקי' מג עליו הכתוב אומר *ולא אותי קראת יעקב. ת"ר
דברי' ו *ודברת בם ולא בתפלה ר' אחא אמר ודברת בם עשה אותן קבע ואל תעשם עראי אמר רבא השח שיחת חולין עובר בעשה שנא' ודברת בם ולא בדברים אחרים רב אחא בר יעקב אמר עובר בלאו
קהלת ה שנא' *כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר:

שהיו זורקין אל יצח כי אם בענן כי בענן אראה וכתיב נריחיה דקרח אל יצח בכל עת אל הקודש ומשמע כי בענן עצן הקטורת (כי בענן אראה) יצח ואז אראה על הכפרת: מחוטמו שהוא ראשון לאיברים ליכנס לבית שהוא גדול לפניו:

משנה בקש להתנמנם פרחי כהונה מכין לפניו יג
באצבע צרדה ואומרי' לו אישי כ"ג עמוד והפג סס
אחת על הרצפה ומעסיקין אותו עד שמגיע זמן
השחיטה: גמ' מאי צרדא אמ' רב יהודה צרתה
דדא מאי היא גודל מחוי רב הונא ואול קלי' בכולי'
בי רב. ואומרים לו וכו' הפג אחת על הרצפה.
אמ' רב יצחק על חדת מאי היא אמרו לי' אחוי
קידה. תנא אין מעסיקין אותו לא בנבל ולא בכנור
אלא בפה והיו אומרים *אם ה' לא יבנה בית שוא תליס
עמלו בוניו בו. מיקירי ירושלים לא היו ישנים כל קכו
הלילה כדי שישמע כ"ג קול הברה ולא תהא שינה
חוטפתו. תניא אבא שאול אומר אף בגבולין עושין
כך זכר למקדש אלא שחוטאין אמר אביי ואיתימא
עמוד והפג אחת זקוק לכו פעם לקת על הרלפה להפיג
ניכתך: עד שמגיע זמן שחיטה תמיד של שקרית שהוא
נהליר המזרק: צרתה דדא לרתה של זו ללגע תהי לרה
לזו: מאי היא גודל בלגע הסמוכה לגודל היה מקבר לקגודל
נזקקה ושומטה ומכה על כפו ונשמע הקול: בכולי' בי רב
נהמ"ד: אלא בפה היו מזוררים לפניו: אם ה' לא יבנה
בית כלומר הזהר בעבודתך שתהא לנס שמים שתהא לרלון
שלם ליכה רלויה לו לין טרקך עולה לכלום: שוא עמלו
בוניו בו בקנס יגעים בנכיכו שלא יתקיים: מיקירי ירושלים
מהקבועים עושין כך לא היו ישנים: אלא שחוטאים שהיו
לנשים ונשים מזקקים ניקד ונלין לידי ערירה:

רב נחמן בר יצחק תרגומא אנהרדעא א"ל אליהו לרב יהודה אחוה דרב סלא חסידא אמריתו אמאי לא אתי משיחא והאידנא יומא דכפורי הוא ואיבעול כמה בתולות בנהרדעא א"ל הקב"ה מאי אמר
כ א"ל *לפתח חטאת רובץ א"ל ושטן מאי אמ' א"ל רלמזית ד
שטן ביומא דכפורי ליתי ליה רשותא לאיסטוני פ' ד'
ממאי דאמר רמי בר חמא השטן בגמטריא שלש כדריס
מאות וששים וארבעה הוי בהני אית ליה רשותא
לאיסטוני ביומא דכפורי ליתי ליה רשותא:
סס ולא היתה קריאת הגבר מגעת עד שהיתה העורה ע"נ
מלאה מישראל מאי קריאת הגבר רב אמ' קרא גברא. רבי שילא אמר קרא תרנגולא. רב איקלע לאתריה דר' שילא לא הוה אמור' למיקם עליה דר' שילא קם עליה רב וקא מפרש מאי קריא' הגבר קרא גברא א"ל רבי שילא ולימא מר קרא

תרגומא להאי דגבולים היכא הוא דקטלים בנהרדעא: לפתח
חטאת רובץ ילר הרע הוא מקטיגא בעל כרחם:
קרא גברא מכריז הממונה על הכרוז ואומר עמדו כהנים
לעבודתכם כדקתני בברייתא בשמעתין: רב איקלע
לאתריה דרבי שילא ולא היו מכירים אותו: לא הוה
אמורא מתורגמן העומד לפני הקהל והקהל לוקח
לו לשון עברית והוא מתרגם לרבים לשון שהם שומעין
וקא מפרש קריאת הגבר קרא גברא כפל לו בתוך הדרש
שלקח לו רבי שילא קריאת הגבר ל' עברית והוא תרגם

תרנגולא א"ל אבוב לחרי זמר לגרדאי לא מקבלוה מיניה כי הוה קאימנא עליה דרבי חייא ומפרשינא מאי קריאת הגבר קרא גברא ולא אמר לי ולא מידי ואת אמרת אימא קרא תרנגול' א"ל מר ניחו רב נינח מר אמ' לי' אמרי אינשי אי תגרת לי' פוץ עמריה א"ד הכי א"ל מעלין בקודש ולא מורידין: תניא גביני כרוז מהו אומ' עמדו כהנים לעבודתכם יד ולוים לדוכנכם וישראל למעמדכם והיה קולו נשמע בג' פרסאות. מעשה באנריפס המלך שהיה (מהלך בלילה) [בא בדרך] ושמע קולו בג' פרסאות וכשבא לביתו שגר לו מתנות הרבה ואע"פ כן של כהן גדול משובח ממנו דאמר מר

לרבים קרא גברא: אבוב לחרי זמר קליל שהוא קטוב לפני נכי קורין זמר כלה וערב: לגרדאי לא קבלוה מיניה בא לו אצל גרדיים קליל לשורר בהם לא הוכשר בעיניהם ומצל הוא כלומר פירוש זה שפירשתי לפני ערים רבים פעמים רבות ולא מיקו בידי עכשיו פירשתיו לפניך שאיך גדול כמותם ולא קבלתו: מר הוא רב שאתה רגיל לקום ולתרגם לפני רבי חייא שהוא דורך: נינח מר לך ואצ בכבודך שאיני כדאי שתהא מתורגמני: אי תגרית ליה פוץ עמריה אם כשברת אצל אדם למלאכת יום כל מלאכה שיטיל עליך אפילו היא בזויה כגון כפוץ למר שהיא מלאכת כאיס עצה לו אף אני מאקר שהתקלתי בפעולתך לגמור: ולא מורידין גבאי הוא לדחוה שאדר אני ויקום פקות ממני לגומרה: גביני כרוז גביני המכריז: דאמר מר לקמן בפ"ד:

וכבר אמר אנא השם (חטאתי) ונשמע קולו ביריח
ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מירושלים ליריח
ו' פרסאות הוו ואע"ג דהכא איכא חולשא והכא
ליכא חולשא והכא יממא והכא ליליא רא"ר לוי
מפני מה אין קולו של אדם נשמע ביום כדרך
שנשמע בלילה מפני גלגל החמה המנסר ברקיע
כחרש שמנסר בארזים והאי חירגא דיומא לא
דכיתל ד שמיה והיינו דקאמר נבוכדנצר *וכל דיורי ארעא
כדרים כלא חשיבין. ת"ר אלמלא קול גלגל חמה נשמע
פ"ק קול המון של (רומי) [העיר] ואלמלא קול המונה
וע"ב של (רומי) [העיר] נשמע קול גלגל חמה ת"ר ג'
רפ"ח קולן הולך מסוף העולם ועד סופו ואלו הן קול
גלגל חמה וקול המונה של (רומי) [העיר] וקול
נשמה בשעה שיוצאת מן הגוף. ויש אומרי' אף
כא לידה *וי"א אף רידיא ובעו רבנן רחמי אנשמה
בשעה שיוצאת מן הגוף ובטלוה:

וכבר אמר אנא השם וכו' כגר פעם לחת היה מעזה
שהיה כהן גדול מתודה על פרו ביו"ה ואמר לכח השם
קטאתי וגו' ושמע קולו ביריחו: איכא חולשא דתעניתא
והכא יממא שלין קול כשמע בו כלילה: האי חירגא פסולת
הנסורת והוא כרקה בעמוד של קמה: דיומא שמשא: לא
שמיה כך שמו לשון חין: וי"א אף רידיא מלאך הממונה
על השקלת חרץ ממטר שמים ממעל ומתהום מתחת וקורא
להם. שכח' תהום של תהום קורא לקול לנוריך. כדאמריכן

תניא כותיה דר' שילא היוצא לדרך קודם קריאת שס
הגבר דמו בראשו. רבי יאשיה אומר עד
שישנה ויש אומרים עד שישלש ובאיזה תרנגול
אמרו בתרנגול בינוני:
אמר רב יהודה אמ' (שמואל) [רב] כשהיו ישראל טו
עולין לרגל עומדים צפופים ומשתחוים רווחי' שס
ונמשכים אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת.

גמסכת (סוכה) [תענית] ואמרי' התם דמי לעגלת ולכך
נקרא רידיא לשון צור הקורם כדמתרגמינן לא תקרום לא תרדי:
כותיה דהבי שילא דאמר קרא הגבר קרא תרנגול: היוצא
יחידי לדרך דמו בראשו מפני המזיקין: דמו בראשו
עון מותו על ראשו מוטל שהוא המית עצמו: בתרנגול
בינוני שאינו ממהר קריאתו ולא מאחר:
עומדים צפופים לשון לף מרוב העם היו כדוקים זה
בזה ואין לו מקום לכוות על גבו לכאן ולכאן וזקוף
כקורה ולף רגליו כטולין מעל הארץ: ומשתחוים רווחים
וכמשתקויים (ומתפללים) [וכופלים] כעזה להם כם והמקום
מרויח עד שיש ביניהם ד' אמות שלא ישמע אחד וידוי של
חבירו שלא יכלם: ונמשכים י"א אמה אחורי בית הכפורת
כמשכים מתוך דוחקן ומתפזרין על פני חורך כל י"ח אמה
של מקום דריסת רגליהם לצפון ולדרום. ויולאין ממקום
דריסת רגליהם וכבאין דרך בית הקליפות בין בדי ההיכל
לכותלי עזרה לצפון ולדרום ומשם כמשכים למערב בזקת
עזרה אמה שיש חויר לאורי בית הכפורת עד כותל מערבי

(תניא נמי הכי כשהיו וכו') מאי קאמר ה"ק אע"ג שנמשכים אחת עשרה אמה אחורי בית הכפורת ועומדים צפופים וכשהם משתחוים היו רווחים. ווה א' מעשר' נסים שהיו במקדש דתנן עשרה נסים נעשו בב"ה לא הפילה אשה מריח בשר הקדש ולא הסריח בשר הקדש מעולם ולא נראה זבוב בבית המטבחיים ולא אירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים ולא נמצא פסול בעומר ובשתי הלחם

מזוס מלישות'

של עזר': כדתנן במסכת מדות: מאי קאמר מלקר שמשתקויס רווקיס וכתרווק המקוס ע"י הכס לתה מזקיקן להמשך ולהתפשט לקורי בית הכפורת: ה"ק וכו' הלי כמשכיס לקורי בית הכפורת לריסך קלי קודס השתקוף' וה"ק לע"פ שכמשכיס לקורי בית הכפורת והיו לריכיס לעמוד לפופיס מרוב דוקקן לפ"ה כשהס משתקויס כולס נלים למזרק המזנק בתוך העזרה ומשתקויס לפכי ההיכל ובריוק: לא הפילה אשה עוברה שמתלוה לאכול מבשר הללי כשמעלה ריק: בבית המטבחים של עזרה: (ולא הסריח וכו'. פירוש כשלא היה להס פנלי להקטיר כל האברים שנותרו ומערב שבת ויגלין לותן בריאתו של מזבח והיו עומדין עס שכיס לו שלשה ימיס ועד שהיו פנויס לפי שאין ליכה פוסלה בריאתו של מזבח ואינס"כ לא הסריח ויגולס: ולא נראה זבוב בבית המטבחיים. שבעורה שהס היו שלחנו' שהיו מדיחים בהס לת הקרבים: ולא אירע קרי. לכל שאר טומאו' לריכו לפי שהקרי הוא מגוכה ומכוער שפורש מגופו ומש"כ בשאר טומאות דשרן וכבילה:) ולא נמצא פסול בעומר שאס לירע בו פסול אין לאכר להביא תחתיו שהוא כקלר בליל מולאי י"ט ואין מרבים לקלור

ובלחם הפנים עומדים צפופים ומשתחוים רווחי'
ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים ולא אמר אדם
לחברו צר לי המקום שאלין בירושלי' פתח במקדש
וסיים בירושלים איכא תרתי אחרניתא במקדש
דתניא מעולם לא כבו גשמים אש המערכה ועשן
מערכה אפי' כל הרוחות שבעולם באות ונושבו'
בו אין מזיזין אותו ממקומו. ותו ליכא והאתני
רבי שמעיה בקלנבו שברי כלי חרס נבלעין במקומן
ואמר אביי מוראה ונוצה ודישון מובח הפנימי
והמנורה נבלעין במקומן פסולי תלתא הוי חשבינהו
כחד אפיק תרי ועייל תרי. אי הכי בלועין נמי תרי
הוו חשבינהו כחד חסרו להו איכא נמי אחריתי

עוסס בירושלי' ליכא וק"ל רב"פ

חגיגה פ"ג ונ"ב רב"פ

חלק לפי העיטור של עזרון מכופה ני"ג כפה וכן שתי
הלקס כחפים מערב י"ט ואין לחפייתן לוקה לת י"ט ולס
יפסל לח יחפו לחרים ני"ט וכן לקס הפכים כחפה נע"ב
ולס יפסל לין קלוף והשלקן עומד ריקן עד שבת הבאה:
צר לי המקום מזוזותי לקוקים ולירתי לקוקה: בקלנבו
שם מקום: שברי כלי חרס שמבלעים בהם קדשי הקדשים
ובליעתן כחסרה משום כותר ולריכים שגירה כדכתיב וכלי
חרס אשר תבושל בו ישבר ושבירתן במקום קדוש ולס לין
כבלעים כמלקו לחטאות של שבריס בעזרה: מוראה ונוצה
של עולת העוף: פסולי תלתא הוו פסול עומר ושתי הלקס
ולקס הפכים תלת כסי קשבתינהו: בלועין תרי הוו לשברי
כלי חרס הוה קד ומורלה וכולה וכל הנתכים שם קד הוא:

דאריב"ל נס גדול נעשה בלחם הפנים סילוקו
ג"ק כא כסידורו שנא' *לשום לחם חום ביום הלקחו ותו
פרק ליכא והא א"ר לוי דבר זה מסור בידינו מאבותינו
המוכר מקום ארון אינו מן המדה וא"ר בנאי אמר שמואל
וע"ש כרובים בנס הם עומדים נסי דבראי קחשיב נסי
רס"ק דגואי לא קא חשיב והא לחם הפנים נמי נסי
דגואי הוא לחם הפנים (נמי) נסי דבראי הוא
ויק' כד דארשב"ל מ"ד *על השלחן הטהור מבלל
סס שהוא טמא *כלי עץ העשוי לנחת הוא וכל כלי
ע"ב עץ העשוי לנחת אינו מקבל טומאה אלא מלמד

סילוקו כסידורו כדמסלקין לחמו עדיין הוא קס: חום ביום
הלקחו שהוא קס כיום שנלקח מעם והאי קרא בלקס
הפנים כתיב בספר שמואל: ומקום ארון אינו מן המדה
לימו תופס למעט מחלת הקלל של בית כלוס. דתניא לחרון
שעשה משה ים לו י' לחות לויר לכל רוק כדכיתן בחמלע
בית הכפרת והרי כל הקלל לא היה קלא כ' על כ'שכח'
ולפני הדביר עשרים לחה לורך ועשרים לחה רוקב כמלא
שלין מקום הלרון ממעט כלוס: כרובים בנס היו עומדים
גופי הכרובים שעשה שלמה עומדים בלרן של לרון לקד
בלפון ולקד בדרום וכנפיהם כ' לחה פרוסות מקיר אל
קיר כדכתיב ככף הכרוב קמס לחות כמלאו הכנפים מקזיקים
לת כל הקלל כמלא עובי הגוף לימו מן המדה: דבראי
מבחון בעזרה כסיס הילועים לכל: מכלל שהוא טמא
שמקבל טומלה: עשוי לנחת שלימו מטלטל וכלי עץ לעכן

שמגביהין אותו ומראין לחם הפנים לעולי רגלי' ואומרין להם ראו חבתכם לפני המקום שסילוקו כסידורו שנא' לשום לחם חום ביום הלקחו:

אמר רב אושעיא בשעה שבנה שלמה ב"ה נטע בו כל מיני מגדים של זהב והיו מוציאים פירותיהם בזמן שהרוח מנשבת בהן נושרים שנא'

*ירעש כלבנון פריו וכשנכנסו עכו"ם להיכל יבש שנא' תלי' נב

*ופרח לבנון אומלל ועתיד הקב"ה להחזירן שנאמ' נחום א

*ערוח תפרח וחגל אף גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה: ישעי' לה

אמר מר עשן המערכה. ומי הוה עשן מערכה והתניא ה' דברים נאמרו באש של מערכה רבוצה כארי וברה כחמה ויש בה ממש ואוכלת לחין כיבשין ואינה מעלה עשן כי קא אמרינן בדהדיוט

טומלה הוקע לפק שכח' מכל כלי עץ לו בגד לו עור לו פק וגו' מה פק מיטלטל מלא וריקן לף כלי עץ מיטלטל מלא וריקן ולע"ג דאולקן מלופה בזהב בטל הליפוי גבייה כלאמרי' בזילהי קגיגה שלחי שלקן דקרייה רקמלא עץ:

שמגביהין אותו ומוליכין [ומרחין] לחותו לקון:

ירעש כלבנון פריו ירעש פריו של ישראל כפרי הלבנון חלמיד ים פרי בלבנון ולבנון הוא ב"ה ומהו הרעש כשהרוק מכזבת לותן מקיזין זה לזה רועזים וכשמע קולם:

רבוצה כארי גחלת שכפלה מן השמים בימי שלמה והיתה על המזבח עד שבא מכשה וסילקה והיתה דומה לארי רבוץ:

ויש בה ממש בשלהבת שלה: כי קאמרינן דמעלה עשן: בדהדיוט

ויקרא ו דתניא *ונחנו בני אהרן הכהן איש אף על פי שאש
פרק יורדת מן השמים מצוה להביא מן התדיוט רבוצה
הלל כארי והתניא א"ר חנינא סגן הכהנים אני ראיתיה
ועי"ש רש"י ורבוצה ככלב ל"ק הא במקדש ראשון הא במקדש
שני ובמקדש שני מי הוי והא א"ר שמואל בר איניא
מגי ו (א"ר אחא) מ"ר *עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבית
וארצה בו ואכבד אמר ה' וקרינן ואכבדה מאי שנא
דמחוסר ה"א אלו ה' דבור ים שיש בין מקדש ראשון
למקדש שני ואלו הן ארון כפורת וכרובים אש
ושכינה ורוח הקודש אורים ותומים אמרי מהוה
הוי סיועו הוא דלא מסייעא:

יז תנו רבנן שש אשות הן יש אש אוכלת ואינה שותה.
סס ויש שותה ואינה אוכלת. ויש אוכלת ושותה.
ויש אוכלת לחין כיבשין. ויש אש דוחה אש. ויש
אש אוכלת אש. יש אוכלת ואינה שותה הא כיצד.
שותה ואינה אוכלת דחולין. אוכלת ושותה דאליהו
ו"ל יח דכתיב *ותפול אש ה' ותאכל את העולה ואת
העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר
בתעלה לחכה. אוכלת לחין כיבשין דמערכה. אש

קלמרין נתם הדיוט שהיו מניחין חללה: וארצה בו ואכבד
קסר ה' נבנות קני ובנית שכי מעתעי קרח: ארון וכפורת
וכרובים כולו קדש היה. ושכינה לא שרתה בו. ורוח הקודש
לא שרתה בנביאים מסבת שתוס לדרוש:
דחולין הקולה מן הקדשת שהוא כתם ולמת למים ולינו קסן

רוחה אש דגבריאל אש אוכלת אש דשכינה דאמ' מר
הושיט אצבעו ביניה' ושרפן. ועשן המערכה אפילו
כל רוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו
ממקומו. והא אמר רב יצחק בר אבחומי מוצאי כ"כ
יו"ט אחרון של חג הכל צופין בעשן המערכה נוטה פ' מי
כלפי צפון עניים שמחין בעלי בתים עצבים מפני שנה
שגשמי שנה מרובין ופירותיה מרקבין נוטה כלפי רמ"ח
דרום עניים עצבים ועשירים שמחים מפני שגשמי
שנה מועטין ופירותיה משתמרין נוטה כלפי מזרח
הכל שמחים נוטה כלפי מערב הכל עצבים. דכייף
ופשיט כדיקלא ואיברורי לא חוה מיבדר. אמר מר
כלפי מזרח הכל שמחים כלפי מערב הכל עצבים

לחכול: רוחה אש ממקומה להלן: דגבריאל שירד להגיל
את חכניה מישאל ועזריה שלישן הכבשן מנפנים והקדיק מנחון
לסרוף את זורקיהן לתוכו כדאמרינן בערבי פסחים: הושיט
אצבעו נסכהדרין היא נפר' (כ"ג) [לח"מ] גבי כתות של
מלאכים שאמרו לפניו מה לנוש כי תזכרנו: מוצאי יום
טוב האח"ון של חג שמתמול נתתם על גשמי שנה כדתנן
בפ"ג כלונין על המים: כלפי צפון שרוב דרומית מכשנת
ותירותיהן נרקבין ואין יכולין לתולען ופותקין ומוכרי' בזול:
הכל שמחים שרוב מערבי' שקולה היא ומביאה גשמים לפי
הרלוי ואין הפירות מרקבין ותנולה הזרועה מלאכת ואין
רעב בעולם: הכל עצבין שהיא רוח מיבשת את הזריעה
כדאמרי' במס' גיטין לפי' שופתת בקופיהא דמרת רפיח:

ורמינהו מורחית לעולם יפה מערבית לעולם קשה רוח צפונית יפה לחטים בשעה שהביאו שליש וקשה לזיתים בשעה שהן חונטין רוח דרומית יפה לזיתים וקשה לחטים ואמר רב יוסף ואיתימא מר זוטרא (ואיתימא רב נחמן בר יצחק) וסימניך שולחן בצפון ומנורה בדרום הא מרבי דידיה והא מרבי דידיה. לא קשיא הא לן והא להו:

פ' לך יחפור וג"ם רמ"ל

ברא שונה

פרק שני

יח כב א"ר יצחק אסור למנות את ישראל אפילו לדבר מצוה שנאמ' *ויפקדם בבוק מתקיף לה רב אשי ממאי דהאי בוק לישנא דביזוקא הוא דילמא שמא דמתא הוא כדכתיב *וימצאו את אדוני בוק בבוק אלא מהכא *וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים. א"ר אלעזר כל המונה את ישראל עובר בלאו שנאמ' *והיה מספר בני ישראל כחול הים

ע"ג ס"ל יח סופטי' ל ס"ל טו הוסע ג

האי מרבי דידיה לפוכית מגדלת קטין הרלוין לשלקן. דרומית מגדלת שמן הרלוי למכורה: הא לן והא להו מזרחית יפה לארץ כגל שהיא ארץ לקה מזמת מימיה לעולם ולארץ ישראל קשה שהיא ארץ הריס ונקעו וממהר ליבש: בבוק לשון שנגי קרסים כטל כל לאקל קרס והשליך לפניו ומכו שנגי קרסים: ויפקדם בטלאים לוס לקקת כל

אשר לא ימד רב נחמן [בר יצחק] אמר עובר בשני
לאוין שנא' *אשר לא ימד ולא יספר. א"ר שמואל הוסיע כ
בר נחמני ר' יונתן רמי כתיב והיה מספר בני ישראל
כחול הים וכתיב אשר לא ימד ולא יספר. ל"ק
כאן בזמן שעושין ישראל רצונו של מקום כאן בזמן
שאין ישראל עושין רצונו של מקום ר' (אסי) אומר
[משום אבא יוסי בן דוסתאי] לא קשיא כאן בידי
אדם כאן בידי שמים. א"ר (חנינא) [נהולאי] בר
אידי אמר שמואל כיון שנתמנה אדם פרנס על
הציבור מיד מתעשר מעיקרי' כתיב בבוקר ולבסוף כתיב
בטלאים. ודילמ' טלאי דידה הוא כ"כ מאי רבותא דמלתי':
ויהי בנחל וגו' א"ר מני על עסקו נחל בשעה שאמר יט
לו הקב"ה לשאול *לך והכית את עמלק אמר שם
ומה אם בשביל נפש אחת אמרה תורה הביאו עגלה פ' נצוים
ערופה בנחל כל הנשמות הללו עאכ"ו אם חטא נהמיה
אדם בהמה מה חטאה אם גדולים חטאו קטנים ס"ק טו
מה חטאו מיד יצאת ב"ק ואמרה לו *אל תהי צדיק קהלת ז
הרבה ובשעה שאמר לו שאול לדואג *סוב אתה ס"ק כב
ופגע בכהנים והמתה מאיש ועד אשה יצאת בת
קול ואמרה לו *אל תרשע הרבה אמר רב הונא קהלת ז
כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה שאול נב"ל
כ"ב
ונקידה
שמ"ב

אחד מהם טלה מלמן המלך והניחוס בקרקב ומכו הטלאים:
וכתיב והיה מספר שלמה לית להו מכין:
לא חלי ולא מרגיש גברא דמריה סייעיה כמה סמוך

באחת ועלתה לו דוד בשתים.ולא עלתה לו שאול
באחת מאי ניהו מעשה דאגג והא איכא נמי מעשה
ע"ש טו דנוב עיר הכהנים במעשה דאגג כתיב *נחמתי כי
המלכתי את שאול דוד בשתים מאי ניהו מעשה
דאוריה וההסתה והא איכא נמי מעשה דבת שבע
שם ג יג הא איפרעו מיניה דכתיב *ואת הכבשה ישלם
ארבעתיים ילד אמנון תמר ואבשלום א"ה הסתה
שם כד נמי איפרעו מיניה דכתיב *ויתן ה' דבר בישראל
מהבקר ועד עת מועד התם לא איפרעו מגופיה הכא
פרק איפרעו מגופיה דאמר רב יהודה אמר רב ו' חדשים
חלק נצטרע דוד ופירשו ממנו סנהדרין ונסתלקה ממנו
תלי' קיט שכינה שנא' *ישובו לי יראיך ויודעי עדותיך וכתיב
שם נא *השיבה לי ששון ישעך ורוח נדיבה תסמכני. והא
אמר רב קבל דוד לשון הרע כדשמואל דאמר לא
קבל ולרב דאמר קבל הא איפרעו מיניה דאמר
רב יהודה אמר רב בשעה שאמר לודור למפיבושת

ומוכטח וחין לריך לקלות ולקלוג מכל רעה מי שהקב"ה בעזרו
שהרי מליכו שחול ככשל בחקת ועלתה לו לרעה לקוכסו
בחיתה וביטול מלכותו ודוד ככשל בשתים ולח עלתה לו
לרעה: דאוריה שהרגו: וההסתה שהוסת למכות חת ישרחל
גי' רש"י נסוף ימיו וגרס לבח עליהס דבר: דבת שבע שבח עליה:
בגמ' ילד נכה *הקטן: לשון הרע על מפיבושת מפי ליבח:
נכה הא איפרעו מיניה מדה בומדה הוח הפסידו לקלק בקלתו
הלקטון והוח נפסד בקלק המלכות:

*אתה וציבא תחלקו את השדה יצאה בת קול ואמרה לו ירבעם ורחבעם יחלקו במלכותך: ב"ב יט

*בן שנה שאול במלכו אמר רב הונא כבן שנה שלא טעם טעם חטא מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא כבן שנה שמלוכלך בטיט ובצואה חוא רב נחמן סיוטא בחלמיה אמר נעניתי לכם עצמות שאול בן קיש הדר חוא סיוטא בחלמיה אמר נעניתי (לך) [לכם עצמות] שאול בן קיש מלך ישראל אמר רב יהודה אמר שמואל מפני מה לא נמשכה מלכות בית שאול מפני שלא היה בה שום דופי דא"ר יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק אין מעמידין פרנס על הצבור אא"כ קופה של שרצים תלויה לו מאחוריו שאם תזוח דעתו עליו אומרים לו חזור לאחוריך א"ר יהודה אמר רב מפני מה נענש שאול מפני שמחל על כבודו שנאמר *ובני בליעל אמרו מה יושיענו זה ובזוהו ולא הביאו לו מנחה וגו' וכתי' *ויעל נחש העמוני וגו' א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי [יהוצדק] כל סיוטא מלחכי פקד היו מצעיתין לחותו: לא נמשכה לחוכך ימים: שלא היה בה שום דופי מספקה ויתגלו המלכים היולחים מזרעו על ישראל לגל דוד מרות המוחביה לתת: קופה של שרצים דופי מספקה: נענש שאול לגל לידי דבר שעליו ביטל ממנו מלכותו: מפני שמתקלת מלכותו מקל על כבודו גלה על עלמו שחיבו כלחי למלוך: וכחיב ויעל נחש העמוני ומסקנת דמלת' לחמרו ישראל מי החומר

ב"ב יט

ב סם ע"ש יג

סם י דק"ל מלך שמחל על כבודו לין כבודו מחול שהוא כבוד המקום סם יח

כג ת"ח *שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח והא כתי'
ויקר' יט *לא תקום ולא תטור ההוא בממון הוא דכתיב
גיטין פ' דתניא איזו היא נקימה ואיזוהיא נטירה נקימה א"ל
השאילני קרדומך אומ' לו לאו למח' אומ' לו הוא
שבת השאילני קרדומך אומר לו איני רוצה להשאילך
פ"ח כדרך שלא השאלתני זו היא נקימה ואי זו היא
מסכ' נטירה א"ל השאילני מגלך א"ל לאו למחר א"ל
סופרי' השאילני קרדומך וא"ל הילך ואיני עושה כמותך
שלא השאלתני זו היא נטירה וצערא דגופא לא
והא תניא הנעלבים ואינן עולבין שומעין חרפתם
ואינם משיבין עושין מאהבה ושמחים ביסורין עליהם
סופט' ס הכתוב אומר *ואוהביו כצאת השמש בגבורתו לעולם
דנקיט ליה בליביה והא אמר רבא כל המעביר על
מרותיו מעבירין לו על כל פשעיו דמפיוסי לי' ומפיים:

כא ת"ר מעשה בב' כהנים שהיו שניהם שוים רצים
שם ועולים בכבש קדם אחד מהם לתוך ד' אמות
של חברו נטל סכין ותקע לו בלבו עמד רבי צדוק

שחול ימלוך עליכו בתמיהה תכו לת התכתים וכמיתם והוא
לומר לכ יומת לים היום הזה: שאינו נוקם נקמתו: ונוטר
ליבה כנקט בלבו: איני כמותך שלא השאלתני זהו נטירה
שהדבר שמור בלבו ולא הסיקו מדעתו: הנעלבים שבעלבים
מיד לקרים ואין עולבין לקרים: עושים מאהבה עושים מלות
מלהנת המקום ולא ליטול שכר: דנקיט ליה בליביה ואם בא
לקר לנקום נקמתו נקו המשפט ישתוק: דמפיוסי לי' לנקש מקיל:

על מעלות האולם (בהר הבית) ואמר אחינו בית
ישראל שמעו הרי הוא אומר *כי ימצא חלל דברי' כה
באדמה ויצאו וקניך ושופטיך אנו על מי להביא
עגלה על העיר או על העורות גענו כל העם בבכיה
בא אביו של תינוק ומצאו כשהוא מפרפר ואמ'
להם הרי הוא כפרתכם ועדיין בני מפרפר ולא
נטמא הסכין ללמדך שקשה עליהם טהרת כלים
יותר משפיכות דמים וכן הוא אומר *וגם דם נקי מ"ב כה
שפך מנשה הרבה מאד עמד רבי צדוק על מעלו'
האולם בהר הבית כו' וירושלים בת איחויי עגלה
ערופה היא והתניא עשרה דברים נאמרו בירושלי'
וזו היא אחת מהם *אינה מביאה עגלה ערופה סס
ועוד לא נודע מי הכהו כתיב והכא נודע מי הכהו ע"ב
כדי להרבות בכיה בישראל בא אביו של תינוק
וכו' איבעיא להו תי מינייהו חמירא ש"ד הוא
דזילא ודכלים כדקיימא קיימא א"ד ש"ד כדקיימא
קיימא אבל טהרת כלים היא דחמירא. ת"ש מדקא
נסיב לה גמרא וגם דם נקי שפך מנשה הרבה ש"מ

על מעלות האולם בהר הבית לולמות הרבה נכה הורדוס
סס כמו שכתוב בספר בן גוריון: על מי להביא מגל
מי תלקח מן היושבים בעיר לו מן הכהנים שומר העזרה:
נעו בעקו: הרי היא כפרתכם מיתתו תכפר עליכם: עשרה
דברים בג"ק קתיב להו בפ' מרובה: אינה מביאה עגלה
ערופה דכתיב כי ימלא חלל בארמה וגו' לרבותה ולן ירושלי'
ירושה קל סבר לן כתקלקה לבנטים: גמרא רקיה:

ש"ד הוא דזילא וטהרת כלים כרקיימא ש"מ:

כד למה מפיסין וכו' למה מפיסין כראמרן אלא למה
ע"ב מפיסין וחוורין ומפיסין א"ר יוחנן כדי להרגיש
תלים כה כל העזרה שנא' *אשר יחדו נמתיק סוד בבית
אלהים נהלך ברגש:

כו מתני' הפיים השלישי חדשים לקטורת באו והפיסו
והרביעי חדשים עם ישנים מי מעלה איברי'
מן הכבש למזבח: גמ' תנא מעולם לא שנה אדם
בה מ"ט א"ר חנינא מפני שמעשרת א"ל רב פפא
דנדי' לג לאביי מ"ט אילימא משום דכתיב *וישימו קטור' באפך
וכתיב בתריה ברך ה' חילו אי הכי עולה נמי דכתיב
וכליל על מזבחך א"ל הא שכיחא והא לא שכיחא:

כב אמר רבא לא משכחת צורבא מרבנן דמורד
עס כראמרן שהיו נחים לידי מקלקת: למה מפיסין וחוזרין
ומפיסין למה כחספים לפיים לרגע פעמים ניוס
כדתנן במתכי' יפיסו על כלס בחסיפה ילחזוכה מי יזכה
לזה ומי יזכה לזה: להרגיש העזרה להשמיע קול המון עס
רב כמה פעמים שהוא כנוד למלך שכח' בנית אלהים וכו':
חדשים לקטורת מי שלא זכה בקטורת כל ימיו ובגמ' מפרש
מאי שכח קדשים וכך היו מכריזים קול בעזרה: גמ' מפני
שמעשרת לפיכך לא היו מכיקין אותו לעמות: והא כתיב וכליל
על מזבחך בההוא קרא גופיה: והא לא שכיחא ומסתברא
דכי כתיב עושר אלא שכיחא דאל"כ כמאן הכל עשירים:
דמורה שמורה הלכות בישראל:

אלא דאתי משבט לוי או משבט וששכר לוי דכתיב
*וירו משפטיך ליעקב וישראל תורתך ומבני דנדי' לג
וששכר יודעי בינה לעתי' לדעת מה יעשה וישראל. ד"ה ק"ג
ואימא נמי יהודה דכתיב *יהודה מחוקקי. אסוקי מגיס ס
שמעתא אליבא דהלכת' קאמרינן: וקח
אמר רב אשי אף אנן נמי תנינן ולמנסך אומר סס
לו הגבה ידיך שפעם אחת נסך צדוקי אחד ע"ג
על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן:

אמר להם הממונה

פרק שלישי

אמר רב ספרא צלותיה דאברהם מכי משחרי כותלי כח
אליבא דהלכתא להורות כלת וכהלכה: ע"ב
ולמנסך את המים: אומר לו הגבה את ידיך וגרסה שתערה
הגלוקית לתוך הפל של כסף שעל המזבח שהוא נקוב
כמין קוטם דק שהיין המקלח יולא בו והוא הנסוך: שפעם
אחת נסך ע"ג רגליו ולא עירה הגלוקי' לתוך הספל ונפך
המים על רגליו לפי שהיה לבוקי וקיבו מודה בנסוך המים:
צלותיה דאברהם תפלת הערב שלו: מכי משחרי כותלי
קומות הסיכות למזרח שהלבינו מהכן החמה הבלה
מן המזרח וכולכות עליהן בתקלת שבע שעות שהחמה בקמלע
הרקיע נראה כל היום וקיבה עומה עמוד אלא תקתי'
מסתירין אותן הכתלים לפי שאין חמה כולכת אלא נראה

א"ר יוסף אנן מאברהם ניקום ונגמר אמר רבא
תנא גמר מאברהם ואנן לא גמרינן מיניה דתניא
ויקרא יג *וביום השמיני ימול בשר ערלתו מלמד שכל
היום כשר למיל' אלא שהזריזין מקדימין למצות
ויקרא יט שנא' *וישכם אברהם בבקר (אל המקום אשר עמד
שם כג שם את פני ה') [*ויחבוש וגו'] אלא אמר רבא רב
יוסף הא קא קשיא ליה כו':

כג אמר רב חמא בר חנינא מימיהם של אבותינו לא
שם פסקה ישיבה מהם היו במצרים ישיבה עמהם
שמות ג שנאמ' *לך ואספת את זקני ישראל. היו במדבר
דברים יג ושיבה עמהם שנא' *אספה לי שבעים איש מזקני
ישראל אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה הוה שנא'
ויקרא כד *ואברהם זקן בא בימים יצחק אבינו זקן ויושב
שם כו בישיבה הוה שנא' *ויהי כי זקן יצחק יעקב אבינו
שם מח זקן ויושב בישיבה הוה שנא' *ועיני ישראל כבדו
מזוקן. אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיבה הוה
שם כד שנא' *ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל
בכל אשר לו א"ר אלעזר המושל בתורת רבו הוא
דמשק אליעזר [א"ר אלעזר] שרולה ומשקה מתורת
רבו לאחרים אמר רב קיים אברהם אבינו את כל
שם כו התור' כלה שנא' *עקב אשר שמע אברהם בקולי
הכותל נעוציו ומילל קודו של ספת עוניו על זקיפת הכותל
ומשקרת מההיא שעתא כוטיס כללי ערב וקרי ערב: אנן
מאברהם ניקום ונגמר נחת ללמדנו להיות זריזין כאברהם:
רולה ומשקה כוטריקון של דמשק:

א"ל רב שימי בר חייא לרב ואימא ו' מצות ותו לא
הא הואי נמי מילה ואימא שבע מצות ומילה א"ל
א"כ מצותי ותורותי למה לי אמר *רב ואיתימא רב ג"ל רבא קדושי' פ"ד
אסי קיים אברהם אבינו אפילו ערובי תבשילין שנא'
ותורותי אחד דברי תורה ואחד דברי סופרים:
תניא רבי אומר אינו דומה תימור של לבנה לתימור סס
של חמה תימור של לבנה מחמר ועולה כמקל
תימור של חמה מצויע לכאן ולכאן:
אמר (רפרם) [ר"נ] *ויהרא דשמשא בשמשא כד
וסימניך דנא דחלא שבריר דשמשא קשין סס
משמשא וסימניך דולפא *הרהורי עבירה קשין נגמ' זהמ"ק דשמ"ש קסה מ"ש
ו' מצות שכלטוו לשאר כל בני כק אבל תורה לא כתבה לו:
אפילו ערובי תבשילין שאינו הלכה למשה מסיני אלא קסה
תקנת סופרים שעתידין לתקן: מ"ש
תימור של חמה עלות השחר שנצנץ וכרחה כתמר זקוף כט
לשון תמרת עשן על סס שזוקף ועולה:
ויהרא דשמשא חותו קוס של יום המעונן שקורין תופו"ר:
דנא דחלא שפיה סתום יפה אלא ריקו ויקלש
וכשאתה כוקבו כקב קטן יולא סס ריק חזק מאד כך יום
המעונן מתוך שהחמה מכוסה וקוס אלה כנוס כוקבת בכך
דרך כקב העניס: שבריר דשמשא סנורים מתרגמינן
שבריר שאת הכוקב דרך כקבים קטנים הנותן עיניו כנגד
הכקב קשים לו הסנורים יותר מן המסתכל בחמה שבחויר:
וסימניך דולפא קשה ללף היורד על החדס מאחס ככבס
כל גופו בעיס: הרהורי עבירה תלות כעיס קשים להכעיס

מעבירה וסימניך ריחא דבשרא שלהי דקיטא קשה
מקיטא וסימניך חנורא שגירא אישתא דסתוא קשה
מדקיטא וסימניך חנורא קריראמגמר בעתיקא קשה
מחרתא וסימניך טינא בר טינא:

כה *למנצח על אילת השחר מה אילה זו קרניה
סס מפוצלות לכאן ולכאן אף שחר מפציל לכאן
תלי׳ כג ולכאן א״ר זירא למה נמשלה אסתר לאילה לומר

לת בשרו יותר מגופו של מעשה: ריחא דבשרא המריק בשר כלי קשה לו הריק מלוך שמתלוה לו: שלהי דקיטא לילו שהוא סוף הקיץ: קשה מקיטא קומו קשה מקוש הקיץ של תמוז לפי שכבר כתקמש כל הלויר וגופי הבריות בקוט הקיץ שעבר עליו תמיד מתקמש הוא עתה בקוש קל ומזיקו: וסימניך חנורא שגירא תכיר שהוסק היום פעמים ושלש כוך הוא להסיקו בעלים מועטים: אשתא דסתוא קדקת של ימות הקורף המקממת לת הקולה בילוע שהוא קשה יותר מקדקת המבעירתו בימות הקיץ: וסימניך חנורא קריראריך עלים מרובים להסיקו לף זה שלויר לוכן והגוף לוכן והקולי מבעירתו בילוע שהוא קולי קשה: מגמר בעתיקא קשה מחרתא מי שלמד והסיק דעריו ושכח קשה לקוור וללמוד מה שעכשיו יותר (משחם) [ממה ש]לא למד: וסימניך טינא בר טינא טיט שנוללין לותו מטיט קומר כיתל יפן קשה הוא לגבלו יותר מטיט של עפר קדש:

אילה זו נלו לוקח נקט שהרי אין קרנים לנקבה (שלא אין לילה קלמר): למה נמשלה אסתר לאילה שמסכת

לך מה אילה זו רחמה צר וחביבה על בעלה כל
שעה ושיניה כשעה ראשונה אף אסתר היתה חביבה
על אחשורוש כל שעה ושעה כשעה ראשונה א"ר
אסי למה נמשלה אסתר לשחר לומר לך מה שחר
סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים כלם והא
איכא חנוכה ניחנה ליכתב קא אמינא הא ניחא למ"ד
מגלת אסתר ניחנה ליכתב אלא למ"ד לא ניחנה
ליכתב מאי איכא למימר מוקי לה כרבי בנימין בר
יפת אמר ר"א דא"ר בנימין בר יפת א"ר אלעזר
למה נמשלה תפלתן של צדיקים לאילה לומר לך
מה אילה זו כל זמן שמגדלת קרניה מפוצלות אף
צדיקים כל זמן שמרבים בתפלתן תפלתן נשמעת:
אביי הוה מסדר סדר המערכה משמא דגמרא

כן
לג

מגילה למרי דאסתר למרה מזמור זה כיון שהגיע לבית
הבלמים נסתלקה הימנה שכינה ואמרה חלי חלי למה עזבתני:
הא ניחא למ"ד פלוגתא במסכת מגילה ליכא למ"ד אסתר
מטמאה את הידים. וליכא למ"ד אין מטמאה דלאו ספר הוא:
מוקי לה כר' בנימין בר יפת כלו' דרים להאי שקר כרבי בנימין
בר יפת: למה נמשלה תפלתן של צדיקים וכו' דהאי שקר
לשון תפלה דרים ליה כמו רוקי בקרני חשקרך למכלך על תפלה
שהיא כאילו: שכל זמן שמגדלת קרניה מפצילות זכל שכה
ושכה נוסף בהן פיצול לאחר (פירוש מוסיפה כח וגבורה):
אביי מסדר סדר מערכה משמא דגמ' מוכה סדר עבודת
בגדי על כל יום ויום: משמא דגמרא לכלה יפיפה

ואליבא דאבא שאול מערכה גדולה קודמת למערכ׳
שניה של קטורת ומערכה שניה של קטורת קודמת
לסדור שני גזרי עצים וסדור שני גזרי עצים קודם
לראשון מובח הפנימי ודשון מובח הפנימי קודם להטבת
חמש נרות והטבת חמש נרות קודם לדם התמיד
ודם התמיד קודם להטבת שתי נרות והטבת שתי
נרות קודמת לקטרת וקטורת קודמת לאברים ואברים
קודמין למנחה ומנחה קודמת לחביתים וחביתים
קודמין לנסכים ונסכים קודמין למוספים ומוספין
קודמין לבזיכין ובזיכין קודם לתמיד של בין הערבים
ויקרא ו שנא׳ *וערך עליה העולה והקטיר עליה חלבי השלמים

דרבנן דבי מדרשא: ואליבא דאבא שאול דאמר נפ״ק
הטבת כל הנרות קודמת לקטורת: מערכה גדולה שעליה
יקטירו כל הקטרות: קודמת לפני סדר מערכה שניה
שעושין בקרן מערבית דרומית מתוך מן הקרן לרבע אמות
לכל לפון כדתנן במסכת תמיד: של קטורת שממנה קותין
גחלים להכניס למזבח הפנימי שחרית וערבית להקטיר עליה
קטורת תמיד פרס שחרית ופרס ערבית: לסדור שני גזירין
שמסדרין על מערכה גדולה וכולהו מפרש טעמא לקמן:
לדם התמיד לשחיטתו ולזריקתו: קטורת על המזבח הפנימי:
קודמת לאברים להקטיר לגבי תמיד על מזבח הקילון:
למנחה מנקת נסכיה של תמיד כדכתיב ועשירית האיפה
סולת למנקה: לנסכים לנסוך ייגו דתמיד: ונסכים למוספין
לפי שעת הוצ׳: שנאמר והקטיר עליה חלבי השלמים

עליה השלם כל הקרבנות כולם:

תני רב הונא בר יהודה ואמרי לה רב שמואל לה בר יהודה אחר שכלתה עבודת צבור כהן שעשתה לו אמו כתונת לובשה ועובד בה עבודת יחיד ובלבד שימסרנה לצבור פשיטא מהו דתימא ניחוש שלא ימסרנ' יפה יפה קמ"ל. אמרו עליו על ר' ושמעאל בן פאבי שעשתה לו אמו כתונת של מאה מנה ולבשה ועבד בה עבודת יחיד ומסרה לצבור אמרו עליו על ר' אלעזר בן חרסום שעשתה לו אמו כתונת של שתי רבוא ולא הניחוהו אחיו הכהנים ללבשה מפני שנרא' כערום ומי מתחזי והא אמ' מר חוטין כפול ששה אמר אביי כחמרא במוגא:

ע"ב

ודרים ליה לטון השלמה: עליה על העולה דתמיד של שחר החמורה בדאת המקדח שכאמר וערך עליה האמולה והקטיר הוסף והשלם עליה כל הקרבנות ולא על של בין הערבים למד על תמיד של בין הערבים שהוא מקדון לכל הקרבנות: עבודת יחיד הולאת כף ומקתה שאינה לריכה לצבור אלא למי שמוטלת עליו לפכות את המקום לפיכך קורא לה עבודת יחיד: ובלבד שימסרנה לצבור לסוף סוף מעבודת לבור היא כך בראה בעיני. ואני אמעתי עבודת יחיד מקדא פרשה דתכן התם קורא בחילטלא לבן מאלו וקאיא לי בגוה אלא תכן התם ובלבד שימסרנה לצבור: פשיטא לעובד בה כיון דאמרינן דמסורה לצבור לבור היא: משני רבוא מכה: האמר מר חוטין של בגדי כהונה: כפול ששה לקמן בפרק בא לו: כחמרא במוגא כיין הבראה מקון לכלי זכוכית ואע"פ שכלי

כו ת"ר עני ועשיר ורשע באו לדין לעני אומרים לו
מס מפני מה לא עסקת בתור' אם אמר עני הי
וטרוד במזונותיו היו אומרים לו כלום אתה עני
יותר מהלל אמרו עליו על הלל הזקן שבכל יום
ויום היה עושה ומשתכר בטרפעיק חציו נתן לשומר
בית המדרש וחציו לפרנסתו ופרנסת אנשי ביתו
פעם אחת לא מצא להשתכר ולא הניחו שומר בית
המדרש ליכנס עלה ונתלה וישב על פי ארובה כדי
שישמע דברי אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון
אמרו אותו היום ערב שבת היה ותקופת טבת היה
וירד עליו שלג מן השמים וכסהו כיון שעלה עמוד
השחר אמר ליה שמעיה לאבטליון אחי בכל יום
הבית מאיר והיום אפל שמא יום מעונן הוא הציצו
עיניהם וראו דמות אדם בארובה עלו ומצאו עליו
רומ"ג אמו' שלג פרקוהו והרחיצוהו וסכוהו והושיבוהו
כנגד המדור' אמרו ראוי זה לחלל עליו את השב'
לעשיר אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה אם
אמר עשיר היה וטרוד בממון היה אומרים לו כלום

זכוכית ענה כך היה הפטתן מולהב וכרחה בזרו מתוכה:
ע"נהרי"ף לעני אומרים לו וכו' כלו' מס נחו ב"ד של מעלה לקייב
כוונתו עכויס ע"י הלל ועזירים על ידי רבי אלעזר בן
קרסוס ורבעים טרולין בילרן על ידי יוסף הלדיק ים
פתקון פה לנעל דין לקיינס: טרפעיק סלע מדינה שהוא
קלי דינר כך מפורש בכתובות: פרקוהו פירקו מעליו השלג

היה עשיר יותר מר"א בן חרסום אמרו עליו על ר"א בן חרסום שהניח לו אבין אלף עיירות ביבשה וכנגדן אלף ספינות בים בכל יום ויום היה נוטל *משאוי ומהלך מעיר לעיר וממדינה למדינה ללמוד תורה פעם אחת מצאוהו עבדיו ועשו בו אנגריא אמר להם בבקשה מכם הניחוני שאלך ואלמוד תורה. אמרו לו חיי רבי אלעזר בן חרסום שאין אנו מניחין לך (הלך נתן להם ממון הרבה כדי שיניחו אותו) ומימיו לא ראה אותם אלא יושב ועוסק בתורה כל היום וכל הלילה. רשע אומרים לו מפני מה לא עסקת בתורה אם אמר נאה היה וטרוד ביצרו היה אומרים לו כלום [נאה] היה (טרוד ביצרו) יותר מיוסף הצדיק אמרו עליו על יוסף הצדיק בכל יום היתה אשת פוטיפר משדלתו בדברים בגדים שלבשה לו שחרית לא לבשה ערבית ערבית לא לבשה שחרית אמרה לו השמע לי אמר לה לא אמרה לו הריני חובשך בבית האסורין אמר לה *ה' מתיר אסורים א"ל הריני כופף קומתך ה' זוקף כפופים הריני מסמא עיניך ה' פוקח עורים. נתנה לו אלף ככר כסף ולא בא אלוה לשכב אצלה היינו

גי' הגמ' מוד של קמח ע"ה שמר לס לין קמח לין תורס

תלים קמו ע' גי' הגמ'

שעליו: אנגריא עבודת שר העיר ועבודת עלמו היתה והס לוכס מכירים [בו] כשנוכרים שהוא מיושבי העיירות שלו שעבודת אדוני הארץ מוטלת עליו: משדלתו מפתה לותו כי יפתה לים מתרגמינן אחרי ישדל: שלבשה לו שלבשה בשבילו:

ויקצ' לט ע"ו פ"ק סוטה פ' ק"כ וע"ש רפ"ק כח לו ע"ב ויקל יז שמות לד נמדב' טו ז"ב ג שם ח ויקל ד

דכתיב *ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה לשכב אצלה בעולם הזה להיות עמה בעולם הבא. נמצא הלל מחייב את העניים. ר' אלעזר בן חרסום מחייב את העשירי'. יוסף הצדיק מחייב את הרשעים: ת"ר ביצר מתודה אומר עויתי פשעתי חטאתי וכן בשעיר המשתלח הוא אומר *והתודה עליו את כל עונות בני ישראל ואת כל פשעיהם לכל חטאתם וכן במשה הוא אומר *נושא עון ופשע וחטאה ונקה דברי ר"מ וחכמים אומרים עונות אלו ורונות וכן הוא אומר *הכרת תכרת הנפש ההיא עונ' בה פשעי' אלו המרדי' וכן הוא אומ' *מלך מואב פשע בי ואומ' *או תפשע לבנה בעת ההיא חטאת אלו שגגות וכן הוא אומר *נפש כי תחטא בשגגה. ומאחר שהתורה על הזרונות ועל המרדים חוזר ומתודה על השגגות אלא אומר חטאתי עויתי פשעתי וכן בדוד הוא אומר *חטאנו עם אבותינו העוינו הרשענו וכן בשלמה הוא אומר *חטאנו והעוינו רשענו וכן בדניאל הוא אומר *חטאנו ועוינו והרשענו ומרדנו אלא מהו שאמר משה *נושא עון ופשע וחטאה ונקה אמר משה לפני המקום רבש"ע בשעה

תלים קו ומלכים ח ח וד"ס נ ו דניאל ט שמות לד

וכן בשעיר המשתלח הוא אומר עונות תקלה וחק"כ פגעים וחק"כ קטלים: המרדים העומדה להכעיס: מלך מואב פשע בי מרד בי: או תפשע לבנה מרדו יושבי לבנה על מלך יהודה: חוזר ומתודה וכו' נתמיה מס על זדון יקקלו

שחוטאין ישראל ועושין תשובה עשה להם זדונות
כשגגות. אמר רבה בר שמואל אמר רב הלכה
כדברי חכמים פשיטא יחיד ורבים הלכה ברבים
מהו דתימא מסתבר טעמא דר"מ דקמסייע לי' קרא
למשה קמ"ל. *ומנין שבאנא נאמר כאן כפרה ונא' לז
להלן בחורב כפרה מה להלן באנא אף כאן באנא
ומנין שבשם נא' כאן כפרה ונאמר בעגלה ערופה
כפרה מה להלן בשם אף כאן בשם:
תניא רבי אומר *כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו כט
אמר להם משה לישראל בשעה שאני מוכיר סס
שמו של הקב"ה אתם הבו גודל לאלהינו. חנניה דברי' לב
בן אחי רבי יהושע אומר *זבר צדיק לברכה אמר להם ושלי י
משה לישראל בשעה שאני מוכיר זכר צדיק עולמים
אתם תנו ברכה:
משנה מונבו המלך עשה כל ידות הכלים של ל
יוה"כ של זהב הילני אמו עשתה נברשת סס
של זהב על פתחו של היכל אף היא עשתה טבלא

לו יש לדיק לנקט זוב על השוגג: עשה להם זדונות כשגגו'
וה"ק כופח עון ופשע כמטלה של שוגג: דקא מסייע לי'
קרא דוידוי יוה"כ גופי': ומנין שבאנא יהא וידוי זה:
נא' כפרה בחורב נאמרה עגל לולי לכפרה וגו': מה
להלן באנא לכח קטח וגו': ומנין שבשם לכח ה': בעגלה
ערופה כפר לעמך ישראל אשר פדית ה':
נברשת מכורה ודוקה לו נספר דניאל לקנל כנרשת' נאמר'

של והב שפרשת סוטה כתובה עליה. ניקנור נעש
נסים לדלתותיו ומזכירין אותן לשבח:

גס **אמר** רב יהודה המהלך לימין רבו הרי זה בו
תנן הסגן בימינו וראש בית אב בשמאל
ועוד תניא שלשה שהיו מהלכין בדרך הרב באמצע
גדול מימינו וקטן משמאלו וכן מצינו בג' מלאכ
השרת שבאו אצל אברהם מיכאל באמצע גבריא
בימינו רפאל בשמאלו תרגמה רב שמואל כר פפא
קמיה דרב אדא כרי שיתכסה בו רבו והתניא המהלך
כנגד רבו הרי זה בור אחורי רבו הרי זה מגס
הרוח דמצדד אצדודי:

גלגולגר: שפרשת סוטה היתה כתובה עליה ולא הי
לריך להכיח תורה לכתוב ממנו מגלת סוטה נמקדם: ניקנור
נעשו נסים לדלהותיו גס היום ניקנור וכס שלו מפרס בגמ':
הרי זה בור לפילו בדרך לרץ לימו נקי: שלשה שה
מהלכין בדרך לא ילכו זה לקר זה לגלג בעורה לקת:
וכן מצינו במ"ה מלכתיב ג' כלבים עליו מכלל שבעורה
לקת הוו קיימי זה לגלג זה דלק זה לקר זה קיימי לון זה
כלבים עליו גלגל רחמון: כרי שיתכסה בו רבו הא דקתני
מימיכו לא גילך גלגל גלגל מלקוריו ומיהו גדול לימין וקטן
לגד שמאל גלגל גדול ומכיהס לקוריו הרב ממש: ה"ג והתניא
המהלך כנגד רבו הרי זה בור לקוריו רבו הרי זה מגס
הרוח: דמצדד אצדודי לא גלגל ממש ולא לקוריו ממש גלא
שיכסה בו רבו מקלת לד רבו:

תנא בשעה שהחמה זורחת ניצוצות ויצאות לא
ממנה ויורעים שהגיע זמן ק"ש. מיתיבי הקורא סס
ק"ש שחרית עם אנשי משמר ואנשי מעמד לא ע"ג
יצא שאנשי משמר משבימין ואנשי מעמד מאחרין
אמר אביי לשאר עמא דבירושלים:

תנו רבנן מה נסים נעשו לדלתותיו אמרו כשהלך לב
נקנור להביא דלתות מאלכסנדריא של מצרים לח
בחורתו עמד עליו נחשול שבים לטבעו ונטלו אחת
מהן והטילוה לים ועדיין לא נח הים מועפו בקשו
להטיל את חברתה עמד הוא וכרכה אמר להם
הטילוני עמה מיד נח הים מועפו היה מצטער על
חברתה ביון שהגיע לנמלה של עכו היתה מבצבצת

ניצוצות זהרורית שהחמה זורקת מן המזרח ומכה על פתק
היכל שהוא לגד מערבי: משהגיע זמן ק"ש כלומר
מלותה עם הנץ החמה: שאנשי משמר הבהכים שהעגול'
מוטלת עליהם: מקדימים לקרותה קודם היום שמא תמצך
עליהם העבודה וימנעו לקרות: ואנשי מעמד ישראל שהעגול'
מוטלת עליהם בשליקות הגבור על הקרבן שכל' תשמרו
להקריב לי במועדו וגו' מלוה שיהו משמרים ועומדים על
קרבנותיהם והכי קרינ לה בספרי ובמסכת תעניות: מאחרים
לקרות עד כלות עבודת התמיד: לשאר העם הבאים בעזרה
הוא סי' להודיע זמן קריאת שמע:

להביא דלתות לשער מזרקה של עזרה ושל נקנור היו:
נחשול שבים סער: והטילוה לים להקל הספינה: לנמלה

ויוצאת מהחת דופני הספינה. י"א בריה שבים
ט"ס בלעתה והקיאתה ליבשה ועליה אמר שלמה *קורות
גי' הגמ' בחינו ארזים רהיטנו ברותים אל הקרי ברותים *אלא
נדרים יס בריתים לפיכך כל שערים שבמקדש נשתנו להיות של
זהב חוץ משערי נקנור מפני שנעשו בהם נסים וי"א
מפני שנחושתן מוצהבת היתה רבי אליעזר בן יעקב
אומ' נחושת קלוניתא היתה והיתה מאירה כשל זהב:

לג **משנה** ואלו לגנאי בית גרמו לא רצו ללמד על
סס מעשה לחם הפנים בית אבטינס לא רצו ללמד
על מעשה הקטרת חוגרם בן לוי היה יודע פרק
בשיר ולא רצה ללמד בן קמצר לא רצה ללמד
משלי י על מעשה הכתב על הראשונים נאמר *וכר
צדיק לברכה ועל אלו נאמר ושם רשעים ירקב.

גמ' תנו רבנן בית גרמו היו בקיאין במעשה לחם
הפנים ולא רצו ללמד שלהו חכמים והביאו אומנין
מאלכסנדריא של מצרים והיו יודעין לאפות כמוהן
ולא היו יודעין לרדות כמוהן שהללן מסיקין מבחוץ

פורט"ו מקום שהספינות כמצות סס ליגבה: רהיטנו לשון
גי' רש"י רלת שהוא רץ ופותק רץ וכועל: אלא בריחים כאלו כרתי
בגמ' נדרים זו עם זו: וי"ל *כרותים: נשתנו כשהעשירו: קלוניתא
נדרים יס] מזוהרת וכן סס מין נקוסת [והוא נקוסת] קלל:
פי' נדרים בן לוי כלומר מן הלויס: פרק הכרעת קול נעימה: על
סניס בלעתי מעשה הכתב קוסר מרגע קולמוסים נאלגעותיו וכותב
והקילתה סס בן ד' לוחיות כאקד: לרדות מן התנור: שהללו שנאו
רש"ל

ואופין מבחוץ והללו מסיקין מכפנים ואופין מבפנים
הללו פתן מחעפש' והללו אין פתן מחעפש'. כששמעו
חכמים בדבר אמרו כל מה שבר"א הקב"ה בעולמו
לכבודו בראו שנאמר *כל הנקרא בשמי ולכבודי וגומ' ישעי' מג
וחזרו בית גרמו למקומן שלחו להם חכמים ולא באו
כפלו להם שברים ובאו. בכל יום היו נוטלין י"ב מנה
והיום כ"ד (דבריר"מ). רבי יהורה אומר בכל יום ב"ד
והיום מ"ח. אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא
ללמד אמרו להם יודעים היו בית אבא שבית המקדש
עתיד ליחרב ושמא ילמד אדם שאינו הגון וילך
ויעבוד ע"א בכך ועל דבר זה מוכירין אותם לשבח
שמעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם שלא
יאמרו מלחם הפנים הם נהנים לקיים מה שנאמר
*והייתם נקיים מה' ומישראל: מדבר לב
ת"ר בית אבטינס היו בקיאין במעשה הקטורת ס' מלו הן
ולא רצו ללמד שלחו חכמים והביאו אומנין הממונים
מאלכסנדריא של מצרים והיו יודעים לפטם כמותם לד
ולא היו יודעין להעלות עשן כמותן של הללו מחמר סה

מן אלכסנדריא לא היו יודעים לדדות מן התכור שלא יהא כשבר
לפי שהיה עשוי כמין תיבה פרולה לו כמין ספינה (רוקדת) והיו
יריחים לדבק מבפנים לתכור ולופין לותו מבחוץ: כפלו להם שברן
מתרומת הלשכה ועל דבר זה מזכירין לותן לשבח שמעולם וכו':
(ה"ג) לפטם לכתוב לת הסמכין ולערבן יפה כמו [שכת']
ממולק: להעלות עשן שלא היו מכירין בעשב שהוא

ועולה כמקל ושל הללו מפצע לכאן ולכאן. וכששמעו חכמים בדבר אמרו כל מה שברא הקב"ה למענהו
מזלי טו ברא שנא' *כל פעל ה' למענהו וחזרו בית אבטינס למקומן שלחו להם חכמים ולא באו כפלו להם שכרם ובאו בכל יום היו נוטלין י"ב מנה והיום כ"ד (דברי ר"מ) ר' יהודה אומר בכל יום כ"ד והיום מ"ח אמרו להם חכמים מה ראיתם שלא ללמד אמרו (להם) יודעים היו בית אבא שביתת המקדש עתיד ליחרב ושמא ילמוד אדם שאינו הגון ויילך ויעבוד ע"א בכך ועל דבר זה מזכירין אותם לשבח שמעולם לא יצאת כלה מבושמת מבתיהן וכשנושאין נשים ממקום אחר מחנין עמה שלא תחבשם שמא יאמרו ממעשה הקטורת הם
ודבר לב מחבשמין לקויי' מה שנא' *והיית' נקוי' מה' ומישראל
שקלים פ' אלו הן הממונים תניא אמר ר' ישמעאל פעם אחד מצאתי אחד מבני בניהם אמרתי לו אבותיך בקשו להרבות כבודם ולמעט כבוד מקום עבשיו כבוד מקום במקומו והמקום מיעט כבודם א"ר עקיבא (סח לי ר"ש בן גולה) [פ"א סח לי רבי ישמעאל בן לוגה] פעם אחת יצאתי אני ואחד מבני בניהם לשדה ללקוט עשבים ראיתיו שבכה ושחק אמרתי לו מפני מה בכית אמר לי כבוד אבותי נזכרתי ומפני מה שחקת אמר לי שעתיד הקב"ה להחזירו לנו ומה ראית

מעלה עשן זקוף ומתמר כמקל: מיעט כבודן בזמנן ביתו:

אמר לי מעלה עשן כנגדי הראהו לי א"ל שבועה
היא בידינו שאין מראין אותו לכל אדם א"ר יוחנן
בן נורי פעם אחת מצאתי זקן אחד ומגילת סמנין
בידו אמרתי לו מאין אתה אמ' לי מבית אבטינס אני
ומה בידך אמר לי מגלת סמנין הראהו לי אמר לי
כל זמן שבית אבא היו (צנועין) [קיימין] לא היו
מוסרין אותם לכל אדם עכשיו הרי הוא לך הזהר
בה וכשבאתי וסחתי דברים לפני ר' עקיבא אמ'
לי מעתה אסור לספר בגנותן של אלו מכאן אמ'
יוחנן עואי בשמך יקראוך ובמקומך יושיבוך *משלך אין
יתנו לך ואין אדם נוגע במוכן לחבירו ואין מלכו' ע"ב
נוגעת בחברתה אפי' כמלא נימא. הוגרס בן לוי
ובו' תניא כשהיה נותן קולו בנעימה מכנים גורלו

מעלה עשן עשב שהוא מעלה עשן רחיתי כנגדי: מגילת
סמנין שכתובין בה שמות סמני הקטורת: מכאן אמר בן
עואי מעשה בית גרמו ובית אבטינס שנקנו מכמי' לקחתן
ממקומן ולא יכלו: בשמך יקראוך כלומר לא ידאג אדם
לומר פלוני יקפיד פרנסתי כי על כרחם בשמך יקראוך לבא
ולשב במקומך: ומשלך יתנו לך כלומר לא מצלחם יתנו
לך מתנה אלא ממזונות הקלוסים לך מן השמים: ואין מלכות
נוגעת בחברתה מתהגיע זמן המלכות ליפול ותעמוד לחברת
לא יחקר הזמן כמלא נימא אלא מי שזוכה ליפול בלילה
ונופלת בלילה שכל' היה בלילה קטיל בנשחר מלכא כשלמה
ושזוכה ביום נופלת ביום שכל' ומוף כרי יומם ולומר ונתקפכתם

לתוך פיו ומניח אצבעו בין הנימין עד שהיו אחיו הכהנים נוקרים בבת ראש לאחוריהם. [ת"ר] בן קמצר לא רצה ללמד על מעשה הכתב אמרו שהיה נוטל ארבע קולמוסין בין (חמש) אצבעותיו ואם היתה תיבה של ד' אותיות היתה כותבה בבת אחת אמרו לו כה ראיתה שלא ללמד כולם מצאו תשובה לדבריהם בן קמצר לא מצא תשובה לדבריו על הראשוני' אומרים *זכר צדיק לברכה ועל בן קמצר וחבריו נאמר ושם רשעים ירקב. מאי ושם רשעים ירקב אמר ר' אלעזר רקבובית תעלה בשמותיהם (מאי היא אמר רבינא) דלא מסקינן בשמייהו:

מתיב רבינא מעשה ברואג בן יוסף שהניחו אביו בן קטן ואמו בכל יום מודדתו בטפחים ונותנת משקלו זהב לבית המקדש כיון שגבר אויב טבחתו ואכלתו ועליה קונן ירמיה *אם תאכלנה נשים פרים עוללי טפוחים משיבתו רוח הקודש

דהייכו כדלעני' זמל ילמוד מדס שמיכו הגון וזה לל שייך נכתב רש"ל מצלי י לה שם מיכה ג

קצף היום: בין הנימין בין קלוקת כימי השפה כגד מקילת הקוטס: נזקרים בבת ראש כרתעין מהכרעת קול: (לא רצה ללמד על מעשה הכתב פי' שהיה קוצר ד' קולמוסין בין ל' מלבעותיו והיה כותב שם של יו"ד ה"ל וא"ו ה"ל ניקד): רקבובית קלודה דהויא בכלי ברזל שאין משתמשים בו: דלא [מסקינן בשמייהו לל יקרא מדס לבכו שם מדס רשע; מודדתו לילע כמה נוסף בו מיום של יום: ונותנת במשקל

ואמרה לו *אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא חוי ליכה ב
מאי סליק ביה:
א"ר אלעז' צדיק מעצמו ורשע מחבירו צדיק מעצמו לו
דכתי' *וכר צדיק לברכה רשע מחבירו דכתי' שם
*ושם רשעים ירקב. א"ל (רב המנונא) [רבינא] מצלי י
לההוא מרבנן דהוה מסדר אגדתא קמיה מנא הא שם
מילתא דאמור רבנן וכר צדיק לברכה א"ל הא
כתיב וכר צדיק לברכה מדאורייתא מנא לן דכתי'
*וה' אמ' המכסה אני מאברהם וגו' וכתי' ואברהם נדקמי'ם
היו יהיה וגו' מנא הא מילתא דאמור רבנן ושם
רשעים ירקב א"ל הא כתיב ושם רשעים ירקב
מדאורייתא מנ"ל דכתי' *ויאהל עד סדום וכתיב שם יג
*ואנשי סדום רעים וחטאי' וגו' אמ' ר"א צדיק דר בין שם
שני רשעי' ולא למד ממעשיה' רשע דר בין ב' צדיקי'
ולא למד ממעשיהם צדיק דר וכו' עובדיה רשע דר
בו' עשו. ואמר ר"א מברכתן של צדיקים אחד

לומד התוספות: כהן ונביא זכריה בן יהוידע הכהן ולמה
מסקינן בגמרייהו דהך דוקא הלדומי רשע היה וקרלו לזה
התיכוק בגמו: חוי מאי סליק ביה מה עלתהדו שבשבט:
צדיק מעצמו ע"י מעשיו כזכ' לטוב': רשע לקי ע"י קנרו
כזכר לרעה: ושם רשעים ולא כתיב ושם רשע: המכסה
אני מאברהם וכיון שהזכיר שמו ברכו וסמיך ליה ואברהם היה
יהיה וגו': עובדיה דר בין לקולב ולחזבל: מברכתן של צדיקים
(נמקוס) שהקב"ה מנהיג את הלדיקים שם מקלל את הרשעים:

למד קללה של רשעים מקללתן של רשעים אתה
למד ברכה של צדיקים מברכתן של צדיקים וכו'
בראשית יח דכתיב *כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו'
(וכתיב בתריה) ויאמר ה' זעקת סדום ועמור' וגו'
ומקללתן של רשעים אתה למד ברכה של צדיקי'
שם יג דכתי' *ואנשי סדום רעים וחטאים וגו' *וח' אמ'
שם אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגו':
לז ואי"ר אלעזר אפי' בשביל צדיק אחד עולם נברא
שם דכתי' *וירא אלהים את האור כי טוב ואין
בראשית ו טוב אלא צדיק שנא' *אמרו צדיק כי טוב ואי"ר
ישעיה ג אלעזר כל המשכח דבר (אחד) מתלמודו גורם גלות
ע'מדל"כ לבניו שנא' *ותשכח תורת אלהיך אשכח בניך גם
ספכ"ג אני. רבי אבהו אמר מורידין אותו מגדולתו שנא'
הושע ד *(נדמו עמי מבלי הדעת) כי אתה הדעת מאסתה
שם ואמאסך מכהן לי אי"ר חייא בר אבא אי"ר יוחנן
אין צדיק נפטר מן העולם עד שנברא צדיק כמותו
קהלת ו שנא' *וזרח השמש ובא השמש עד שלא כבתה
ופורש כי שמשו של עלי ורחה שמשו של שמואל הרמתי
יומא כט ואי"ר חייא בר אבא אי"ר יוחנן ראה הקב"ה שצדיקי'
רש"י מועטין עמד ושתלן בכל דור ודור שנאמ' *כי לה'
שמואל מצוקי ארץ וישת עליהם חבל. ואי"ר חייא בר אבא
ב נ

וירא אלהים את האור וגו' ראה בלעתו לקיים את הלוי
של עולם נשניל הלדיק שהוא טוב: וישת עליהם
חבל מזרן בכל הדורות להיות שתות וקיוס ויסוד לקיוס תבל:

א"ר יוחנן אפי' בשביל צדיק אחד עולם מתקיי' שנא' *וצדיק יסוד עולם. ר' חייא בר אבא דידיה אמר מהכא *רגלי חסידיו ישמור חסידיו תרתי משמע אמר רב נחמן בר יצחק חסידו כתיב. א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כיון שיצאו רוב שנותיו של אדם ולא חטא שוב אינו חוטא שנאמ' רגלי חסידיו ישמור. דבי רבי שילא אמרי כיון שבא לאדם דבר עבירה לידו פעם ראשונה ושניה ולא חטא שוב אינו חוטא שנא' רגלי חסידיו ישמור: אמר (ר' שמעון בן לוי) [ריש לקיש] מאי דכתי' לח *אם ללצים הוא יליץ ולענוים יתן חן בא ס ליטמא פותחין לו בא ליטהר מסייעין אותו תני רבי רבי ישמעאל משל לאדם שהיה מוכר נפט ואפרסמון *בא למכור נפט אומר לו מדוד אתה רגלי חסידיו נצנול קסידיו כמו ויבקע ה' אותך לרגלי: לט שוב אינו חוטא שנאמר רגלי חסידיו ישמור סופי קסידיו ישמור: פעם ראשונה ושני' וכו' רגלי חסידיו מצהג נקסק ג' רגלים במו שלש רגלים פעמים ישמור לותו מן הקטט: אם ללצים הוא יליץ אם ללצנים הוא נא להתקנר הוא יליץ לא יצלנוהו ולא יעזרוהו: ואם לענוים נא להתקנר יתן לו חן עי שנידו ליתן חן: בא לטהר: ליטמא ולהיות רשע: פותחין לו פתח הטומאה ליכנס בה כלו' מסייעין בידו ולין מוכנין לותו מן השמים לעשנו: בא הלוקח למדוד נפט מפני שריחו רע לומר לו המוכר מדוד אתה לעלמך:

לעצמך בא למכור אפרסמון אומר לו המתן עד שאמרוך לך אנא כדי שאתבשם גם אני ואחרֵ
תני דבי רבי ישמעאל עבירה מטמטמת לבו של
אדם שנא' *ולא תטמאו בהם ונטמתם בם אל ויקרא יח
תקרי ונטמת' אלא ונטמטם ת"ר ולא תטמאו בהם מדכתי'
ונטמתם בם אדם מטמא עצמו מעט מטמאין אותו וטמתם
הרבה מלמטה מטמאין אותו מלמעלה בעה"ז מטמאין מסר ל
אותו לעה"ב ת"ר והתקדשתם והייתם קדושים אדם דרשו כן
מקדש עצמו מעט מקדשין אותו הרבה מלמטן מקדשין והת'
אותו מלמעלה בעה"ז מקדשין אותו לעולם הבא: ומתחלף
בט'
בלומיו'
דטלכת
רש"ל

טרף בקלפי

פרק רביעי

סס למה לי טרף בקלפי כי היכי דלא ניכוין ולישקול
אמר רבא קלפי של עץ היתה ושל חול
היתה ואינה מחוקת אלא שתי ידים מתקיף לה
רבינא בשלמא אינה מחוקת אלא שתי ידים כי

מטמטמת לוטמת וסותמת מבל מלמה: ונטמתם מסר מל"ף:
מטמאין אותו הרבה מכיתין לותו ליטמת הרבה וה"ק קרא
מל תטמאו בהם ולא תטמאו סוף ונטמתם נם: והתקדשתם
מעט והייתם קדושים הרבה. נא ליטהר מסייעין לותו:
דלא ניכוין שלא ימנע להכיר בעמותו חיזה של סס ויטלנו בימין
לפי שהוא סימן יפה בשהוא עולה בימין: ושל חול היתה

חיבי דלא ליכוון ולישקול אלא של חול מיקדשוה
א"כ הוה ליה כלי שרת של עץ וכלי שהת של
עץ לא עבדינן ונעבדיה דכסף ונעבדיה דזהב התור'
חסה על ממונ' של ישראל:

ת"ר ארבעים שנה ששמש שמעון הצדוק היתה לט
גורל עולה ביומין מבאן ואילך פעמים עולה סס
ביומין פעמים עולה בשמאל. והיה לשון של והורית ר"ל
מלבין. מבאן ואילך פעמים מלבין פעמים אינו דלותו של
מלבין והיה נר מערבי דולק מבאן ואילך פעמי' סס יולה
ליכה מקושת: התורה חסה וכו' זבח' ולוה הכהן ופנו את ביומין
הבית וגו' על מה חסה תורה על פקין של כלי קרש שלין להם כ"ג ושל
טהרה במקוה ת"כ חסה על ממון קל כ"ש על ממון קשוב ת"כ שמואל כ"ג
חסה על ממונן של נדופין כ"ש על ממונן של לדיקים: ר"ל
לשון של והורית למר סדוק ומצוך כמין לשון ולנוע לדום נרי עין
וקוברין לותו בדלת שעיר המשתלח והיה מלבין מחליו
והוא סימן שמחל הקב"ה לישראל שנא' אס יהיו קטליכם
כשנים כשלג ילבינו וגו': והיה נר מערבי דולק לאחר מה שים
שכבו שחר הגדות ואע"פ שמתו מתקול להדליק עדנית בו לדקדק
היה מסייע הטבת הגדות שחרית והוא עדות שהשכינה שורה לדכרין
בישראל כלכתיב מקנה לפרוכת העדות ואמרינן בפסחים שבת עיין
עדות היא לכל בתי עולם שהשכינה שורה בישראל ואמרינן כמ"ש
מלי עדות זה נר מערבי שנותן בה שמן כמדת קדושתה
וממכה היה מתקיל ובה היה מסייע. ואיזהו נר מערבי למ"ל
ג' הגדות סדורין מזרח ומערב (הוא) [קרי נר מערבי] נר שבי

דולק ופעמים כבה והיתה אש של מערכה מחגברת ולא היו כהנים צריכין להביא עצים למערכה חוץ משני גזירי עצים כדי לקיים מצות עצים מכאן ואילך (תשש כחה של מערכ') פעמי' מחגברת פעמי' אינה מחגברת ולא היו כהנים נמנעים להביא עצים למערכ' כל היום כלו ונשתלחה ברכה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כזית יש אוכל ושבע יש שבע ומותיר מכאן ואילך נשתלחה מארה בעומר ובשתי הלחם ובלחם הפנים וכל כהן שמגיעו כפול (מצרי) הצנועין מושכין ידיהם והגרגרין נוטלין ואוכלין. ומעשה באחד שנטל חלקו וחלק חברו והיו קוראין אותו בן *חמצן עד יום מותו. אמר

קדושין ס"נ ס"ס

ע"נ שסמוך לרחטון שבמזרח כדתנן בתמיד נכנס [לקדש] ומלא את כרות מזרקיות לולקות וכו' ולמלן לקמר לפון ודרוס שהוא הוי למעלי פכיו מסובין כלפי מערב והוא קרוי מערבי ושקר הכרות מלדדין פכיהם כלפי למעלי לכתיב על גב פני המכורה היא הלמעלית יהיו כרות של שת הקנים: והיה אש המערכה [מחגבר] דולק עליו בלא תוספת עליס:

ני' רש"י, ולא היו צריכין להביא עצים למערכה *מלמד שסדרוה

בגמ' שקרית: חוץ משני גזירין של בין הערבים שהם קודם לקטרין ומסדרוכובפירקין לעיל: נשתלחה מארה שהיו מביאין: וכל כהן שמגיעו כפול שהיו כזית מלמד שהיו מביאין היו הלבושים

רש"י מושכים את ידיהן (ולא יותר לא היו מושכין את ידיהם) ובימי

מ"ו שמעון את מי שמגיע כפול לא היו מושכין את ידיהם: חמצן גזלן:

רבה בר רב שילא מאי קרא *אלהי פלטני מיד תלים עא
רשע מכף מעול וחומץ רבא אמר מהכא *למדן ישעיה ס
היטב דרשו משפט אשרו חמוץ אשרו ואל
תאשרו חומץ חניא אותה שנה שמת שמעון הצדיק
אמ' להן בשנה זו הוא מת אמרו לו מנין אתה יודע
אמר להם בכל י"ה [היה] מודמן לי זקן אחד לבוש
לבנים ומעוטף לבנים נכנס עמי ויצא עמי שנה
זו נודמן לי זקן א' לבוש שחורים ומעוטף שחורי'
נכנס עמי ולא יצא עמי לאחר הרגל חלה שבעת
ימים ומת ונמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם *בשעת הכי
פטירתי אמר להם חוניו בני ישמש תחתי נתקנא לימא
בו שמעי אחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים ומחצה במוכתו'
אמר לו בא ואלמדך סדר עבודה הלבישו באונקלי פ' י"ג
וחגרו בצלצול והעמידו אצל מזבח אמ' להם לאחיו וג"ם
הכהנים ראו מה נדר וקיים זה לאהובתו אותו רמ"ם
היום שאשמש בכהונה גדולה אלביש באונקלי
שליכי ואחגור בצלצול שליכי בקשו אחיו הכהני'
להרגו רץ מפניהם והלך לאלכסנדריא של מצרי'
ובנה מזבח והעלה עליו לשם עכו"ם וכששמעו

אשרו חמוץ המזיקו כח הכנזל: ולא חומץ לח זייך הכח חלח ר"ל דיוק'
(נג"ק)[נסכהדרין] שלמדנו מכאן שכוקקין לתוכע תקלה: מלברך ולח חומן
בשם מלנרך נרכת כהנים חת העם נשם המפורש לפי שלח היו לח זייך
כדאים: נבנם עמי לפכי ולפנים: אמר ליה שמעי לקוכיו נח הכח וק"ל
ומלמיך: אונקלי מלנוש של עור: צלצול לחזור: לאהובתו לחמתו: רמ"ם

חכמים אמרו מה זה שלא ירד לה כך היורד לה
עאכ"ו דברי ר' מאיר א"ל ר' יהודה לא כך היה
מעשה. אלא לא קבל עליו חוניו שהיה שמעי
אחיו גדול ממנו ב' שנים ומחצה ואעפ"כ נתקנא
בו חוניו בשמעי אחיו אמר בא ואלמדך סדר עבודה
הלבישו באונקלי וחגרו בצלצול והעמידו אצל מזבח
אמר להם לאחיו הכהנים ראו מה נדר זה וקיים
לאהובתו אותו היום שאשמש בכהונה גדולה אלביש
באונקלי שליבי ואחגור בצלצול שליבי בקשו אחיו
הכהנים להרגו סח להם כל המאורע בקשו להרוג
את חוניו רץ מפניהם ורצו אחריו רץ לבית חמלך
ורצו אחריו כל הרואה אותו אומר זה הוא הלך
לאלכסנדריא של מצרים ובנה מזבח והעלה עליו
ישעיה יט כא שלשם שמים שנא' *והיה ביום ההוא יהיה מזבח
לה' בתוך ארץ מצרים וכששמעו חכמים בדבר אמרו
ומה זה שברח ממנה כך המבקש לירד לה עאכ"ו:

מ א"ל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ר'
מאיר האי קרא דרבי יהודה מאי עביד ליה

זה שלא ירד לה שמעי שלא ירד לה לגדולה: כך נתקנא
בחוניו: היורד לה עאכ"ו שאין מורידין לאותו שלא יקלקל
עלמו: בא ואלמדך דקוניו היה קכס משמעי: שברח ממנה
שלא רצה לקבלה: כך קור ונתקנא בה:
רבי מאיר שאמר דבית קוניו היה לפס עכו"ס מאי עביד
להאי קרא דכתיב מזבח לה' וגו' מדנרות שפת כנען

לברתניא אחר מפלתו של סנחרב יצא חזקיהו
ומצא בני מלכים שהיו יושבין בקרונות של זהב
הדירן שלא לעבוד ע"א שנא' *ביום ההוא יהיו ישעיה יט
חמש ערים בארץ מצרים מדברות שפת בנען הלבו
לאכסנדריא של מצרים ובנו מזבח והעלו עליו לשם
שמים שנ' *ביום ההוא יהיה מזבח לה' בתוך ארץ שם
מצרים מאי *עיר ההרס יאמר לאחת בדמתרגם שם
רב יוסף קרתא דבית שמש דעתידה למחרב יתאמר
דהיא חדא מנהון. ומאי משמע דהאי חרס לישנא
דשמשא היא שנ' *האומר לחרס ולא יורח ובער ישעיה ט
כוכבים יחתום (ע"כ במנחות):

תנו רבנן מ' שנה קודם חורבן הבית לא היה שם
גורל עולה בימין ולא היה לשון של זהורית
מלבין ולא היה נר מערבי דולק והיו דלתות
ההיכל נפתחות מאליהן עד שגער בהן רבן יוחנן
בן זכאי ואמר היכל היכל מפני מה אתה
מבעית את עצמך יודע אני בך שסופך ליחרב ובכר
נתנבא עליך וכרי' בן עדו *פתח לבנון דלתיך זכריה יא
ותאכל אש בארזיך. א"ר יצחק בר טבלאי למה למה
נקרא שמו לבנון שמלבין עונותיהם של ישראל לפה
א"ר זוטרא בר טוביה (א"ר) למה נקר' שמו יער מנחות
שבת ישראל היושבים בארץ בנען וסיפיה דקרא וכתבעו להו' זכריה יא
בלות (ע"כ במסכת מנחות): נפתחות מאליהן סימן לחוכבים
בח ולכנם: וכבר נתנבא עליך מהפתיקה הוא סימן לקורבן:

מלכים כדכתיב *בית יער הלבנון לומר לך מה יער מלבלב
ס' י אף בית המקדש מלבלב דא"ר אושעיא בשעה
שבנה שלמה בית המקדש נטע בו כל מיני מגדים
של זהב והיו מוציאים פירותיהן בזמניהן וכיון שרוח
תליס נג מנשבת בהן משירים את פירותיהם שנ' *ירעש
כלבנון פריו ומהם היתה פרנסה לכהונה וכיון שנכנסו
כמוס ס עכו"ם להיכל יבש שנ' *ופרח לבנון אומלל ועתיד
ישעי' לה הקב"ה להחזירו לנו שנ' *פרוח תפרח ותגל אף
גילת ורנן כבוד הלבנון נתן לה. ת"ר ג' פעמים
מזכיר כהן גדול את השם בו ביום ג' בוידוי ראשון
וג' בוידוי שני וג' בשעיר המשתלח ואחר בגורלות
וכבר אמ' [אנא] השם ונשמע קולו ביריחו אמ' רבה
בר בר חנה מירושלים ליריחו עשרה פרסאות ציר
דלתות היכל היה נשמע בשמונה תחומי שבת עזים
שביריחו היו מתעטשו' מריח קטורת נשים שביריחו
אינן צריכות להתבשם מריח קטורת כלה שבירושלי'
גי' הגמ' אינה צריכה *להתבשם מריח הקטורת. א"ר חויא
להתקטט בר אבין אריב"ק סח לי זקן אחד פ"א הלבתי לשילה
והרחתי ריח קטורת מבין כותלי':

מג בא לו אצל פרו שנייה וכו' מאי שנא בוידוי ראשון

ע"ב ג' בוידוי ראשון של פר לכך הזכיר קטורתי לכך נזכר כפר
כך. לפני ה' תטהרו: ואחר בגורלות לה' קטורת: וכבר
אמר כלו' כבר היה מעשה שהלך קולו עד יריחו: כלה
לרכה להתקטט נזכרים הרבה:

דלא אמר ובני אהרן עם קדושיך ומאי שנא
בוידוי שני דאמר ובני אהרן עם קדושיך תנא דבי
רבי ישמעאל כך היא מדת הדין נותנת מוטב יבא
ואי ויכפר על החייב ואל יבא חייב ויכפר על החייב:
אמר רב חסדא ז' והבים הם והב וזהב טוב וזהב מד
אופיר וזהב מופז וזהב שחוט וזהב סגור ע"כ
וזהב פרוים וזהב וזהב טוב שנ' *וזהב הארץ ההיא גרסי' כ
טוב וזהב אופיר דאתי מאופיר וזהב מופז *שדומה מה
לפז וזהב שחוט שנטוה כחוט וזהב סגור בשע' שנפתח
כל החנויו' נסגרות וזהב פרוים שדומה לדם הפרים
רב אשי אמר חמשה הן וכל חד וחד אית ביה וזהב
וזהב טוב תניא נמי הכי בכל יום היה והבה ורוק
והיום אדום והיינו וזהב פרוים שדומה לדם הפרים:

הוציאו לו

פרק חמישי

אמרו עליו על ר' ישמעא' בן קמחית שהי' חופן ארבעת מא
קבין במלא חפניו ואומ' כל הנשי' ורדו וזרד מז

מדת הדין נותנת כלו' כך יפה לומר שחקר שכתובה על
עלמו ויהא זכאי רשאי לכפר על לקריס:
וזהב הארץ ההיא טוב מכלל לקיכא וזהב סתמא: שדומה
לפז מלהיב כמרגלית: שנטוה כחוט מפני שהוא רך:
כל החנויות נסגרות שאין מוכר לזהב לקר מפני זה: תניא
נמי הכי שעל שם שדומה לדם הפרי' נקרא זהב פרוים נדברי היקי':

אימא עלה לגג א"ד בערסן וכדרבה בר יונתן א"ר יחיא
ערסן יפה לחול וא"ד בש"ו אמרו עליו על ר' ישמעא
בן קמחית פעם אחת יצא וספר עם ערבי אחד בשו
ונתזה צנורא מפיו על בגדו ונכנס וישב אחיו ושמ
תחתיו וראתה אמן שני בניה כהני גדולי ביום א' ת
ז' בנים היו לה לקמחית וכלן שמשו בכהונה גדול
אמרו לה חכמים מה עשית שוכית לכך אמר
להם מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי אמ
לה הרבה נשים עשו כן ולא הועילו:

מט מאי שנא ר' חנינא משום דבקי ברפואות הוה דא
חנינא מעולם לא שאלני אדם על מכת פרד
לבנה וחי' והא קא חזינן דחי' אימא וחיתה והא קחזינ
דמיתסי בסומקן אינהו וחיורן חיש כרעייהו קא מרי

א"ד הלי זרד: בערסן קלמר ויפה הוא לקולה וס
כשיש מעוברות קולות ותוכלות זריד וערסן שהן
נ"ל מלכל קטין כדלמרינן נמס' ברכות קילקל קטי דמתגרי בחס
נמ"ק לתרי תרין טרגים לתלת תלת זריד לר' ד' ערסן לה' ה' וה
ד"ג כל הכשי' מעוברו' תקנו להן זריד וערסן להגרו' לותן והעו
ולותן על לחי גבר על כולן: א"ד בש"ז קלמר זרד
וכירו' קבילי זרדים כלו' גרור טפה שקלטה לחי הזרד גדל ו
עי"ה הוה לגג: ערבי אחד *יוס הכפורים היה: צנורא רוק:
דלמיכו ראו קורות ביתי וכו' רחיתי בתלמוד ירו' כל כבודה
כרקה מלך סכימה מסבלות שהם לנוחה חשה לקועה רחויה ל
שהלך בי"כ מקבה כ"ג הלבוש מסבלות שהם:
בשוק
כש"פ אימא וחיתה המכה:

משנה נטל את המחתה בימינו ואת חכף בשמאלו מב
*היה מהלך בהיכל עד שהוא מגיע לבין נא
שתי פרוכת המבדילות בין הקדש ובין קדש הקדשים ע"ג
וביניהם אמה. ר' יוסי אומר לא היתה אלא
פרוכת אחת בלבד ישנ' *והבדילה הפרוכת וגו' שמות כו
*והיצונה פרוכה מן הדרום והפנימית מן הצפון נב
מהלך ביניהם עד שמגיע לצפון הגיע לצפון חופך ע"ג
פניו לדרום מהלך לשמאלו עם הפרוכת עד שהוא ומשנה ו
מגיע לארון חגיע לארון נתן את המחתה בין ב' כחלקה
הבדים צבר את הקטורת ע"ג הגחלים ונתמלא כל משניו'
מהלך בהיכל כככם ומהלך לתוכו למערב: שתי פרוכת נגמר'
פרוסות מן הצפון לדרום ח' קילונה וקלת פכימית:
וביניהן לויר: אמה טרקטין כך נקרח כותל מקילה שהפסיק
במקדש רחצן: והחיצונה פרוסה מן הדרום רנכן קלמרי
לה: פרוסה רחצה כפולה לכל הקילון וכחקות נקרס של
זהב להיות פתוחה ועומדת: מהלך ביניהם כככם נפריסת
הדרום ומהלך ביניהם עד שמגיע לפריסת הצפון: הגיע
לצפון ומשכחכם לתוך הקלל: הפך פניו לדרום לילך עד
בין הבדים שהוא נחמלע הקלל כלקחר מר לרון שעשה משה
היה לו לויר עשר אמות בנית קדשי הקדשים לכל רוק זרוק:
מהלך לשמאלו עם הפרוכת שהמהלך מצפון לדרום שמאלו
למזרח והפרוכת היתה למזרח הקלל בין ג' הבדים והבדים
היו לרוכים עד הפרוכת רחצו לקד למערב והשכי לו למזרח
לקד נרחם לרון לנפון ולקד נרחצו לדרו' ולוקך לחתי'

הבית עשן ויצא ובא לו דרך בית כניסתו ומתפלל
תפלה קצרה בבית החיצון ולא היה מאריך בתפלתו
נג שלא להבעית את ישראל. *ומשניטל הארון אבן
ע"ג היתה שם מימות הנביאים הראשונים ושתיה היתה
נקראת וגבוהה מן הארץ שלש אצבעות ועליה
נב היה נותן את המחתה: גמרא. *במאי עסקינן
ע"ג אילימא במקדש ראשון מי הוו פרוכת ואלא במקדש
עיין שני מי הוה ארון והתניא משנגנז ארון נגנז עמו
נפ"ג צנצנת המן וצלוחית שמן המשחה ומקלו של אהרן
דהידיו בשקדיה ופרחיה וארגז ששלחו פלשתים דורון
רש"פ שמואל לה' אלהי ישראל שנ' *ולקחתם את ארון ה' ונתתם
פ ו אותו אל העגלה ואת כלי הזהב אשר השבותם
לו אשם תשימו בארגז מצדו ושלחתם אותו והלך.
ומי גנזו יאשיהו מלך יהודה מה ראה שגנזו מצא
דנכי' כח כתוב בו *יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים
עליך אל גוי אשר לא ידעת וגו' עתיד וגנזו שנא'
ר"ה *ויאמר ללוים המבינים לכל ישראל הקדושים
נ נה לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן
דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף עתה עבדו
את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל וא"ר אלעזר אתיא
שמה שמה אתיא דורות דורות אתיא משמר משמר

וקליטת אהרן בניהם: דרך כניסתו כדי שיכנס כשהולך לדרוס
עד שהגיע לאהרן פניו כלפי דרום כן כשילך לא יסב את פניו
לנחת אלא יולך דרך לפניו ופניו לאהרן: בבית החיצון נהיכל:

לעולם במקדש שני ומאי הניע לארון מקום ארון והא
קתני נתן המחתה בין ב' הבדים אימ' בבין ב' הבדים:
ר' יוסי אומר חביבין ישראל שלא הצריכן הכתוב מג
לשליח: סס

תניא איסי בן יהודה אומר ה' מקראות בתורה ע"ח
אין להם הכרע *שאת משוקדים מחר ארור סס
וקם. *ת"ר *ונתן את הקטורת וגו' להוציא מלבן ע"ג
של צדוקים שאומרים יתקן מבחוץ ויכנים מאי נג
דרוש *כי בענן אראה על הכפורת אמרו להם ויקיל מו
חכמים והלא כבר נא' ונתן את הקטורת וגו' א"כ סס
מה ת"ל כי בענן וגו' מלמד שנותן בה מעלה עשן:

פיקא יצא ובא לו דרך בניסתו מה"מ א"ר שמואל סס
בר נחמני א"ר יונתן אמר קרא *ויבא ד"ה
שלמה לבמה אשר בגבעון ירושלים. וכי מה ענין נ ע
גבעון אצל ירושלים אלא מקיש יציאתו מגבעון
לירושלי' לביאתו מירושלי' לגבעון מה ביאתו מירושלי'

שלא הצריכן הכתוב לשליח חלח כהו"ח מתפלל על עלמו
שכח' תשר ידעון חים כגע לכנו ופרש כפיו חל הבית הזה:
כי בענן חל ינח כ"ח נעכן של עשן הקטורת: מעלה
עשן סס עשב שגורס לעשן לעלות זקוף כמקל:
ויבא שלמה וגו' והיה לו לכתוב מן הבמה חשר בגבעון
לירושלים חו חל במה חשר בגבעון מירושלים. בגבעון
היתה קדושה שסס מ:נח שעשה עשה והי' הולך ומקריב שס:
מקיש יציאתו מגבעון לירושלים לביאתו מירושלים לגבעון

לגבעון פניו כלפי במה כדרך ביאתו אף יציאתו
מגבעון לירושלים פניו כלפי במה כדרך ביאתו.
וכן כהני בעבודתם ולוים ברוכנם וישראל במעמדם
כשהם נפטרים לא היו מחוירין פניהם והולכין
אלא מצדדין פניהם והולכים. וכן תלמיד הנפטר
מרבו לא יחזיר פניו ויצא אלא יצדד פניו ויצא כי הא
דר' אלעזר כי הוה מיפטר מיניה דר' יוחנן כי הוה בעי
ר' יוחנן לסגויי הוה גחין וקאים ר' אלעזר אדוכתיה
עד דהוה מכסי ר' יוחנן מיניה וכי הוה בעי ר' אלעזר
לסגויי הוה אזיל לאחוריה עד דהוה מכסי מיניה דר'
יוחנן. רבא כי הוה מיפטר מיניה דרב יוסף הוה אזיל
לאחוריה עד דהוו מנגפן ברעיה ומתוסאן אסקופתא
סס דבי רב יוסף דמא *אמרו לי' לרב יוסף הכי קא עביד
ע"ג רבא א"ל יהא רעוא דתרום רישיך אבולא כרכא:
סס א"ר אלכסנדרי אריב"ל המתפלל צריך שיפסיע
שלש פסיעות לאחריו ואח"כ יתן שלום א"ל

והכי תניא קרח וינח שלמה לנמה תחר נגנעון דרך הליכתו
וכן לירושלים נמוכו מגבעון היתה כניחה רחטוכה: וישראל
במעמדם העומדים נעזרה נמקום כל ישראל על קרקן
התמיד לכתיב תשמרו להקריב לי היו עומדים ומשמרים על
קרקנם: עד דהוה מכסי מיניה רבי יוחנן נחין רבי
אלעזר רוחהו: מיניה דרבי יוחנן נחין ר"י רוחהו מקוזי
פניו: אמרו ליה לרב יוסף נהוא היה מחור עינים וחיט
מליר נדבר: תרום רישיך תהיה רחם ישנת הכרך:

רב מרדכי ביון שפסע שלש פסיעות לאחריו חתם איבעי ליה למיקם משל לתלמיד הנפטר מרבו אם חזר לאלתר דומה לכלב ששב על קיאו חניא נמי הכי המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו ואח"כ יתן שלום ואם לא עשה כן ראוי לו שלא התפלל ומשום (ר') שמעיה אמרו שנותן שלום לימין ואחר כך לשמאל שנ' *מימינו אש דת למו ואומר *יפול מצדך אלף ורבבה מימינך מאי ואומר וכי תימא אורחא דמילתא היא למיהב בימין תא שמע יפול מצדך אלף ורבבה מימינך רבא חוייה לאביי דיהיב שלמא לימיניה ברישא א"ל מי סברת לימין דידך לשמאל דידך קא אמינא שהוא ימינו של הקב"ה א"ר חייא ברירה דרב הונא חוינא להו לאביי ורבא דפסעי להו שלש פסיעות בבריעה אחת:

דברי' לג תליס נח

חתם מיבעי ליה למיקם כמקום שהפסיעות כלות ולח ניחזור לאלתר: ואם לא עשה כן נראה כמי שלח נטל רשות ליפטר: וראוי לו שלא התפלל גרסי' כלו' טוב היה לו לח לח התפלל כמו ראוי לו שלח נח לשולם: מימינו אש דת למו ימין עדיפא: ורבבה מימינך היתן סובלת רבבה מזיקין: וכי תימא אורחא הוא שהימין מוכנת להשתמש בה ולכך ניתנו הלוקות בימין ולאו משום ימין היא: לשמאל דידך שהוא ימינו של הקב"ה שהמתפלל רואה עלמו כאילו שכינה למול פניו שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד:

מד ומתפללין תפלה קצרה בבית החיצון מאי מצלי
גס רבא בר רב אדא ורבין בר רב אדא
תרוויהו משמי' דרב אמרי יר"מ ה' אלהינו שתהא
שנה זו גשומה ושחונה. שחונה מעליותא היא אלא
אימא אם שחונה תהא גשומה. רב אחא ברי' דרבא
מסיים בה משמי' דרב יהודה לא יערי עביד שולטן
מדבית יהודה ולא יהיו עמך ישראל צריכין להתפרנס
זה מזה ולא תכנס לפניך תפלת עוברי דרכים. רבי
חנינא בן דוסא הוה קאזיל באורחא שרא מטרא
עליה אמר לפניו רבון העולם כל העולם כלו בנחת
וחנינא בצער פסק מטרא כי אתא לביתיה אמ'
רבון העולמים כל העולם בצער וחנינא בנחת אתא
מטרא א"ר יוסף מאי אהניא ליה צלותיה דכהנא
רבא לגבי רבי חנינא בן דוסא:

מה ת"ר מעשה בכהן גדול אחד שהאריך בתפלתו
גס ונמנו אחיו הכהנים ליכנס אחריו התחילו
שחצנו הן נכנסין והוא יוצא אמרו לו מפני מה האריכת
שמש עשה בתפלתך אמר להם קשה בעיניכם שהתפללתי
כדינת עליכם ועל בית המקדש שלא יחרב א"ל אל תחי
הגדוקי' רגיל לעשות כן שהרי שנינו לא היה מאריך
וכינף בתפלתו כדי שלא להבעית את ישראל.
נצלתו
רש"ל
מו פיסקא משניטל הארון וכו' משנגנז לא קחני אלא
גס שחונה קמה: עביד שולטן עמה ממזלה: עוברי דרכים
מתפללי' שלא ירדו גשמים: וחנינא בנחת שלין לו זריעה נשדות:

משניטל חנן כמ"ד ארון גלה לבבל דתניא רבי
אליעזר אומר ארון גלה לבבל שנאמר *ולהשובת ר"ס ג מ
השנה שלח המלך נבוכדנצר ויביאהו בבלה עם
כלי חמדת בית ה' וימלך את צדקיהו אחיו על יהודה
וירושלים ר"ש בן יוחאי אומר ארון גלה לבבל שנאמר
*לא יותר דבר אמר ה' אלו עשרת הדברות שבו מלכים
ר' יהודה בן לקיש אומר ארון במקומו נגנז שנאמר נ כ
*ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש על סס ס א
פני הדביר ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום וד"ס
הזה ופליגא דעולא דאמר עולא שאל ר' מתיא בן נ ס
חרש לר"ש בן יוחאי ברומי וכי מאחר שר"א מלמדנו
פעם ראשונה ושניה ארון גלה לבבל ראשונה הא
דאמרן ויביאהו בבלה עם כלי חמדת בית ה'.
שניה מאי היא דכתיב *ויצא מן בת ציון *כל הדרה. מיכס ס
מאי כל הדרה חדרה. אתה מה אתה אומר אמר נד
לי שאני אומר ארון במקומו הוא נגנז שנאמר ויאריכו
הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר
ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה (ירושלמי פ' נ'
ורבנין אמרי בלשבח דיר העצים נגנז): הגמ'

ויביאהו בבלה ליהויכין: עם כלי חמדת הוא הארון:
ויאריכו הבדים וגו' סיפיה דקרא ויהיו שם עד
היום הזה: ופליגא דעולא הא דתניא רבי שמעון אומר
ארון גלה לבבל: ראשונה ושניה כלומר מצבי מקרקעות:
כל הדרה חדרה הגנז נקדרי קדרים:

מז כתיב *זיאריכו הברים ויראו ראשי הברים וגו' מכאן שאהין במקומו נגנז א"ל (רבא) [רבה] לעולא מאי משמע א"ל דכתיב עד חיום הזה. וכל היכא דכתיב עד היום הזה לעולם הוא והא כתיב *ואת היבוסי יושב ירושלים לא הורישו בני בנימין וישב היבוסי את בני בנימין בירושלים עד היום הזה ה"נ דלא גלו והא תניא ר' יהודה אומר נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה שנא' *על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר קינה כי נצתו מבלי איש עובר. ולא שמעו קול מקנה מעוף השמים ועד בהמה נדדו הלכו בהמה בגימטריא הבי הוו ותניא ר' יוסי אומר ז' שנים נתקיימה בא"י גפריה ומלח. וא"ר יוחנן מ"ט דרבי יוסי דאתי ברית ברית כתיב הכא *והגביר ברית לרבים שבוע אחד וכתיב התם *ואמרו על

מז כתיב: מלכים ב ח; ד"ה ב ה; סופטי' ה; פ' חמי'; ע"ב; רמ"ה; ירמיה ט; דניאל ט; דנאי' כה

נ"ב שנה היו מקרנות ירושלים נגלות לדקיהו עד פקידת כורש שעלו לגבות הבית שהרי לסוף ע' שנה *לכינוס יהויקים היתה הפקידה כמו שמביאו במגילה וי"ק שנה היה מכינוס יהויק' על קרנות ירושלים. דתמר מר גלו (לבבל) בז' גלו בק' גלו בי"ק גלו בי"ט ופי' גלה יכניה בשבעה לגלות כינוס יהויקים שהוא שמונה לנבוכדנאצר גלה לדקיהו וגלותו לקרנות ירושלים בי"ק לכינוס יהויקים שהוא י"ט לנבוכדנאצר דתמר מר שנה רחבעם כינס כינוס שביה עלה וכינס יהויקים: עד בהמה בגימטריא כ"ב הוו: והגביר בתיב לרבים נמסר דניאל בידיה וכתי' מפרש ליה

גירסת רמ"י בגמרא לגלות

אשר עזבו את בריח ה' אלהי אבותם (מה התם שבוע אחד אף הכא שבוע אחד) א"ל התם כתיב שם הבא לא כתיב שם וכל היכא דכתיב שם לעול' הוא (ואמ' ר' יוסף מ"ר) [ומיבעי] "ומהם מן בני שמעון אשר הלכו להר שעיר אנשים חמש מאות ופלטיה ונעריה ורפיה ועויאל בני ישעי בראשם ויכו את שארית הפליטה לעמלק וישבו שם עד היום הזה (הבי נמי דלא גלו והא אמר מר הגלו) כבר עלה סנחרב וכלכל את כל האומות' שנאמר "ואסיר גבולות עמים תיובתא:

ס"ק דסוטה וע"ש תי"ט ד"ה ל ד

ישעיה י

אמר ר"נ חנא וחכמים אומרים ארון בלשכת דיר מת העצים הוא נגנז. אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק וראה הרצפה שהיא משונה מחברותיה בא להודיע את חבוריו ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצאה נשמתו וידעו ביחוד ששם הארון נגנז ש"מ. מאי הוה קא עביד. א"ר חלבו מתעסק בקרדומו היה תנא דבי רבי ישמעאל שני כהנים בעלי מומין.

רבי יוחנן לותו גרית הלמוד נגפרית ומלך שכתר נו על לחר עזבו לת נרית ה' הגבירו בו החויב על ישרחל שנוע ח', לכנוס לשרים כמו וכל רבי מלך נגל:

מתעסק נטיול ושקוק: הרצפה משונה לחת מן הטנלקות של שים שנרלקה רלה גבוה מקנרותיה והבין דסלקוה מלקר שכסדרה שם: ביחוד נגירור:

היו שהיו מתליעין בעצים ונשמטה קרדומו של
אחד מהן ונפלה שם ונצתה אור ואכלתו:
מט רב יהודה רמי כתיב *ויאריכו הבדים ויראו ראשי
זס הבדי' וכתיב ולא יראו החוצה הא כיצד (דוחקין
מ"ס ח ובולטין בפרוכת) נראין ואינן נראין תנ"ה ויאריכו
ד"ה הבדים יכול לא יהיו זזין ממקומן ת"ל ויראו ראשי
ב ה הבדים אי ויראו ראשי הבדים יכול יהו מקרעין
יב' נ' ויוצאין בפרוכת ת"ל ולא יראו החוצה אי ולא יראו
הגמ' החוצה יכול לא יהו נוגעין ת"ל ויראו הא כיצד
להיפך דוחקין ובולטין ויוצאין בפרוכת ונראין כמין שני
ז"ה מ דדי אשה שנא' *צרור המור דודי לי בין שדי ילין
בין שדי אמר רב קטינא בשעה שהיו ישראל עולין לרגל
לומיות (מגלין) [מגללין] להם את הפרוכת ומראין להם
זכי את הכרובים שהיו מעורין זה בזה והיו אומרים
כדי להם ראו חבתכם לפני המקום כחבת זכר עם
רש"מ נקבה. מתיב רב חנא בר רב קטינא מעשה בכהן

מתליעין בעצים לתכן כל עץ שיש בו תולעת פסול למזבח:
בעלי מומין שהיו רגילין לעבודה לקרית:
נראין ואין נראין כלומרים ולזיל בגרייתא שהיו לוחצין
ובולטין בפרוכת וכרגלין כשהיו עולין לרגל שהיו מתחת
קלוקה: ויוצאין בפרוכת הפרוסה כנגד הפתח שבאמצע לתוך
טרקסין והפתח היה גלגלע לתוך טרקסין שבקדש רבתון:
הכרובים שהיו מעורין זה בזה מלונקין ולקוחים ומקנקים
זה לת זה כזכר המקנק לת הנקבה:

א' שהי' מתעסק וכו' א"ל נתגרשה קאמרת נתגרשה חורה לחבתה הראשונה במאי עסקינן איניטא במקדש א' מי הואי פרוכת אלא במקדש ב' מי הוי כרובי' לעולם במקדש א' ומאי פרוכת דכבי: אמר ר"ל בשעה שנכנסו עכו"ם להיכל מצאו נ כרובים המעורין זה בזה הוציאו אותן לשוק ס אמרו ישראל הללו שברכתן ברכה וקללתן קללה ע"ג עוסקין בדברי' הללו מיד הוילוה שנא' *כל מכבדיה ליכה פ הוילוה כי ראו ערותה:

פיסקא ושתיה היתה נקראת וכו' תנא שממנה נא הושתת העולם. תני כמ"ד עולם כציון ס נברא דתניא רבי אליעזר אומר עולם מאמצעיתו רמז נברא שנא' *בצקת עפר למוצק ורגבים ידובקו ר' נקרא ומלבן

נתגרשה קאמרת הלי מעשה נבית שכי הוה לאקר שכתגרשו ויזרו: לחבתה ראשונה לתקלת קנתן שלין גסין זה בזה: במאי עסקינן הלי מגלין להן הפרוכת ומראין להן הכרובים: מי הוו כרובים דקס"ד נברובים שעשה שלמה לכל החרון מזה ומזה קלמר: דבבי שכנגד הפתחים פתח לולם והיכל ובית קה"ק: מעורין דנוקים כמו לס היו מעורין נגילין: הוציאום לשוק קפלוס מן הכותל:

מציון נברא לין נגרלת תקלה וסניגיו כלנקו הרגנים עד סוף העולם מכל לד. (כיון הדב להרים מכשול מלב התלמיד שלא ישתכב נפנת מדום סעולם נסכנת מלין נגרל. והוסיף הדב ולמד ליון נגרלת מתלם וכו' ע"כ): בצקת עפר למוצק מולן לקד היה

מיוב לו יהושע אומר מצדדין נברא שנא' *כי לשלג יאמר
הוי ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עוזו. ר' יצחק
אמ' אבן ירה הקב"ה בים וממנה הושת העולם
עס לח שנא' *על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה.
תלים כ וחכ"א מציון נברא שנא' *מזמור לאסף אל אלהים
ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו.
ואומר מציון מכלל יופי אלהים הופיע ממנו מוכלל
יופיו של עולם. תניא ר"א [הגדול] אומר תולדו'
השמי' משמי' נבראו תולדות הארץ מהארץ נבראו
בראשי' ב שנא' *אלה תולדות השמי' והארץ בהבראם. וחכ"א
אלו ואלו מציון נבראו שנאמר [מזמור לאסף אל
תלים נ אלהים ה' דבר ויקרא ארץ וגו' ואומר] *מציון
מכלל יופי ממנו מוכלל יופיו של עולם:
נב א"ל ההוא מינאה לר' חנינא השתא ברי טמאין
נז אתון דכתי' *טומאתה בשוליה א"ל תא חזי
מיכה ז מאי כתיב בהו *השוכן אתם בתוך טומאתם אפי'
ויקרא טו בזמן שהם טמאים שכינה עמהם:

לו ומסס כלנקו הרגבים כל סניניו: מן הצדדין נברא ד'
מולקות היו לו ונמתק והלך מכל לד עד שנלנק נחמלעיתו:
כי לשלג יאמר הוי ארץ תעשה לרץ ומהיכן גשם מטר
וגשם מטרות מל' לדלין הורילו לו גשמים להעשות לרץ: מציון
מכלל יופי נתריה כתיב: תולדות השמים מקורות וככנים.
ה"ג תולדות השמים משמים נברלו ותולדות הלרץ מהלרץ נברלו:
השתא ברי ודאי טמאין אתון ולין שכינה ניניכם שורה נטומלה:

שני שעירי

פרק ששי

משנה מסרו למי שהיה מוליכו הכל כשרים סו
להוליכו אלא שעשו הכהנים* קבע ולא כ"ק
היו מניחין את ישראל להוליכו. אר"י מעשה והוליכו גדולים
ערסלא וישראל היה. וכבש עשו לו מפני הבבלי'
שהיו מתלשין בשערו ואומרי' לו טול וצא טול וצא:
שאלו את ר"א חלה מהו שירכיבהו על כתפו נג
א"ל יכול הוא להרכיב אני ואתם חלה סס
משלחו מהו שישלחנו ביד אחר א"ל אהא בשלום ע"נ
אני ואתם רחפו ולא מת מהו שירד אחריו וימיתנו

אלא שעשו הכהנים קבע שהרגילו לעשות את הפהנים
קבע להיות מולכים אותו ולא היו ג"ד של כהנים
מכירין את ישראל להוליכו: ערסלא שם האיש: וכבש כמין
מעלה עצו לו שהוא גבוה ויולך דרך אותו הכבש קרן לעזרה
וקרן לעיר כדי שלא יוכלו הבבליים ליגע במשלח לפי שהיו
רגילים לתלשו בשערו ואומרים לו טול מהר ולא מכאן ואל
תשהה עוכותיכו מלגלגו עוד:

יכול להרכיב אני ואתם נריח וחזק הי' השעיר להרכיב
אותי ואתכם עליו לקמן אומרים שלא הי' קשה להשיב
על שאילתם מה שלא שמע מפי רבו: אהא בשלום אני
ואתם כלו' מה לכם לשאול על זאת לא אכי ולא אתם כוחכם
למילוקו: רחפו לנוק: ולא מת מהו לריך לאקריב ויתיתכו:

סופטי' ס א"ל *כן יאבדו כל אויביך ה' וחכ"א חלה מרכיבו
על כתיפו חלה משלחו וישלחנו ביד אחר דחפו
ולא מת ירד אחריו וימיתנו שאלו את ר' אליעזר
ע' נמו' פלוני מהו לעה"ב אמר להם לא שאלתוני אלא
ונעגרו' על פלוני מהו להציל [רועה] כשבה מן הארי אמ'
עגין להם לא שאלתוני אלא על כשבה מהו להציל
לין רועה מן הארי אמ' להם לא שאלתוני אלא על הרועה.
(שאלו את ר' אליעז' פלוני מהו לעול' הבא מי ס"ל האדאמ'
רב יהוד' אמ' רב נשים בכתובה וקידושין ופילגשים בלא
כתובה וקדושין או לא א"ל לא שאלתוני אלא על פלוני
ופלוני מהו לעו"הב מי ס"ל הא דאמ' ר' שמואל בר נחמני
א"ר יונתן כל האומ' שלמה חטא אינו אלא טועה או לא.
א"ל לא שאלתוני אלא על פלוני. מהו להציל כשבה מן הארי
מי ס"ל הא דאמ'ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל היוצא
למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו או לא.
אמר להם לא שאלתוני אלא על הכשבה מהו להציל

פלוני מהו לעולם הבא על מנת שלומו מה מעמיו
נעיניך ויש פותרין על שלמה בן דוד שלומו: אלא על
פלוני שמת על מנשלוס שלתוני: אלא על הרועה שם
מותר להלילו ופכי הארי: (מהו להציל כשבה מיד הארי
מי' היא בת שנע מיד דוד מי ס"ל הא דא"ר שמואל בר
נקמני א"ר יוכתן כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות
כותב לאשתו וכשנה קרי לה כדכתיב ולרם אין כל כי אם
כשנה אחת קטנה: מהו להציל רועה מיד הארי כלומר
לוריה מיד דוד ולייל דקרי לאשתו פשנה קרי לאוריה רועה:)

רועה מיד ארי מי ס"ל דחולקין כבוד לתלמיד במקום חרב ולאו מורד במלכות הוא או לא א"ל לא שאלתוני אלא על הרועה). ממור מהו לירש א"ל מהו ליבם. מהו לסוד את ביתו א"ל מהו לסוד את קברו לא מפני שהפליגם בדברי' אלא שלא אמ' דבר שלא שמע מפי רבו: ס' ת"ה ויג"ב רמ"ל

שאלה אשה חכמה את ר' אליעזר וכי מאחר נר שמעשה העגל שוין מפני מה אין מיתתן שוה אמר לה אין חכמה לאשה אלא בפלך שנא' *וכל אשה חכמת לב בידיה טוו. אתמר רב ולוי חד אמר זיבח וקיטר בסייף גפף ונשק במיתה שמו' לה

ממור מהו לירש את קניו: אמר להם מהו ליבם את יקיו שלחתם לומי: מהו לסוד את ביתו בזמן הזה מי לסור מפני לער קורבן הבית לתר להם לא שלחתוני אלא מלי לסוד את קברו: לא שהפליגן והפרישן לדברים לקרים כלום המתכוין לדקות כשליבו יודע להשיב אלא יודע היה אבל לא לתר דבר שלא שמע מפי רבו:

שמעשה העגל שוין עבודותיו שוין לתיסור מפני מה אין מיתתן שוה שהיו בו ג' מיתות. מיתת סייף זימו לים קרבו על יריבו. מיתת מגפה ויגוף ה' את העם. מיתת הדרוקן דכתיב ויהר על פני המים ויסק את בני ישראל ואמרי' במסכת ע"ז לא כתבין אלא לנודקן כסוטות לנבות נתן: זיבח וקיטר הן עבודות שקיבין בעכו"ם מיתה כדתנן בד' מיתות שהן בסקילה וכאן בסייף שעדיין לא כיפרה להם ל' מיתות ב"ד וכלוכו (מיתת ב"ד כמיתת) [במיתת] בני בא שכל מיתתן בסייף כלאמריכן בסנהדרין: גפף ונשק אין בהם

שמח בלבו בהרהוקן וחר אמר ערים והתראה בסייף ערים בלא התראה במית' בלא ערים והתרא' בהרהוקן. אמר רב יהודה (אמר שמואל) שבטו זמות נג של לוי לא עבד ע"א שנא' *ויעמוד משה בשער המחנה ויאמר מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי. יתיב רבינא וקאמר לה להא שמעתתא (קמיה) דנדי' נג איתיביה בני רב פפא בר אבא לרבינא *האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו אמ' להו אביו אבי אמו מישראל (אמו :זמו מישראל) אחיו מאמו מישראל בניו בני בתו מישראל:

נה טול וצא. תנא מה שהי צפירא דין וחובי דרא
סס סגיאין. משנה מיקירי ירושלים הי' מלוין אותו עד סוכה הראשונה עשר סוכות מירושלים
סז ועד צוק וכו'. *על כל סוכה וסוכה אומרין לו הרי מזון והרי מים ומלוין אותו מסוכה לסוכה חוץ

מיהת ג"ד כדתנן גד' מיתות חלק בידי שמים כלומר במנפה: כל בני לוי כלס בכלל זה: האומר לאביו ולאמו לא ראיתיו במעשה העגל כעגו לכוריים עליהם בקמיתו יתברך. חלמח (עבדו) אבין וחמו לחיו וכביו עובדי ע"ז: מה שהי וכו' מה מתעכב שעיר זה כאן ועווכות הדור מרובין והן עליו: מיקירי ירושלים מיקוני ירושלים: עד סוכה הראשונה סוכות עשו לו בדרך וכני חדס הולכין לנוי סס לפני יוה"כ מלוין אותו מסוכה לסוכה: הרי מזון והרי מים בגמ' מפ' לינו דוקא מי שיש לו פת בסלו למי שאין

מאחרונה שבהן שאינו מגיע עמו לצוק גמ' תנו רבנן בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבחוץ הלבין היו שמחין לא הלבין היו עצבין ומחביישין התקינו שיהו קושרין אותו על פתח אולם מבפנים ועדין היו מציצין ורואין הלבין היו שמחים לא הלבין היו עצבין ומחביישין התקינו שיהו קושרין אותו בין קרניו (של שעיר המשתלח) א"ר נחום בר (נפח) [פפא] משום ר' אלעזר הקפר בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח אולם מבפנים כיון שהגיע שעיר למדבר היה מלבין ויודעין שנעשה מצותו שנא' *אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו *(בחי' ישעיה א) *ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה) (ס שמא האמר מעשה תוהו הוא ת"ל אני ה' אני ה' ע"כ גזרתיו ואין לך רשות להרהר בהן ת"ר עואזל (ויקר' ט שיהא עז וקשה. תניא אידך עואזל קשה שבהרי וכה"א *ואת אילי הארץ לקח. תנא דבי ר' ישמעאל (ממקם' יג עואזל שמכפר על עון עוא ועואל ת"ר *את משפטו (ויקר' יח

לו: שאינו מגיע עמו לצוק לפי שהוא רקוק ג' מילין: שמא תאמר מעשה תוהו הם מה כפרה יש בגילוח זה ומה יש ביד לוק זה להועיל: שיהא עז וקשה לל לשון קשה: עוא ועזאל מלאכי חבלה הם שירדו לארץ בימי בעמה לפיכך תובל קין ועליהם כתיב וירעו בני האלהים את בנות האדם כלומר על הערוות מכפר: משפטי משמע

תעשו דברים שאלמלא לא נכתבו דין הוא שיכתבו
אלו הן עכו"ם וגילוי עריות ושפיכ' דמים וגזל וברכ'
ויקרא יח השם *ואת חקותי תשמרו דברים שהשטן (ואוה"ע
משיבי') [משיב] עליה' ואלו הן אכילת חזיר ולבישת
שעטנז וחליצת יבמה וטהרת מצורע ושעיר המשתלח
(ופרה אדומה) ושמא תאמ' מעשה תוהו הן תלמוד
לג לומר *אני ה' חקקתי' אין לך רשות להרהר בהם:
סח מתני' אמרו לו לכ"ג הגיע שעיר למדבר ומנין
ע"ב היו יודעין שהגיע שעיר למדבר דירכאו'
היו עושין ומניפין בסודרין ויודעין שהגיע שעיר
למדבר א"ר יהודה והלא סימן גדול היה להם

דברים המיוחדים והדין נותן לעצותם: חק מצמצ דבר שליכו
חלק גזירת מלות מלך כמו ויסם לותה יוסף לקוק: השטן
ילר הרע מציב עליהם תצונה להטעות לת ישרחל ולומר
שהתורה ליכה לחמת כי מה תועלת בכל חלה לכך נכתב
בהן קוק לכי [ה'] גזרתי עליכם: ת"ל אני ה' לקוקותי
קלי למיכייהו סליק לת חקותי תשמרו לכי ה' חקקתי' וגזרתי':
אמרו לו לכ"ג וכו' שליכו רשלי להתקיל בעבודה לחקרת
עד שהגיע שעיר למדבר שכלמר ושלח לת השעיר
במדבר ולק"כ ולת קלב הקטלת יקטיר המזבח': דירכאות
בכי לחם עומדים מירושלים לגוף בכדי שירחה זה סימנו
של זה: ומניפין לותן הסמוכין למדבר בסודרין הה הסמוך
לו רוחה ומכיף גם הוא ורוחה קנרו הסמוך לירושלים
דירכאות בלע"ז רידיג"רלדם:

מירושלים ועד בית חדודו שלשת מילין הולכין מיל וחזורין מיל ושוהין כדי מיל ויודעין שהגיע שעיר למדבר ר' ישמעאל אומר והלא סימן אח' היה להם לשון של זהורית היה קשור על פתחו של היכל וכשהגיע שעיר למדבר היה הלשון מלבין שנא' "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו: ישעיה א

בא לו

פרק שביעי

בגדי כהונה היוצא כהן במדינה אסור ובמקדש נו
בין בשעת עבודה ובין שלא בשעת עבודה סט
מותר מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנו' בהם ובמדינ' אסור והתניא בכ"ה בטבת יום הר גריזים הוא דלא למספד ביה יום שבקשו כותים את בית אלהינו מאלכסנדרוס מוקדון להחריבו ונתן להם רשות באו והודיעו לשמעון הצדיק מה עשה שמעון הצדיק לבש בגדי כהונ' ונתעטף בבגדי כהונה ומיקירי ירושלים עמו ואבוקות של אור בידיהם והיו מהלכין כל הליל כולה הללו מהלכין מצד זה והללו מהלכין

עד בית חדודו הוא רחק המדבר ושם מתקיים ושלח את השעיר במדבר: הולכין מיל כלומר לעיל מיקירי ירושלים מלוין אותו עד הסוכה הראשונה:

במדינה אסור שהוא נהן דרך קול: הר גריזים מקום

מצד זה עד שעלה עמוד השחר כיון שעלה עמוד השחר
א"ל מי הם הללו אמרו לו הללו יהודי' שמרדו בך כיון
שהגיע לאנטיפרס זרחה חמה פגעו זה בזה כיון שראה
את שמעון הצדיק ירד ממרכבתו והשתחוה לו
אמרו לו מלך שכמותך משתחוה ליהודי הוה אמ'
מלמ להם דמות דיוקנו של זה הוא מנצחת לפני בבית
בדמותו מלחמתי אמר להם למה באתם אמרו לו בית שאנו
בא מתפללין בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב יתעוך
במלחמ' כותים הללו להחריבו ותתן להם רשות אמ' להם
לבנא מי הם הללו אמרו לו הללו כותים שעומדי' לפניך
לפניו אמר להם הרי הם מסורין בידכם מיד נקבום
בעקביהם ותלאו' בזנבי סוסיהם והיו מגררין אותם
על הקוצים ועל הברקנים עד שהגיעו להר גריזי'
כיון שהגיעו להר גריזים חרשוהו וזרעוהו כרשינין
כדרך שבקשו לעשות את בית אלהינו ואותו היום
עשאוהו יום טוב. איבעית אימ' ראוין הם לבגדי כהונה
תלי' קיט קאמר. ואיבעית אימא *עת לעשות לה' הפרו תורתך:
נז היכן קוראין מ בעורה. ר' אליעזר בן יעקב אומ'
סס בהר הבית שנא' *ויקרא בו לפני הרחוב
ע"ב אשר לפני שער המים מן האור עד מחצית היום
נחמיה נגד האנשים והנשים והמבינים ואוני כל העם אל
ספר תורת. אמר רב חסדא בעורת הנשים

מוסבס על כותים: עת לעשות לה' כשנתן עת לעשות לנר
לשמו של מקום מותר להפר בו תורה:

*ויברך עזרא את ה' האלהי הגדול ויענו כל העם אמן נחמי' ח
אמן במועל ידיהם ויקדו וישתחוו לה' אפים ארצה מאי
הגדול א"ר (אסי) [יוסף] אמ' רב שגדלו בשם המפורש
רב גידל אמ' (רב) *ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ל"ה
ועד העולם. א"ל אביי לרב דימי נדילמא שגדלו ו' טז
בשם המפורש א"ל אין אומרי' שם המפורש בגבולין
ולא והכתיב *ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ נחמי' ח
אשר עשו לדבר ואמר רב גידל (אמר רב) שגדלו
בשם המפורש תורת שעה היתה. *ויקם על מעלת עס ט
תלוים ישוע ובני קדמיאל שכניה בני שרבי' בני
כנני ויזעקו בקול גדול אל ה' אלהיהם מאי אמור
אמר רב (יהודה) ואי תימא ר' יוחנן בייא בייא
היינו האי דאתרבי' לבי מקדשא וקלייה להיכל'
וקטלינהו לצדיקיא ואגלינהו לישראל מן ארעהון
ועדין קא מרקד בינגא כלום יהביתיה ניהלן אלא
לקבולי ביה אגרא לא איהו בעינן ולא אגרא בעינן
נפל להו פיתקא מרקיעא דכתיב בה אמת א"ר

ויברך עזרא וגו' נההוא עובדא דויקרחו בו לפני הרקוד
כתיב ברוך ה' אלהיס וגו' כך תקנו אותו היום לומר
נמקדש בסוף כל ברכה כדאמרי' בפ' תענית: בגבולין
כל ימן לעזרה קרי גבולין: בייא בייא לשון כעקה וקובלנא:
האי דאתרביה לבה"מ מנקמים ניקמים שימשור בידס יצר
הרע של עכו"ס: לקבולי אגרא שכוף אותו ונקבל אגרת:
פיתקא כתב: אמת כלו' מסכים אני עמכם:

חנינא ש"מ חותמו של הקב"ה אמת יתיבי בתעניתא
ג' יומי וג' לילי מסרו' ניחלינתו נפק אתא כי גוריא
דנורא מבית קדשי הקדשים א"ל נביא [לישראל]
היינו הוא יצרא דע"א שנא' *ויאמר ואת הרשעה
וגו' בהדי דתפסו ליה אישתמיט ביניתא מן מויה
ורמא קלא אול קליה ת' פרסי אמרי היכי נעביד
ליה דילמא ח"ו מרחמי עליה מן שמיא אמ' להו
נביא שדיוה בדודא דאברא וחפיא לפומא באבר
דשאיב קלא שנא' *ויאמר ואת הרשעה וישלך
אותה אל תוך האיפה וישלך את אבן העופרת
אל פיה אמרי הואיל ועת רצון הוא נבעי רחמי
על יצרא דעבירה בעו רחמי ואמסר בידיהו אמ'
להו נביא חזו דאי קטילתון לההוא (גברא) *איחרב
כולי עלמא חבשוה גבייהו תלתא יומי איבעי
ביעתא בת יומא (לחולה) בכל ארץ ישראל ולא
אישתכח אמרי היכי נעביד ניקטליה איחרב כוליה
עלמא ניבעי רחמי לפלגא פלגא מרקיע לא יהבי

זכריה ה

שם

גי'

הגהות כלי' יגלמ

אמר להו הנביא זכריה בן עדו: ביניתא שער: בדודא דאבר'
נסיר של עופרת: ואת הרשעה וישלך לותה אל תוך האיפה וישלך
את אבן העופרת אל פיה: שאיב קלא ככנס הקול לתוך
העופרת ואיכו יולא ממנו: כלי עלטא יכלה העולם שלא
תהא פריה ורביה: ביעתא בת יומא גילה הגולדה בו ביום
לפי שפסק קיומו של המעים ואפי' לותם שעוברה התרנגולת
כגר אינן מתגבלים כמעיה: לפלגא שיהא שולט ואחד ליזקק

כחלינהו לעיניה ושבקוהו ואהנו ביה כי היכי דלא מיגרי לי' לאינש בקרובתא. במערבא מתנו הכי אמר רב גידל (אמ' רב) שגדלו בשם המפורש רב מתנא אמ' *תאל הגדול הגבור והנורא והא דרב מתנא כחמי' ט אתיא כדר' יהושע בן לוי דאריב"ל למה נקרא שמם אנשי כח"ג שהחזירו את העטרה ליושנה אתא משה אמר תאל הגדול הגבור והנורא אתא ירמיה אמר עכו"ם מרקדי' בהיכלו איה נוראותיו לא אמר נורא אתא דניאל ואמר עכו"ם משתעבדין בבניו איה גבורותיו לא אמ' גבור אתו אנשי כנסת הגדולה ואמרי אדרבה זו היא גבורתו (ואלו נוראותיו) זו היא גבורתו שכובש את כעסו ונותן ארך אפים לרשעים ואלו הן נוראותיו שאלמלא נוראותיו אומה

לאחתו ולא לאחרת: כחלינהו סימו עיניו ע"י כקול: תאל חגדול הגבור והנורא לאמרו בלחש תפלה כמו שכתוב בספר עזרא ויקרא אל האל הגדול הגבור והנורא לשמר לו את פניו וגו': עכו"ם מרקדו' בהיכלו מלשון ארי כנוכדנצ' נכנסו להיכל ומריעי' בו בכל לשונם: לא אמר נורא בפרשת קבמחל כתיב עושה פלא לחלפים ומחלס עון לשנות של קיק בעיהם לקריהם החל הגדול הגבור ה' לבחות שמו: דניאל לא אמר גבור בתפלתו בספרו: עכו"ם משעבדין בבניו זה שנעשים שכה: זהו גבורתו שכובש יצרו כל השני' הללו שכשתעבדו בהם ומחריך לפו על הגזירות שגוזרים על בניו: ואלו הן נוראותיו שאלמלא מוראו וכו' מן יום

אחת היאך יכולה להתקיים בין שבעים אומו' ורבנן
היכי סמכי ברעתיהו ועקרי מה דאמר משה (א"ר
יצחק בר"א) אר"א יודעים בהקב"ה שאמיתי הוא
ע לפיכך לא כזבו לו. *ומברך עלי' ח' ברכות. ת"ר
ושאר תפלה רנה תחנה ובקשה מלפניך על עמך
ישראל שצריכין להושע וחותם בשומע תפלה
ואח"כ כל או"א מביא ס"ת מביתו וקורא בו כדי
להראות חזותו לרבים:

נח אתי משלח מצאו לכהן גדול בשוק אומר לו אישי
עא כ"ג עשינו שליחותך כיצאו בביתו אומר לו
ע' ג' מחית חיים עשינו שליחותו אמר רבא כי מפטרי
הגמ' רבנן מהדדי בפומבדיתא אמרי הכי מחית חיים
יתן לנו חיים ארוכים טובים ומתוקנים אמר רבה
כי מפטרי רבנן מבי ר"נ בשבנציב אמרי הכי
מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים טובים ומתוקנים:

הקרבן לתת לפי מרחקיו: שכל החומות כחספו להשוויס
ויתקיימו מהן: ורבנן ירמיה ודניאל: שהוא אמת מסכים
על הקטרת ומוכח לת הסקר: ושאר התפלה השנוי' במשנה
כך הוא רגה וכו': להראות חזותו לרבים להרחות כוי'
של ס"ת ותפארת בעלי' שטרח להתכחות בחלוה שבשוק: יה
לעי: ולכוהו התכלה לפכיו בחלוות וכו':
אתי משלח ליוס הקרת: מצאו בשוק מכנדו לפכי הבריות
ומוק' לימי כ"ג וכו': מחיה חיים הוא הקב"ה עשיכו שליקוחו:
מפטרי מהדדי שהיה לפיד כוטל הטות שקברו לצות לביתו:

*אתהלך לפני ה' בארצות החיים אמר רב יהודה נט
וה מקום שווקים *כי אורך ימים ושנות סס
חיים ושלום יוסיפו לך. וכי יש שנים של חיים תלים
ויש שנים שאינם של חיים. ז"ר אלעזר אלו שנותיו קטו
של אדם שמתהפכין לו מרעה לטובה. *אליכם יחזקאל ג
אישים אקרא וגו' א"ר ברכיה אלו ת"ח שיושבין סס ם
ודומים כנשים ועושין גבורה באנשים. וא"ר ברכיה
הרוצה *שינסך יין ע"ג המזבח ימלא גרונם של גי' הגמ'
ת"ח יין שנ' אליכם אישים אקרא. וא"ר ברכיה אם לנכון
רואה אדם שתורה פוסק מזרעו ילך וישא בת ת"ח
שנא' *אם יזקין בארץ שרשו וגו' מריח מים יפריח: לעיל יד
פיסקא וי"ט היה עושה לאוהביו וכו'. הנו רבנן ם
מעשה בכ"ג אחד שיצא מב"ה הוו קא אזלי סס
כ"ע בתריה כד חוינהו לשמעיה ואבטליון דהוו קא ע"ג
אתו שבקוה לרידיה ואזלו לבתר שמעיה ואבטליון

אתהלך וגו' לחיידי דכתיב מתוקנים נקט לה: מקום
שחקים סלדם מולח לקמות מזונותיו ולפי סהיה
דוד מטלטל כע וכד הי' מתפלל על הדבר (לעיל' נתפלה לתהלך
לפני ה' וגו'): שמתהפכות עליו מי סהיה עכו' גילדותו
ונעשה עשיר לבת זקנתו דומה לו כלו עכו"ו כעשה קי
מתוך מיחה: אליכם אישים אקרא נרחם פרסת ושנות
חיים הוא להכי נקט ליה: ודומים כנשים עכותכים ותגוזו
כף: אישים לשון חמה מדלח כדיב לחכמים: אישים לשון
קרנן לחמה: מריח מים נכי תורה:

לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאפטורי מיניה דכ"ג
אמר להן ייתון בני עממין לשלם אמרו ליה ייתון בני
עממין לשלם דעבדי עובדא דאהרן ולא (ליתו בני)
[ייתי בר] אהרן לשלם דלא (עבדי) [עבד] עובד' דאהרן:
סא א"ר חמא בר' חנינא מ"ד *עצי שטים עומדים
עב שעומדים דרך גדילתן ד"א עומדים שמעמידין
שמות כו את צפויין. ד"א עומדים שמא תאמר אבד סברן
ובטל סכויין ת"ל עומדין שעומדין לעולם ולעולמים
וא"ר חמא בר חנינא מ"ד את בגדי השרד לשרת
סס בקדש *אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משונאיהן
ע"נ של ישראל שריד ופליט. [אמר רחבא] אמר רב
יהודה שלש ארונות עשה בצלאל אמצעי של

לסוף אתו שמעיה ואבטליון לאפטורי מיניה ליטול רשות
מקמי ולפרום לגל ניתם: ייתון בני עממין לשלם
לשון גבאי הוא לפי שבאו מבני בניו של סנחריב כדתמרינן
במכלת גיטין: דעבדי עובדא דאהרן רודפי שלום: דלא
(עבדי) [עבד] עובדא דאהרן שהוכיחתו לוכיח לנריס וחמר
מר לא תוכו לים את עמיתו בלוכיח לנריס הכתוב מדבר אם
היה בן גריס לא יאמר לו זכור מעשה לנותיך:
דרך גדילתן העליון למעלה והתקתון למטה: שמעמידין
את צפויין לפוי הזהב מעמידין ע"י מסמרות ל"א שלא
התליעו ולא כפל לפויין: שמא תאמר מפנגזו אבד
סברן שלא ישובו עוד: וכטל סכויין מה שהיו סוכין וטופין
להן: השרד לשון שריד: אלמלא בגדי כהונה שעל ידיהן
מקריבין הקרבנות המכפרין על ישראל: שלש ארונות שעשה

עץ וכו'. אמ' רבי יוחנן ג' זירים הם של מזבח ושל שלחן ושל ארון. של מזבח זכה אהרן ונטלו. של שלחן זכה דוד ונטלו. של ארון עדיין הוא מונח כל הרוצה ליטול יבא ויטול שמא תאמר פחות שבהן הוא ת"ל *כי מלכים ימלוכו וגו'. רבי יוחנן רמי כתיב זר וקרינן זיר. וכה נעשית לו זיר לא וכה נעשית לו זרה הימנה. רבי יוחנן רמי כתיב *ועשית לך ארון עץ וכתיב *ועשו ארון עצי שטים מכאן לת"ח שבני עירו מצווים לעשות מלאכתו. מביא ומחוץ תצפנו אמר רבא כל ת"ח שאין תוכו כברו אינו ת"ח אביי ואי תימא (רבא) [רבה] בר עולא אמר אף נקרא תועבה שנ' (באיוב) *אף כי

עזרא ח

דברי' י

שמו' כה

ליקוט שם

מבית ומחוץ תצפנו ומל עץ נחמלע והוסיפו בתוך של זהב וזהר וכתן של זהב שכי בתוך של עץ וקפה שפתו העליונה בזהב כמלא תצופה מבית ומחוץ: שלשה זירים נעשו בכלי הקודש: של מזבח סימן לכתר כהונה: ושל ארון סימן לכתר תורה: ושל שלחן סימן לכתר מלכות שהשלקן הוא עומר שלקן מלכים: הי"ג של מזבח זכה אהרן ונטלו ושל שלהן זכה דוד ונטלו שהכהונ' ניתנה לאהרן ברית מלח וכן המלכות ניתנה לדוד ולזרעו עד עולם: כי מלכים ימלוכו וגדול הוא המשליך מן הקלך והתור' אמרה מקרא זה: זכה ללמוד לשמה ולקיימה: זרה משתכחת היתה: מצווין לעשות מלאכתו שאהרן נתקלה הטיל הכתוב המלכ' על משה ואמר כך על הכהנים וחף על גב דקרחי לחו בהאי

נחעב ונאלח איש שותה כמים עולה:

סב א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ר *למה זה
סס מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין אוי
משלי יו להם לת"ח שעוסקין בתורה ואין בהם יראת שמים
ס' ב"מ מכריז רבי ינאי חבל על מאן דלית ליה דרתא
וע"ש ותרעא לדרתיה עביד א"ל רבא לרבנן במטותא
רמ"ש מיניכו לא תירתו תרתי גיהנם אריב"ל מ"ד *וואת
דנדי' ד התורה אשר שם משה ובה נעשית לו סם חיים
לא זכה נעשית לו סם מיתה והיינו דאמר רבא
גי' הגמ' מאן *דוכי הויא ליה סמא דחיי דלא וכה תהוי
דלמון סמא דמותא א"ר שמואל בר נחמני רבי יונתן רמי
לה דלמ כתיב *פקודי ה' ישרים משמחי לב וכתיב *אמרת
למון לה ה' צרופה וכה משמחתו לא וכה צורפתו למיתה
מליס יט ר"ש ב"ל אמר מגופיה דקרא נפקא וכה צורפתו לחיים
סס יח לא וכה צורפתו למיתה *יראת ה' טהורה עומדת
סס יט לעד א"ר (נחוניא)[חנינא] זה הלומד תורה בטהרה
סס מאי היא נושא אשה ואח"כ לומר תורה *ערות ה'

סידרת כתיבי חסוכתת בעלמת הוח דקחמר: איש שותה
תורה כמים ום בו עולה:

דרתא קלר: ותרעא לדרתיה עביד שהתורה תיכה חלת
שער ליכנס בה ליראת שמים לכך לריך שתקדם
לה יראת שמים: ת"ח ניהנם להיות עמלים בתורה בעולם
הזה ולא תקיימוה ותרבו גיהנם בפותכם ובחייכם לא בהניחם
בעולמכם: צורפתו ביסורין ובגיהנם: נושא אדם אשה ובלול

נאמנה מחכימת פתי. א"ר חייא [בר אבא] נאמנה היא להעיד בלומריה:

משנה כהן גדול משמש בח' בגדים והחריוט סג
בארבע' באלו נשאלין באורים ותומים ואין עא
נשאלין (בהם להריוט) אלא למלך ולאב"ד ולמי ע"נ
שצורך הצבור בו. *ת"ר כיצד שואלין השואל פניו עג
כלפי הנשאל והנשאל פניו כלפי השכינה השואל
אומר *ארדוף אחרי הגדוד הזה האשיגנו הנשאל ס"פ ל
אומר רדוף כה אמר ה' עלה והצלה רבי יהודה
אומר לא היה צריך לומר כה אמר ה' אלא עלה
והצלח. אין שואלין בקול משום שנא' *וישאל לו כמדב' כו
במשפט האורים ואינו מתרתר בלבו משום שנ'
**על פיו יצאו ועל פיו יבאו אלא כדרך שדברה סם
חנה בתפלתה שנ' *וחנה היא מדברת על לבה גי' הנמ'
ואין שואלין שני דברים כאחר ואם שאל אין ונשאל לו
לפכי ה'
ס"פ ל

תרגום עניה: להעיד בלומריה מי קיים ומי לא קיים:
באלו נשאלין כהן הכשאל נאורים ותומים לריך ללמוד ק'
נגדיס: השואל מלך או אב ב"ד או למי שלורך הלבור בו:
פניו כלפי נשאל כלפי כהן: כלפי שכינה כלפי אורים ותומים ושם
המפורש שבתוך הקלן: ושאל לו מעמע לו לבדו שאין שומע
אלא הוא: ואינו מהרהר בלבו אלא יוליא בשפתיו מהו
שיאל שנא' ושאל לו במשפט האורים ושמוך ליה על פיו יאלו
ועל פיו יבאו קרי ביה הכי ושאל לו השואל על פיו שמוליא
דברים מפיו: שני דברים כאחד אלא לאחר שהשיבו לו

מחוירין לו אלא אחת ואין מחוורין לו אלא ראשון
ש"ל כג שנא' *היסגירוני בעלי קעילה בידו הירד שאול
כאשר שמע עבדך ה' אלהי ישראל הגד נא
לעבדך ויאמר ה' ירד והא אמרת אין מחוירין
עס אלא ראשון (אלא) דוד שאל *שלא כסדר והחוירו
ע"ג לו כסדר וכיון שירע ששאל שלא כסדר חור ושאל
עס כסדר שנא' *ויאמר דוד היסגירו בעלי קעילה
אותי ואת אנשי ביד שאול ויאמר ה' יסגירו ואם
הוצרך הדבר לשנים מחוירין לו לשנים שנאמר
עס ל *וישאל דוד בה' לאמר ארדוף אחרי הגדוד הזה
האשיגנו ויאמ' לו רדוף כי השג תשיג והצל תציל ואף
על פי שגזיר' נביא חוורת גוירת אורים ותומים
ודנר כו אינה חוורת שנא' *במשפט האורים ולמה נקרא
שמם אורים ותומים אורים שמאירים את דבריהם.
תומים שמשלימין לדבריהם. ואם תאמר בגבעת
בנימין מפני מה לא השלימו להם מפני שלא

על רחמן שהל לו על הגבי: שלא כסדר היה לו לשאול
הירד שאול היסגירוני לפיכך הצינהו על הלחוי לשאול רחמן:
ואם הוצרך לשנים כגון שהיה הדבר נקוץ ואין שהות להמתין
כגון הלרדוף השיגנו לקלג: גזירת נביא חוורת כגון של
יוכה בן לחיתי: שנאמר במשפט כדין שהיו קוזר: שמאירין
את דבריהם מפרשים לת דבריהם: משלימין את דבריהם
כדאמרינן שהין גזירתם קוזרת: לא השלימו שהמרו להם
נשבי יחיס הרחמנים עלו חליו ועלו ונפלו: הם שלא

ביחנו אם לנצוח ואחרונה שביחנו הסבימו (והשלימו לחם) שנ' *ופנחס בן אלעזר בן אהרן עומד לפניו בימים ההם לאמר האוסיף עוד לצאת למלחמה עם בני בנימין אחי אם אחדל ויאמר ה' עלו כי מחר אתננו בידך. כיצד נעשית רבי יוחנן אמר בולטות רשב"ל אומר מצטרפו' הא לא כתיב צד"י אמר [רב] שמואל בר' יצחק אברהם יצחק ויעקב כתיב שם והא לא כתיב טי"ת א"ר אחא בר יעקב שבטי ישורן כתיב שם. מתיבי כל כהן (שמרבר) [שאינו מרבר] ברוח הקודש ושכינה שורה עליו [אין] שואלים בו שהרי שאל צרוק ועלה לו ושאל אביתר ולא עלה לו שנאמ' *ויעל אביתר המסייע סיועי בתרייהו:

*שופטי' כ

*ז"כ טו

ביחנו לוריס ותומים לא פרצו להם בזכי ימים הרחבוכים עלו והגליקו חלא עלו חליו חס לגלק וחס להגלק: באחרונה פרצו להם כי מקר לתכנו ניקך: בולטות החותית בולטו' כגון ע"ן מסמעון למ"ד מלוי ה"ח מיהודה לומר עלה וכל חלקת לימה זה מקומה חלא בולטת ממקומה והוא מלרפן: והא לא כתיב צד"י בכל הזכטים וחס לריך לה כגון והגל תכיל מהיכן נחה: שהרי שאל צרוק כתהים דוד בורק מסכי לבזלוס: שנאמר ויעל אביתר עד תום כל העם לעבור ותכיח בסדר עולם ושאל בלוריס ותומים ולא עלתה לו וכסתלק מן הכהונה זכה' ויעל לביתר מדקתני דבעי כהן המדבר ברוח הקודש חלמא לאו בולטות ולאו מלטרפו' היו דא"כ למה לי רוה"ק: סיועי חוה מסייע כהן בהדיה

סד פיסקא ואין נשאלין (כהם להדיוט) אלא למלך
עס ולב"ד ולמי שצורך הצבור בו. מנא ה"מ
א"ר אבהו אמר קרא *ולפני אלעזר הכהן יעמוד
במדב' כו ושאל לו וגו' הוא זה מלך וכל בני ישראל אתו
זה משוח מלחמה וכל העדה זו סנהדרין:

יום הכפורים

פרק שמיני

עד ת"ר תענו את נפשותיכם יכול ישב בחמה או
ע"ב בצנה כדי שיצטער ת"ל וכל מלאכה לא
תעשו מה מלאכה שב ואל תעשה אף עינוי נפש
שב ואל תעש' ואימ' היכא דיתי' בי שמשא וחמים
לי' לא נימא לי' קום תיב בטולא יהיב בטולא וקריר
לי' לא נימ' לי' קום תוב בשמש' דומיא דמלאכה
מה מלאכה לא חלקת בה אף עינוי לא תחלוק בו:

תורים ותומים הילכך אס כהן כשר היה ורצוי לשרו' שכינה
עליו החותיות בילטות תו מלטרפות על ידו כשהלין גו
ואס לאו לא היו בולטות ולא מלטרפות ע"כ:
הוא זה מלך להא דיהושע מתעי קרא: וכל בני ישראל
אתו מי שכל בני ישראל אתו לנשת למלחמה לקריו:
מה מלות מלחמת שבת שב ואל תעשה אף מלות עינוי שב
ואל תעשה דבר המבטל ממך את העינוי הוא ואין זו
אלא כגון הכי דמתכי' לא יאכל ולא ישתה ולא ירחץ: מה
מלאכה לא חלקת בה שכל לדדיה אסור' אף עינוי כמי שאיסורו

כתי' *המאכילך מן במדב'[למען ענוחך](וכתי' *ויענך סה
וירעיבך) רבי אמי ור' אסי חד אמ' אינו דומה סס
מי שיש לו פת בסלו למי שאין לו פת בסלו. דמריס ח
וחר אמר אינו דומה מי שרואה ואוכל למי שאינו סס
רואה ואוכל. אמר רב יוסף מכאן רמז לסומין קהל' ו
שאוכלין ואינן שביעין. א"ר זירא מאי קרא *טוב וכלילי
מראה עינים מהלך נפש אמר אביי הילכך מאן לעול
דאית ליה סעודתא לא ניכלה אלא ביממא ריש הגר ים
לקיש אמר טוב מראה עינים באשה יותר מגופו זכיגה
של אותו מעשה שנא' טוב מראה עינים מהלך ולילים
נפש. *כי יתן בכוס עינו יתהלך במישרי' ר' אמי מקרקן
ורבי אסי חד אמ' כל הנותן *עינו בכוסו כל העולם סס
דומה עליו במישור וחר אמ' כל הנותן עינו בכוסו כדלקמן
כל העריות דומות עליו כמישור *דאגה בלב איש רש"י
ישחנה ר' אמי ורבי אסי חד אמ' יסיחנה מדעתו מזלי כו
וחד אמ' ישוחנה לאחרים. *ונחש עפר לחמו רבי עה
סס יב
סוטה
ס' מסות
רש"י
ישעיה
סס

נכל לדלין קלמר ילקו קמה ולכה בחס יסב הרי הוא בעיכוי
וחס לח יסב ליכו מלוה ביסב:

ה"ג המאכילך מן במדבר וגו' רבי אמי ורבי אסי וכו'
ולית הכח רמיח דקרלי חלח קרח קח מפרם המחכילך
למען ענותך לוכל ומעוכה: אין לו פת בסלו לוכל היום
ודוחג על למקר: אינו רואה ואוכל לחכילת המן טועם
טעם כל המיכים ולימו רוחה חלח מן: עינו בכוסו לוהג
זכרות: כל העולם דומה עליו במישור ממין לחקרים
דומה לו היתר: ישיחנה לאחרים שמח ישלוהו עלה: ראגה

אמי ורבי אסי חד אמ' אפי' אוכל כל מעדני עולם
טועם בהם טעם עפר וחד אמר אפי' אוכל כל
גי' הגמ' מעדני עולם אין דעתו *מתקרר' עד שיאכל עפר
מיוסבת חניא א"ר יוסי בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת
עליו ב"ו ב"ו מקניט את חבירו יורד עמו עד לחייו אבל
הקב"ה אינו כן קלל את הנחש עולה לגג מזונותיו
עמו יורד לקרקע מזונותיו עמו קלל את כנען אוכל
מה שרבו אוכל ושותה מה שרבו שותה קלל את
האשה הכל רציין אחריה קלל את האדמה הכל
כמדב' יש ניזונין הימנה *וכרנו את הרגה אשר נאכל במצרי'
חנם רב ושמואל חד אמ' דגים וחד אמ' עריות
מ"ד דגים דכתיב נאכל ומ"ד עריות דכתיב חנם
בשלמא למ"ד דגים היינו דאמר נאכל אלא למ"ד
מצלי ל עריות מאי נאכל לישנא מעליא נקט דכתיב *כן
סוטה דרך אשה מנאפת אכלה ומחתה פיה בשלמא
פ"ק למ"ד עריות היינו דכתיב חנם אלא למ"ד דגים
וכ"ה מאי חנם דהוו משכחי ומייתי מהפקרא דאמר מר
רמ"ש כשהיו ישראל שואבין מים הקב"ה מומין להם
דגים קטנים בכריהם בשלמא למ"ד דגים אבל
שם"ם ד עריות לא פרצי בהו היינו דכתי' *גן נעול אחותי

פקד שזוקג על הפסד שוס דבר שיבואהו: יורד עמו עד לחייו
בכל דבר שהיה יכול להקניטו ולהפחידו הוא יורד: עריות
שבאסרו להם במדבר ודגה לשון תשמיש כמו וידגו לרוב: ומחתה
פיה מקנחת פיה של מטה כמו שמקנח את הקערה: דאמר מר
בפ' סוטה בפ"ק: לא פרצו בהו לא היו פרוצים בעריות:

כלה אלא למ"ד עריות מאי (משתבח בהו קרא) [מעין חתום] בהנך דאסירא בהו לא פרצי בהו (היינו דכתיב גן נעול רכא"א לא פקרי) בשלמא למ"ד עריות הייני דכתיב *וישמע משה את העם כמדב' יא בוכה למשפחותיו על עסקי משפחותיו שנאסרו להם לשכב אצלם אלא למ"ד דגים מאי וישמע משה את העם וגו' הא והא הואי בהו *את הקשואי' שם ואת האבטיחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים רב אמי ורב אסי ח"א כל המינים כלם טעמו במן ואותן חמשת המינים לא טעמו טעמן וחד אמ' כל המינים כלם טעמן וממשן ואותן ה' מינים טעמן ולא ממשן *והוא כורע גד לבן א"ר שמות טו אסי (א"ר יוחנן) עגול כגידא ולבן כמרגליות ת"ר גד רומה לורע פשתן בגבעולין (וחכמים) [אחרי'] אומרי' גד חומה לדברי אגדה המושבין לבו של אדם כמים ותניא אידך גד שחיה מגיד להם

הנך דאסירי לותן שהיו כאסרות לבני נח כגון הכך לאמריכן בסנהדרין ערוה שהיו ג"ד של מטה מעיתין עליה בן נח מוזהר עליה והם נכו על הנוספות: הללו לא טעמו שהם קדים לעוברות ולמניקות כדאמריכן בספרי מכל לאומר לאשה אל תאכלי בגלל מפני התיכוק: והוא כורע גד לבן אמר רב אסי זרע הגד לוקו לבן לגבל עגול הוא והי"ק קרוי והוא עגול כזרע גד ולבן כמרגליות: כגידא גרגיר של קולי"לכלדו שדומה לזרע פשתן שגם הוא עגול:

לישראל אם בן ט' לראשון אם בן ו' לאחרון ולבן שמלבין עונותיהם של ישראל תניא ר' יוסי אומ' כשם שהנביא היה מגיד להם לישראל מה שבחורי ומה שבסדקי כך המן מגיד לישראל מה שבחורי ומה שבסדקים ביצד שנים שבאו לפני משה לדין וה אומר עבדי גנבת וזה אומר אתה מברתו לי א"ל משה דינו לבקר משפט למחר אם נמצא עומר בבית רבו ראשון בירוע שוה גנבו נמצא עומר בבית רבו שני בירוע שוה מברו לו וכן איש ואשה שבאו לפני משה לדין הוא אומר היא סרחה עלי והיא אומרת הוא סרח עלי א"ל משה דינו לבקר משפט אם נמצא עומרה בבית בעלה בירוע שהיא סרחה עליו ואם נמצא עומרה בבית אביה בירוע שהוא סרח עליה. (נ"א אם נמצא עומרה בבית בעלה בירוע שהוא סרח עליה ואם נמצא בבית אביה בירוע שהיא סרח עליו.) כתי' *וברדת נמדב' יא
הטל על המחנה לילה וגו' וכתי' *ויצא העם ולקטו וגו' שמות טו

שמלבין עונותיהן מתוך שהיו לוחצים שמח לא ירד מן למקר היו מצעדים לנס למקום: אם בן ט' וכו' לפי שכל' וימודו בעומר וגו' בין שלקט הרבה בין שלקט מעט מולח עומר לגלגולת: וחס כמלח עומר בנית הראזון בירוע שבן ט' לראזון הוא וחס בנית האחרון בירוע שבן ז' לאחרון הוא: סרחה עלי והרוקתי בתוכתה: סרח עלי ותוכעתו בתוכת': ירד המן עליו שלוש בתוך המחנה יורד: וכתיב ויצא העם ולקטו יכיחה מיון למחנה מצמע:

וכתי' *שטו העם ולקטו וגו' הא כיצד צדיקי' יורד להם במדב' יח
על פתח בהיהם בינוני' יצא העם ולקטו רשעי' שטו
העם ולקטו כתיב לחם וכתיב עוגות וכתיב וטחנו הא
כיצד צדיקים להם בינונים עוגות רשעים טחנו
בריחים או דכו במדוכה אמ' רב יהוד' א"ר ואיתימא
ר' חמא בר' חנינא מלמד שירד להם לישראל עם
המן תבשיטי נשים דבר שנידוך במדוכה ובשלו בפרור
א"ר חמא מלמד שירד להם לישראל עם המן ציקי
קדרה. *והם הביאו אליו עוד נדבה בבקר בבקר מאי שמות לו
בבקר בבקר א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מן היורד
להם לישראל בבקר בבקר הוריד להם אבנים
טובות ומרגליות (שנא') *והנשיאי' הביאו וגו' וחנא שם לה
נשיאים ממש וכה"א *נשיאים ירוח וגשם אין. *והיה מצלי כה
טעמו כטעם לשד השמן א"ר אבהו מה שד וה במדב' יח
כל זמן שהתינוק ממשמש בו מוצא בו כמה טעמי'
אף המן כל זמן שישראל אוכלין אותו מוצאין בו
כמה טעמים. א"ד אל תקרי לשד אלא שד ממש

וכתיב שטו העם ולקטו מסמע למרקוק כמו מסוט בחרן:
לחם מסמע לחמי: עוגות מסמע קולס לחפי': תבשיטי
נשים מסמע סהן לוכות במדוכה ומתקבלות בהן להיות ניקן
ערב לבעליהן: ציקי קדרה תבלין לתבשיל ערב ומנומס: שירדו
להם אבנים טובות הגיחו כדבה מתם סהם מולחים בנקר בנקר
כשיולחין ללקוט את המן מכל' ולקטו לחתו בנקר בנקר: נשיאים
ממש מגכיס: שד זה תינוק מוצא בו כל מיני טעמי' סהחס

מה שד וה מתהפך לכמה גוונים אף המן מתהפך
שמות טו לכמה טעמים. *ויאמר משה בתת ה' לכם בערב
בשר לאכול ולחם בבקר לשבוע חנא משמי' דר'
טס יהושע בן קרחה *לחם ששאלו כהוגן ניתן להם
ע"ב כהוגן בשר ששאלו שלא כהוגן ניתן להם שלא
עקלי' כהוגן מכאן למדה תורת דרך ארץ שלא יאכל
מג אדם בשר אלא בערב והא אמר אביי האי מאן
פרק יט דאית ליה סעודתא לא ניבליה אלא ביממא מאי
יממא כעין יממא אמר רב אחא בר יעקב (אמ'
רב חסדא) בתחלת היו ישראל דומין לתרנגולין
שמנקרין באשפה עד שבא משה וקבע להם זמן
נמדב' יא סעודתא *חבשר עודנו בין שיניהם וגו' וכתיב עד
חורש ימים הא כיצד בינונים (נידונים) לאלתר
[מתו] רשעים מצטערים והולכים עד חדש ימים.
וישטחו להם שטוח אמר ר"ל אל תקרי וישטחו
אלא וישחטו מלמד שנתחייבו שונאיהם של
ישראל שחיטה שטוח חנא משמיה דר' יהושע
בן קרחה אל תקרי שטוח אלא שחוט מלמד שירד
להם לישראל עם המן דבר שטעון שחיטה אמ'

קוכל': לחם ששאלו כהוגן שלי לפסר לחיות נלח לקס: נתן
להם כהוגן נעקר עים שהות להכין: בשר שאלו שלא כהוגן
מחיך כרס מלמה שהרי מקנה רב היה להם: שלא כהוגן ירד
להם עם קצבה שעה שחיבה רחויה לתקן עד עת סעולה: כעין
יממא בלור חנוקה: וקבע להם זמן סעודה נעקר ונערב:
שירד להם דבר שטעון שחיטה מלמד שהשליו דבר הטעון

(לי) ר' (יוסי) וכי מכאן אתה למד שטעון שחיטה והלא כבר נא' *ויימטר עליהם כעפר שאר וכחול ימים עוף כנף ותניא ר' אומר (מה ת"ל) *ווזבחת כאשר צויתיך מלמד שנצטוה משה על הושט ועל הקנה ועל רובּ אחד בעוף ועל רוב ב' בבהמ' אלא מה ת"ל שטוח מלמד שירד להם משטיחין משטיחין. כתי' לחם וכתי' שמן וכתיב דבש. א"ר יוסי בר' חנינא הא כיצר לנערי' לחם לוקני' שמן לתינוקו' דבש. כתי' שליו וקרינן סלין: א"ר חנינא צדיקים אוכלין אותו בשלוה ורשעי' אוכלי' אותו ודומי' להם כסלוי'. זימ' רב חנן בר (אבא) [רבא] ד' מיני שליו הן ואלו הן שיבלי וקובלי פסיוני ושליו מעלי מכלדו שיבלי גריעא דכולהו שליו והוי כי צפרת' (ומלחי לי') ומותבי לי' בתנורא יתפח ורבי עד דמלי לי' לתנור' ומסקי לי' ומותבי לי'

תלי' פת דנדי' יב

דהיימ נמינס נו וק"ל לד"ם בגמ' לית' שיבלי נכ'. דלבן כיתן ליזלזל

שחיטה היה: וזבחת מבקרך ומצאנך כאשר צויתיך ולא מליכו בתורה לווי הזכיקה היקך מכלן לחתה למד שכמסרו לו הלכות שחיטה על פה: משטיחין השליו עשוי לפניהם על החרן ליטי"רחם בלע"ז: לחם יפה לנקורים ושמן לזקנים וכבש לתינוקות: כתיב שמן כטעם לפי השמן ולין זה לשון שומן חלף לשון שמן לפיכך טעמו נקוד למעלה ומ"ם שלו נקוד פתח קטן ולפי שהוא סוף פסוק נהפך הטי"ן ליקוד בקמץ גדול: כסלוים קולים לשון חרמי: ומותבא לה בתנורא כך מנהגם לתת שפודיהם בתנור: ותפח מרוב שומנו הוא כתפח וכעשה עג:

לפי שלמו שפיר כפר שלם כהונן רש"י

אתריסר ריפתי ובתריתא דבלהו לא מתאכלת אלא ע"י הערובת. רב יהודה משבח לי' ביני דני רב חסדא משבח ליה ביני ציבי רבא הוה רגיל מייתי ליה ציורא כל יומ' מאגמא ההוא יומא לא אייתי ליה אמר מאי האי סליק לאיגרא שמעיה לינוקא דקאמר *שמעתי ותרגז בטני וגו' אמר שמע מינה נח נפשיה דרב חסדא והיינו דאמרי אינשי בריל רבה אכיל תלמידא. כתיב *וברדת הטל על המחנה לילה וירד המן עליו וכתיב *ועל שכבת הטל. א"ר יוסי בר' חנינא טל מלמעלה וטל מלמטה ונראה כמו שמונח בקופסא. דק מחוספס אמר ר"ל דבר שנימוח על פיסת היד ור' יוחנן אמ' דבר שנבלע ברמ"ח איברים שבן מחוספס בגימטריא הבי הוי.

חנקוק ג
במדב' יא
שמות טז
לפי שאלו כהנן והוא דרך חנה רש"י

אתליסר ריפתא זו על זו: ריפתא בכרות: ותחתונה אינה נאכלת מרוב שימנה הנבלע בה וכל שכן העליונות: משחכח לי' שהיו כמלאות לו בין קניותיו שהיו ממלאין לו מן השמים: רב חסדא קמוה דרבה הוה ורגז היה: ובריל [רבה] רב קסדא: אכיל [תלמידא] רבה בזכות הרב היה לוכל התלמיד: ועל שכבת הטל וגו' כשהיה הטל עולה מן הארץ לקרקע העמה כדרכו היה כרקה על פני המדבר המן: דק מחוספס למדבו שהיה הטל מכסה את המן עד שהטל עולה לקרקע העמה: וכתיב וירד המן עליו לשון טל מלמטה: קופסא לישקרי"ן בלע"ז: נימוח על פיסת היד מקוספס נוטריקון: נבלע באיברים לישו יולא מן המעיס:

טובא הוי א"ר נחמן בר יצחק מחספס כתיב: ת"ר
*לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת תלי' ענת
אוכלין אותו דברי ר' עקיבא וכשנאמרו הדברים ינקיד'
לפני ר' ישמעאל אמר להם צאו ואמרו לר"ע עקיבא ס"ג
טעית וכי מלאכי השרת אוכלים לחם והלא כבר ג"ש
נאמר *לחם לא אכלתי אלא מה אני מקיים לחם דנזי' ס
אבירים אל תקרי לחם אבירי אלא לחם איברי
לחם שנבלע ברמ"ח איברים ואלא מה אני מקיים
*ויתר תהיה לך על אוניך גו' בדברים שתגרי אוה"ע סס כנ
מוכרין להם רבי אלעזר בן פרטא אומר אפילו
דברים שתגרי אוה"ע מוכרין להם מן מפיגן אלא
מה אני מקיים ויתר תהיה לך על אוניך לאחר
שסרחו אמר הקב"ה אני אמרתי שיהיו ישראל
לפני כמלאכי השרת ואתם לא עשיתם כך עכשיו
אני מטריח אתכם ג' פרסאות דכתיב *ויחנו על במדב' לג
הירדן מבית הישימות עד אבל השטים ואמר רבה
בר בר חנה [אר"י] לדידי חזי לי ההוא רוכת' וג' פרסי
הוא ותנא כשהן נפנין אין נפנין לא לפניהם ולא
לצדיהם אלא לאחוריהם *ועתה נפשנו יבשה אין סס יל
כל אמרו עתיד מן וה שיתפח במעיהם ויחרגם
כלום יש לך ילוד אשה שמבנים ואינו מוציא ובשנאמרו

לאחר שסרחו מכתלוכנו עליו שלמרו נלקס הקלוקל: לא
לפניהם ולא לצדיהם שלין יודעים לחזה לד עכנים
הולכים: אלא לאחוריהם דיודעים הם שלל יחזרו לאחוריהם

הדברים לפני ר' ישמעאל א"ל אל תקרי אבירים
אלא איברים דבר שנבלע ברמ"ח איברי' אלא
מה אני מקיים ויתד תהיה לך על אונך בדברים
שמביאים להם ממדינת הים ד"א לחם אבירים
עו אכל איש *וה יהושע שירד לו מן כנגד כל ישרא' כתי'
ודנר כו הכא לחם אבירי' אכל איש וכתיב התם *איש אשר
שם יג רוח בו ואימא משה דכתיב *והאיש משה ענו
מאד. דנין איש מאיש ואין דנין איש מהאיש.
שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה לא היה יורד
להם לישראל מן פעם אחת בשנה אמר להם
אמשול לכם משל להד"ד למלך בשר ודם שהיה
לו בן וקבע עליו פרנסתו פעם אחת בשנה ולא
היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה עמד
וקבע לו פרנסתו בכל יום ויום לא ראוי לאותו בן
שיקביל פני אביו בכל יום ויום ואף כך ישראל
מי שיש לו לד' וה' בנים היה דואג ואומר שמא
למחר אין המן יורד ונמצאו בניהם ובנותיהם מתים
ברעב ונמצאו כל ישראל מכוונים את לבם לאביהם
שבשמים. ד"א (מן) שאובלין אותו כשהוא חם.
ד"א מפני משוי הדרך. וכבר היה ר' טרפון [ור'

הייכו לנדיקי לכל לביכוכי' ודעניי' ניגוקפיה והוחס ע"י קפיה שכלתן' רם"ש

זקוקין שלסלים לריכין לנסוע למקום מחוור: זה יהושע
שעלה עם משה עד תקומי ההר שכתוב ויקם משה ויהושע משרתו
יעל משה אל הר האלהים והמתין לו יהושע כל ארבעי' יום
שכתוב ויהושע את קול העם ברעה למקלו שלש היה עמהם

ישמעאל] וזקנים יושבים ועוסקים בפרשת המן והיה רבי אלעזר המודעי יושב ביניהם נענה ר"א המודעי ואמר מן שירד להם מישראל היה גבוה ס' אמה אמר לו רבי טרפון מודעי עד מתי אתה מגבב דברים ומביא עליהם א"ל רבי מקרא אני דורש *חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים וגו' וכי ט"ו אמה בעמק ט"ו אמה בהרים וכי מיא שורי שורי הוו קיימי ותו תיבותא היכי סגיא אלא כעיקרא בתיב *נבקעו כל מעינות תהום רבה עד דשוו מיא לטורי ולכסוף כתי' חמש עשרה אמה מלמעל' גברו המי' וגו' וכי איזו מדה מרובה מדה טובה או מדת פורענו' הוי אומר מדה טובה מרובה מדת פורענו' במדת פורענות הוא אומר *וארובות השמים נפתחו

לקמי' ו וכמיס ס"נ וג"ם רמ"ל סס סס

וסס היה יורד להן מן כנגד כל ישראל: עד מתי אתה מגבב דברים ומביא עליהם מילין לך: ט"ו אמה מלמעלה ח"ת למעלה לארץ ולא פי' נהר הוו נבקעה וכי קמים עשרה נהר וכו': תיבה היכי סגיא היכך עלתה נרקבי ההרים חלא על כרקך מלמעלה דקרא מן (ההליס) [הסמים] הוא וה"ק גברו גסמים ט"ו אמה ומן התהום יכלו תקלה למלאת הבקעות והספלות על שהשוו לרקבי ההרים: מרובה רגה על קנרתה מדה טובה מרובה על הרעה קיים מילות גה שבמדה טובה כלומר כולר קסד לחלפים ובמדת פורענות הוא לומר על שלשים ועל רבעים לף כמן מדת הטובה של ירידת המן רגה על (מדת) [ירידת] המבול: במדת הפורענות הוא אומר וארובות השמים נפתחו לא

תלים עח ובמדה טובה כתיב *ודלתי שמים פתח ואומר
וימטר עליהם מן לאכול (וחנא) כמה ארובות יש
בדלת ד' ד' הרי כאן ח' נמצא מן שירד להם
לישראל גבוה ס' אמה. תניא איסי בן יהוד' אומר
מן שירד להם לישראל מתגבר ועולה עד שרואין
תס כג אותו כל מלכי מזרח ומערב שנאמ' *תערוך לפני
שלחן נגד צוררי וגו' אמר אביי ש"מ כסא דרוד
לעלמא דאתי מאתן ועשרין וחד לוגא מחויק שני
תס *כוסי רויה רויה בגימטריא הכי הוו. מי דמי התם
מ' יום והבא חדא שעתא התם לכולי עלמא הכא
לישראל לחודי' א"כ נפישי להו טפי אלא רבי
אלעזר המודעי פתיחה פתיחה גמר:
סו והירוש לאו חמרא הוא והכתיב *ותירוש ינובב
תס בתולות דבר הבא מן התירוש ינובב בתולות

ע"ב ירד המגיד מלמד דרך שתי תרונות: ובמדה טובה הוא אומר
וכרי' ט ודלתי שמים פתח ותני כמה תרונות יש בלוחך דלת ד' הרי
לשתי דלתות ק' תרונות ותקרי שתי התרונות הורידו גשמים
גובה ט"ו אמה ק' תרונות הורידו ס' אמה פשרי אמרת
מדה טובה מרובה על של פורענות וכל שכן שהיא מועטת
ממכה: הא לא דמיא לדרבי אלעזר המודעי קשי: פתיחה
פתיחה גמר מה הפתיקה התמורה בדלתו' המן ט"ו לכל ג' תרונו'
תרונות אף פתיקה התמורה בדלתו' המן ט"ו לכל ג' תרונו':
ותירוש ינובב בתולות זה יין טוב שהוא משכר את החדש
לגלות סתרי בני התשומים כבתולה: הבא מן התירוש

והכתיב *ותירוש יקניך יפרוצו דבר הבא מן התירוש יקניך יפרוצו והא כתיב *ונתת יין ותירוש יקח לב אלא דכ"ע תירוש שמרא הוא ואמאי קרו ליה יין ואמאי קרו ליה תירוש (א"ר יצחק) יין שמביא יללה לעולם תירוש שכל המזגרה בו נעשה רש רב כהנא רמי כתיב תירש וקרינן תירוש וכה נעשה ראש לא וכה נעשה רש. רבא רמי כתיב ישמח וקרינן ישמוז וכה משמחו לא וכה משממו והיינו דאמר רבא חמרא וריחני פקחין. סיכה אקרי עינוי דכתיב ברניאל *וסיך לא סכתי וכתיב אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את לבך להבין ולהתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך:

*ואני באתי בדבריך ושר מלכות פרס וגומר

מן הענגים וה"ק קרא הענגים יוליכו לכם דבר לשבר יכונב נתולות: ותירוש יקניך יפרוצו וכל יקב שמקרא הוא הנור שלפני הגת ושם מין הענגים נתונים חלת היין: דבר הבא מתירוש וכו' וה"ק קרא ענגים יהיו לך המסוליים יקניך ניין ולעולם אין היין נקרא תירוש אלא הענגים: והכתיב זנות יין ותירוש יקח לב ואכילת ענגים היכה משכרת: שמביא יללה על ידי היין הוא הגיהוף ופורענות בא לעולם יין למה תלויה ויללה: זכה לשתות לפי המדה: נעשה ראש שמפקד לנו בגהנם: כתיב ישמח בחי"ן למה שמחה וקרינן ישמח למה שמחה: פקחין מקדמי עשתוכי פקח: אני באתי בדבריך סיפיה דהאי קרא דלעיל אל תירא

מגלה ג סוטה ד

פ' בן סורר ומ"מ רמ"ל

רמ"ל ו

יחזק' ח מאי ואני באתי בדבריך דכתיב *ושבעים איש מזקני ישראל ויאזניהו בן שפן עומד בתוכם עומדים לפניהם ואיש מקטרתו בידו ועתה ענן הקטורת
סס עולה ובחיב *וישלח תבנית יד ויקחני בציצית ראשי
עז וגו' *ויבא אותי אל חצר בית ה' הפנימית והנה פתח היכל ה' בין האולם ובין המזבח כעשרים וחמשה איש אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והמה
סוכה משתחויתם קדמה לשמש ממשמע שנא' ופניהם
פרק קדמה איני יודע שאחוריהם אל היכל ה' אלא מה
החליל ת"ל ואחוריהם אל היכל ה' מלמד שהיו מפריעים את עצמן ומתריזין כלפי מטה א"ל הקב"ה למיכאל מיכאל סרחה אומתך אמר לפניו רבש"ע דיים לטובים שבהם א"ל הריני שורף אותם ואת הטובים
סס י שבהם מיד *ויאמר אל האיש לבוש הבדים ויאמר
המינם בא אל בינות לגלגל אל תחת לכרוב ומלא חפניך
שהיה גחלי אש מבינות לברובים וזרוק על העיר ויבא
למחו' לעיני וכחיב וישלח הכרוב את ידו מבינות לכרובים
כדאמ' אל האש אשר בינות הכרובים וישא ויתן אל חפני
נפ' כמה לבוש הבדים ויקח ויצא אמר רב (חמא בר כהנא)
נהמה [חנא בר ביזנא] אר"ש חסידא אלמלא לא נצטננו
רש"ל גחלים מידו של *מיכאל לידו של גבריאל לא נשתיירו
גי' הגמ' כרוב

לכיכל וגו' וחכי נחתי בדבריך נכנסתי לתוך הפרגוד בזכילך:
מאי ואני באתי בדבריך מתי כגרם מתוכו שתולדך
ליכנס: לבוש הבדים הוא גבריכל נספר דניכל:

משונאיה' של ישראל שריד ופליט וכתי' והנ' האו' לבוש הבדי' אשר הקסת במתניו משיב דבר לאמר עשיתי ככל אשר צויתני. *א"ר יוחנן באותה שעה אפקוהו לגבריאל מאחורי הפרגוד ומחיוהו שתין פולסי דנור' אמרו ליה אי לא עבדת לא עבדת אי עבדת איבעי לך למיעבר כד פקדוך ועוד אי עבדת כד פקדוך לא איבעי לך לאהדורי ליה לך אין משיבין על הקלקלה בההיא שעתא עיילוהו לדוביאל שרא דפרסאי ואוקמיה (בדוכתיה ס"א) בחריקיה ושמש כ"א יום והיינו דכתיב *ושר מלך פרס עומד לנגדי עשרים ואחד יום וגו' אמרו אתיהיבו לי' כ"א מלכי ופרוותא דמשמהיג. אמר להם בתבו לי לישראל בכרגא כתבו ליה כתבו לי רבנן בכרגא כזבו ליה בעדנא דבעי למחתם ליה עמד גבריאל מאחורי הפרגוד אמר *שוא לכם משכימי קום

פולסי דנורא מקלות של אור: אי לא עבדת כלל: לא עבדת הייכו מלריקים לוחך לומר דוקא הוא את הדבר אולי יצוב הקב"ה מקרוכו ויתרלה להם: כד פקדוך אתהא אתה נוטל הגזלים מציכות הכרוכים ואת אמרת אל הכרוב לתת לך: בחריקיה בפקומו: עומד לנגדי גבריאל אמר כן לדניאל: ופרוותא דמשמהיג כמל שקורין פורטו: משמה"ג דבר מלכות בלשון פרסי לפי שהוא מעלה מרגליות כלאמריכן בר"ם: בכרגא כסף גולגלתא: שוא לכם משכימי וגו' כלו' כלום הגוים העכו"ם להיות החכמים מסורים בידם והלא המקרא

ירמיה ט' ד' ספו' וע"ש רש"י

דניאל י'

מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יחן לידידו
שנה א"ר יצחק אלו נשותיהן של ת"ח שמנדדות
שינה מעיניהם בעוה"ו וווכוח לחיי עוה"ב לא אשגיחו
ביה הדר אמר רבש"ע אם יהיו כל חכמי עכו"ם
בכף מאונים ודניאל איש חמודות בכף שניה אינו
מכריע את כלם אמר הקב"ה מי הוא זה שמלמד
זכות על בני אמרו ליה גבריאל אמר להו ניעול
עיילוהו והיינו דכתיב ואני באתי בדברך כי אתא
אשבחיה דהוה נקט פיתקא בידיה דדוביאל בעא
למרמ' מיניה בלעה איכא דאמרי מכזב הוה כתיב
מרוחם לא הוה חתים וא"ד מחחם נמי חתמה ואידי
דבלע' אימחיק לה מיניה היינו דאיכא במלכותא
דפרס איכא דיהיב כרגא ואיכא דלא יהיב *ואני
יוצא והנה שר יון בא אמר עוי עוי ולא אשגחו ביה:

סח מאי דכתיב *מנעי רגלך מיחף וגרונך מצמאה מנעי
עצמך מחטא כדי שלא יבאו רגליך לידי יחוף

ינין בדניאל וע"ל דקין מוקד' וה לנח' רש"י דניאל ,

ירמיה ב

מצדקן שלף בעוותיהן מרדדין שינה מעיניהן עוף לכס נעלי לומכיות
המסכימים ומחקרים למלחמתן לוכלי לקס נעלנ ויגיעה כן יתן
הון העולם מזוכות ופרנסה לידידו שינה למי שעוכד שיכה נשגילו:
באתי בדבריך על שנגרתי נך: אישבחיה לדוניאל דהוה נקיט
לגרתא: ואני יוצא והנה שר של יון בא וכשהגיע זמן מלכות
יון לבא חלח על כרחי שכבר נגזרה גזרה ושר יון בח במקומי:
עוי עו לעק ולוק גבריאל על זלזת שלח ימשלו מלכות יון על ישראל:
שלא יבוא רגליך ליוי יחוף בלחתך נעולה:

מנעי לשונך מדברים בטלים כדי שלא יבא גרונך לידי צמאה:

תניא שומרי פירו' עוברין עד צוארן במים וכו' סט מתקיף לה רב יוסף ובחול כה"ג מי שרי' סס והכתיב *ויומד אלף באמה ויעבירני במים וגו' מכאן ע"ב ואילך ויומד אלף נחל אשר לא אוכל לעבור וכו' יכול יחזקאל יעבירנו בבורני קטנה ת"ל *כל תלך בו אני שיט וכו' מז אמר (רב יהודה) [ר' יהודה בן פוי] אף מלאך המות יבמות לג אין לו רשות לעבור לשם כתיב הכא כל תלך בו אני שיט וכתיב התם *משוט בארץ: א"ר פנחס ליוב ב [משום רב הונא] ציפוראה מעין היוצא מבית קדשי הקדשים בתחלה דומה כמין קרני חגבים כיון שהגיע לפתח ההיכל נעשה כחוט של שתי כיון שהגיע לפתח האולם נעשה כחוט של ערב כיון שהגיע לפתח העורה נעשה כפי פך קטן והיינו דתנן ראב"י אומר מים *הפכים עתידין להיות יוצאין **עח** מתחת מפתן הבית מכאן ואילך מתגבר ועולה עד שמגיע לפתח בית דוד כיון שהגיע לפתח בית דוד נעשה כנחל שוטף שבו רוחצין זבין וזבורת נדות ויולדות שנא' *ביום ההוא יהיה מקור נפתח זכריה יג לבית דוד וליושבי ירושלים לחטא' ולנד':

הפכים כמין פי הפך הס כשמגיעין למפתן ההיכל: לפתח בית דוד היה כיון קוץ לירושלים: (לפי לשון לקיחות שמ"ר שם בשולם להלבוש כביס ולמיב הרי"ף):

ס"ם ת"ר התנוקות מותרין בכולן חוץ מנעילת הסנדל
ע"ג מאי שנא נעילת הסנדל דאמרי אינשי עבדו
ליה חנך נמי אמרי אינשי עבדו ליה רחיצה וסיכה
אימר מאתמול עבדו ליה סנדל נמי אימר מאתמול
עבדו לי' סנדל לא אפש' דמאתמול עבדו לי' דאמר
שמואל האי מאן דבעי למיטעם טעמא דמיתות'
ליסיים מסאנא וליגני והא מותרין לכתחלה קתני
אלא הנך דלאו רביתיהו גורו בהו רבנן הנך דרביתיהו
הוא לא גזרו בהו רבנן דאמ' אביי אמרה לי אם תאי
רבית' דינוקא מיא חמימי ומשחא גדל פורת' ביעתא
בכותח' גדול פורת' תבירי מאני כי הא דרבה ובין
להו מאני גויזי דפחרא לבניה ומתבר להו:

פ א"ר יוחנן שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני
מותרין בכולן בכל דמתכיתין לכילה ומתים ורקילה
וסיכה: אינשי עבדו ליה גדולים עצו לו והתוכה
הזהירה גדולים על הקטנים שלא יעשו להם נידים דבר
האסור כדתניא בתוספתא יצמות לא תחבלום לא תחבילום
להזהיר גדולים על הקטנים: לא אפשר מאתמול ויהת
ישן כל הלילה והם נכנגליו: והא מותרין לכתחלה קתני שלם
לא ליעבד תומרים לו התבילהו רקוק לותו והתי שפיר ידע
דהיום עצחו: מיא חמימי לרקילה: ומשחא לסוך: ביעתא
בכותחא גלים בכותק: חבירי מאני להפקיר לו כלים
למצה ולמלאת תלותו: מאני גויזי דפחרא כלים סדוקים
של קרס בדקים קלים:

עונשין מכתב כתיבי אלא הכי קאמר אר"י שיעורין של עונשין הלכה למשה מסיני תנ"ה שיעורין של עונשין הל"מ אחרים אומרי' כ"ד של יעבץ תקנום והכתיב *אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא שבחום וחזרו ויסדום: ויקרא כו

תניא *ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש יכול ע יתענה בט' ת"ל בערב אי בער' יכול משתחשך ת"ל בתשעה הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום מבאן שמוסיפין מחול על הקדש אין לי אלא בכניסתי ביציאתו מנין ת"ל *מערב עד ערב אין לי אלא יה"כ שבתות (וי"ט) מנין ת"ל *תשבתו [י"ט מנין ת"ל] שבתכם בכל מקום שנאמר בו שבות מוסיפין מחול על הקודש ותנא דעצם עצם האי בתשעה לחודש מאי עביד ליה מצריך ליה להאי קרא לכדתני חייא בר רב ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחדש וכי בט' מתענין והלא בעשור מתענין אלא לומר לך כל האוכל ושותה בט' כו מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תשיעי פא ע"כ ויקרא כג ספרי ס"ו ויק"ר רס"ו

ה"ג עונשין מכתב כתיבי אלא ה"ק שיעורין של עונשין וכו' שיעורי עונשין ע"י הוא נעשה: הלכה למשה מסיני בחיזה שיעור הוא עשוי: יעבץ הוא עתניאל בן קנז: ותנא דעצם עצם מדלילטריך למעוטי לתוספת הקול מעונש ומלזהרה מעולם שמעינן לקוסיפין והאי ועניתם בתשעה מאי עביד ליה: כל האוכל ושותה וכו' והכי מסתמע קרא

קהלת יא ועשירי. *תן חלק לשבעה וגם לשמונה ר' אלעזר
הכי גרסינן אומר ז' אלו ז' ימי בראשית ח' אלו שמונה ימי
בגירסין מילה ר' יהושע אומר ז' אלו ז' ימי הפסח ח' אלו
ס' נכל ח' ימי החג כשהוא אומר וגם לרבות עצרת ור"ה
ומברכין וי"ה מאי לאו לומר ומן לא לברכה:
רש"ל **פכ** והיא עוברה דארחא אתו לקמי' דר' אמר להו
ע"ב וילו לחושו לה דיומא דכפורי הוא לחישו
ירמי' ט לה ואילחישא קרי עלי' *בטרם אצרך בבטן ידעתיך
וגו' נפק מינה ר' יוחנן והיא עוברה דארחא אתו
לקמי' דר' חנינא א"ל לחושו לה ולא אלחישא
תהלי' נח קרי עלי' *וורו רשעי' מרחם נפק מינה שבתאי אצר
פג פרי. *ח"ר מי שאחזו בולמוס מאכילין אותו דבש
ס"ז וכל מיני מחיקה שהדבש וכל מיני מחיקה מאירין
ע"ב מאור עיניו של אד' ואע"פ שאין ראיה לדבר וכר לדב'

ועכשיו בתענה כלו' התקן עלמך בט' כדי שתוכל להתענות
בעשרה ומלאפקיה רקמכח בלשון עיבור לומר לך הרי הוא כאלו
מתענה בט' ע"כ: אלו ז' ימי בראשית דאנת כנקר מתוכם:
ז' ימי הפסח שאתה צריך ליתן חלק לכלן וכנ"מ מפרש מאי
חלק לכלן: לברכה דמברכין כל יומא מקדש ישראל והזמנים:
והיא עוברה דארח' שהריק' ויוה"כ הי': לחושו לה בלחש
ז"ל כוח היום לולי תוכל להתחפק: ואלחישא קבלה
את הלקיחה שפסק העובר מתלחותו: זורו רשעים מרחם
כעצו זרים וכתכתרו לאביהם שבתאי: אצר פרי להפקיע
שערוס ותניא-אין לוקרין פירות בש"י וכל דבר שהוא קיי

*ראו נא כי אורו עיני כי טעמתי מעט דבש הזה ומאי שמואל ס"ד
אף ע"פ שאין ראיה לדבר דהתם לאו בולמוס
אחויה אמר אביי לא שנו אלא לאחר אכילה
אבל קודם אכילה מיגרר גריר דכתיב *ויאמצאו שמואל ס"ד
איש מצרי בשדה ויקחו אותו אל דוד ויתנו לו
לחם ויאכל וישקוהו מים ויתנו לו פלח דבילה
ושני צמוקים ויאכל ותשב רוחו אליו כי לא אכל
לחם ולא שתה מים שלשה ימים ושלשה
לילות. אמר רב נחמן אמר שמואל מי שאחזו
בולמוס מאכילין אותו אליה בדבש רב הונא בריה
דרב יהושע אמר אף סלת נקיה בדבש רב פפא
אמר אפי' קימחא דשערי ברובשא א"ר יוחנן פעם
אחת אחזני בולמוס ורצתי למורחה של תאנה
וקיימתי בעצמי *החכמה תחיה בעליה דחני רב קהלת ז
יוסף הרוצה למעום טעם תאנה יפנה למורחה
שנא' *וממגד תבואות שמש. ר' יהודה ורבי יוסי דברים לג
הוו קאזלי באורחא אחויה בולמוס לרבי יהודה
קפחיה לרועה אכליה לריפתא א"ל רבי יוסי קפחת

נפש לפי המפקיעין את השערים: ראו נא כי אורו עיני
ניהוכתן כתיב: ה"ג מאי לאן רחיה. לדבר דהתם לאו בולמוס
אחזיה: מיגרר גריר ממשך את הלב לתחות רעבון: ויאכל
לחם והדר ויתנו לו. פלח דבילה: אליה בדבר שמן מאד:
למורחה של תאנה שהטעם מוכה שם שהנקר עד קלי היוס
והטעם מפתיק את הפרי: ומטגר לשון מעלכים: קפחיה

את הרועה כי מטו למתא אחזו בולמוס לר' יוסי אהדרוהו בלגי וצעי א"ל ר' יהודה אני קפחתי את הרועה ואתה קפחת את העיר כולה:

עא ס"ס

רבי כאיר ור' יהודה ור' יוסי הוו קאזלי באורחא ר' מאיר הוה דייק בשמא ר' יהודה ורבי יוסי לא הוו דייקי בשמא כי מטו להחוא דוכתא בעו אושפיזא [יהבו להו] א"ל מה שמך א"ל כידור אמר להו ר"מ שמע מינה אדם רשע הוא דכתיב *כי דור תהפוכות המה ר' יהודה ור' יוסי אשלימו לי' כיסייהו ר' מאיר לא אשלים לי' כיסיה אזל ר"מ אוחביה בכרא וקבריה בקבראי דאבוה דההוא גברא ברישיה איתחוי ליה אבוה בחלמא תא שקיל כיסא דמנח ברישיה דההוא גברא למחר אתא לקמיה דר' מאיר א"ל חבי איתחוי לי בחלמאי א"ל חלמי דבי שמשי בטלין אינון אזל ר' מאיר נטריה כולי יומא לאורתא שקלי לכיסיה ואתא. למחר אמרו לי' חב לן כיסן אמר להו לא היו דברים מעולם אמר להו ר"מ אמאי לא תבדקו בשמא אמרו לי' אמאי לא אמרת לן מר אמר להו

דנדי' לב ר"ל ומלותן תתקנ"ד דורות וק"ל רס"ו

כפלו וכטל כבדו הימנו: אהדרוהו בלגי וצעי סבנוהו בני העיר והקיפוהו לגיונין של דנם ומתיקה וקערות של תבשילין: דייק בשמא בשמו של בעל הבית מס נתה חס בעור: אשלימו ליה כיסייהו ע"ם היס והפקידו חנלו כיסם: רבי שמשי של ערבי שבתות: ליה בתו ממשא מתוך שחדס

אימור דאמרי אנא אחששא אחזוקי מי אמרי משכוהו ועיילוהו לחנותא (אשקיוהו חמרא) חזו טלפחי *בדיקניה אולו ויהבו סימנא לרביתהו ושקלי לכיסייהו אזל איהו וקטלא לאיתתיה היינו דתנן מים הראשונים האבילו בשר חויר מים האחרוני הרגו את הנפש לסוף הוו דייקי בשמא כי מטו לביתיה דגברא דשמיה בלה לא עיילי לגביה אמרו ש"מ רשע הוא דכתי' *ואומר לבלה ניאופים: ת"ר ה' דברים נאמרו בכלב שוטה פיו פתוח עב ורירו נוטף ואזניו סרוחות וזנבו מונחת לו בין ירכותיו ומהלך על צדי ר"ה וי"א אף נובח ואין קולו נשמע מאי הוי רב אמר נשים כשפניות משחקות בו שמואל אמ' רוח רעה שורה עליו מאי

גי' הגמ' למסמיה ס' כ"ה וע"ז ד"ס

ילקוט כג

נמכוקה מהרהר ורוחה קלומות ומתפזין היה לדקותו שלח יד ויטלטו: חזו טלופחי למסמיה רתו עדעים על שפתו: יהבו סימנא לרביתהו נעלך לוה אתתכי לנו כסיכו וזה לך סימן שקלת' היום עדעים: מים הראשונים האבילו בשר חזיר פוכקי ישראל היה מוכר לישראל נבריס המוהריס ומאכילם ומוכ' לעכו"ם נשר מזיר מנושל בת ישראל לפוכק וראהו שלח נטל ידיו כשהסב לאכול ונתן לפניו נשר מזיר: מים אחרונים הרגו את הנפש זו היא לסתו של זה שלני נטל מים לסרוכים כדרך הנוטלים ידיהם שמקנחים גם לת שפתם נידים טופקות לת היו העדעים כרלין: ואזניו סרוחות גדולות וכסולות לסטה: משחקות בו מרקות

פד ביניהו א"ב *למיקטליה ברבר הנזרק. תניא כותיה
דישמואל כשהורגין אותו אין הורגין אותו אלא
ברבר הנזרק דחייף ביה מסתבן מאי תקנתיה נשלח מאניו
(ונשדרינהו קמיה) ונרהוט כי הא דרב הונא בריה
דרב יהושע הוה קאי בשוקא חף ביה שלח מאניה
קפלת ושדא קמיה ורהט אמר קיימתי בעצמי *החבמה
תחיה בעליה. דנבית ליה מאית מאי תקנתיה אט'
אביי ניתי משבא דאפא דיכרא וניכתוב עלה אנא
פלוני בר פלוניתא אמשבא דאפא דיכרא כתיבנא
נגח' עלך קנני קנדי קלורי' קנתי ואמרי לה קנדי קנסי
ליתל קלורים יה יה ה' צבאות אמן אמן סלה ונש"ח מאניה
בעבוי ונקברינהו בקברא (בפרש' דרכי) עד תריסר ירחי
קנת שתא לבתר הכי ניפקינהו וניקלינהו למאניה וניבריר
קיטמא בפרשת דרכים יבתוך תריסר ירחי שתא לא
לישתי מיא אלא בגובתא דנחשא דילמ' חזי (ליה)
בבואה דשד' ומכתבן כי הא דאבא בר מרת' דהוא אבא
בר מניומי עברה לי' אימיה גובתא דדחבא (ואתסי):

נהס כספיהס לצקוק: למקטליה ברבר הנזרק למאן דאמר
לוק רעה צורה עליו לא יקרב אללי להרגו בידים אלא צוק
בו קץ לו סכין להרגו: דחייף ביה המתקכך בו: דנבית ליה
שהכלב נוזכו: נשלח למאניה יפצוט את בגדיו: משבא דאפא
דיכרא לבוע זכר: בגובתא דנחשא על ידי קנה של נחשת:
דילמא חזא לבבואה דשד' שקפן מן הכלב עליו ומסתכן:

ומשיורי כסא דהרסנא ומאי סימניה רמי מידי בכביה ואתא רמא מבי דרי רבי יוחנן כי חש בצפרינא עבד הכי בשבתא ואיתסי ור' יוחנן היכי עביד הכי אמר רב נחמן בר יצחק שאני צפרינא הואיל ומתחיל בפה וגומר בבני מעים:

סס ת"ר מפקחין פיקוח נפש בשבת והזריז הרי זה
ע"ב משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד היא כיצד ראה תינוק שנפל לים פורש מצודה ומעלהו והוריו הרי זה משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד ואע"ג דקא ציוד כווריו ראה תינוק שנפל לבור עוקר חוליא ומעלהו והוריו ה"ז משובח ואין צריך לטול רשות מב"ד ואע"ג דקא מתקן דרגא. ראה שנעלה דלת בפני תינוק שוברה ומוציאו והוריו ה"ז משובח ואין צריך ליטול רשות מב"ד ואע"ג דקא מיכוון

פת קמה יותר מדאי: כסא דהרסנא דגיס מטוגנים עם הקמח בשומן שלהם: שיורי שעבר עליו הלילה: מאי סימניה של אותו קולי: רמי מידי בכבי בשמרין כלוס שביניו זב הדם מצורת שיניו: ורבי יוחנן היכי עביד הכי וכו' לא גרסינן לה הכא אלא במס'

ע"ז: ומתחיל בפה וגומר בבני מעים ומסוכן הוא:
פיקוח דיסקוסנרחמיט בלעז בכל דבר שצריך לו לכתם להעניר
סכנת מות: ואע"ג דציוד כווריו כל הני אע"ג דקאמ'
תכף מצוה יתירה דייק דקתני חיכי לריך ליטול רשות לאה ליה דתכי הכי הא תכי ליה והזריז ה"ז מצוה אלא הא אתא לאשמועינן שאפי' שהוא לריך לבבר: עוקר חוליא כדי להצפיל שפת הבור ויהא כוח ליכנס: ננעלה דלת והתינוק בפנים:

למיחבר בשיפי. מכבין ומפסיקין מפני הדליקה בשבת והוריז ה"ו משובח ואין צריך לימול רשות מב"ד ואע"ג דקא ממכיך מכוכי:

תנו רבנן עד היכן הוא בודק עד חוטמו וי"א עד פה לבו בדק ומצא עליונים מחים לא יאמר כבר מתו התחתונים מעשה היה ומצאו עלונים מחים ותחתונים חיים לימא הני תנאי כי הני תנאי דתניא מהיכן הולד נוצר מראשו שנאמר *מטעי אמי אתה תלים עא גוזי ואומר *גוי נזרך והשליכי אבא שאול אומר ירמיה ג מטיבורו ומשלח שרשיו איזך ואילך אפי' חימא אבא שאול ע"כ לא קאמר אבא שאול התם אלא לענין יצירה דכל מידי ממציעותיה מיחצר אבל לענין פקוח נפש אפילו אבא שאול מודה העיקר חיותא באפיה הוא דכתיב *כל אשר נשמת רוח נרקמי ו חיים באפיו. אמר רב פפא מחלוקת ממטה למעלה

למיחבר בשיפיה נסריס צריך להם ליזקק לקריב בזיפי קיסמין להדלקה: ומפסיקין מפני הדליקה נכלים של מתכת לו של חרס מלאים מים ודליקה שיש בה סכנת נפשות קאמר: דקא ממכיך מכוכי משפיל (ומליע) [ומליע] הגללים לגללות עליהם לערב: עד היכן הוא בודק אם רואה למת שאינו מזיז לינדריו עד היכן הוא למפקק לעינת החמת: עד חוטמו ואם אין קיות בחוטמו שאינו מוליך רוח ודאי מת ויניקוהו: גזי נזרך וכזר הוא שער הרקה: אפילו חימא אבא שאול כמי ס"ל עד קוטמו: ה"ג אמר רב פפא מחלוקת מלמטה למעלה

רבי יוחנן חש בצפרינא אול גביה דההוא מטרוניתא ס"ב
עבדא ליה מילתא חמשא ומעלי שבתא אמ'
לה בשבת נאי אמרה ליה לא צריכת אי מצטריכנא
מאי אמרה ליה אישתבע לי דלא מגלית אישתבע
לאלהא דישראל לא מגלינ' גליא ליה נפק דרשה
בפירקא והא אישתבע לה לאלהא דישראל לא
מגלינא הא לעמו ישראל מגלינא והא איכא חילול
השם דמגלי לה מעיקרא מאי עבדא ליה אמר
רב אחא בריה דרב אמי מי שאור ושמן זית ומלח
[רב יימר אמר שאור גופי' שמן זית ומ:ח]
רב אשי אמר מישחא דגרפא דאווא אמר אביי
אנא עבדית לכולהו ולא איתסאי עד דאמר לי
ההוא טייעא אייתי קשייתא דויתא דלא מלו תילת'
וקלינהו בנורא אמרא חדתא ואדביק בכבי דדריה
עברי הכי ואתסאי ממאי הוי מחמימי חמימי דחיטי

צפרינא קולי הזיכים והזכיכים: מטרוניתא נכרית היתה:
עבדא ליה רפואה חמשא ומעלי שבתא יום ה'
נשבת וע"ש: והאיכא חלול השם שהיה סנורה שענר על
שנועתו: מההיא שעתא גלה לה לח כשנעתי כי כך לחרתי:
משחא דגרפא דאווא זיתן מוך עלם קטן שנרחם בכף העוף
שקורין כניי"ל שכה לותו על לדעיו: קשייתא דויתא גרעיני
זתים: דלא מלו תלתא שלח הניחו שנים: אמרא חדתא על
מר קלם שקורין פוטיי"ר: ודבק בכבי דדרי הדניק נזוזות
הזיכים: ממאי הוי ע"י מה נח הקולי הזה: מחמימי החוכל

אבל ממעלה למטה כיון דבדק ליה עד חוטמו שוב
אינו צריך דכתיב כל אשר נשמת רוח חיים באפיו:
וכבר היה ר' ישמעאל ור"ע וראב"ע מהלכין בדרך
ולוי הסדר ור' ישמעאל בנו של ראב"ע מהלכין
אחריהן נשאלה שאלה זו לפניהם מנין לפקוח נפש
שדוחה את השבת נענה ר' ישמעאל ואמר *אם
במחתרת ימצא הגנב והוכה ומת ומה וה שספק
על ממון בא ספק על נפשות בא ושפיכות דמים
מטמא את הארץ וגורם לשכינה שתסתלק מישראל
ניתן להצילו בנפשו קל וחומר לפקוח נפש שדוחה
את השבת נענה רבי עקיבא *וכי יוד איש על
רעהו וגו' מעם מובחי תקחנו למות מעם מובחי
ולא מעל מובחי ואמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן

סם ניגר"ך לימל הסדר שמות כג

סם כל

מקלוקת דהכך תכלי דמר למר עד לבו ומר למר עד קוטמו מלמטה
למעלה שמוליכו דרך מרגלותיו תקלה ונודק והולך כלפי רחבו
דמר למר בלבו יש להבקין סם יש בו קיות שבשמתו דופקת סם ומר
למר עד קוטמו דזימבין דלין קיות ניכר בלבו וניכר בקוטמו:
ולוי הסדר לא פורש לי מהו: ושפיכות דמים שהותר לנפה"נ
לשפוך דמו של זה להצלת ספק נפשות עבירה קמורה:
שמטמא את הארץ כדכתיב ולא תטמאו את הארץ אשר
פרשת רולקים: וגורם לשכינה שתסתלק מישראל כדכתיב
למר לנכי שוכן בתוכם הא לם תטמאו לניכי שוכן וגבי
רולקים כתיב: מעם מובחי לם כהן הוא שבא לעבוד עבודה:
ולא מעל מובחי לם התקיל בעבודה לין מפסיק לבא לידון

לא שנו אלא להמית *אבל להחיות אפי' מעל מובחי סס
ומה זה שספק ממש בדבריו ספק אין ממש בדבריו ע"נ
ועבודה חמורה דוחה שבת ק"ו לפיקוח נפש שדוחה
את השבת נענה ר"א ואמר ומה מילה שהוא א'
מ"מ"ח איברי' שבאדם דוחה את השב' ק"ו לכל
גופו שדוחה את השב' ר"י בר יהודה אומר את
שבתותי תשמרו יכול לכל ת"ל אך חלק רבי יונתן
בן יוסף אומר כי קדש היא לכם מסורה היא בידכם
ולא אתם מסורי' בידה ר"ש בן מנסיא אומר *ושמרו סס לח
בני ישראל את השב' אמרה תורה חלל עליו שבת
אח' כדי שישמור שבתות הרבה א"ר יהודה אמ'
שמואל אי הואי התם הוה אמינ' דידי עדיפא מדידהו
*וחי בהם ולא שימות בהם אמר רבא לכולהו איתי ויקרא יח
להו פירכא בר מר שמואל דליתי ליה פירכא:
ר' יהודה אומר כל שהוא מלא תשא ולמטרה עג
תשובה מכפרת מלא תשא ולמעלה תשובה פו
תולה ויום הכפורים מכפר. תניא ר' אלעזר אומר

אלא מצלים ענודתו: אבל להחיות ויודע ללמד זכות על
לקד שבידון בנ"ד ליהרג: ועבודה חמורה שדוחה את
השבת מפסיקה להלכת כפש: ומה מילה שהיא תקון לקד
מלינריו של לדם: דוחה את השבת לפי שקיינין עליה כרת
לקר זמן כך שבויה בתוספתא דשבת: יכול לכל לפי' לפקוח
כפש: ושמרו בני ישראל את השבת כדי לעשות שבתות
לקרות יהרו בשבת זו בקיום שמירת שבתות הרבה:

שמות לד או אפשר לומר ונקה שכבר נאמר *לא ינקה ואי אפש' לומ' לא ינקה שכבר נאמר ונקה הא כיצד מנקה הוא לשבים ואינו מנקה לשאינן שבים. שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה ברומי שמעת ארבעה חלוקי כפרה שהי' ר' ישמעאל דורש א"ל ג' הן ותשובה עם כל אחד ואחד עבר אדם על מצות עשה ועשה תשוב' אינו זז משם עד שמוחלין ירמיה ג לו שנא' *שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם עבר אדם על מצות לא תעשה ועשה תשובה תשובה ויקרא יו תולה ויו"ח מכפר שנא' *כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם. עבר אדם על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה תשובה ויום הכפורים תולין ויסורי' תליס פט ממרקין שנ' *ופקדתי בשבט פשעם גו' אבל מי שיש חלול השם בידו אין כח לא בתשובה לתלות ולא ביו"ה לכפר ולא ביסורין למרק אלא כלן תולין

אי אפשר לומר ונקה שכבר נאמר לא ינקה דכתי' ונקה לא ינקה גבי הדדי: חלוקי כפרה דאלוקים נכפרתם זה כך וזה כך: א"ל שלשה הם הנקלקים זה עניה שהיא לריכה לזה וזה לריכה לזה מגל תשובה לריכה מן הקלוקים שהיא לריכה לכלן: שובו בנים שובבים ומיד מרפא למדת זה עניה שכפרתה בתשובה לבדה: כי ביום הזה יכפר עליכם למדת זה עניה שלריכה יום הכפורים: ופקדתי בשבט פשעם למדת זה עניה שלריכה יסורין ומסתברא הקל לקלה והחמור לחמורה: חלול השם קשה

ומיחה ממרקת שנא' *ונגלה באזני ה' צבאות אם ישעי' כב
יכופר העון הזה לכם עד תמותון וגו'. היכי דמי חלול השם אמר רב כגון אנא דשקילנ' בשרא מבי טבחא ולאלתר לא יהיבנ' דמי [אמר אביי] וה"מ באתר' דלא חבעי אבל באת"א דחבעי ליח לן בה אמר רבינא הא מתא מחסיא אתרא דחבעי הוא אביי כי הוה שקיל בשרא מבי ב' שוחפי יהיב ווזא להאי וווזא להאי וקרבינהו אהדדי ועביד להו חושבנא. רבי יוחנן אמר כגון אנא דאולינא ד' אמות בלא תפילין ובלא תורה. (רב יצחק בר אבדימי) [יצחק דבי ר' ינאי] אמר כל שחבריו בושין משמועתו (היכי דמי) אמר רב נחמן בר יצחק כגון דאמרי אינשי שרא ליה מריה לפלניא אבוי אמר

ומקטיל לקרים: באזני ה' צבאות לאזני הנביא נתלוי. לאמר הקב"ה אם יכופר העון הזה עד תמותון למדנו שיש עבירה שאין לה כפרה אלא מיתה: ולא יהיבנא דמי לאלתר וכשהלכו מלקר לפרוע הוא לומר שהלכו גזלן ולמד ממני להיות מזלזל בגזל: באתרא דלא חבעי שהיו דרך הטבח לתבוע הקפותיו ועל הלוקח להניח לו לביתו מעותיו: ומתא מחסיא מקומו של רביח: יהיב ווזא להאי וווזא להאי שמח לח ידע מבעה שכתתיו לזה וזה כאן קלול השם: ועביד חושבנא וקוזרין וכותבין לו בשר בפנך מה שכטלו: כגון אנא דמסגינא וכו' ואין הכל יודעין שהקלתי בגירסתי ולמדין הימני להבטל מתלמוד תורה: מחמת שמועתו מקמת שם רע היולא עליו: שרא ליה מריה יפקול לו יולדו על מעשיו:

דנגיס כדתניא *ואהבת את ה' אלהיך שיהא שם שמים
מתאהב על ידך שיהא אדם קורא ושונה ומשמש
ת"ח ודבורו בנחת עם הבריות ומקחו ומתנו בשוק
נאה ונושא ונותן באמונה מה הבריות אומרים עליו
אשרי פלוני שלמד תורה אשרי אביו שלמדו תורה
אשרי רבו שלמדו תורה אוי להן לבני אדם שלא
למדו תורה ראיתם פלוני שלמד תורה כמה יפין
דרכיו כמה מתוקנים מעשיו עליו הכתוב אומר
ישעיה *ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר
מט ובומן שאדם קורא ושונה ומשמש ת"ח ואין דבורו
בנחת עם הבריות ואין מתנו ומקחו נאה בשוק ואינו
נושא ונותן באמונה מה הבריות אומרות עליו אוי
לפלוני שלמד תורה אוי לו לאביו שלמדו תורה
אוי לו לרבו שלמדו תורה (אשרי בני אדם שלא
למדו תורה) פלוני שלמד תורה כמה מכוערים
מעשיו כמה מקולקלים דרכיו עליו הכתוב אומר
יחזקאל לו *באמור להם עם ה' אלה ומארצו יצאו:

מתאהב על ידך לקנרך: קורא מקרא: שונה משנה: ומשמש
ת"ח ללמוד תלמוד הוא יסוב טעמי המצוות מה טעמן ומהיכן
למדו: באמור להם עם ה' אלה את ו קרא הכתוב קלול הגס
כשלעצמו קשוב עונר עבירה ופורענות בא עליו והכל לאמרו מה
הועיל לו רקו הקסידים והקכמים רעה בלה עליהם שכל' ויקללו
את שם קדשי ונמה קללוהו בלמור עליהם החומות שגלו בניהם
רקו עם ה' קלה ולא יכול להגילם שלא יגלו כמלא ז"ש מתקלל
וכנולו מתמעט:

אמר רבי חמא בר חנינא גדולה תשובה שמביא עד רפואה לעולם שנ' *ארפא משובתם אוהבם נדבה וגו' רבי חמא בר חנינא רמי כתיב *שובו בנים שובבים דמעיקרא שובבים אתם וכתיב *ארפא (משובתם) [משובותיכ'] לא קשיא כאן מאהב' כאן מירא' (אמ') רב יהוד' (רב אמי) רמי כתי' שובו בנים שובבי' ארפא משובותיכם וכתיב *כי אנכי בעלתי בכם גו' לא קשיא כאן מאהבה ומיראה כאן ע"י יסורין:

א"ר לוי גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד שנ' *שיבה ישראל עד ה' אלהיך וגו' (ר' יוחנן אמר עד ולא עד בכלל ומי א"ר יוחנן הכי והא) אמ' ר"י גדולה תשובה שרוחה ארץ לא תעשה שובו בנים שובבים דמעיקרא שובבים אתם כתיעבו תשובה מעלה עליכם כאלו תקלת הקטן ע"י עטות וכערות: שובבים לגרין נלע"ז: וכתיב ארפא משובתם מאי מכאן ואילך כנעל מוס שכתרפח שוקלת שמו עליו: כאן מאהבה הוא מאהבה נעקר עונו מתקלתו: כאן מיראה לרפח: כתיב שובו בנים אלמח נעלי תשובה קרוין נניס: וכתיב כי אנכי בעלתי בכם אלמח עבדים מקרו: כאן מאהבה ומיראה קרוין נניס (שונגים): כאן ע"י יסורין אלח שנו עד שכתייסרו ניסורין קרויין עבדים. ואית דגרסי כתיב שובה אלי ואשובה אליכם וכתיב כי אכפי נעלתי נכם ואשובה אליכם לאקר תשובה וכתיב כי אכפי נעלתי כגר קודם שתשובו. כאן מאהבה ומיראה קאמר כי אכפי נעלתי נכם:

סס
הוסיף יד ירמיה ג סס
סס
סס
הוסיף יד ל"ת אלא יוכל ניעלה הרשעו וגו'

ירמיה ג שבתורה שנא' *הן ישלח איש את אשתו והלכה
ע"ד מאתו והיתה לאיש אחר וגו' עד ושוב אלי נאם
נעתם ה' (לא קשיא הא ביחיד והא בצבור) אמר ר' (יוסי)
לקמיסב' [יונתן] גדול' תשובה שמביא הגאול' שנ' *ובא לציון
זכו גואל ולשבי פשע מאי טעם' ובא לציון גואל משו'
לקמיסב' ולשבי פשע ביעקב. (אמר ר' יונתן גדולה תשובה
רש"י שמקרבת גאולה לעולם שנא' *שמרו משפט ועשו
ישעיה נו צדקה כי קרובה ישועתי לבא וצדקתי להגלות):
סם נו
עו אמר ריש לקיש גדולה תשובה שזדונות נעשות
סם לה להם כשגגות שנא' *שובה ישראל עד ה'
ע"נ אלהיך כי כשלת בעונך האי עון מזיד הוא וקרי
הושע יד ליה מכשול איני והא אמ' ר"ל גדולה תשובה שזדונות
ירמיה ג נעשות להם כוכיות שנא' *ובשוב רשע מרשעתו וגו'
לג עליה' (חיה) [הו'] יחיה לא קשי' כאן מאהב' כאן מיראה'
א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן גדולה תשובה
סם שמארכת ימיו ושנותיו של אדם שנ' *חיה יחיה
א"ר יצחק אמרי במערבא משמי' (דרבא) [דרבה] בר
מרי בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו מדת
ב"ו אדם מקניט את חברו ספק מתפיים ממנו ספק
אין מתפיים ממנו ואם תמצא לומר מתפיים ממנו
ספק מתפיים ממנו ברברים ספק (מתפיים ממנו

כי כשלת בעונך [עוונך] יקשה כמכשול שהיה שגיה: עליהם (חיה)
[הוא] יחיה על כל מה שעשה וחף על העבירות: מתפיים ממנו
מקנל היקנו פיוסין. (תשב הרב לרקדוק ומתפיים נלשון ומתפעל):

בממין) [אינו מתפיים בדברים] אבל מדת הקב"ה
אינו כן אדם עובר עבירה בסתר מתפיים ממנו
בדברים שנא' *קחו עמכם דברים ושובו אל ה' כוזא יד
ולא עוד אלא שמחזיק לו טובה שנא' *וקח טוב עס
ולא עוד אלא שרומה כמי שבנה מזבח והקריב
עליו קרבן שנאמר *ונשלמה פרים שפתינו ושמא עס
תאמר פרי חובות ת"ל אוהבם נדברה (אמר מר
זוטרא בר טוביה אמר רב) [תניא היו' ר"מ אומר]
גדולה תשובה שאפי' יחיד שעשה תשובה מוחלין
לו ולכל העולם שנא' *ארפא משובתם אוהבם עס
נדבה כו שב אפי ממנו מהם לא נאמר אלא ממנו
הוכי דמי בעל תשובה [אמר רב יהודה] כגון שבא
דבר עבירה לידו פעם ראשונה ושניה *ופירש הימנה גילים'
מחוי רב יהודה באותו מקום ובאותה אשה ובאותו הגמר'
פרק אמר רב יהודה רב רמי כתיב *מכסה פשעיו וכילול
לא יצליח ומודה ועיזב וגו' וכתיב *אשרי נשוי פש עש מצלי כח
כסוי חטאה לא קשיא כאן בחטא מפורסם כאן תלים לב

ונשלמה פרים שפתינו נמקום פרים: נדבה מקונלת נרלו
יותר מקונה: ארפא משובתם של רגיס לפי עזב לפי מן היקיל:
שבא דבר עבירה לידו לותה עניירה שכשל בה כנר: באותה
אשה ובאותו מקום שענר כנר העניירה: ובאותו פרק שמתוך
שלומה הכל מכל וכל לומן שכשל בה כנר יכרו מתגנר עליו
ולומר לו רחה פלוני' ולותו מקום ולותו פרק היה קום עזה
מה שעשית כנר: כסוי חטאה שלא נגלת עוני: בחטא מפורסם

בחטא שאינו מפורסם רב ווטרא בר טוביה אמר [ר"נ] כאן בעבירות שבין אדם למקום כאן בעבירות שבין אדם לחברו:

עז תניא א"ר יוסי ברבי יהודה עבר אדם עבירה פעם ראשונה מוחלין לו. שניה מוחלין לו. שלישית מוחלין לו. רביעית אין מוחלין לו שנא' *כה אמר ה' על שלשה פשעי ישראל ועל ארבע' לא אשיבנו ואומר *הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. מאי ואומר וכי תימא הני מילי בצבור אבל ביחיד לא ת"ש הן כל אלה יפעל אל פעמים שלש עם גבר. ת"ר עבירות שהתורה עליהם י"ה וה לא יתורה עליהם י"ה אחר ואם שנה בהן צריך שיהור' עליהם בי"ה אחר ואם לא שנה בהן [וחזר] וה תורה עליהן עליו הכתוב אומר *ככלב שב על קיאו כסיל שונה באולתו' אלעזר (בר' יהודה) [בן יעקב] אומר כל שבן הרי וה משובח שנא' *כי פשעי אני ארע וחטאתי נגדי תמיד אלא מה אני מקיים ככלב שב על קיאו כדרב הונא דאמר רב הונא כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו. הותרה לו ס"ד

טוב לו שיתודה ויתביים ולא יכפור בו: בחטא שאינו מפורסם כגון לא יגלה קטלו וכגון הפס הוא שכל מה שלפס קוטל בפרהסיא מיעוט כגון שמים הוא: עבירות שבין אדם לחבירו יגלה לדיס שיקבו ממנו שימחול לו: וחטאתי נגדי תמיד לימי סנור שכפרת עלי והרי הוא כאלו לנגדי

אלא אימא נעשית לו כהיתר: תניא רבי יהודה בן בבא אומר צריך אדם לפרט את החטא שנא' *אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלהי זהב ר' עקיבא אומר אינו צריך שנ' *אשרי נשוי פשע כסוי חטאה אלא מה אני מקיים ויעשו להם אלהי זהב כדרבי ונאי דא"ר ונאי אמר משה לפני הקב"ה רבש"ע בשביל בסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שבלו שפחותיהם מלומר *די גרם להם לעשות אלהי זהב:

שמות לב
תלים לב
ודי' מלת ודי זהב ויניין פ' מין יעוזדי' רש"י

שני פרנסים טובים עמדו להם לישראל ואלו הם עח משה ודוד משה אמ' יכתב סורחני שנא' (*על מס אשר מעלתם בי בתוך בני ישראל במי מריבת הי"ן קדש מדבר צין על אשר לא קדשתם אותי בתוך בני ישראל [*יען לא האמנתם בי להקדישני] דוד אמר לא יכתב סורחני שנא' *אשרי נשוי פשע כסוי חטאה משל דמשה ודוד למה"ד לשרצי נשים שלוקות בכ"ד אחת קלקלה ואחת אכלה

דברים ו
דברי' לב
במדבר כ
תלים לב

עומדת: וצריך לפרט את החטא בתחילת מתודה לומר קטן פלוני קטנתי: כדרבי ינאי לך הזכיר העון חלק למעטו ולומר לתה גרמת להם מצל לדם זהו' לו בן נחה והחכילהו והשקהו ותלה לו כיס של דינרין בצווארו והושיבו בפתח זונות מה יעשה שלא יקטן: ה"ג בספרי מצה לומר יכתב סורקני יען לך החמכתם בי בכל מקום שכתב מיתתו עם כתב סורקנו חלמת ניקח ליה למכתביה זימני טובא: לשתי נשים שלקו א' קלקלה

פגו שביעית וו שאכלה פגו שביעית אמר להם בבקשה מכם הודיעו על מה היא לוקה כדי שלא יאמרו על מה שוו לוקה וו לוקה מיד הביאו פגי שביעית וחלו לה בצוארה והכריזו עליה על כך היא לוקה:

עט מפרסמין את החנפים מפני חלול השם שנאמ' *ובשוב צדיק מצדקתו ועשה עול ונתתי מכשול לפניו הוא ימות כי לא הזהרתו וגו' תשובת המוחלטין מעכבת את הפורענות ואפילו לאחר שנחתם גזר דינם של פורענות שלות רשעים סופה תקלה והרשות מקבר' את בעליה ערום נכנם לה

זיכתה והתרו בה למלקות כך דור המדבר מתים במדבר שהחמיצו למרגלים ומצה מת במדבר על שמעו כח המורים לומר יכתב סורקני שלח יאמרו לך לכי קלקלתי כמותם: פגי שביעית תלכים שלח בשלו כל לרכן ורקמלח לומר והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לאכלה ולא להפסד:

מפרסמין את החנפים שהם רשעים ומרחיס עלמם כחלו הם לדיקים לפי שיכיר במעשיו מלוה לפרסמו: מפני חלול השם שבכי לדם למדים ממעשיו וסגורים עליו שהוא לדיק ועוד כשפורענות נחה עליו בכי לדם חומרים מה לך בלב הועיל לו זכותו: שנאמר ובשוב צדיק וגו' סיפיה דקרא וכתתי מכשול לפניו לפי שמלית לידו קטן גלוי לכל שיכשל בו וילעגו לת מעשיו: המוחלטין רשעים גמורים: שלות רשעים סופה תקלה מתוך שלותם הם יושנים ומהרהרים בעבירות: והרשות הרבנות: מקברת את בעליה שנאמר ויקח יוסף

וערום יוצא ממנה. ולואי שתהא יציאה כביאה. רב כי הוה נפיק למידן דינא אמר הכי בצבו נפשאי לקטלא נפיק וצבי ביתי ליה אנא עביד וריקן לביתי איעול ערום אכנס לה וערום אצא ממנה. ולואי שתהא ביאה כיציאה *כי הוה חוי אמבוהא דאויל בתריה אמר הכי *אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב יגיע כגללו לנצח יאבד רואיו יאמרו איו. מר זוטרא חסידא כי הוה מבחפי ליה בשבתא דריגלא אמר *כי לא לעולם חוסן וגו':

*שאת פני רשע לא טוב לא טוב לרשעי' שנושאין להם פנים בעוה"ז לא טוב לו לאחאב בן עמרי שנשא הקב"ה לו פנים בעולם הזה שנאמר *הראית כי נכנע אחאב מלפני *טוב להטות צדיק במשפט טוב להם לצדיקים שלא נשא להם הקב"ה וכל לחיו יוסף תקלה וקל"כ כל לחיו: ולואי שתהא יציאה מקבה בלא קטט כגיהה: נפק לדינא להיות דן דין: בצבו נפשיה ברעון עלמו: לקטלא אזיל ליטח עוכס קטט שמח ישגה בדין ועל עלמו לומר כן: וצבי ביתיה לות הוא עביד בכל זה לא ישמה ברכי ניתו ולא ישתכר כלוס בדבר: ולואי שתהא ביאה כשיעור לביתו בלא קטט כיגיהה: אמבוהא גדולי בני מדס הולכים לקריו לפנוזו: אם יעלה לשמים שיאו וגו' סופיה כגללו לנצח יאבד וכל זה לומר כלי שלא תזוק דעתו: מבחפי ליה זקן היה וכוחלין לותו על כתפיהן בחלבקי בנית המדרש שלא להטריח את הבנור לקוס מפכיו:

פז

ע' ג' קנו' הכא וכפנה' פ"ק וע"ב רש"י לייב כ ומגלי כו פ

פס ומגלי ים מ"ק כא ומגלי ים דריש תי' טוב לפכיו ולמחרין

פנים בעזיה"ו אשריה' למשה ואהרן שלא נשא
במדבר כ הקב"ה להם פנים בעוה"ו שנ' *יען לא האמנתם
בי וגו' הא האמנתם בי עדין לא הגיע זמנכם ליפטר
מן העולם אשריהם לצדיקים לא דיין שזכין לעצמן
אלא שמזכין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל
הדורות הרבה בנים היו לו לאהרן שראוין לישרף
ויקרא י כנדב ואביהוא שנא' *ויגוחרים אלא שזכות אבותם
עמדה להם אוי להם לרשעים לא דיין שמחייבין
עצמן אלא שמחייבין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל
הדורות. הרבה בנים היו לו לכנען שהיו ראויין ליסמך
כטבי עבדו של ר"ג אלא שחובת אביהם גרמה להם:
פא כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו וכל המחטיא
סס את הרבים [במעט] אין מספיקין בידו לעשות
תשובה כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו
מליס טו מ"ט שלא יהא הוא בניהנם ותלמידיו בג"ע שנא' *כי
לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת.
וכל המ־טיא את הרבים אין מספיקין בידו לעשות
השיבה שלא יהא הוא בג"ע ותלמידיו בניהנם שנא'
משלי כח *אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו:

כנדב ואביהוא שנאמ' הניחרים מלמד שהם היו ראויים
לישרף וכיוצא בו:

אין חטא בא ע"י הקב"ה מדקה את העבירה מלפניו שלא
תגלה לידו: כי לא תעזוב נפשי למדנו שהקב"ה מונע
את החטא מלהכשילו: עשוק בדם נפש מקויים בנפש שתלנה על
ידו: אל יתמכו בו שלא יפול שלא מכיקין לותו ויפול בגהנם:

משנה האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה אחטא וי"ה מכפר אין יום הכפורים מכפר. עבירות שבין אדם למקום י"ה מכפר עבירות שבינו לבין חברו אין י"ה מכפר עד שירצה את חברו את זו דרש ר' אלעזר בן עוריה *מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר עבירות שבין אדם לחברו אין י"ה מכפר עד שירצה את חברו א"ר עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנא' *וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם ואו' *מקוה ישראל ה' מה המקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל: גמ' *אחטא ואשוב אחטא ואשוב תרי זימני למה לי כדרב הונא [אמ' רב] דאמר רב הונא [אמר רב] כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו ס"ד אלא אימא נעשית לו כהיתר. [אחט'] וי"ה מכפר אין י"ה מכפר לימ' מ'ני' דלא כר' דתניא [ר' אומר] על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה י"ה מכפר אפי' תימא ר' אגב שאני. רמי ליה רב יוסף בר

פה ע"ב

ויקרא טז

ירמיה יז

פז

כדרב הונא דכיון דקטלן תרי זימני שוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה לפי שהעבירה דומה עליו כהיתר: לימא דלא כרבי דלמר לפי' גלי תשובה מכפר: אגב שאני מלקי שעליו

חבו לר' אבהו תנן עבירות שבין אדם לחברו אין י"ה
מכפר עד שירצה את חברו דכתיב מכל חטאתיכם
שמואל לפני ה' תטהרו והא כתיב *אם יחטא איש לאיש
פ ב ופללו אלהים מאן אלהים דוינהו אי הכי אימא סיפא
אם לה' יחטא איש מי יתפלל לו אלא ה"ק אם
יחטא איש לאיש ופללו אלהים ימחול לו אם לה'
יחטא איש מי יתפלל לו תשובה ומעשים טובים:
פג א"ר יצחק כל המקניט את חברו אפילו בדברי
סס צריך לפייסו שנאמ' *בני אם ערבת לרעך
משלי ו תקעת לזר כפך נוקשת באמרי פיך נלכדת באמרי
פיך עשה זאת איפה בני והנצל כי באת בכף רעך

הוא סומך לקטון ליכנס מכפר: והכתי' ופללו אלהים וקס"ד
ופללו לשון תפלה ופיוס הוא הקב"ה מפללו ומפייסו ומכפר עליו:
מאן אלהים דוינהו וכתי ופללו מלשון ונתן בפלילים הדיין
יפסוק ביניהם: אי הכי דפללו דקרא לשון מפסק ניהו:
אימא סיפא מי יתפלל לו מי יפסקנו בגבול המקום וכי לית
שלוקים הרבה למקום ליפרע ממנו: הכי קאמר לית הכי
כמי דפלול דקרא לשון פיוס וה"ק אם יקטין לים לחים ושללו
לקנדו וירלהו אלהים ימחול לו: ואם לה' יחטא איש מי
יתפלל בעדו אם לזכו אב מעבירות שבינו כך הוא עלי
הכהן מוכיח את בנו שיעשו מרעתם:

בני אם ערבת לרעך וגו' בגבול זר לערבו בממון: או אם
נוקשת באמרי פיך שהקנטתו בדברים: עשה זאת
והנצל כי באת בכף רעך על עסקי ממון לך התר פס

לך התרפס ורהב רעך אם ממון יש לו בידך התר
לו פסת יד ואם לאו הרבה עליו רעים. אמ' רב
חסדא וצריך לפייסו בג' שורות של ג' בני אדם
שנא' *ישור על אנשים ויאמר חטאתי וישר העויתי
ולא שוה לי. אמר ר' יוסי בר חנינא כל המבקש
מטו מחברו אל יבקש ממנו יותר מג' פעמים שנא'
*כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחטאתם
וגו' ועתה שא נא וגו' ואם מת (א"ר יוסף בר חבו)
מביא עשרה בני אדם ומעמידן על קברו ואומר
חטאתי לה' אלהי ישראל ולפלוני זה שחבלתי בו:
רבי ירמיה הוה ליה מלתא לר' אבא בהדית אול
ויתיב ארשא דר' אבא נפקא אמתי' ושדיא
לה כנושא מיא אקיקלת' מטא ורויפי דמיא ארישיה
אמר עשאוני אשפה וקרו אנפשיה *מאשפו' ירים
יקר ומרע לו. ועל מוקם לתרי פיד חס הקנטתו רהב רעך:
הרבה רעים לנקם ממנו מקיל. רעיך נתרח דקרח כתי'
מלח לפי שהות לשון רגים: בג' שורות ג' פעמים יפייסהו
בג' לכנים בכל פעם שנאמר ישור לשון שורה ולין שורה
פקותה מג' בני אדם: חטאתי הרי פעם אחד: וישר העויתי
הרי שנים: ולא שוה לי הרי ג': אנא שא נא ועתה שא
נא לין כח מלח לשון נקמה:
הוה ליה מלתא לרבי אבא בהדית ר' אמת הי' לו להתרעם
על ר' ירמיה שקטח לו חזל ר' ירמיה יתיב לחדח דר' אמת:
ורויפי דמיא התות טיפי שופכין שהיתה השפכה שופכת:

כ"מ פ' המוכר כ"ב פ' נט פזוט וב"ב רפ"ק ליוב לג נרמזי' כ

פך עם

תלים קיג ירמיה לומיי' ירים יח ר"ל מפסות ירים יח הפכין ירמיה רפ"ק

אביון שבקי׳ וקאזיל שמע ר׳ אבא נפק אבתריה
אדהכי הדר ר׳ ירמיה אפיה ואתא בתריה א״ל
לא צריכא השתא עלי רמי דכתיב *לך התרפס
ורהב רעך. ר׳ זירא כל מאן דהוה ליה מלתא
בהדיה (הוה ממציא לי׳ נפשיה) חליף ותני קמיה
וממציא ליה כי היכי דניחי וניפוק ליה מדעתיה:
רב הוה ליה מלתא בהדיה ההוא טבחא אזל
תריסר ירחי שתא לא אתא כי מטא מעלי
יומא דכפורי ולא אתא אמ׳ איזיל אנא לפייסיה
פגע ביה רב הונא א״ל חיכא קאזיל מר א״ל לפיוסי
לפלניא אמר אזיל אבא למקטיל גברא אזל קרא
אבב׳ א״ל אבא את זיל ליתי לי מלת׳ בהדך הוה קא
פליג רישא אישתמיט נרגא מחייה ארישיה וקטליה:
רב הוה פסיק סידרא קמיה דרבי *אתא ר׳ חייא
הדר לרישא עייל בר קפרא הדר לרישא אתא
ר׳ שמעון בר רבי הדר לרישא אתא ר׳ חנינא
בר׳ חמא א״ל כל דאתי ניכא הדר לרישא נקט

ממצי׳ נפש׳ה לפני מי שקטל לו לולי יקטל ממנו מקילה
וימקול לו: הליף ותני עובר ושוכה ומשלם פעמים רבות:
בהדי טבחא הטנק קטל לו: קאזיל אבא רנ: למקטל נפשא
עכשיו הוא מעכבו למות: פליג תגר: רישא משגר
עלמות רחץ בהמה: נרגא שלף הגרזן מן הענן:
סידרא פרש׳ מקרא של נביאים לו של כתובים: אתא ר׳
חייא וגם הוא היה קסן לפסוק עמו וקזר בשבילו

ר' חנינא מלחא בהדיה אזל רב לגביה תריסר מעלי יומא דכפורי ולא אפייס והיכי עביד הכי והאמר ר' יוסי בר חנינא כל המבקש מטו מחברו אל יבקש ממנו יותר מג' פעמים רב שאני ורבי חנינא היכי עביד הכי והאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו אלא ר' חנינא חלמא חזא ליה לרב דוקפי ליה בדיקלא וגמירי מאן דוקפי לי' בדיקלא רישא הוי אמ' אדחייה ולא נדחיין: ת"ר הרואה קרי בי"ה יורד וטובל ולערב ישפשף. פו

תנא דבי ר' ישמעאל הרואה קרי בי"ה עונותיו מחולין והא תניא עונותיו סדורין לו מאי סדורין סדורין לימחל תני תנא קמיה דר"נ בר יצחק הרואה קרי בי"ה וראג כל השנה כולה ואם עלתרה לו פח

לרחם הפרצה: רב שאנו מקמיר היה לעלמו: חלמא חזא ליה לרב רלה קלוס על רב שתלחוהו בדקל והוח סימן בעיות רחם וגדולה. ורבי קניח רחם ישיבה הוה כדקחמר רבי בשעת פטירתו קניח נרבי קמח יצב ברחם וכשרלה קלוס זה לרב דחג למות לפי שחין מלכות כוגעת בגולות קנרתה לחמר תדקייה מהכח ויברך לבנל מפני שם יהיה לרחם ולח כדקיין למות בשבילו:

הרואה קרי בי"ה ולח בשתכיין: עוניותיו מחולין סימן טוב הוח ירלה זרע יחריך ימים: וראג כל השנה כולה שמח לח קבלו תשבינותיו והשבישותיו בשה שבידם להשביעו כשבד המוזג כוס לרבו ושפך לו קיתון על פניו: ואם עלתה

נ' גי' הגמ' המלמדי נחלוף ע"ש

שנה מובטח לו שהוא בן העה"ב אר"נ בר יצחק חדע שכל העולם כלו רעב והוא שבע כי אתא רב דימי אמר (אמרי במערבא) מפיש חיי סגי ומסגי. ת"ר אדם שיש בידו עבירה ומתורה ואינו חוזר בה למה הוא דומה לאדם שתופס בידו שרץ שאפילו טובל בכל מימות שבעולם לא עלתה לו טבילה זרקו מידו מיד עלתה לו טבילה שנא' *ומורה ועוזב ירוחם ואומר *נשא לבבנו אל כפים אל אל בשמים:

מלמד זה הוכח במסכ' תענית ומצי בח לילה ג

סוכה פרק ראשון סוכה

א ה תלי' קטו

חניא רבי יוסי אומר מעולם לא ירדה שכינה למטה (מעשרה) ולא עלה משה ואליהו למרום שנאמר *השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. ולא

לו שנה שלח מת מובטח לו שיש בידו מעשים טובים שהגינו עליו ובן העול' הבא הוא: חדע שהרי כל העולם כולו רעב מתמים: והוא שבע לא בתעכה בושת ושלח מדעתו השביעוהו ומע"ם כן עלתה לו שכה יש לדעת שלדיק גמור הוא: מפיש חיי זה שרשה קרי בי"ה: סגי ומסגי נכנים ובני נכים שכך הסימן ירמה זרע ילריך ימים: שיש בידו עבירה גזל ולימו קוזר לשלם: נשא לבבנו אל כפים לריך לישא הלב לשמים כלו' שיקזור מקלקולו:

ירדה שכינה למטה והכתיב *וירד ה' על הר סיני שמות יט
למעלה מי' טפחים והכתיב *ועמדו רגליו ביום ההוא זכריה יד
על הר הזיתים למעלה מעשרה טפחים ולא עלה
משה ואליהו למרום והא כתיב *ומשה עלה אל שמות יט
האלהי' למטה מעשרה והכתיב *ויעל אליהו בסערה מ"ב ב
השמים למטה מעשרה והכתיב *מאחו פני כסא איוב כו
פרשו עליו עננו ואמר רבי חנחום מלמד שפירש שבת
שדי מויו שכינתו ועננו עליו למטה מעשרה מכל פ' ר"ע וע"ש
מקום מאחו פני כסא כתיב דאשתרבובי אשתרבב ת"ש
ליה כסא עד עשרה ונקיט ביה:

תני רבי חנינא כל הכלים שעשה משה נתנה בהן סס
תורה מדת אורכן ומדת רחבן ומדת קומתן
כפורת מדת ארכה ומדת רחבה נתנה ומדת קומתה
לא נתנה צא ולמד מפחות שבכלים שנאמר *ועשית שמות כה
לו מסגרת טפח סביב מה להלן טפח אף כאן טפח:

ומאי ברוב א"ר אבהו ברביא שכן בבבל קורין סס
לינוק' רביא אמר ליה אביי אלא מעתה דכתיב ע"ב
*פני האחד פני הכרוב ופני השני פני אדם היינו יחזקאל י
כרוב היינו אדם אפי רברבי ואפי זוטרי:

למעלה מעשרה טפחים תירוץ הוא: שפירש שדי מזיו
השכינה פרש"י כוכריקון קא דרים:

מדת קומתה לא נתנ' מדת עובי היא קומתה שהיא הית' לחרון
ככסוי תיבה: מסגרת טפח כעין לבזבון סביב השלחן:

היינו פני כרוב היינו אדם הלא שכיחי סוס ולמה קלקס

ט מתני' כוכה ישינה ב"ש פוסלין וב"ה מכשירין. גמ'
ויקרא כג מ"ט דב"ש אמר קרא *חג הסוכות שבעת ימים לה' סוכה העשויה לשם חג בעינן וב"ה ההוא מיבעי לכדרב ששת דאמר רב ששת משום ר"ע מנין לעצי סיכה שאסורים כל שבעה ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה' ותניא ר' יהודה בן בתירא אומר כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה שנא' חג הסוכות שבעת ימים לה' מה חג לה' אף סוכה לה':

ב יד א"ר אלעזר למה נמשלה תפלתן של צדיקים כעתר זנמ' ויענתר ילחק וגו' הכתוב ומצכי לעולם כרוב כמי פכי תיכוק הס וחהו קלוקס הנצ"י וע"ב רמ"ס לומר לך מה עתר זה מהפך את החבוא' בגורן ממקום למקום אף תפלתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגונות למדת רחמנות:

סוכה ישנה כדמפרש טעמא קודם לקג ל' יום ולח פי' שהיח לשם קג: ב"ש פוסלין דנעי סוכה לשמה וו שתם כעצית ולכן תוך ל' לקג הוה כיון דעוסקין בהלכות הקג קודם הקג ל' יום שתם העושה לשם קג הוח עושה אבל קודם ל' יום שתמח לאו לקג: וב"ה מכשירין דלח בעיכן סוכה לשם קג: סוכה לשם חג דכתיב סוכות לה' לשם מלות המלך: על החגיגה שלמי קגיגה שם שמים קל עליהם לאוסרם עד לאחר הקטרת אימורין דאז הוו בהו בתר הכי מצלחן גבוה כעבד הנוטל פרס: חג קגיגה:

הישן

פרק שני

כא אמר רב אחא בר ארא אמר רב המנונא אמר רב מנין שאפי' שיחת *תלמידי חכמים צריכה ע"ג למוד שנא' *ועלהו לא יבול: ס"ק

חולין זל תליס ס מני מתניתין ר"ע היא דתניא העושה סוכתו בראש הספינה ר"ג פוסל ור"ע מכשיר מעשה בר"ג כג ור"ע שהיו באין בספינה עמד ר"ע ועשה סוכה בראש הספינה למחר נשבה הרוח ועקרתה א"ל ר"ג עקיבא היכן סוכתך:

כה והעוסק במצוה פטור מן המצוה מהכא נפקא מדנר ס מהתם נפקא [דתניא] *ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו' אותם האנשים מי היו נושאי ארונו של יוסף היו דברי ר' יוסי הגלילי. *ר"ע אומר זס מישאל ואלצפן שהיו עוסקים בנרב ואביהוא ר' יצחק ע"ג

צריכה למוד לרי לשומעם זיתכו לה לג: ועלהו לבר קל שבו: והעוסק במצוה פטור מן המצוה מהכא נפקא מבשתך בגיתך: ויהי אנשים נפסק מדבר קרח בשכה השכי ליליות מלריס: ה"ג בגריתך בספרי ר"ע לומ' מישאל ואלצפן היו שכטתלו בכלב ותניהוח רבי יצחק לומר לפס כוסלי לרובו של יוסף היו יכולין היו ליטהר ולפס מישאל ואלצפן היו יכולין היו ליטה' חלל מי היו טמאי מת מלוה היו שקל שבישי שלהן להיות בערב הפסק שבלמר ולא יכלו

אומר אם נושאי ארונו של יוסף היו כאן היו יכולין ליטהר אם מישאל ואלצפן היו יכולין היו ליטהר אלא עוסקים במת מצוה היו שחל שביעי שלהן להיות בערב
מדבר ט הפסח שנ' *ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ביום ההוא אינם יכולים לעשות אבל למחר יכולים לעשות:

וגו': אם נושאי ארונו של יוסף או מישאל ואלצפן היו יכולין היו ליטהר שהרי נתקדש בניסן הוקם המשכן ואני לו שרף תלעזר את הפרה שיזו על טמאי מת שבהן לעשות פסקיהן בטהרה כלחמריכן במסכת גיטין שמפה פרשיות כאמרו ביום שהוקם המשכן ופרה אדומה לאחת מהן ונתקדש בניסן הוקם המשכן והוא ק' למלואים כדקיימא לן לותו היום כטל עשר עטרות וכו מתו כדב ואביהוא הלכך מרחם קדם עד הכפסק היו יכולין ליטהר וקרא אמר ולא יכלו ומשאלי קרובו של יוסף למי לכך עמדו עליהם י' קדמיס ויותר שלא נשאוהו כלכתיב ביום ההוא נאם מדבר סיני ולא נסעו מעם עד כ' נאייר של שנה הנאה דכתיב ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש נעלה העגן מעל וגו' ויסעו מהר ה': טמאי מת מיצוה לאו מת מלוה דוקא קאמר דאפי' מתיהן כמי מת מלוה קרי להו דמצו' להתעסק בהם כגון החמורי' בפ' כהני' שהכהן מטמא בו: שחל שביעי שלהן ואע"ג דקאו לאורתא לא מיתתו דקסבר אין עוסקין ועורקין על טמא שרץ מ"מ שמעינן מיהא דעוסק במלוה פטור מן המלוה שהרי כטמאו במתיהן שבעת ימים לפני הפסח ואע"פ שטומאה זו תעכב על ידם לאכילת פסקיהן אלמא מלוה

ת"ר אוכלין אבילת עראי חוץ לסוכה ואין ישנים כו
שינת עראי חוץ לסוכה מ"ט אמ' רב *אשי מהרי"ב
שמא ירדם א"ל אביי אלא הא דתניא ישן אדם בהגהות
שינת עראי בתפילין אבל לא שינת קבע ליחוש הוכיח
שמא ירדם אמר רב יוסף בריה דרב עיליאי במוסר גרליות
שינתו לאחרים מתקיף ליה רב משרשיא ערבך זהוב
ערבא צריך אלא אמר רבה בר בר חנה אמר ר"י רב מצי
במניח ראשו בין ברכיו עסקינן רבא אמר אין קבע סקדמין
לשינה. *אמר רב (אסי) אסור לאדם לישן ביום יותר סס
משינת הסום וכמה שתין נשמי: ע"ב

שאל אפטרופוס של אגריפס המלך את רבי אליעזר כז
כגון אני שאיני רגיל לאכול אלא סעודה אחת

קלה הנחה לידס לימס לריכ' לדקותה מפכי קמורה העתיד' לנח:
שמא ירדם אמת תקעפכו זיכה ויתן קבע: אבל לא
שינת קבע אמת יפיק נהס: במוסר שינתו לאחרים
לומר לקנרו לס לרדס העירכי: ערביך ערבא צריך אמת
לף הוא ישכב ויתן: בין ברכיו דומלי לא ירדס: רבא
אמר לעמת ירדס לא קיימינן הלכך נתפילין ערי וסוכה
הייכו טעמת דאסור זיכת עראי לפי אתין קבע לזיכה ואתין
נה מילוק בין קבע לערעי לעכין סוכה אתין לדס קובע
לעלמו לזיכה שפעמים אחיכו אלא מתכוכס מעט ודיו בכך
הלכך זו היא זיכתו וגבי תפילין דטעמת אמת יפיק נהס
ולא מצוס לימור זיכה כי כיים פורתא לא אתי לידי הפקה:
אפטרופוס של אגריפס מעוכה על שלו ורב ניתו שקורין

ביום מהו שאוכל אכילה אחת ואפטר א"ל בכל יום
ויום אתה ממשיך כמה פרפראות לבוד עצמך
ועבשיו אי אתה ממשיך פרפרת אחד לבוד קונך:
ג תנו רבנן מעשה ברבי אלעאי שהלך להקביל פני
סס ר' אליעזר רבו ברגל בלוד. אמר ליה אלעאי
ע"ג אינך משובתי הרגל שהיה ר' אליעזר אומר משבח
אני את העצלנים שאינן יוצאין מבתיהם ברגל
דנדי' טו שנאמ' *ושמחת בחגך וגו' איני והאמר רבי יצחק
מנין שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל שנאמר
מ"כ ד *מרוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת
נקט רגל מכלל דבחדש ושבת מחייב אדם להקביל פני רבו
דלמ גרע לא קשיא הא דאזיל ואתי ביומי' הא דאזיל ולא
מחורם אתי ביומיה:
דכתיב
נהדיל
נקרא
רש"י

תק"לק: מהו שאוכל סעודה אחת ביום נסוכה ואפטר:
פרפראות מיכי מעדכים המותקים לת נכי מעים להיות
לבו מתוך לקר הפת ויאכל:
אינך משובתי הרגל הוחיל ולא עחדת נביתך לכל לתרך:
משבח אני את העצלנים לף על פי שלא בטבול
הרגל מתעכבין שהרי לף כל ימות השנה לין יולחין מקמ'
עללות לף על פי כן מצבקן לכי: ויאמר אליה מדוע את
וכו' נעלה של שוכמית לקר לה כשלמרה לו ולרולה עד
לים החלהים ולשונה: הא דאזיל ואתי ביומיה ומתק
שמקת הקג עם לשתו קייב להקביל פני רבו כגון עיר
שבתוך התקום לו על ידי עירוב:

ת"ר מעשה ברבי אליעזר ששבת בגליל העליון ד
בסוכתו של רבי יוחנן (בן) [בר'] אלעאי סס
בקסרי ואמרי לה בקסרין הגיע חמה לסוכתו א"ל
(רבי) מהו שאפרוש עליה סדין אמר ליה אין לך כל
שבט ושבט מישראל שלא העמיד ממנו שופט.
הגיע חמה לחצי הסוכה א"ל מהו שאפרוש עליה
סדין אמר לו אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא
יצאו ממנו נביאי' ושבט יהודה ושבט בנימין העמידו
מלכים על פי הנביאים. הגיע חמה למרגלותיו של
רבי אליעזר נטל ר' יוחנן בר' אלעאי סדין ופירש
עליה הפשיל ר' אליעזר טליתו (עליו) [לאחוריו]

ששבת בסוכתו של רבי יוחנן וכו' לקמן פריך הא אמר
ר' אלעזר מצנף אני את העגלים: מהו שאפרוש
עליה סדין לגל אלא *תפזוט השמש מי אסור מצוה מוסיף ני' רש"י
על מהל ערלי נצנת לו לא: אין לך כל שבט וכו' השילו בגמ'
לדבר אחר כדקאמר לקמן אלא אמר דבר אלא שמע מפי רבי: תוספן
שלא העמיד שופט ומוציא [את] ישראל לאותן שהיו מצמת
יהושע ועד שמואל שמצא את שאול למלך. יהושע מאפרים
אהוד מבנימין גדעון ממנשה הכי מבני רקל שמצין מדן נרק
מקדש מבשתלי הכי מבני בלהה לאנן זה בוצז מיהודה עלי
מלוי תולע מיששכר אלון הזבולוני מזבולון אלו מפורשים לנו
עתניאל ויפתח ושמשון ויאיר ועבדון לא ידעתי מאי שנות
שנטיהם מראובן מסמעון גד ואשר לא מלאתי מפורש: הגיע
חמה מתפזטת ומתקרבת לגגם: מלכים על פי נביאים

ויצא לא מפני שהפליגו בדברים אלא שלא אמר
דבר שלא שמע מפי רבו:

ה כח ת"ר מעשה ברבי אליעזר ששבת בגליל העליון ושאלוהו שלשים הלכות בהלכות סוכה שתים עשרה אמר להם שמעתי ושמונה עשרה אמר להם לא שמעתי ר' יוסי בר' יהודה אומר חילוף הדברים שמונה עשרה אמר להם שמעתי י"ב א"ל לא שמעתי אמרו לי' (רבי) כל דבריך אינן אלא מפי השמועה אמר להם הזקקתוני לומר דבר שלא שמעתי מפי רבותי אמר להם מימי לא קדמני אדם לבה"מ ולא ישנתי בבה"מ לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא הנחתי אדם בבית המדרש ויצאתי ולא שחתי שיחת חולין ולא אמרתי דבר שלא שמעתי מפי רבי לעולם:

ו אמרו עליו על ריב"ז מימיו לא שח שיחת חולין ולא הלך ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין ולא

סה

ג"פ שלא ראה שמואל ודוד על פי שמואל: ויצא *שלא יתמהו התיר לת הדבר:
שלא ראה לא מפני שהפליגו בדברים מה שהזיקו לדבר תקר לת להפליגו
להתיר ממכו ולקוחתו שלא ללמדו תורה כתכון שלא שמר דבר וכו':
אינן אלא מפי השמועה כתמיה: הזקקתוני כלומר תזקיקוני
לומר דבר וכו' לגיד לכם לת מדותי וו לקת מהן:
שיחת חולין דבר הבלי ושוק כלו' מה שספק בידי לת
מפני שלא טרקתי בכל לבה וק"ל שאמרו רבותי לבר בבית
המדרש ולא שמעתיו ומה שלא שמעתי לת לומר שכך היה מדתי:
בלא תורה בלא גירסת שהיה הולך ושוה תמיד:

ישן בבית המדרש לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא קדמהו אדם בבה"מ ולא הניח אדם בבה"מ ויצא ולא הרהר במבואות המטונפות ולא מצאו אדם יושב ודומם אלא יושב ושונה ולא פתח אדם דלת לתלמידיו אלא הוא בעצמו ולא אמר דבר שלא שמע מפי רבו לעולם ולא אמר הניע את לעמוד מבית המדרש חוץ מערבי פסחים וערבי י"ה וכן היה ר' אליעזר תלמידו נוהג אחריו:

ת"ר שמונים תלמידים היו לן להלל הזקן ל' מהם ז
ראוין שתשרה שכינה עליהם כמשה רבינו סס
ול' מהם ראוין שתעמוד להם חמה כיהושע כ' ס' י"כ
מהם בינונים גרול שבכלן יונתן בן עוזיאל וקטן יע"ב
שבכלן ריב"ו אמרו עליו על ריב"ו שלא הניח רצ"פ
מקרא משנה גמרא הלכות ואגדות דקדוקי תורה

חוץ מערבי פסחי, מפני עצית פסחים ומפני התיכוקי' שלא יצטרכו לפסוק בפסחים: ובע"ה שלריך לאכול מבעוד יום: משנה דבר עשה ובריית של עשה סדרים (ות"כ וספרי): גמרא זו היא סברת שהיו תלחי' לקדוקי' מדקדק' בדברי הלקוחים הסתומים לפרש וליתן להם טעם כמו שעשו הלמודים לאחר התלים שפי' דברי התלים שלפניהם וקבעו להם גמרא. ואותן דקדוקי' שבימי התלים היה נקרא גמרא: הלכות הלכה למשה מסיני. כגון גוד ולבוד ודופן עקומה שיעורין שלילין מקילין עשר כטיעות ערבה וכיסוד המים: ודקדוקי תורה רבוי לותיות שבאים לדקדק לדרוש

ודקדוקי סופרים קלות וחמורות וגזירות שוות תקופו׳ וגימטריאו׳ שיחת מלאכי השרת ושיחת שדים ושיחת דקלים משלות כובסים משלות שועלים דבר קטן ודבר גדול. דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הויות דאביי ורבא לקיים מה שנא׳ *להנחיל

משלי ח

נהן רבויין ומיעוטין כגון החזרת להוליך את הכתיב שדקדק התורה בלשונה לכתוב אות יתירה ללמד: ודקדוקי סופרים שהוסיפו לדקדק לחקר מעשה הנביות ולהקמיר לעצות סייג ולחזקים לתורה. וגזרו גזרות להרחיק הלדם מן העבירה ודכותיה בנכורות גר הבא לקבל דברי תורה עליו קוץ מקצר לחד אין מקבלין אותו. ר׳ יוסי (בר׳ יהודה) אומר אפי׳ דקדוק לחד מדקדוקי סופרים: קלים וחמורים דברים הלמדים בק״ו שביתכו לדין מעלמ׳ לכל לדם ולא פירשו (כולן) [כלום] בסיני: וגזירות שוות דברים הלמדים בג״ש: תקופות וסנון הלוך לחה ולבנה: גמטריאות דברים הלמדים בל׳ גימטריא כגון שנך בגל בח״ת ג״ם כעדים לב קמי בח״ת ג״ם (וקיל היא בל יומני לב קמי והייכו כעדים) שהלא מכון בחטב״ק. וכן לפי מכין החותיות כגון סתם כזירות שלשים יום מקדום יהיה יהי״ה בגימטרי׳ תלתין הוו: שיחת מלאכי השרת שיחת שדים שיחת דקלים לא ידענא מאי היא: משלות כובסים משלות שועלים דבר קכמה שיסדו קדמונים לתת לאחלחה לתכתם ותולין לות׳ בכובסין ובשועלי כגון מחזקי לדק לחנות יחכלו בוסר. (ולדיק מלרה בקלן וביתי החמורתי בתחכמו): הויות דאביי ורבא כל מיבעיא להו לאחויי ורבא הוה מספקא

אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא. וכי מאחר שקטן שבכולם כך גדול שבכולם עאכ"ו אמרו עליו על יונתן בן עוויאל שבשעה שחל יושב ושונה ועוסק בתורה כל עוף שפורח עליו (באויר) מיד נשרף:

האמר רבא מקרי ומתני במטללתא ותנויי בר ממטללתא לא קשיא הא במגרם הא בעיוני *כי הא דרבא ורמי בר חמא כי חוו קיימי מקמיה דרב חסדא מרחטי בגמרא בהדי הדדי והדר מעייני בסברא:

ס ע"ג כט

להו ונכולן ניתן לבו וניתן בהם טעם. וניימי לימורים בתכקו: נשרף שהיו מלאכי השרת סביביו ומתקנלים לשמוע תורה מפיו: מקרי ומתני לקרות מקרא שנכתב ולשנות משניות הערוכי' ושגורו' בפה: במטללת' נסוכ': תנויי תלמוד שהיה סגרת לטרוף ולשכן וכן שמעתתא לתמורתי שהיכן נחות לגת מכלל דקדוקים שהן למדין מתוך דברי המשנה דמדעי מילתא למילתא: בר ממטללתא לס ירלה דמלטער היה ומלטער פטור מן הסוכה והחזיר יפה לו להרקיע דעתו קס"ד תנויי הייט מזכן: הא למיגרם וכו' כלי' תרי גווני שיכן היו למיגרם גמרא הגרורה לו כבר והייט שמעתא לריך סוכה והייט מזכן: לעיוני בר ממטללתא: כי הא וכו' דבשמעתא לשכ ריהטא גלא טרחא ולשכ עיון בטרחא; כי הוו קיימי מקמי דרב חסדא בתר לגמריהו שמעתא: מרחטי בגמרא מה שמעו מפיו דבר פלוני לאסור דבר פלוני בותר: והדר מעייני מה טעמו של דבר והם ים להשיב כלום:

ח משנה ירדו גשמים מאימתי מותר לפנות משתטרח
כח המקבה משלו משל למה"ד לעבד שבא
ע"ג למזוג כום לרבו ושפך לו קיתון על פניו. גמ' *איבעיא
כט להו מי שפך למי ת"ש דתניא שפך לו רבו קיתון
על פניו וא"ל אי אפשי בשמושך. ת"ר בזמן שהחמה
לוקה סימן רע לכל העולם כלו משל למה"ד למלך
ב"ו שעשה סעודה לכל עבדיו והניח פתח לפניה'
כעס המלך עליהם ואמר לעבדו טול פתח מפניהם
והושיבם בחושך תניא רבי מאיר אומר בזמן
שהמאורו' לוקין סימן רע לשונאיה' של ישראל מפני
שמלומדין במכותיהם משל לסופר שבא לבית הספר

משל לעבד כו' כלו' גמים היורדים בתג סי' קללה הם מצל
כו': מי שפך למי עבד לרבו וה"ק מצל לעבד שהי' עושה
לרבו עבדות שליכו עובדו כהוגן כך בידוע שלזין ישראל עובדין כאורה
לו ללמוד ה"ק ושפך לו רבו קיתון על פניו לומר לא מלפני דלזי
לפני בשמושך וירידת גשמים היא שפיכת קיתון ומ"ש סי' קללה
הוא ומיהו פירוש דמתניתין מיבעיא לן שפיכת הקיתון מלזי היא
יציאת הסוכה לו ירידת גשמים: בזמן שהחמה וכו' מעוס
דלייריי הכא נסימני קללה נקט לה: והניח פנים ליכטרכ"ת בלע"ז:
והושיבם בחשך כך כשהחמה לוקה לזיכה מלירה ב"כ: מפני
שמלומדי' במכותיהם כל מיני קללה ומורעבות הבזים לעולם
ים להם ליישראל לדלוג יותר מצלר לומות מפני שהם רגילין
ללקות יותר מכלם לפיכך ים להם ליישראל לדלג ולומר לא
בא סי' זה אלא בגמילנו: משל לסופת מלמד תינוקות:

ורצועה בידו מי דואג מי שרגיל ללקות בכל יום הוא דואג. ת"ר בזמן שהחמה לוקה סימן רע לאומות לבנה לוקה סימן רע לשונאיהם של ישראל משום שישראל מונין ללבנה ואומות לחמה לוקה במזרח סימן רע ליושבי מזרח במערב סימן רע ליושבי מערב באמצע הרקיע סימן רע לכל העולם כלו פניו (של חמה) דומים לדם חרב בא לעולם לשק חצי רעב בא לעולם לוה ולוה חרב וחצי רעב באים לעולם בכניסתו פורענות שוהא לבא ביציאתו פורענות ממהרת לבא לעולם וי"א חילוף הדברים ואין לך כל אומה ואומה שהיא לוקה שאין אלהיה לוקה עמה שנא' *ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים ובזמן שישראל עושין רצונו של הקב"ה אין מתיראין

שמות יב

ורצועה בידו להכות לזה מהן ירא לותו הרגיל ללקות: לוקה במזרח נגהי כשהחמה במזרח: באמצע הרקיע נקלות היום כשעומדת גרגם כל הדם: לשק עצוי מכולה של עזים והוא דומה לשקוד: חצי רעב מסתירין פניו: לוקה בכניסתו נשקיעה: פורענות שוהה לבא כדרך שהוא הס' להרחו' עד כלות היום: ביציאתו זריזה: פורענ' ממהר' לבא כדרך שמהר הס' לנוח: וי"א חילוף הדברים לקה בכניסתו ערבית פורענות ממהרת לבא שהו הסימן כשם שאין לו שהות לשום גיום שמתיך לשקיעתו הוא כך אין לפורענות שהות. בילילתו שחרית. פורענות שוהה לבא כשם שים לקמה עוד שהות גיום: אלהיה שרה המלין נעלה

ו"ל לדעת דרך להניח התכולה וכשכרים שם ריקן סי' רעב רס"ל

ירמיה י מכל אלו שנא' *כה אמר ה' אל דרך הגוים אל
תלמדו ומאותות השמי' אל תחתו כי יחתו הגוים
מהמה גויים יחתו ולא ישראל יחתו:

ט ת"ר בשבעה ד' דברים חמה לוקה על אב ב"ד
סס שמת ואינו נספד כהלכה ועל הנערה המאורסה
שצעקה בעיר ואין מושיע לה ועל משכב זכור ועל
שני אחים שנשפך דמם כאחד ובשבעה ד' דברי'
מאורות לוקין על כותבי פלסת' ועל מעידי עדית
שקר ועל מגדלי בהמה דקה בא"י ועל קוצצי
אילנות טובות ובשבעה ארבע דברים נכסי בעלי
בתים נמסרין למלכות על משחי שטרות פרועי' ועל
סס מלוי ברבית *ועל שהספיקו בידם למחות ולא מיחו

ע"ג כגון סמלא ורו של עצו: אל דרך הגוים אל תלמדו
לעצות כמעשיהם ומאותות השמים אל תקפו:
בשבעה ד' דברים לא שמעתי טעם הדבר: מאורות ירק
וכלים: כותבי פלסת' שטרות מזוייפין ומכתבי עמל
לשון דופי על אדם לכתוב בשטר מה שלא היה: מגדלי
בהמה דקה מקרקרין את הארץ שאינ' יכולים לצמח מלעות
בשדות קבריהם: ועל קוצצי אילנות טובות וא"ת הם שלהם
שמשתיתין הן וכרתין כשועינן בגרכתו של הקב"ה שמשפיע
טיבו: על משחי שטרות פרועין אלמלא כדי לקזור ולגבי כעס
לקרית: ועל מלוי ברבית שמלוין בעלי בתים לישראל בריבית
וכתיב מרבה הוא בנכסך ותרבית לחונן לעניים יקבלו ושמרי' בא"ג
כגון שנור מלכא שקונן נהם עניי לומות: ועל שהספיקו בידם

ועל פוסקי צדקה ברבי' ואין נוחנין. [אמ' רב] ובשביל
ר' דברי' נכסי בעלי בתים יורדין לטמיון על כובשי
שבר שכיר ועל עושקי שכר שכיר ועל שפורקין עול
מצואריהן ונוחנין על חבריהן ועל גסות הרוח וגסות
הרוח כנגד כולן. אבל בענוי' כתי' *וענוים ירשו ארץ תהלים לז
(נצר מטעי מעש'ידי להתפאר)[והתענגו על רוב שלו']:

לולב הגזול

פרק שלישי

א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מאי דכתי'
*כי אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה. משל ל
להיד למלך ב ו שהיה עובר על בית המכס אמ' ישעיה סא
לעבדיו תנו מכס למוכסי' אמרו לו עבדיו אדונינו
המלך כל המכס שלך הוא אמ' להם ממני ילמדו

על נעלי בתים הללו למקות ביד עובדי עבירה שבלורס שהרי
דבריהם כשמעים להם מקמת עוברם (וקבמתם) וירחים הבריות
מהם ולא מיקו: ועל שפוסקין נעלי בתים שפוסקין לצקה בהנים
שיהנם לעניים ואין נותנין: לטמיון שבטמיון וכלין מאליהן:
כובשי וכו' שמדקדו בלך ושוב: עושק לגמרי גזל שכרו: על
גסי הרוח שמתגאין ומתגדלין על לחיבם מקמת עוברם קבם:
אוהב משפט שונא גזל בעולה נעולות שלחם מביאים לי
לבי שוכח לת הגזל שלחם גוזלים לותם ולא"ם
שהכל שלי ולף מתחילה שלי היתה:

עוברי דרכים שלא יבריחו עצמם מן המבם ואף
הקב"ה כך אמר כי אני ה' אוהב משפט גו' ממני
ילמדו בני ויבריחו עצמם מן הגזל איתמר נמי א"ר
אמי יבש פסול מפני שאין (לו) חדר גזול פסול
מפני שהוא מצוה הבאה בעבירה:

יא לב ע"ב ס' עוזין פסין וע"ש רפ"ק יב לד יחוקאל' יז לז ע"ב

א"ר מריון א"ר יהושע בן לוי ואמרי לה תני רבה
בר מרי משום ר"י בן זכאי שהיו המרות יש
בגי בן הנם ועולה עשן מביניהם. וזו היא ששנינו
ציני הר הברזל כשרו' וזו היא פתחה של גיהנם:
כהיב ביחזקאל *ויקח מורע הארץ ויתנהו בשדה
זרע קח על מים רבים צפצפה שמו אמר ר'
אבהו אמר הקב"ה אני אמרתי שיהו ישראל לפני
כקח על מים רבים ומאי ניהו ערבה [וחן] שמן
עצמם כצפצפה בין האדים:

מתני' והיכן היו מנענעין בהודו לה' תחלת וסוף
ובאנא ה' הושיעה נא דברי ב"ה וב"ש
אומרים אף באנא ה' הצליחה נא אר"ע צופר

שהיו המרות שבי דקליס: בני בן הנם שמוך לירושלים
וזו היא ששנינו במשנה ראשונה שבפ' זה: ציני הר
הברזל ליבי דקליס: כשרים לולבים שלהם וקע"פ שעליהם
קטנים מחד וחיבס עולים עם תרכה של שדרה:
הודו תחלה וסוף הודו שבתחלת הפרק והודו שבסוף הפרק
בסוף הלל מן הודו עד סוף הלל קדם פרשת במה
פרשיות של ספר תהלים:

היותי בר"ג ור' יהושע שבל העם היו מנענעין בלולביהן
והם לא נענעו אלא באנא ה' הושיעה נא:
תנן התם שתי הלחם ושני כבשי עצרת כיצד סה
הוא עושה מניח שתי הלחם ע"ג שני הכבשין
ומניח ידו תחתיהן ומניף ומוליך ומביא מעלה ומוריד
שם: *אשר הונף ואשר הורם א"ר יוחנן מוליך שמות כט
ומביא למי שארבע רוחות שלו מעלה ומוריד למי
שהשמים וארץ שלו במערבא מתנו הכי א"ר חמא
בר עוקבא אמר ר' יוסי בר חנינא מוליך ומביא
כדי לעצור רוחות רעות מעלה ומוריד כדי לעצור
טללים רעים. א"ר יוסי בר אבין ואיתימא ר' יוסי
בר זבידא ואת אומרת *שירי מצוה מעכבין את לח
הפורענות שהרי תנופה שירי מצוה היא ועוצרת רוחות
וטללים רעים אמר רבא וכן בלולב ורב אחא בר
יעקב ממטי ליה ומייתי ליה אמר דין גירא בעיניה
דשטנא ולאו מלתא היא משו' דאתי לאגרויי ביה:

למי שד' רוחות שלו מלוה זו לחכו עומ"ס לשמו כן מרלה
בהכפתו: ואת אומרת הלח דר' יוסי דקלאמר מלות מכופה
עומר' רוחו' רעות וטללים רעים: שירי מצוה מלו' שהיא שיריים
שלוכ' עיקר לעכב כפרה לעצ"כ קטונה היא לעכב לת הפורענות:
שהרי תנופה שיורי מצוה הוא וחיכם מעכבת כדתניא בת"כ
וכו': וכן לולב מוליך ומניף מעלה ומוריד: ממטי ליה מוליך:
ומייתי מניף: גירא בעיניה דשטנא הרי זה לקץ בעיבו של
שטן שרוקה בעיכיו שלין בו כח לכתוק מעליכו עול מלות: ולאו
מלתא היא אין נכון לומר כן: לאגרויי שיגרה בו שטן שהוא

סס מתני' מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין
אותו עונה אחריהם מה שהם אומרי' ותהי לו
מארה וכו': גמ' ת"ר בא"ת אמרו בן מברך לאביו
ועבד מברך לרבו ואשה מברכת לבעלה אבל אמרו
חכמים תבא מארה לאדם שאשתו ובניו מברכין לו:
יג א"ר שמעון בן פזי א"ר יהושע בן לוי משום בר
סס קפרא מנין לשומע כעונה שנא' *את כל דברי
ע"ב הספר אשר קרא מלך יהודה וכי יאשיהו קראו
מ"ב נג והלא שפן קראו שנא' *ויקראהו שפן לפני המלך
סס אלא מכאן לשומע כעונה ודלמא לאחר דקרינהו שפן
עיין ביה איהו וקרינהו אמר רב אחא בר יעקב לא
סס ס"ד דכתיב *יען רך לבבך ותכנע לפני ה' בשמעך
בשמעך ולא בקראך. אמר רבא לא לימא איניש

יה"ר ויסיעכו לתעות מעל קוכו ויסמור עינמו על הדבר:
מקרין אימו כך היו כוהגין לקד קורת את ההלל ומוליך
את הרגים ואם היה ענד או חמה או קטן הוחיל
וחין מקויב נדבר חין מוליך את המקויב מידי קונתו הילך
עוכה לקריו כל מה שהוא לומר: וחבא לו מארה שלא למד
ואם למד תנא לו מארה שמנזה את קוכו לעשות שלוקים רחלה:
באמת אמרו כל נחמת הלבה היא וחין מילך נדבר: בן קטן:
מברך לאביו נרכת המזון מסהגיע לחינוך דקטן מדרבנן וכו':
שאשתו ובניו מברכין לו דוולי מקמת שלא למד הוא:
אשר קרא המלך נספר שמלא קלקיה הבהן מצאתי קרא
נספר קלבים: לא לימא אויש מי שחין לקד מקרא

ברוך הבא והדר בשם ה' אלא לימא ברוך הבא
בשם ה' בהדדי אמר לי' רב ספרא *משה שפיר לט
קאמרת אלא הבא והתם אמרי אסוקי מלתא היא
ולית לן בה ואמר רבא לא לימא איניש יהא שמיה
רבא והדר מברך אלא יהא שמיה רבא מברך
בהדדי א"ל רב ספרא משה שפיר קאמרת אלא
הבא והתם אמרי אסוקי מלת' היא ולית לן בה:
לברך אחריו יברך. אמ' אביי לא שנו אלא לאחריו סס
אבל לפניו מצוה לברך דאמר רב יהודה
אמר שמואל כל המצות כולן מברך עליהן עובר
לעשייתן ומאי משמע דהאי עובר לישנא דאקדומי
הוא אמר רב נחמן בר יצחק דכתיב *וירץ אחימעץ ז"נ יח
דרך הככר ויעבו' את הכושי אבי אמ' מהבא
*והוא עבר לפניהם ואבע"א מהבא *ויעבור מלכם ר"מזי' נג
לפניהם וה' בראשם: ויכה ב
חניא א"ר יוסי בר' חנינא בוא וראה כמה קשה מ
אבקה של שביעית וכו' אדם נושא ונותן ע"ג
בפירות שביעית לסוף מוכר את מטלטליו וארז

מותו לא לימא ברוך הגא ויכתיב נכתיס והדר נסס ה' דלא
קלגר לזכרה לתילתיה דלעיל ומיקזי כמוליקו לנטלה: משה
גדול הדור: שפיר קאמרת נתמיה: אסוקי מלתא הוזיל
וכוכתו לגמור לית לן בה:
לא שנו דתלית ברכה במכהג תלת ברכה שלאחריו: עובר
קודם: ויעבור את הכושי קדמו לרוץ לפניו:

ויקרא כה כלו שנא' *בשנת היובל הזאת תשובו איש אל
סה אחוזתו וסמיך לי' *וכי תמכרו ממכר לעמיתך וגו':
מא מנא לן דעבדינן וכר למקדש א"ר יוחנן דאמ' קרא
ירמיה ל *כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה'
כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה דורש
אין לה מכלל דבעי דרישה:
סה **מעשה** בר"ג ור' יהושע ור' אלעזר בן עזרי' ור'
ע"ש עקיבא שהיו באין בספינה ולא היה לולב
אלא לר"ג בלבד שלקחו באלף זוז נטלו ר"ג ויצא
בו וכו' ונתנו לראב"ע במתנה נטלו וכו' והחזירו לר"ג
וכו' למה לי' למימר שלקחו באלף זוז להודיעך כמה
מצות חביבות עליהן:
מב קטן היודע לנענע. ת"ר קטן היודע לנענע חייב
בלולב להתעטף חייב בציצית לשמור תפילין
אביו לוקח לו תפילין יודע לדבר אביו מלמדו
דברים נג תורה וק"ש תורה מאי היא אמ' רב המנונא *תורה
צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב ק"ש מאי היא
פסוק ראשון:

וסמיך לי' וכי תמכרו ממכר וכרתיב סמוכין שנאמרו
עוכשה של שניות תנוח לימי כך:
ה"ג למה ליה למימר שלקחו באלף זוז להודיעך כמה מצות
קטנות עליהם:
חייב בלולב לאוכלו מדבריהם: לשמור תפילין שלא יכנס
נחש לבית הכסא:

לולב וערבה

פרק רביעי

מג ע"ב א"ל רבא לרב יצחק בריה דרבב"ח בר אוריין תא ואימא לך מלתא מעלייתא דהוה אמר אבוך הא דתנן כל יום מקיפין את המובח פ"א אותו היום היו מקיפין את המובח שבע פעמים הבי אמר אבוך משמיה דר' אלעזר בלולב. איתיביה לולב דוחה את השבת בתחלתו וערבה בסופו פעם אחת חל שביעי של ערבה להיות בשבת והביאו מרביות של ערבה מע"ש והניחום בעורה והבירו בהם בייתוסים ונטלום וכבשום תחת האבני' למחר הבירו בהם עמי הארץ ושמטום מתחת האבנים והביאום הכהנים וזקפום בצידי המובח לפי שאין

בתחלתו ני"ט ריחון: וערבה בסופה נמצינו: מרביות נטיעות: והבירו בהם בייתוסים הרגישו תלמידי בייתוס והם למוקים ולינם מודים נערנה שלינה מפורשת מן התורה: וכבשום עמנוס כמו נהדי כנגי קרקפתך למה לך נמסכ' נרכות וי"מ כמו יכבוש עוונותינו יכסה כסית כל קטיתס סלה: תחת האבנים ויודעים הם נקכמים שלא יטלטלו למחר האנכים: עמי הארץ שלא היו נקיים נלימור טלטול והם היתה ידם עם הפרוזים: והביאום הכהנים וזקפום כו' תנא ישראל לא היה נכנס בין הלולב ולמזבח מקקתכי קנוט ערבה מכלל דנדיים כוטלין לולבה ומכענעין

בייתוסי' מודים שחיבוט ערבה דוחה את השבת
אלמא בנטילה היא תיובתא:

מד איתמר ר' יוחנן וריב"ל חד אמ' ערבה יסוד נביאי'
וחד אמר ערבה מנהג נביאים תסתיים
דר"י הוא דאמר יסוד נביאים דא"ר אבהו אר"י
ערבה יסיד נביאים הוא תסתיים:

סס ע"ב **אמר** אייבו הוה קאימנא קמיה דר' אלעזר בר
צדוק אתא ההוא גברא א"ל קריתא אית לי
כרמיא אית לי ויתיא אית לי ואתו בני קרייתא
ומקשקשין בכרמיא ואוכלין בויריא אריך או לא
אריך א"ל לא אריך הוה קא שביק ליה ואויל
אמר כדו הויתי דייר בארע' הדא ארבעין שנין

ומקיפין נה הכהנים לת המזבח נרגליהם ולא"כ זוקפין לותה:
יסוד נביאים לקרונים קני זכריה שהיו ממתקני תקנות
ישראל נלכתי כנה"ג: מנהג הכהיגו לת העם ולא
תקנוס להם נפקא מינה לא נעית נרכה לריכא למימר
ולומו לאפילו נכלל לא תסיר ליתא:
קריתא אית לי כפריס ויוסניהן: ומקשקשין בכרמיא
עודרין לת הכרמים נזניעית: ואכלי זיתיא נשכר
קפירת הכרמים ולינס מופקרים לעניים: אריך או לא
אריך טוב לעשות כן או לא לריך לשון דבר הגון ונעזרת
ים לו דומה ועדות מלכת לא לריך לכת למקזי: א"ל לא
אריך לפי שאתה פורע פעולתם מפירות שביעית והתורה
לחמרה לאכלה ולא לסחורה לפל הקדמון מותר כדלקמן:
אמר ר"ל גר לדוק: כדו הויתי דייר כגר עגרו ע' שנה

ולא חמיתי בר אינש מהלך באורחין דמחקנן כרין הדר ואתא א"ל ומאי איעבד א"ל אפקר ויתיא לחשוביא והב פריטי לקשקושי כרמיא:

אמר (אביי) [אייבו] משום ר' אלעזר בר צדוק אל יהלך אדם בע"ש יותר מג' פרסאות אמ' רב כהנא לא אמרן אלא לביתיה אבל לאושפיז' אמאי דנקט כמוך וא"ד ואמר רב כהנא לא נצרכה אלא אפילו לביתיה אמר רב כהנא בדידי הוה עובד' ואפילו כסא דהרסנא לא אשכחי:

א"ר אבהו א"ר אלעזר כל (המקיים) [הנוטל] לולב יד באגדו והדס בעבותו מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקרי' עליו קרבן שנא' *אספו חג בעבותי' עד קרנות המזבח: ולא חמיתי בר אינש לא רחיתי נן לדס: דמהלך באורחן דתקנן כרין שמהלך בדרך יפה כזה כלדס זה: אפקר ויתיא לחשוכיא לעכיים: והב פריטיא ותן פרוטות מכיסך לקשקש הכרמים:

לא יהלך וכו' תנא יפנות לו מבעוד יום גדול ויכין לו סעודת שבת: אלא לביתיה שהולך לביתו והם לינם יודעים שיש היום ולינם מכינים לגרכו והוא כיעס עליהם: אבל לאושפיזיה אמאי דנקט שמוך לינו סומך על נכי הבית וכוסך עמו סעודתו ועל מה שגידו נסוך: אפילו לביתו דמה שמולח חם מועט חם רב אלו הוא לעפ"כ לא יהלך וכ"ש לאושפיזיה שלא ימנח כלום: דהרסנא סעודה מועטת דגים קטנים מטוגנים בקמח כשומן שלהן: אספו לגדו של לולב: בעבותים נהדס שהוא ענות ג' על

מה תלים קיח פס ע"ב

עד קרנות המזבח. (א"ר יוחנן המחוזי משום ר' יוסי המחוזי) [א"ר ירמי' משום רשב"י ור' יוחנן משום ר"ש המחוזי משום ר' יוחנן המכותי] כל העושה איסור לחג באכילה ובשתיה כועלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנא' *אסרו חג בעבותים עד קרנות המזבח:

ויש לפרש שלא לאכול מותרות ליגזר גדר באכילת ושתית יו"ט כאלו בנה מזבח והקריב עליו המותר שלא לכל

אמר (ר') חזקיה א"ר ירמיה ארשב"י כל המצוי כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן שנא' *עצי שטים עומדים תנ"ה עצי שטים עומדי' שמעמידן דרך גדילתן דבר אחר עומדים שמעמידין את ציפויין דבר אחר עומדין שבא תאמר אבד סברן ובטל סבויין ת"ל עצי שטים עומדי' שעומדי' לעולם ולעילמי עולמים:

טו

ג' כמין קליעה: עד קרנות והרי לכם כמתן למיס שבקרנות המזבח: איסור לחג חגוגה לקג: באכילה ושתייה שקורין לקג עונג נאכל ומשתה ויו"ט יום שלאחר הקג: בעבותים נהמות ענות ומטות:

עם ע"ד זה השלחן עלי"י וגו' רש"י שמות כו ס' כח לו וע"ש רש"י

כל המצות כגון קרני המזבח ועמודיו ולולב וערבה והדס: דרך גדילתן התקתון למטה והעליון למעלה: שמעמידין את ציפויין שהלפוי של זהב קנוע בהן במסמרות של זהב לכתיב ולת הקרשים תלפה זהב ולא היה עושה טס לחוך כמדת הקרש שיעמוד מאליו: אבד סברן משנגנז לחל מועד נטל לו עולמית: סבויין תוקלתס ומבטס כדמתרגמינן הנט לישתכי:

אמר (ר') חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י *יכולני לפטור כל העולם כלו מן הדין מיום שנבראתי ועד עכשיו ואלמלא אלעזר בני עמי מיום שנברא העולם ועד עכשיו ואלמלא יותם בן עוזיהו עמנו מיום שנברא העולם ועד העולם. ואמר (ר') חזקיה א"ר ירמיה משום רשב"י ראיתי בני עליה והם מועטים אם אלף הם אני ובני מהם אם מאה הם אני ובני מהם אם שנים הם אני ובני הם ומי זיטרי כולי האי והאמר (מר) [רבא] תמני סרי אלפי (פרסי) [דרא] הוו (בדרא) קמי' דקב"ה שנא' *סביב שמונ' עשר אלף לא קשי' הא דמסתכלי

טז מכת יסורין בסכל נמוגה כדפי' כפ' נ"ו וגוד סכל ר"ת יסורין כדפי' פ' הפוגלי' כולהו שכי כו' ויותר כמי הוי קיס להו בסכל יסורין יתוקפל מת

לפטור זכותי לכי סונל כל מעשיהם ועונותיהם ופוטרן מן הדין (ויכולני לקנל עלי שכרם מרוב זכיותי: ואלמלא אלעזר בני קמן עמי לסנול: מיום וכו' מלמלך כמו מלי וגם במקומות הרבה משמע כמו לולי): יותם בן עוזיהו לדיק היה ועניו יותר מעזר מלכים והכה בבנוד לב (וחס) ועליו נאמר בן יכנד לב שכל ימים שהיה לניו מלוכע והוא היה שופט על הארץ כדכתיב ויותם בנו שופט וגו' לא נטל עליו כתר שם מלכות בחייו (ולאחר שמת כתיב וימלוך בנו תחתיו) וכל לימים שהיה בן למרן בשם לניו: ועד העולם עד שיכלה העולם: (ראיתי כלו כתתי לבי לעיין בעסקי): בני עליה והן מועטין רוחה לכי לפי מעשה הבריות שבני עליה כת שמקבלין פני השכינה מועטין הם: סביב שמונה עשר אלף פיסיה דקרת ה' שמה

באספקלריא המאירה הא דמסתכלי באספקלריא שאינה מאירה. ודמסתכלי באספקלריא המאירה מי זוטרי כולי האי (אם שנים הם אני ובני הם) והאמר אביי לא פחות עלמא מתלתין ושיתא צדיקי דמקבלי פני שכינה כל יומא שנא' *אשרי כל חוכי לו ל"ו בגמטריא תלתין ושיתא הוו לא קשיא הא דעיילי בבר הא דעיילי בלא בר:

ישעיה ל

יו משנה בכל יום מקיפין את המובח פעם אחת ואומרים אנא ה' הושיעה נא אנא ה' *הושיעה נא ר' יהודה אומר אני והו הושיעה נא

סס ע"ח גי' הגמ' בגליח'

תע"ג דבירושלים שלעתיד לבא בתיב קרח דרשינן ליה כמי להכי למקום שכיבה שמה סינגין קותו י"ק חלף והם הלדיקים שהם נתונים לפנים ממלאכי השרת שכאשר כעת יאמר ליעקב וליזרחל מה פעל חל ואומר כי ליושנים לפני ה' יהיה סקרה ואומר והיו עיניך רואות את מוריך: אספקלריא מקילה המולנת ביניהם לשכינה: מאירה כ"כ כמראה זה שרואין בה ויש לדיקים שאין מאירה להן כ"כ ואינן יכולין לראות ממש: אשרי כל חוכי לו המקבים לבית שהוא כאילו לו: בבר בראות: דעייל בלא בר בלא ראות הם מועטין ובהנהו קאמר לם שניים הם אני ובני הם: אני והו בגימטריא אבא ה' ועוד מע"ב שמות הן הנקודים בג' מקראות הסמוכים בפרשת ויהי בנסע מלאך וענן בין מקבה מלרים ויט משה ובנסען בכי ע"ב לותיות ומהם יולא שם המפורש לות ראשונה של פסוק ראשון ואחרונה

ובינרו' בר בל' תרגום בן שיהי' לריך ובנו כמותו מועט בו'

(אני והו הושיעה נא) ואותו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים בשעת פטירתן מה הם אומרי' יופי לך מזבח יופי לך מזבח ר"א (בן יעקב) אומר ליה ולך מזבח ליה ולך מזבח: גמ' *והא קא משתף שם שמים ודבר אחר ותניא (אמר רשב"י) כל המשתף ש"ש ודבר אחר נעקר מן העולם שנא' *בלתי לה' לבדו הבי קאמרי ליה אנו מודים ולך אנו מקלסים ליה אנו מודים ולך אנו משבחים: א"ר זירא ואי תימא ר' חנינא בר פפא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת ב"ו מדת ב"ו כלי ריקן *מחויק מלא אינו מחויק מדת הקב"ה כלי מלא מחויק ריקן אינו מחויק שנא' *ויאמר [*והי'] אם שמוע תשמע וגו' אם שמוע תשמע ואם לאו

סוכה מה ע"ב

שמות כג

יח מו סה ע"ב (שמו' טו) [דגרים כח]

על המצעי ורחצוה על חקרון וכן נסדר הזה כולן הסס הרחצון והו וח"ו על ו"סע ה"ח לכל הלילה וח"ו דויט וסס הל"ז הוח חכי חל"ף דמחקריהס כי"ן דהענן נחסנון עלופרע ויו"ד דכוך קדים: יופי לך היופי הזה חנו עיטין לך שחתה מכפר עליכו: ליה ולך חנו עוטין הכבוד הזה: ליה אנו מודים שהוח לחזון ועליט: ולך אנו משבחין שחתה חניך [לכניו ומכפר] עליכו: מודינן לחו לעין הוד חלח לעון תודה שחנו מודים בו ולח כופרים: מחזיק מה שבותכין לתוכו: מלא אינו מחזיק מה שמוסיף עליו: (מדת הקב"ה אדם מלא קכמה מקזיקו וממלחו ניותר שמוסיף בו דעת): אם שמוע השמע חס הורגלת לשמוע חז תשמע תוכל ללמוד ולהוסיף: ואם לאו שלח הטית חוזן

לא תשמע. דבר אחר אם אתה שמוע בישן תשמע
בחדש ואם יפנה לבבך שוב לא תשמע:

יט מחה משנה ניסוך המים ביצד צלוחית של זהב מחזקת
ג' לוגין היה ממלא אותה ממי השלוח
הגיעו לשער המים תקעו והריעו ותקעו. עלה בכבש
ופנה לשמאלו ושני סדלין של כסף היו שם ר'
יהודה אומר של סיד היו אלא שהיו מושחרין
סס פניהם מפני היין ומנוקבין *כמין שני חוטמין דקין

ע"ג לשמוע: לא תשמע לאחר זמן לא יספיקו בידך: ד"א אם
אתה שמוע בישן מקור על תלמוד שלמדת: תשמע בחדש
תתקכס בו להבין דברים חדשים מתוך דברים ישנים: ואם
נדב"י יפנה לבבך ולא תשמע ותסיק דעתך מאחר למדת בישן: שוב
נגע' לא תשמע תדע כי כשתקפוץ לשנות ולעסוק בתורה לא תשמע
בשגיו לא תתקכס בה: בישן בימי נערותך: בחדש מבאן ואילך:
לשון קלת ממי השלוח מעין הוא שמוך לירושלים: מחזקת ג' לוגין
זהו פשוט שבמסכים רביעית ההין לבגד: שער המים
לשון מזערי עזרה נקרא כן על שם שבו מכנסין ליתית
של מים של ניסוך ביום: תקעו והריעו משום שאקה דכתי'
ושאבתם מים בששון: עלה בכבש שהיה בדרומו של מזבח:
ופנה לשמאלו שהמסכים בעזרת נקרן מערבית דרומי' וכהוא
פונה לשמאלו היא הראוכה: שהיו מושחרין פניהם ולוקי'
לכסף שהיא שקור מן הסיד: כמין ב' חוטמין דקים קוטס
לאחד בספל ונקב לאחד בקוטמו והכהן מערה המים בפי
הסדלים והמסכים מקלקלין ויורדין דרך הקוטמין ע"ג המזבח

אחד מעובה ואחד דק כדי שיהו שניהם כלין כאחד מערבית של מים ומזרחית של יין. עירה של מים וכו' ולמנסך אומר לו הגבה את ידך שפעם א' ניסך א' על גבי רגליו ורגמוהו כל העם באתרוגיהן: גמ' הנהו תרי מיני חד שמי' ששון וחד שמיה שמחה א"ל ששון לשמחה אנא עדיפנא מנך דכתי' *ששון ושמחה ישיגו א"ל שמחה לששון זכו' א"ל ששון לשמחה חד יומא שבקוך ושוייך פרוונקא דכתי' *כי בשמחה תצאו א"ל שמחה לששון חד יומא שבקוך ומלו בך מיא דכתיב *ושאבתם מים בששון. א"ל ההוא מין דשמי' ששון לר' אבהו עתידיתו דתמלו לי מים לעלמא דאתי דכתיב ושאבתם מים בששון א"ל אי הוה כתי' לששון כדקאמרת השתא דכתיב בששון משכי' דההוא גברא משוינן לי' גודא ומלינן בי' מיא. *תני רבי יהודה בן בתירא אומר נאמר בשני ונסכיהם בששי ונסכיה בשביעי כמשפטם מ"ם יו"ד מ"ם הרי כאן מים מבאן רמז לניסוך המים מן התורה:

תוספתא פ"ק דסוכה

ע' לעיל נומ' שבת לגבי פט

ונמוקין היה בקנ' שנו המים והיין יורדין לבתים שהם קלולי ועמוקים מלא: אחד מעובה וכו' לפי מהקנים מעובה לותו של יין: ואחד דק לותו של מים: כדי שיהו שניהם כלים בבת אחת כלומרם בגמ' שהמים ממהרים לצאת לפיכך צריך שיהא הקנה דק: חד יומא שבקוך יפקיעוך מן העמים: פרוונקא רץ לרוץ לפניו: בשמחה תצאו שהוא ירמה הלרכים: גודא כותל:

כ א"ר יוחנן שיתין משׁשׁת ימי בראשׁית נבראו שנא' מט
*חמוקי יריכיך כמו חלאים מעשׂה ידי אמן
חמוקי יריכיך אלו השׁיתין כמו חלאים שׁמחוללין
וורדין עד התהום מעשׂה ידי אמן מעשׂה ידי אוכנתו
של הקב"ה. תנא דבי ר' ישׁמעאל בראשׁית אל
תקרי בראשׁית אלא ברא שׁית. תניא ר' יוסי אומר
שׁיתין מחוללין וורדין עד התהום (ועליהם כרה
דוד י"ו אלף אמה) שנא' *אשׁירה נא לידידי וגו'
ויעזקהו ויסקלהו ויטעהו שׂורק ויבן מגדל בתוכו וגם
שׁיתין חלל שׁתחת המזבח כנגד מקוש הנסכים: חמוקי
סתרי לזון קמק ענר נסתר וכוסה ממכי וכן עד
מתי תתחמקין תסתרי ממכי שׁחת בושה לקרנ חלי ומפני
שׁמעלת בי לף כאן קמוקי יריכיך שׁמסותרין בירך מזבח:
כמו חלאים כמו קלול: מעשׂה ידי אמן זה הקב"ה שׁהוא
לומן לבריות העולם מעשׂה ידי לומכתו של הקב"ה: כרה
דוד וכו' ל"ג ליה נתוספתא וה"ק ל"ג ליה דמאן דחית לי'
שׁכרה דוד לית ליה מז' ימי בראשׁית כגרסו: לידידי הקב"ה
שׁבחילו אבי מעורר ומקומו אבי לקבול על זאת: שׁירת דודי
לכרמו על כרמו (ישׁעיה): כרם היה לידידי בקרן בן שׁמן
בא"י הוא ארץ השׁמחה מכל הארצות: ויעזקהו נכה להם
ע"ז וקרובערים בלורות מוקפות דלתים ובריח כטבעת זו דמתרגמינן
עזקת: ויסקלהו כאדם המפנה אבנים מכרמו כלו' פינה
החומות מפניהם שלא יבאו בארצם בן יקטילו לותם: ויטעהו
שׂורק כטען גפנים משובחות לא זמורה אלא שׂרשים עלמן

ע' פרה"י נזיר הזהירי' ס"ה ז
ישעיה ה ולפי גי' הילקו' כרמה דר"י ס"ל שנברא ולא כחבבו עד התהו' ויבליהן כרה דוד ודוק רמ"ל ובתוספת' גדם מגדל זה היכל יקב זה מזבח כו' ע"ב וקרובערים בלורות מוקפות דלתים ובריח כטבעת זו דמתרגמינן עזקת: ויסקלהו כאדם המפנה אבנים מכרמו כלו' פינה החומות מפניהם שלא יבאו בארצם בן יקטילו לותם: ויטעהו שורק כטען גפנים משובחות לא זמורה אלא שרשים עלמן מגדל זה כ"ה בו' ע"ב

יקב חצב בו ויטעהו שורק וה ב"ה ויבן מגדל
בתוכו זה מזבח וגם יקב חצב בו אלו שיתין:
אר"ל בומן שמנסכין יין ע"ג המזבח פוקקין את
השיתין לקיים מה שנא' *בקורש הסך
נסך שכר לה' מאי משמע א"ר פפא שכר לשון
שחיה לשון שביעה לשון שכרות אמר רב פפא
שמע מינה כי שבע איניש חמר' מגרוניה שבע
אמר רבא צורבא מרבנן דלא נפישא ליה חמרא
ליגמע גמועי רבא אכסא דברכתא אגמע גמועי:
דרש רבא מ"ד *מה יפו פעמיך בנעלים כה יפו
פעמוהיהו של ישראל בשעה שעולין לרגל
בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנא'

זה בית המקדש שהוא ארוס ועיקרס שהוא מתנגס לפני
המקום: ויבן מגדל בתוכו זה מזבח העשוי כמגדל (והיה
להס למגדל) עוז: וגם יקב חצב בו נתותו מגדל יקב הוא
נור קפור וכן עד יקני המלך בית שהיה דמלכא לשון שיתין ומער':
פוקקין את השיתין לת כקב שברתם המזנק שהנסכים יורדין
בו לשיתין שירתה היין עליו כגרון מלא ושנע: שכר
לשון שכרות ושמחה ונסיכה: מגרוניה שבע ע"י שעותה
נלגימות גסות וגרון מלא הוא משניע ולא ע"י שתייה מרובה
שמכנים הרבה יין נמעיו ע"י לגימות דקות וחין כאוכלין
שוטע שלהן בא ע"י מילוי הכרס: לגמע גמועי נלגימות
גסות: מגמעי ליה גמועי דרך שניעה מסיס קבוב מלוה:
בנעלים בעליית רגלים: נדיב שכבנו לבו להכיר את בוראו:

לפ"ז שורק הייבו יבראל סס ע"ב מדבר כח

סס כא סה"ב ו

תלים מז *נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהי' תחלה לגרי' (דרש) [תנא דבי] רב ענן [מ"ד] *(מה יפו פעמיך בנעלי' וגו'). חמוקי יריכיך כמו חלאי' מעש' ידי אמן לכה נמשלו ד"ת לירך לומר לך מה ירך בסתר אף ד"ת בסתר והיינו דא"ר אלעזר מ"ד *הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלהיך. עשות משפט וה דין. ואהבת חסד זו גמילו' חסדים. והצנע לכת עם אלהיך זו הכנסת כלה והלויית המת: והלא דברי' ק"ו ומה דברי' שדרכן לעשות בפרהסי' אמרה תורה הצנע לכת דברי' שדרכן לעשות בצנעה עאכ"ו:

דגריס שדרכן לעשות בצנע' רב ענן דרים לקרא בלוקות: כמו חלאים שהיו מלבנים טובות כמו וקלי כתס: מעשה ידי אמן הלוקות מעשה אלהים המה: חמוקי יריכיך הכסתריס כירך שבגוף התורה עוסק בלבעלת ולא להיות יושב ושוכה בגוזה של עיר ולא לשכו' יהרוג לתלמידי' בזוק כדאמרי' במועד קטן: זה הכנסת כלה והוצאת מת דכתי' בהו לבת טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה אף שם צריך הלבע (לספוד) [לסעוד] במקה כלה ולשתו' ולשמוח במקה כלה ולא לכהוג קלות ראש בעלמו וי"ל אף צריך בזהבז להולאת מת עכי או להולאת כלה עכיה יעשה בלבעלת ולא ליאל קמי מאן דלא ידע דעבדי כן וכן מפורש בזאלתות דרב אחאי: דברים שדרכן לעשות בצנעא כגון (שחר) לזקה

תלים מז
שם"ב ז
תגיג' ד"ק
מיכ' ו
דגריס
שדרכן
לעשות
בצנע'
דהעתק
בפרהסיא
עוסק
מצוה
יהרוג
ולא
לעבור
יליף ג"ש
לכת וק"ל
הרי"ף

א"ר [אלעזר] גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבנות כב
שנא' *עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח. סה
א"ר אלעזר גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה מזלי כח
שנא' *זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד אם אדם הושע י
זורע ספק אוכל ספק אינו אוכל אדם קוצר ודאי
אוכל וא"ר אלעזר אין הצדקה משתלמת אלא לפי
גמילות חסדים שנא' זרעו לכם לצדק קצרו לפי חסד:
תנו רבנן בשלשה דברים גדולה גמילות חסדים כג
יותר מן הצדקה. שהצדקה בממונו סה

הניתכת לעני בשתר שאין לריך להודיע לעוס לדם מזל"כ
נבלה ובמת לפי שלקחים מתעסקים בהן וידעין הופיה
מבל מי והיינו דלמר רבי אלעזר לבל מילי בעי בגיעותא
והיינו הלין לבעלי תורה:

נבחר לה' מובח הבל בבלל זבח וקטרת ולבס ועולה ושלמים
בלס זבח הס: שנא' זרעו לכם לצדקה קיים הבתוב
זריעה לבדקה ואת החסד קרוי קליר וטובה קלירה מזריעה
בדכתיב לדם זורע וכו': ספק אינו אוכל שמא לא ילמלו
או יבלה בשדפון וברד: אלא לפי גמילות חסדים שבח
הבתיבה היא הבדקה והעורך היא החסד בגון מוליבה לביתו
או טרף שתעלה לו להרבה בגון נותן לו את לפויה או בגד
ללבוש או מעות בעת שתנוחה מלויים שלא יבבו משומיו
לאינוך זהו חסד שנותן לבו ודעתו לטובתו של עבי: לצדקה
הבדקה היא הזריעה שזורע בדי לקבור לבבל שבה: קצרו
לפי חסד שתבבלו השבר לפי החסד שבה:

ג"ח בין בממונו בין בגופו. צדקה לעניים ג"ח בין לעניים בין לעשירי' צדקה לחיים ג"ח בין לחיים בין למתים. א"ר אלעזר כל העושה צדקה ומשפט כאלו
תליס נג מלאו לעולם כלו חסד שנא' *אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ. שמא תאמר כל הבא לקפוץ קופץ
שם לג ת"ל *מה יקר חסדך אלהים יכול אפי' ירא שמי' כן
שם קג ת"ל *וחסד ה' מעולם ועד עולם על יריאיו: וא"א
מצלי לח. מ"ד *כיה פתוחה בחכמה ותורת חסד על לשונה וכי יש תורה של חסד ויש תורה שאינו של חסד אלא תורה לשמה זו היא תורה של חסד תורה שלא לשמה זו היא תורה שאינה של חסד א"ד תורה ללמדה זו היא תורה של חסד שלא ללמדה זו היא תורה שאינה של חסד:

ג **חניא** מסננת יש בו משום גלוי א"ר נחמיה אימתי בזמן שהתחתונה מגולה אבל בזמן שהתחתונה מכוסה אע"פ שהעליונה מגולה אין בה משום גלוי מפני שארס נחש דומה לסבוג צף ועומד במקומו:

נ"ח בין בניפו בין בממינו כגון מספיד למת כופלו קונרו מצמיח קתן מלוה לת קנירו נדרך: במטונו מלוה לו מעות מצילו כליס ונהמה: שמא תאמר כל הבא לקפיץ ולעשות לדקה וקסד: קופץ ומסתקין נידו ומתליחין לו לחנים מהוגנין לכך: ת"ל מה יקר לריך לת לנ ולטרוק ולרדוף לקריהם לפי זלינה מלויה תמיד לזכות נה למהוגנין: יש בו משום גלוי לס הניקו גלי שמירה כזיעור שהיית גלוי המפורס בהכל סוקטין כדי זילף נחם מתקת לזן כלי ושתה ויקזור לקורו ולסורה נשתיה: התחתונה כלי התקתון:

החליל

פרק חמישי

איתמר רב יהודה ורבינא חד תני שואבה וחד תני חשובה אמר מר זוטרא מאן דתני שואבה ע"כ לא משתבש דכתיב *ושאבתם מים בששון ומאן דתני חשובין לא משתבש דאר"נ מצות חשובה היא ובאה משישת ימי בראשית. *מ"ט דמ"ד עיקר שירה בכלי דכתיב *ויאמ' חוקיהו להעלות העולה להמובח ובעת החל העולה החל שיר ה' והחצוצרות ועל ידי כלי דוד מלך ישראל מ"ט דמ"ד עיקר שירה בפה דכתיב *ויהי כאחד למחצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד ואידך נמי הכתיב ויאמר חזקיהו ה"ק החל שיר ה' בפה ע"י כלי דוד מלך ישראל לבסימי קלא ואידך נמי הכתי' ויהי כאח' למחצרים ולמשוררים ה"ק משוררים דומיא דמחצרים מה מחצרים בכלי אף משוררים בכלי:

משנה מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא כד

משישת ימי בראשית דתמרן לעיל אתיין בגרסתו מו' ימי בגרסת לקמן הנסכים: החל שיר ה' והחצוצרות ע"י כלי דוד תלמיח כלי דוד שיר ה' קרי ליה: למחצצ־ים ולמשוררים והכתי לית כתיב כלים קלולרות לחו כלי שיר ניהו אהן לתקיעות התמידים והמוספים:

בית השואבה כל אמקה זו מיכה תלת גאגיל ניסוך המים כדאמרינ

ראה שמחתה מימיו: גמ' *תנו רבנן מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו ומי שלא ראה ירושלים בתפארתה לא ראה כרך נחמד מימיו ומי שלא ראה בית המקדש בבניינו לא ראה בנין מכואר מעולם. מאי היא אמר אביי ואיתימא רב חסדא בנין חורדום. במאי בניה אמר (אביי) [רבה] באבני שישא ומרמרא א"ד באבני שישא כוחלא ומרמרא אפיק שפא ועייל שפא כי היכי דלקבל לסידא סבר למשעייה בדחבא אמרו ליה רבנן שבקיה דהבי שפיר טפי דמתחוי כי ארוותא דימא:

תניא ר' יהודה אומר מי שלא ראה דיופלוטין של אלכסנדריא של מצרי' לא ראה בבודן של ישראל מעולם אמרו כמין בסילקי גדולה היתה סטיו לפנים מסטיו פעמים שהיו שם ששים רבוא

ומחכתם מיס בשמן: מאי היא לי זה מן הנכייכי' של שלמה או של בקעי' בן בקלי' או של הורדום שסתרו ונגלו: מרמרא שים לבוע לא לבן ולא שחור אלא כעין ירק שקורין שים: כוחלא שישא שים לבן: כוחל כבקול: אפיק שפא שורה של לבנים כבכסת ושורה יולאת: כי ארוותא דימא כגלי ים שהלבנים מצוכים במרחיצם זו מזו והציכים המסתכלות בהן שוטטות וכרוקה בלבו הם גליס נעים ונדיס:

דיופלוטין לשון יוכי דיו ב' פלו שליס כמו מטרפולין וכמו דיופלו מרומי לחעלית: בסילקי פלטרי' גנוהין בקלתין בסילקות: סטיו לשון סטיו ב' סטוין כמו ליסיבת

ס"ס ע"ב
ב"ב פ"ק וב"ק רס"ל
כה ס"ס
ני' רס"י בגמ'
בהפוך מלחלק לבן שיסק לבוע

כיוצאי מצרים ואמרי לה כפלים כיוצאי מצרי'
וע"א קדראות של זהב היו שם בנגד ע"א זקני'
וכל אחד ואחד אינה פחותה *מכ"ה רבוא דנרי ני' הגמ'
והב ובימה של עץ בנוי באמצע וחזן הכנסת עומד ורמ"י
עליה והסודרין בידו וכיון שהגיע לענות אמן היה מכ"מ
מניף בסודרין והם עונין אחריו אמן ולא היו מעורבבון כנלי
ויושבין אלא זה בין בפני עצמן וכפי' בפני עצמן ונפחים
בפני עצמן וטרסיים בפני עצמן וגרדיים בפני עצמן
ובשאבסנאי או עני נכנס לשם הי' מביר בני אומנותו
ונפנה לשם ומחזרנם משם הוא ואנשי ביתו אמ'
אביו וכלהו קטלינהו אלכנדרום מוקדן. מ"ט איענישו
[משום דעברי אהאי קרא] דכתיב (*לא תוסיפו שמות יד
לראותם עוד) [*לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד] דנריס יו
ואינהו הדור ואזיל אתא ואשכחינהו דהוו קרו בסיפר'

ערים על הלכסנדריא שהלכו עם יוקנן בן קרח ובני הקיולים
לחקר קורבן בית הבחירה ביתי ירמיה וגתיבנו עם וחע"פ
שעלה עליהם נבוכדנצר והחריב את הערים וכהרגו מיערבל
שהלכו עם כמו שכתבנו עליהם ירמיה עלו בניהם עם ליהולה
ועומר עד שהקריבם הלכסנדרוס: בנגד ע"א זקנים שעמו
להם סנהדרין. ככרי זהב גרסינן: בימה כעין הלמ"ה מגרה
שלהו: חזן הכנסת שמש הכנור: לענות אמן שהיה ע"ז
שלפני התיבה גומר ברכתו והן לא היו יכולים כלם לשמוע
קולו: זהבים בספים לורמי זהב לורמי כסף: נפחים קרבי
נחלל: טרסיים קרבי נקמת: גרדיים לורגים: ונפנה לשם

דניים כח* ישא ה' עליך גוי מרחוק אמר מבדי ההוא גברא
הוא דבעי למיתי בספינה בי' יומין ודלי ויקא ואיתיתא
ספינתא בה' יומי נפל עלייהו וקטלינהו:

כו משנה במוצאי י"ט הראשון של חג יורדין לעזרת
סס נשים והיו מתקנים שם תיקון גדול ומנורו
ע"ח של זהב היו שם וד' ספלים של זהב בראשיהם
וד' סולמות על כל מנורה ומנורה וד' ילדים מפרחי
כהונה ובידיהם כדי שמן של מאה ועשרים לוג
יומ והם מטילים לתוך כל ספל וספל מבלאי מכנסי
ס"כ הכהנים ומהמייניהם מהן היו מפקיעין ובהם היו
מדליקין ולא היתה חצר בירושלים שלא היתה
מאירה מאור בית השואבה החסידים ואנשי מעשה

וכשכר להם למלכותן: ההוא גברא הוא עליו נאמר מקרח
זה וגזרת מלך היא להקרינכם: ודלי ויקא גבה הרוח:
יורדין לעזרת נשים כהכים לויס (ויסרלים) יורדין מעזרת
ישראל שהיתה גבוה לעזרת כשים שלשה היתה
נשפיע הכר: ומחקנין שם תיקון גדול מפרש בגמ': וד'
ספלים של זהב בראשיהם נראין כל מכורה ומכירה:
ילדים נקורים: ובידיהם כדי שמן ועולים כל לקד בסולמו:
מבלאי מכנסי הכהנים ומהמיניהן היו מפקיעין מהכנסי
בגדי הצרד הבלויות שהיו מצל בגור ומלכנטיהם היכים:
מפקיעים קורעין לעשות פתילות: שלא היתה מאירה
לפי שהמכורות גבוהות כ' אמה והר הבית היתה גבוה והאורה
זורקת בכל העיר וכותל המזרח שהוא לסוף עזרת כשים

היו מקדים לפניהם *באבוקי' של אור שבידיהם ס"ם ע"ג
ואומרים לפניהם דברי שירות ותושבחות והלוים
בכנורות ובנבלים ובמצלתים בחצוצרות ובכל כלי
שיר בלא מספר על ט"ו מעלות היורדות מעזרת
ישראל לעזרת נשים כנגד ט"ו שיר המעלו' שבספר
תהלים שעליהם עומדים הלוים בכלי שיר ואומרי'
שירה: גמ' מאי תיקון גדול א"ר אלעזר כאותה ששנינו
חלקה היתה בראשונה והקיפוה גוזוטרא כדי שיהו
נשים רואות מלמעלה ואנשים מלמט' ת"ר בראשונה
היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ והיו באין לידי

היה כמוך כדלמר בסדר יומ' והמכורות עולין למעלה
הימנה: באבוקות של אור זורקין לתוך כלפי מעלה ומקבלין
אותן וים נקיקין לעשות בן בד' או בד' לבוקות וזורק זו
ומקבל זו וזורק זו ומקבל זו: דברי תושבחות בגמרא מפרש
להו: ט"ו מעלות לתוך המעלה ברוחב עזרה ירוחב המעלה
כלי חמה ורומה כלי חמה כדקאמר בתמכת מדות ובסדר יומ':
שעליהם עומדים הלוים בשיר לבחוץ בית השואבה לבל
יכון בשיר הנקרן לבל המזבח היה: חלקה היתה עזרת
נשים בראשונה ולא היו יוצאין מן הכתלים: והקיפוה
גוזטרא כתבו יוצאים בולטים מן הכותלים סביב כביב
וכל הגבה מסדרין עם גזוטרות לעמוד עקורין פלב"ק
כדי שיהו נשים עומדו' עם בחמת בית השואבה ורואות
והוא תיקון גדול דקתני מתבית מתקבים בכל שנה ושנה:
מבפנים בעזרת נשים: מבחוץ בהרוב' של הר הבית ובקיל:

קלות ראש התקינו שיהו נשים ושבות מבחוץ
ואנשים מבפנים ועדיין היו באין לידי קלות ראש
תתקינו שיהו נשים ושבות מלמעלן ואנשים מלמטה:

כו והיכי עבדי הכי והכתוב יהבל בכתב מיד ה'
סס עלי השכיל אמר רב (יוסף) קרא אשכחן

נב ודרשו *יספדה הארץ משפחות משפחות לבד
ר"ה מישפחות בית דוד לבד ונשיהם לבד וגו' והלא דברי
ל כה ק"ו ומה לעתיד לבא שהם עוסקין בהספד ואין יצה"ר
וכריה יב מתגרה בהם אמרה תורה נשים לבד ואנשים לבד
עבשיו שעוסקין בשמחה ויצה"ר מתגרה בהן עאכ"ו:

כח והאי הספרא מאי עבידתיה פליגי בה רבי דוסא
סס ורבנן חד אמר על משיח בן יוסף שנהרג

והיכי עבדי הכי (הקשו בעלי הגמרא על מה שאמרו בסמוך
שעשו גזוזטראות) והוסיפו וכתבו על בניין שלמה: והכתיב
בני דוד כשלוה את שלמה על מדת הבית וכ"ו: הכל
בכתב מיד ה' עלי השכיל כל מלאכת התבנית שהודיע
הקב"ה על ידי גד החוזה וכתן הנביא: קרא אשכחן שצריך
להבדיל לכתחילה מכתיש ולעתות גדר בישראל שלא יבאו לידי קלקול:
וספדה בנבואת זכריה ומתבאר לעתיד לבא שיבכו על מציק בן
יוסף שנהרג במלחמת גוג וכתיב משפחת בית דוד לבד וכשיהם לבד
שלפי שעת הצער צריך להבדיל לכתחילה מכתי': שעוסקין בהספד
בחותה שעה והמצטער ליכי מיקל רחמנא מהר ועוד שלין יה"ר
שולט כדקאמ' קרח והסירותי את לב האבן ולקמן אמרינן
שהקב"ה שוקטו למרה תירה וכו': כאן שעוסקין בשמחה
קרובה לקלות ראש * ועוד שיצר הרע שולט עכשיו לא כל שכן:

וחד אמר על יצר הרע שנהרג בשלמא למ"ד על משיח בן יוסף שנהרג שנא' *והביטו אלי את אשר דקרו וספדו עליו במספד על היחיד והמר עליו כהמר על הבכור. אלא למ"ד על יצה"ר שנהרג הכפרא בעו למיעבד שמחה בעו למיעבד אמאי נכו כדרדש ר' יהירה (בר' אלעאי) לעתיד לבא מביאו הקב"ה ליצה"ר *ושוחטו בפני הצדיקי' ובפני הרשעים צדיקים נדמה להם כהר גבוה רשעים נדמה להם כחוט השערה הללו בוכין והללו בוכין צדיקים בוכין ואומרים היאך יכולנו לכבוש את ההר הגבוה הזה רשעים בוכין ואומרים היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה ואף הקב"ה תמה עמהם שנאמ' *כי יפלא בעיני שאריח העם ההזה גו' (גם בעיני יפלא) א"ר אסי יצה"ר בתחלה דומה לחוט של בוביא ולבסוף דומה בעבות העגלה שנא' *הוי מושכי העון בחבלי השוא ובעבו' העגלה חטאה:

זכרי' יב ר"ל כיוסל כמו והו שחיטתו היי"ה הוא כמו של יגאו שנקבת הר שניאל לכן נדמה לצדיקים להר ולרשעים לח"ט ירמ"י נס ח

ישעיה ה

והביטו אלי את אשר דקרו יסתכלו בהרוג שלפניהם: וספדו עליו במספד על היחיד כלשם המספיד על בנו היקיר שהיה לו ומת: צדיקים בוכים שמכריס נלעגס שהיה לשם לכנות את הרשע הזה בקייהס וכו': כי יפלא בעיני וגו' סיפיה דקרא גם בעיני יפלא: של בוביא עבותים שקורין לרלבי"ש: ולבסוף מלשם כמשך לשקריו מעט מתגבר והולך בו: מושבי העון בחבלי השוא בתקלה הס מניחין לוחן עליהס ע"י שקלים שלוין על כלוס: וכעבות העגלה שקלעגה שקושרין בו את הסרה לשקרים:

כט ת"ר משיח בן דוד שעתיד להגלות במה"י בימינו
ס"ס אומר לו הקב"ה בני שאל מה אתה מבקש
תלים ב ואני נותן לך שנא' *אספרה אל חק ה' אמר אלי
בני אתה וגומר שאל ממני ואתנה גוים נחלתך
ואחוותך אפסי ארץ כיון שרואה למשיח בן יוסף
שנהרג אומר לפניו רבש"ע איני מבקש ממך אלא
חיים אומר לו הקב"ה עד שלא עמדת בבר התבא
ס"ס כא עליך דוד אביך שנא' *חיים שאל ממך נתת לו:
ל דרש רב עוירא ואיתימא ריב"ל שבע שמות יש
ס"ס לו ליצר הרע הקב"ה קראו רע שנא' *כי
ירמיה ח יצר לב האדם רע מנעוריו. משה קראו ערל שנא'
דברים י *ומלת' את ערלת לבבכם דוד קראו טמא שנא'
תלים נא *לב טהור ברא לי אלהים מכלל דאיכא טמא.
משלי כה שלמה קראו שונא שנא' *אם רעב שונאך האכילהו
מגילה לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה
פ"ק על ראשו וה' ישלם לך אל תקרי ישלם לך אלא
ישעיה מ וישלימנו לך. ישעיהו קראו מבשול שנא' *ואמ' סולו
סולו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי. יחוקאל

אספרה אל חק ה' אספרה דבר זה להיות לחק ולזכרון:
היום ילדתיך היום תגלה לנביות שתתה נבי:
אם רעב שונאך חס רעב ירגך ותזן לעגירה: האכילהו
לחם הטריקהו בחלקותה של תורה דכתיב לכו לקמו
בלקמי: השקהו מים תורה דכתיב הוי כל ציח לכו למים:
ישלימנו לך שיהא שלם ירגך עמך ומוהבך ולא יתיך לקטות

קראו אבן שנא' *והסירותי את לב האבן מבשרכם. יחזקאל לו
יואל קראו צפוני שנא' *ואת הצפוני ארחיק מעליכם: יואל ב
ת"ר *ואת הצפוני ארחיק מעליכם זה יצר הרע לא
שצפון ועומד בלבו של אדם *והדהתיו אל ארץ סס
ציה ושממה למקום שאין בני אדם מצויין סס
להתגרות בהן את פניו אל הים הקדמוני שנתן עיניו סס
במקדש ראשון והחריבו והרג ת"ח שבו וסופו אל
הים האחרון שנתן עיניו במקדש שני והחריבו
והרג ת"ח שבו ועלה באשו ותעל צחנתו שמניח
האומות ומחגרה בהן בישראל כי הגדיל לעשות
אמר אביי ובת"ח יותר מכלן כי הא מעשה דאביי
שמעיה להההוא גבר' דקאמר להתיא איתתא למחר
ניקדום וניזול ברוכתא כלן אמר איזיל אפרשינהו
מאיסורא אול בתרייהו תלתא פרסי באגמ' כי
פטרי מהדדי שמעינהו דקאמרי אורחין רחיקא

וליתנך מן העולם: הצפוני כלומרש שלפין בלבו של אדם:
פניו אל הים הקדמוני מפני שסס פניו של הים הקדמוני
היו המקדש הר' שהוא כיס שהיו הכל נקבלים סס
כיס שכל הגולים הולכים שלו: ועלה באשו ותעל צחנתו
ומפני שעלה נתנו וסרקבו שהניח האומות ונתגרה בישראל:
נקרים וניזול באורחא נלכים נהזכת' קודם היום הגמה
קרי קדמות' נגע': כי הוו פ"שו מהדדי שהיו מג' עיירות
וכשהגיעו לפרסת דרכים פירש זה לכאן וזה לכאן: ואורחין
רחיקא דרך רחוקה היא בין שני מקומותיכו ות"ח עוד

וצוחין בסימא (לא יבילנא אזלו כל חד לדוכתיה)
אמר אביי אי מאן דסאני לי הוה לא הוי מצי
לאוקמי אנפשי' אזל תלה נפשיה בעיברא דדשא
והוה קא מצטער תנא ליה ההוא סבא כל הגדול
מחברו יצרו גדול ממנו:

לב א"ר יצחק יצרו של אדם *מתחדש עליו בכל
סס יום ויום שנא' *כל יצר מחשבות לבו רק *רע
גי' הגמ' כל היום. ארשב"ל יצרו של אדם מתגבר עליו בכל
מתגבר יום ומבקש להמיתו שנאמר *צופה רשע לצדיק
בדקאמי' ו ומבקש להמיתו. ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול
סס לו שנא' *ה' לא יעזבנו בידו וגו'. תנא דבי ר' ישמעאל
ע"ב בני אם פגע בך מנוול זה משכהו לבה"מ אם אבן
תלים לג הוא נימוח דכתיב *אבנים שחקו מים ואין מים
קידושין אלא תורה שנא' *הוי כל צמא לכו למים אם
פ"ק ובע"ב ברזל הוא מתפוצץ שנא' *הלא כה דברי כאש נאם
רס"ל ה' וכפטיש יפוצץ סלע א"ר שמואל בר נחמני א"ר
סס

ליל נדרך יקד: וצוחין בסימא אלו הייכו יכולין ליל
ישעי' כה נדרך יקד היה נעים לומר אלכו: אי מאן דסני לי לי
ירמי' כג הוה זוכלי מתיקד עם חבה: לא הוה מצי לאוקמי
אנפשיה מלקטח ועל עלמו היה לומר: תלה נפשיה כצען
על נריק הדלת כלדס זמקבב ומלטער:
רע כל היום כל היום רעתו מתוספת: ה' לא יעזבנו
בידו נתריה כתיב: מנוול זה יצר הרע: לכו למים
נמצלה תורה למים וכתיב לאבנים זשקו מים: דברי כאש
והקב מפעפע לה הברזל והייט מתפוצץ שהכילולות ניתוו

יונתן יצר הרע מסיתו לאדם בעולם הזה ומעיד בו לעולם הבא שנא' *מפנק מנוער עבדו ואחריתו משלי כט
יהיה מנון שבן באטב"ח דבי רבי חייא קורין לסהדה
מנון רב הונא רמי כתיב *כי רוח ונונים התעם הושע ד
וכתי' *כי רוח ונונים בקרבם בתחלה התעם ולבסוף זס ה
בקרבם. אמר רבא יצר הרע בתחלה קראו הלך
ולבסוף קראו אורח ולבסוף קראו איש שנא' *ויבא שמואל
הלך לאיש העשיר ויחמול לקחת מצאנו ומבקרו לעשות ב יג
לאורח וכתיב *ויעשה לאיש הבא אליו. א"ר יוחנן זס
אבר קטן יש באדם משביעו רעב מרעיבו שבע
שנא' *כמרעיתם וישבעו וגו': הושע יג
גס נפ'

ממנו: עבדו יה"ר עבדו שם לשם הוא שחס ירצה הוא מלך
מסור נידו שכ' ואתה תמשל בו: באט"בח ח"ב הוא שט"נק
גז"דו הוא עזיריות י"ן כ"ף ל"ע מ"ס הרי מלות ק"ן ר"ף
ז"ן ת"ס הרי חלפיס וכשלכו הכ"ך שלח היה לה"ח בן זוג
נעזיריות ולח לכו"ן בן זוג נמלות ולח לכ"ף בן זוג נחלפיס
לפי סדר הלותיות קנרס יקד כמלח דרך חל"ף ני"ת זה
סהדה מכון סמ"ך מן מ"ס נמקוס מ"ס ה"ח מן ה"ן נמקוס
נו"ן ל' מן ל"ו נמקוס וי"ו ועוד ה' נמקוס נו"ן: החעם
טעות נעלמח: בקרבם משמע נטוע נלנס: הלך עובר
דרך עליו ולינו מתלכסן עמו דרך לכסכי': אורח לכסנלי:
איש נעל הנית: ויבא הלך נדוד ונת שנע קלי דקל"ל נגיח
לדוד על יה"ר שנח עליו: אבר קטן גיד הגויה: משביעו
נתשמים: רעב גופו וקסר כך לעת זקנה שבע נכך שלס:

לג אמר (רבין) [רב חנא] בר (רב) אחא אמרי בי
סס רב ד' הקב"ה מתחרט עליהם על שבראם
אלו הן כשדים ויצר הרע. ישמעאל. גלות. (וראיו'
ישעי' כג הפסוקים בס"ר וה) כשדים דכתיב *הן ארץ כשדים
מיכה ד זה העם לא היה וגו'. ויצה"ר דכתיב *ואשר הרעותי.
ישעי' כג גלות דכתיב *ועתה מה לי פה נאם ה' וגומר.
מיכה ג ישמעאל דכתיב *וישליו אוהלים לשודדים ובטוחו'
ברכות למרגיוו אל. א"ר (אחא בר חנינא) [יוחנן] אלמלא
פ' לין עוסדין ג' מקראות הללו נתמוטטו רגליהן של שונאי
וע"ש ישראל חד *אוספה הצולעה והנדחה אקבצה ואשר
רס"ס הרעותי וגו' ואידך *הנה כחומר ביד היוצר כן
מיכה ד אתם בידי בית ישראל ואידך *והסירותי את לב
ירמי' יח האבן מבשרכם. רב פפא אמר אף מהאי קרא
יחזקאל נו ואת רוחי אתן בקרבכם וגו':

לד *ויראני ה' ד' חרשים מאן נינהו ד' חרשי א"ר
סס חנא ברבי ביזנא א"ר שמעון חסידא וה
זכריה ב

גלות שהגלה את ישראל: לא היה לו כלי והלוהו מס לת
היה: אוהלים לשודדים אלו ערביים השוכנים באהלים
במדברות ורועים מקנה כל ימיהם וכתיב סיפיה דקרא
לאחר הניח וגו' כלו' הוא עצמו גרם לו הרגזתו שהגיעם
בעונ': מה לי פה נאם ה' פשוטו: ואשר הרעותי אחר גלותי
יצר הרע המקטיגם וגרמתי להם כל זאת: ג' מקראות
שמעידי' שהעונות והזכיות גילו:
חרשים תומכין:

משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ואליהו וכהן צדק.
מחקיף לה רב ששת או הכי תיובתו דכתיב *אלה זכריה ג
הקרנות אשר זרו את יהודה הני יתובי מותבי
ליהוד' א"ל שפיל לסיפיה דקרא ויבאו אלה להחריד
אותם גו' א"ל אנא בהדי חנא באגדתא למה לי:
*והיה זה שלום אשור כי יבא בארצנו וכי ידרוך לה
בארמנותינו והקמונו עליו שבעה רועי' ושמונ' מיכה ה
נסיכי אדם מאן ניניהו ו' רועים דוד באמצע אדם

משיחים שניתנו לנביאים ת"ח אליהו קרט לחנן שנקה מזבח
בהר הכרמל ומליצו שהוא עתיד להתחלק: וכהן צדק הוא
שם נן כה ונקרא קרט ויקוק קרט את נורף בנ"ה מפרש לה
במלכי לדק שנא לקרות לנגרהם וברכו ויקוקו וקרוי קרט ע"ש
בניו התינה שנקה עם לניו: אלה הקרנו' אשר זרו את יהודה
וגו' בתניה כתיב: שפיל לסיפיה דקרא דאלה הקרנות:
ויבאו אלה להחריד אותם סוף הפסוק הוכיח שאין תקלתו
מדבר בקרטים אלא בחומות כשהלך הנביא את המלאך מה
אלה הקרטים א"ל אלה הקרנות כלו' החיצות הללו אשר זרו
את יהודה ויאתו אלה הקרטים להחריד אותן הקרנות לידות
את קרנות הגויים: שפיל הסיל עלמך לתחתית המקרא לסופו:
אמר רב ששת: בהדי חנא באגדתא למה לי מה לי אלנו
באגדה נקי הוא באגדה אמרי ולא אוכל לו:
ו' רועים וח' נסיבים לא ידעתי מהם טעם כמדומה לי
דאמרי בעלמא ויצאו היכן הלך שהלך להליל נביו
מדיבה אל גיהנם דכתיב כי אתה לניבו כי אברהם לא

שת ומשותלח מימינו אברהם ויעקב ומשה משמאלו
ומאן נינהו ח' נסיבי אדם ישי ושאול ושמואל ועמום
צפניה *חוקיהו ואליהו ומשיח:

כ"ק מדקיבו ומזיח ואליהו

ת"ר יש מהן אומרים אשרי ילדותינו שלא ביישה
את זקנתנו אלו חסידים ואנשי מעשה ויש
מהן אומרי' אשרי זקנותנו שכפרה על ילדותינו
אלו בעלי תשובה אלו ואלו אומרי' אשרי מי שלא
חטא ומי שחטא וישוב וימחול לו:

לו נג

תניא אמרו עליו על הלל הזקן כשהיה שמח שמחת
בית השואבה היה אומר אם אני כאן הכל
כאן ואם אין אני כאן מי כאן למקום שאני אוהב

לו עס

ידעתי ויצרתיך לא יכירנו ונומר נמסכת שבת: עמום וצפניה
מן הנביאים היו לדם את ומתושלח מן הצדיקים שקודם
המבול שלא קטלו עד דור לנוח כדכתי' לז הוקל וגו'
מתושלח לדיק גמור היה כדאמרי' בקלק ז' הימים שבתלו
בדור המבול הס ימי חנלו של מתושלח:
יש מהם אומרים הייכו תושבות' למתניתין שנשבין להקדום
נרוך הוא על כך: אלו חסידים כל קסיד הוא מעיקרו:
שלא ביישה וכו' שלא עברכו עבירה בילדותיכו לבייש את זקנותיכו:
אם אני כאן הכל כאן וכו' היה דורש לרבי' שלא יקטלו
ותומ' בשמו של הקב"ה אם אני כאן הכל כאן כל זמן
שאני קפץ בבית הזה ושכינתי שרויה בו יהא כבודו קייס
וינוחו הכל כאן ואס תקטלו ואסלק שכינתי מי יבא כאן:
ה"ג בתוספתא הוא היה אומר למקום שאני אוהב רגלי

רגלי מוליכו' אותי (ואף הקב"ה אומר) אם אתה
חבוא לביתי אבוא לביתך ואם אתה לא תבוא אל
ביתי אני לא אבוא אל ביתך שנא' *בכל המקום שמות כ
אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך:
אף הוא ראה גולגולת אחת שצפה על פני המים לח
אמ' לה על דאטפת אטבוך וסוף מטיפיך סס
יטופון. א"ר יוחנן רגלוהי דבר איניש אינון ערבין מסכת
ביה לאתרא דמחבעי לתמן מובילין יתיה. הנהו כלות
תרי כושאי דהוו קיימי קמיה דשלמה *אליחורף מלכים
ואחיה בני שישא סופרי דשלמה יומא חד חוויה ל ד
למלאך המות דהוה עציב א"ל אמאי עציבת א"ל
דקא מיחבעי מינאי הני תרי כושאי דיתבי הכא

מוליכות לותי אם תבא אל ביתי וכו' וכ"ל אף כאן
לריך לגרוס כן מזוס דאמר רבי יוחנן בתר רגלוהי דבר
איכים כו' ואי לא גרסינן לה מאי שייכא דרבי יוחנן הכא:
שצפה על פני המים שקתכו את ראשו והטילוהו למים
והכיר בו שהיה רולק ופגע בו עכבו ליסטי כיולא
בו: א"ל על דאטפת אטפוך על שהלפת גולגולת של אחרים
נמים: אטפוך הליפוך לאחרים עכבו: וסוף מטיפיך יטופון
עוד יבא יום ויליפו גולגלת' של אלו שהרגוך: ולאחרא דמחבעי
למקום שכגזר עליו למות מזס הוא מתנקם ליטול כשמתו: תמן
מובילין יתיה לזס רגליו מוליכות אותו: תרי כושאי על זס
שהיו יפין קרי להו הכי: אליחורף ואחיה פסוק הוא במלכים
שהיו סופרים לשלמה: דקא מחבעי מינאי אלו מתנקמין ממני

ענין לו מסרינהו לשעירי אמר להו אמטונהו למחוז' דלוז
עיין כי מטו אבבא שביבו למחר חויה למלאך המות
רש"ל דהוה קא בדח א"ל אמאי קא בדיחת א"ל היכא
פ' עגלה דאיבעו מינאי התם שדרתינהו פתח שלמה ואמ'
ערוך רגלוהי דבר איניש אינון ערבין ביה לאתרא דמתבעי
לתמן מובילין יתיה (גם בירושלמי):

לט **תניא** אמרו עליו על רשב"ג בשחיה שמח שמחת
סס בית השואבה היה נוטל ח' אבוקות של
אור בידו אח' וזורקן כלפי מעלה וזורק אחת ומקבל
אח' ואין אחת מהן נוגעת בחברתה וכשהוא משתחוה
נועץ ב' גודליו בארץ ושוחה ונושק את הרצפה וזוקף
מה שאין כל בריה יכולה לעשות כן וזו היא קידה

למעלה שהגיע זמכן למות ולא היה יכול ליטול כשמתן כאן
אלא כגזר עליהם למות כי אם נשער לו: מסרינהו שלמה:
לשעירים לשדים שהוא היה מלך עליהם כדכתיב ויצו שלמה
על כסא ה' למלך שמלך על העליונים ועל התחתונים:
אמטונהו למחוזא דלוז עיר אחת מלאך המות רצחי לעבור
בתוכה כדאמרינן בסוטה: ערבין ביה לשמים ומצליחים
ערבותן להוליכו למקום שכתבתי משם:
שני גודליו שלי אתי ידיו וכשען עליהם עד שהוא ונושק
את הרצפה לקיים מה שכתוב כי רגלו עמדיך את תכניה:
וזהו קידה האמורה בכתובים דאמר מר קידה על אפיים
אין לו להשתטח שלהגיע לארץ גופו אלא פניו בלבד מי (יודע)
[שיולע] לעשו' כן ונימיו של רשב"ג לא היה אחד מעומדי העזרה

לוי אחוי קידה קמיה דר' ואיטלע והא גרמא ליה והא אמר ר"א לעולם אל יטיח אדם דברי כלפי מעלה שהרי אדם גדול הטיח דברים כלפי מעלה ואיטלע ומנו לוי הא והא גרמא לי'. לוי הוה מטייל קמיה דרבי בחמניא סכינא ושמואל קמיה דשבור מלכא בחמניא מוגי חמרא אביי קמיה דרבה בחמניא ביעי ואמרי לה בר' ביעי:

תניא א"ר יהושע בן חנניא כשהיינו שמחי' שמחת בית השואבה לא היינו רואי' שינה בעינינו ביצר שעה ראשונ' לתמיד של שחר ומשם לתפל' השחר ומשם לקרבן מוספים ומשם לתפלת

יכול לעשות כן מלמ הוא: איטלע בעשה קנה לפי שמזוקף גופו מלעיו וחימו כשען על ידיו נתזקה לדקוף גופו למעלה כמלמ כל לחוכם זקיפתו על מתכיו: יטיח יזרוק לשון כמשקוי קשת: הטיח דברים במסכת תעניות עלית יצחק למרום ואין לתה מגיף על נכיך: הא והא גרמא היה כעכס נהעקת דברים וכנדק בשעת המחיכע כדקאמר במסכת שבת כפל תורת קדד סכיכא: קמיה דרבי בניתו שהיה כניך ומכבדים לותו לשמקו שהיה דולג תמיד בלרת ישראל ונקוליו כדקאמרינן בכלרים יומא דמקיך ניה רבי לתיה פורעני' לעלמא: שבוה מלכא מלך פרס היה: מוגי חמרא כוסות זכוכית מלאים יין ואין היין כשפך:

רבי יהושע בן הנניא מן הלויס המשוערים היה כדאמרינן בערכין וכבר הלך רבי יוחנן בן גודגדא לסייע את ר'

ע"ל מן המשולני ע"ב בערכין

מוספים ומשם לבית המדרש ומשם לאבילה ושחיה
ומשם לתפל' המנחה ומשם להמי' של בין הערבי'
ומכאן ואילך לשמחת בית השואבה איני והא"ר
יוחנן שבוע' שלא אישן ג' ימים מלקין אותו וישן
לאלתר [אלא ה"ק] מאי לאראינו שינה בעינינו לא
טעמנו טעם שינה קאמר דהוו מנמנמי אבתפי דהדדי:

מא ע"ש וכזכות הגולין

א"ל רב חסדא להההוא מרבנן דהוה מסדר אגדת'
קמיה מי שמיע לך הני ט"ו שיר המעלות
כנגד מי אמרן דוד א"ל הכי א"ר יוחנן בשעה
שברה דוד שיתין קפא תהומא ואבעי למ שטפיה
לעלמא אמר דוד ט"ו מעלו' ואחתיה אי הכי מעלו'
יורדות מיבעי ליה א"ל הואיל וארכרתן מלתא הכי
אתמר בשעה שברה דוד שיתין קפא תהומא ובעי
למשטפיה לעלמא אמר דוד מי איכא דידע דשרי

יהושע בן קרחה בהגפת הלתות: מלקין אותו כנגד לוח
ומצוה שילקה שבועה מפיו הרי הוא כנגע על העמוד של
לבן שהוא של זהב *שתין זה כנגע על דבר שחסר לו. וכשבועות
בגמ' תבן דהייבו שבועת שוא ויקיימין על זכות מכות וכגון שהתרו בו:
שלף זה בשעה שכרה דוד שיתין ולא סבירא ליה שמצית ימי
כנגע יגל נרחצת כנרתו ואי ס"ל שמא כתמלתו עפר לו לרורות
דגר ולריך לכרותן: קפא תהומא לף המים למעלה ויגל
שמ"ש ויגף הנרחל מתרגמי' וקפא פרחא: א"ל רב חסדא לדידיה:
הואיל וארכרתן הכי איתמר מי איכא דידע כו' דוד
לא היה מורה הלכה לפני מקיתופל רבו והוא היה שם:

למיכתב שם *אחספ' ומשדא ביה לאחותיה לדוכתיה זס
או לא ליכא דא"ל מידי אמר דוד היודע לומר ע"ב
ואינו אומר יחנק בגרונו נשא אחיתופל ק"ו בעצמו
ומה לעשות שלו' בין איש לאשתו אמרה תורה
שמי שנכתב בקדושה ימחה על מים לעשו' שלום
בין כל העולם כלו (לאביהם שבשמי') עאב"ו אמ'
ליה שרי כתב שם אחספא שדי ביה נחית תהומא
שיתסר אלפי גרמידי כיון דחוא דנחית טובא אמ'
כמה דמידלי טפי מירטב עלמא אמר ט"ו מעלו'
ואסקיה חמיסר אלפי גרמידי ואוקמי' באלפי גרמידי
אמר (אביי) [עולא] ש"מ סומכא דארעא אלפא
גרמידי והא קחזינן דאי כרו פורתא וקא נבעי מיא
אמר רב משרשיא הנהו מסולמי דפרת הוו:

אחספא מפני שהקרח לולל ויורד וחיכו לף כדי שירד
ויכוך על הנקב ונתגלה דספר (שמות) [שמואל] מפורש
שמלאו דוד על פני נקב התהום וכתוב בו שהי' זס מצות
ימי נרתצות: לעשות שלום בין איש לאשתו לנדוק את
הסוטה · ואס טהורה היא יהיה שלום ביניהם: שמו
שנכתב בקדושה שכתוב במגלה יתן ה' אותך לחלה ולצנועה
וגו' כדכתיב וכתב את החלות החלה הכהן וגו': כמה
דמדלי טפי מרטיב עלמא כמה שהתהום גבוה וסמוך
לארץ מתלקלק העולם והארץ מלמעלת פירותיה: אמר ט"ו
מזמורים של שיר המעלות: סומכא דארעא עובי הארץ
עד התהום: מסולמי מעלות העזרות נמקילות שבהם מי

מב משנה עמדו ב' הכהני' בשער העליון היורד מעזרת
נא ישראל לעזרת נשים ושתי חצוצרות בידם
ע"ב קרא הגבר תקעו והריעו ותקעו הגיעו למעל' עשירית
תקעו והריעו והקעו הגיעו לעזרה תקעו והריעו
ותקעו היו הוקעים והולכי' עד שמגיעין לשעה היוצא
למזרח הגיעו לשער היוצא למזרח הפכו פניהם
ממזרח למערב ואמרו אבותינו שהיו במקום הזה
אחוריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה והמה משתחוי'
קדמה לשמש ואנו ליה עינינו ר' יהודה אומר היו
נג שונין אותה לומר אנו ליה וליה עינינו: גמ' *איני
ע"ב

פרת עולין תמת הקרקע לפי שפרת מולאו גבוה מאד כדקאמר
בבכורות כל הנהרות למטה מפרת ומים היולאין מהר גבוה
אם דרך מתוקן להם עולים על הר כיולא בו ולא יותר
לפיכך אף הקופרים נהרים שבגבל הסמוכה לפרת מולאים מים:
תקעו וכו' זה סימן לילך למלחות מים לכיסוך מן הטילוק:
הגיעו לעזרה לקרקע עזרת נשים תקעו כו': היו
תוקעין והולכין בלו ג' תקרוכות מחריכין עד שמגיעין לשער
היולא מעזרת נשים להר הבית (היולא מן המזרח) [לשמולו
למזרח]. והשער ההוא מכוון כנגד שער שמעזרת ישרא לעזרת נשים
ויורדין ממערב למזרח וכשהיו בבבסין למקדש היו הולכין
ממזרח למערב דרך עליה: הפכו פניהם למערב לגד
העזרות וההיכל לומר דבר זה בבותיהו בבית ראשון היו
בופרין ולא היו פניהם לבית אלא אחוריהם להיכל וגו'
פסוק הוא ביחזקאל: שונין אותה כופלין אותה כדמפרשינן

והאמר רבי זירא כל האומ' שמע שמע כאומר מודים מודים דמי דאמרי חבי אנו ליה משתחוי' וליה עינינו מיחלות ת"ר ממשמ' שנא' *ופניהם קדמה איני יודע שאחוריהם אל היכל ה' אלא מלמד שהיו מפריעין את עצמן ומתריזין כלפי מטה: חניא בחולו של מועד בראשון מהו אומר *הבו מג לה' בני אלים. בשני מהו אומר *ולרשע נה אמר אלהים בשלישי מהו אומר *מי יקום לי עם מרעים. בר' מהו אומר *בינו בוערים בעם

ילקוט מ קדושי' פ' בתרא

תהלים כט ב שם לד

תנו ליה וליה עיניהו: כל האומר שמע שמע מתקין לותו שם כלומר מודים מטוס למקוי כב' רבויות: ליה אנו משתחוים וכו' לכיון דלתרתי מילי קא מדבר ליה תרי זימני ולא לקדק מלתא ליה לן נה: מפריעין מגלין: ומתריזין רעי: בחולו של מועד לסיכות: מהו אומר בזיר המוספי': בראשון ביום לקד דקמ"ס: הבו לה' וגו' וכל המזמור ע"ס שהיום תקלת שמקת בית השוקנה להייכו כנוד ועוז ונלחותו מזמור כתיב קול ה' על המים ע"ס כיסיך המים: ולרשע אמר גו' וכל המזמור דברי כנוסים הס לנלסמים לעזרה למלות הקג ושמקים שמקת הקג ומוכיקס מה לך לספר קקי כלום' למה לך לנת לבית זה עם שלר עמי לס לינך קוזר בתשוכה ונלחותו עזמור כתיב זנק לנלהים תודה וגו' ע"ס שקג הסוכית זמן בל תלקר הוא לנ' רגלים כסדרן וסיף המזמור זונק תודה יכנלכבי וגו': מי יקום לי עם מרעים ובינו בוערים נמזמור לקד הס

תלים פ"ו בחמישי מהו אומר *הסירותי מסבל שכמו כפיו
שם פ"ג וגו'. בששי מהו אומר *ימוטו כל מוסדי ארץ

ובינו נוערים מוקדם ומי יקום לי מלוקר והם מקדימין את
המלוקר וכרלה בעיני מפני שפרשת מי יקום לי עם מרעים
מסבבת על כרחם שהיו מטעבדים בבית שני תחת מלכי
פרס ומלכי יון ומלכי הרס ולעם"כ לריכים כמבעים מלשמ שמחת
מלנם ומתפללין מי יקום לנו להגילנו מהמרעי' החלה וגו'
לולי ה' עזרתה לי כמעט גו' וגם נרוב שרעפי בקרבי וגו'
כלו' לף לפי לרותיהו לין לנו כמבעים מלנח להשתעשע
בתקומך כו' עד סוף המזמור ולמקרתו בינו נוערים בעם
מפני שעבדו זמן מתנות עכיים שהוח זמן לסיף זמן לקט
שכלה ופלה ומעשר עני וכשמגיעין ימים הלקרונים שהם
קרובים לפרוס ולשיב לבתיהם קורים לפניהם להוכיחם שיעשו
כרלוי ולע"פ שהמעשרות בלנעה ולח יחמרו מי רולנו ומי
ידעבו לכך לומר בינו נוערים בעם שלומרים בלבם מי יגיד
מעשינו הנוטע לוזן הלח ישמע לם יולר עין הלח יביט
היוסר גויס הלח יוכיח עד מי יקום לי: הסירותי מסבל
שכמו דברי תכיזומים הם לם תזכו בלרה קרלת ולחלנך
לעבך בסתר רעם לנחנך על מי מריבה וגו' על המים
שבדוקין עליהם בקנ לפי מה שהני בוחנך לסספיק לך ע"פ
שמתפללין על הגשמים ולריכין להם וכתיב במזמור זה לנכי
ה' לולהיך המעלך וגו' שחלק להם ברכה וסוף המזמור
ויאכילהו מקלב קטה ומלור דבש לשניעך: ימוטו כל מוסדי
ארץ במזמור לולהים כלב בעדת לל ולומר כל המזמור ע"פ

ואם חל שבת להיות באחד מהם ימוטו נדחה:
א"ר אלעזר הני ע' פרים כנגד מי כנגד ע' אומו' מד
פר יחידי למה כנגד אומה יחידה. משל סס
למלך ב"ו שאמר לעבדיו עשו לי סעודה קטנה ע"ג
כדי שאהנה ממך. א"ר יוחנן אוי להם לאומות
שאבדו ואין יודעין מה שאבדו בזמן שבית המקדש
קיים מובח מכפר עליה' ועכשיו מי מכפר עליה':
ת"ר מעשה במרים בת בילגה שהמירה דתה מה
והלכה ונשאת לסרדיוט אחד ממלכי יוונים נו
כשנכנסו יוונים להיכל היתה מבעטת בסנדלה ע"ב
ע"ג המובח ואמרה לוקום לוקום עד מתי אתה ע"ב
קרבנו
שבתוב בו עכי ורם הלדיקו ואלו הן מעשרות שבך הוא כדרך כמו הוא
בשחיטת חולין לדק מטלך ותן לו בפ' הזרוע לח ידעו ולח שטוף
יבינו ומי שליבו כוחן לבו להבין לכך בשבכה יתהלכו זו מיתה הכבשים
כדרכן בל' פרקים הללו מתרגמ וכו' במולחי הבא שבכל
שנה מפני גזל מחכות עכיים וגורם קללה ורעבון לעולם שימוטו
בו כל מוסדי חרץ: ואם חל שבת בא' מהם ידחה שיר
המועד מלפני שיר השבת: ימוטו ידח' שהוא שיר לחרון ובדחה
מפני שלמדו בח' בשבת שיר שהי' רגלי לומר לתמול שלין מדלגים
סדר השיר ובב' לומר שיר של לקד בשבת כמלא לחרון בדחה:
שבעים פרים פרי הבא שבעים הם כנגד מטל שליבי: כנגד
שבעים אומות לכפר עליהם: שאהנה ממך חין
לי הכיה וקורת רוח בטל חלו חלח בטלך:
מרים בת בילגה מפורש בילגה היתה וכן שמה: כשנכנסו
יווני' להיכל ניתי מתתיהו בן יוחנן: לוקום הוא זאב בלשון

מכלה. ממונן של ישראל ואו אתה עומד עליהם בשעת הרחק וכששמעו חכמי' בדבר קבעו את מבעת' וסחמו את חלונה ויש אומרים משמרתו שוהה לבא ונכנס ישבב אחיו עמו ושמש תחתיו ואף ע"פ ששביני הרעים לא נשחברו שביני בילגה נשחכרו שבילגה לעולם חולקת בדרום וישבב אחיו בצפון. בשלמא למ"ד משמרתו שוהה לבא היינו דקנסינן לה לכולה משמרה אלא למ"ד מרים בת בילגה שהמירה דתה *איהי חטאה ואנן קנסינן לכולה משמרה אמר אביי אין כדאמרי אינשי שותא דינוקא בשוקא או דאבוה או דאמוה ומשום

נ' הנמ' מזיס נדמ' קנסי' ליה לדידי'. ודקאמרי' לת מניה קיל מחללת הייכו לומר מדור שוי ילד וכו' ולא לקנס ר"ש

יוכי: וכששמעו חכמים בדבר לחתר שגגרה יד בית משמרתי: סחמו חלונה של משמרתה ולקמן פריך משום דידה קנסינן לכולי משמר': משמרתו של בילג' שוהה לבא כשמגיע שנת שלה לת היו נלים ומוכחת מלתת שלין העבודה תכינה עליהן: ונכנס ישבב אחיו סדר משמרת בילגה לנת לאחרי ישבב וכשישבב לאחיו יולת בילגה בכנסת וכשהה משמרת בילגה לנת עכב ישבב במשמרתו ולא ילת ולכך קנסוה: ואע"פ שכל שכיני הרשעים לא נשחברו (דכתי') לוי לרשע ולוי לשכנו: שכיני בילגה נשחברו הייכו ישבב: שבילגה לעולם חולקת בדרום אפילו בכניסתה: וישבב לעולם בצפון אף בילאתו ושבא הוא להס לחולקין בלפון: משום ברתיה קנסינן ליה לדידיה כלו' ואפילו לאניה לא היה למקנסיה: שותא דינוקא בשוקא או דאבא או דאימא

אביה ואימיה קנסינן לכולה משמרה אמר אביי אוי לרשע ואוי לשכינו *טוב לצדיק טוב לשכינו שנא' *אמרו צדיק כי טוב כי פרי מעלליהם יאכלו:

כדי לסיים בדבר טוב לומר זה רש"י יצניה ג

ביצה פרק ראשון ביצה

אושפזיכניה דרב פפא ואמרי לה ההוא גברא ד' דאתא לקמיה דרב פפא הוו ליה חנך בצים משבת לי"ט אתא לקמי' א"ל מהו למיכלינהו למחר א"ל ויל האידנא ותא למחר דרב לא מוקים אמורא עלויה מיומא טבא לחבריה

מצל הדיוט מה שהתינוק לומר בשוק לו מלניו לו מלמו במע לף ז חס לל שמע' מלניה מנזה העבודה לל לומרה כן. שותל דבור כמו לל תפיקו לבו שותל ובקלוטין שותל דמר לל ידעכל: אוי לרשע ואוי לשכנו בתורת כהנים תנייה ומלמו לת הלבנים נגע בלבן שנמקלוע שביהן קולפין לע"פ שהכגע לל נולה חלל בניתו של זה מקמת שהיתה עיבו לרה בכליו קנרו לקה נשנילו מכלן לומרו לוי לרשע לוי לשכנו וממילל טוב לצדיק טוב לשכנו שהרי מלה טובה מרובה: דרב לא מוקים אמורא עליה לל היה מעמיק חובגמן לפניו לדרום דרשה נרנים: מיומא טבא לחבריה פלוג' משעשה היום י"ט דהייבו לאקר סעודה עד מקר:

סס משום שכרות כי אתא למחר א"ל *איכו השתא
ע"ג אישתלאי ואמרי לך רב ור' יוחנן הלכ' כר' יוחנן
האמ' רבא הלכתא כותיה כרב בהני תלת וכו':

יום טוב

פרק שני

א ת"ר מעשה בר"א שהיה יושב ודורש כל היום
טו כלו בהלכות י"ט יצתה כת ראשונה אמר
ע"ג הללו בעלי פטסין. כת שניה אמ' הללו בעלי חביות.
כת שלישית אמר הללו בעלי כדין. יצתה כת
רביעית אמר הללו בעלי לגינין. כת חמישית
אמר הללו בעלי כוסו' התחילו כת ששית לצאת
אמר הללו בעלי מארה נתן עיניו בתלמידים

משום שכרות דרך לוריי הוה מורי בדרשה שלו כדלמרינן בכריתות ומכור מסור להורות דכתיב יין ושכר אל תשת וכתיב ולהורו' את בני ישראל: איכו השתא אם הוריתי לך את מתוך שכרותי: אישתלאי שכחתי ושגיתי והייתי מורה בו היתר מעוס דק"ל בזבחי דוכתין רב ורבי יוחנן הלכה כר' יוחנן עכביו יפה דקיתיך עד היום ונזכרתי:

שהיה יושב ודורש כי"ט: יצתה כת ראשונה לסעוד סעודת י"ט והכיקוהו דורס: בעלי פטסין קניות גדולות הכיגו להם בחכומלין ומסך מצתלות לפיכך מהרו לנחת כלו' בעלי ככם הן וחינן יגיעין לשמוע תורה: הללו בעלי מארה שהיה עיו

התחילו פניהם משתנין אמר להם בני לא לכם אני אומר אלא להללו שיצאו שמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה בשעת פטירתן אמר להם לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדוננו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכ'. אמר מר שמניחין חיי העולם ועוסקין בחיי שעה והא שמחת י"ט מצוה היא ר"א לטעמיה דאמ' שמחת י"ט רשות דתניא ר"א אומר אין לו לאדם בי"ט אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה רבי יהושע אומר חלקהו חציו לה' וחציו לכם א"ר יוחנן ושניהם מקרא אח' דרשו כתוב א' אומר *עצרת תהיה לכם היא ביצד ר' אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם ור' יהושע סבר חלקהו חציו לה' וחציו לכם מאי לאין נכון לו [אר"ח] למי שלא הניח ערובי תבשילין א"ר למי שלא היה לו להניח ערובי תבשילין אבל מי שהיה לו להניח ולא הניח פושע הוא. מאי כי חדות ה' היא מעוזכם א"ר יוחנן משום

דנריש יו מדנר כמ

המדרש מתרוקן מלא וגלגלי הדגר וקשה בעיניו. עד מתי הם יושבים ל"ג: התחילו פניהם משתנין כסנורין שכועס על כת שבת מפני שלקרו לכת וכל שכן עליו: חיי שעה מעודה: אכלו משמנים מקרח היח בספר עזרח עד כי חדות ה' היח מעוזכם: שלא היה לו להניח כגון שלבדה לו לגבידה מעי"ט ומקוה כל היום לקריה: חדות ה' שמקה

ר"א בר"ש אמר להו הקב"ה לישראל בני לוו עלי
וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע:
ואי"ר יוחנן משום ר' אלעזר בר"ש הרוצה שיתקיימו
נכסיו ויטע בהם אדר שנא' *אדיר במרום ה'
אי נמי אדרא כשמיה כדאמרי אינשי מאי אדרא
דקיימא לדרי דרי תניא נמי הכי שרה שיש בה
אדר אינה נגולת ואינה נחטסת ופירותיה משתמרין:
שמתם עומים נשניל ה' הרי היח מעוזכם היח תעזור לתכם
לשלם הקפותיכם והלוחתיכם שתלוו נשנילה:
שיתקיימו לו נכסיו שלח יהח לחדם קומסן וגחל שדות ממנו:
יטע בהן אדר לילן קשוב הוח ים לו שם למרקוק
ולומרים פלוני ים לו לחדר נשדהו ומתוך כך היח נקרחת
על שמו וחס הולך למדינת היס ונח לחקר והקזיק נה ים
לו עדים הרנה שהיתה שלו וחלו מכרה היה הקול יולח
להיות נקרחת על שמו של שכן: שנאמר אדיר במרום
ה' כלומר שחדר לעון קיוס וקוזק הוח ולכך נקרח חדר:
כשמיה כשמו שמפרשין נכי חדם חת שמו: נחמסת קמסן
יהיב דמי חלח שלוקח נכך ויש קול לדנר והיוס לו מקר
מזמינו לנ"ד: ופירוחיה משתמרין לח ילעגח מלי היח י"ש
שנוטעים לותה על הגבולין ויש לו עכשיו הרנה והוח לשדה
לגדר ולי כרמה שהוח מין עשב קשוב וזרעו מתערב עם
הפירות ונשדה לנן קלשר ומשתמרת התנוחה מן הכנימה
והמולעים שריק לותו זרע מנריקן והורגן כדלמריכן נקומטון
שמשמר התנוחה נמסכת שנת:

תלים לג

תני רב תחליפא אחורי דרבנאי חוונאה *כל ב
מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ה ועד י"ה ס"ס
חוץ מהוצאת שבתות והוצאת יום טוב והוצאת ט"ז
בניו לתלמוד תורה שאם פוחת פוחתין לו ואם
הוסיף מוסיפין לו א"ר אבהו מאי קרא *תקעו ת"ל ס"פ
בחודש שופר בכסה ליום חגנו איזהו חג שהחדש
מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה וכתיב *כי ס"ס
חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב מאי משמע
ורהאי חק לישנא דמוניי הוא דכתיב *ואכלו את נ"ל
חקם אשר נתן להם פרעה. מר זוטרא אמ' מהבא מ"
*התריפני לחם חקי. תניא אמרו עליו על שמאי מ"ל ל
הזקן כל ימיו היה אוכל לכבוד שבת מצא בהמה

כל מזונותיו של אדם כל מה שעתיד להשתכר בשנה שיהא
כיון שיום קלוב לו כך וכך ישתכר בשנה זו ויש לו
ליזהר מלעשות יליה מרובה שלא יוסיפו לו שכר למזונותיו
שלא מה שנכשקו לו: חוץ מהוצאות שבתות לותן לא פשקו
לו מה ישתכר לצורכן ומהיכן תבואתו שלא לפי מה שרגיל
ממליכין לו לשעה לו לשכר שעה: פוחתין לו כלו' ממליכין
לו שכר מועט: מאי קרא שקולניס מזונותיו נר"ה: שהחדש
מתכסה בו שהלבנה מתכסה בו שחיבה כרחית לכל לדס
שלא שקרית ליושבי מזרח ושרבית ליושבי מערב כלשמריכן
נר"ה כ"ל שעי מתכסי סיהרא: הוי אומר זה ר"ה דשלו
שחר י"ט בכר כשמלאת הלבנה במקלת וברחית בכל מקום:
בכסא ליום חגינו שנקדם קלי תקעו בקדום הלבנה שופר

נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנה מניח
את השניה ואוכל את הראשונה אבל הלל הזקן
מדה אחרת היתה בו שכל מעשיו היו לשם שמים
תלים סח שנא' *ברוך ה' יום יום תניא נמי הכי ב"ש אומרים
מחר שביך לשבתיך וב"ה אומרי' ברוך ה' יום יום:
ג א"ר חמא בר חנינא הנותן מתנה לחברו אין צריך
סס להודיעו שנא' *ומשה לא ידע כי קרן עור פניו
ממות לד וכו' (בשבת פ"ק). א"ר (יוסי) [יוחנן] משום ר' שמעון
שנת בן יוחאי כל מצוה שנתן הקב"ה לישראל נתן להם
פ"ק בפרהסיא חוץ משבת שנתן להם בצנעא שנאמ'
ונ"ש רמ"ש *ביני ובין בני ישראל אי הכי לא ליענשו עבו"ם
סס לש עלה שבת אודעינהו מתן שכרה לא אודעינהו ואי
ונ"ן בעית אימא מתן שכרה נמי אודעינהו נשמה יתירה
נרמב"ן בחומש לא אודעינהו דאר"ש בן לקיש נשמה יתירה

כשהיה מתכסה ביום קגנו ואוכל את הראשונה כמלא
לוכל' לזו כדי שתהא היפה כאכלת בשבת דהויא לה לאכילתה של
ראשונה לכבוד שבת: לשם שמים נוטל שתוודמן לו כאה
לשבת: מחר שביך לשבתיך מאחד בשבת שלך תן לנך לשבת
הבאה: יום יום יעמוס לנו את נרכנו ועזרתנו:
אינו צריך להודיעו לומר שלא יהא זה יושב ותוהה מהיכן בא
לו דבר זה: ומשה לא ידע שמא נתן לו הקב"ה קרן עור
פניו ולא הודיעו: לא ליענשו עבו"ם עלה ואלו מאכלן שקיר
הקב"ה להעניקן על התור' ועל המלו' דכתי' חרק מעניר למו הופיע
מהר פארן וכתיב אלוה מתימן יבא: נשמה יתירה רוקב לא

נותן הקב"ה באדם ע"ש ולמוצאי שבת נוטלין אותה
הימנו שנא' *שבת וינפש ביום ששבת וי אברה נפש: שמות לד
ההוא סמיא דהוה מסדר מתניתא קמיה דמר סס
שמואל חוייה דהוה עציב א"ל אמאי עציבת ע"נ
א"ל דלא אותיבי ערובי תבשילין א"ל סמוך אדידי
לשנה חוייה דהוה עציב א"ל אמאי עציבת א"ל
דלא אותיבי ערובי תבשילין א"ל פושע את לכולי
עלמא שרי ולדידך אסיר:

שוב מעשה בתלמיד אח' מתלמידי ב"ה שהבי' כ
עולתו לעזרה לסמוך עליה מצאו תלמיד אחד ע"נ
מתלמידי ב"ש א"ל מה זו סמיכה א"ל מה זו שתיקה
שתקו בנזיפה והלך לו אמ' אביי הילכך האי צורבא
מרבנן דאמ' לי' חברי' מילתא לא ליהדר לי' מילתא

לאכוחה ולסמוכה ולהוי' פתוק לרוקה ויאכל ויסתה ואין כפתו קלה
עליו: וינפש דרשינן ליה לוי על הנפש שהלכה לה:
מסדר מתניתא שהיה יודע מסכיות בגרסא ומקזר עליה לפני
מר שמואל שהיו סלורות נפיו בעיקרן: סמוך אדידי
דמערבנא לכולא כהדעת שהיא עירו: לשנה לשנה הלקרת
ולא השכה היה שאין יכול להניק ולהתכות: לדידך אסור
שאין דעתי על המזידים והפושעים שהיכס קרדים על דברי חכמים:
שוב מעשה וכו' לאחר המעשה הזה היה המעשה בתלמיד
אחד וכו': מה זו סמיכה שאתה רולה לסמוך ולעבור
על דברי ב"ש והלא אנו מולקים עליכם: א"ל מה זו
שתיקה שהיה לך לשתוק ואינך שותק: שתקו בנזיפה בגערה:

טפי ממאי דא"ל חבריה דאיהו א"ל מה זו סמיכה
ואיהו א"ל מה זו שחיקה:

כא בעא מיניה רב אויא סבא מרב הונא בהמה חציה
של עכו"ם וחציה של ישראל מהו לשחטה
כי"ט א"ל מותר א"ל וכי מה בין זה לנדרי' ונדבו'
א"ל עורבא פרח כי נפק א"ל רבה בריה לאו הייט
רב אויא סבא דמשחבח ליה מר בגויה דגברא רבה
הוא א"ל ומה אעביד לי' אני היום *סמכוני באשישו'
רפדוני בתפוחים וכעא מנאי מלתא דבעיא טעמא:

סס מעשה בשמעון ההומני שלא בא אמש לב"ה
בשחרית מצאו יהודה בן בבא א"ל מפני
מה לא בא אמש לב"ה א"ל בלשת באה לעירנו
ובקשה לחטוף את כל העיר וישחטנו להם עגל
והאכלנום ופטרנום לשלום א"ל תמה אני אם לא

מה בין זה לנדר ונדבה שחלין לו וקלין לגבוה וחסור
לצוקטן מפני קלן גבוה: עורבא פרח עורב פורח למעלה
הגיעו לנדר לחתר: כי נפק רב לויט: א"ל רבה בריי'
נר רב הוכח לחניה: לאו הייט וכו' ולמה דקיתו והלך לו
נכלימה: אני היום סמכוני באשישות י"ט הוא ורפדוני
לרגיס וקליתי מעורך הדרשה וקורח לכי עלי סמכוכי בחפיסות
הגיעו לי סעודה וחסעוד: דבעיא טעמא ולריך לכי
להרהר ולעיין בה:

התימני מתמכת היה כדכתיב שמעון קתן התמכי מתמכת:
אמש כלו' בין הערבים של י"ט: בלשת קיל גדול

יצא שכרכם בהפסדכם שהרי אמרה תורה לכם
ולא לעכו"ם:

כג למימרא דר"א בן עוריה חרא פרה הויא ליה
והאמר רב ואמרי לה א"ר יהודה אמ' יג' שנת
רב תליסר אלפי עגלי הוה מעשר ראב"ע מעדריה מגדה נא
כל שתא ושתא תנא לא שלו היתה אלא של שכנתו
היתה ומתוך שלא מיחה בה נקראת על שמו:

אין צדין

פרק שלישי

ד אמר רב לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש
כד אפי' שעה אחת דאנא ולוי הוינן קמיה דרבי
ע"ג יי אמרה להא שמעתא באורת' אמר מותרין באכילה
בצפרא אמר מיתרין לקבל אנא דהואי בי מדרשא
הדרי בי לוי דלא הוה בי מדרשא לא הדר ביה:

ה תניא לא יאכל אדם שום ובצל מראשו אלא
כה *מעליו ואם אכל הרי זה רעבתן. כיוצא בו
ע"ג לא ישתה אדם כוסו בבת אחת ואם שתה הרי
מיגלין זה גרגרן ת"ר השות' כוסו בבת אחת ה"ז גרגרן
מגד שנים דרך ארץ שלשה מגסי הרוח:
היגלין
רש"י. על גדולי גוים שמקפצים וטולטים לגלול שלג: יצא שכרכם
הסור' שתכלתם בממון ילך וחבר בגדיל הפסד עוכם שתעכבו
רש"ל על קלול י"ט:
פ' כ"ג

גס אמר רמי בר (חמא) [אבא] חצובא מקטעא רגליהון דרשיעיא נטיעה מקטעא רגליהון דקצביא ובועלי נדות תורמוסא מקטעא רגליהון דשונאיהם של ישראל שנאמר *ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלי ואת העשתרו' וגו' ויעובו את ה' ולא עבדוהו ממשמע שנא' ויעובו את ה' איני יודע שלא עבדוהו אלא מה ת"ל ולא עבדוהו א"ר אלעזר אמר הקב"ה

חצובא מקטעא רגליהון דרשיעיא עצב שרציו כוקנים ויורדים עד העמק ואין מתפשט לצדדין כלל וכוטעין אותם בין גבולי שדות ובו תיקס יהושע ליזרחל את הארץ מקטע רגליהון דרשיעיא ליום הדין שגוזלין וקומסין ומסיגין גבול ואין למדים ומקלונא: נטיעה מקטע רגליהון דקצביא כטיעה דערלה שאמרה תורה להמתין ג' שנים מלאכול פריה מקטע רגלי הקלנים הממהרים לאכול קודם הפסח וכיתוק ופעמים שכמלאת טרפה וכן בבועלי נדות שאין יכולין להמתין עד שתטבול: תורמוסא מין קטניו' עגול כמין עדשה ורקב כמעה קטנה והוא מר מאד עד שטולקין אותו ז' פעמים וכעשה מתיק וטוב עד שנאכל למטעמים בקמוץ סעודה: מקטעא רגליהון דשונאיהם דכתי' ז' ע"ז נהפי קרא (ויעבדו את הבעלי' ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי צדון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים) ולבסוף ויעזבו את ה': מאי ולא עבדוהו לשון קבלה הוא שהיה קובל עליהם הטריקוני והקיטוני ז' פעמים בשיטול

אפי' כתורמוס זה ששולקין אותו ד' פעמים ואוכלין
בקינוח סעודה לא עשאוני בני:

הנא משמיה דר"מ מפני מה נתנה תורה לישראל ו
מפני שעוין הן (שנא' *מימינו אש דת למו) זס
ותנא דבי ר"י [מימינו] אש דת למו [אמר הקב"ה] דברי' נג
ראוין הללו ליתן להם דת של אש א"ד דחיהם
של אלו אש שאלמל' (לא) נתנה תורה לישראל
אין כל בריה יכולה לעמוד בפניהם היינו דארשב"ל
ג' עזין הן ישראל באומות כלב בחיות תרנגול
בעופות (במתניתא תנא) [וי"א] אף עז בבהמה
דקה וי"א אף צלף באילנות:

משנה אומר אדם (לחנוני) [לחברו] מלא לי כלי ז
זה אבל לא במדה ר' יהודה אומר אם כט
היה בכלי של מדה לא ימלאנה מעשה באבא
שאול בן בטנית שהיה ממלא את מרותיו מערב

התורמוס ולקר כל זמת לח כתבתי בעיניהם: התורמוס
הזה לקר שהטריק בעליו ז' פעמים הוא קוהר למוטב והם
הטריקו את נורמם להניח עליהם פורענות להכעיסו ד'
ע"ח חלה ולח קזרו להם:

שהן עזים (בדעתם) וכתבה להם תורה שיתעסקו בה והיא
מתנת כחם ומכנעת לבם: דחיהם של אלו מכהגם
של חלו שעזים הם כחם: מימינו אש דת למו מימיכו כתן
להם התורה מפני שהם דת למו הרבה מקרחות ים קסרים כזה:
עזים קשים לבלק: צלף באילנות לח ידעתי מהו עזות שלו:

ר"ש ונותנן ללקיחות ביו"ט אבא שאול אומר אף במועד (היה) עושה כן משום בירורי המדות וחכ"א אף בחול עושה כן משום מיצוי המדות. גמ' תנא אף במועד עושה כן מפני בטול בה"מ: ת"ר הוא כנס ש' גרבי יין מן בירורי המדות וחברו כנס ש' גרבי שמן מן מיצוי המדות וחביאום לפני הגוברי' בירושלים אמרו להם אין אתם וקוקי' לכך אמרו

תנא אף (בחש"מ) [במועד] עושה כן מפני בטול ב"ח

שהיה קכס גדול ונלים רבים לבחול היטבו ובמועד רבים עוסקין בתורה אלין טרולין במלאכה והיה ממלאם בלילה אלין זמן בהמ"ד כדי שיהא פנוי ביום ולמלן דגרם בתכיתא מפני בירורי המדות מכרם הכי מפני ביטול בית המדרש אל בחי המועד אלא היה פנוי לשהות ולבדר מדותיו אלא ירתיבו לפיכך ממלאם בלילה: הוא כנס וכו' מחכתן יין בקבית במדה כך וכך לוגין ומכר ממנה עד שמלא קשבוכו כמלא כל הנותר בקבית על ידי בירורין שהרתיק היין כשמוליאו ועלה לומית לחקום"ה בלע"ז ולין המדה מלאה והן נקרלים בירורין לפי שמבררין לותן מן היין כשעותהו ח"כ על ידי דקליטי ושיגי ושמן יש בו מלוי מפני שמדבקת בשולי המדה ולופכותיה וכיון שכיק בירורים ולא בשמן: וחבירו כנס וכו' כלפרש' בבירורים: הגזברים של הקדש לעשות בהן לרבי הקדש אם ירלו והם לא הקדישוה כספורין אין יכולין להקדיש שחיבו שלהם ח"כ יכולין והוה גזל בעולה: אמרו להם חכמים: אין אתם זקוקין לכך הואיל ומחקלה לא כתכוונתם לגזל שהלוקחין מוקלין ע"י טרדן ומרולתן שאין יכולין לשהותו ועוד דקא ידעי ומקלי:

להם אף אנו אין רצוננו בכך אמרו להם הואיל והחמרתם על עצמכם לכו ועשו בהן צרכי רבים דתניא גזל ואיני יודע ממי גזל ילך ויעשו מהם צרכי רבים מאי היא א"ר חסדא בורו' שיחין ומערו':

המביא כדי יין

פרק רביעי

ואמר רב נחן בר אבא אמר רב כל המצפה לשלחן חברו העולם חשך בעדו שנאמר גנודד הוא ללחם איה ידע כי נכון בידו יום חשך רב חסדא אמר אף חייו אינן חיים ת"ר ג' חייהם אינן חיים אלו הן המצפה לשלחן חברו ומי שאשתו מושלת עליו ומי שיסורין מושלין בגופו וי"א אף מי שאין לו אלא חלוק אחד ות"ק נאמאי לא חשיב לה) אפשר דמעיין במניה:

ט לב ע"ב לעיל סו ע"ב ג' כתים ניע"ם שלימו יכול לשלמם

אף אנו אין רצוננו בכך ליהנות מגל לחבירים: ואמרו להם קמיים מ"ב אין לכם לעשותן הקדם לגלח לעצות בהם לרבי רגיס ויהנו מהם הבגזלים: ואינו יודע למי גזל שגזל לחבירים רגיס: בורות שיחין ומערות שמתכנסין בהם מים וצותים מהם ובנ"ק מפרם מלי נור ומלי סיק ומלי מערה: בערה: כבגדו כמו שכת בעדו כלי' קשך פרוס לפניו הבל עליו כקשך: נכון בידו מזומן לגלו: מי שאין לו אלא חלוק אחד אין יכול לכנסו וכיכים מלערים לותו: דמעיין במניה מפלה לת כלי מן הכיכים:

משילין

פרק חמישי

לה תנן ר' ישמעאל אומר נזיר לא יחוף ראשו בארמה
ע"ג מפני שמשיר את השער:
לט ת"ר ה' דברים נאמרו בנחלת הנחלת כרגלי הבעלי'
ושלהבת בכל מקום נחלת של הקדש מועלין
בה ושלהבת לא נהנין ולא מועלין נחלת של נכרי
אסורה ושלהבת מותרת המוציא נחלת לרשות
הרבים חייב ושלהבת פטור המודר הנאה מחבירו
אסור בנחלתו ומותר בשלהבתו:
מ ת"ר אלו הן מדבריות ואלו הן ביתיות מדבריו'
כל שיוצאות בפסח ורועות באפר ונבנסות
ברביעה ראשונה ואלו הן ביתיות כל שיוצאות
ורועות חוץ לתחום ובאות ולנות בתוך התחום רבי
אומר אלו ואלו ביתיות הן אלא אלו הן מדבריו'
כל שיוצאות ורועות באפר ואין נבנסו' ליישובלא
ביומות החמה ולא ביומות הגשמים:

נחלת של עכו"ם שכח' לח ידנק בידך מלומה מן המוכס
אסור בנהנתו ומותר בשלהבתו:
ונבנסות לישוב: ברביעה במרקחון:

כי נח נפשיה דאהרן אכתי הוה סיחון קיים דכתי' ב
*ויושמע הכנעני מלך ערד מה שמועה שמע ע"נ
[שמע] שמח אהרן ונסתלקו ענני כבוד כסבור ג
ניתנה רשות להלחם עם ישראל והיינו דכתי' *ויראו מדבר כה
כל העדה כי גוע אהרן וא"ר אבהו אל תקרי ויראו ספ כ
אלא וייראו כדר"ל דאמר ר"ל כי משמש בארבע
לשונות אי דילמא אלא דהא מי דמי התם כנען
הבא סיחון תנא הוא סיחון הוא ערד הוא כנען
סיחון שרומה לסייח במדבר כנען ע"ש מלכותו
ומה שמו ערד שנו א"ד ערד שרומה לערוד במדבר
כנען ע"ש מלכותו ומה שמו סיחון שמו:

תניא דברים שאמר חנני לנחמי' בכסליו אמרן
נחמי' למלך בניסן. דברים שאמר חנני ספ
לנחמי' בכסליו שנא' *דברי נחמי' בן חכלי' וגו' ע"נ
ויבוא חנני אחד מאחי הוא ואנשי' מיהודה ואשאלם נחמי' פ
על היהודים הפליטה אשר נשארו מן השבי
ועל ירושלים ויאמרו לו הנשארים אשר נשארו
מן השבי שם במדינה ברעה גדולה ובחרפה וחומת
ירושלים מפורצת ושעריו נצתו באש. אמרן נחמי'
למלך בניסן שנא' *ויהי בחודש ניסן שנת עשרי' ספ ג
לארתחשסתא המלך יין לפניו ואשא את היין

אלא ויירא כתגלו: וכדר"ל כי גוע כתיבת טעס הוא
לדבר שלפניו כתגלו העדה לפי שגוע אהרן שלי כי
גל' לשוכות מקומם וכו': סייח עיר בן סום: ערוד תקוע הגר:

ואתנה למלך ולא הייתי רע לפניו ויאמר לי המלך מדוע פניך רעים ואתה אינך חולה אין זה כי אם רע לב ואירא הרבה מאוד ואומר למלך המלך לעולם יחי' מדוע לא ירעו פני אשר העיר בית קברו' אבותי חרבה ושעריה אוכלו באש ויאמר לו המלך על מה זה אתה מבקש ואתפלל אל אלהי השמים ואומר למלך אם על המלך טוב ואם ייטב עבדך לפניך וגו':

א א"ר אבהו כורש מלך כשר היה לפיכך מנו לו סס כמלכי ישראל מתקיף לה רב יוסף אם כן עורף קשו קראי אהדדי דכתיב *ושציא ביתא דנא עד יום תלתא לירח אדר דו היא שנת שית וגו' לכינת הקושיא להוביח כן הכתוב כי כשעלה עזר' מנה לו מלשרי כמלכי אוה"ע). [א"ר יצחק] ל"ק כאן קודם שהחמיץ כאן לאחר שהחמיץ. מתקיף לה רב כהנא סס ומי החמיץ והכתיב *ומה חשדן ובני הורין ודכרין ד ואימרין לעלוון לאלוה שמי' חינטין מלח המר ומשח כמאמר כהניא דו בירושלם להוי מחויב להום

כורש מלך כשר היה כלומר על סס שהי' כשר קרחוהו כורש ושמו מעיד עליו לפיכך מנו לו כמלכי ישראל מכיסן ולא כמלכי לה"ע מתשרי: החמיץ נעשה רשע כשעלה עזרא כגר הקמיץ: ומי החמיץ כשעלה עזרא: והכתיב בלגרת שלק ג"ד עזרא לפקות שהיו לו בארץ יהודה: ומה חשחן כל מה שיקפלו הכהנים תנו להם מעלי:

יום ביום די לא שלו א"ל ר' יצחק [ר'] מטונך דו
להוון מהקרבין ניתוחין לאלה שמיא ומצלין לחיו
מלכא וכנותי ומאן בעיד הכי לאו מעלויהא הוא
והתנוא האומ' (חגו) כלע זה (לפלוני) לצדקה בשבילנ"נ פ"ק
שיחיה בני ובשביל שאוכה לחיי העולם הבא ה"ז זה
צדיק גמור לא קשיא כאן בישראל כאן בא"ע ואי
בעו' אימ' מנא לן דאחמיץ מהכא *נדבכין דו אבן תענית
גלל תלתא ונדבך די אעא חדת וגו' למה ליה למעבד פ"ק
הכי סבר אי מרדו בי יהודאי איקליה בנורא אמר ויגילס
שלמה לא עבד הכי והכתיב *שלשה טורי גזית פ"ד
ושור כרוה' אתוים שלמה עבד מלמעלה ואיהו עבד ע"ז פ"ו
מלכי'
מלמטה שלמה שקעיה בבנינא ואיהנ לא שקעיה פ"ו
בבנינא (ואב"א) שלמה סדויה בסידא. איהו לא
סדויה בסידא (אמר רב יצחק) אמר רב יוכף ואי
תימא ר' יצחק (ואי תימא רב נחמן) מנא לן דאחמיץ
מהכא *ויאמר לי המלך והשגל ושב' אצלו מאי נחמיס ב

מטונך ממשלתך שהנחת להטיל עליהם להסיבכו לכני מדינתך תשוב'
ורלה מה כתיב כה די להוון וגו' ומצלין לקיי מלכא למחת
צלה לנפש שמים עמה כי לם להכלתו: הרי זה צדיק גמור
לם רגיל בכך: כאן בישראל (לנפ) [צלכו] לשמים ולם
מרעין לו בך יו ליכו קורח [לו] תגר צלה תולה הסורין
נעוגו לגבל עכו"ם לם לין (מטיבין) [מטיבין] לו כגמולו
קורח תגר: נדבכין דו אבן גלל ג' תלת צלה בילשכת פתם
נו בן עזורות של לכני עם שלם בקומות הבית ועזרה רביעית של עץ:

שגל אמ' (רבא) [רבה] בר לימא משמיה דרב כלבת'
דניאל ה אלא מעתה הא דכתיב *ועל מרי שמיא התרוממת
ולמאניא די ביתיה היתיו קדמך ואנת ורברבניך
שגלתך ולחנתך חמרא שתיין בהון ואי שגל כלבת'
היא כלבתא בת שתיא חמרא היא א"ל הא לא
תהלים קשו' דמלפי לה ושתיא אלא מעתה דכתי' *בנורת
מה מלכים ביקרותיך נצבה שגל לימינך בכתם אופיר
ואי שגל כלבתא היא מאי קא מבשר להו נביא
לישראל הכי קאמר בשכר שחכיבה תורה לישראל
כשגל וו לעבו"ם וכו לכתם אופיר ואי בעית אימא
לעולם שגל מלכתא היא (ורבא) [ורבה] בר לימא
גמרא גמיר לה ואמאי קרי לה שגל שהיתה חביבה
עליו כשגל אי נמי שהושיבה במקום שגל:

ה ת"ר *כי תדור נדר אין לי אלא נדר נדבה מנין
ע"ב נאמר כאן נדר ונאמר להלן *ואם נדר או נדבה
דכתי' כג מה להלן נדבה עמו אף כאן נדבה עמו:
ויקלק ז ת"ר *מוצא שפתיך וו מצות עשה תשמור וו מצות
ן כלבתא למסכב ובכי כך מחהרין עליה שכח' והיו לבשר לק'
דכתי' כג ילקו בהמה וקיה שליכן כעפין בשר לקד שלין יולדין מן החלם:
בנות מלכים ביקרותיך מיקרות חותך לעתיד לבא: לעולם
שגל דעלמא מלכתא היא: (ורבא) [ורבה] בר לימא להאי
שגל דהכא גמרא גמיר לה מן דניה דכלבתא הוחי:
נדר הרי עלי: נדבה הרי זו: נאמר להלן נדר וחסר כאן נדבה גו':
מוצא שפתיך וו מצות עשה למסתמא הכי אמר קרא
עולא שפתיך קיים: תשמור וו מצות לא תעשה שלא

לא תעשה ועשית אוהרה לב"ד שיעשוך כאשר נדרת וה נדר לה' אלהיך אלו חטאות ואשמות עולו' ושלמים נדבה במשמעה אשר דברית אלו קדשי בדק הבית בפיך זו צדקה:

*וקדשתם את שנת החמשים מלמד שמתקדשת ח
והולכת מתחלתו מכאן א"ר ישמעאל ע"ג
בנו של רבי יוחנן בן ברוקה מר"ה ועד י"ה לא היו ויקרא
עבדים נפטרים לבתיהם ולא משתעבדי' לאדוניהם כה
אלא אוכלי' ושותים ושמחי' ועטרותיהם בראשיהם כיון שהגיע יום הכפורים תקעו ב"ד בשופר נפטרו עבדים לבתיהן ושדות חזורות לבעליהן:

תניא ר' אליעזר אומר בתשרי נברא העולם בתשרי ב
תלמר כדרבי חנין אמר רבי לילעלי כל מקום שנאמר ר
האמר פן וחל וכו': ועשית על כרחך מכאן לזהרה לב"ד ע"ג
לכוף: לה' אלהיך קרח יתירח הוח לדרשח לרבות דבר שנקונה: בפיך זו צדקה קרח יתירח דרים:

וקדשתם את שנת החמשים מת"ל מכיון שכח' שנע שנתות שכים והעברת שופר תרועה בקדש השניעי יודע אני שהיח שנת היובל: לא נפטרים לבתיהם דכתיב תעבירו שופר והדר וקדשתם דרור: ולא משתעבדים דכתיב וקדשתם את שנת היובל: ועטרותיהם בראשיהם מס רלה לשום עטרה נרחשו להרחות שילח ספסיו:

תניא רבי אליעזר אומר וכו' מן קרחי יליף ליה לקמיה:

נולדו אבות. בחשרי מתו אבות. בפסח נולד יצחק. בר"ה נפקדה שרה ורחל וחנה. בר"ה יצא יוסף מבית
יא האסורין. בר"ה בטלה עבוד' מאבותינו במצרי'. בניסן נגאלו (ישראל) ובחשרי עתידין ליגאל: רבי יהושע אומר בניסן נברא העולם בניסן נולדו אבות בניסן מתו אבות בפסח נולד יצחק בר"ח נפקדה שרה רחל וחנה בר"ה יצא יוסף מבית האסורין. בר"ה בטלה עבודה מאבותינו במצרי' בניסן נגאלו ובניסן עתידין ליגאל: הניא ר' אליעזר אומר מנין שבתשרי נברא
ראב"ת פ העולם שנא' *ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מוריע זרע עץ פרי וגומר איזהו חדש שהארץ מוציאה דשאים ואילן מלא פירות הוי אומר זה תשרי ואותו הפרק זמן רביעה היה וירדו גשמים
שם ג עליהם וצמחו שנאמ' *יאד יעלה מן הארץ וגו' ר'
שם פ יהושע אומר מנין שבניסן נברא העולם שנא' *ותוצא הארץ דשא עשב מוריע זרע למינהו ועץ עושה פרי וגומר אי זהו חדש שהארץ (מוציא) [מליאה] דשאי

נולדו אבות למנהם ויעקב: נפקדה שרה נח זכרונם לטובה וכגון עליהם הרעון: בטלה עבודה מאבותינו ו' קדמים לפני גאולתן פסק הזיעפוד מהם: תדשא הארץ תתלבש ותתכס' בדשאים: ועץ פרי שבעתר פרי: ואותו הפרק זמן רביעה היה כלומר ורלוי לבריו שבתשרי נברא העולם שהרי לגשמים היו לריכין ותשרי זמן רביעה הוא: ותוצא הארץ ולא כתיב ותדשא: ועץ עושה פרי ולא עץ

ואילן מוציא פירות הוי אומר זה ניסן ואותו הפרק
ומן בהמה חיה ועוף שמודוגין זה עם זה שנא' *לבשו תלים סה
כרים הצאן וגו' ואיזה נמי הא כתיב *ועץ עושה רמזית פ
פרי ההוא לברכה לדורות הוא דכתיב ואיזה נמי
הכתיב עץ פרי ההוא כר' יהושע בן לוי ר"א"ר יהושע חולין
בן לוי כל מעשה בראשית בקומתן נבראו לדעתן פל"ט
נבראו לצביונם נבראו שנא' *ויכלו השמי' והארץ וכל וע"ז
צבאם אל תקרי צבאם אלא צביונם: ר' אליעזר אומ' מנין רמ"ח
שבחשרי נולדו אבות שנ' *ויקהלו אל המלך שלמה כל מלכים
איש ישראל בירח האיתנים בחג וגומר וירח שנולדו ט ח
בו איתני עולם מאי משמע דהאי איתן לישנא דתקיפ'
הוא דכתיב *איתן מושבך וגו' ואומ' *שמעו הרים מדבר כד
את ריב ה' והאיתני' מוסדי ארץ וגו' ואומ' *קול דודי מיכה ז
הנה זה בא מדלג על ההרים בוכות אבות ז"ס ב
מקפין על הגבעות בוכות אמהות:

[פרי] גמור: אותו הפרק זמן הוא לבהמה וחיה ליזקק זה
לזה ולכך היו לריכין ורחיה הוא שנכיסן נברא העולם: לבשו
כרים בזמן שיתרועעו השגלים בניסן (ובני בריתא יעולם כתיב
וכתיב לעיל ויהיה מכין מכים בנחו) חלמא ניסן זמן זיווג בהמה
וח"ו: ברכה לדורות שיעשה פרי לדורו' מיהו השתא עץ
פרי היה: בקומתן נבראו והיינו עץ פרי דלעי היה לטעון
פרי מיד: לדעתם נבראו שתהא להם חכמים להבדילות
לם לגו וחמרו הן: לצביונם נטעם כל חקד וחקד ובדמום
כל חקד: שמעו הרים וגו' והאיתני' מוסדי ארץ חלמא

ג ר' יהושע אומ' מנין שבניסן נולדו אבות שנא' *ויהי
סס בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני
מ"ש ה ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחדש זיו
וגו' ירח שנולדו בו זיותני עילם והכתי' בירח האיתני'
החם דתקיפי במצות ואירך הכתיב נמי בחדש זיו
ההוא משום דאית ביה זיוא לאילנא דאמר רב
יהודה האי מאן דנפיק ביומי דניסן וחזי לאילני
דמלבלבי אומר ברוך שלא חיסר בעולמו כלום
וברא בו בריו' טובות ואילנו' טובות להתנאו' בהם
בני אדם מ"ד בניסן נולדו אבות בניסן מתו. מ"ד
דכתי' לא בחשרי נולדו בתשרי מתו. שנא' *בן מאה ועשרי'
קידושי' שנה אנכי היום וגו' שאין תלמוד לומר היום ומה
ס"ק ת"ל היום היום מלאו ימי ושניתי ללמדך שהקב"ה
יבמו"ת יושב וממלא שנותיהם של צדיקי' מיום ליום ומחדש
רמ"ש לחדש שנא' *את מספר ימיך אמלא בפסח נולד
שמות כג יצחק מנ"ל דכתיב *למועד אשוב אליך כעת חיה
רמזים יח ולשרה בן אימת קאי אילימא בפסח וקא"ל בעצרת

הס לימנים הס הריס ולמבקן דלקיקרו לחנות הריס שנא'
מדלג על ההריס דילג קץ בנגיל ההריס:
בחדש זיו הוא לחיר: שנולדו בו זיוו העולם כשנתקדש
לחיר כולהו כבר בניסן לי נמי זמנין דתקופת ניסן
כמשך בתוך לחיר של נכנה (וקרי ליה זיו ע"ש ניסן של קמה
שנולדו בו זיותני עולם): להתנאות ליהנות: דתקיף במצות
שופר וי"ה ולולב וסוכה ועירבה וניסוך המים: למועד
אשוב אליך לי"ט הבא לעמון: ולשרה בן וכל מה שאמה

בנ' יומין מי קא ילדה אלא דקאי בעצרת וקא"ל בתשרי אכתי בחמשה ירחי מי קא ילדה אלא דקאי בחג וקא"ל בניסן ואכתי בשית' ירחי מי קא ילדה חנא אותה שנה מעובר' היתה סוף סוף כי מדלי מר ימי טומאה בצרעו להו אמר מר זוטרא אפילו למ"ד יולדת לט' אינה יולדת למקוטעין יולדת לשבעה יולדת למקוטעין שנא' *ויהי להקופו' היומ' וגו' מיעוט תקופות שהים מיעוט ימים שנים בר"ה נפקדה שרה ורחל וחנה מנא לן אמר ר"א אתיא זכירה זכירה ואתיא פקידה פקידה (אתיא זכירה זכירה) כתיב בה ברחל *ויזכור אלהים את רחל וכתיב בה בחנה *ויזכרה ה' ואתיא זכירה זכירה מר"ה דכתיב *וכרון תרועה מקרא קדש ואתיא פקידה פקידה כתיב בה בשרה *וה' פקד את שרה כאשר אמר וכתיב בה בחנה *כי פקד ה' את חנה בר"ה יצא יוסף מבית האסורים מנא לן דכתיב

ס' נמות כומיס ונ"ב רב"פ שמואל פ פ

רמצי' ל שמואל פ פ ויקרא כג רמצית כפ שמוא! פ נ

יכול להרקיק יום הנשורה מיום הלידה הרקיקהו כדי (למכות) [למלוח ימי] עיבור הולד דין שכיחס ולי לאתה יכול להרקיקו מלא מעומד לישוב כשתלמר שבתשרה נעומד זה שתלך למועד הבא: כי מדלי מר ימי טומא' טומאת נדה דקיימ' לן שרה לעמו לותו היום (שבתשרה) פירסה נדה למיכך ויקץ קמלה ולנ וכן הנקר לנל לא את העוגו' שלמה לותס נטומלה (שתנרהס לגיעו לוכל קולין נטהרה היה): אפי' למ"ד נמסכ' נדה: אינה יולדת למקוטעין להייכו קמנים קסרים

תליס פס"ו *תקעו בחדש שופר בכסא ליום חגנו (וכתיב) *כי
שם חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב (וכתיב) *עדות
שם ביהוסף שמו בצאתו על ארץ מצרים שפת לא
שם ידעתי אשמע. בר"ה בטלה עבוד' מאבותינו במצרי'
ע"ג (מנא לן אחיא סבילה סבילה) כתיב הבא *מתחת
שמות ו סבלות מצרים וכתיב התם *והסירותי מסבל שכמו
תליס פס"ו וגו'. בניסן נגאלו כדאית' ובתשרי עתידין ליגאל
מנא לן אחיא שופר שופר כתיב הבא תקעו בחדש
ישעיה כז שופר וכתיב התם *והיה ביום ההוא יתקע בשופר
גדול ר' יהושע אומר בניסן נגאלו ובניסן עתידין
שמות יב ליגאל מנא לן דכתיב *ליל שמורים הוא לה' לילה
המשומ' ובא מששת ימי בראשית (שמורים לכל
בני ישראל לדורותם לילה המשומר לעתיד לבא)
ואידך ההיא לילה המשומר ובא מן המזיקין ואודו
ראש"ה ו לטעמיה דהניא *בשנ' שש מאות שנה לחיי נח ר'
אליעזר אומ' וכו' (הסוגיא ארוכה בזה ובמנין התקופו':)
שם תניא *בשנת שש מאות שנה לחיי נח בחדש השני
ראש"ה ו בשבעה עשר יום לחדש ר' יהושע אומר
אותו היום י"ן באייר היה יום שמול בימה שוקע

תלת לקדמיס תלתין זל לי יום: ערות ביהוסף שמו כתיב:
דההוא קרא דכי קק לישראל כתיב: הסירותי מסבל שכמו
ביוסף כתיב [נמי ערות ביהוסף]: המשומר ובא לגאולה:
גרסינן בסדר עולם רבי יהושע בנישן והדר ר' אלעזר ב"י
לומר לומו היום י"ן באייר היה יום שמול בימה

ביום ומעינות מחמעטין ומחוך ששינו מעשיהן שינה הקב"ה עליהן מעשה בראשית והעלה מול כימה

שוקע ביום ר"ח לומר לותו היום י"ז במרחשון היה יום שמזל כימה עולה ביום גלגל חמה עגול הוא חליו למעלה מן הקרקע וחליו למטה מן הקרקע ו"ב מזלות קבועים בו חה סדרן טלה שור תלומים סרטן לריה בתולה מחזכים עקרב קשת גדי דלי דגים וסי' טש"ת סח"ב מע"ק גד"ל ג' מהן שקועין למטה ו' מהן למעלה וכשגלגל מגלגל זה עולה מלד זה והרחטן שבלד החקר שוקע וכן לעולם וב' שעות שוהה המזל בעלייתו וכן שכנגדו בשיקוע שיהו כלן משמשין בכ"ל שעות של יום וכיסן לעולם טלה מתחיל לעלות לחור הבקר מע"ק גד"ל למעלה בלילה טש"ת סח"ב למטה לחור הבקר מתחיל טלה לעלות ומחזכים לשקוע לסוף שתי שעות טלה כולו עולה ומחזכי' כולו שוקע לאחר ב' שעות מתחיל שור לעלות ועקרב לשקוע וכן כלן כל אחד כיסן בחייר שור מתחיל לשמש ביום כל ימי חייר וכב' שעות הרחשונות גומר עלייתו שכיות תלומים שליטית סרטן רביעית לריה וחמשית בתולה וששית מחזכים וכן כלן כמלא טלה עולה בב' שעות לחרונות בלילי וכל היום הוא שוקע ויכימה הוא זכב טלה והמזל ביום ירד ודרך נקב שתי ככבי' שבטל מכימה שהוא מול עיט בו ככבים הרבה ומפני שהמזל התחיל לירד ביום שבאמר בעלם היום הזה בח כח והוא מקטני חמכה היה ולח ככבים לחיבה עד שירדו מים ודקקוהו ליכנס שבאמר מפני מי המבול והולרך לשנות סדר נרחשית והעלה (מזל)

ע' סוף ר"ה הוכח ני' מחרת נרש"י ו

ביום ונטל ב' ככבים מכימה והביא מבול לעולם
ר"א אומר אותו היום י"ז במרחשון היה יום שמזל
יב כימה עולה ביום ומעינות מהגברין *ומתוך ששינו
מעשיהן שינה הקב"ה עליהן מעשה בראשית והעלה
מזל כימה ביום ונטל ב' ככבים והביא מבול לעולם:
ד משנה בארבעה פרקים העולם נדון בפסח על
טז התבואה בעצרת על פירות האילן בראש
השנה כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון שנא'
תלים לג *היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם ובחג נידונין
על המים: גמ' האי תבואה דאימת אילימ' הך תבוא'
דקיימ' כל הני הרפתקי דעדו עלה (ועדין קיימא)
אימת איחדן אלא תבואה דמורע למימרא דחד
דינא מיחדנא והתניא תבואה שאירע בה קרי או
אונס קודם הפסח נידונת לשעבר אחר הפסח נידונת

[זכנ] כימה ביום ונטל ב' ככבים ממנו. ומעיינות מתמעטין
נקמה ימות הקמה ופסקו הגשמים וזיכה סדר נרחנת
וכתגברו המעייכות ומטפוס: יום שמזל כימה עולה ביום
שבקשון עולה עקבי בתקלת היום וחקריו קשת כמלא טלה
עולה בסוף היום: שינה עליהם וכו' [לקמן פריך מאי טיכה]:
אילימא הך תבואה דקיימא השתא במקובר ומוכר ליקלר:
הרפתקי מקריס: דעדו עלה שענרו עליה: דמזרע
שעתידה לזרוע בתרקשון הבא: דחד דינא פעם אחד: קרי
כגון שדפון או נרד: (או אונס ע"י אדם כגון מילות): נידונית
לשעבר קודם שמזרעה להייבו בפסק על מתחקר: נידונית

להבא אדם שאירע בו קרי או אונס קוד' י"ה נדון לשעבר אחר י"ה נדון להבא אמר רבא שמע מינה תרי דיני מיתדנ' (שחא) אמר אביי הילכך כי חזי איניש דמצלח זרעא אפלא ליקדים וליזרע חרפא דעד דמטי למידויניה קדים וסליק:

מני מתני' לא רבי מאיר ולא רבי יהודה ולא רבי יוסי ולא רבי נתן דתניא הכל נידונין בראש השנה וגזר דין שלהם נחתם בי"ת דברי רבי מאיר רבי יהודה אומר הכל נידונין בראש השנה וגזר דין שלהם נחתם כל אחד ואחר בזמנו בפסח על התבואה ובעצרת על פירות האילן ובחג על המים

להבא בפסק על לקר זריעתה: נידון לשעבר בי"ה על לחתקד כגזר עליו: להבא בי"ה זה בעבר עכשיו בקרוב וכן לעון מצכה בפרקים כדרים קוכס יין בלילי טועם קדם זה לחסור כל הקדם כולו ור"ק להבל הוא ר"ק בעבר עתה בקרוב ומצוס דקרי ליה להיות דלחתקד לבעבר קרי ליה להאי דלקמיה להבל. ומצלי אמ' רבא ש"מ תרי דיני מתדנא קודם לזריעת' וסמוך לקלירתה: כי חזי איניש דמצלח זרעא אפלא קטה וכוסמת בכורעו בתרקבון בלילי בפרקים מתכרים להתבצל לצמוח לתקר הפסק: ליקדם וליזרע חרפא בשעורה בעמכרת להתבצל וזורעין לותה בעט ותלר לכיון דלחפלחי מלך בעמ מיכה לטובה בילון בפסק בעבר לפיכך יתהר לזרוע בזריעה בכיה: דעד דמטי למידויניה בפסק הבל: קדים וסליק וגדל קלת ולינו מתהר להתקלקל:

ואדם נידון בראש השנה וגזר דין שלו נחתם בי"ה.
רבי יוסי אומר אדם נידון בכל יום שנאמר
מיכ ג *ותפקדנו לבקרים רבי נתן אומר אדם נידון בכל
שעה שנא' לרגעים תבחננו. וכי תימא לעולם ר'
יהודה היא וכי קתני מתני' אגזר דין אי הכי קשיי
אדם אמ' רבא האי תנא (תנא) דבי רבי ישמעאל
הוא דתנא דבי רבי ישמעאל בארבעה פ"קים
העולם נידון בפסח על התבואה ובעצרת על פירות
האילן ובחג על המים ואדם נידון בראש השנה
וגזר דין שלו נחתם בי"ה וכי קתני מתני' אתחלת
דין אמר רב חסדא מאי טעמא דר' יוסי כדקאמר
טעמא ותפקדנו לבקרים אנן הכי קאמרינן כר' נתן
מאי טעמא לא קאמר בחינה עיוני בעלמא היא
פקידה נמי עיוני בעלמא היא אלא אמר רב חסדא
מ"ש ח טעמא דרבי יוסי מהכא *לעשות משפט עבדו
ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו. ואמר רב
חסדא מלך וצבור מלך נכנס תחלה לדין דכתיב

וכי קתני מתניתין מרגעה פרקים: אגזר דין (קתני
לכילון מעמע תקלת דין וגזר דין הוא סוף דין):
קשיא אדם דקתני מתניתין נר"ה זר' יהודה ני"ה קאמר:
וכי קתני מתני' מרגעה פרקים: אתחלת דין מכל (גזר)
[גזר] דין דאלם ני"ה: אנן הכי קאמרינן הכי קתיב לן:
כרבי נתן מ"ט לא אמר מעמ' דקסבר פקידה חין זה דין
אלא נזוק במעמיו הילכך לדידיה נמי תקני ליה פקידה

לעשות משפט עבדו והדר משפט עמו מאי טעמא
איבעית אימא דלאו אורח ארעא למיחב מלכא
מאבראי ואי בעית אימא מקמי דליפוש חרון אף.
אמ' רב יוסף כמאן מצלינן האידנא אקציר ואמריעי
כמאן כרבי יוסי ואי בעית אימא לעולם ברבנן
וכרבי יצחק דאמר רבי יצחק יפה צעקה לאדם
בין קודם גזר דין בין לאחר גזר דין:

תניא ר' יהודה אומר משום ר' עקיבא מפני מה
אמרה תורה הביאו עומר בפסח מפני
שהפסח זמן תבואה הוא אמ' הקב"ה הקריבו לפני
עומר בפסח כדי שתחברך לכם תבואה שבשדות.
מפני מה אמר' תורה הביאו שתי הלחם בעצרת
מפני שעצרת זמן פירות אילן הוא אמר הקב"ה
הקריבו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו

עיוכי נעלמא היא: אקציר ואמריעי מפרש במסכת נדרים
קלירי קולים מריעי ת"ק סבר תענוי כך: כר' יוסי דאמר
לעם כיתון בכל יום ויתפלל שיזכו לחיות ולא יקנסיהו
מיתה: ראי כרבנן דאמרי אין כיתון אלא גרוגרת השנה
הרי כאן נקנסה עליו (מיתה):

שהפסח זמן תבואה הוא זמן שהתבואה בישלית גו: שתי
הלחם יכלו על פירות האילן שהן מתירין להביא
נסורים. שאין מביאין נסורים קודם לעצרת דכתיב נסורי קליר
קטים. ולכי שמעת לרבי יהודה לטעמיה דהא לולא כאילן דאמר
נסנהדרין עץ שאכל לעם הרשעון קטה היתה:

לכם פירות שבאולן ומפני מה אמרה תורה נסכו לפני מים בחג (מפני שהחג זמן גשמי שנה) אמר הקב"ה נסכו לפני מים בחג כדי שיתברכו לכם גשמי שנה ואמר הקב"ה אמרו לפני מלכיות זכרונות ושופרות בר"ה מלכיות בדי שתמליכוני עליכם וזכרונו' כדי שתבא זכרונכם לפני לטובה ובמה בשופר [א"ר אבהו למה תוקעין בשופר של איל אמר הקב"ה תקעו בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם]:

ע' רש"י
ס' סדר תעניות כ"ל

ו אמר רבי יצחק כל שנה שרשה בתחלת' מחעשרת בסופה מאי טעמא דכתיב *מראשית השנה ועד אחרית שנה. מרשית כתיב ועד אחרית (השנה מכלל) [סופה] דאית ליה אחרית. ואמר רבי יצחק אין דנין את האדם אלא לפי מעשיו של אותה שעה שנאמ' *כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם. ואמר רבי יצחק שלשה דברים מזכירין

שם
ע"ב
דברי' יט
נדרים כא

שרשה בתחלתה ישראל עומדין עלמס רגיס ברחש השנה לדבר תקנוכיס ותפלה כענין שכת' תקנוכיס יבנר רם: של אוחה שעה ולפי' עתיד להכתיב לחקר זמן: שנאמר באשר הוא שם ומליכו בב"ר למרו מה"ם לפני הקב"ה רבש"ע מי בעתידין בניו להמית בניך בלמח לחתה מעלה לו לח הבחר שכת' מסח בערב וגו' לקרות למח התיו מיס שהיו מוליחים לקרות הגוליס מיכי מחכל מלוחים וגוזות נסוחים כדחיתח התס לחמר להס השעה הזחת לדיק לו

עונותיו של אדם אלו הן קיר נטוי ועיון תפלה
ומוסר דין על חברו דאמר רבי חנן כל המוסר דין
על חברו הוא נענש תחלה שנאמר *ואתאמר שרי רמב"ן פ
אל אברם חמסי עליך וגו' וכתיב *ויבא אברהם בס כג
לספוד לשרה וגו'. ואמר רבי יצחק ארבעה דברים עקידי'
מקרעין גזר דינו של אדם אלו הן צדקה צעקה מ"ד
שינוי השם ושינוי מעשה צדקה דכתיב *וצדקה ס"ה
תציל ממות צעקה דכתיב *ויצעקו אל ה' בצר להם מצלי י
גו' ושינוי השם דכתיב *ויאמר ה' אל אברהם שרי תלים קז
אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה רמב"ן יח
ולבסוף וברכתי אותה וגם נתתי ממנה וגו'. שינוי
מעשה דכתיב *ויראה האלהים את מעשיהם כי יונה ג
שבו מדרכם הרעה וגו' וי"א אף שינוי מקום שנאמר
*ויאמר ה' אל אברם לך לך וגו' והדר ואעשך לגוי רמב"ן יב
גדול ואידך ההוא זכותא דארץ ישראל הוא דאהני היימו
ליה ואמר רבי יצחק חייב אדם להקביל פני רבו שמעתתל
ברגל שנאמר *ויאמר מדוע את הולכת אליו היום לא מכל יפתח
רגע לומרו לו כדיק לומר להם בתמר הוח בס ליכי ין לת הלדס מלכ
מלח בזעתו: קיר נטוי ועונר תקתיו מזכירין עוכותיו שלומרים
כלוס רלוי זה לעשות לו כם ומתוך כך כנדק: ועיון תפלה
סומך על תפלתו ונטוח שתהח כשמעת ומתלמץ לכוון לבו:
ומוסר דין כמו יספוט ה' ביכי וניכיך לומרים כלוס רלוי
הוח זה מיעכם קכרו על ידו: ויבא אברהם וגו' הוח
קנר לומה: שינוי מעשה שנב מרעתו:

חדש ולא שבת מכלל דבחדש ושבת איבעיא למיול:

סס ואמר רבי יצחק חייב אדם לטהר עצמו ברגל
ויקר' יח שנאמר *ובנבלתם לא תגעו [תניא נמי הכי
ובנבלתם לא הגעו] יכול יהו ישראל מוזהרים במגע
סס כח נבילה ת"ל *אמור אל הכהנים בני אהרן בני אהרן
מוזהרין בני ישראל אין מוזהרין והלא דברים ק"ו
ומה טומאה חמורה כהנים מוזהרין ישראלים אין
מוזהרין טומא' קלה לא כ"ש אלא מת"ל ובנבלתם
לא תגעו ברגל:

ח אמר ר' כרוספראי א"ר יוחנן ג' ספרים נפתחים
סס בר"ה אחד של צדיקים גמורים ואחד של
עקיץ רשעים גמורי' ואחד של בינונים של צדיקים
מ"ב גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר לחיים של
פ' ל"ח רשעים גמורים נכתבים ונחתמים לאלתר למיתה
ל"ד ל"ו ובינונים תלוים ועומדים מר"ה עד יה"כ וזכו נכתבו
לחיים לא זכו נכתבים למיתה אמר רבי (אבהו)
תלי' סס [אבין] מאי קראה *ימחו מספר חיים ועם צדיקים
אל יכתבו ימחו מספר זה ספרן של רשעים גמורים
חיים זה ספרן של צדיקים גמורים. ועם צדיקים
אל יכתבו זה ספרן של בינונים. רב נחמן בר יצחק
שמו' לג אמר מהכא *ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת

ובנבלתם לא תגעו ונרגל מסתבר קרא כדמפרש ואזיל לקמיה
בגרירתא:

שלשה ספרים ספרי זכרון של מעלה הגריות:

מחני זה ספרן של רשעי' גמורי'. מספרך זה ספרן של צדיקי' גמורי'. אשר כתבת זה ספרן של בינוני':

תניא בית שמאי אומרים ג' כתות הן ליום הדין ט
אחד של צדיקים גמורים ואחד של בינוני' סה
ואחד של רשעים גמורים של צדיקים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לחיי העולם הבא של רשעים גמורים נכתבין ונחתמין לאלתר לגיהנם שנא' *ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי דניאל יב
עולם ואלה לחרפות לדראון עולם בונוני' וורדי' לגיהנ' *מצפצפין ועולי' שנא' *והבאתי' את השלישי' יז
באש וגו' ועליהם אמרה חנה *ה' ממית ומחיה וגו' זכריה יג
וב"ה אומרים ורב חסד מטה כלפי חסד ועליהם שמואל
אמר דוד *אהבתי כי ישמע ה' את קולי ועליהן ב ג
נאמרה כל הפרש כולה *דלותי ולי יהושיע פושעי תהלים קיו
ישראל בגופן ופושעי או"ע בגופן יורדין לגיהנם סה
ונידונין בגיהנם ונידונין בה י"ב חדש לאחר י"ב עדיות
חדש גופן כלה ונשמתן נשרפת ורוח מפורתן וע"ש
(ונעשים אפר) תחת כפות רגלי הצדיקים שנאמר רמ"ח
*ועסותם רשעי' כי יהיו אפר תחת כפות רגליכם מלאכי ג

ליום הדין כצדיקי המתים: רשעים גמורים רוב עונות: בינונים מקלה על מקלה: ומצפצפין לועקים ונוכים מתוך יסוריהם שעה לקד ועולין: מטה כלפי חסד הוא ומקלה על מקלה הן מטה לת ההכרע לכל הזכו' הוחיל וחיכן יורדין לגיהנם: בגופן לקמי' מפרש:

אבל המינין והמסורות והמומרים והאפיקורסים
ושכפרו בתורה ושכפרו בתחיית המתי' ושפירשו
מדרכי צבור ושנתנו חיתית' בארץ החיים ושחטאו
ושהחטיאו את הרבים כגון ירבעם בן נבט וחבריו
יורדין לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות שנאמר
ישעיה סו *ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים וגו' גיהנם
תלים כלה והם אינם כלים שנא' *וצורם לבלות שאול
מז (מזבול לו) וכל כך למה לפי שפשטו ידיהם בזבול
שנאמר מזבול לו ואין זבול אלא בירת המקדש
מ"ק ח שנאמר *בנה בניתי בית זבול לך וגו' (אמר מר)
(ז"ק ב) ועליה' אמרה חנה (*ה' ממית ומחיה) [*ה' יחתו
שם מריביו]. אמר רבי יצחק בר אבין ופניהם דומין לשולי
קדרה אמר רבא ואינהו משפירי שפירי בני
מחווא ומקריין בני גיהנם. אמר מר בירת הלל
זכריה יג אומרי' ורב חסד מטה כלפי חסד והכתי' *והבאתי

*) ומפי' המינין עובדי ע"ז לאחר הפסיו דברי הלהים קיים לרעה:
לומר חוץ המסורות מלמיכים שמוסרים ממון של ישראל בידי עכו"ם:
מפסו' לפ' לאפיקורוס מבזה ת"ח: שכפרו בתורה ואומרים אין תורה מן
כדאית' השמי'*): שפירשו מדרכי הצבור ל"ג דהייכו כלהכי לעיל והך
במלק לף מתניתא בסדר עולם הוא וה"ג ליה התם ומי שפירשו מדרכי
שהיכעו"ם התריכוהו הלבור כגון המינין והמסורו': מדרכי צבור מדרכי ישראל:
מ"מ כס ושנתנו חיתית' מפרש לקמיה: וצורם כמו ולורתם: שפשטו
גרסו ידיהם בזבול שהתריבו בית המקדש בעונם: בני מחווא
בעונם מעוכגים ושמכים היו: ומקרי בני גיהנם כך יקרלו להם:
רש"ל

ארץ השלישית באש התם (עון) דפושעי ישראל בגופן והאמרת ליה להו תקנה התם ברובא עונות הכא במחצה עונות ומחצה זכיות (וה"ק אי הוי במחצה עונות) ואיתא ביה [נמי] עון דפושעי ישראל בגופם לא סגיא דלאו והבאתי את השלישית באש ואם לאו ורב חסד מטה כלפי חסד ועליה' אמר דוד *אהבתי כי ישמע ה' וגו': תלי' קיו

דרש רבא מאי דכתיב *אהבתי כי ישמע ה' אמרה י כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אימתי אני אהובה לפניך בזמן שאתה שומע בקול תחנוני דלותי ולי יהושיע אע"פי שדלה אני במצות לי נאה להושיע. פושעי ישראל בגופן מאי ניהו אמר רב קרקפתא דלא מנח תפילין. פושעי אוה"ע בגופן אמר רב בעבירה. ושנחנו חיותם בארץ החיים אמר רב חסדא זה פרנס המטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים. אמר רב יהוד' אמר רב כל פרנס שמטיל אימה יתירה על הצבור שלא לשם שמים אינו רואה בן ת"ח שנא' *לבן יראוהו אנשים לא יראה כל חכמי לב: קיוב נו

והאמרת ליה להו תקנתא דכעזין לפר והכא כתיב ולרפתיס כלרף לת הכסף ניתרקו יסוריהן לת עונס:

שדלה אני במצות כגון ניטוכיס זתין זכיותיהס מכריעיס לתלות להס נזכיותס: לי יהושיע להטות כלפי קסד:

לתר רב יהודה גרסינן ולא גרסינן דלקר:

יא אמר מר וב"ה אומרים ורב חסד מטה כלפי
סס חסד היכי עביד רבי אליעזר אומר כובש
מיכה ז שנא' *ישוב ירחמנו יכבוש עונותינו וגו' רבי יוסי
ערוכין ב"ר חנינא אומר נושא שנא' *נושא עון ועובר על
מ' וסס פשע תנא דבי רבי ישמעאל מעביר ראשון ראשון
לקמן ל' מלגנוי וכך היא המדה אמר רבא ועון עצמו אינו נמחק
סס דאי איכא רובא עונות מיחשיב בהדיוהו. אמר
רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל
פשעיו שנא' נושא עון ועובר על פשע למי נושא

כובש [את כף המחזיק על זכות ומכריעין את העוון:
יכבוש עונותינו יכרעו נו] (מטמין מן העוונות תחת
כסא הכבוד כדי שיכריע את הזכיות כובש כמו ויסע בכובשה
בהדי כבשי דרקמא למה לך): נושא מגביה כף המחזיק
על עון (כדי שיהו הזכיות מכריעות ומשקלות יפה כלפי
הקרקע): מעביר ראשון עון שנתחייבו הנחים
לתתם בכף מעבירו ושומטו ולא היו משקלה על משקלה כיון
שאסר לקד מהם יכריעו הזכיות: וכך היא המדה המכהג:
ועון עצמו אינו נמחק אלא טעון לגל לקד: דאי איכא
רובא עונות (שלא לו יכריעו הזכיות שבעיו ויהיו משקלה
על משקל כולן דרובא עונות הוה) בהדי ההוא עון משקלי
בהדייהו למכות עם רשעים גמורים: המעביר על מדותיו
שליכו מדקדק למדוד מדה כנגד מדה למולערי' לותו אלא
מניח מדותיו והולך לו כמו לון מעבירין על המלות וכמו לון
מעבירין על החובלין מניחין והולך: מעבירין לו על פשעיו

עון למי שעובר על פשע רב הונא בריה דרב יהושע חלש על רב פפא לשיולי ביה חוא דתקיף ליה עלמא אמר להו עיבידו ליה ווורתא לסוף איתפח הוה קא מיבסיף רב פפא למחוי' אמרי ליה מאי חזית אמר (ליה) [להו] אין הבי הוה ואמר להו הקב"ה הואיל ולא מוקים במיליה לא תוקמיה בהדיה שנא' *(מי אל כמוך) נושא עון ועובר על פשע [למי נושא עון לעובר על פשע. *לשארית נחלתו] א"ר אחא בר חנינא אליה וקוץ בה לשארית נחלתו ולא לכל נחלתו *למי שמשים עצמו כשיריים:

מיכה ז
סס
סס ע"ב

*ויעבור ה' על פניו ויקרא אר"י אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח צבור והראה לו למשה סדר תפלה אמר לו כל זמן שישראל חוטאין (לפני) יעשו לפני

כשיריים שליכן נחזני' לכלוס וג' נחלק רב"ש וב

לין מדת הדין מקדקת לקריהן חלח מכיתתן והולכת: עיבידו ליה ווורתא הכיתו לה לדרך ומה היח ליה המתיס תכריכין: איתפח כתרפח: הכי הוי מיתה נקנסה עליה: לא מוקים במיליה ליכו (עומד במדותיו) [מעמיד על מדותיו]: לא תוקמו בהדיה לח תדקדקו לקריו: אליה שמכה ים כחן: *) וקוץ בה כלומ' דכר תכקומין ים כחן חכלים בתוכה דנר קשה שליכו שוה לכל חלח למי שמשים עלמו כשיריים:

שמות לר

*) וקוץ בה כי דרך הקופי' שכדנקין מכך עד"ם גמלא ווע' גכוכתי' דלכל כיסי שנת ס"ח

שמות לד כסדר הזה ואני אמחול להם עונותיהם. *ה' ה' אני
נגמ' הוא קודם שיחטא אדם אני הוא לאחר שיחטא
המלמדי אדם ויעשה תשובה. אל רחום וחנון ארך אפים
כתובים ורב חסד ואמת אמר רב יהודה בריית כרותה לי"ג
נהיפוך מדות שאינן חוזרות ריקם שנא' *הנה אנכי כורת
שם ברית וגו'. [אילפי ואמרי לה] אילפא רמי כתיב *ורב
שם חסד וכתיב *ואמת בתחלה אמת ולבסוף ורב חסד.
מלי' סב ר' אלעזר רמי כתיב *ולך ה' חסד וכתיב *כי אתה
שם תשלם לאיש כמעשהו בתחלה כי אתה תשלם
לאיש כמעשהו ולבסוף ולך ה' חסד. רב הונא רמי
שם קמה כתיב *צדיק ה' בכל דרכיו וכתיב *וחסיד בכל
שם מעשיו בתחלה צדיק ולבסוף חסיד:
יג א"ר יוחנן גדולה תשובה שמקרעת גזר דינו של
שם אדם שנ' *השמן לב העם הזה [ואוניו הכבד ועיניו
ישעיה ו השע פן יראה בעיניו ובאוניו ישמע ולבבו יבין
ושב ורפא לו] א"ל רב פפא לאביי ורלמא קודם
גזר דין א"ל (ושב) ורפא לו כתיב אי זהו דבר
שצריך רפואה הוי אומר זה גזר דין. מיתיבי השב

ה' ה' מדת רחמים הוא לכי מרקם קודם שיקטא ולכי מרקם
לאקר שיקטא לא שוב: בריית כרותה לי"ג מדות
הללו שאם יזכירום ישראל בתפלת תעניתם מיכף חוזרות
ריקם: הנה אנכי כורת בריית על הלמור למעל': ולבסוף
כשרוא' שלין העולם מתקיים בדין: צדיק בשאפט לאמת:
חסיד ככנס לפני' בן השור':

בנחי' מוחלין לו לא שב בנחי' אפי' הביא כל אילי
נביו' שבעולם אין מוחלין לו לא קשיא הא ביחיד הא
בצבור. מיתיבי *חמיד עיני ה' אלהיך בה מראשית דנני' יח
וגו' עתים לטובה ועתים לרעה עתים לטובה כיצד
הרי שהיו ישראל רשעים גמורים בראש השנה
ופסקו עליהם גשמים מועטים לסוף חזרו בהם
להוסיף עליהם א"א שכבר נגזרה גזרה אלא הקב"ה
מורידן בזמן על הארץ שצריכה להם הכל לפי
הארץ. עתים לרעה כיצד הרי שהיו ישראל צדיקי'
גמורים בר"ה ופסקו להם גשמים מרובין לסוף סרחו
לפחות מהן א"א שכבר נגזרה גזרה אלא הקב"ה
מורידן שלא בזמן על הארץ שאינה צריכה להם
לטובה מיהא ליקרע לגזר דינייהו ולוסיף להו שאני
התם דאפשר בהכי. ת"ש *יורדי הים באניות עושי תניס קו
מלאכה במים רבי' המה ראו מעשה ה' וגו' ונפלאותיו כלס
במצולה ויאמר ויעמד רוח כערה וגו' יעלו שמים
ירדו תהומות וגו' יחוגו וינועו כשכור וגו' ויצעקו אל
ה' בצר להם וגומ' יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני

בנחים בין ר"ה לי"כ: ועתים לטובה פעמים שהעתים
הכתובים לסוף השנה לטובה היו להקל מעליהם מן
הפורענו' הנגזר עליהם בר"ה: ופעמים שהיא לרעה
לפקות מן הטובה שפסקו לה: על הארץ שצריכה להם
על השדות ועל הכרמים ועל הגנות: שלא בזמן לפני
הזריעה: ועל הארץ שאינה צריכה להם ביערות ובמלונות:

אדם הקב"ה עשה להם סימניות באבין ורקין שבתור׳
לומר לך צעקו קודם גזר דין נענו לאחר גזר דין
לא נענו הנך נמי כיחידי׳ דמו. ת"ש שאל׳ בלוריאה
דנדי׳ י הגיורת את ר"ג כתוב בתורתכם *אשר לא ישא
נמדנד ז פנים ולא יקח שוחד. וכתי׳ *ישא ה׳ פניו אליך (וישם
פ׳ התכ׳ לך שלום). נמשל לה ר׳ יוסי הכהן א"ל אמשול לך
ע"ב משל למה"ד לאדם שנושה בחברו מנה וקבע לו זמן
רמ"ל בפני המלך ונשבע לו בחיי המלך הגיע זמן ולא נתן
לו כלום בא לפיים המלך אמ׳ לו עלבוני מחול לך לך
ופיים את חברך אף הכא נמי כאן בעבירו׳ שבין אדם
לחברו כאן בעבירו׳ שבין אדם למקום עד שבא ר"ע
יח ולימד *באן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין הכא
נמי ביחיד. וגזר דין ביחיד גופיה. תנאו היא דתניא
היה ר"מ אומר שנים שעולים למטה וחולין שוה
וכן שנים שעולין לגרדום לדין ודינם שוה זה ירד
וזה לא ירד זה נצול וזה לא נצול מפני מה זה ירד
וזה לא ירד זה נצול וזה לא נצול. זה התפלל ונענה
וזה התפלל ולא נענה. ומפני מה זה התפלל ונענה

סימניות נין פסוק לפסוק יש סימניות הסוכין כזה (כ):
כאבין ורקין נאין לדרשה למעט הדנור כאבין ורקין שהן
מיעוטין לומר לך בכל שעה שיעקו אל ה׳ נלר להם יוליאם
ממלוקותיהם אלא ק"כ לעקו קודם גזר דין: לגרדום נית
הועד שהכין בו כפשות להריגה: ודינם שוים שהיהם כתפשו
על דבר אחד: זה ירד מן המטה: וזה ניצול מן הועד:

וזה לא נענה וזה התפלל תפלה שלמה נענה
וזה שלא התפלל תפלה שלמה לא נענה ר' (אליעזר)
[אלעזר] אומר כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין
ר' יצחק אומר יפה צעקה לאדם בין קודם גזר דין
בין לאחר גזר דין. וגזר דין דצבור מי מקרע והכתי'
*כבסי מרעה לכך ירושלים למען וגו' ובתיב *אם ירמיה ד
תכבסי בנתר ותרבי לך בורית וגו' מאי לאו כאן סה ב
קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין לא אידי ואידי
לאחר גזר דין ולא קשיא כאן בגזר דין שיש עמו
שבועה כאן בגזר דין שאין עמו שבועה כדרב שמואל
בר אמי דאמר רב שמואל בר אמי ואמרי לה ר'
שמואל בר נחמני א"ר (יוחנן) [יונתן] מנין לגזר דין פ' המולן
שיש עמו שבועה שאינו מתקרע ש"א *לכן נשבעתי וע"ז
לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה רש"י
וגו' אמר רבא בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל שמואל
מתכפר הוא בדברי תורה אביי אמר בזבח ובמנחה ס ג
אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בתורה ובגמילות
חסדים כי הא דרבא ואביי תרוייהו מדבית עלי
קאתו רבא דעסק בתורה חיו מ' שנין אביי דעסק
בתורה ובג"ח חיו שתין שנין. ת"ר משפחה אחת

תפלה שלמה כתפוין: אביי ורבא מדבית עלי קאתו כך
שמעתי ונקולין נפרק הזרוע והלקיש מסכתן לרנך לחו כהן
הוה מלך שמך חמו מדבית עלי קלתית וי"ג רבה וחנני
ומפרשי לה נרבה בר בקעני:

היתה בירושלים שהיו מתיה מתים בן י"ח שנה ובאו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמא ממשפחת בית עלי אתם דכתיב *וכל מרבית ביתך ימותו אנשים לכו ועסקו בתורה וחיו הלכו ועסקו בתורה וחיו והיו קוראין אותה משפחת [רבן] יוחנן על שמו:

יד ס"ס נ ילמ' נ דנד' ד יחזיק כה שמואל ל כה ודיק דכתיב הימים כה' הידוע ר"ל ' ימים הידועים רס"ל טו ס"ס

אמר רב שמואל בר אוניא משמיה דרב מנין לגזר דין של צבור שאינו נחתם אינו נחתם והכתי' *נבהם עונך לפני אלא מנין שאף על פי שנחתם מתקרע שנא' *כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתי' *דרשו ה' בהמצאו התם ביחיד הכא בצבור *ויחיד אומת (אמר רב נחמן) אמר רבה בר אבוה אלו י' ימים שמראש השנה ועד י"ה *ויהי כעשרת הימי' ויגוף ה' את נבל עשרה ימים מאי עבידתיהו אמ' רב יהודה אמר רב כנגד עשר לגימות שנתן נבל לעבדי דוד (אמר) רב נחמן אמר רבה בר אבוה אלו עשרת ימי תשובה שמר"ה ועד י"ה:

פיסקא בר"ה כל באי עולם וכו' מאי כבני מרון הכא תרגימו כבני אימרנא ר"ש בן לקיש ויחיד אומת מלוי לו לכתוב בהמלכו: כנגד עשר לגימות עשרה עבדי' שלח לו דוד כמו שפירש נקרא וכתן להם סעודה לקת לפי' כתלו לו עשרת ימים: רב נחמן אמר אלו עשרת ימי תשובה שהמתין לו הקב"ה שיעשו בו ולא שב: כבני אימרנא ככבשים שעומדין למתן לעשרן ויולדין זה לקר

אמר כמעלות בית (חורון) [מרון] אמר רב יהודה
אמר שמואל כחיילו' של בית דוד אמר רבה בר
בר חנה א"ר יוחנן וכולן נסקרין בסקירה אחת אמ'
רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינן *היוצר יחד תלים לג
לבם המבין אל כל מעשיהם מאי קאמר אילימא
דהכי קאמר דברינהו לכ"ע ללבייהו מיחד כי הדדי
הא קא חזינן דלאו הכי אלא ה"ק היוצר רואה יחד
לבם והוא מבין אל כל מעשיהם:

משנה על ו' חדשים שלוחין יוצאין [על ניכן מפני ו
הפסח על אב מפני התענית על אלול מפני שס
ר"ה על תשרי מפני תקנת המועדו' על כסליו מפני

זה בפתח קטן שלין שכיס יכולין לפתח בנת לפתח: כמעלות
בית (חורון) [מרון] שהדרך קלר ולין שכיס יכולין
לילך זה בלד זה שהעמק עמוק מאבי לידי הדרך: ה"ג ורב
יהודה לאמר שמואל כחיילות של בית דוד והדר גרסינן לאמר
רבה בר בר חנה וכו': כחיילות של בית דוד וכבני
מרון כגבי חיילות של מלך מרון לשון מרות ולדלות וכך
היו מוכין לותם זה לאמר זה בלחתם למלחמה: וכולן נסקרין
וכו' ולא"פ שעוברין זה לאמר זה: אף אנן נמי תנינן דכולהו
נסקרין בסקירה לחת מדכסיב תכל דיקן גמר' למלתיה מהאי
קרא היוצר יחד לבם: ללבייהו מיחד להו כי הדדי כלנו
של זה כך לנו של זה: ה"ק היוצר רואה יחד את לבם
ומקרא דלעיל מיניה קא מהדר הסגיק של כל יושבי הארץ
היוצר לותם הסגיק' יחד את לבם:

החנוכה על אדר מפני הפורים וכו'). גמ' וליפוק
סס נמי אתמוז ואטבת *דאמר רב חנא בר ביזנא אמ'
ע"ב ר"ש חסידא מ"ד *כה אמ' ה' צבאו' צום הרביעי
וכדיה מ וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה
לבית יהודה לששון ולשמחה וגו' קרי להו צום וקרי
להו ששון ושמחה (אלא לאו ה"ק) בזמן שיש שלום
יהיה לששון ולשמחה אין שלום צום. א"ר פפא
ה"ק בזמן שיש שלום יהיה לששון ולשמחה יש
גזרה צום אין גזרה ואין שלום רצו מתענין רצו אין
מתענין אי הכי ט' באב נמי אמר רב פפא שאני
ט' באב הואיל והוכפלו בו צ"ות דאמר מר בו חרב
תענית הביתו בראשונ' ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר:
פ"ב חניא ר' שמעון (בן יוחאי) אומר ארבעה דברי'
וע"ש היה ר' עקיבא דורש ואין אני דורש כמותו
רש"ק (וזו אחד מהן) צום הרביעי זה *י"ז בתמוז שבו
יז הובקעה העיר שנא' בחדש *הרביעי בתשעה לחדש
סס

גי' דאמר רב חנא בר ביזנא וכו' כולהו ימי תענית ניהו
הגמ' ט' בזמן שאין ב"ה ק"ס. ומתכי' בזמן הזה קל מיירי
ילמי' כב מלקתכי וכשהקדם ק"ס וכו': שיש שלום שאין יד לחומות
תקיפה על ישראל: לששון ולשמחה לחסור בהספד ובתענית:
יש גזרה צום קובה להתענות בהן: רצו אין מתענין וכיון
דרצות היא אין מטריחים עלויהו:
ארבעה דברים וכו' חהו אחד מהן. והני שנויין בתוספתא
דסוטה ובספרי ואלו הן בני אלם יושבי הקרנות

ויחוק הרעב בעיר וכתיב *ותבקע העיר (ותניא ירמי' כג
בראשונה בט' ובשניה בי"ז לחדש) ואמאי קרו
לי' רביעי רביעי לחדשי'. צום החמישי זה ט' באב
שבו נשרף בית אלהינו אמאי קרו ליה ה' ה' לחדשי'
צום השביעי זה ג' בתשרי שבו נהרג גדליה בן
אחיקם ומי הרגו ישמעאל בן נתניה הרגו ללמדך
ששקולה מיתתן של צדיקים כשרפת בית אלהינו
אמאי קרו ליה שביעי שביעי לחדשי' צום העשירי
זה י' בטבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים
שנא' *ויהי דבר ה' אלי (לאמר) בשנה התשיעית יחזקאל
בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר (וכתיב) *בן נד
אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סם
סמך מלך בבל על ירושלים ואמאי קרי לי' עשירי
עשירי לחדשים והלא היה ראוי זה לכתוב ראשון
ולמה נכתב כאן כדי להסריר חדשים בתקנן ואני
איני אומר כן אלא צום העשירי זה ה' בטבת שבו
באת שמועה לגולה שהוכתה העיר שנא' *ויהי סם לג
בשתי עשרה שנה בעשירי בחמשה לחדש לגלותינו
בא אלי הפליט מירושלים לאמר הוכתה העיר

התלה וגו' הלחן ונקר יקוט להם וגו'. ותרח את בן
הגר הילרית וגו': ג' בתשרי שבו נהרג גמרא ולא קרא:
ללמדך מדקר קטיג לוס שבו נהרג גדליה עם לוס של
קורבן הבית: סמך מלך בבל התקיל לכיר עליה: שמיעה
לגולה לגלות יכניה שגלו לנבל י"ח שנה לפני קרבן הבית:

ועשו יום שמועה כיום שרפה ונראין דברי מדבריו שאני אומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון והוא אומר על אחרון ראשון ועל ראשון אחרון ועוד שאני מונה לסדר פורעניות ולסדר חדשים והוא אינו מונה אלא לסדר חדשי בלבד:

(כתוב במגלת תענית) בתלתא בתשרי בטילת אדכרתא מן שטרייא שפעם אחת גזרה מלכות יון גזרה על ישראל שלא להוכיח שם שמים על פיהם וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום התקינו שיהו מזכירין שם שמים ואפי' בשטרות וכך היו (מונין) [כותבין] בשנת וכך וכך ליוחנן כהן גדול (שהוא כהן) לאל עליון וכששמעו חכמים ברבר

גי' הגמ' מלא שהוא מוכח לסדר חדשים ולכי מוכח לסדר פורעניו' וכן גי' רמ"י יח סס

שאני אומר על ראשון לוס הל' שנסדר המקרא: ראשון לפורעניות נתקלה הונקעה היניר ולק"כ כשרף הבית נט' נלב ונתשרי שלקריו כהרג גדליה בן לקיקס ונטנת שלקריו נלתה השמועה: והוא אומר על ראשון שנפסוק לקרון לפורעניות [ועל אחרון שנמקרא רלטון לפורענות] שהרי תקלה סגך ולקר כך הונקעה נמלת ניקוע העיר י"ז נתמוז שהוא רלטון שנמקרא לקרון לסמיכת מלך נבל שהוא מלוקר נמקרא: אלא שהוא מונה לסדר החדשים לומר שלא הקפיד המקרא שלא על סדר הקדמים לכך מכה תמוז קודם לטנת ולכי מוכה לסדר פורעניות לף לסדר פורעניות: בתלתא בתשרי וכו' כך כתוב נמגלה לטון לרמי: בטלת אדכרתא ניטלו הזכרת שם שמים מן השטרות ונקוטי יכולים לנטל שכנר נהגו העם: וכששמעו חכמים

אמרו למחר פורע זה את חובו ונמצא שטר מוטל באשפה וביטלום ואותו יום עשאוהו י"ט:

בעשרים ותמניא בארר אתא בשורתא טבתא יט ליהודאי דלא יעידון מן אורייתא שפעם יט אחת גזרה [המלכות] על ישראל ש[לא] יעסקו בתורה ושלא ימולו את בניהם ושיחללו שבת מה עשה יהודה בן שמוע וחבריו הלכו ונטלו עצה ממטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצוין אצלה אמרה להן בואו והפגינו בלילה הלכו והפגינו בלילה אמרו אי שמים לא אחיכ' אנחנו לא בני אב אחד אנחנו ולא בני אם אח' אנחנו מה נשתנינו מכל אומה ולשון שאתם גוזרין עלינו גזרות קשות וביטלום ואותו יום עשאוהו יום טוב:

כתיב *אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף כ בעליל לארץ מזוקק שבעתים. רב ושמואל כא חד אמר נ' שערי בינה נבראו בעולם וכולם ניתנו ע"ב למשה (בסיני) חסר אחת שנא' *ותחסרהו מעט תליס יב כדרי' פ"ד ומ"ב רמ"ח תליס ח

שניטלוהו הוכשר הדבר בעיניה' ונקשב להם לכם ועשאוהו יו"ט: דלא יעידון מן אורייתא שלא ילמדו לכתף עליהן הן התורה: הפגינו לעקו בצוקים וברקוחות כדי שישמעו הדרים וירקמו עליכם: אי שמים כלו' למען הקב"ה: מזוקק שבעתים (שלש יכול לדרוש כל דבר ודבר בע"ט עניינים) ז' שניעות והם קשים קשר לקת שבמסרו לו למשה (בסיני) למדנו שקשים כנרקו שהרי מעט נקשר מאלהים: דכתיב ותחסרהו מעט מאלהים בעזקור קה לכוש כי תזכרנו:

קהלת יב מאלהים בקש קהלת להיות כמשה שנאמר *בקש
קהלת למצוא דברי חפץ יצאת בת קול ואמרה
דברי' נד לו וכתוב יושר דברי אמת *ולא קם נביא עוד
עקודה בישראל כמשה וחר אמר בנביאים לא קם אבל
ספ"ט במלכים קם אלא מה אני מקיים בקש קהלת
כ"ש י"נ למצוא דברי חפץ בקש קהלת להון דינין שבלב
שלא בערים ושלא בהתראה יצתה בת קול ואמ"ה
ספ יו לו וכתוב יושר דברי אמת *על פי שנים עדי' או
על פי שלשה עדים יקום דבר:

אם אינן מבירין

פרק שני

כב [מתני' בראשונה היו מקבלין עדות החדש מכל
אדם משקלקלו הבייתוסין התקינו שלא יהו
זס מקבלין אלא מן המבירין: גמ' *ת"ר מה קלקול
ע"ב קלקלו הבייתוסין פ"א בקשו בייתוסין להטעות את
חכמים שכרו ב' בני אדם בת' וזו א' משלנו וא'
להטעות את חכמים שיהיה יום ל' של חדר בשבת ולא
כרצה החדש בזמנו והבייתוסין מתלוין שיהא
יום רצון של כסף בשבת כדי שתהא הנפת העומר
בחקר בשבת ועלרת בחקר בשבת לפי שהן דורשין ממחרת
השבת יכיפו ממחרת שבת בראשית כמשמעו ומכרו ג' בני
חדש להעיד שרצו את החדש היום: אחד משלנו ולא

משלהם שלהם העיד עדותו ויצא שלנו אמרו לו אמור כיצד ראית את הלבנה אמר להם עולה הייתי במעלה אדומים וראיתיו שהוא רבוץ בין ב' סלעים ראשו דומה לענל אזניו דומין לגדי קרניו דומו' לצבי וזנבו מונחת לו בין ירכותיו והצצתי בו ונרתעתי ונפלתי לאחורי ואם אין אתם מאמינים לי הרי ר' זוז צרורין לי בסדיני אמרו לו מי הוקיקך לכך אמר להם שמעתי שבקשו בייתוסים להטעות את חכמים אמרתי אלך אני ואודיע להם שמא יבואו בני אדם שאינן מהוגנין ויטעו את חכמים אמרו לו ר' זוז נתונים לך במתנה והשובך ימחה על העמוד באותה שעה התקינו שלא יהיו מקבלין אלא מן המבירים:

מתני' בראשונה היו משיאין משואות משקלקלו הכותי' התקינו שיהו שלוחין יוצאין כיצד היו

הבירוהו: ר' זוז נתונים לך במתנה ותהא רצוי לעכבן ולא"ס שלח הבלמת תבוי שלך לשוכרך דים רשות לנ"ל לקנות ממון ולעשותו הפקר כלקמרי' ביבמות: ימחה על העמוד למלקות כלקמרי' נמס' מכות כופת ג' ידיו על העמוד: בראשונה היו משיאין משואות לחקר שקדמו את הקדם ולא היו לריכי' לבכור שלוחים לבלוק לגולה להודיע כי המשוחו' מודיעין לותן: משקלקלו הכותים והשיאו גם הם משואות שלא בזמן הקדום להטעות ישראל ונ"ל לא היו קשיאין משואות שלא בקדם שבתקדם ניסן ל'

משיאין משואות מביאין כלונסאו' של ארז ארובין
וקנים ועצי שמן ונעורת של פשתן וכורך במשיחה
ועולה לראש ההר ומציית בהן את האור ומוליך ומביא
מעלה ומוריד עד שהוא רואה את חבירו שהוא עושה
כן בראש ההר השני וכן בראש ההר השלישי:
כ גמ' כתיב *וצי אדיר לא יעברנו (אמר רב יהודה)
כג אמר רב זו בורני גדולה היכי עבדי מייתין
ישעיה לג שיתא אלפי גברי בתריסר ירחי שתא ואמרי לה
תריסר אלפי גברי בשיתא ירחי (ומייתי ספינתא)
ומענין לה חלא עד דשבנא ונחית בר אמוראי וקטר
אטוני דכיתנא בכיסתא וקטר להו בספינתא ונטלו

כלומרין נפירקין וכשלח היו מביאין לערב יום ל' הכל
יודעין שהקדם מעובר ופעם אחד עברו ג"ד את הקדם ולא
הביאו משוחות לערב שלשים והכותים הביאום בתרי' שלהם
והטעו בני הגולה לעמותו קסר: כלונסאות פירטיק"ו
בלעז: ארובים כדי שירחו למרחוק: וקנים ועצי שמן
ונעורת של פשתן כל אלו מרכיב שלהבת: וכורך במשיחה
לול"י בלעז קוטרס בקוט של מסיקה נראני הכלונסאות:
וצי אדיר לא יעברנו לנקל בעתיד לבוא בבית מקדשי
הקדמוס: זה בורני גדולה ספינה שקורין דרומ"כט:
היכי עבדי אותה בורני גדולה למאי עניתא: אלא קול:
עד דשבנא עולה שוכבים בקרקעי' הים ועודנה נראית
למעלה מן המים כי במקום שחלמוגים גדילים בים אין הים
עמוק כל כך: בר אמוראי מלוד לבוט בנהרות: וקטר
אטוני דכיתנ' קנילי פשתן שהן קלין ליכתק וקושר רגלו

חלא ושדו אבראי וכמה דמידליה עקרא ומיתויא ומחליף על חד תרין בבספא. תלת פרוותא הוויין תרתי בי רומאי וחדא בי פרסאי. דבי רומאי מסקן כיסתא דבי פרסאי מסקן מרגלניתא ומקרייא פרוותא דמשמהוג. א"ר יוחנן כל שיטה ושיטה שנטלו האומות מירושלים עתיד הקב"ה להחזירן לה שנא' *אתן במדבר ארז שטה והדס ועץ שמן וגו' ואין מדבר אלא ירושלים שנא' *ציון מדבר היתה ירושלים שממה. וא"ר יוחנן כל הלומד תורה ואינו מלמדה דומה להדס במדבר דליכא דליתהני מיניה. א"ד (א"ר יוחנן) כל הלומד תורה ומלמדה במקום שאין תלמיד חכם דומה להדס במדבר רחביב (לכל ומאן דשקיל מיניה שקיל) וא"ר יוחנן אוי להם לעכו"ם שאין להם תקנה שנא' *תחת הנחשת אביא והב ותחת הברזל אביא כסף ותחת העצים נחשת וגו' תחת ר' עקיבא וחבריו מאי מביאין עלוהם נאמ' *ונקיתי דמם לא נקיתי וה' שוכן בציון:

ישעי' מ"ו
זס פ"ד
זס ס
יואל ד

פתקד נסרס החילן שמו כיסת' פי' קו"ל ורתבו לתקד נגורכי ותקלי הכך גגרי תלת לספיכה ומדו לתגרתי והיח עולה מתוך המיס ושוקרת ערבי החילן: פרוותא פורט' נלע"ז ונלעין מסכה נמל: מסקן מרגליתא מקרקעית היס על ידי נר לתורתי: ומקרייא פרוותא דמשמהוג לותה של פרסיים נקרחת נמל של מלוכה: ונקיתי דמם לא נקיתי לח נחתי לנקות לת האומות מעשה עוכות לח לנקה לותס מדמן של ישרחל:

סס **אמר** אביי פגימתה לפני החמה או לאחר החמה
ע"נ אם אמר לפני החמה לא אמר כלום דא"ר
ליוב כה יוחנן מ"ד *המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו
מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה ולא פגימתה
של קשת פגימתה של לבנה דחלשה דעתה פגימתה
של קשת דלא ליזרו עובדי חמה גירי קא משדיא:

כר מתני' ראש ב"ד אומ' מקודש וכל העם עונים אחריו
מקודש מקודש וכו': גמרא מה"מ א"ר חייא
בר גמדא א"ר יוסי בן שאול אמר (רב) [רבי] אמר
ויקרא כג קרא *וידבר משה את מועדי ה' מכאן שראש ב"ד
אומר מקודש וכל העם עונין אחריו מקודש מקודש
סס מנא לן אמר רב פפא אמר קרא *אשר תקראו
סס אותם קרי ביה אתם ר"נ בר יצחק אמר *אלה הם
מועדי הם יאמרו מועדי מקודש מקודש תרי זימני
למה לי דכתיב מקראי קודש:

סס **מתני'** דמות צורות לבניה היו לו לר"ג בטבלא
ובכותל בעליותו שבהן מראה את ההדיוטו'

פגימתה לפני החמה פוסה לגד הקמה לו לגד לאחר ועלה
קתני סיפא אם אמר לפני הקמה לא אמר כלום
דמעולם לא ראתה קמה פגימתה של לבנה: דלא ליזרו
עובדי דעובדין הקמה: גירי קא משדיא הקמה הזאת
קילים היא יורה להלקס נכופרים נה שהיורה נקנת נוחן
פגימת הקנת לגד פניו:
מקראי קדש תרי זימני מקמע: דמות צורות לבנות של

ואומ' הכוה ראית או כוה: גמ' ומי שרי והכתי' *לא תעשון אתי לא תעשון כרמו' שמשי אמ' אביי לא אסרה תורה אלא שמשים שאפשר לעשות כמותן כדתניא לא יעשה אדם בית הבנית היכל וכו' *ושאר שמשין מי שרי והתניא לא תעשון אתי לא תעשון כרמות שמשי המשמשין לפני במרום כגון אופני' ושרפי' וחיות הקורש ומלאכי השרת אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשי' שבמדור העליון ושבמדור התחתון מי שרי והתניא אשר בשמים לרבות חמה ולבנה ככבים ומזלות ממעל לרבות מלאכי השרת כי תניא ההיא לעבדם או לעבדם אפילו שלשול קטן נמי אה"נ דתניא אשר בארץ וכו'. אב"א דפרקי' הוה ואב"א להתלמד עבד וכתיב *לא תלמד לעשו' אבל אתה למד להבין ולהורות:

משנה מעשה שבאו שנים ואמרו ראינוהו שחרית במזרח ערבי' במערב א"ר יוחנן בן נורי עדי שקר הן וכשבאו ליבנה קיבלן ר"ג. ועוד באו שנים ואמרו ראינוהו בזמנו וליל עיבורו לא נראה וקיבלן ר"ג א"ר דוסא בן הרכינס עדי שקר הן היאך מעידים על האשה שילדה ולמחר כריסה בין שיניה. אמ' לו ר' יהושע רואה אני את דבריך

לגנה: לא תעשון אתי לורות העומדים אתי: שבמדור העליון נרקיע ז' דייקינן אתי לגל קמה ולגנה ככנים ומזלות במדור התחתון הן נרקיע השני כדאמרי' בחס' קגיגה: שלשול תולעת: רואה אני את דבריך לענר את הקדש:

שמות כ
ט"ס
ע"ב
ט"ס
דברים יח
ט"ס
כה
הל"ן
דלוס ג

שלח ליה רבן גמליאל לר' יהושע גזור אני עליך
שתבא אצלי במקלך ובמעותיך ביום שחל י"ח
להיות בחשבונך הלך ומצאו ר' עקיבא מיצר אמ'
לו יש לי ללמוד שכל מה שעשה ר"ג עשוי שנא'
ויקרא כג *אלה מועדי ה' מקראי קודש וגו' בין בזמנן ובין
שלא בזמנן אין לי מועדות אלא אלו בא לו אצל
רבי הוסא בן הרכינס א"ל אם באין אנו לדון אחר
בית דינו של ר"ג צריכין אנו לדון אחר כל ב"ד
וב"ד שעמד להן לישראל מימות משה עד עכשיו
במדבר כד שנא' *ויעל משה ואהרן נדב ואביהוא ושבעים
מזקני ישראל למה לא נתפרשו שמותן של זקני'
אלא ללמדך שכל ג' וג' שנתמנו ב"ד על ישראל
חבי הן כב"ד של משה נטל מקלו ומעותיו בידו
והלך ליבנה אצל ר"ג ביום שחל י"ח להיות בחשבונו
עמד ר"ג ונשקו על ראשו אמר לו בא בשלום רבי
ותלמידי רבי בחכמה ותלמידי שקיימת את דברי:
כג גמ' ת"ר (*ושבעים מזקני ישראל) למה לא נתפרשו
שמותם של זקנים שלא יאמר אדם לחברו
במדבר כד חלך ומצאו ר"ע לר' יהושע מילר על שהכניס גזר עליו לקלל
י"ח: אשר תקראו מקריאת ב"ד תלחן הבתוב: בא לו ר'
יהושע לקלל ר' יוסה: ולמה לא נתפרשו שמותן וכו'
שאם בח חרם לדון לקרי ב"ד שבימיו ולומר וכי ב"ד זה
כמשה ואהרן הוא לו כתלמיד ומידד לומרים לו שמא קטנו
בני מן הטאר שלא נתפרשו שמותם:
שלא יאמר אדם על ב"ד שבימיו וכי פלוני כמשה ואהרן

פלוני כמשה ואהרן פלוני כאלדד ומידד פלוני
בנדב ואביהוא. ואומר *ויאמר שמואל אל העם שמואל
ה' אשר עשה את משה ואת אהרן וגו' [ואו'] *וישלח י"ב
ה' את ירובעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל שם
ירובעל זה גדעון ולמה נקרא שמו ירובעל שעשה
מריבה עם הבעל בדן זה שמשון ולמה נקרא שמו
בדן דאתי מדן יפתח כמשמעו *ואומר *משה ואהרן שם
בכהניו ושמואל בקוראי שמו שקל הבחוב ג' קלי ע"ב
עולם כג' חמורי עילם לומר לך ירובעל בדורו תליס נט
כמשה בדורו. בדן בדורו כאהרן בדורו יפתח בדורו
כשמואל בדורו ללמדך שאפילו קל שבקלי' ונתמנה
פרנס על הצבור תרי הוא כאביר שבאבירי' ואומ'
*יבאת אל הכהני' הלוים ואל השופט אשר יהיה דברים י"ז
בימי' ההם וכי תעלה על דעתך שאדם הולך אצל
שופט שלא היה בימיו הא אין לך אלא שופט

הוא לו כאלדד ומידד שמשמע לו עכשיו שלח כתפרשו לשון
לו יש ליכו כמשה ואהרן שמא הרי הוא כלשון מן אחר
זקניס שליך יודע מי הס: ואומר ה' אשר עשה את
משה ואת אהרן וגומר שמואל הנביא לשון ליזרעאל הקב"ה
עשה לכם כסים ע"י ו' זקניס הללו משה ואהרן ירובעל
בדן יפתח שמואל: ואומר בספר תליס משה ואהרן וגו' הרי
שקל הכתוב שמואל כמשה ואהרן וכת"כ הרשעוניס כתבו
ירובעל ובדן ויפתח עם משה ואהרן ושמואל ג' קליס עם
ג' קפוליס: הא אין לך וכו' הא למדך הכתוב כאן שאין

קהלת ו שהוה ביומו ואומר *אל תאמר מה היה שהימים הראשוני' היו טובים מאלה:

כד פיסקא נטל מקלו ומעותיו בידו (כו'. ת"ר כיון שראה אותו ר"ג עמד על רגליו מכסאו ונשקו על ראשו א"ל שלום עליך רבי ותלמידי רבי שלמדתני תורה ברבים ותלמידי שאני גוזר עליך גזרה ואתה מקיימה עליך כתלמיד אשרי הדור שהגדולים נשמעין לקטנים ק"ו קטני' נשמעין לגדולים ק"ו חיובא הוא אלא מתוך שהגדולים נשמעים לקטנים נשאו קטנים ק"ו בעצמן: סם

ראוהו בית דין

פרק שלישי

כו תניא א"ר עקיבא כשהלכתי לערביא היו קורין לדכרא יובלא ואר"ע כשהלכתי לגליא היו קורין לנדה גלמודה מאי גלמודה גמולה דא מבעלה ואמר ר"ע בשהלכתי לאפריקי היו קורין למעה קשיטה למנ"מ לפרושי *מאה קשיטה דאורייתא רמב' לג

לך לנקם חלק שופט שהוא בימיך: אל תאמר מה היה זה שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שחלת על זה שלפי שהדורות היו טוענים ולדיקים מן הקרובים לפיכך היו הימים הרחטונים טובים מאלה שאי אפשר שיהו לקרובים כרחטונים: גמולה דא מגדלת:

מאה דנקי אמ' (רב) [רבי] כשהלכתי לברכי הים
היו קורין למבירה בירה למנ"מ לפרושי *אשר לעיל כ
בריתי לי ארשב"ל כשהלכתי לתחום קן נשרייא
היו קורין לכלה נינפי ולתרנגול שכוי לכלה נינפי מאי
קראה *יפה נוף משוש כל הארץ ולתרנגול שכוי אמ' תלים מח
רב יהודה אמר רב אבע"א רבי (שמעון בן לקיש)
[יהושע בן לוי] מאי קראה *מי שת בטוחות חכמה מיוב לח
[אלו כליות] או מי נתן לשכוי בינה זה תרנגול:
לוי איקלע לההוא אתרא אתא גברא לקמיה א"ל סס
*קבעו פלניא לא הוה ידע מאי א"ל אתא סס
שאיל בי מרר שא א"ל גזלן אמר לך דכתי' *היקבע ע"ג
ארם אלהים גו' א"ל רבא מברניש לרב אשי אי מלאכי ג
הואי התם הוה אמינ' ליה היכי קבעך במאי קבעך
ואמאי קבעך וממילא הוה ידעינן ואיהו סבר מילתא
דאיסורא קא"ל:

[לא הוו ידעי רבנן מאי סירוגין שמעוה לאמתא ☞
דבי רבי דחוחינהו רבנן דהוו עיולי פסקי פסקי סס
אמרה להו עד מתי אתם נכנסין סירוגין סירוגין
וכו'. *א"ר שמואל בר יצחק במאן מצלינן האידנא כז
וה היום תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון במאן
כר"א דאמר בתשרי נברא העולם]:

בטוחות לשון קלוקות: שכוי ל' רחי' ויקף מתרגמינן וחימתכי:
קבעו פלניא גזלני פלוני: במה קבעך סימן קרקע ומקרקע
במה קנענך המעמר והמרומה לתם קונעים לותי:
פסקי לפרקים שלימים נכנסים יקד:

כח **מחיב** רב שמן בר אבא מנין לכהן שעולה לדוכן
ע"נ שלא יאמר הואיל ונתנה לי תורה רשות
דנ"ים ל לברך ישראל אוסיף ברכה אחת משלי כגון *ה' אלהי
דנ"ים ד אבותיכם יוסף עליכם ת"ל *לא תוסיפו על הדבר:
כה **משנה** *והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל
כט וגו' וכי ידיו של משה עושות מלחמה או
שמות יו שוברות מלחמה אלא לומר לך בזמן שמסתכלין
ישראל כלפי מעלה ומשעבדין את לבן לאביהם
שבשמים היו מתגברין ואם לאו היו נופלין כיוצא
נמדב' בדבר אתה אומר *ויאמר ה' אל משה עשה לך
כא שרף וגו' וכי נחש ממית או מחיה אלא בזמן
שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם
לאביהם שבשמי' היו מתרפאין ואם לאו היו נמוקין:

יום טוב של ראש השנה

פרק רביעי

כו **תניא** רבי יהודה אומר משום רבי עקיבא בראשון
לא מהו אומר *לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי
תלים כד בה על שום שקנה והקנה ושלט בעולמו. בשני מהו
שם יח אומר *גדול ה' ומהולל מאד וגו' על שם שחילק מעשיו

לה' הארץ כל המזמור: שקנה שמים וארץ: והקנה תבל
ליוסבי נה כלו' קנה כדי להקמות: ושלט בעולמו
יקידי שלח כנרקו המלאכים עד יום שני: שחילק מעשיו

ומלך עליהם (ונתעלה וישב במרום). בשלישי
מהו אומר *אלהים נצב בעדת אל על שום שגילה תלים פב
ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו. בד' מהו אומר
*אל נקמות ה' אל נקמות הופיע על שום שברא שם נד
חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן. בה' מה"ו
אומר *תרנינו לאלהים עוזנו הריעו לאלהי יעקב שם פא
על שום שברא עופות ודגים לשבח לשמו. בו'
מהו אומר *ה' מלך גאות לבש על שום שגמר שם צג
מעשיו ומלך עליהם. בז' מהו אומר *מזמור שיר שם צב
ליום השבת ליום שכולו שבת: אמר רבי נחמיה
וכי מה ראה ר' עקיבא לחלק בין הפרקים הללו
אלא בראשון שקנה והקנה ושלט בעולמו בב'
שחילק מעשיו ומלך עליהם (ונתעלה וישב במרום).
בג' שגילה ארץ בחכמתו והבין תבל לעדתו. בד'
שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהם. בה'

והגדיל רקיע בין עליונים לתחתונים ונתעלה וישב במרום
לוגמת שכבו בעירו והר קדשו: שגילה ארץ מקום מלב
עדתו שנאמר ויאמר אלהים יקוו המים מתחת השמים אל
מקום אחד ותראה היבשה וגו' כאמר: שברא חמה וגו':
שברא עופות ודגים לשבח לשמו כשאל' רוחה עופות
מצוכים זה מזה כותן שבח למי שברחם: ליום שכולו שבת
שעתיד העולם להיות קרב ואין קדש וכל המלכות שוכתות
על אותו יום לומר שיר של שבת: מה ראה ר' עקיבא
לחלק בין הפרשיות הללו שכל שבת ימים כאמרים הפרקי'

שברא עופות ורגים לשבח לשמו. בו' שגמר מעשיו
ומלך עליהם. בו' על שום ששבת וקמיפלגי בדרב
קטינא דאמ' רב קטינא שית' אלפי שנין הוי עלמא
ישעיה ג וחד חרוב שנא' *ונשגב ה' לבדו וגו'. אביי אמר תרי
הושע ו חרוב שנא' *יחיינו מיומי' [במוספי דשבתא מה היו
אומרי' אמ' רב חנן בר רבא אמר רב הוי"ו ל"ך]:
כו אמר (ר') [רב] יהוד' בר אידי א"ר יוחנן עשר מסעות
סס נסעה שכינה וכולהו מקראי ובנגרן גלתרי
מלינו סנהדרי מגמרא י' מסעות נסעה שכינה מקראי
שנקדמה י' מיעלו' מכפורת לברוב ומכרוב למשתן וממפתן לחצר
ו ע"ג ו ומחצר למזבח וממזבח לגג ומגג לחומה ומחומה
ונחשם לעיר ומעיר להר ומהר למדבר וממדבר עלתרי
כסתלק מיעבר הללו ע"ש שעבר ושל יום שנת נאמר ע"ש להנף: וקמפלגי בדרב
מיעבר קטינא ר' נקמיה ליה דרב קטינא חלת דאכיי הילכך
מיעלו' ליכא למימר על שלו יום אחד שכולו שבת להא תרי כיצהו:
הללו וק"ל [במוספי דשבתא מאי טיר אמרי: הזו"ו ל"ך פ' שירת האזינו
רש"פ קולקי' לותה לו' פרקים הראשון האזינו השני זכור וגו' וכו':]
נסעה שכינה להסתלק ועל ישראל מעט מעט כשחטאו:
מכפורת שהיתה רגילה לשכון שם כשתלקה על ח'
מהכרובים שעמ' שלמה העומדין בארץ ח' לגפון האחרון וח'
לדרום: למפתן הבית: וממפתן לחצר העזרה בין האולם
למזבח: ומחצר למזבח הקילון: וממזבח לגג ההיכל:
ומגג לחומת העזרה: ומחומת העזרה: לעיר לירושלים:
ומהעיר להר הזתים וכל שלוקין הללו לפי שנקוטי היה

וישבה במקומה שנאמר *אלך אשובה אל מקומי הושע ה
מבפור' לכרוב ומברוב למפתן דכתיב *ונועדתי זמות כה
לך שמה ודברתי אתך מעל הכפור' וגו' וכתיב
*וכבוד אלהי ישראל נעל' מעל הברוב אשר היה יחזקאל ט
עליו אל מפתן הבית ומפתן לחצר דכתיב *וירם מג י
כבוד ה' מעל הכרוב על מפתן הבית וימלא הבית
את הענן והחצר מלאה את נוגה כבוד ה' ומחצר
למזבח דכתיב *ראיתי את ה' נצב על המזבח עמוס ט
וממזבח לגג דכתיב *טוב שבת על פנת גג ומגג משלי כה
להומה דכתיב *והנה ה' נצב על הומת אנך ומחומה עמוס ז
לעיר דכתיב *קול ה' לעיר יקרא ומעיר להר מיכה ו

מסתלק ומלפה סיסובו: וירכב על כרוב ל"ג להחות
בילילת מלרים קלמר וה"ג מבפורת לכרוב ומברוב
למפתן דכתיב ונועדתי לך גו' וכתיב ובנוד אלהי ישראל
נעלה מעל הברוב אשר היה עליו אל מפתן הבית למדבו
מתחלת עיקר שכינה היתה על הכפורת ובימי יחזקאל
נסתלקה משם לכרוב ומהתה שם כמה ימים כדכתי' מעל
הברוב אשר היה עליו. ומשם למפתן וימלא הבית וגו' ביחזקאל
כתיב אחר סילוק מן הברוב אל המפתן: נצב על המזבח
ואע"ג דהאי קרא עמוס קאמר ליה ועמוס מקמי יחזקאל
הורות רבים מתבבא היה על העתיד ועל כרחך סילוקה
כסדרן היה דכך ילילת קון: טוב שבת על פנת גג ע' רש"י
וגו' על האביו' אמר שלמה טוב לה להסתלק אל הגג משבת
עם אשת מדנים בבית ישראל שהעמידה בלא נהיכל ובית

יחזקאל יא דכתיב *ויעל כבוד ה' מעל תוך העיר ויעמוד על
משלי כא ההר ומהר למדבר דכתיב *טוב שבת בארץ מדבר
כותב ה וממדבר עלתה וישבה במקומה שנאמר *אלך
אשובה אל מקומי עד אשר יאשמו:

כח **אמר** רבי יוחנן ו' חדשים נתעכבה שכינה לישראל
שם במדבר שמא יחזרו בתשובה ולא חזרו
גי' הגמ' אמרה תיפח *נפשן שנאמר *ועיני רשעים תכלינה
ונגמן ומנוס אבד מנהם וחקותם מפח נפש וכנגדן גלתה
לעיל יל סנהדרי גדולה גמרא כול שבת הגוית לחנויות ומחנויות
שם לירושלים ומירושלים ליבנה *ומיבנה לאושא
ע"ג ומאושא ליבנה ומיבנה לאושא ומאושא לשפרעם
ומשפרעם לבית שערים ומבית שערי לציפורי

קנר בית שקברו בו את הלוים עם השכינה: טוב שבת
וגימן בארץ מדבר סיפיה דקרא מחצת מדכים ובית קנר: עד
שלש סיפי' אשר יאשמו שיקזיקו עלמס לחמים:
דהשיקדא ומנוס אבד מנהם מעוכס כסחלק מהס: מלשכוז הגוית
מחצת לחנויות קכויות עשו להס בהר הבית ויצנו שם לומ'
מדכים וכעם ר' לעזלת דקו דיכי כפצות דקזו דכפיסי רולקיס כדלמריכן בסכהדרין
מחצת וכל הכך גליות דסנהדרין דבית שכי קלחר ומסעות דשכיכה
מדכים בבית רלחזן: ומיבנה לאושא כשהיה הכציח דר בו היתה
כו' וכינם סנהדרין עיוו וכצמסחלק הוח לו בכי בטקים לחר גולה
ר"ל ע"ש קכציסוני היסיבה לקריו: יבנה בימי ריב"ז: אושא בימי ר"ג הזקן:
בהגליהם וחזרו מאושא ליבנה ובימי רשב"ג חזרו לחוסח כדחניח
רש"ל לקמן בפרקין וכשקדמו ב"ד את הקדש וכו': בית שערים

ומציפורי לטבריא וטבריא עמוקה מכולן שנאמר
*ושאלת מארץ תדברי ומעפר תשח אמרתך. רבי ישעיה כט
אלעזר אומר שש גליות גלו שנאמר *כי השח תשח כט
ושבי מרום קריה נשגבה ישפילנה ישפילה עד
ארץ יגיענה עד עפר (וכתיב *תרמסנה רגל רגלי יסס
עני פעמי דלים) אמר ר' יוחנן ומשם עתידין ליגאל
שנא' *התנערי מעפר קומי שבי ירושלים: ישס נג
תניא כל שנותיו של ריב"ו ק"כ שנה היו. מ' שנה כט
עסק בפרקמטיא מ' שנה למד. מ' שנה לימד ישס
כתוב במקומו' אחרי' שהלל גם כן היו שנותיו ק"כ
וגם ר' עקיבא ארבעי' שנה עסק בפרקמטיא ובו'
ובסוף ק"כ נהרג על קדוש השם יתברך:
ת"ר מנין שאומרים אבות שנא' *הבו לה' בני ל
אלים ומנין שאומרים גבורות שנא' הבו לה' לב
כבוד ועוו. ומנין שאומרים קדושת השם שנאמ' תלים כט
הבו לה' כבוד שמו. ומנין שאומרי' מלכיו' וזכרונו'
ושופרות (תניא) ר' אליעזר אומר דכתיב *שבתון ויקרא כג
זכרון תרועה מקרא קדש שבתון זה קדושת היום.

וציפורי וטבריא כולן בימי רבי היו כלאמריכן בסנהדרין
הלך לקבר רבי לבית שערים ומוג בשקלה הוליכוהו לציפורי
כלאמריכן בכתובות ובטבריא היה בימי מנטוכיוס: וטבריא
עמוקה מכולם שתליס היו לה מכל המקעות שגלו: ו' גליות
השח קדח ישפילנה תרי ישפילה תלת עד ארץ ד'
יגיענה קמץ עד עפר שב דמלי למיקר יסמילה עד מרץ לעפר:

זכרון אלו זכרונות. תרועה אלו שופרות. מקרא קדש קדשהו בעשיית מלאכה. ומנין שאומרים
ויקרא כג מלכיות תניא רבי אומר *אני ה' אלהיכם וכתיב
בחדש השביעי [והיכן אומרה לקדושת היום תניא רבי אומר עם המלכיות אומרה מה מצינו בכל מקום ברביעית אף כאן ברביעית רשב"ג אומר עם הזכרונות אומר' מה מצינו בכ"מ באמצע אף כאן באמצע וכשקדשו ב"ד את השנה באושא ירד ריב"ב לפני רשב"ג ועשה כר' יוחנן בן נורי א"ל ר"ש לא היו נוהגין כן ביבנה ליום השני ירד ר' חנינא בנו של ר"י הגלילי ועשה כר"ע ארשב"ג כך היו נוהגין ביבנה] אין פותחין מי' מלכיו' וכו'. הני י' מלכיות כנגד מי א"ר לוי כנגד י' הלולים שאמר דוד בספר תהלים הלולים טובא הוו הנך
תנ"ך קנ דכתיב בהו *הללוהו בתקע שופר. רב יוסף אמ' כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה בסיני ר' יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם מאי ניהו אוילמא ויאמר דבראשית הני ט'
שם נג הוו בראשית נמי מאמר הוא דכתיב *בדבר ה' שמים נעשו [תניא אין פותחין מי' מלכיות מי'

[ירד ריב"ב לפני התיבה לפי שמלוה להתפלל בעקו' עמוך
קתני ירד: כר' בן נורי דמתניתין: לא כך היו נוהגין ביבנה ניחי לנא כסהיתה סכהדרין שם: הנך דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר הנך דהללו חל בקדשו:

זכרונות מי' שופרות ואם אמר ז' מכולן יצא כנגד
ז' רקיעין ר' יוחנן בן נורי אמר הפותח לא יפחו'
מו' ואם אמר ג' מכולן יצא כנגד תורה נביאים
וכתובים ואמרי לה כנגד כהנים לויים וישראלי'.
*פקדונות הרי הן כזכרונו' כגון *וה' פקד את שרה
וכגון *פקוד פקדתי אתכם דברי ר' יוסי ר' יהודה
אומר אינן כזכרונות. *שאו שערים ראשיכם וגו'
ויבא מלך הכבוד מי זה מלך הכבוד וגו' ושאו
פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך
הכבוד ה' צבאו' הוא מלך הכבוד סלה ראשונ' שתים
שניה שלש דברי ר' יוסי ר' יהודה אומ' ראשונה
אחת שני' שתים וכו' ושוין במלך אלהים על גוי'
אלהים ישב וגו' שהיא אחת זכרון שיש בו תרועה
כגון *שבהון וכרון תרועה אומרה עם הזכרונות
ועם השופרות דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר אינו
אומר' אלא עם הזכרונות. תניא ותיקין היו משלימין
אותה בהורה בשלמא זכרונו' ושופרו' איכא טובא
אלא מלכיות תלת הוא דהוויין *ה' אלהיו עמו
ותרועת מלך בו *ויהי בישורון מלך *ה' ימלוך
לעולם ועד ואנן בעינן עשר וליכא אמר רב הונא
ת"ש *כי ה' הוא האלהים אין עוד מלבדו מלכו'
דברי ר' יוסי ר' יהודה אומר אינה מלכות] בר"ה

ר"א ראשונה אחת שני' שתים מי זה מלך הכבוד לקמן מתניתא:
ואנן בעינן עשר וכו' מהן תור' דקאמ' ר' יוסי מצלים בתורה:]

סס ע"ב
ילקוט כא
שמות ג
תלים כד
ויקרא כג
מדבר כג
דברי' לג
שמות טו
דניים ד

אין אומרין בו הלל מ"ט א"ר אבהו אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע מפני מה אין אומרי' לפניך ישראל שירה בר"ה וביו"ח אמר להם אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה:

מאימתי פרק ראשון תענית

א שאלו בגמרא על מה ששנינו מוכירין גבורות

ב גשמים בתחיית המתים מנ"ל דמדבר לה בתפלה והשיב דתניא *לאהבה את ה' אלהיכם ולעבדו (זו תפלה אתה אומר זו תפלה או אינו אלא עבודה ת"ל) בכל לבבכם אי זו היא עבודה שבלב הוי אומר זו תפלה וכתיב בתריה *ונתתי מטר וגו' ומאי איריא דתני גבורות גשמים ליתני מוכירין על הגשמים א"ר יוחנן מפני שיורדין בגבורי (תני לה גבורות) שנא' *עושה גדולות עד אין חקר וכתיב *הנותן מטר על פני ארץ וגו' מאי משמע

(שיורדין בגבורה לפי מגבורותיו של הקב"ה הוא כדילף לקמן מקרא שכל העולם כולו ע"י גשמים וחגב לוקיה לומי לנו כמה גדול כח הגשמים כדי לשנה להקב"ה ולפיכך קבעוה בתקיית המתים שבקול יום הגשמי' כתקיית המתי' ע"כ):

[אמ' רבה בר שילא] אתיא חקר חקר מבריאו' עולם [כתיב הכא עושה גדולו' עד אין חקר וכתי' התם *הלא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם ה' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע אין חקר לתבונתו] וכתיב *מכין הרים בכחו נאזר בגבורה]:

ישעי' מ

תלי' סה

א"ר יוחנן ג' מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח ואלו הן של חיה ושל גשמי' ושל תחיית המתי' של חיה דכתי' *וישמע אליה אלהי' ויפתח את רחמה. של גשמים דכתיב *יפתח ה' לך את אוצרו הטוב וגו' *ושל תחיית המתי' דכתי' *וידעתם כי אני ה' בפתחי את קבריתיכם במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה דכתיב *פותח את ידיך וגו' ור' יוחנן מ"ט לא קאמר לה להאי אמ' לך ר' יוחנן גשמים נמי היינו פרנסה [תניא מאימתי מוכירין על הגשמי' ר' אליעזר אומר משעת נטילת לולב ר' יהושע אומר משעת הנחתו א"ר אליעזר היאיל וד' מינין הללו אינן באין אלא לרצות על המים וכשם שד' מינין הללו אי אפשר בהם בלא מים כך אי אפשר לעולם בלא מים וכו']:

ב

סה

ירמי' ל

דברי' כח

סה

ע"ב

יחוק' לו

תלי' קמה

וסיומך

סה תה

מ"טר

ת"רנסה

ת"חיי'

ח"יפ

תנא בטל וברוחות לא חייבו חכמים להוכיר ואם בא להוכיר מוכיר מ"ט אמר רב חנינא טל ורוחות אינן נעצרין טל מנ"ל דלא מעצר דכתיב

ג

ג

אני ה' ולא אליך: פותח את ידך ולא אליך: גשמים היינו פרנסה [וכנר מצינו לי']:

אינם נעצרין שמלמלא הן (נעצרין) מן העולם קיים והא

מלכים *ויאמר אליהו התשבי וגו' חי ה' וגו' אם יהיה
ס"ק השנים האלה טל ומטר וגו' וכתיב *לך הראה
סס יח אל אחאב ואתנה מטר על פני האדמה ואלו טל
סס לא קאמר ליה למימרא *דלא מעצר וכי מאחר
ע"כ דלא מעצר אליהו אשחבועי למה ליה ה"ק ליה
אפילו טל דברכה נמי לא אחי וליהדריה לטל
דברכה משום דלא מינכרא מילתא רוחות
פ"ק מנ"ל [דלא מעצר] א"ר יהושע בן לוי דאמ' קרא
רעכו"ס *כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם נאם
וע"ז ה' מאי קאמר להו קב"ה לישראל אולימא ה"ק
אכרי' ג דכדרתינכו בד' רוחי דעלמא האי כארבע בארבע
מיבעי ליה (אלא דכתיב נפא לכו מד' רוחי עלמא

דאמרין מסיב הרוק ומוריד הגשם לאו משום קיוג (דרוק)
אלא (קיוג) [קוק] דגשם הוא מזכיר דטל ורוחות מועילין
לארץ לגגה ולתקנה כדנסמוך זיקא דנתר מטרא כמטרא:
ואלו טל לא קאמר ואתנה טל ומטר אלא מטר בלבד:
דלא מעצר טל לעולם ואפילו בחיתן שנים: אשתבועי
למה ליה דקאמר אם יהיה השנים האלה טל ומטר גו'
דהא לא נעצר: אפי' טל דברכה שלמיך שום למיך:
ולהדריה לטל דברכה ולימא ואתנה טל ומטר: דלא
מנכר' מילתא דהא טל הוה מעיקר' ולא היה לאחוב הרשע
מודה בקזרת הטל דברכה: דלמי הוה אמר ואתנה טל ומטר
לאחוב הוה מקטרו ואומר לו אלא נעצר ע"כ (לא להכי הגירסא
הרב לשון נפילות הקודש והמילון): [אלא דמכניסנא לכו מד'

מארבע מיבעי ליה) אלא ה"ק כשם שאי אפשר לעול' בלא רוחו' כך אי אפשר לעולם בלא ישראל:
אמר רב יהודה זיקא דבתר מיטרא כמיטר' עיבא דבתר מיטרא כמיטרא שמשא דבתר מיטרא כתרי מיטרא למעוטי מאי למעוטי גילהי דליליא ושמשא דביני קרחי:
אמר רבא מעלי תלגא לטורי כה' מיטרי לארעא ד

רוקי עלמא ל"ג דהא פרשתי לתכם כתיב בקרא ולהיכא למימר דגרם לי' והכי משתמע קרא כי מל' רוקות השמים ספרשתי לתכם משם לקבלכם ולריכות לשון בעלמא הוא דלא כתיב קנון בקרא: כשם שאי אפש' לעולם בלא רוחות שלא יתקיים מרוב הגל וקמימות: בלא ישראל שלין העולם מתקיים שלא בשביל ישראל והכי לומר קרא כי כל' רוקות השמים פרשתי לתכם לרוקות העולם כדי שיתקיים שבח' (ירמי' לג) אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וחרץ לא שמתי]: כמטרא שביות למטר כדקתני בתוספתא: למעוטי מאי מלקר דכולהו כמטרא מאי מעעטין דהוי בתרי' ולא הוי כמטרא: גילהי דליליא לילום"טרא בלעז בגולהי הוה קלי נמס' פסקים ורוב גולהי בלילה שכיח: וביומא שמשא דביני קרחי שבין העבים שבראה בימקום ל' לורה ובמקום ל' מעוכן בקרקה שים לו שערות במקום ל' וקרקה במקום ל':
לטורי וכ"ש לנקעה שלא הרים שין להם גשמים שלא שלג שהגשמים יורדים למטה ושין ההר שותה מהם [ועוד שלג שנעשקים כמם והולך מפני הקום שעולה עם כמים שגל ההרים קרוי שלג]: כה' מטרי להכי משמע קרא כי

שנאמר *כי לשלג יאמר הֱוֵא ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עוז:

ואמר רבא תלגא לטורא מטרא רויא לאילני מיטרא ניחא לפירי *עורפילא אפילו לפרצידא דתותי קלא מהניא ליה מאי עורפילא עורי פילי:

ואמר רבא האי צורבא מרבנן דמי לפרצידא דתותי קלא דכיון דנבט נבט. ואמר רבא האי צורבא מרבנן דרתח אורייתא חוא דקא מרתחא ליה שנאמר *הלא כה דברי כאש נאם ה' [ואמר רב אשי כל ת"ח שאינו קשה כברזל אינו ת"ח שנא' *וכפטיש יפוצץ סלע] א"ל רבי אבא לרב אשי

לשלג יאמר הוא לארץ כשיאמר לשלג הוא ארץ הרי הוא כגשם מטר וגשם מטרות והרי ים כאן ה':

מיטרי ניחא שיורד בנקיק [יפה לפירות התבואה]: עורפילא גשמיש קטיש כך שמש: אפי' לפרצידא דתותי קלא הגרעין שתחת גושה של קרקע: מהניא שמתחיל לנבוץ ולעלות מיד: עורי פילי שסותר סדקי הארץ. ל"ח שמגדלת ומלמד הגרעינין העומדין בסדקי קרקע:

צורבא מרבנן בקור קרוף ת"ק זקן לח קרי לורבא חלח ההוא מרבנן קרו ליה: כיון דנבט נבט שמתחיל לנבוץ ולעלות עולה למעלה כך ת"ק כיון שילח שמו הולך וגדל למעלה: אורייתא מרתחא ליה שיש לו רוקח לב מתוך תורתו ומשיב ללבו יותר משאר בני אדם וקמ"ל דקיימין לדוכו לכף זכות: כאש שמקשקת כל גופו: כברזל קפדנים

ליה נו
שם
ד
ה
שם
ירמיה כג
שם
וביבו' פירש מוהר"ר ת"ח

אתון מהתם מתניתו לה אנן מהכא מתנינן לה
דכתיב *ארץ אשר אבניה ברזל אל תקרי אבניה דניאל ח
אלא בוניה. אמר רבינא אפילו הכי מבעי ליה
לאינש למילף נפשיה בניחותא שנאמר *והסר קהלת יא
כעס מלבך והעבר רעה מבשרך:

א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן שלשה שאלו
שלא כהוגן לב' השיבוהו כהוגן לאחר השיבוהו סס
שלא כהוגן ואלו הן אליעזר עבד אברה' ושאול
בן קיש ויפתח הגלעדי. אליעזר עבד אברהם
דכתיב *ובנות אנשי העיר יוצאות לשאוב מים ויצא'
והיה הנערה אשר אומר אליה וגו' יכול אפילו כד
חגרת או סומא השיבוהו כהוגן ונזדמנה לו רבקה
שאול בן קיש דכתיב *והיה האיש אשר יכנו שמואל
יעשרנו המלך עושר גדול ואת בתו יתן לו לאשה י יז
ואת בית אביו יעשה חפשי יכול אפי' עבד או
ממזר השיבוהו כהוגן ונזדמן לו דוד. יפתח הגלעדי
דכתיב *והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי לקראתי שופטי'
בשובי בשלום מבני עמון והיה לה' והעליתיהו יא

וקשיס כגרזל ע"כ: בוניה ת"ק מקשי עולס נגניסו:
שלשה שאלו וכו' ובנות אנשי העיר והיה הנערה משמע
הנערה היוכחת תקלה מן העיר ואומר לה השקיני
נא (נה) [לה] היה מכקש: אפי' היא חגרת או סומא
לפי שלא סיכם בשאלתו והיה לפשר הדבר שהיא בעלת מום
ולא יבין נה שלישור ויקשה: (אלא) השיבוהו כהוגן

עולה יכול אפילו דבר טמא והשיבוהו שלא כחוקן ונודמנה לו בתו. והיינו דקאמר להו נביא לישראל

ירמי' ח *הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם וכתיב *אשר
שם יט לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי אשר
לא צויתי זה בנו של מישע מלך מואב שנאמר
מלכי' *ויקח את בנו הבכור אשר ימלוך תחתיו ויעלהו
ב ג עולה על החומה ויהי קצף גדול על ישראל ויסע
מעליו וישובו לארץ ולא דברתי זו בתו של יפתח

והזמינו לו רבנן: דבר טמא כלב לו מזיה: והיינו דקאמר ליה נביא וכו' מדמגבי ביה קרא דאמר הצרי אין בגלעד וגו'. אלמא דלא הוה ניקח קטי שמי כדאמרן: הצרי אין בגלעד פנחס היה בגלעד והיה יכול להתיר את כדרו אלא שלא רצה יפתח לילך אצלו (מתוך גסות רומו שמיר לא אלך אצלו שאני שופט וכהיל פנחס לא היה ירוא לבא אצלו שהוא כהיל) [והוא לא רצה לילך אצל יפתח בב"ר]: וכתיב אשר לא צויתי וגו' בירמיה כתיב בפרשת בקבוק וכתיב את במות (התופת אשר בגיא בן הנם) [הנעל] לשרוף את בניהם באש וגו' אשר לא צויתי ולא דברתי וגו'. אלא תאמרו הלא לזה כמו כן הקב"ה למישע ויפתח ואברהם כי מעולם לא לויתי את מישע לשרוף את בנו כדכתיב ויקח את בנו הבכור וגו' ויעלהו עולה על החומה ולשמים כתכיון כסנור היה לרצות להקב"ה. והא דכתיב על ארמו עלמות מלך אדום לסיד מלתא לאריכא הוה: ולא דברתי ליפתח שכאן מימים ימימה ותהי קק בישראל ונתרגוס מזכיר לגבי פנחס ויפתח אלמא שלא היה

הגלעדי. ולא עלתה על לבי זה יצחק בן אברהם א"ר ברכיה אף כנסת ישראל שאלה שלא כהוגן והשיבה הקב"ה כהוגן דכתיב *ונדעה נרדפה לדעת סוטה ו

(נוקר) [רולה] הקב"ה נתתו שהרי מזכירם לגנאי לפי שלא הלכו זה אחר זה לגעל הכדר. ה"ג לא עלתה על לבי זה יצחק בן אברהם כלו' אע"פ שלויתי לו מעולם לא עלתה על לבי לשקוט את נבו אלא הדי לכסותו מפני קטיגורו היכי שתן כלאמרי' בסנהדרין ויבי אחר הדברים האלה אחר דבורו של שטן וכו' ואית אלא גרסי הא' ולא עלתה על לבי מאו' דטעו בקרא אחריבא אלא כתיב אלא אשר לא לויתי ולא דברתי ונפרשה בקנוק פתיבי כל הני שלשה אשר לא לויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי: בתקומת אשר לא לויתי זה נתו של יפתח אע"פ שלויתי לו לשמיר תורה ומלות מלוה זו לא לויתי עליו ולא דברתי זה נבו של מישע ואלא מישע גוי הוא ואולין הוא לה' לדבר עמו אפי' דבור בעלמא ונדברי הגדה קשיב כלב נהליהו דכתיב אשר יכה את קריית ספר ולכדה וגו' ור' יונתן אלא קשיב ליה בגמ' משיב ליה להאי קרא בהלכות שנשתכחו בימי אבלו של משה רבינו (וכך אמר כלב כל מי שיזכור אלו ההלכות לתקונן אתן לו עכסה בתי). כדדרשינן ליה בפסחת תמורה ואין לקוש שתשרה רוח הקדש על עבד ועל ממזר כדאמרינן בפסחת כדרים שאין השכינה שורה וכו'. ובגדעון שאחל למנוע טל מעל הארץ ובגיזה לבד יהיה אין זה שלא כהוגן. למה תקלה ים אם יקסר העולם טל לילה אחת לבדה מפי רבי:

את ה' כשחר נכון מוצאו ויבא כגשם לנו כמלקוש
יורה ארץ. אמר לה הקב"ה בתי את שואלת דבר
שפעמים מתבקש פעמי' אינו מתבקש אבל אני
הושע יד אהיה לך דבר המתבקש לעולם שנאמר *אהיה
כטל לישראל ועוד שאלה שלא כהוגן אמרה לפניו
ש"ה ט רבש"ע *שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך
אמר לה הקב"ה בתי את שואלת דבר שפעמים
נראה ופעמים אינו נראה אבל אני אעשה לך
ישעי' ס"ו דבר שנראה לעולם שנאמר *הן על כפים חקותיך:
ו משנה עד אימתי שואלין את הגשמים ר' יהורה
ה אומר עד שיעבור הפסח ר' (יוסי) [מאיר]
יואל ב אומר עד שיצא ניסן שנא' *ויורד לכם גשם מורה
ומלקוש בראשון. גמ' א"ל רב נחמן לרב יצחק
יורה בניסן הוא יורה במרחשון הוא (דתנן) [דתניא]
יורה במרחשון ומלקוש בניסן א"ל הכי א"ר יוחנן

ויבא כגשם לנו פעמים אינו מתבקש אמטר סימן קללה
בקיץ ועל דבר המתבקש לעולם וחמילו בימות הקמה: פעמים
נראה כשהוא ערוס כרחה זרועו וכרחה כנגד לבו וחינו כרחה
כשהוא לבוש וכף כרחה כל שעה שהיד כרח' לעיכים וי"ל על
כפים השמים לורת חדש שנכתב: וכן כתב לבנכו חל כפי:
א"ל ר"נ לר' יצחק יורה בניסן הוא דכתיב ויורד לכם
גשם יורה ומלקוש בראשון נתמיה: והא במרחשון
הוא כדתכיא לקמן. יורה ומלקוש מפרש לקמן: אמר ליה
ודלי במרחשון הוא ומקרא זה בימי יואל בן פתואל כתקיים

בימי יואל בן פתואל נתקיים מקרא זה דכתי' ביה
*יתר הגזם אכל הארבה ויתר הארבה אכל הילק יואל א
ויתר הילק אכל החסיל אותה שנה יצא אדר ולא
ירדו גשמים ירדה להם רביעה ראשונה בא' בניסן
אמר להם נביא לישראל צאו וזרעו אמרו לו מי
שיש לו קב חטין או קבים שעורין יאכלנו ויחיה
או יזרענה בקרקע וימות. אמר להם אעפ"כ צאו
וזרעו (יצאו וזרעו) ונעשה להם נס ונתגלה להם
מה שבכתלי' (ומה שבסרקי') ומה שבחורי נמלי'
יצאו וזרעו בשני ובשלישי וברביעי ירדה להם
רביעה שניה בחמשה בניסן והקריבו עומר בששה

שורה ומלקות היה בירושלמי ע"י גם שהיה רעב ז' שנים
דכתיב כי קרא ה' לרעב וגם בא אל הארץ שבע שנים
וכתיב ויתר הגזם לכל הארבה וגו'. ה"ג ילח לדר ולא
ירדו גשמים ולא זרעו רוב לדר ל"ג: רביעה ראשונה
התקלת גשמים. ולקמן מפרש רביעה שמרביע את הארץ:
או יזרענו וימות ברעב קודם שתגדל התבואה קשה עלי
יהא לו מה לאכול: נעשה להם נס וכו' והייכו דכתיב
ואלמתי לכם את העבים לשבר לכל הארבה וגו': נתגלה
להם חבואה שבחורי נמלים ומה שבכותלים שלקרו
העכברים. (דרך נמלים שעושי' קורים בשדות ולוגרים בשדות):
יצאו וזרעו מה שבידם: שני' בניסן ושלישי ורביעי ומת
שלקו לכלו ולשלש שזרעו ירדו להם גשמים בה' בניסן
והקריבו את עומר בששה עשר בניסן בשנה תנוקה קשה:

עשר ונמצאת התבואה הגדילה בששה חדשים
גדילה באחד עשר יום. ונמצא עומר הקרב מתבואה
של ששה חדשים קרב מתבואה של י"א יום ועל
מנ"ס אותו הדור הוא אומר *הזורעים בדמעה ברנה
קכו יקצורו הלך ילך ובכה נושא משך הזרע מאי הלך
ילך ובכה נושא משך וגו' אמר רב יהודה (אמ'
רב) שור כשהיה חורש בחליכתו בוכה ובחזרתו
אוכל חזיו מן התלם ווה בא יבא ברנה מאי נושא
אלומותיו אמר רב חסדא ואמרי לה במתניתא
תנא (אותה שנה) קנה ורח ושבולת זרתיים היתה:
ח אמר ליה רב נחמן לרב יצחק מ"ד *כי קרא
סנ ה' לרעב וגם בא על הארץ שבע שנים
מלכים בהנך ו' מאי אכול א"ל הבי א"ר יוחנן שנה ראשונה
נ ח אכלו מה שבבתים. שניה אכלו מה שבשדות

הגדילה בו' חדשים מתשרי ועד ניסן: בי"א יום מה'
בניסן עד י"ו בו: הזורעים ברמעה שלח היה להם מה
לאכול: מאי הלוך ילך ובכה חס לנכי לחם הרי כבר
נאמר הזורעים בדמעה גו' שלח על הטור הכתוב מדבר:
בהליכתו לקרום התלם. וכשזירתו לוכל קצין זה שקת מן
התלם שזרע בהליכתו בשורע מיד מתקיל ליגדל: מאי בא
יבא ברנה נושא אלומותיו חס מפני התבואה שים להם לאכול
הרי כבר נאמר נרכה יקלרו: שבלת זרתיים זה כם גדול הי
מצ"ל דרך כל התבואה שהקנה פי שלשה וארבעה בשבולת:
כי קרא ה' לרעב ניתי יהורם בן אחאב נאמר: מה שבשדות

(ובברמים). שלישית בשר בהמה טהורה רביעי בשר בהמה טמאה. חמישית בשר שקצים ורמשים. ששית בשר בניהם ובניתיהם. שביעית בשר ורעותיהם לקיים מה שנאמ' *איש בשר ורועו יאכלו: ישעיה ס
ואבור ליה רב נחמן לרב יצחק מ"ד *בקרבך ט
קדוש ולא אבא בעיר משום דבקרבך קדוש סס
לא אבוא בעיר א"ל הכי אמר ר' יוחנן אמר הקב"ה הושע יא
לא אבא בירושלים של מעלה עד שאבא בירושלים של מטה ומי איכא ירושלים למעלה אין דכתי'
*ירושלים הבנויה כעיר שחוברה לה יחדיו: תלי' קכב
וא"ל רב נחמן לר' יצחק מ"ד *ובאחת יבערו ויכסלו י
מוסר הבלים עץ הוא א"ל הכי א"ר יוחנן סס
אחת היא שמבערת רשעים בניהנם מאי היא ירמיה י

מה שכתייר בגדות: אכלו בשר בניהם קלת מהם. (ל"נ מה שכתוב ספיחים שעלו מן התלולה שכתוב לעתיד) ע"כ:
משום דבקרבך קדוש בתמיה מעוס דבקרבך קלום להייכו
שתה מטיב מעזיך לא יבא הקב"ה בעיר: לא אבא בירושלים וכו' והכי לאמר קלת עד שיהא בקרבך קלום למטה להייכו ירושלים לא לבא בעיר של מעלה: ירושלים הבנוי' כעיר שחוברה לה יחדיו ירושלים של מטה תהא בנויה כעיר [שחוברה לה] שהיא כיולא בה קברתה ולוגמתה מכלל לאיבא ירושלים לאקריתי והיכן אם לא למעלה: ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עץ הוא ולי לאו ג"ם היה משמע לטוטים כעץ לקבל מוסר ולעוה

ע"א. כתיב הכא מוסר הבלים עץ הוא וכתיב
ירמיה י התם *הבל המה מעשה תעתועים: וא"ל רב נחמן
סס נ לר' יצחק מאי דכתי' *כי שחי' רעות עשה עמי תרתין
הוא דהוו עשרין ותרתין שביק להו א"ל הבי א"ר
סס יוחנן אחרת היא *ששקולה כשתים ומאי ניהו ע"א
ע"נ דכתיב כי שתים רעות עשה עמי אותי עזבו מקור
מים חיים לחצוב להם בורות בורות נשברי' וכתי'
סס *כי עברו איי כתיים וראו וגו' הן היתה כואת
חתמיר גוי אלהים והמה לא אלהים ועמי המיר
כבודו בלא יועיל תנא כותיים עובדים לאש וקדרויי
עובדין למים ואף ע"פ שיודעין שהמים מכבין את
האש לא המירו אלהיהם ועמי המיר כבודו בלא יועיל:
יא וא"ל רב נחמן לרב יצחק מאי דכתיב *ויהי באשר
סס זקן שמואל ומי סיב שמואל כולי האי והא
שמואל בר נ"ב הוה דאמר מר מה בנ"ב שנה והו מיתתו
ס"ח של שמואל הרמתי. א"ל הבי אמ' רבי יוחנן וקנה
מ"ק היו לוקין. נחקת עגירה שהם עומים יתגערו הכסילים
פ' נתלא רשעים: כ"ב שביק להו נתמי' נפרשת התשמוט כ"ק
נרס"י עגירו' שענרו ל"נ שענרו על כ"ל ספרים: ששקול' כשתים
נגמ' לכותיים וקדרויי' כלמפרש שהרעו מעשיהם לא הניחו מה
נרס כ"ר דקדרויים [וכות"ם] ל"ע"פ שירחתם פזותיה לא רלו להמיר
ועמי המירו כנודם [נלקר] ולא עוד אלא נלא יועיל ע"כ:
(בן שמים לזקנה): והאמר מר נמועד קטן: זו מיתתו של
שמואל הרמתי ולא מיתת כרת היא נמסכ' שמחות

קפצה עליו דכתיב *נחמתי כי המלכתי את שאול ז"ל סו
אמר לפניו רבש"ע שקלתני כמשה ואהרן דכתיב
*משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו מה משה תלים נמ
ואהרן לא בטלו מעשה ידיהם בחייהם אף אני
לא יתבטלו מעשה ידי בחיי אמר הקב"ה היכי
אעביד לימות שאול לא קא שביק שמואל לימו'
שמואל ארוטרא מרנן אבתריה לא לימות שאול
ולא לימות שמואל כבר הגיעה מלכות דוד ואין
מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא אמר
הקב"ה אקפוץ עליו וקנה היינו דכתיב *ושאול שמואל
יושב בגבעה תחת האשל ברמה וכי כוה יונין ב כנ
גבעה אצל רמה אלא לומר לך מי גרם לשאול

מפרש מת בכך מניס זה הוא מיתת כרת בכך וכך זו היא
מיתת לסקרה: ימיו של שמואל כ"ג שנה דכתיב עד יגמל
הנער וגו' דיסני"ר בלע"ז וכ"ד קדמים בקרח תנוק וכתיב
ויצב שם עד עולם עולמו של לוי קמנים שנה שכתי' ומבן
קמנים שנה יצוג מלבח העבודה בגבורות ירושלמי ובסדר
עולם תמלח בשבי לפיו תוספות על זה: קפצה הלבן שערו:
נחמתי וכלה הקב"ה להורגו מיד: שקלתני כמשה ואהרן
דכתיב משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו וגו' (תהו)
[שין הס] מעשי ידיה' יהושע אף הוא תלמידו של אהרן
דמקמיכן בעירובין יפת משה ושכח להן לאהרן פירקן: כי
ושר בקור: מרנן כ"ע אבתרי' דחכמי מדמית זוטר שמח
ק"ו עביר' היית בו: וכי מה ענין גבעה בנימין אצל רמה

שישב בגבעה שתי שנים ומחצה תפלתו של שמואל
הרמתי ומי מידחי גברא מקמי גברא אין דא"ר
הושע ו שמואל בר נחמני א"ר (יוחנן) [יונתן] מ"ד *על בן
חצבתי בנביאים הרגתים באמרי פי במעשיהם לא
נאמר אלא באמרי פי אלמא מידחי גברא מקמי גברא:
יב רב נחמן ור' יצחק הוו יתבי בסעודתא א"ל רב
סס נחמן לר' יצחק לימא מר מלתא א"ל הכי
א"ר יוחנן אין מסיחין בסעודה שמא יקרים קנה
לושט ויבא לידי סכנה בתר דסעיד א"ל הכי א"ר
יוחנן יעקב אבינו לא מת א"ל וכי בכדי ספדו
ספדניא וחנטו חנטוא וקברו קבריא א"ל מקרא
ירמיה ל אני דורש שנא' *ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם

נהר לפרים: שישב שתי שנים ומחצה כדמפרש בסדר
עולם שמלך מקלי' שבת עשתי עשרה וי"ב וי"ג ושמואל מת
בתוך שבת י"ג לסוף ק' קדמיס: מי מידחי גברא וכו'
דלילקי שמואל מקמי דוד: במעשיהם לא נאמר דמשמע
בעגור קטן: אלא באמרי פי מפני דבר שגזרתי כגון
הלי מעשה דשמואל ע"כ:
[שמא יקרים קנה כשיולא הקול נפתח לותו כובע שעל
פי הקנה וככסם בו המאכל ומסתכן ולפיכך לא
תומר לך כלום מאכל ומשתה הולך דרך הושט]: לא מת
אלא כי הוא לעולם: בכדי וכי נתנם ספדו ספדים וקנטו
קנטים. דכתיב בים ויקנטו לותו ויספדו לו: מקרא אני
דורש והלי דקנטו קנטים סנורים היו שמת:

ה' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת
זרעך מארץ שבים מקיש הוא לזרעו מה זרעו
בחיים אף הוא בחיים. א"ר יצחק כל האומ' רחב
רחב מיד נקרי א"ל רב נחמן אנא אמינא ולא
אוכפת לי א"ל כו קא אמינא ביודעה ובמכירה
(ובמוכיר את שמה קא אמינא) כי הוה מיפטר
א"ל ליברכן מר. א"ל אמשול לך משל למה"ד
לאדם שהיה מהלך במדבר והיה רעב ועיף וצמא
מצא אילן שפירותיו מתוקין וצלו נאה ואמת המים
עוברת תחתיו אכל מפירותיו ושתה ממימיו וישב
בצלו וכשבקש לילך א"ל אילן אילן במה אברכך
אם אומר שיהיה פירותיך מתוקין הרי פירותיך
מתוקין שיהי' צלך נאה הרי צלך נאה שתהא אמת
המים עוברת תחתיך הרי אמת המים עוברת תחתיך
אלא יה"ר שכל נטיעו' שנוטעים ממך *יהיו במותך ו
אף אתה במה אברכך אם בתורה הרי יש לך

מה זרעו בחיים כשהוא מקנן את ישראל מארץ שבים הקיש
הוא מקנן שהם בשני שמותיה ליכס בשני: אף הוא בחיים
זינוק בגולה כלי לגאול את בניו לעיניו כאו שמליכו במלכים
וירח ישראל וגו' ודרשינן ישראל שנח ודקנטו מכטוח כלקה
להם שמת לכל קי היה: כל האומר רחב רחב מיד נקרי
נעשה בעל קרי: לא איכפת לי שיגי קוגם: ביודעה היינו כמי
מכירה: כי הוה מפטר רב כחמן מר' ילקק: והיה צלו נאה שזה
נמיך לחלם עיף למוך תחתיו: פירותיו מתוקין לרעב: ואמת המים

תורה (ואם לגדולה הרי יש לך גדולה ואם לכבוד
הרי יש לך כבוד) ואם בעושר הרי יש לך עושר
אם בבנים הרי יש לך בנים אלא יהי רצון שיהו
כל צאצאי מעיך כמותך:

י ת"ר יורה שמורד את הבריות להטיח גגותיהן
ולהכנים את פירותיהם ולעשות כל צרכיהן
ד"א שמרוה את הארץ ומשקה את התהום שנא'
פלים סה *תלמיה רוה נחת גדודיה ברביבים תמוגגנה צמחה
תברך ד"א [יורה] שיורד בנחת ואינו יורד בזעף או אינו
אלא יורה שמשיר את הפירות ומשטף את הזרעי'

לגמ': יהיו כמותך בתורה ובינובר וכנוד ע"כ:
יורה וכתתי מטר לרלכם בעתו יורה ומלקוש. יורה רביעה
ראשונה היורדת בניסן [כלומר למה נקרא יורה
שמורה להם להטיח גגותיהן בטיט שלח יטפו
גשמים בניה]: ולהכנים פירותיהן שהכיקו בשדות לייבש עד
עכשיו: כל צרכיהן דברים הצריכין בימות הגשמים: שיורד
בנחת והכי משמע יורה כלשון שמורה לתלמידיו בנקל לכתיב
דברי חכמים בנקל כשמעים ל"ל לשון מץ יורה ההולך בישר
ולישו נוטה לכאן ולכאן ל"ל שמתכוין לארץ ולישו יורד בזעף:
תלמיה רוה כשאתה מרוה תלמי קרישה של ל"י בקל הוא
לגדודי בני אדם הייגו פשט המקרא ולקמן דרים אחרי' ניסות
פוסקות בו: משיר פירותיהם שעול' בלילן כגון אתרוגים לו
רקוכים לו סוסי תאכים ולא גרסיכן שוטף את הגרכות דגרכות
בקטן ליכא: או אינו אלא ששוטף את הזרעים כלו' דעד

(ומישבר) [ומשטף] את האילנות ת"ל מלקוש מה מלקוש לברכה אף יורה לברכה או אינו אלא מלקוש שמפיל את הבתים ומשבר את האילנו' ומעלה סקאין ת"ל יורה (ומלקוש) מה יורה לברכה אף מלקוש לברכה ויורה גופיה מנ"ל דכתי' *ובני יואל ב
ציון גילו ושמחו בה' אלהיכם כי נתן לכם את המורה לצדק' ויורד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון:
אמר רב חסדא גשמים שירדו על מקצת מדינה אם ע"כ
השתא לאמרי' יורה לברכ' אי אינו אלא יורה לשון קללה כמו ירה יירה שאומר הבל כיון היורה והכי משמע קרא והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי וגו' ואם לאו וכתתי מטר ארצכ' יורה לרעה מילתא בעלמא הוא ואורקא דנריית' למיתכי כי האי גוונא:
מה מלקוש לברכה אע"פ לדורנו לשבר גרכות ולהשיר פירות אחיכם מצויים בקותו הפרק ואי אתה יכול לדורנן אלא לטובה שיורד על המלילות ועל הקמין וממלא את התנות' בקמיה. הדר אמר דילמא מלקוש קללה הוא והכי משמע שאל ובקשה כלו' מל את הבתים והלילות שמפילין ומשברן ובקשה לתנות': שמעלה סקאין וברכ' דקרא לגלוי מיס בורות גיתין ומערות [גמגום]: שמפיל את הבתים ומשמעו כדלקמן שאל קמיותן של ישראל ת"כ שאל דבר הקשה קותך ומשבר את הבתים הלומר אין בו תקלת גרכות והשרות פירות לפי שא"א לו: סקאים מין אדמה כדמתרגמינן הללל סקל' ומלקוש לשון אדמה כמו והכה לקט אחר גיזי המלך: את המורה לצדקה אלמא יורה לטובה:

ועל מקצת מדינה לא ירדו אין בהם משום
עמוס ג ועצר אינו והכתיב *וגם אנכי מנעתי מכם את
הגשם בעוד שלשה חדשים לקציר והמטרתי על
עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת
תמטר וחלקה אשר לא תמטיר עליה תיבש ואמ'
רב יהודה אמר רב שתיהן לקללה לא קשיא הא
דאתא טובא הא דאתא בדמיבעי ליה אמר רב (אסי)
[אשי] הכא נמי דבתי' תמטר הכא מקום מטר ש"מ:
סס א"ר אבהו מאימתי מברכין על הגשמים משיצא
חתן לקראת כלה מאי מברך א"ד יודא א"ר
מודים אנחנו לך ה' אלהינו על כל טיפה וטיפה
שהורדת לנו ורבי יוחנן מסיים ואלו פינו מלא
שירה כים ולשוננו רנה כהמון גליו וכו' עד אל

אין בהם משום ועצר דלותן על קלת מדינה ירדו להם
גשמים מוכרין לה זרעים: ואמר ר' יהודה אמר רב
שתיהן לקללה לותן ירדו ולותן על ירדו מפני צרוב
גשמים קלקלו את תבואתם: הא דאיכא מיטרא טובא
אותה מדלי שתיהן לקללה: כדמיבעי ליה לון בהם משום
ועלר על קלת מדינה תסתפק לקלת מדינה: תמטר תהא
מקום מטר כלו' אותר מדלי:
מאימתי מברכין על הגשמים בקר' הרוחה לחרי' על
הגשמים לומר הטוב והמטיב והתם מרכינן הך
ברכ' דתקון לה רבנן ומזכינן בה דקזל מיקזל והך דשמע
משמע: חתן לקראת כלה (יולאה) [ירדו] כ"כ שכשהטפ'

יעזבונו רחמיך ה' אלהינו ולא עזבונו ברוך רוב
ההודאות רוב ההודאו' ולא כל ההודאו' אמ' רבא
אימא אל ההודאות [אמר רב פפא הלכך *נימרינהו
לתרוויהו אל ההודאות ורוב ההודאות]:

א"ר אבהו גדול יום הגשמי' מתחיית המתי' דאלו יג
תחיית המתי' לצדיקי' ואלו הכא בין לצדיקי' סס
בין לרשעי' ופליגא דרב ווסף דאמר רב ווסף מחוך מיפוש
שחיא שקולה פתחות המתי קבעוה בתחיות המתי. נדים
אמר רב יהודה גדול יום הגשמים כיום שנתנה פרקי'
בו תורה שנא' *יערוף כמטר לקחי ואין לקח אלא דברי' לב
תורה שנא' *כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל משלי ד

כופלת ילקה לקרת וגולטת כנגדה מפי מורי ל"ק שהעוקין
מקלחין מים עוק מקלק וזה מקלק כנגדו: רוב ההודאות
כלי' נרוב ההולקות לתה קורח להקב"ה: ולא כל ההודאות
והכי מצמע נרוך לתה רוב ההולקות ולק ככל מלק כך
חותס נרוך ק"י חקי"ה על ההולקות המצמע כל ההולקות:
למימרינהו לתרוויהו נרוך לתה נרוב ההולקות נמרנית
ההולקות החל של כל ההולקות מצמע ומתקילה היה מצמע
רוב מתם גלק מרוגות וכמו כן ניתנק על מלך גדול
בתצנקות על ההולקות:

ר שעי עכו"ס לימן קויס זכק' כי תולעתם לק תמות ולחס
לק תכנה: ופליגא דרב ווסף דקיהו לתה כתקיית
המתים ולק ווחר מנה קויס נכי קדס שהתגולה גדולה נו:
כמטר לקחו הנוה לקק לקטר: יערוף כמו חף חמיו

תעוזבו. רבא אמר יותר מיום שנתנה בו תורה שנא' יערוף כמטר לקחי מי נתלה במי הוי אומ' קטן נתלה בגדול. רבא רמי כתיב יערף כמטר לקחי וכתיב תול כטל אמרתי אם ת"ח הגון הוא כטל ואם לאו עורפהו כמטר. תניא היה ר' בנאה אומר כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו

מצלי ג סם חיים שנא' *עץ חיים היא למחזיקי' בה ואומ'
סם *רפאות תהי לשרך ואומר *כי מוצאי מצא חיים
סם ח וכל העוסק בתורה שלא לשמה נעשית לו סם המות
שנא' יערוף במטר לקחו ואין עריפה אלא הריגה
דברי' כח שנא' *וערפו שם את העגלה בנחל:

יד א"ל (ר"ו לר' ירמיה) [ר' ירמי' לר' זירא] ליתי
סם מר ליתני א"ל חליש לבי לא יכילנא לימא
דגויס ב מר מלתא דאגדתא א"ל הכי אר"י מ"ד *כי האדם
עץ השדה וכי אדם עץ השדה הוא אלא משו'
סם דכתיב *כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות [וכתיב
אותו תשחית וכרת] הא כיצד אם ת"ח הגון הוא
ממנו תאכל ואותו לא תכרו' ואם לאו אותו תשחית

יערפו טל ונקקים יערפו טל שהוא מרנה הפירות: כתיב
תזל כטל דמצמע ניקא: עורפהו כמטר הורגהו: לשמה
מצוס כלאבר נוכי ה' אלהי ולא כדי להקרות רבי:
וכי אדם עץ השדה אלא מקיש אדם לעץ השדה מה עץ
הבל' אם עץ מאכל הוא ממנו תאכל ואותו לא תכרות
אף ת"ק אם הגון הוא ממנו תאכל למוד הימנו ואם לאו

וכרת. א"ר חמא בר' חנינא מ"ד *ברזל בברזל יחד לומר לך מה ברזל זה אחד מחדד את חברו אף ב' תלמידים מחדדין זה את זה בהלכה אמ' רבב"ח למה נמשלו ד"ת כאש שנא' *הלא כה דברי כאש נאם ה' לומר לך מה אש אינו דולק יחידי אף ד"ת אין מתקיימין ביחידי היינו דא"ר יוסי בר חנינא מ"ד *חרב אל הבדים ונואלו חרב על שונאיהם של ת"ח שעוסקין בד בבד בתורה ולא עוד אלא שמטפשין [שנא' ונואלו ולא עוד אלא שחוטאין] כתיב הכא ונואלו וכתיב התם *אשר נואלנו ואשר חטאנו ואבע"א מהכא *נואלו שרי צוען וגו' אמר רב נחמן בר יצחק למה נמשלו דברי תורה כעץ שנא' *עץ חיים היא למחזיקים בה לומר לך מה עץ קטן מדליק את הגדול אף ת"ח קטנים מחדדים את הגדולים והיינו דא"ר

מזלי כו

ירמיה כג

שם כ נדרים פ"ט מכות פ"ב ויג"ש רש"י כמדבר יב ישעיה יט משלי ג

לותו תזקית סור מעליו: ברזל בברזל יחד וחים יקד פני רעהו מה ברזל זה לקד מקדד לת קברו כגון סכין על גבי קברתה: אינה דולקת יחידי עץ לקד לינו דולק ללא ב' לו ג' ניקד: ביחידי גלא קבר מיקדקו: שמוסיפין טפשות דכתיב [וגואלו] לסר גואלנו מתגמיגן די טפסכת: שחוטאין דכתיב גואלנו גבי קטלנו: ואבע"א מהכא נואלו שרי צוען וגו' התעו לת מלריס ותועה הייגו קוטל: תורה כעץ דכתיב עץ חיים היא למחזיקים בה כמקדליק לת הלור מלית לת העלים דקין תקלה: קטנים מחדדין גדולין כל שעה:

חנינא הרבה למדתי מרבותי ומחברי יותר מרבותי ומתלמידי יותר מכולם:

טו ר' חנינא בר פפא רמי כתיב *לקראת צמא התיו מים וכתיב *הוי כל צמא לכו למים אם תלמיד (חכם) הגון הוא לקראת צמא התיו מים ואם לאו הוי כל צמא לכו למים. ר' חנינא בר חמא רמי כתיב *יפוצו מעינותיך חוצה וכתיב *יהיו לך לבדך אם תלמיד הגון הוא יפוצו מעינותיך חוצה ואם לאו יהיו לך לבדך. א"ר חנינא בר אידי למה נמשלו ד"ת למים דכתי' *הוי כל צמא לכו למים לומר לך מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך אף ד"ת אין מתקיימין אלא במי שרעתו שפלה. וא"ר אושעיא למה נמשלו ד"ת לג' משקין הללו במים ובין ובחלב דכתיב הוי כל צמא לכו למים וכתיב *לכו שברו ואכלו ולכו שברו בלא כסף ובלא מחיר יין וחלב לומר לך מה שלשה מיני משקין הללו אין מתקיימין אלא בפחות שבכלים

התיו משמע להולך לו מים: וכתיב לכו למי' ילך הוא עלמו: אם ת"ח הגון שרוצה ללמוד ממך מלוה להג לילך אצלו במקומו: ואם לאו ילך הוא אצל הרב: יפוצו מעינותיך חוצה אם הגון הוא תמוד לו (דברי) [סתרי] תורה: ואם לאו יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך: שלשה משקין הללו מים ויין וחלב זו התורה שאין נותן בה טעם ויורע' ולומדה: בפחות שבכלים במשנת דקדק'.

אף ד"ת אין מתקיימין אלא במי שדעתו שפלה
עליו והיינו דאמרה ליה ברתיה דקיסר לר' יהושע פ' הכודר
בן חנניא אי חכמה מפוארה בכלי מכוער אמר וע"ש
לה (בתי מלכא) אביך (במאי) רמי חמרא (אמרה רש"ל
ליה) במאני דפחרא (אמר לה כ"ע במאני דפחרא
ואבוך במאני דפחרא) אמרה ליה אלא במאי
נירמי אמר לה כגון אתון דחשיביתו רמו במאני
כספא ודהבא אולה אמרה ליה לאבוה רמי לחמרא
במאני דדהבא וכספא ותקף אמר לה לברתיה
מאן אמר לך הכי אמרה ליה ר' יהושע בן חנניא
(מאי אמרת ליה הכי והכי אמרי ליה) קריוה
לר' יהושע בן חנניא א"ל אמאי אמרת לה הכי
א"ל כי היכי דאמרה לי איהי הכי אמרי לה והא
איכא דשפירי וגמירי *אי הוו סנו טפי הוו גמירי. סד
ד"א מה ג' משקין הללו נפסלים בהיסח הדעת ע"ב

[במנא דפחרא דרך] שקוק לומר ונרמז מה לת לומרת לי
והלא לעיך נותן יין בכלי מכוערי' של קרס: ואלא במאי
נירמי לס לת בשל קרס הת כולהו עבדי הכי: ותקיף
התמין: כי היכי דאמרה לי לי חכמ' מפוארה בכלי
מכוער: הכי אמרי לה דיין משתמר בכלי מכוער לף
התורה מתקיימ' בי יותר משאלו הייתי כלה: אי הוו סנו
לותן כלים שהם חכמים: טפי הוו גמירי שלי"ת לכלה
להשפיל דעתו ובא לידי שכחה: בהיסח הדעת שאם לת
שמרס יפה יהו כשפכין לו כופל לתוכן דבר מיחום וכפסלין

אף ד"ח משתכחין בהיסח הדעת:

טו א"ר חמא בר חנינא גדול יום הגשמים כיום שנבראו בו שמים וארץ שנא' *הרעיפו שמי ממעל ושחקים יזלו צדק תפתח ארץ ויפרו ישע וצדק תצמיח יחד אני ה' בראתיו בראתים לא נאמר אלא בראתיו. א"ר אושעיא גדול יום הגשמי' שאפי' ישועה פרה ורבה בו דכתי' תפתח ארץ ויפרו ישע א"ר תנחו' בר חנילאי אין הגשמי' יורדי' אלא א"כ נמחלו עונותיהן של ישראל שנא' *רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב נשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה. אמר ליה זעירי מדיהבת לרבינא אתון מהבא מתניתו לה אנן מהבא מתנינן לה

מלמטות בדבר קל יותר מבמן ובבב שמחוך שהם ענים לפה הפסולת למעלה וחפשר לדם נוטל העליון וזורקו לקון והחקתון בר וכקי מה שהין כן במזקה בלול שהיו עב:

בהיסח הדעת אם היו מוקדרה תמיד. ע"כ:

בראתים לא נאמר אמר המקום יהו קהי אלא מכי ה' ברחתיו לטל ומטר ש"מ שמחנק ומתפלר בו הקב"ה: ישועה פרה ורבה בו מלילי זכות ככבסין לפניו ביום הגשמים שנזכר לישועה מתוך שעת רצון הוא ליצב' דקרא ויפרו ישע ואימתי בזמן שהצקי' יהו לדק: רצית ה' ארצך נמים: נשאת עון עמך מיד. ה"ג ת"ל מי זעירי מדיהבת לרבינא כו' זעירי אתם מן הרחמנים ורבינא מקדת סוף הורמה ולא רצו זה את זה:

*ואתה תשמע השמים וסלחת לחטאת וגו' א"ר מ"ש פ
תנחום בריה דרבי חייא איש כפר עכו אין הגשמי'
נעצרין אא"כ נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה
שנא' *ציה גם חום יגזלו מימי שלג שאול חטאו ליוב כד
א"ל ועירי מריהבת לרבינא אתון מהבא מזניתו
לה אנן מהכא מתנינן לה *ועצר את השמים דנכי' יפ
ולא יהיה מטר וגו' ואבדתם מהרה:

אמר רב חסדא אין הגשמים נעצרים אלא בשביל יז
בטול תרומות ומעשרות שנאמר *ציה גם
חום יגזלו מימי שלג מאי משמע חנא דבי ר' סס
ישמעאל בשביל דברים שצויתי אתכם ביומות ליוב כד
החמה ולא עשיתם יגזלו מכם מימי שלג ביומות ובת ס"ב
הגשמים א"ר שמעון בן פזי אין הגשמים נעצרין וע"ש
אלא בשביל מספרי ל"ה שנאמר *רוח צפון תחולל מזלי כפ
גשם ופנים נועמים לשון סתר אמר רב סלא אמ'

ואתה תשמע השמים וגו' וקומר וכתת מטר על מרלך
נתפלה דשלמ: ציה גם חום יגזלו מימי שלג כשליה גס
קום גוזלים מימות השלג שלינן יורדין מטר כמשפטן בילוע
שחול קטלו: ולא יהיה מטר וסמיך ליה ומבדתם:
ציה דרים לשון ליווי דגרים שלויתי לתכם בימות הקמה
תרומות ומעשרות: יגזלו מימי שלג לת המטר: רוח
צפון תחולל גשם ופנים נועמים לשון סתר תקולל תבטל
כמו לת יקל דגרו כדלמרינן בינמות דרוש לפון בזור הוא
ומביא לורה לעולם מה שגשמים כעצרין וסכים כזעמים שמרלה

רב המנונא אין הגשמים נעצרין אלא בשביל עוי פנים שנאמר *וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך וגו' ואמר רב סלא אמי רב המנונא כל אדם שיש לו עוות פנים סוף נכשל בעבירה שנאמר *ומצח אשה זונה היה לך רב נחמן (בר יצחק) אמר בידוע שנכשל בעבירה שנאמ' היה לך ולא נאמר יהיה לך אמר רבה בר הונא כל אדם שיש לו עוות פנים מותר לקרותו רשע שנאמר *העז איש רשע בפניו. רב נחמן בר יצחק אמר מותר לשנאותו שנאמר *ועושנים ישונא אל תקרי ישונא אלא ישנא. אמר רב קטינא אין הגשמים נעצרין אלא בשביל בטול תורה שנאמר *בעצלתים ימך המקרה בשביל עצלות שהיה בישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקדוש ב"ה מך ואין מך אלא עני שנא' *ואם מך הוא

ירמיה ג
עקי' נגם
שם
מזלי כף
הנקר
מסורס
הגו
כסניו
לים רשע
קהלת ח
שם י
ויקרא כו

הקב"ה שחיכו מביח מטר לעולם. מפני לטון סתר רכילות ומפני המקרה כתם שהוא לפון תקולל גתם כך פניס נזעמים

יג"ל מפני לטון סתר: וימנעו רביבים מתוס למחלת הכלס
סכי' שהיה כך עזות: הוה-מתמע כגר כתגל: העז איש עם
מזעמי' גג עזות פניס: רשע בפניו ואין גו מתוס מלקות כדלתמרי'
על כני לדס נתס' קדושין מתו' לגר זה גלגל מותר לקרותו רשע:
שמלטער מותר לשנאתו תע"ג דכתיב ואחבת לרעך כמוך: ועז
גבן פנים ישונא ועז כתיב קסר ות"ו מי שהוא עז פניס יגבה
גזי"ן ומל"ף: מך כמו שחין גו כח להוריד טל ומטר:

מערכך ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמר *המקרה תהלים קד
במים עליותיו רב יוסף אמר מהכא *ועתה לא ראו מיכה ז
אור בהיר הוא בשחקים ורוח עברה ותטהרם ואין
אור אלא תורה שנאמ' *כי נר מצוה ותורה אור משלי ו
בהיר הוא בשחקים תני דבי ר' ישמעאל אפי'
בשעה שרקיע נעשה בהורין בהורין להוריד טל
ומטר רוח עברה ותטהרם:

א"ר אמי אין הגשמי' נעצרין אלא בעון גזל שנא' יח
*על כפים כסה אור בעון כפים כסה אור שם
ואין כפים אלא חמס שנאמר *ומן החמס אשר מיכה ו
בכפיהם ואין אור אלא מטר שנאמר *יפיץ ענן יובה ג
אורו מאי תקנתיה ירבה בתפלה שנאמר *ויצו שם ל
עליה במפגיע ואין פגועה אלא תפלה שנאמר
*ואתה אל תתפלל בעד העם הזה וגו' ואל תפגע בו. ירמי' ז
וא"ר אמי מ"ד *אם קהה הברזל והוא לא פנים קהלת י
קלקל אם ראית רקיע שקהה בברזל מלהוריד טל
ומטר בשביל מעשה הדור שהן מקולקלין שנאמ'

ועתה לא ראו אור מסכי שלח רקו לוי תורה: אפי'
כשמים נהורים כמו נהרת מכוסר נעמים ורוחה להוגיל
גשמים רוח עברה ותטהרם מסורת העמים:
המלאך לף נרי שמו יפיץ ענן לורו גשם שלו: ויצו הקב"ה:
עליה (במפגיע) על הגשם שתרל: במפגיע וכמ"ש
בתיתפלל עליה כמו תל תפגע בי: קהה הברזל כמו הקהה ונתתי
את שיניו ושיכי נכים תקהנה: והוא לא פנים קלקל שמיכ'
בגרול

והוא לא פנים קלקל מה תקנתן יתגברו ברחמים
קכלח ישנאמר *וחיילים יגבר ויתרון הכשר חכמה כל
שכן אם הוכשרו מעשיהם מעיקרא ר"ל אמ' אם
ח ראית תלמיד *שתלמודו קשה עליו כברזל בשביל
משנתו שאינה סדורה עליו שנא' והוא לא פנים
קלקל מאי תקנתיה ירבה בישיבה שנא' וחיילים
יגבר ויתרון הכשר חכמה כ"ש אם משנתו סדורה
לו מעיקרא כי הא דריש לקיש הוה מסדר מתניתא
ארבעים וימנין כנגד מ' יום שנתנה תורה ועייל
לקמיה דר' יוחנן. רב אדא בר אהבה מסדר מתניתא
עשרין וארבע וימנין כנגד תורה נביאים וכתובים

שקלקלו הדורות: וכל שכן אם הוכשרו מעשיו קודם לכן
וכו' והכי מסמע ויתרון הכשר שהכשר לחכמה יש
הכשירו מעצמו מתקלה שיבאו הגשמי' יותר מהקיילים יגבר
שהן מגדירין קיילים ועומדין בתפלה בזמן שקלקלו: שתלמודו
קשה עליו כברזל שקשה הוא לו מרוב קושיות: בשביל
משנתו שאינה סדורה לו ולפיכך
לפיכך יודע לפרק ח"כ שנורסה בטעות פוטר על החיוב ומקיים
על הפטור ומקשי עלה מדוכתא לקריתי והכי מסמע קרא
והוא לא (פנים) שלפיכך יודע שמועתו מפני שפנים קלקל
שקלקל במשנה שהיא קודם לגמרא: ורבה בישיבה שיסדירו
בני הישיבה משנתם שכל' וקיילים בין תלמידים שהם קיילות:
ויתרון הכשר כשסדר משנתו מתקלה: כנגד מ' יום
שנתנה התורה שמתקיי' בידו: והדר עייל קמיה דר'
יוחנן למיגמר גמרא: כנגד תור' נביאי' וכתובים שהם

ועייל לקמיה דרבא רבא אמ' אם ראית תלמיד שתלמודו קשה עליו כברזל בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים שנא' והוא לא פנים קלקל מאי תקנתיה ירבה עליו רעים שנא' וחיילים יגבר ויתרון הבשר חכמה כל שכן אם הוכשרו מעשיו בפני רבו מעיקרא: וא"ר אמי מ"ר *אם ישוך הנחש בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון אם ראית דור שהשמים משחבין עליו כנחשת מלהוריד טל ומטר בשביל לוחשי לחישות שאין באותו הדור מאי תקנתן ילכו אצל מי שיודע ללחוש וילחוש דכתיב *ויגיד עליו רעו ואין יתרון לבעל הלשון וכל מי שיודע ללחוש ואינו לוחש מה הנאה יש לו ואם לחש ולא נענה מה תקנתיה ילך אצל חסיד שברור וירבה עליו בתפלה שנאמר *ויצו עליה במפגיע ואין פגיעה אלא תפלה שנאמר *ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא בעדם רנה ותפלה ואל תפגע בי ואם לחש ונענה והגים דעתו עליו מביא

כ"ד סתרי: שפנים קלקל שהרעה לו פניס רעו: ירבה רעים לפיים הימנו שסניר לו פניס ע"כ:

משחכין עליו כנחשת מלחיסים פניס כעין רילי"ח כלחמרי נב"מ דמתוך טפי שהעלו קלולה שבעלרי; מלהוריד טל ומטר: לוחשי לחישות נמנינ שאין מתפללין תכלה נלקט: יגיד עליו רעו יתפלל עליו חברו ונבי גמים כתיב נחיוב: ואין יתרון לבעל הלשון כט' מה הנלה

קהנ' י ליוב לו לפי סדר הכתובים ע"ל דקדק יגיד עליו וגו' מביא הגמ' בתר ויצו עלי' בגיד' הש"ס וה"פ דהיינו שיגיד עליו בתפלה ויצו שהוא חסיד יתפלל עליו חברו וגבי גשמים כתיב יגיד עליו ירמי' ו

פיה נו אף לעולם שנאמר *מקנה אף על עולה רבא אמ'
ב'ת"ח שיושבין בעיר אחת ואין נוחין זה לזה בהלכה
מחקנאין באף ומעלין אותו שנא' מקנה אף על עולה:
כ אמר (רבי לוי) [ריש לקיש] מ"ד *אם ישוך הנחש
סס בלא לחש ואין יתרון לבעל הלשון לעתיד
קהלת י לבא מתקבצות ובאות כל החיות אצל הנחש
ואומרות לו ארי דורס ואוכל ואב טורף ואוכל
אתה מה הנאה יש לך אמר להם ואין יתרון לבעל
הלשון. א"ר אמי אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ
ליכה ג משים נפשו בכפו שנאמ' *נשא לבבנו אל כפים
אוקים (ר') שמואל (בר נחמני) אמורא עליה ודרש

ים לבעל הלשון שיודע ללקות וחיכו לוקה: מקנה אף על
עולה מקנה אף על מי שעולה ומגים דעתו: ואין נוחין
זה לזה וכו' והכי משמע בשביל שלריך להגיד זה לזה ולהיות
כוקין בהלכ' וחיכם עוסים: מקנה מתקנחים ומתגרין באף
ומעלין אותו ומביאים אותו עליהן. ליישב אחריכת גרסינן
וכוקין זה לזה בהלכה מתקנחין באף והכי משמע מי שיגיד
עליו רשו שכוקין זה לזה מתקנחין באף ומעלין אותו מעליהן:
ארי דורס ואוכל מיד וחיכו מתירא: טורף ואוכל שמוליך
לקוריו ואוכל שם שמפקד מן הבריות ולכלן ים להן
הכלה זלך מה הנאה יש לך שאתה כופך נכי אדם והורגן
והוא לומר אין יתרון לבעל הלשון שמספר לה"ר לע"פ
שאין לו הכלה ולפי' מביאו הקב"ה בדין אחל כאם כדי
שיתבעים מפני שהזיק אדם הראשון ומתבייתין עמו מספרי

*ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו ואעפ"כ והוא רחום יכפר עון וגו' קשין אהרדי לא קשיא הא ביחיד הא בצבור: א"ר אמי אין גשמים יורדים אלא בשביל בעלי אמנה שנאמר *אמרת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף וא"ר אמי בא וראה כמה גדולים בעלי אמנת מנין מחולד' ובור ומה המאמין בחולדה ובור כך המאמין בהקב"ה עאכ"ו. א"ר [יוחנן] כל המצדיק את עצמו מלמטה מצדיקין עליו את לה"ר: ולבם לא נכון עמו עס הקנ"ה ואעפ"כ כתוב נסמוך והוא רקוס יכפר עון ושומע תפלתם והיכי לחרת סוף שבת אחין תפלתם כשמעת לח"כ מצים נפשו בכפו כלו' שכפשו דמול לדק מכוכת בכפו (מנקוץ): בצבור תפלתו כשמעת לחף על פי אחין לב כלס שלס כלכתיב ויבתוהו בפיהם בלבריהם לשון רבים: ביחיד היכי כשמע לח"כ לנו מכוון ע"כ: בומן שאמת מארץ תצמח צים לחוכה בשמח ובמתן לז לדק משמים כשקף להייכו גשמים שהם לדקה: מחולדה ובור שהמיתו ג' בנו חדס מלוי הוא בלגדה מעשה בנקור ל' שכתן לחוכתו לרינה לחת שיחלה לחרה מי מעיד והיה שם בור לחד ויולדה לחך הבקור בור ויולדה עדים בלבר לימים עבר על לחוכתו ובשח לחרת והוליד ג' בנים ח' כפל לבור ומת וח' כשכתו חולדה ומת לחרה לו לחשתו מה מעשה הוא זה שבניכו מתים נמיתה תשוכה ולחר לה כך וכך הי' המעשה: המאמין בהקב"ה שמשימו עד ביכו לבין חנרו עלכ"ו: המצדיק לעצמו שמכשיר ומקשט מעשיו: מצדיקים עליו מדקדקים (עליו) [עמו לפי']

תלים עח לו יג"ל ומזל לדק שהוא חוי' על גשמי' בדקי' סוף שבת דמול לדק הילוכן רש"י
תלים פה

הדין מלמעלה שנאמר אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף ר' חייא בר אבין אמר רב הונא מהכא *וכיראוך עברתך ר"ל אמר מהכא *פגעת את שש ועושה צדק בדרכך יזכרוך הן אתה קצפת ונחטא בהם עולם ונושע. אריב"ל כל השמח ביסורין שבאים עליו מביא ישועה לעולם שנאמר בהם עולם ונושע:

תלים ס
ישעי' סד

כב אמר ריש לקיש מ"ד *ועצר את השמים בשעה שהשמים נעצרין מלהוריד (טל ו) מטר דומה לאשה שמחבלת ואינה יולדת והיינו דאמר ריש

סם
דנדי' יג

כקוט הזערה יותר מצלנו מקלקל מעזיו כדי למרק עוכותיו: אמת מארץ תצמח או צדק גו' לדקה אין כתיב כאן אלא לדק דמשמע דין: וכיראתך עברתך על מי שהוא ירא לחוטך אתה מקזיק עברתך למרק עוכותיו ופשטיה דקרא מי יודע עז וכא למלוך לחוטו לכוס מפניך ניוס לפך וכיראתך עברתך כוס אתה ירחוי ומתפקד כך יש להתירא ולהתפקד מעברתך: פגעת את שש ועושה צדק [במי שמשק ועושה לדק] שהם העושים כך: בדרכך יזכירוך אתה פוגע בו אם קוטל כלוס כמו ויפגע בו ויכתו (שהם עולם ונושע) קרא הכי הוא פגעת את שש ועושה לדק והם העושים [כך] בדרכיך יזכירוך נאותן דרכים שאתה מיסרן ניסורין יזכרוך לטובה ואומרין הן אתה קלפת (וכזטת) נשניל (שנקטת) [שקטלו] שהם עולם ונושע [שנשלם נושע] לעה"נ ע"כ:

שמהבלת כמו קנלי יולדה אף השמים עושין כן וקשה

ריש משום בר קפרא נאמרה עצירה בגשמים
נאמרה עצירה באשה *נאמרה עצירה באשה שנא' גם
כי עצור עצר ה' בעד כל רחם ונאמרה עצירה ע"ג
בגשמים דכתיב *ועצר את השמים ונאמר לידה נרמ' כ
באשה ונאמר לידה בגשמים נאמר לידה באשה דנרי' יפ
דכתיב *ותהר ותלד בן ונאמר לידה בגשמים ירמי' ל
דכתי' *והולידה והצמיחה נאמר' פקידה באשה ישעי' נה
ונאמרה פקידה בגשמים נאמרה פקידה באשה
דכתיב *וה' פקד את שרה ונאמרה פקידה בגשמים נרמ' כט
דכתיב *פקדת הארץ ותשוקקה רבת העשרנה תלים סה
פלג אלהים מלא מים מאי פלג אלהים מלא מים
תנא כמין קובה יש ברקיע שממנה נשמים יוצאים
א"ר שמואל בר נחמני מ"ד *אם לשבט אם לארצו מיכ ו
אם לחסד ימציאהו אם לשבט בהרים וגבעות אם
לחסד ימציאהו בארצות בשדות ובברמים אם
לשבט לאילנות אם לארצו לורעים אם לחסד
ימציאהו בורות שיחין ומערות:

ניתי ר' שמואל בר נחמני הוה כפנא ומותנא כג
לעולם ועל קטן הוא: נאמרה עצירה באשה וכו' גם
כנ' על כולן מנקזין רקמים: פלג נריכה: כמין קובה
מלא מים: אם לשבט [לח גזר] הקנ"ה רוב
גשמים לרעה לז יורדים נכך כשנת שמכה נכך וקזרו
נתשובה הקנ"ה מורידן על הרים וגבעות מקום שאין גם לים.
מנל לח לקסל שיורדין בנקת ימליחהו לאדמו לקרן ישראל:

אמרי היכי נעביד נבעי רחמי אתרתי לא אפשר
אלא נבעי רחמי אמוחנא ולפנא נסבול אמר
להו רבי שמואל בר נחמני נבעי רחמי אכפנא
דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב דכתי'
תלי' קמה *פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון ומנא לן דלא
עורש ג מצלינן אתרתי דכתיב *ונצומה ונבקש' מאלהינו על
זאת מכלל דאוכא אחריתי במערבא אמרי משמיה
דניאל ח דר' חגי מהבא *ורחמין למבעא מן קדם אלה'
שמיא על רוא דנה מכלל דאיכא אחריתי. בימי
ר' וירא גזור גזירה וגזור דלא למיתב בתעניתא
אמר להו ר' וירא נקבליניה עלוך ולכי בטיל גזירה
בד י ליתביה אמרי ליה מנא לך הא אמר לתודכתי' *ואמי'
אלי אל תירא דניאל כי מן היום הראשון אשר נתת את
לבך להבין להתענות לפני אלהיך נשמעו דבריך:

אתרתי לא נעביד רקמי להדדי כלקמן: נבעי רחמי אכפנא
לליתיב שובעא ומותכא ליבטיל מילתא: דכי יהיב
רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב לקיי' ולא למיתיס לחיטו
מביא שובע כדי להמית בני אדם אלא חיקיו: משביע לכל
חי רצון שובע ניתן לבני אדם חייס: על זאת על קדא משמע
בגזרת כתיב: על הזה הנה בדניאל כתיב: דלא ליחטו
בתעניתי אלא נעו לליתיה ברכה לעולם בזמנן: נקבל
עלוון יומי תעניתא דמשום קבלה מהבי לן כתעניתא וכי בטיל
גזרה עבדיכן להו: ומנא לן דעברינן הבי כלו' דמהבי לי
עבדיכן הכי: אשר נתת את לבך להבין להתענות לפני
אלהיך נשמעו דבריך אלמא מקבל עליו כשמעו דבריו:

א"ר יצחק אפילו שנים כשני אליהו ויהו גשמי' כך בערבי שבתו' אינן אלא סימן קללה היינו דאמ' זס רבה בר שילא קשה יומא דמטרא כיומא דדינא אמ' אמימר אי לאו דצריך לברייתא בעינן רחמי עלה ומבטלינן ליה וא"ר יצחק שמש בשבו' צדקה לעניים שנא' *וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה מלאכי ג ומרפא וא"ר יצחק גדול יום הגשמים שאפי' פרוטה שבכים מחברכת בו שנא' *לתת מטר ארצך בעתו דברים כח ולברך את כל מעשה ידיך. וא"ר יצחק אין הברכה מצויה אלא בדבר הסמוי מן העין שנא' *יצו ה' זס אתך את הברכה באסמיך. תנא דבי ר' ישמעאל ב"מ ס"ג אין הברכה מצויה אלא בדבר שאין העין שולטת בו חולין ס' כ"ה שנא' יצו ה' אתך את הברכה באסמיך: ת"ר הנכנס וע"ש למוד את גרנו אומר יהי"מ ה' אלהינו שתשלח רס"ק

כשני אליהו כימי לקלקל שלריכין למטר: סימן קללה שנכי לדם לריכין לקוד בשוקים לקנות סעודת שבת: קשה יומא דמטרא שאין נכי לדם יכולין לעשות לריכיהן: כיומא דדינא שכי וקמיני שמתקבלין נכי לדם לדון עם קנריהן בתקנת עזרא שים הומיות וקולות וחוצות כיום הגשמים כיום הדין ובע"ש כ"ש דקשה מטרא והייכו דקאמר ר' שילא: ומבטלינן להו לירידת גשמים שטורקין נכי לדם וליקן יכולין לנקות ולנקח: צדק' לעניים שמתעדכים בה וכוק להם יום נרור ומתקומים בה כיום הדיכה: יראו שמו שומרי שבת: פרוטה שבכים לפי' מעשה ידיהם שאין לריכין

ברכה במעש' ירינו התחיל למוד אומ' ברוך השולח
ברכה בברי הוה. מדד ואח"כ בירך הרי זו תפלת
שוא לפי שאין הברכה מצויה לא בדבר השקול
ולא בדבר המדוד ולא בדבר המנוי אלא ברבר הסמוי
מן העין. א"ר יוחנן גדול יום הגשמי' כיום קבוץ גליות
תלי' קכו שנ' *שובה ה' את שביתנו כאפיקי' בנגב ואין אפיקי'
עם יח אלא מטר שנא' *ויראו אפיקי מים וא"ר יוחנן גדול
עיקרי' יום הגשמי' שאפי' גייסו' פוסקו' בו שנא' *תלמיה
מ"ד פ"ח רוה נחת גדודיה גו':
עם סה
כה וא"ר יוחנן אין הגשמי' נעצרים אלא בשביל פוסקי
עם צרקה ברבים ואין נוזונים שנא' *נשיאי' ורוח
תזלי כה וגשם אין איש מתהלל במתת שקר. וא"ר יוחנן
דנדי' יד מאי דכתי' *עשר תעשר עשר בשביל שתתעשר
ט

לגזיס מתברכין: ברוך השולח ברכה ונפע ומזכיר נה
מלכות ולזכרה ככל הברכות כלן: הרי זו תפלת שוא ונוג
לין ברכה כככם' נה: בדבר הסמוי מעיכו יודע הסבוס:
כאפיקים לפיקי נקלים: בנגב לצון יובש: גייסוה קיילות
כסלתה מרוה [תלמי] החרץ בגזס מיל גדודי' כוקים:
פוסקי צרק' ברבים לגם ולפכיט ולוזק' דמלתת נקט מעין
לגם יעבוי לפסוק לדקה ביכו לבין עלמו ולעיכו כותן:
נשיאים ורוח נעין לעולם כללו גמיס יורדין ולין יורדין
בשביל הלים המתהלל במתת שקר דכתם שהוא עושה לפני'
ומקיף לת העכייס לף שמיס מקכיפין לת החרץ שמרלים
כמילים ורוק וגזס לין לי כמי לין קלי לשלשתם דמכל

אשכחיה ר' יוחנן לינוקא דר"ל א"ל אימא לי פסוקיך
א"ל עשר תעשר א"ל ומאי עשר תעשר א"ל עשר
בשביל שתתעשר א"ל מנא לך א"ל זיל נסי א"ל
ומי שרי לנסויי לקב"ה והא כתיב *לא תנסו את דברים ו
ה' א"ל הכי א"ר אושעיא חוץ מזו שנא' *הביאו מלאכי ג
את כל המעשר אל בית האוצר ויהי טרף בביתי
ובחנוני נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח זבחים פ"ג
לכם את ארובות השמים והריקותי לכם ברכה מכות פ"ג
עד בלי די מאי עד בלי די אמר רמי בר חמא
אמר רב עד שיבלו שפתותיכם מלומר די. א"ל
אי הוה מטינא התם להאי פסוקא לא הוינא צריכנא
לך ולר' אושעיא רבך:

והו אשכחיה ר' יוחנן לינוקא דריש לקיש דיתיב כו
ואמר *אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו משלי יט
דיתיב ר' יוחנן וקא מתמה אמר מי איכא מידי
דכתיבי בכתובים דלא רמיזו באורייתא. א"ל אטו

אלי כעלרין: לינוקא דר"ל בן לקוחתו של ר' יוסף ולשקר
מיתתו של ר"ל כדמוכח לקמן: אמר יכוקח לרבי יוסף מאי
עשר תעשר: א"ל יכוקח והא כתיב לא תנסו: שיבלו שיגעו:
אי הוה מטינא להתם להאי קרא יהבינא לה כל המעשר
ידעינא לי ממילא: ולרבי אושעיא רבך לשמרת לי משמיה:
אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו כשאדם קונה
מסלף דרכו שנאין עליו פגעים ועל ה' יזעף לבו שכועס
ואומ' מפני מה לירע לי פגע זה: ולא רמזה משה באורייתא

ילקוט מנחא מי לא רמיזו והא כתיב *ויצא לבם ויחרדו איש אל אחיו לאמר מה זאת עשה אלהים לנו דל עיניה וחזא ביה אתיא אימיה אפיקתיה אמרה ליה תא מקמיה דלא ליעביד לך כדעבד לאבוך:

כו ואמר רבי יוחנן מטר בשביל יחיד דכתיב *יפתח ה' לך את אוצרו הטוב וגומר לתת מטר ארצך. פרנסה בשביל רבים דכתיב *הנני ממטיר לכם לחם מן השמים:

ילקוט נביאים כח מיתיבי רבי יוסי ברבי יהודה אומר ג' פרנסים

שהקומץ הוא יסוד לבניינים וכתובים ונכולן יש למלא סמך מן התורה: דל עיניה ר' יוקבן שהיו עפעפיו מכסין את עיניו ומגביהן *במליל דכספח בנ"ק נפ' לקרון שהי' רולה לרחותו מפני שהוא קריק: דלא ליעביד לך כדעביד לאבוך שלא יתן עיניו בך כמו שנתן בחניך והמיתו בנ"מ ע"כ:

מטר בשביל יחיד שאם אין לריך מטר אלא לאדם אחד כגון שזרע אחר זמן זריעת בני אדם או שדר בעיר שכולם קוטלי' ולריך למטר בא בזכותו ופרנסה ושפע טובה ומחיה לכל העולם היו באו לעולם בזכות אחד אלא בשביל רבים שאם רבים לריכין שובע שתאלק נרכה בתבואה הקב"ה עושה לכם זכו אחד יקיד הלריך שיתברכו תבואותיו אין הקב"ה מזכה בעבורו אין הבי' אלא כפי ברכותי' ואע"פ שמוריד בשביל [יקיד מטר] זה להשביע תבואותיו שלא יהו גרועות מכל אחרים אבל לעשות שדהו כשדה שובע לא: מטר ארצך כל אחד ואחד: ממטיר לכם לשון רבים:

טובים עמדו לישראל אלו הן משה אהרן ומרים
ושלשה מתנות טובות ניתנו על ידם ואלו הן
באר וענן ומן. באר בזכות מרים עמוד ענן בזכות
אהרן מן בזכות משה. מתה מרים נסתלק הבאר
שנא' *ותמת שם מרים וכתיב בתריה ולא היה
מים לעדה וחזרה בזכות שניהם מת אהרן נסתלקו
ענני כבוד שנאמר *וישמע הכנעני מלך ערד מה
שמועה שמע שמת אהרן ונסתלקו ענני כבוד
וכסבור נתנה לו רשות להלחם בישראל והיינו
דכתיב *ויראו כל העדה כי גוע אהרן אמר רבי
אבהו אל תקרי ויראו אלא ויירא כדריש לקיש
דאמר ריש לקיש כי משמש בד' לשונות אי דילמא
באר של מרים סלע והיו מימיו מים והיה מתגלגל והולך
עם ישראל והוא הסלע שבו הכה משה שלח היה רואה לזוב
מימיו לפי שמתה מרים: נסתלקו ענני כבוד עכבי רקיע ועכבי
ענן ושאר עכבים לילך על כבוד: חזרה בזכות שניהם שכן כתיב
ותקברם שכיסם של הסלע וכתן מימיו: כי משמש בד' לשונות
אי דילמא אלא דהא כל מקום שצריך לכתוב כי בין לעכין
דמשה בין למשמעות המקרא תוכל לשמותו בלקד מהכי ד'
לשונות דלעון כי משמש בכולן וכן [וכל] ובמס ולקרי בכלל
הכי ד' הן והלי דכי גוע לאהרן משמש בלעון דהא ושמעי
מיניה טעמא דקרא דמה טעם כתבלו דהא מית שהרי מת
אהרן וכ"ל לא לתי למימר דלא מתרגמינן שוס כי בעולם
דלא בלקד מהכך ד' לשונות אלא לאמי מתרגמינן דילמא לקרי

נמדבר כ פיק הפונגליס וע"ש רש"י שם כא ר"ה פ"ק וע"ש עיין בח"ה פ"ק דר"ה שם כ

אלא דהא חזרו שניהם בזכות נושה מת משה
במדבר יד נסתלקו כולן שנא' *ואבחיד את שלשת הרועים
ביום אחד ובי ביום אחד מתו והלא מרים מתה
בניסן ואהרן באב ומשה באדר אלא מלמד
(שנסתלקו) [שנתבטלו ג' מתנות טובות שניתנו
על ידן ונסתלקו] כולם ביום אחד אלמא אשבחן
פרנסה בשביל יחיד שאני משה כיון (דאלים
זכותיה) [דלרבים הוא בעי] כרבים דמי:

כט רב הונא בר מנוח ורב שמואל בר אידי ורב חייא
סס מוספתניא הוו שכיחי קמיה דרבא כי נח נפשיה
דרבא אתו לקמיה דרב פפא כל אימת דהוה אמר
להו שמעתא ולא הוה מסתברא להו הוו מרמוי
סס אהדדי חלש דעתיה *אקריוה בחלמיה *ואבחיד את
ע"ב
במדבר יד דרשין משמעותי' כמשמעות דהא ומאן דמתרגם ותזילו כל
כנישתא דהא מית טוביה הוא [דל"כ] ותיתקזילו מינעי ליה
ויבכו כל העדה ויתנקל ויבכו רחמי הנביא ויבכו המים ויעלו
מעל מצבן קרי: חזרו שניהם בזכות משה מדכתיב ואבחיד
את שלשת הרועים פשיטא לן דנבידהו משתעי שלא מליבו
פרנסין ליתרחל שלשה כחד חלא הס: מתה בניסן ויבואו
בני ישראל כל העד' מדבר לין נמדבר הראשון ושב העם בקדש
ותמת שם מרים ותקבר שם נפרשת פרה לקומה: אהרן מת
באחד בחדש החמישי שכן כתוב בפרשת חלה מסעי ע"כ:
מוספתניא מחומו מקום: אחזו להדדי מרחין ומניחין זה
לזה דלא סלקא שמעתא כרבא: אקריוה היו מקרין

שלשת הרועים למחר כי הוו מפטרי מיניה אמר להו ליזלו רבנן לשלמא רב שימי בר אשי הוה שכיח קמיה דרב פפא הוה מקשי ליה טובא יומא חד חויה דנפל על אפיה שמעיה דאמר רחמנא ליצלן מכיסופא דשימי קביל עליה שחיקותא ותו לא אקשי ליה:

ואף ריש לקיש סבר מטר בשביל יחיד דאמר ל ריש לקיש מנין למטר בשביל יחיד דכתיב ס"ת *שאלו מה' מטר בעת מלקוש ה' עושה חזיזים וגו' ומטר גשם יתן להם לאיש עשב בשדה יכול לכל ת"ל לאיש וחניא אי לאיש יכול לכל שדותיו ת"ל שדה אי שדה יכול לכל השדה תלמוד לומר עשב כי הא דרב דניאל בר (רב) קטינא הוה ליה האי גנתא כל יומא הוה אויל וסייר לה אמר הא מישרא בעיא מיא והא מישרא לא בעיא מיא. ואתא מטרא

אותו מקרא זה בקלוס ולכקיד את שלשת הרועים בירך לקד ערוכין לעוכבן בשמים משום דמכספין ליה: קבל עליו רב שימי: שחיקותא מלהקשות עוד ע"כ:

יכול לכל כלו' יכיל לין כותן מטר חלח ת"כ הכל לריכין לו ת"ל לחים חפ' בשביל לקד: אי לאיש יכול לכל שדותיו כלו' חיכו יורד עד שיהח לריך לכל שדותיו ת"ל שדה חפ' חיכו לריך חלח לשדה לקח: אי שדה יכול עד שיצטרך לכל השדה ת"ל עשב חפ' חיכו לריך חלח לעשב לקד בשביל ירק לקד יורד עליו מטר: וסייר מעיין: מישרא ערוגה:

וקמשקי כל היכי דמבעי ליה מיא. מאי עושה
חוזים אמר רבי יוסי בר חנינא מלמד שכל צדיק
וצדיק הקב"ה עושה לו חוזין בפני עצמו: מאי חוזים
אמר רב יהודה פורחות. אמר רבי יוחנן סימן
למטר פורחות מאי פורחות אמר רב פפא עיבא
קלישא חוחי עיבא סמיכתא אמר רב יהודה נהילא
מקמי מטרא אתא מטרא בתר מטרא פסיק מטרא
מקמי מטרא אתי מטרא וסימניך מהולתא רבתי
מטרא פסיק מטרא וסימניך חריא דעיזי עולא איקלע
לבבל חזא פורחות אמר להו פנו מאני דהשתא
אתי מטרא לסוף לא אתא מטרא אמר כי היכי
דמשקרי בבלאי הכי משקרי מטרייהו עולא איקלע
לבבל חזא מלא צנא דזבורי בווא. אמר מלא
צנא דרובשא בווא ובבלאי לא עסקי באורייתא

פסחים ס"ד
ונ"ב
רמ"ק

עושה לו הקב"ה חוזין לכל צדיק [הגה נעוה"ז] להריק לו
גשמים על שדותיו. בריש נעי מלי קזיזים לגון רגים והדר
נעי ומלי כיכהו דקרי קזיזים: ה"ג עיבא קלישתא דחוחא
עיבא סמיכתא דתותי עינת כלפי הארץ: נהולא כמו קיטמא
נהילת שהיא דקה גשמים דקים הנאים תקלה למטר ופק"ם
נת מטר: אתי מטרא גשמים יורדים לרוב ואין פוסקין מהר
לגל נת מטר תקלה ומתקילין דקין לנת פוסקין מיד: מהולתא
שמתקלה יולת קמת דק ולנסוף סובין גסין: חריא דעיזי
רעי של עזים בתקל' יולאה גסה ולנסוף דקה ופוסק: דרובשא
תמרים דגם עוזין מהן: ובבלאי לא עסקי כלו' יכולין הן

בלוליא צעריה אמר מלא צנא דסכיני בווא
ובבלאי עסקי באורייתא:

תניא ר' אליעזר אומר כל העולם כלו ממימי אוקינוס לא
הוא שואבה שנאמר *ואד יעלה מן הארץ והשקה
את כל פני האדמה. וז"ל ר' יהושע והלא מימי
אוקינוס מלוחין הם א"ל מתמתקין הן בעבים ר'
יהושע אומר כל העולם כלו ממים העליונים הוא
שואבה שנאמר *למטר השמים תשתה מים אלא
מה אני מקיים ואד יעלה מן הארץ מלמד שהענינן
מהגברין ועולין עד לרקיע ופותחין פיהם כנאד
ומקבלין מי מטר שנא' *יזוקו מטר לאידו והם
מנוקבות ככברה ומחשרות מים על גבי קרקע
שנאמר *חשרת מים עבי שחקים ואין בין טיפה
לטיפה אלא כמלא נימא ללמדך שגדול יום הגשמי'
כיום שנבראו בו שמים וארץ שנאמר *עושה

לעסוק תמיד צים להם מזוכו' [בזול] ובלח טורק: צעריה בצלצול
לאמרי' תמרי מסקן ומשלשלן: דסכיני שמיתוך שלוקקין לותו
בזול לוכלין מהן הרבה ומלעיגים לותן ע"כ:
ממימי אוקינוס כלו' ממים שלמטה ולא ממים של מעלה
שכאשר ואד יעלה מן הארץ שמתה בארץ ועלה:
מלוחין הן ואין תבואה גדילה מהן: יזוקו מטר לאידו
רקיעי' מוליכים מים לעבים: יזוקו כמו ילוקו לך לעס
ויאכלו: חשרת מים עבי שחקים העבים מחזירין כלו'
מזירין המים לארץ: ללמדך מקראי דלקמן קאי. ואומר

דנליס יפ
חניגס פ"כ
ע"ס
ריפ"פ
ליוב לו
פ"כ כב
ליוב פ

מיוב ה גדולות (עד אין) [ואין] חקר וכתיב *הנותן מטר על
ע' רס"ל פני ארץ וכתיב להלן *הלא ידעת אם לא שמעת
יבמי' מ אלהי עולם וגו' עד אין חקר לחבונתו וכתיב *מבין
תלים סה הרים בכחו וגו'. *אמר מר א"ל ר' אליעזר מתמתקים
ו וכפרש"י הם בעבים כמאן אולא הא דאמר רב יצחק בר
נחומ יוסף אמר רבי יוחנן כתיב חשכת וכתיב חשרת
ע"ם יבי שקול כ"ף שדי ארי"ש קרי ביה חכשרת הא ביצד
יקוינ מזמתקים הן בעבים כמאן כר' אליעזר ואידך
ההוא מיבעי ליה לכדרב דימי דאמ' אמרי במערבא
חשוך ענני סגיאן מוהי נהור ענני זעירין מוהי.
כמאן אולא הא דחניא מים העליונים במאמר הן
תלים קד תלוים ופירותיהן מי גשמים שנאמר *מפ"ו מעשיך

מכין הריס נכקו לק גרסינן הכא: חשרת מים וחשכת
מים ג' מקרחות הן לקד בעמוקל בפרשת וידבר דוד ולן
בתהלים: הכי גרסינן שקול כ"ף ושדי ארי"ש קק כ"ף
דכתיב בחכמת ולוקמיה בהלי תינה לכתיב רי"ש וקרי
קכשרת (ולהכי נקט רי"ש ולא נקט ש"ן דשי"ן הכא והכא כתי)
וקכשרת שמכשירים ומעיקין בעבים: השוך ענני סגיא
מוהי והייכו דכתיב קשכת מים: נהור ענני כשהענן קלוש
זעירין מוהי ומכלל קשוך סגיאן לחה למד לחנל כהור זעיר
וקשרת לשון הסרה [כמו לין שורין דיו] כדדרים ליה ר' יהושע
לעיל לחנל קשכת מינעי ליה להכי ולהכי: במאמר הן
תלויין לישן נקוח על שום דבר לחלק מכוכסות ועומדו
כבריכה ותלויות במקומו של הקב"ה: ופירותיהן מי גשמים

חשבע הארץ כמאן כר' יהושע ור' אליעזר אמר
לך ההוא במעשה ידיו של הקב"ה כתיב *במאן ט
אולא הא דכתיב *נושקת הרים מעליותיו ואמר ר"י ע"ג
מעליותיו של הקב"ה כמאן כר' יהושע ור"א אמר תלים קד
לך היון דקא סליקי להתם כמאן דאתו מהתם דמי
ראל"ח הכי הא דכתיב *מטר ארצך אבק ועפר דניים
מן השמים וגו' אבק ועפר מן השמים היכי משכחת כח
לה אלא כיון דמדלי להתם מן השמים קרי ליה.
הבא נמי כיון דסלקי להתם מעליותיו קרי ליה כמאן
אולא הא דאמר רבי חנינא *כונס כנד מי הים נותן תלים לג
באוצרות תהומות מי גרם לאוצרות שיתמלאו בר
תהומות כמאן כרבי אליעזר ורבי יהושע ההוא
בבריותו של עולם כתיב:

מתוס ליבמות דקרח נקט הכי מתוס דכתיב מפרי מעשך
תשבע הארץ ופירותיהם כלו' מזיעת המים שלהן כשסרין
כלוס כלכתיב פלג אלהים מלא מים כל שעה והקרן קיימת
ופירותיהן מי גשמים וכן מפורש בב"ר: וא"ר יוחנן מעליותיו
של מעלה כלו' ממים העליונים [ור"י מים העליונים] לתת
לשמועינן דאי לאו ר"י הוה אמינא דהכי קאמר מעליות
שהקב"ה עומד בהם הוא מושקה אותן למטה ולעולם המים
מלוקיכוס. ור' אליעזר אמר לעולם מעליותיו של הקב"ה
כרבי יוסי וכו': כדר' יהושע דאמר ממים העליונים
הוא שותה: תהומות [מים] של מטה כלכתיב תהומות
יכסיומו: בבריותו של עולם כתיב שהיה כל העולם כולו

לב ת"ר ארץ ישראל נבראת תחלה וכל העולם כלו
נברא לבסוף שנא' *עד לא עשה ארץ וחוצות.
(ת"ר) א"י שותה בתחלה וכל העולם כלו שותה בסוף
א"י שותה מי גשמי' וכל העולם כלו שותה מתמצית
משל לאדם שמגבן את הגבינה נותל את האוכל
ומניח את הפסולת ארץ ישראל משקה הקב"ה
בעצמו וכל העולם כלו משקהו ע"י שליח שנ' *הנותן
מטר על פני ארץ ושולח מים על פני חוצות:

לג א"ר יהושע בן לוי כל העולם כלו תמציתה של גן
עדן הוא שותה שנ' *ונהר יוצא מעדן להשקות
את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. תנא
מי תמצית בית כור שותה תרקב ת"ר מצרים הויא
ד' מאו' פרסה על ד' מאות פרסה ומצרים אחד

סטוף נמיס והקנ"ה הכניסם נמקום לקד כמכנים מים
נכלל וכתכם נקולרות קול סס גדול ואומר ליס:
בתחילה שותה גשמיס יורדין סס תקלה כך שמעתי:
משיורי תמציה מה שנשאר נעגיס לקר שתייה:
על פני ארץ לרץ ישראל:
ונהר יוצא מעדן וגו' כלו' סימן לדבר שגן עדן שותה מי
גשמיס תקלה לכתיב קרא ונהר יולא מעדן להשקות
לת הגן תקלה: תנא מי תמציה בית כור כלי שמשקין
נשמיו בית כור יכולין להשקות נתמלימו שדה שיעור זריעת
תרקב שהוא לקד משגיס נבית כור והכי נמי עולם לקד
מס' גשן עדן ולי לו נתמלית העכני' המשקין לת הגן וגן לפני

מס' בכוש וכוש אחד מס' בעולם. ועולם אחד מס' בגן וגן אחד מס' בערן. וערן אחד מס' בגיהנם. נמצא כל העולם כלו ככסוי קדרה לגיהנם (וגיהנם) [ויא גיהנם] אין לו שיעור ויא עדן אין לו שיעור:

*ויאמר יעקב לבניו למה תתראו אמר להם יעקב לר לבניו אל תראו עצמיכם כשאתם שבעי' ס"ס לא בפני עשו ולא בפני ישמעאל כדי שלא יתקנאו ע"ב בכם *אל תרגזו בדרך א"ר אלעזר אמר להם יוסף נפקי' מנ לאחיו אל תתעסקו בדבר הלכה שמא תרגזו עליכם ס"ס מס הדרך איני והא א"ר אלעאי בר' ברכיה שני ת"ח סוטס שמהלכין בדרך ואין ביניהם ד"ת ראויין לשרף שנ' פ"ט יהו המה הולכים הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי מ"נ נ אש ויפרידו בין שניהם. טעמא דאיכא דבור הא ליכא דבור ראוין לשרף. לא קשיא הא למיגרס הא לעיוני. במתניתא תנא אל תפסיעו פסיעה גסה

כל העולם כלו כעדן לגן: ככסוי קדרה הקטן כנגד הקדרה: אל תראו עצמיכם שם לכם קטים הרבה ולח הלכו חלח נצביל דבר זה שלח להתרחות בפני עשו שהיו לעוריס ועניים: תרגו עליכם הדרך תתעו: לישרף באש דכתיב והנה סוסי אש וכתיב בההוא עכינח הלוך ודבר ולהכי ניתנה לחשובי' דאי לאו שהיו הולכין ומדברי' בדבר הלכה לא היו כלולין: הא למגרס מצעי ליה בחורקא חבל במלת' דמצעי ליה לעיוני לא: במתניתא תנא אל תרגזו אל תרגזו בדרך אל *תדקדקו עלמיכם בפסיעה גסה: גי' רש"י נגמ' תיקו

והכניסו חמה לעיר אל תסיעו פסיעה גסה דאמ'
מר פסיעה גסה נומלת אחד מחמש מאות ממאור
עיניו של אדם. והכניסו חמה לעיר כדרב יהודה אמ'
רב דאמר רב יהודה אמר רב לעולם יצא אדם בכו
טוב ויכנס בכי טוב שנ' *הבקר אור והאנשים שולחו:
אמר רב יהודה א"ר חויא המהלך בדרך אל יאכל
יותר משני רעבון מ"ט הכא הרגימו משום
מעיינא. במערב' אמרי משום מזוני מאי ביניהו איכא
ביניהו *דיתיב בארבא א"נ דקאזיל מאוונא לאוונא

פסחי' ס"ע
נ' ק
ס' הכונס
וע"ש
רי"ף
דפסחי' מד
סס
יא

והכניסו חמה לעיר כשחתם לכן ומוכחין מדרך נעירות
הכניסו לעיר נעוד שהקמה זורקת: יצא אדם בכי טוב
שיתחין עד שיאור כמו וירח להיס את החור כי טוב: ויכנס
בכי טוב בערב נעוד שהקמה זורקת שחין לסטים מצויין ל"ב
שלח יפול בגורו' ונקעים שבעיר ושלח יעלילו עליו עלילות
מרגל לחתה לח: גכנ: הבקר אור והאנשים שולחו המה
וקמוריהם מכחן שילכו בכי טוב והוח הדין ליכנס בכי טוב:
ים ספרים שלח כתב בהו הלי קרח שלח מילחת דרב יהודה
סברח הוח ולח בעיח קרח ע"כ:

לא יאכל יותר ממה שאוכל בשני רעבון דאמרי' לקמן
שלריך להרעיב עלמו בשני רעבון: משום מעיינא שלח
יתקלקלו מעיו של אדם ברוב מכילתו מפני הדרך ים לומרי'
יהו מעיו של אדם סוכלין זה לזה כעין מעיין: משום מזוני
שמח אין לו לאדם כך: דיתיב בארבא [בספינה] מקום מזוני
ליכא מקום מעיינא ליכא: מאוונא לאוונא מקום מלון

רב פפא כל פרסה ופרסה אכיל חדא ריפתא קסבר משום מעיינא. אמר רב יהודה אמר רב כל המרעיב עצמו בשני רעבון ניצול ממיתה משונה [שנאמר *ברעב פדך ממות מרעב מיבעי ליה אלא ה"ק בשכר שמרעיב עצמו בשני רעבון ניצול ממיתה משונה] אמ' ריש לקיש אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון שנא' *וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב תנא חשוכי בנים משמשין מטותיהן בשני רעבון:

ת"ר בזמן שישראל שרוין בצער ופירש אחד מהם לה באים שני מאה"ש [שמלוין לו לאדם] ומניחין

התגריס מכפר לכפר דמתכתי מזוכי וליכא למיקם למזוכי ולמעייכא ליכא למיקם: כל פרסה אכל ריפתא קסבר רב פפא הא דלמור רבנן לא ליכול טפי מתוס מעייכא ולהו לה מסתפי מעייכא דבעל נטן הוה. ע"ל כריסו רקנה כדלימא בג"מ דקא מזיב לימריה דרב פפא וכלים גבורתו ולפיכך יכול לאכול הרבה ולהו מזיק לו: מיתה משונה מת בקדר ורעב וכל מיתה שהיה בידי מלאך המות כדרך כל אדם על מטתו קרי מיתה מסוכה. בשכר שמלער עלמו כשישראל בלער: אסור לשמש מטתו בשני רעבון לפרוש אדם לכהוג לער בעלמו: חשוכי בנים קסירי בניס דגרסי' במכות לגבי מכורה ומי מזיקי כולי האי שלא קיימו פ"ו: שני מלאכי השרת שמלוין לו לאדם ק' מימיו וק' מסתלו דכתיב כי מלאכיו יצוה לך: הנה שטן ושמה

היינו שמלוין את האדם וע"ש בשבת פ' כל כתבי

לו ידיהם על ראשו ואומרים פלוני זה שפירש מן
הצבור אל יראה בנחמת צבור. תניא אידך בומן
שהצבור שרוי בצער אל יאמר אדם אלך לביתי
ואוכל ואשתה ושלום עליך נפשי ואם עושה כן עליו
ישעי' כב הכתוב אומר *והנה ששון ושמחה הרוג בקר ושחוט
צאן אכול בשר ושתו' יין אכול ושתה כי מחר נמות
מה כתיב בתריה ונגלה באזני ה' צבאות אם יכופר
העון הזה לכם עד תמותון ע"כ מדת בינונים אבל
שם כו מדת רשעים מה כתיב *אתון אקחה יין ונסבאה
שם מ שכר וגו' מה כתיב בתריה *הצדיק אבד ואין איש
מלך שם על לב וגו' כי מפני הרעה נאסף הצדיק אלא
וע"ש יצער אדם עם הצבור שכן מצינו במשה רבינו שציער
רש"י עצמו עם הצבור שנא' *וידי משה כבדים ויקחו אבן
שמות ז וישימו תחתיו וישב עליו' וכי לא היה לו למשה כר
אחר או כסת אחת לישב עליה אלא כך אמ' משה
הואיל וישראל שרוין בצער אף אני אהיה עמהם

הרוג בקר ושחוט לאן לאכול בשר ושתות יין כי מחר נמות
ונגלה באזני ה' צבאו' אם יכופר העון הזה לכם עד תמותון:
זו מדת בינונים אילמלים מן המיתה כלכתיב כי מחר
נמות: אתיו אקחה יין נסבאה שכר והיה כזה יום מחר
גדול יותר ממלך: הצדיק אבד ואין איש שם על לב
מפני מה הוא מת: [מפני הרעה נאסף הצדיק] מפני
שלא יגטער הוא ברעה לחר שתיא גזירה מלפניו כי מפני
הרעה נאסף הצדיק ל"א מפני רעות של אלו הוא נאסף

בצער וכל המצער עצמו עם הצבור זוכה ורואה
בנחמת צבור ושמא יאמר אדם מי מעיד בי אבני
ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידין בו שנ'
*כי אבן מקיר תזעק וכפיס מעץ יעננה. רבי רבי
שילא אמרי ב' מאה"ש המלון לו לאדם הם מעידין
עליו שנא' *כי מלאכיו יצוה לך. רבי חרקא אומ'
נשמתו של אדם היא מעידה עליו שנא' *משוכבת
חיקך שמור פתחי פיך. וי"א איבריו של אדם מעידי'
בו שנא' *אתם עדי נאם ה' אמ' שמואל כל היושב
בתענית נקרא חוטא (שנא' *וכפר עליו מאשר חטא
על הנפש וכי באי זו נפש חטא אלא שציער נפשו
מן היין וחניא) [סבר כי האי תנא דתניא] ר' אלעזר
הקפר [בר'] אומר מה ת"ל מאשר חטא על הנפש
וכי באי זו נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין
והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו מן היין
נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה
וכמה רבי אלעזר אומר נקרא קדוש שנא' *קדוש
היה גדל פרע שער ראשו והלא דברים ק"ו ומה

מנינס פ"נ ע"ש מנקוק נ
תלים נא מיכס ז
ישעי' מג נמדב' ו
שס כדריס פ"ק

[illegible] הקב"ה רולה [illegible] עליהס רקמים: כפים קלי לניכה
[illegible] לתתה בין ג' כהנכי העלים: ה"ג ליברין של לדס
[illegible] שכל' ואתס עדי לשון רבים: וכי באי זה נפש חטא
[illegible] למי הרג שנקרל חוטא שאין מלוה לבער עלמו כדאמרי'
[illegible] מי שכלי הלי עלמל (והאיך) מי שמו להו נמס' הוריות:
נקרא קדוש ריסיה דקרא קל דרים בגמיל שמתוך כך מתמרקין

וה שלא ציער עצמו אלא (מן היין) [מדבר אחד]
נקרא קדוש המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה
וכמה ולשמואל הא איקרי קדוש ההוא אגדל פרע
קאי ורבי אלעזר הא איקרי חוטא ההוא דמס אב
נפשיה ומי אמר ר' אלעזר הכי והא א"ר אלעזר
ס"ס לעולם (יראה) [ימוד] אדם עצמו *כאלו קדוש שרוי
ע"ב בתוך מעיו שנא' *בקרבך קדוש לא קשיא הא דמצי
רמב"ם פ"ה לצעורי נפשי' הא דלא מצי לצעורי נפשי' ריש לקיש
מגלי' פ"ה אמר נקרא חסיד שנאמר *גומל נפשו איש חסד
[ועובר שארו אכורי] א"ר ירמיה [בר אבא] אמר
ריש לקיש אין ת"ח רשאי לישב בתעני' מפני שממעט

עוכותיו שמתענה: לשמואל קדוש יהי' אגדל פרע קאי שצערו
לסור בהכלה לבל הוא עלמו לא נקרא קדוש ולר' אלעזר קושא
דשליב כתרגומו מלבר קשא על הכפם פשט המקר' על שבשמא בתי:
כאלו קדוש שרוי בתוך מעיו כאלו כל מעיו קדוש ואסור
להכישן דהכי משמע בקרבך קדוש כלו' לאסור להתענות
בקרבך קדוש ריעיה דקרא קדרים בשביל שקדוש שרוי בלעי
לא לבלא בעיר שלמעלה עד שלבנה ירושלים של מטה ורמיזה
בעלמא הוא: הא דמצי מצער נפשיה שיכול לסבול התענית
(ומשבח להקב"ה) [ומשבחו הקב"ה] לבל מי שליבו יכול להתעני'
בקדוש קושא: נקרא חסיד המתענה דכתי' גומל בפשו איש חסד
מפרים עלמו ממאכל ומשתה כמו ביום הגמל לת ילקק שבר"ח
בלעז מפי מורי לי כתי גומל לשון תגמול שמשלים בפשו לקומו:
ועובר שארו המתענה ומכעים בשרו נקרא לאכזר: שממעט

ממלאכת שמים אמר רב ששת האי בר בי רב דיתיב בתעניתא כלבא ליכול שירותיה: *אל אמונה ואין עול אל אמינה כשם שנפרעין מן הרשעים לעה"ב אפי' על עברה קלה שעושין כך נפרעין מן הצדיקים בעה"ו על עברה קלה שעושין ואין עול כשם שמשלמים שכר לצדיקים בעה"ב אפילו על מצוה קלה שעושים כך משלמים שכר לרשעים בעה"ו אפ לו על מצוה קלה שעושין צדיק וישר הוא אמרו בשעת פטירתו של אדם לבית עולמו כל מעשיו נפרטין לפניו ואומרים לו כך וכך עשית במקום פלוני ביום פלוני והוא אומ' הן ואומרי' לו חתום וחותם שנא' *ביד כל אדם יחתום ולא עוד אלא שמצדיק עליו את הדין ואומר להם יפה רנחוני לקיים מה שנא' *למען תצדק בדברך וגו':

נגמ' במלאמרי' בפיוד כו ס ע"ח דברי' לב

מיו' לג

תליס כח

במלאכת שמים קלם הוא ולכן יכול ללמוד: שירותיה מעודתו כלבא ליכול מעודתו ולכך המתעכה לכן מועיל לו אלא כמי שמתעכה מפני אחין לו מה יאכל: כשם שמשלם לצדיקים כו' כך משלם לרשעים בעה"ז כדי לטורדם מן העה"ב כדכתיב ומשלם לשונאיו אל להאבידו: ואין עול אחין עושה דבר בלא דין אמת ולפק: צדיק וישר מלדיק דין על הלדיקים לפרוע מהם מעוה טובה ויסרות עם הרשעים לפרוע כל זכותם בעולם הזה כדי לטורדן: יחתום כותב מעשה כל אדם ומקתי' יד כל אדם על כל מעשיו: למען תצדק בדברך אהוא מלדיק עליו בדבריך אתה מרלה לו ע"כ:

לז מר עוקבא איקלע לגינזק בעו מיניה במה שמש
סס משה כל שבעת ימי המלואים לא הוה בידיה
ע"ג אול ושאיל בי מדרשא א"ל בחלוק לבן רב כהנא
יד כתני בחלוק לבן שאין לו אימרא [*א"ר אלעזר אין
ע"ג אדם חשוב רשאי ליפול על פניו אא"כ נענה כיהושע בן
יהושע נון שנאמ' *ויאמר ה' אל יהושע קום לך למה זה
אתה נופל על פניך] וא"ר אין אדם חשוב רשאי
לחגור שק על בשרו אלא אם כן נענה כיהורם בן
מ"ב אחאב שנא' *ויהי כשמוע המלך את דברי האשה
ויקרע את בגדיו והוא עובר על החומ' ויראה העם והנה

במה שמש משה דאלו נהרן כתיב בגדי כהונ' דכתיב
והלבשתם שנשעה שהיה [משה] עובד לאהרן היה לבוש
בגדי כהונה ועבודה דמשה גזרת הכתוב היא אבל בגדי
כהונה לא מלינו בו ומסתמא הדבר קשה לו עבד בגדי
של קול אילא נהם לשוק: בחלוק לבן של פשתן עשוי לשם
גי רש"י כך: שאין בו אימרא שפה מתרגמינן לימרא כלי קשוט
נגמ' היה מקוט לאחד כל הקלוק ולא כבגדי שלנו שבתי הידים
כלומר מדובקים בנגד הגוף בתפירה כדי שלא יקשלוהו שמא בחוט
תמוה שפה הוליא מעות הקדש משום שבח' והייתם נקיים מה
היה ומיסרחל ע"כ: [רשאי ליפול על פניו לבזות עלמו בפני הבזוי
שאם לא יעבה יקרפוהו כך שמעתי שלא ר"ל יודעין בו שהוא
קטון כיהושע שאמר לו הקב"ה קום לך למה זה אתה נופל
וגו']: אלא א"כ נענה כיהורם כלו' שיודעין הן שנענה
ליהורם יהורם דשע היה אלא שהתענה על רעב שהיה בימי

השק על בשרו מבית ואר"א לא הכל בנפילה ולא הכל בקריעה משה ואהרן בנפילה יהושע וכלב בקריעה משה ואהרן בנפילה שנא' *ויפול משה מדבר יד
ואהרן וגו' יהושע וכלב בקריעה דכתיב *ויהושע בן סס
נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם מחקיף לה רבי זירא ואו תימא ר' שמואל בר נחמני אי כתיב יהושע כדקאמרת השתא דכתיב ויהושע הא והא עבוד:

וא"ר אלעזר לא הכל בקומה ולא הכל בהשתחואה לח
מלכים בקומה ושרים בהשתחואה מלכים טו
בקומה שנא' *כה אמר ה' גואל ישראל וגו' לבזה ישעיה
נפש וגומר מלכים יראו וקמו ושרים בהשתחואה מט
שנאמר שרים וישתחוו מתקיף לה רבי זירא [ואיתימא רבי שמואל בר נחמני] או כתיב ושתחוו כדקאמרינן השתא דכתיב וישתחוו הא והא עבוד ארנב"י אף (אנו נאמר) [אני אומ'] לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה צדיקים לאורה וישרי לשמחה שנאמ' *אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה: תהלים צז

ונעבה דכתי' ויהי ססה סלת בשקל וגו': לא הכל כעכין בנפילה ולא הכל כעכין בקריעה דיהושע וכלב שלא היו חשובים במשה ואהרן לא זכו ליענות שלא בקריעה ומקרא בעלמא קא דרים. ויהושע בן נון כתיב בתריה דההוא ויפול וא"ו מוסיף על עכין רחבון:

לבזה נפש לישראל הבזוים ומתועבים ועבדים מושלים בהם: לא הכל בקומה לקרות ישראל לע"ל: ישרי לב עדיפי מלדיקי:

סדר תעניות

פרק שני

לט [סדר תעניות] כיצד מוציאין את התיבה לרחובה של עיר ונותן אפר מקלה על גבי התיבה
סד [ובראש הנשיא וכו' וכאו"א נותן בראשו וכו' מורידין לפני התיבה זקן ורגיל ויש לו בנים וביתו ריקם כדי שיהא לבו שלם בתפלה ואומר לפניהם כ"ד ברכו' י"ח שבכל יום ומוסיף עליהן עוד שש ואלו הן וכרונות ושופרות וכו' על הראשונה הוא אומר מי שענה את אברהם בהר המורי' וכו' על השביעית הוא אומ' מי שענה את דוד ואת שלמה בנו בירושלי' הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם היום הזה
סס בא"י המרחם על הארץ]: גמ' *ובראש הנשיא והדר
ע"ב תני כל אחד (נוטל ו)נותן בראשו אינו והא (חנן)
פיק [תני'] רבי אומ' בגדול' מתחילין מן הגדול (ובקלקלה)
הרוקח [ובקללה] מתחילין מן הקטן בגדולה מתחילין מן
וע"ש הגדול שנא' *(ויבר' משה אל אהרן ואל אלעזר
רמ"ק ואל איתמ' [ויאמ' משה אל אהרן ולאלעזר ולאיתמר]
ויקרא (ובקלקלה) [ובקללה] מתחילין מן הקטן דאמר מר בחלדה נתקלל נחש ואח"כ נתקללה חוה ואח"כ נתקלל אדם הא חשיבותא לדידהו דאמרו להו

אפר מקלה מפר ערפה: בגדולה מלוה בעלמא שלח לפורענו:
הא גמי ליכנסן נרגשיהו דכתיב ואנ ב"ל נרגשו:

אתון חשיביתו למבעי עלן רחמי אכולי עלמא [*והוכ' טז
מנח להו א"ר יצחק במקום תפלין שנ' *לשום לאבלי יסע"ל סמ
ציון להת להם פאר תחת אפר] למה יוצאין לרחוב'
רבי חויא בר אבא אמ' לומר ועקנו בצנעא ולא
נענינו נבזה עצמינו בפרהסיא ר"ל אמ' גלינו גלויותינו
מכפרת עלינו מאי ביניהו א"ב דגלו מבי כנישתא
לבי כנישתא. ולמה מוציאין את התיבה לרחובה
של עיר א"ר יהושע ב"ל לומר כלי צנוע היה לנו
ונתבזה בעונינו ולמה מחבסין בשקים א"ר חויא
בר אבא לומר הרי אנו חשובי' כבהמה ולמה נותנין
אפר מקלה ע"ג תיבה א"ר יהודה בן פוי כלומר
יעמו אנכי בצרה ריש לקיש אמר *בכל צרתם לו תליס נא
צר א"ר זירא מריש כי הוה חוינא להו לרבנן דיהבי יסע' סג
אפר מקלה על גבי תיבה מודעוע לי כל גופי ולמה
נותנין אפר בראש כל אחד ואחד פליגי בה ר' לוי
בר חמא ור' חנינא חד אמר הרי אנו חשובי' לפניך

תמיכותא הוא דאמרינן להו לתון קמיכיתו טפי כו': [פאר
תחת אפר ז"א במקום תפלין דכתיב בהו פאר קנוס עליך
ואמרינן לגו תפלין:] בצנעה בבית הכנסת: גלינו מילתיו
מכניסתנו: גלותנו תהא מכפרת עלינו: דגלו מבי כנישתא
לבי כנישתא אחריתי גלות ליכא פרהסיא ליכא: נתבזה
בעונינו וילון: חוגרין שקין תכיכין בירושלמי שהיו קוגרין
שקין ויולאין לבית הקברות ותוקעין בקרנות ובעי ליה מיבעיא
שקין למה ובית הקברות למה ותקיעת שופר למה: כבהמה

באפר וחד אמר כדי שיזכור לנו אפרו של יצחק
מאי ביניהו א"ב עפר סתם למה יוצאין לבית הקברות
פליגי בה ר' לוי בר חמא ור' (חמא בר) חנינא חד
אמר הרי אנו חשובין לפניך כמתים וחד אמ' כדי
שיבקשו המתים רחמים עלינו מאי ביניהו א"ב
קברי נכרי' מאי הר המוריה פליגי בה ר' לוי בר חמא
ור' חנינא חד אמר הר שיצא ממנו הוראה לישראל
וחד אמר הר שיצא ממנו מורא לאוה"ע:

הל"ן דרום ז

מ משנה והזקן שבהם אומר לפניהם דברי כבושין
טו אחינו לא נאמר באנשי נינוה וירא אלהים
עקיים את שקם ואת תעניתם אלא *וירא האלהים את
כ"ד מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה וכן הוא אומר
ם' כו
יונה ג

דמסער בהמה ניכהו מכולה של עזים: עפר סתם אחינו
אפר מקלה זכירת אפרו של יצחק ליכא סתם לא גרסינן
אלא ליכא ניכויהו עפר: קברי נכרים במקום אחין קנרי
ישראל לנקט רקמים אפי' על עלמן ליכא כ"ש עליהו: מאי
הר המוריה וכו' תיובתי' דלייתי בפלוגתא דר' לוי ורבי
(קמא) [דקיכא] תכא כמי הא פלוגתא אחי הר המוריה
דאברהם קרא למקום העקידה ה' יראה וכתיב אל הר
המוריה קד אמר הר שילא הוראה תורה לישראל כי מציון תצא
תורה יורו משפטיך ליעקב ולשכת הגזית שנה עמדו הסנהדרין
המוכיחים ליישראל: מורא לאה"ע שמעין גדולתן של ישראל
ומתפחדין עליה כך שמעתי. ל"א הר המוריה הר סיני
מורא לאה"ע כמתן תורה דכתי' תרץ ירקה ושקטה ע"כ:

בקבלה *וקרעו לבבכם ואל בגדיכם ושובו אל ה' יואל ב
אלהיכם: גמ' *ת"ר יש שם וקן ואומר וקן ואם לאו טז
אומר חכם ואם לאו אומר אדם של צורה. אטו
וקן דאמרי' אע"ג דלאו חכם הוא אמר אביי ה"ק
יש שם וקן והוא חכם אומר וקן והוא חכם אין שם
וקן והוא חכם אומר חכם אין שם לא וקן ולא וחכם
אומר אדם של צורה אחינו לא שק ולא תעניות שק
גורמין אלא תשובה ומעשים טובים גורמין שכן ותענית
מצינו באנשי נינוה שלא נאמר בהם וירא אלהים לילה
את שקם ואת תעניתם אלא וירא האלהים את להכנע'
מעשיהם כי שבו מדרכם הרעה *ויחכסו שקים הלכ
האדם והבהמה מאי (עבור) [הוו עבדי] אסרי את לתשוב'
הבהמה לחוד והולדות לחוד אמרו רבש"ע (אם יונ' ג
אתה מרחם עלינו אנו מרחמים על אלו ו)אם אין לסדרי
אתה מרחם עלינו אין אנו מרחמים על אלו *ויקראו ביומא
אל אלהים בחוקה מאי אמור. (אמר רב שמואל) ופיק
אמרו לפניו רבש"ע עלוב ושאינו עלוב (יכול ושאינו רש"י קן
יכול) צדיק ורשע מי נדחה מפני מי. וישובו איש מתיבת
מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם ויאמר מי יודע שם
ישוב אלהים וינחם וישב מחרון אפו ולא נאבד:

אע"ג דלאו חכם הלך ע"ה בתמיה הא ולאו קפס עליה:
אם יש שם זקן והוא קפס לומר זקן והוא קפס: אדם
של צורה נעל קומה כדי שישמעוהו ויתקבלו דבריו להמדיך את
הלב: מאי אמור נחכמי ביכורה לכתיב בהו בחוקה דמשמ' בכח
כלוק הדין: מי נדחה מפני מי הוי לומר לדיק מפני רשע:
אם [אין] אתה מרחם וכו' כלו' כשם שאתה רוצה שירחמו על

מדרכו הרעה ומן החמס אשר בכפיהם מאי ומן החמס אשר בכפיהם אמר שמואל אפי' גזל מריש ובנאו בבירה מקעקע את הבירה כולה ומחזיר מריש לבעליו:

סס **עמדו** בתפלה מורידין זקן לפני התיבה וכו'. ת"ר עמדו בתפלה אע"פ שיש שם זקן וחכם אין מורידין לפני התיבה אלא אדם הרגיל איהו רגיל ה' יהודה אומר מטופל ואין לו ויש לו יגיעה בשדה וביתו ריקם ופרקו נאה ושפל ברך ומרוצה לעם ויש לו נעימה וקולו ערב ובקי לקרות בתורה ונביאי' ובתובים ולשנות במדרש הלכות והגדות ובקי בכל הברכות כולן ויהבו ביה רבנן עיניהו בר' יצחק סס בר אמי *היינו מטופל ואין לו היינו ביתו ריקם אמ' ע"נ רב חסדא והו שביתו ריקם מן העבירה. (זקן) ופרקו נאה אמר אביי זה שלא יצא לו שם רע בילדותו.

אלו לכתיב ורקמיו על כל מעשיו כן תרקס עליכו: מריש קורח: בירה מגדל:

מטופל ואין לו יש לו טפלים ואין לו נמה להתפרנס שלבו דואג עליו: ויש לו יגיעה שמיכוין יותר בתפלת הנשמים: ופרקו נאה [מפ' לקמן]: ושפל ברך ענין: ומרוצה לעם כוף לבריו' ומסכימין לתפלתו: נעימה בסומי קלח שמוסך הלב: ורגיל לקרות כו' איהו הפסוקי' של תפלה סדורי' בפיו: היינו מטופל ואין לו היינו ביתוריקם הייכו כמו זהו: ביתוריקם מן העבירי' שאין קמח וגזל בביתו: ופרקו נאה לפי' כשעמד על נקרותו היה

*היתה לי נחלתי כאריה ביער נתנה עלי בקולה ירמיה יב
על כן שנאתיה מאי נתנה עלי בקולה אמר מר
זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה א"ר חמא
א"ר אלעזר זה שליח צבור היורד לפני התיבה
שאינו הגון: [ובחותמה הוא אומר מי שענה וכו'
וחזן הכנסת אומר להם הריעו בני אהרן הריעו וכן
בכל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומ'
הריעו. *על הראשונה הוא אומר מי שענה את יז
אברהם וכו'. תנא יש מחליפין צעקה לאליהו ותפלה
לשמואל. על השביעית הוא אומר מי שענה את
דוד כו' מכדי יונה בתר דוד ושלמה הוה מ"ט מקדי
לי' ברישא משום דבעי למיחתם מרחם על הארץ.
רבי אומ' אומ' אני כהן אסור לשתו' יין לעולם אבל
מה אעשה שתקנתו קלקלתו]:
ת"ר מלך מסתפר בכל יום כהן גדול מע"ש לע"ש סס

כאה בלי סס רע: זהו שליח צבור שאינו הגון רצע שהקנ"ה
זוכח לותו יותר מכלן והוא כותן נקולו לפכיו: [צעקה לאליהו
על מי שעכה את חליהו קותס שומע לעקה: ותפלה לשמואל
שומע תפלה דכתי' בי' תפלה קבלו את כל ישרא המלפתה ואתפלל
נעלכס: כהן אסור כו' כלו' לי קייזין לשתי יינה יהא אסור
לעולם לפי' המכיר משתרתו וכו': אבל מה אעשה שתקנתו
קלקלתו דהוי כמה שכיס שלא חזרה בירה וקלקלה זו תקנתו
לשתות יין בהדי' ולשתי יינה לא קייזין:]
מסתפר בכל יום מלוה: מע"ש לע"ש ולא יספה מלגלג יותר:

כהן הדיוט אחד לשלשים יום מלך מסחפר בכל
יום מ"ט א"ר אבא בר זבדא אמר קרא *מלך
ביפיו תחוינ' עיניך כ"ג מע"ש לע"ש מ"ט א"ר שמואל
בר יצחק הואיל ומשמרות מתחדשות כהן הדיוט
אחד לל' יום מנא לן אתיא פרע פרע מנזיר כתי'
תבא *וראשם לא יגלחו ופרע לא ישלחו וכתי' התם
*קדוש יהיה גדל פרע וכו':

תניא בעשרים וחמניא ביה אחת בשורתא טבתא
ליהודאי דלא יעידון מן אורייתא שפעם
אחת נגזרה גזרה על ישראל שלא יעסקו בתורה
ושלא ימולו את בניהם ושיחללו שבתות מה עשה
(יהושע) [יהודה] בן שמוע וחבריו הלכו ונטלו עצה
ממטרוניתא אחת שכל גדולי העיר מצויין אצלה
אמרה להם בואו והפגינו בלילה עמדו והפגינו בלילי
ואמרו אין שמים לא אחיכם אנחנו לא בני אב אחד
אנחנו לא בני אם אחת אנחנו מה נשתנינו מכל
אומה ולשון שאתם גוזרין עלינו גזירות קשות ובטלום
ואותו היום עשאוהו יום טוב [*ר"נ גור תעניתא
בתריסר אמרו ליה רבנן יום טוריינום הוא אמר
להו יום טוריינום גופי' בטולי בטלי' הואיל ונהרגו

ומשמרות מתחדשות בכל שנה ומשמרת שלח הלכו עד שעברו
ובא לרחותו הלבד כלם שתרלהו ביופיו:
הפגינו בלילי לשון לעקה: אי שמי' גרסי' כלו' לחה ה' להקב"ה
היו לועקים על לותם שגזרו עליהם גזירות קשות והיו

יעני' לג
ישקלל
מד
במדב' ו
מא
יח
פ"ק
דר"ה
וג"ם
יט"ק
סס
ע"ב

בו שמעי' ואחי' אחיו] תניא ניקנור אחד מאפרכי יונים היה ובכל יום ויום היה מניף ידו על יהוד' וירושלים ואומר אימתי תפול בידי *ואעשה בה מה שלבי חפץ וכשגברו בית חשמונאי ונצחום (נכנסו לחיילות שלו וקיצצו בהונות ידיו ורגליו וחלאום בשערי ירושלים אמרו פה שהיה מרבר בגאוה וודים שהיו מניפות על יהודה וירושלים (ורגלים שהיה מחשב בהם) תעשה בהם נקמה זו מאי טוריינום אמרו (כשהרג)[כשבקש] טוריינום [להרוג] את לוליאנום ואת פפוס אחיו בלודקיא אמ' להם אם מעמו של חנניה מישאל ועזריה אתם יבא אלהיכם ויצילכם מידי בהרך שהציל לחנניה מישאל ועזריה מיד נבוכדנאצר אמרו לו חנניה מישאל ועזריה צדיקי' גמורי' היו וראוין ליעשות להם נם ונ"ב מלך הגון היה וראוי ליעשו' נם על ידו ואותו רשע הדיוט הוא ואינו ראוי ליעשו' נם על ידו ואנחנו נתחייבנו הריג'

גירסת הגמ' ולרמסכה

אומרי' להם לפני הקב"ה וכי לא לחיכם וכו': [שמעי' ואחי' קסידי' היו ולא פי' מי הם דאותו שהכלו תרי' עילוי היו ולא שמעי']: אפדכי דוכ"ס: לוליאנום ופפוס אחיו לודקיס גמוריס היו: מלודקיא זו היא לוד והייט דאמרי' בעלמא הרוגי לוד אין כל נריה יכולה לעמוד בחילתן [בג"ע]. וי"ל שכהרגו ע"י בתו של מלך שבמלכות הרוגה ואמרו היהודי' הרגוה וגזרו גזירה על תוכחיהם של ישראל ועמדו אלו ופדו את ישראל ואמרו לכו הרגוה והרג לשו בלבד: נתחייבנו הריגה על קטל של קייבי מיתו' ב"ד:

למקום ואם אין אתה הורגנו הרבה הורגי' יש ביד המקום הרבה דובי' יש הרבה אריו' יש הרבה נמרי' יש שפועין בנו ולא מסרנו הקב"ה בידך אלא שעתיד ליפרע דמינו מידך אעפ"כ הרגם מיד אמרו לא ווו משם עד שבאת דיופלי מרומי ופצעו את מוחו בגוירין:

סדר תעניות אלו

פרק שלישי

יט **מעשה** שירדו זקנים מירושלים לעריהם וגזרו תענית על שנראה כמלא פי תנור שדפין באשקלון ועוד גזרו תענית על שאכלו ואבים ב' חנוקות בעבר הירדן. ר' יוסי אומר לא על שאכלו אלא על שנראו על אלו מחריעין בשבת על עיר שהקיפוה נכרים או נהר ועל הספינה המטרפת בים ר' יוסי אומר לעורה ולא לצעקה שמעון התימני אומר אף על הדבר ולא הודו לו חכמים:

[וכן שפסקו גשמים בין גשם לגשם מ' יום מתריעין

סס דיופלי שבי שריס ולשון יוכי הוא וכן בדיופלי של מלכי' לשון שריס: בגזירי' מקלות כמו שבי גזירי עלים ע"כ:

לעריהם נ"ל: באשקלון בארץ פלשתים: על שאכלו ואבים שהיה קיה רעה ומכה מהלכת היא: שנראו ונלו נעיר: מתריעין נעניכו: המטרפת מלשון טרף לחנם ומלשון בילה טרופה וכו':

עליהן מפני שהיא מכת בצורת. מאי מכת בצורת
*אמר רבי חנינא סאה בסלע ושכיחא בצורתא סס
ר' ולא שכיחא כפנא א"ר יוחנן לא שנו אלא בזמן ע"נ
שהמעות בזול ופירות ביוקר אבל מעות ביוקר
ופירות בזול מתריעין עלי' מיד דא"ר יוחנן נהירנא
כד הוו קיימי ד' סאין בסלע והוו נפישי נפיחי
כפן בטברי' מדלית איסר. תניא א"ר אלעזר בן
פרטא מיום שחרב בהמ"ק נעשו גשמים צימוקין
לעולם יש שנה שגשמי' מרובין ויש שנה שגשמיה
מועטין וכו' שנה שגשמיה מרובין למה"ד לעבד
שנתן לו רבו פרנסתו בבת אחת נמצא ריחים
טוחנו' מן הכור מה שטוחנו' מן הקב ונמצאת עיסה
אוכלת מן הכור כמו אוכלת מן הקב:
ת"ר פעם אחת עלו כל ישראל לרגל לירושלי' מב
ולא היה להם מים לשתות. הלך נקדימון סס
בן גוריון אצל הגמון אחד שהיה שם א"ל הלוני

כפנא רעב ורעב קשה מבלורית לפי שמ"ח להביא בצופי:
מעות ביוקר אין מעות מצויות להן: נהירנא לכי זוכר:
מדלית איסר אין מעות: צימוקין ענבים מבושלין ומדלים
טומקים: פרנסתו בב"א פרנסת כל השנה וטוחן לותה ביקר:
נמצא ריחים טוחנות וכו' שכן דרך שמשתייר מן הקמח בריקיי'
וכן כשהגשמי' יורדין מרובין ומרגישין את הארץ ומה שהיו טרשי'
בולעין מהרוב בולעין מן המיעוט ומה שהרוב מכשכש ובולעת מן
הרוב בולעת מן המיעוט:]

שתים עשרה מעיינו' מים לעולי רגלים ואני אתן
לך שתים עשרה מעיינו' מים ואם לאו הרי נותן
לך שתים עשרה במדי כסף וקבע לו זמן כיון
שהגיע זמנו ולא ירדו גשמים בשחרית שלח לו
שגר לי או מים או מעו' שלח לו עדיין יש לי
שהות ביום וכן בצהרים וכן במנחה שלח לו שגר
לי או מים או מעו' שלח לו עדיין יש לי שעות
ביום לגלג עליו אותו הגמון אמר אפשר כל השנה
כ כלה לא ירדו גשמים *ועכשיו ירדו גשמים מיד
נכנס לבית המרחץ בשמחה (ובעוד שאותו הגמון)
[עד שאותו הגמון נכנס בשמחתו] בבית המרחץ
נכנס נקדימון בן גוריון לבית המקדש [כשהוא
עצב] ונתעטף ועמד בתפלה ואמר לפניו רבש"ע
גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד
בית אבא עשיתי אלא לכבודיך עשיתי כדי שיהו
מים מצויין לעולי רגלים מיד עלו עבים וירדו להם
גשמי' עד שהיו מלאות כל המעיינות והותירו יצא
אותו הגמון מן המרחץ ונקדימון בן גוריון יצא
מבית המקדש כשפגעו זה בזה א"ל תן לי דמי
מים יותר שיש לי בירך א"ל יודע אני שאלהיך
לא הרעיש את העולם אלא בשבילך אלא עדין

ואני אתן לך י"ב מעיינות מים כלו' וירדו גשמים ויתמלא כל
המעיכות מים חותן מעייכות לח היו כופעין מימיהם כ"כ
וחיכן מתמלחין מחליהן כל כך כשחר מעייכו': ועכשיו ירדו גשמים

יש לי פתחון פה עליך שאוציא ממך מעותי שכבר שקעה חמה ומים ברשותי ירדו חור ונכנם נקדימון בן גוריון לב"ה ונתעטף ועמד בתפלה אמר לפניו רבש"ע הודע שיש לך אהובים בעולמך (וכשם שעשית לי נס בראשונה כן עשה לי נס באחרונ') מיד נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרחה החמה אמ' אותו הגמון אלמלא (שנקדה) [שנקדרה] חמה הי' לי פתחון פה עליך שאוציא ממך את מעותי. תנא לא נקדימון שמו אלא בוני שמו ולמה נקרא שמו נקדימון (שנקדה) [שנקדרה] חמה בעבורו:

מג ת"ר ג' נקדה להם חמה ואלו הן משה ויהושע ונקדימון בן גוריון. נקדימון בן גוריון הא סס דאמרן (ויש גירסא אחרת. בשלמא נקדימון בן גוריון גמ' יהושע נמי קרא הכתי' וכו'). יהושע דכתי' *וידום ל"ו השמש וירח עמד אלא משה מנ"ל אר"א אתיא וע"ש אחל אחל כתיב הכא *אחל תת פחדך וכתי' התם רש"ל *אחל גדלך אמ' ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן יהושע י אתיא תת תת כתיב הכא תת וכתיב התם *ביום דניים ב תת ה' את האמורי וגו' ר' יוחנן אמר אתיא מגופיה יהושע ג דקרא *אשר ישמעון שמעך ורגזו וחלו מפניך אומתי סס י ורגזו וחלו מפניך בשעה שעמדה לו חמה למשה: דניים ב

נתמיה: נקדה זרקה לשון מקדיר שהיתה מקדרת קיץ וזורקת:
ה"ג נקדימון בן גוריון הוא דאמרן: אתיא אחל אחל כתיב במלחמת יהושע אחל וכתיב במלחמת משה אחל מה יהושע

מד *היתה ירושלים לנדה ביניהם אמר רב יהודה
סס [אמר רב] לברכה כנדה מה נדה יש
פיכה ל לה היתר אף ירושלים יש לה תקנה *היתה כאלמנ'
סס אמ' רב יהודה לברכה כאלמנה ולא אלמנ' ממש
אלא כאשה שהלך בעלה למדינת הים ודעתו לחזור
מלאכי ג אליה *וגם אני נתתי אתכם נבזים ושפלים אמ'
רב יהודה לברכה דלא מוקמי מינן לא רישי נהרי
מ"ק יד ולא גזיריפטי *והכה ה' את ישראל כאשר ינוד
הקנה במים אמר רב יהודה אמר רב לברכה
מצלי כו רא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מ"ד *נאמני
חלק פציעי אוהב ונעתרות נשיקות שונא טובה קללה
וע"ש שקלל אחיה השלוני את ישראל יותר מברכה
רמ"ל שברכן בלעם הרשע. אחיה השלוני קללן בקנה
אמר להן לישראל והכה ה' את ישראל כאשר
ינוד הקנה מה קנה זה עומד במקום מים וגזעו

עמלה לו קמה נמלקמתו [כלכתיב נהדיח] לף מצה וכו' שכן דרך
הכתובים ילקד סתום מן המפורש נרמז בדבור דומה לקבילו וג"ש
לקד מי"ג מדות שנתנו לו למצה מסיני ונתחלת ספרא מפורש:
ולא אלמנה גמורה דהא לא כתיב אלמנה אלא היתה כאלמנה
כלומר שעומדת באלמנות קיות על בעלה שהלך ועתיד לחזור:
דלא מוקמי מינן רישי נהרי מוכסין: גזיריפטי סרדיוטין
מרוב גזיון: ונעתרות נשיקות שונא כעתרות לשון הפך כדאמרי'
במסכת סוכה [ויעתר לו] מה עתר זה מהפך את התבות' פור"ק
בלע"ז: ס"ב כעתרות לשון ריבוי וייתור מיבקרי"ש בלע"ז כמו

מחליף ושרשיו מרובין ואפי' כל הרוחות שבעולם
באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו אלא
הולך ובא עמהן דממו הרוחות עמד הקנה במקומו
(כך ישראל עומדין במים התורה אם הם גולין
נועיהן מחליפין ועוסקין בתורה ושרשיו מרובין
ואפי' כל גליות שבד' רוחות השמים אין מזיזין
אותן מכח התורה) אבל בלעם הרשע ברכן בארז
שנא' *כארזים (עלי מים) מה ארז זה אינו עומד נמדבר כד
במקום מים ואין גועו מחליף ואין שרשיו מרובין
ואפי' כל הרוחו' שבעולם נושבות בו אינו הולך
ובא עמהן כיון שנשבה בו רוח דרומית עוקרתו
והופכתו על פניו ולא עוד אלא שזכה קנה ליטול
הימנו קולמוס לכתוב בו ספר תורה נביאי' וכתובי':
ת"ר לעולם יהי אדם רך בקנה ואל יהא קשה מה
כארז מעשה שבא רבי אלעזר בר' שמעון סב

העתרתם עלי דבריכם: ברכם בארז כארזים עלי מים ארז
זה אינו עומד במקום מים וכו' ומע"ג דכתיב בקרא כארזים
עלי מים ההוא לאו בלעם קאמ' ליה דבלעם קאמ' כארזי' והמלאך
הסיבו עלי מים וכן כולהו דבלעם קאמ' כנקלים דזמכין מתייבשין
וקאמ' ליה המלאך כטיו דאין יבשין לעולם והייכו דכתיב ויהפוך
ה' אלהיך לך את הקללה לברכה על ידי מלאך שהסיבו ע"י מלאך:
ואפי' כל הרוחות שאיכם קשות: רוח דרומית היא קשה
כדאמרי' אלמלא בן כך שמעמידה אין דריה יכולה לעמוד מפניה
שכ' המביכתך יאנך כן יפרום כנפיו לתימן:

ממגדול גדור מבית רבו והיה רוכב על חמור
ומטייל על שפת הנהר ושמח שמחה גדולה והיתה
סס דעתו גסה עליו מפני שלמד תורה הרבה *נזדמן
ע"ג לו אדם אחד שהיה מכוער ביותר אמר לו שלום
עליך רבי ולא החזיר לו א"ל ריקא כמה מכוער
אותו האיש שמא כל בני עירך מכוערין כמותך
א"ל איני יודע אלא לך ואמור לאומן שעשאני
כמה מכוער כלי וה שעשית ביון שודע בעצמו
שחטא ירד מן החמור ונשתטח לפניו וא"ל נעניתי
לך מחול לי א"ל איני מוחל לך עד שתלך לאומן
שעשאני ואמור לו כמה מכוער כלי זה שעשית
היה מטייל אחריו עד שהגיע לעירו יצאו בני עירו
לקראתו והיו אומרי' לו שלום עליך רבי רבי מורי
מורי אמר להם למי אתם קורין רבי רבי אמרו
לו לזה שמטייל אחריך אמר להם אם זה רבי
אל ירבו כמותו בישראל אמרו לו מפני מה אמ' להם
כך וכך עשה לי אמרו לו אעפ"כ מחול לו שאדם
גדול הוא בתורה א"ל בשבילכם הריני מוחל לו
ובלבד שלא יהא רגיל לעשות כן מיד נכנס ר"א
ברבי שמעון ודרש לעולם יהא אדם רך כקנה
ואל יהא קשה כארז:

מו **הה"א** אשיתא רעיעתא דהות בנהרדעא דלא הוה
סס מטייל לשמוך: נזדמן לו אדם ים ספרים שכתוב בהן חליהו ז"ל
והוא כתבון להוכיחו שלא ירגיל בדבר:

חלף רב ושמואל תותה אף על גב דקיימה באתרה
תליסר שנין ולא נפלה יומא חד איקלע רב אדא
בר אהבה להתם אמ' שמואל לרב ניתי מר ונקוף
א"ל לא צריכנא האידנא דהא איכא רב אדא בר
אהבה בהדן דנפישא זכותיה ולא מסתפינא רב
הונא הוה ליה חמרא בההוא ביתא דהוה רעיעא
בעא לפנויי עיילוה לרב אדא בר אהבה להתם
משבידה לרב אדא בר אהבה בשמעתא התם
עד דפנייה בהר דנפקו נפל ביתא ארגיש רב
אדא בר אהבה ואיקפד סבר לה כי הא דר'
ינאי דא"ר ינאי לעולם אל יעמיד אדם עצמו במקום
הסכנה ויאמר שעושין לו נם שמא אין עושין לו
נם ואם עושין לו נם מנכין לו מזכיותיו. אמר רב
חנן מאי קרא דכתיב *קטונתי מכל החסדי' וגו' כלל' לב
(אמר יעקב לפני הקב"ה מתיירא אני שמא על
הנס שאתה עושה לי אתה מנכה מזכיותי ונמצאתי
קטן מכל החסדים ומכל האמת). מאי הוה עובריה
דרב אדא בר אהבה כי הא דאיתמר שאלו תלמידיו מנלה פ"ד
את רב אדא בר אהבה במה האריכת ימים אמ' וע"ש
להם מימי לא הקפדתי בתוך ביתי ולא צעדתי בפני רש"ש
מי שגדול ממני בחכמה ולא הרהרתי במבואות

באחרה במקומה אע"ג דלינה רחויה ליפול דהא קימה בלתרה
בולי הלי לפ"ה כיון דרצועה היא לא הוו קלפי תותה
אלא היה מקוף סביבות לותה קומה: מנכין מזכיותין: ה"ג לא

המטונפו' ולא הלכתי ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין
ולא ישנתי בבה"מ לא שינת קבע ולא שינת עראי ולא
ששתי בחקלת חברי ולא קראתי לחברי בחכינתו
ואמרי לה בחניכתו:

מז אמר ליה רבא לרפרם בר פפא לימא לן מר
סס מהני מילי מעליותא דהוה עביד רב הונא
א"ל בינקותיה לא דכירנא בסיבותיה דכירנא דכל
יומא דעיבא הוו מפקין ליה בגוהרקא דההבא
וסיר לה לכולה מתא וכל אשיתא דהוה רעיעתא
הוה סתר לה אם אפשר למרה באני לה ואם
לא באני לה איהו מרנפשיה וכל פניא דמעלי
שבתא הוה משדר שלוחא לשוקא וכל ירקא דהוה
יתיר לגינאי וזבין להו ושדי להו בנהרא וניתבוה
לעניים אמר זימנין דסמכא דעתייהו ולא אתו
למיזבן ולשדייה לבהמה סבר מאכל אדם

הקפדתי בתוך ביתי: ולא הלכתי בלא תורה דכל שעתא הוה
גרים: בחכינתו בכיוצי שמכנין לותו בני חדש לגבלי כגון שם לווי:
ביומא דעיבא יום המעונן להוליך רוח מבשנה ומסתפי לילך יפלו
הקומות: בגוהרקא תיבה תלויה בשגלה ושרות יושבות
בה (בחרץ לחזכה): סייר בורק תרגום פוקד מסער כמו הלי
טבקל לילך סר סכיכל קמיה קכס: זבין להו ושדי ליה בנהרא
מצוס הכי זבין להו לבני הוה מזייר מידי לגיבלי לחל לחיזוך
דמכמחל בשבת: דסמכא דעתייהו שכשמכין עניים לחותו ירק
ולומרים חין לחו לריכים לקנות ושמח לח יחתייר שם כלום וחין

אין מאכילין אותן לבהמה ולא ליובנן כלל נמצאת
אתה מכשילן לעתיד לבא כד הוה ליה מילתא
דאסותא הוה מלי כווא (מיניה) [דמיא] ותלי ליה
בסיפא דביתא ואמר כל (דצריך) [דבעי] ליתי
ולישקול איכא דאמרי מילתא דשיבתא הוה גמיר
והוה מנח ליה כווא דמיא (ותלי ליה אעברא
דרשא) [ודלי לי'] ואמר כל מאן דצריך ליעול וליתי
כי היכי דלא ליסתכן כי הוה כריך ריפתא הוה
פתח לרשא ואמר כל מאן דצריך ליתי וליכול
אמר רבא כולהו מצינא מקיימנ' לבר מהא דלא
מצינא למעבד *משום דנפישי בני חילא דמחווא:

יניין בגרו' ערך שיבת'

כא **אילפא** ור' יוחנן הוו גרסי באורייתא דחיקא להו מח
מלתא טובא אמרו ניקום וניזול וניעביד שם

להם מה לאכול בשבת: אין מאכילין אותן לבהמה משום בזיון
לוכלין ומקצי כנועט בטובה שהשפיע הקב"ה בעולם ל"ב משום
דקסה תורה על ממונן של ישראל חזרקס לבהר והולכין למקום
לאקר ומולחין אותן בכי חדש ואוכלין אותן כך שמעתי: ונמצאת
מכשילן לעתיד לבא דלא מייתי ירקי לסעודת שבת: כי ה"ל
מלתא דאסותא רמי ליה כווי דמיא וכו' לא גרסינן ליה:
מילתא דשיבתא מכהג שדים שמזיקין למי שיאכל ואינו כוטל
ידיו לשיבתא כהך דגרסינן בפסחים יומא אמר אביי משום שיבתא
והוה תלי ליה להתוא כוזא דמיא כי היכי דליטעו ידייהו מיניה:
בר מהא קוץ מזו דכל מאן דבעי הוה עייל ואכל: משו' דנפישי
בני מחווא דאיכא עכויס טפי וקא מיכלי קרכא:
דחיקא להו עכויס:

דכתי' טו עיסקא ונקיים בנפשין *אפס כי לא יהיה בך אביון
אזלו איתיבו תותי גוד' רעיעא הוו קא כרכי ריפתא
אתו [תרי] מ"ה שמעיה רבי יוחנן דקאמר חד
לחבריה נישדי עליהו האי גודא ונקטלינהו שמניחין
חיי העולם [הבא] ועוסקין בחיי שעה אמר ליה
אידך שבקינהו דאיכא בהו חד דקיימא ליה שעתא.
ר' יוחנן שמע אולפא לא שמע. א"ל רבי יוחנן
לאולפא שמע מר מידי א"ל לא. אמר מדשמעי'
אנא ואולפא לא שמע שמע מינה לדידי קיימא
לי שעתא א"ל ר' יוחנן איהדר ואקיים בנפשאי כי
לא יחדל אביון מקרב הארץ ר"י הדר אולפא לא
הדר עד דאתא אילפא מלך ר"י אמרו לו אי יתיב
מר וגרים לא הוה מליך מר אול תלא נפשי' באסקריא

כי לא יהיה בך אביון (נעמך) [דך] ניצלמך: חיי העולם הבא
תורה: חיי שעה העוה"ז זה סקורה: דקיימא לי' שעתא עתיד
להתגדל ולין זמכו למות: ש"מ מלמלכ שמעית: איהדר לקיל
לתורתי: עד דאתא אילפא ממקום שהלך שם לשקורה: מלך
ר' יוחנן מיכוהו רחם ישיבה עליהם מנהג הוא מי שהוא רחם ישיבה
היו מגדלין לותו משלהם ומעשירין לותו כדאמרי' לגבי פהן גדול
בספרא וניומא והכהן הגדול מלחיו גדלוהו משל לקיו: אמרו
לו מכמי המקום לאילפא: אי יתיב מר וגרים לם היית יושב
ועוסק בתורה הייכו ממליכים לותך כמו שעשיכו לר' יוחנן
לאילפא' הוה גמיר טפי מר' יוחנן. (וי"מ בניחותא דוד קלי מר"י
כלומר אי יתיב מר לא הוה מליך כ"י): תלא נפשיה באסקריו'

דספינתא אמר אי איכא דשאיל לו במתניתא
דר' חייא ור' אושעיא ולא פשטינא ליה ממתניתין
נפילנא מאסקריא דספינתא וטבענא אתא ההוא סבא
תנא ליה האומר חנו שקל לבני וכו':

אמ"ר עליו על נחום איש גם זו שהיה סומא מט
מב' עיניו וגדם משתי ידיו וקיטע מב' רגליו סס
וכל גופו מלא שחין והיה מוטל בבית רעוע ורגלי
מטתו מונחין בספלין של מים כדי שלא יעלו עליו
נמלים פעם אחד בקשו תלמידיו לפנורו מטתו
ואח"כ לפנות את הכלים אמר להם בני פנו את
הכלים ואחר כך פנו את מטתי שמובטח לכם
כל זמן שאני בבית אין הבית נופל פינו את הכלים
ואחר כך פינו את מטתו ונפל הבית אמרו לו
תלמידיו רבי וכי מאחר שצדיק גמור אתה למה
עלתה לך כך אמר להם בני אני גרמתי לעצמי
שפעם אחת חייתי מחלך בדרך לבית חמי והיה

בלוכס עץ חרוך תקוע בלב הספינה שמכיקין עליה (מכיתת)
[מכסה] וילון בלע"ז: דשאיל לי כו' כלו' לע"ג דעבדית עיסק'
גרוסה לחם טפי מיכיה: דבי ר' חייא ודבי ר' אושעיא להוו
מסדרי מתניתא על פי רבינו הקדוש שהיו רגיל: ולא פשיטנא
ליה ממתני' למשכחת מזכה כוותיה להיות בריית: חנא לי'
שכח לפניו כלו' בעל מכיה:

ורגלי מטתו מונחים וכו' רגלי המטה מונחים בספלים מלאים
מים שלא יעלו חלזין כמלים דרך רגלי המטה מכני שהיה

עמי משוי ג' חמורים אחד של מאכל ואחד של משחה ואחד של מיני מגדים בא עני אחד ועמד לי בדרך ואמר לי רבי פרנסני אמרתי לו המתן עד שאפרק מן החמור לא הספקתי לפרוק מן החמור עד שיצתה נשמתו הלכתי ונפלתי על פניו ואמרתי עיני שלא חסו על עיניך יסומו ידי שלא חסו על ידיך יחגרמו רגלי שלא חסו על רגליך יתקטעו ולא נתקררה דעתי עד שאמרתי כל גופי יהא מלא שחין אמרו לו אוי לנו שראינוך בכך אמר להם אוי לי אם לא ראיתוני בכך ואמאי קרו ליה נחום איש גם זו דכל מילתא דהוה סלקא ליה אמר גם זו לטובה זימנא חדא בעו לשדורי ישראל דורון לבי קיסר אמרו מאן ייזיל ייזיל נחום איש גם זו דמלומד בניסין הוא שדרו בידיה מלא סיפטא דאבנים טובות ומרגליות אול ובת בההוא דירה בליליא קמו הנך דיוראי ושקלינהו לסיפטא ומלינהו עפרא (למחר כי הוינהו אמר גם זו לטובה) כי מטא התם [שרינהו לסיפטא חוינהו דמלו עפרא] בעא מלכא לקטלינהו לבולהו אמר קא מחייכו בי יהודאי [אמר גם זו לטובה] אתא אליהו אדמי ליה כחדא מינייהו א"ל דילמא הא עפרא

גדס וחס היו עולים לחיכו יכול ליטלס בידיו ולזורקן: דסליק ליה כל המקורע לו לפי רעה: בח בההוא דיורא לן לילה ל' נאותו המלון: ספטיה לרגז שלו: לבולהו שוקליהן של ישראל: כחד מינייהו כל' מדרי קיסר:

מעפרא דאברהם אבוהון הוא דכי הוה שדי עפרא
הוו סייפי גילי הוו גירי דכתיב *יתן כעפר חרבו יבמות מ"ד
כקש נדף קשתו הויא חרא מדינתא דלא מצי
למיכבשה ברקו מיניה וכבשוה עיילוהו לבי גנויה
ומלוהי לכיפטיה אבנים טובות ומרגליות ושדרוהו
ביקרא רבא כי אתא ביתו בההוא דיורא אמרו
ליה מאי אייתית בהדך דעבדי לך יקרא כולי האי
אמר להו מאי דשקלי מהבא [אמטי להתם] סתרו
לדירייהו ואמטינהו לבי מלכא אמרו ליה האי
עפרא דאייתי הכא מדידן הוה ברקוה ולא
אשכחוה וקטלינהו להנך דיוראי:

אמר ליה רב נחמן בר רב חסדא לרב נחמן נ
בר יצחק ליקום מר ליתיב לגבן אמר ליה
תנינא ר' יוסי אומר לא מקומו של אדם מכבדו ע"כ
אלא הוא מכבד את מקומו שכן מצינו בסיני
שכל זמן שהשכינה שרויה עליו אמרה תורה
*גם הצאן והבקר אל ירעו [אל מול ההר ההוא] שמות לד

מעפרא דאברהם הוא כזכלקס עס המלכים: גילי קצין:
ביתו לכו בקלן ע"כ:
ליקום מר להכא דרב נקמן בר יקקק הוה יתיב בין גברי דלא
קציבי כולי האי וקאמר ליה רב נקמן בר רב קסדא ליקוס
מר מהתס ולימי ליתיב גבאי: תנינא תני לקא שוכה לכי נבייתי
ז רבי יוסי לומר כו': לא מקומו של אדם מכבדו ואס אלא
ואצב אס לין המקוס מכבדכי: גם הצאן והבקר אל ירעו
לקשוס שכינה הי' הכי סיני מכובד ומקודם: אל מול ההר ההו'

שמות יט נסתלקה שכינה ממנו אמרה תורה *במשוך היובל המה יעלו בהר. וכן מצינו באהל מועד שבמדבר
במדבר ה שכל זמן שאהל מועד נטוי אמרה תורה *וישלחו מן המחנ' כל צרוע וכל זב וגו'. הוגללו הפרוכות מיד הותרו ובין ומצורעין ליכנס שם א"ל אי הכי אקום אנא ואיויל לגבי דמר אמר ליה מוטב שיבא מנה בן פרס אצל מנה בן מנה ואל יבא מנה בן מנה אצל מנה בן פרס:

מלכתי' ההוא מצמע כל זמן שהוא בגלותו שהשכינה עליו: נסתלק' השכינ' במשוך היובל וגו' ואע"ג דהאי קרא בלוקות הרלשונות כתיב לא נסתלקה שכינה עד לוקות האחרונו' שכיתבו ד"ח וגם כל ימות הקורף שעסקו במלאכת המשכן שהתה שכינה בהר ומשם כיתבו כל המצות בקולי קולות ולפידים כיום קבלת עשרת הדברות עד לאחר הכיפן שהוקם המשכן ונסעה וזה שכינה מן ההר וישנה לה על הכפורת ושם באהל מועד כשכית התורה כללותיה ופרטותיה ועל לותה שעה היה מתיר להם בלוקות הרלשונות לעלות כלאחריכן במסכת בילה כל דבר שבמכין לריך מכין לאחר להתירו. ובראש קוכטרים תשובת רומי
ס"ל לאתה מולא תשובות רביכו *בכך: במשוך היובל בסיום השופר
בריך כשכסתל' השכינ' דרך הוא להאריך ולמשוך התקיע' בשעת סיום: הוגללו הפרוכות שהיו בגללין בשעת כסיעתן והיו כוסעין כולן ובאין זבין ומצורעים ובככסין במקום שכינה: פרס קלי מכה ולשון פרוס' כמו פרס פרישת מלכותך שחביו של רב כאמין בר רב קסדא גדול מיבקק לפניו של רב באמין מלאיתקרי בר רב קסדא ולאיקרי רב באמין בר יבקק מכלל שלא כשמך:

בסורא הות דברתא בשיבבותיה דרב לא הות נא
דברתא (סבור מינה) [סברו מיני'] משום סס
וכותיה דרב דנפיש איתחזי להו בחלמא רב נפישא
וכותיה טובא והא מילת' זוטרא היא לרב אלא
משום ההוא גברא דקא משייל מרא ובילא לבי
קבורה. בדרוקרת הות דליקתא ובשיבבותיה דרב
הונא לא הות דליקא סבור מינה משום וכותיה
דרב הונא [דנפיש] הוא איתחזי להו בחלמא רב
הונא נפישא וכותיה טובא והאי זוטרא הוא לרב
הונא אלא משום ההיא איתתא דמחממא תנורא
(מערב שבת לע"ש) ומשיילא לשיבבותה: [אמרו לי'
לרב יהודה אתו קמצי גזר תעניתא אמרו לי' לא
קא מפסדן אמר להו זוודא אייתו בהדייהו אמרו לי'
לשמואל איכא מיתנא בי חוואי גזר תעניתא אמרו
לי' והא מרחק אמר ליכא מעברא הכא דפסיק
לי' אמרו לי' לר"נ איכא מיתנא בארעא דישראל
גזר תעניתא אמר אם גבירה לוקה שפחה לא כ"ש]:

דברתא דנר: בשיבבותיה דמכוכתו: אתחזי להו בחלמ'
להכך מיכזי לסברי דמסוס זכותיה דרב הוא: הא
זוטרא ליה לרב כס זה קטן הוא לפי גודלו של רב: מרא
פויזור בלע"ז: ובילא פל"ח בלע"ז: לקבורה ומצו' זכותיה
דקבורה מדלו לו מדה כנגד מדה: ומשיילא לשיבבותה
ומצילתו לזכיותיה לאקר שהסיקתו מצלה לפיכך נמדדת
הזכר לה בזדה:

נב אבא אומנא הוה אתי ליה שלמא כל יומא
סס ממתיבתא דרקיעא ולאביי ממעלי שבתא
למעלי שבתא. ולרבא ממעלי יומא דכפורי למעלי
היה יומא דכפורי הוה קא חלשא דעתיה דאביי על
מצמ' דאבא אומנא אמרו ליה לא מציית למיעבד כעובדיה
ולה דאבא אומנא מאי עובדיה דאבא אומנא דכי הוה
לעצות עביד (רפואה) [מלתא] הוה עביד ליה דוכתא
מיעצי' דגברי לחודייהו ודנשי לחודייהו וה"ל לבושא דאית
של מנח ביה קרנא והוות בועי כי כוסילתא דכי הות אתיא
לומר' איתתא מלביש לה כי היכי דלא ליסתכיל בר
ול"ל לא מליח ה"ל דוכתא (מאבראי) [דצניעא] למרמי ביד
דלמה פריטי דאית ליה רמי ביה דלית ליה הוה אתי
לפס ויתיב ולא מיכסף וכי הוה מתרמי ליה צורבא
סיעיב' מרבנן אגרא מיניה לא שקיל (וכר הוה חזי איניש
רס"ל דלא אפשר ליה הוה) [ובתר דקא] יהיב ליה פריטי
(ו)אמר ליה זיל איברי נפשך. זימנא חדא שדר אביי
ווגא דרבנן למבדקיד (אזל לביתיה) אותבינהו

אבא אומנא מקיז דס: (שלמא ה' בת קול לומר' שלום עליך):
כי הוה עביד מלתא כמהו' מקיז דס לגבי קדס: ודנשי
לחודייהו לגכיעות: דאית ביה קרנא ויכטוס"ן נלע"ז שהיה
מקוע בו הקרן שמקיז בו [ולגבים] הוה מלבים לה (והיה
מקיז לות' דרך לותס נקנים שנבנד): דלא מיכסיף דלאקו
שהקיז לא הוה ידע מאן רמי להתם פזיטי ומאן לא רמי:
איברי נפשך הנריח עלמך: למבדקיה לנודקו במעשיו:

ואובלינהו ואשקינהו ומך להו ביסתרקי בליליא
*לצפרא כרכינהו ואייתינהו לשוקא למחר סליק כב
ליה לשוקא ואשכחינהו אמרו ליה לישיימינהו מר
היכי שוו אמר להו הכי והכי שוו אמרו ליה דילמא
שוו טפי אמר להו בהכי שקלי לה ואמרו ליה
דידך נינהו ושקלינהו מינך. אמרו ליה במטותא
מינך במאי חשרתינן אמר להו אמינא דילמא
פדיון שבוים איקלע להו לרבנן וכסיפא להו מילתא
למימר אמרו ליה השתא נשקליה מר אמר להו
מהיא שעתא אסחתיה לדעתאי לצדקה. חלש
דעתי' דרבא על דאביי (איתחזי לי' בחלמא ו)אמרו
לי' מסתייך דקא מגני וכותך אכולא ברכא:

לפי שהיה צריך למלוך אכול' כרכא כדמי' בהדומה וכדלימא בפ' בא שערים לו שנראו לר' יוסף ז"ל

ומך להו בסתרקי קפל תקתיהן תכשיטי למר ליתן עליהם:
לצפרא כרכינהו רבנן לבסתרקי דלחנא לומכא ואייתיכהו לשוקא
לזנוכיהו: א"ל לחנא לומכא: לישיימינהו מר והב לן דמייהו
והיו בודקים אותו אם (יאכוס ויגזל מהם את שלו לקצדן)
[יקצדם] בגזלנין או יהא זמן פקות מדמיהן: במאי חשרתנו
כשקלן בסתרקי דיקר: וכסיפא לכו מלתא למימרא לי
לאלתר ליתן אותם ואהכי אתו למגנו גבאי ולמעבד כולי האי:
לישקלינהו מר זמין אכו לריכין אלא לכסותך בחכו: וחלשא
דעתיה דרבא אדאביי דלהנא לא אתי שלמא אלא ממעלי
יומא דכפורי למעלי יומא דכפורי ולאחריי כל מעלי שבתא:
אכולא ברכא על כל בני עירך:

נג ס"ס לפי דקמ"ל לימי נעלי' והמה מונפי' רב ברוקא חוואה הוה קאי בשוקא דבי לפט (אתא אליהו ז"ל איתחזי ליה) [הוה שכיחא אליהו גבי'] א"ל מי איכא בהאי שוקא בר עלמא דאתי אמר ליה ליכא אדהכי והכי אתא ההוא גברא דהוה מסיים מסאני אוכמא ולא רמי חוטי דחכלת בגלימיה א"ל האי בר עלמא דאתי הוא קרא ליה ולא אתא לגביה אזל איהו אבתריה אמר ליה מאי עובדך אמר ליה זיל האידנא ותא למחר (כי אתא) למחר אמר ליה מאי עובדך אמר ליה זנרוקא אנא ואסרנא גברי לחוד ונשי לחוד ובליליא רמינא פורייא בין גברי לנשי כי היכי דלא ליעבדו איסור וכי חוינא בת ישראל דיהבו נכרים עינייהו עלה מסרנא נפשאי ומצילנ' לה זימנא חדא איתרמי נערה מאורסה גבן ויהבו בה נכרים עינייהו ובעו למינס' אתאי דורדי' דחמרא ושדאי לה בשיפולה

רב ברוקא חוואה שהיה מבי קוחלי: דבי לפט מקום: א"ל רב ברוקא לאליהו מי ליכא וכו': מסאני אוכמי מכעליס שקורים שלא כמנהג היהודים: ולא רמי חוטי ולא הטיל ליליח נטליתו: א"ל אליהו לר' ברוקא הלי בר עלמא דאתי הוא: קרי ליה רב ברוקא לההוא גברא: זנרוקא שומר בית האסורין של מלך: רמינא פורייא וכו' מטיל לכי מטתי בין האנשים ונשים: דיהבי נכרים עינייהו בנעלי בית האסורין: איתרמי נערה מאורסה להוא בבית האסורין: דורדיא שמרים של יין האלוחים כלם: בשפולה בשולי בגדיה:

ואמינא להו דיסתנא היא מ"ט סיום' מסאני אוכמי (אמר מתאבל אנא על ירושלים. מ"ט לא) [ולא] רמית חוטי דאוילנא ביני נכרים כי היכי דלא לידעו ריהודאי אנא דכי הוה מילתא דצינעא ובעו למיגזר גזירתא מגלו לי ואמינא להו לרבנן ובעו רחמי ומבטלו לה ומ"ט כי אמינא לך אנא מאי עובדך אמרת לי ויל האידנא ותא למחר. א"ל דבההיא שעתא הוו גזירי גזירתא ואמינא איזיל ברישא ואשמעה להו לרבנן כי היכי דליבעו רחמי עלה ומלתא ויבטלונה אדהכי והכי אתו תרי אחריני א"ל הני נמי בני עלמא דאתי נינהו. אול לגבייהו א"ל מאי עובדייכו א"ל אנשי בריחי אנן כי חוינן אינש דעציבא דעתיה מבדחינן ליה א"נ כי חוינן בי תרי דאית להו תגרא בהדי הדדי טרחינן ועבדינן להו שלמא בהדי הדדי:

שנינו מתריעין על החרב מפני שהיא מכה מהלכת

גמ'. ת"ר חרב שאמרו אין צ"ל חרב שאינה של שלום אלא אפילו חרב של שלום שאין לך

הייכו גמ הלכות הין שמורות שלא הי' דרכן של ישראל נכך כדאיתא נפ' הכוכס נתו' רש"י כדקא' נסכם כשמדם מנטע' שכיבה לומרת קלבי וכו' רש"י

ריסתנא דרך כעיס לה[ומחוסה היא]והוא לשון פרסי: א"ל חליהו לרב ברוקא הכי נמי בני עלמא דאתי נינהו: בריחי שמקיס ומשמיס בני אדם: טרחינא בשילי דבדיקותא ניכייהו: ער רעברי שלמא להבאת שלום בין אדם לקונו הוא אחד מהדברי' שאדם חוכל פירותיהן בעה"ז והקרן קיימת לעה"ב:

אין צ"ל חרב שאינה של שלום שמתריעין עליה: אלא אפי' חרב של שלום העוברת דרך חומו מלכות לילך להלחם

נד עם

חרב של שלום יותר מפרע' נכה ואעפ"כ נבשל
ד"ה בה יאשיהו המלך שנא' *וישלח אליו מלאכים
נ לה לאמר מה לי ולך מלך יהודה לא עליך אתה היום
שם כי אל בית מלחמתי ואלהי' אמר לבהלני חדל
ע"ב לך מאלהים אשר עמי ואל ישחיתך מאן אלהי'
אמ' ר' יהודה אמר רב זו ע"ז אמר הואיל וקא
שם בטח בע"ז יכילנא לי' (וכתיב) *ויורו היורים למלך
יאשיהו ויאמר המלך לעבדיו העבירוני [כי החליתי
מאוד מאי כי החליתי מאוד] א"ר יהוד' אמ' רב מלמד
שעשאוהו לכל גופו ככברה אמ' (רב יהודה א"ר)
[ר' שמואל בר נחמני א"ר יהונתן] מפני מה נענש
יאשיהו שהיה לו לימלך בירמיהו ולא נמלך מאי
ויקרא כו דרש *וחרב לא תעבור בארצכם מאי חרב אי
שם נימא חרב שאינה של שלום והכתיב *ונתתי שלום
בארץ וגו' אלא אפי' חרב של שלום והוא אינו יודע

במקום חבר: [וישלח וגו' יאשיהו ילך לקרקעתי למלחמה ולא כתבו
לעבור בארצו ושלח לו פרעה נכה מלאכים לאמר כו':] מאן
אלהים דקאמ"ל פרעה דקאמר קדל לך מאלהים אשר עמי: (אמר
יאשיהו חומיל וקא בטח פרעה בע"ז יכילנא ליה והיינו דכתיב ולא כתיב
יאשיהו לא השיבו כלום: כל גופו) [מלמד] מלכתיב ויורו היורי'
דמשמע יורות רבות יורו המורי': (ה"ג מ"ר כל גופו ענבו ככבר
ול"ג מלמד: כענבם יאשיהו. שכהרג: שהיה לו להמלך. אם ילחם אם לאו:
מאי דרש. שכלחם בלא עצה): הא כתיב ונתתי שלום ולמאי הלכתא
כתביה רחמנא לחיוך קרא וקרב לא תעבור בארצכם אלא לקרב
על שלום (וכיון דאמר הקב"ה שלא יעברו כמלחמה עוברים על דבורו של

שאין דורו דומה יפה כי הוה קא ניחא נפשי' (אתא ירמיהו לשיולי בי' חויוה) [חזא ירמיהו] דהוה קא מרחשן שפוותיה אמר דילמא ח"ו אגב צעריה קאמ' מלתא כלפי שמיא נחין עליה שמעי' דהוה קא מצדיק דינא על נפשיה וקאמר *צדיק הוא ה' כי פיהו מריתי פתח עליה ירמיהו ואמר *רוח אפינו משיח ה' וגו': רבי יוסי אומר אין היחיד רשאי לסגף עצמו בתענית שמא יצטרך לבריות ואין הבריות מרחמו' עליו אר"י א"ר מ"ט דרבי יוסי דכתי' *ויהי האדם לנפש חיה נשמה שנתתי בך החיה: ת"ר *ונתתי גשמיכם בעתם לא שכורה ולא צמאה אלא בינונית שכ"ו שהגשמים מרובין מטשטשין את הארץ ואינה עושה פירות ד"א *בעתם בלילי רביעיו' ובלילי שבתות שכן מצינו ביומי ר' שמעון בן שטח שירדו להם גשמים בלילי רביעיות ובלילי שבתות עד שהיו חטים ככליות

ויקס לעיל ופלתס נהס: שאין דורו דומה יפה [בעיני המקום]: לסגף לעצות כפס מתרגמינן לסגפת נפש: יצטרך לבריות כי אין בו כח להרויח ולהתפרנס מיניהו: דכתיב לנפש חיה החיה:

לא שכורה לא תשתה הארץ יותר מדאי שמטשטשין את הארץ: בלילי רביעיות שהיו טורח על בני אדם לילך הולכין ומרכיסים מפני לגרת בת מקלת כדפרישין בפסכ' פסחים: שכן מצינו בלומר וא"ת אין ספק בגשמים של ג' לילות בשבת מליכו

ויקס ד
הייגו מה שלא כתב בגמ' ובמדרש שלא שמע לכבודת ישגיה
ויקס לעיל נהס
נרא' כ נה
ויקס כ כג

ושעורים כגרעיני זתים ועדשים כדינרי זהב וצררו מהם (חכמים) דוגמא לדורות להודיע כמה חטא גורם שנא' *עונותיכם הטו אלה וחטאתיכם מנעו הטוב מכם וכן מצינו בימי הורדוס בזמן שהיו עוסקים בבנין ב"ה שירדו להם גשמים בלילות למחר נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרחה החמה וכל אחד משבים למלאכתו להודיע שמלאכת שמים בידיהם:

ירמי' ה ולעיל מיכה כתיב הכותן גשם וגו'

נו יט כג **משנה** מעשה שאמרו לחוני המעגל התפלל שירדו גשמים וכו' מעשה זה בתום יוהר באורך בבריתא ואת *ת"ר פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים אמרו לו לחוני המעגל התפלל וירדו גשמים התפלל ולא ירדו עג עוגה ועמד בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא שנא' *על משמרתי אעמודה וגו'. אמר לפניו רבש"ע בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מבאן עד שתרחם על בניך התחילו הגשמי' מנטפין אמרו לו תלמידיו רבי ראינוך וקא נמוח כמדומין אנו שאין הגשמים יורדין אלא להתיר

חבקוק ג

בימי שמעון בן שטח וכו': וצררו וקטרו: הורדוס סתר בנין לעזרת ובנה יפה ממנו בפ' השותפין:

עוגה גומת עגולה: כדרך שעשה חבקוק כלמפרש בתרגום של תפלה לקמקוק: על משמרתי אעמודה כמין בית מסורים עשה ויצב: ראינוך ולא נמוח כרמה לותך ולא נמות בכיקותא השתדל שלא נמות ברעב מפני עלירת גשמים:

שבועתך אמר (להם לא תמותו אמר לפניו) לא
כך שאלתי אלא גשמי ברוחות שיחין ומערות ירדו
בועף עד שכל טפה וטפה כמלא פי חביות ושיערו
חכמים שאין כל טפה פחותה מלוג אמרו לו תלמידיו
רבי ראינוך ולא נמות כמדומין אנו שאין הגשמי'
יורדין אלא לשחת העולם (אמר להם לא תמותו)
אמר לפניו לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה
ונדבה ירדו כתקנן עד שיצאו ישראל מירושלי' להר
הבית מפני הגשמי' אמרו לו רבי כשם שהתפללת
עליהם שירדו כך התפלל עליהם וילכו להם. (עוד
כתוב במשנה אמ' להם צאו וראו אם נמחית אבן
הטועים ובברייתא לא נזכר זה אלא) אמר להם
כך מקובלני שאין מתפללין על רוב הטובה אעפ"כ
הביאו לי פר הודאה הביאו לו פר וסמך שתי ידיו
עליו. אמר לפניו רבש"ע עמך ישראל שהוצאת
ממצרים אינן יכולין לקבל לא רוב טובה ולא רוב
פורענו' כעסת עליהם אינן יכולין לקבל השפעת
להם רוב טובתך אינם יכולים לקבל י"ר מלפניך נרכות
שיפסקו הגשמים ויהא היום בעולם מיד נשבה הרוח פ"ג
ונתפזרו העבים וזרחה חמה יצאו (וראו הר הבית
שמלא) [העם לשדה והביאו להם] כמהין ופטריות

(אבן טועים שהעולה מליל' עומד עליו ומכרין': ואם נמחית מס
כתכסית מים): פר הודאה להתודות עליו ויעשה עליו סמיכה
ויניחה לשלמים קודי בזמן הבית היה: כמהין ופטריות כולי'ין

שלח לון שמעון בן שטח אלמלא חוני אתה גוזרני עליך נידוי שאלו היו שנים כשני אליהו שמפתחות של גשמים בידי אליהו לא נמצא שם שמים מתחלל על ידיך. אבל מה אעשה שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך כבן שמתחטא לפני אביו ועושה לו רצונו א"ל תוליכני לרחצני בחמין מוליכו. שטפני בצונן מוליכו. תן לי אגוזים שקדים אפרסקים ורמונים ונותן לו עליך הכתוב אומר *וישמח אביך ואמך ותגל יולדתך. ת"ר כך שלחו ליה בני לשכת הגזית לחוני המעגל *ותגזר אומר ויקם לך אתה גזרת מלמטה והקב"ה מקיים אמריך מלמעלה ועל דרכיך נגה אור דור שהיה אפל הארתו בתפלתך *כי השפילו ותאמר גורה דור שהיה שפל הגבהתו בתפלתך ושח עיני' יושיע

מצלי כג
לגיך זה
הקב"ה
ומוך
זה כ"י
יולדתך
כם לגיו
ומו
משם
ליוב כב
ודרי'
לי נקי
כמו לין
נקי
ודו"ק
הרי'ף
ליוב כב
שם

בלע"ז שילחו מלקלוק הגשמים וידעו שלברכה ירדו. ולכי שמעתי לעז שי"טאם פוכג"ם: אלמלא חוני אתה ולדם גדול אתה: נדוי שמכלין לכבוד הרב שהטיפת דגרים לך כך שאלתי לך כך: כשני אליהו גזרת עילור גשמים. ומפתח גשמים בידו של אליהו גרסינן: לא נמצא שם שמים מתחלל בתמיה שאם אליהו היה כשבע קי ה' לאם יהיה טל ומטר כי אם לפי דברי ואתה כשבעת שלין אתה זז משם עד שירדו גשמים: נמצא שם שמים מתחלל על ידיך דזה לו זה בלין לילי שבועת שוא: מתחטא לשון קוטף מהלך וקוטף: בני לשכת הגזית סנהדרין: דור שהיה אפל מרוב לער שלא ירדו גשמים:

דור שהיה שח בעונו הושעתו בתפלתך ימלט אי נקי דור שלא היה נקי מלטתו בתפלתך ונמלט בבור כפיך במה נמלט במעשה ידיך הברורים:

א"ר יוחנן כל ימיו של אותו הצדיק היה מצטער נו על המקרא הזה *שיר המעלות בשוב ה' סס את שיבת ציון היינו כחולמים אמר אפשר ע' שנין תלים כחלמא דמי מי איכא דניים ע' שנין יומא חד קכו הוה קאזיל באורחא חוייה להאי גברא דקא נטע חרובא א"ל מכדי חרובא עד שבעין שנין לא טעין פשיטא לך דחיית ע' שנין ואכלת מיניה א"ל אנא עלמא בחרובא אשכחתיה כי היכי דשתלו לי אבהתי אנא נמי אשתול לבנאי יתיב וקא כריך ריפתא אתיא ליה שינתא וניים הדרא עליה משונית' ואיכסי מעינא וניים ע' שנין כי קם (איתער) חוייה להאי גברא דאכיל מהאי חרובא א"ל ידעת

הושעת בתפלתך מן המית' שהנחת עליהם שונע: עיין של אותו צדיק קודם המעגל היה מלטער על המקרא הזה: בערוך שיר המעלות לשון עלוי: היינו כחולמים כלומר כלמה ס"ל גלות בבל שהיה ע' שנה: ע' שנים כחלמא וכו' בתמיה מי ליכא דכחים ע' שנין כלו' יש לדם יותר ע' שנים בטיכה לקח: עד ע' שנין לא טעין פירי בטעינה קמיית': יתיב קודם המעגל וקא כריך ריפתא: ה"ג לכך עלמך בקרובך לשכקתיה כי היכי דשתלי לי לשבתי לכך נמי לישתיל לבנאי: אהדרא ליה משונית' עלתה סניגיו שן סלע: איכסי מעינא לליכסי ולא לשכקוהו

מאן שתליה להאי חרובא א"ל אבוה דאבא אמ'
ודאי ניימי לי ע' שנין חוא לחמריה דקא ילדה
ליה רמבי רמכי אול לביתיה אמר להו בריד'
דחוני המעגל היכא אמרו ליה בריה ליתיה בר
בריה איתא אמר להו אנא הוא לא הימנוהו אול
לבי מדרשא שמעינהו לרבנן דאמרי נהירא לן
הא שמעתא האידנא כבשני דחוני המעגל דכד
הוה עייל לבי מדרשא כל קושיא דהוו להו לרבנן
הוה מפרק להו אמר להו אנא הוא לא הימנוהו
ולא נהגו ביה יקרא כדמיבעי ליה חלש דעתיה
בעא רחמי דלימות ונח נפשיה אמר רבא הייט
דאמרי אינשי או חברותא או מיתותא:

נח **אבא** חלקיה בר בריה דחוני המעגל הוה והוו
סס קא אזלי רבנן גביה כד הוו צריכי עלמא
למיטר' זימנא חדא איצטריך עלמא למיטרא שדרו
רבנן זוגא דרבנן לקמיה למיבעי רחמי ותיתי מיטר'

התס: בני רמבי רמכי ולדי ולדות נאלו הסכים דכייס מעופרת
זכר היתה וקזר ונח עליה והולידה: אמר להם שאל מהם נגו
של קוכי המעגל קייס הוח: נהירא הך שמעתא מוגהת לנו
שמועה זו כאלו למדכוהו נקייו של קוכי המעגל שהיה מפרקה לנו
ומגיה לנו יפה: (לא נהגו בו יקרא כדמבעי ליה כל הטורף:) או
חברותא או מיתותא ול"ג הכא בקברי דחיוב חלה בב"ד גבי
ע' לקמן מעשה דחיוב חס חין קבריו של חדם מוהגין בו כבוד כנתקל' כוף
סוף פי' לו שימות *לפי כמי שמוס בריוכי לא כתיב בספרים:
כ"ח

אזלו לביתיה ולא אשכחוהו אזלו לגביה לדברא
אשכחוהו דהוה קא רפיק יהבו ליה שלמא *ולא סס
אסבר להו אפיה בפניא הוה מנקט ציבי כי אתא ע"ג
דרא ציבי [ומרא] אחד כתפא וגלימיה אחד כתפא
כל אורחא לא סיים מסאני כי מטא מיא סיים
מסאני כי מטא ביני היזמי והיגי דלינהו למאניה (כי
איסתלק מהתם אחתינהו למאניה) כי מטא למתא
נפקא דביתהו לאפיה כי מקשטא כי מטא לביתא
עיילא דביתהו ברישא והדר עייל איהו אבתרה
והדר עיילי רבנן יתיב כריך ריפתא ולא אמ' להו
לרבנן איתו כריכו. פליג ריפתא לינוקי יהיב לי'
לקשישא חדא ולזוטרא תרתי. אמר לדביתהו ידענ'
דרבנן אמטול מיטרא אתו ניקום ניסק לאיגרא
למיבעי רחמי אפשר דמירצי הקב"ה ואתי מיטרא
ולא נחזיק טיבותא לנפשין סקו לאיגרא קם איהו
בחד זויתא ודביתהו בחד זויתא ובעי רחמי קדים ע"ד
סליק עננא מזויתא דדביתהו כי נחית אמר להו לנכח
אמאי אתו רבנן אמרו ליה שדרו רבנן לגביה דמר כפי'
למיבעי רחמי ומייתי מיטרא אמר להו ברוך המקום רש"י
נחומם

רפיק בדברא עודר בשדה: לא אסבר להו אפיה לא הקז'
להם פניו: בפניא לפנות ערב כשהלך לביתו: דלינהו
למאני' הגדיה בגדיו לקד כתפא שלא יקרעו: כי מקשטא
בתכשיטין: אמטול מיטרא בשביל מטר בתו: לאיגרא לעלייה:
זויתא זוית: מזויתא דדביתהו מקומו רוק שתתו סס עלו העבי'

שלא הצריך אתכם לאבא חלקיה אמרי ליה ידענא
דמיטרא מחמת מר הוא דאתא אלא לימא לן מר
הני מילי דתמיה לן מ"ט כי יהבינן ליה שלמא
למר לא אסבר לן אפיה אמ' להו אגיר יומא הואי
אמינא לא איפגר מ"ט דרא מר ציבי אחד בתפיה
וגלימא אחר בחפיה א"ל טלית שאולה הוה להכי
שאילה לי ולהכי לא שאילה לי מ"ט כל אורחא
לא סיים מר מסאני' וכי מטא למיא סיים מסאני'
כולי אורחא קא חזינא במיא לא קא חזינא מ"ט
כי מטא מר בהיזמי והיגי דלייה ללבושיה אמר
זה מעלה ארוכה וזה אין מעלה ארוכה מ"ט נפקה
דביתהו דמר לאפיה כי מקשטא אמר להו כדי
שלא אתן עיני באשה אחרת. מ"ט עיילה היא
ברישא ומר עייל אבתרה והדר עיילינן אנן אמ'
להו משום דלא בדיקיתי לי כי כרך מר ריפתא
מ"ט לא אמר לן כרכו ריפתא דלא הוה נפישא
ריפתא ואחווקי לרבנן טובת חנם לא בעינא מ"ט

לפ היה
לך
להגהיפס
שלפ
ייקו
לגופך
דהפ כל
תפחית
דגופפ
עדיף

תקלה שכעכי' תקלה: אגיר יומא הואי שכיר יום הייתי: אמינא
לא איפגר לח לתבטל ממלאכתי כמו יומח דמיפגרי רבנן: מ"ט
דארי מר כשח הטלי' על הכתף לחת ולח כתכו תחת המטוי:
שאולה היא להכי שאילה לי להתעטף בה: להכי לא אושלוהו
לי דמידרי עליה ליבי ולמקרעי': במיא לא חזינא מלי לית בהו
ושמח ישככו דג לו כקש: דלא בדיקיהו לתון לח כשרים לחם לו
פרולי' דחמר מר לעולם יהח בעיניך כל לדם כליסטי': טובת חנם

יהב מר לינוקא קשישא חדא ולווטרא תרתי האי קאי בביתא והאי קאי בבי כנישתא מ"ט קרום סליק עננו מהאי ויתא דהוה קיימה דביתהו למר לעננא דידיה משום דאתתא שכיחא בבית' ומקרבה הנייתא לעני יותר מדגברי אי נמי בריוני שביחי בשביבותן אנא קבעינא רחמי עלייהו דנימותו. ואיתי הות קא בעיא רחמי עלייהו דלהדרו בתשוב' ואהדרו: חנין הנחבא בר ברתיה דחוני המעגל הוה כי הוה נט מצטריך עלמא למיטרא משדרי רבנן ינוקי סז לגביה ונקטי ליה בשיפולי גלימיה ואמרי ליה אכא אבא הב לן מיטרא אמר לפני הקב"ה רבש"ע עשה בשביל אלו שאין מכירין בין אבא דיהיב מיטרא לאבא דלא יהיב מיטרא. ואמאי קרי ליה

דמיכהו לך הוו מכלי דליכך ריפתך וקך מקזיקנך נהו טונת קנס: זוטרא קאי בבי כנישתא קמיה רביה ולך לתי כל יומך: דאיתתא שכיחא בביתא כל שעתך וכי מלריך עניך מידי לזלך ויהב' ועוד דמקרב הנאתה הכתות שהיה עושה לעני קרובות ומזומנות כגון לקס וקמץ וקטניות שלין לעני טורח בהם מכל מני כותן להם מעות: אי נמי להכי קדים עכך מזוניתך דידה: משום הנך בריוני בורים עם הארץ:

ינוקי דבי רב תיכוקות של בית רבן כדי להמריך לבו ולכוין תפלתו: בשיפולי בגדיו: אבא אבא כך רגילין לקרותו כיתום שאומר אבי אבי: שאינן מכירין בין (מכין לאביהן שבשמים) [מוכי לאבא] כשבוכין על אבי אביהן:

חנין הנחבא שהיה מחבא את עצמו בבית הכסא:
ס א"ל רבי זריקא לרב ספרא תא חזי מה בין תקיפי
עס ארעא דישראל לחסידי דבבל חסידי דבבל
רב הונא ורב חסדא כי הוה מצטריך עלמא למטרא
הוה א"ל חד לחבריה ליכנוף לגבי הדדי ולבעי רחמי
אפשר דמתרצי הקב"ה ואתי מיטרא תקיפי דארעא
דישראל כגון ר' יונה אבוה דרבי מני כי הוה מצטריך
עלמא למטרא שקיל גולקא ואמר לאינשי ביתיה
איזיל ואייתי בווזא עיבורא אול וקאי בדוכתא עמיקתי
תלים קל דכתיב *ממעמקי' קראתיך ה' וקאי בדוכתא צניעה
והוה מיכסי שקא ובעי רחמי ואתי מטרא כי הוה
אתא לביתיה א"ל אייתי מר עיבורא אמר להו אמינא
הואיל ואתא מטרא רווח עלמא. ותו רבי מני בריה

ה"ג שהי' מקפי' ול"ג נגה"כ כלו' מתקנח כי הוה בעי מטרח מטמר
כפזיה מרוב עכוה: ומאן דגרים מקניח לח עלמו בבית הכסח
כלו' מתקנח בבגדיו כזהו' ככנס להסך לח רגליו מרוב לכיעות:
ולהכי רב הונא ורב חסדא מקפידים דבבל מפרסמין לח הדבר ובל
קרי להך ל"י לכוונים ולח היו מודיעין שבבילם בח מטר: ליכנוף
חסידי אהדדי שמח (בפרהסיח היו עוסים לח בלבעח ל"ח ליכנוף להדדי)
שמפורסם חסידותם למצוס קד מיבייהו לח הוה לחי מטרח: תקיפי דארעא
ולהך דישראל רבי יוכה וקח קזיכן דמקמתי' בלקוד הוה לחי מטרח:
תקיפי גולקא טשקח בלע"ז: ואייתי בווזא עיבורא מפני היוקר:
שלח מפורס' בדוכתא עמיקתא בעמק לו תקת הסלע כדי שלח ירלוהו בני
חסידותם לדם שלפי' לביתו לח היה מודיע: אייתיה לן מידי מעבורח
רס"ל לחזלת למזבן: רווח עלמא וליהוי שבעח מפני המטר ולהכי לח

הוו קא מצערו לי' דבי נשיאה אויל אשחטח אמערת' ראבוה א"ל אבא אבא הני מצטערו לי. יומא חד הוה קא חלפי התם אנקוט כרעיהו דסוסוותייהו עד דקבילו עלייהו דלא קא מצערי ליה ותו רבי מני (יומא חד) הוה שכיח קמיה דר' יצחק בן אלישיב א"ל עתירי דבי חמא קא מצערי לי אמר ליענו ואיענו אמר קא דחקו לי ליעתרו איעתרו אמ' לא מקבלא דביתאי עלאי א"ל מה שמה חנה התיפה חנה נתיפתה אמר קא מרדה עלי אטר תחוור חנה לשחרירותה וחזרה חנה לשחרירותה:

הנהו תרי תלמידי דהוו (שכיחי) קמיה דר' יצחק סא בן אלישיב אמרו ליה נבעי מר רחמי עלן סס דנחכים טפי אמר להו עמי היתה ושלחתיה. ר' יוסי

זנני כיוקרא דהתם: הוו קא חלפי דבי כסיחה: התם עלוי מערתא דרבי יוחנן: אינקוט כרעיה כדנקו רגלי סוסיהם נקרק' על גבי המערה ולא היו יכולין לזוז ממקומם עלא הכיקוס לילך עד שיקבלו עליהם עלא לנער עוד רבי מכי נפו: הוה שכיח רבי מני לפני ר' יצחק בן אלישיב: עתירי דבי חמי עתירי' של בית חמי: ליענו יהיו עניים: דחקו לי כדי שאתן להם פרנס' שהם עניים: לא מקבלה דביתאי עלאי כלו' חיכה מקובלת תפתי עלי ואין דעת מיושבת עלי' לפי שחיכה יפה: (קא מרדה עלי שמורדת עלי ואינ'קוסם'לי שהיא יפת תואר וחכי שקור ופ"ח) מיגבדר'עלי מתגדלת עלי מפני תואר יופיה כמו מקוס הכיקו לי לחנותי להתגדר בו: עמי היתה ושלחתיה (כלו' שקבלתי עלי עלא להתפלל על

כד בר אבין הוה שכיח קמיה דר' יוסי דמן יוקרת שבקיה ואתא לקמיה דרב אשי *יומא חד שמעיה דקא גריס אמר שמואל השולה דג מן הים בשבת כיון שיבש בו כסלע חייב א"ל איהו ובין סנפיריו א"ל לא סבר מר דהאי ר' יוסי בר אבין אמרה א"ל אנא הוא ר' יוסי בר אבין א"ל ולאו קמיה דר' יוסי דמן יוקרת הוה שכיח מר א"ל אין ומה טעם שבקיה מר ואתא הבא א"ל גברא דעל בריה ועל ברתיה לא חיים עלי דידי חיים. בריה מאי היא יומ' חד הוו אגרו ליה אגירי בדבר' נגה למיתי להו ריפתא א"ל לבריה כפנונן הוה התם תאנה אמר תאנה

ענין זה שהתפללתי קודם) דבר זה היה בידי שכל מה שהייתי מבקש היו כותבין לי ועכשיו אין תפלתי מקובלת כ"כ (ומפני שלא היה רולה להטריח לפני המקום אמר כן) : יוקרת שם המקום : יומא חד שמעיה רג אגי לרבי יוסי בר אבין . ל"א שמעיה רבי יוסי בר אבין לרג אגי : דקא גריס אמר שמואל השולה דג מן הים בשבת כיון שיבש בו כסלע אע"פ שהוא מפרכס לאקר כן ונעוד שהוא מפרכס הסליכו נמים : חייב משום נטילת נשמה שהיא אב מלאכה : א"ל ר' יוסי : ובין סנפיריו דודאי לא קיי ונשאין מקושף לידה עסקינן כגון שנלדו בתוך הסל והכיקו נמים לקיות כדרך שעושין הדייגי' : א"ל רג אגי : ולא סבר לה מר דהאי ובין סנפיריו ר' יוסי בר אבין אמרה כלו' מ"ט לא אמרת לה משמיה שכל האומר דבר בשם אומרו וכו' : סנפיריו שפורק נהן : נגה שהה ר' יוסי והיו סנורין שיניח להם לקס :

תאנה הוציאי פירותיך ויאכלו פועלי אבא אפיקו ואכלי אדהכי והכי אתא אבוה אמר להו לא תנקטו לו ברעתיוכו דהאי דנגהנא דבמילתא דמצוה הואי. ער השחא הוא דסגאי א"ל רחמנ' לשבעך כי היכי דשבעינן ברך אמר להו מאי הואי הכי והכי הוה. א"ל בני אתה הטרחת את קונך להוציא תאנה פירותיה שלא בזמנן יאסף שלא בזמנו. ברתיה מאי היא הויא ליה ההיא ברתה בעלת יופי חזיי' לההוא גברא דהוה קא (בריק) [כריא] בהוצא וקא מהדר אבתרה למחזייה א"ל מאי האי א"ל רבי אם ללקחה לא זכיתי לראותה לא אוכה א"ל בחי קא מצערת לברייתא שובי לעפרך ואל יכשלו בך בני אדם וכן הות לה. הויא ליה ההוא חמרה כד הוה אגר לה הוו מותבי אגרא עילוו' ואתי' לפי מרה ואי טפי לה או בצרי לה לא אתי' יומ' חד אנשו זוג' דסנדלי עלה ולא אזלה עד דשקלו הימנ' והדר אזלה:

אליעזר איש ברתותא כד חזו ליה גבאי צדקה סב
טשו מיניה דכל דהוה נקיט הוה יהיב סס

לא תנקטו לי אל תקשקשי אלא הנאתי לכם מזוכות עד עכשיו: [דסגאי סטרקתי ואקרתי]: דהוה (בריק) [כרי'] בהוצא (היה מוקף בין הגפנים כדי להסתכל ניופיה): [סותר גדר העלים כדי להסתכל דרך הנקב: א"ל ר' יוסי מאי האי מה אתה מציין כאן]: (דקא מצערא לברייתא מפני שאת יפה וילך תוקף עליהם שובי לעפרך): [אנשי שכחו]:

טשו מתקנאים ממנו:

להו יומא חד סליק לשוקא למזבן לה נרוניא לברתיה
חזיוה נבאי צדק׳ טשו מיני׳ אזל ורהט בתריויהו אמ׳
להו אשבעתיכו במאי עסקיתו א״ל בנרוניא דיתום
ויתומה אמר להו העבודה שהן קודמים לבתי שקל
כל מה דהוה ליה יהבוה ניהליהו פש גבי׳ חד זוזא
אזל ובזבזיה חזטי ואסיק שדיי׳ באכלב׳ אתיא דביתהו
א״ל לברתה מאי אייתי לך אבוך אמרה לה כל
מה דאיותי לאכלבא אסקיה סליקא אחיא למפתח
בבא דאכלבא חזייה אכלבא דמלי׳ חיטי וקא נפקא
בצנורא דדשא ולא מיפתח בבא מחיטי כי אתא
מבי מדרשא אמרה ליה ראה מה עשה לך (בוראך)
[אוהבך] אמר לה העבודה הרי הם הקדש עליך
ואין לך בהם אלא כאחד מעניי ישראל:

סג רבי יהודה נשיאה גזר תעניתא בעא רחמי
סס ולא אתא מטרא אמר כמה איכא בין
תלה שמואל הרמתי ליהודה בן גמליאל אוי לדור
הדבר
במטלו ביתום ויתומה לזווגן זה לזו: העבודה שנועה: פש חד זוזא דתו
ובמטל לך לריך לאעסוקי יתום ויתומה: באכלבא לולב קטיס: מה
הדור עשה לך אוהבך הקב״ה: אלא כאחד מעניי ישראל מסוס
וכדלמרי׳ למעלה כסיס הוץ ואסור להנות ממעלה כסיס כדאמריכן לעיל
כך דגיו ואס עומיס לו כס מוכיותיו:
דגיל כו׳
רש״ל [ר׳ יהודה נשיאה הי׳ בנו של ר״ג גרסי׳] בין שמואל הרמתי
עי׳ גי׳ (ליהודה בן גמליאל דאפילו בתקד נכיסן שהיה סיוע
רש״י קללה הוה בעי למטרח) דכתיב הלא קליר קטים היום אקרא
נגמ׳

שנתקע בכך אוי לו למי שעלתה בימיו כך חלש דעתי' ואתא מטרא. (ר' יהודה) [דבי] נשיאה גור תענית' ולא אודעינהו לר"י ולר"ל לצפרא אודעינהו א"ל ר"ל לר' יוחנן הא לא קבלינן עלן מאורתא א"ל אנן בתרייהו גררינן. דבי נשיאה גור תענית' (בעו רחמי) ולא אתי מטר' תנו להו הושעי' ועירא דמן חבריא *והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה משל לכלה מדבר סו בזמן שעיני' יפות אין כל גופה צריך בדיקה ובזמן שאין עיני' יפות כל גופה צריך בדיקה: אתו עבדיה ורמו לי' אצוארי' סודרא וקא מצערי לי' אמרו להו(הנך בריוני)

על ה' ויתן קולות ומטר וגו' עכשיו בדורו של ר' יהודה בן גמליאל שהוא שרוי בתוכו בעי רחמי ולא משנקי ביה: שנתקע תקועה: הא לא קבלינן עילון מאתמול כדאמרינן לעיל מחיתי מקבל רב אמר במכה ושמואל אמר בתפלת מנחה: אנן בתרייהו גרירן כלו' עלייהו דבי נשיאה סמכינן וגררינן כפנין בתרייהו וכדמקבלינן מאתמול דמי: ועירא דמן חברייא לעיר שביעית והאי דקרי ליה הכי משום דאושעית לקריתא הוה התם: מעיני העדה הנשיאי' המאירי' לעיני העם: בזמן שעיניה יפות אין כל גופה צריך בדיקה דודאי כל גופה יפה: [אין עיני' יפות כו'] הואיל והנהו דבי נשיאה דהוו עיקי העדה רצעיס דלת העם אין צריכין לבדוק מעצמה' לכך לא משנקי בהו מן השמי': אתו עבדי רבי נשיאה הוו מצערי ליה לר' אושעיא לפי שהטיק דברי' כנגד נשיאה: (בריוני גברי תקיפי הוו אמרי להכי דבי ריש גלותא שבקוה ולא תלטערוה דאכן כמי מלערין ליה ואמאי שבקינן ליה דלא

גי' הגמ' דהא כמי מלער לן וכן מלתא וסרא לגבי רבי דכפיס וכותי' וכן לקמן גבי רב רש"י

[בני מתא] שבקוה דאנן נמי הוה קא מצערי ליה וכד חוינן דכל מיליה לשום שמים עביד לא אמרינן ליה ולא מידי אתון נמי שבקוה. רבי גזר תעניתא בעי רחמי ולא אתא מיטרא נחית קמיה אילפא ואמרי לה רבי אילפי אמר משיב הרוח ונשב זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא א"ל מאי עובדך א"ל דיירנ' בקיסא דחוק' דלית ביה חמר' בקדוש' ואבדלת' טרחנא ומייתינא חמרא לקדושא ואבדלתא ומפקינא להו ידי חובתייהו. רב איקלע להתוא אתרא גזר תעניתא בעי רחמי ולא אתא מיטרא נחית קמיה שליחא דצבור' אמ' משיב הרוח ונשב זיקא אמר מוריד הגשם ואתא מיטרא א"ל מאי עובדך א"ל מיקרי דרדקי אנא ומקרינא לבני עניי כבני עתירי וכל דלא אפשר ליה לא שקילנא מיניה מידי ואיתי לי פירא דכווריי כל מאן דפשע בינוקא משחירנ' לי' בכווריי ומשדלנ'

מלעריכן לי' דכיון דקזיכן דכל מילי דלמר ועביד לשום שמים להכי לא למריכן ליה ולא מידי: ותיכף כשקם לקריכת שמע') א"ל בני מאחיה שבקוה דהא כמי מלער לן פי' מלער לן מקרף ומגדף לותכו: נחית קמיה לפכי התיבה: בקיסא דחוקה נכפר שדרים גו דקוקים שהם עכביס: פירא דכווריי מקילות של דגים ויבי"ר נלע"ז: מאן דפשע בינוקא מי שהיה פוסע לא נעי מיקרי שהתיכוק לא רלה ללמו': משחירנא ליה בכווריי כי היכי דגמיר: משדלנא ליה נהלי כווריי דגים:

ליה עד דאתי וקרי. רב נחמן גזר תעניתא בעי
רחמי ולא אתא מטר' (כי אזל לביתיה) אמ' שקלוה
לנחמן ושדיוה מגודא לארע' חלש דעתי' ואתא מטרא:
(רבא) [רבה] גזר תענית' בעא רחמי ולא אתא
מטר' אמרי ליה והא רב יהודה בעא רחמי
ואת' מטרא אמר להו ומה אעביד אי משום תנויי
אנן עדיפנן מינייהו דבשני דרב יהודה כולהו תנויי
*בנויקין הוה ואנן קא מתני' בש"ס וכד הוה מטי
רב יהודה בעוקצין האשה שכובשת ירק בקדרה
ואמרי לה זתים שכבשן בטרפיהן טהורין אמר
חיות דרב ושמואל קא חוינא הכא ואנן מתנינן
בעוקצין תליסר מתיבת' ואלו רב יהודה כי הוה
שליף חד מסאנ' אתא מטרא ואנן קא צוחינן כולי
יומא וליכ' דמשגח בן אי משום עובד' אי איכא
רחוא מידי לימא אבל מה יעשו פרנסי הדור שאין
דורן דומה יפה. רב יהודה חונהו לבי תרי דקא

(כי אזל לביתיה ה"ג שדיוה מגודא לגוו' כלו' שדיוה מכותל זה
שהוא עומד בגלו לכותל אחר):

ה"ג בנזיקים הוה תלמודם לא היה גדול אלא בסדר נזיקים:
האשה שכובשת ירק וכו' מפורש במסכת נדרים: זתים
שכבשן בטרפיהן בפרק שני דטהרות: תליסר מתיבתא
בעוקצין י"ג ישיבה וכלומר י"ג פנים אחת בתך מתא דגמרי מסכת
עוקצין: כי הוה שליף חד מסאנא מעות עיכוי: רחזא מידי
ק"ו בעונדי ניזמי: דומה יפה שלא היה דומה לדור יפה: דקא

סורידוסו מגדולתו דכתיב סוס רמ"ל
סר בס
רב בס
ע"ג אמרי' בעוקצין שהוא סוף הש"ס
עי' כוסם' רש"י בגמ'

פרצי בריפתא אמר ש"מ איכא שבעא בעלמא
יהב עיניה והוה כפנא אמרי ליה רבנן לרב כהנא
בריה דרבי נחוניא שמעיד"ה דמר דשכיח קמיה
בשמעתא ניעשיי' דליפוק לשוקא וניחזי מאי האי
דאיכא בעלמא משכוה ועשיו' ואפקיה לשוקא חזא
כנופי' אמר מאי האי אמרי ליה אכסיפא דתמרי
קיימי דקא מזרבן אמר ש"מ איכא כפנ' בעלמא
אמר לשמעיה שלוף לי מסאני שלף לי' חד מסאנא
ואחא מיטרא כי מטא למשלף אחרינא אחא אליהו
וא"ל [אמר הקב"ה] אי שלפת אחרינא מחריבנ'
לי' לעלמ' אמר (רבי) [רב] מרי בריה דבת שמואל
קאימנא אגורא דנהר פפא וחוינא להו להנהו מלאכי
דרמו למלחי דקא מייתי חלא ומליונהי לארבי
והוה קימחא דסמידא ואתי כולי עלמא למזבן מיניה
ואמינא להו מהאי לא תזבנו דמעשה נסים הוא

פרצי בריפתא זזורקי' הפת זה לזה כמזקקין זה עם זה: שמעי'
דמר כלו' לתה זזמז' למר לרב יהודה: ניעשיי' דליפוק לשוקא
יזקקהו כאדם האומר לקנרו בת וכטייל בשוק: חזא כולי עלמא
דמקיפין למיזבן תמרי ניוקר: אכסיפא דתמרי פסולת של תמרי'
מחריב כולי עלמא מרוב גזמים. מלתי כתוב פי' לקר זלוף
לי מסאני כלומ' לזב בתעניתי מקרנת לעלמא מרוב לער זלתה
רוצה ליזב בתענית. לדידי קזי לי מלאכים בזכיה דרב יהודה
ר"ל בלותה פעם דענד רב יהודה הכי: חלא קול: דסמידא
סולת והן עכשיו מוכרין אותו: אמר להו מעשה נסים כו' וכמה

זיותר מתפיגל האדם בדמי' ומזמיני' רש"י

(והשת' אתו חיטו מפרזני') למחר אייתו חיטו מפרזני' וזבון כ"ע. רבא איקלע להגרוניא גזר תענית' בעו רחמי ולא אתי מטרא אמ' להו ביתו כ"ע בתעניתייכו ביתו למחר אמ' להו מי איכא דחזי מידי בחלמיה לימא א"ל ר' אליעזר מהגרוני' לדידי אקריון בחלמא שלם טב לרב טב מרבון טב דמטוביה אוטיב לעמיה אמ' ש"מ עת רצון היא בעא רחמי ואתא מטרא: ההוא גברא דאיחייב נגידא בבי דינא דרבא משום סה רבעל גוי' נגדי' רבא ומית אישתמע מלתא סס בי שבור מלכא בעי לצעורי לרבא א"ל איפרא הורמיז אימיה דשבור מלכא לברה לא ליהוי לך עסק בהדי יהודאי דכל רבעון ממריהו עביד להו א"ל האי מאי אמרה ליה רבעו רחמי ואתי מטרא אמר לה ההוא משום זימנא דמטרא הוא לבעו האידנא בתקופת תמוז וליתי מיטרא שלחה ליה לרבא כוין דעתיך ובעי רחמי וייתי מטרא. בעא רחמי ולא אתא מטרא. אמר לפניו רבש"ע *באזנינו תליס מד שמענו אבותינו ספרו לנו [פעל פעלת וגו' ובעינינו

רשפיר להתרפק ממעמקה כסיס יותר טוב וכתן: דפרזניא מביאין מלותו מקום:

נגידא מלכות: איפרא הורמיז כך שמה ליפרא קן יופי שליס היה לה: בעי שבור מלכא לצעורי': מאי האי מלי עביד להו: א"ל לכל לימת רבעי לתי מיטרא: זימנא דמיטרא הוא ולפי' לא בעו כמי לתי מיטרא: שלחה ליה להבא דרקמא ליה לרבא (בעי שבור מלכא לצעורי לרבא): אבותינו ספרו לנו מכל

לא ראינו אתא מטרא עד דשפוך מרובי דמחוי לדגלא אתחזי ליה אבוה בחלמא אמר מי איכא דמטרח קמי שמיא כולי האי קום ואשני מדוכתיך (דרתחי עליך מן שמיא) שני דוכתי' למחר אשכחיה לפורייה דמירשם בסכיני. רב פפא גזר תעניתא חלש ליביה שרף פינכא דדיוסא (פי' טעם מידי) בעי רחמי ולא אתא מטרא א"ל ר"נ בר (אושעיא) [אושפותי] אי שריף מר פינכ' אחריתי דדיום הוה אתי מטר' אכסוף וחלש דעתי' (בעא רחמי) ואתא מטר': רבי חנינא בן דוסא הוה קא אזיל באורחא (והוה דארי צנא דמילחא ארישיה) אתא מיטרא אמר לפניו רבש"ע כל העולם כולו בנחת וחנינא

ע' גי' הגמ' וגרס"י

סו

סס

נעיכיכו לך רחימו כלוס עכבזיו הרחה לכו כפלחותיך: דשפוך מרובא דמחווא שקלקו מיס מן המרזנות עד שטוטפין בקולות ויורדין: לדגלא לנהר קדקל: אשני מטחך אל תשכב במטתך הלילה: דמירשם בסכיני שהיתה המטה מקותכת בסכינים דבעי מלאכי קבלה למקטליה וכן משמע פרק הזרוע (פינכא קערה (פיכך קערה רקבה): אי שריף מר כלומר בגדיקותך לוכל במו שורפה היה לי לכל מר קדך פיכך כף לחת מדיים' כלו' גזרת תענית ולכלת והדר בעי' רחמי לך עשית יפה קלס דעתיה): [אי שריף מר פינכא דדיוסא מלשון שורפה קי': פינכא מלך כף כמו מלקך פיככי ולקוכך קאמר לי' הכי משום דטעים בריחך והדר בעי רחמי]:

רבי חנינא בן דוסא תכך הוא:

בצער פסק מיטרא כי מטא לביתיה אמר כל העולם כולו בצער וחנינא בנחת אתא מטרא אמ' רב יוסף מאי אהניא ליה צלותיה דכ"ג לגבי ר"ח בן דוסא דתנן כ"ג מתפלל תפלה קצרה בבית החיצון שלא להבעית את ישראל מאי מצלי רבין בר (רב) ארא ורבא בר (רב) אדא תרוייהו משמיה דרב יהודה אמרי יר"מ ה' אלהינו שתה' שנה זו שחונה וגשומה שחונ' למימרא דמעליות' היא אדרבה הא גריעותא היא אלא אם שחונה תהא גשומה [וטלולה] ואל תכנם לפניך תפלת עוברי דרכים ורב (אדא בר אהבה) [אחא ברי' דרבא] מסיים בה משמיה דרב יהודה ולא יערי עביד שולטן מדבית יהודה ואל יהיו עמך ישראל צריכין להתפרנס זה מזה [ולא לעם אחר] א"ר יהודה א"ר בכל יום ויום בת קול יוצאת ואומרת כל העולם כולו אינו ניזון אלא בשביל חנינא בני וחנינא בני דיו בקב חרובין מערב שבת לערב שבת כל מעלי שבתא הות רגילה

כל העולם בצער שמנקדים מים לצלותיהם: בנחת שאני יוסף נביתי וחיכי לריך לגשמי' לפי שאין לי צדות: מאי אהניא וכו' שהי' מתפלל שלא יכנס תפלת עוברי דרכי' ואעפ"כ שמע הקב"ה תפלת רבי תניכת ופסק מיטר': שחונה קשה [כמו קשותי רוחיתי לור ת"י בן עוזיאל שניכת: אם שחונה תהא גשומה כשהיא קשה גריכה האדץ לגשמים מאד ותדיר: קב חרובין מע"ש לע"ש כל השנה הי' כזון בכך קסר לקס הי' מתגלגל הי' בקרובין]: (ומאי

יניקדי' ת"ד פרק כל וכב פרק הוליאו לו וב"ש רמ"ק

דביתהו דמחממת תנורא ושדיא קוטרא בתנורא
כח *משום כסיפא הויא לה ההיא שבבת' בישתא
אמרה מכדי ידענא דמידי לית לה איזיל ואחזי
מאי היא אזלה וטרפה אבבא איכספא ועיילה
לאידרונא איתעביד לה ניסא דאשכחתי' לתנורא
דמליא ריפת' ואגנא דמליא לישא אמרה לה פלנית'
פלניתא אייתי מרדיך דחרך ליך ריפתיך אמרה
לה אף אנא להביא עיילי תנא אף היא להביא
מרדה נבנסה מפני שמלומדת בנסים היתה א"ל
דביתהו עד אימת ניזיל ונצטער כולי האי אמר
לה' מאי נעביד (אמרה ליה מטיבותא דגניוא
לצדיקי לעלמא דאתי) בעי רחמי דליתבו לך מידי
בעא רחמי יצתה כמין פסת יד ויהבו ליה חד
כרעא דפתורא דדהבא חויא בחלמי עתידין דכולהו
צדיקי אכלי אפתורא [דדהבא] דתלתא כרעי ואיהו
דתרתין כרעיה אמר לה ניחא לך דכולהו צדיקי
אכלו אפתורא דתלתא כרעי ואנן אפתורא דשקיל
חד מיניהו אמרה ליה בעי רחמי נשקלוה בעא

מעליותא הוי וכו'): ושדיא קיטרא דהיתה מטלת בתנור דבר
שמעלה עשן כדי שיהיו סנורין העככים שלופה בתנור מקמת
כסופת שלא היה לה מה לחפות בתנור: אגנא ערידה מולי"ט
בלע"ז: מרא (דהיינו כעין) רקת שרודה בו פת מן התנור: אף
היא להביא מרא נבנסה שלא היתה שולטת מצנעת' שכנתה
דידעה דכסין מתענדל לפי שהית' מלומדת: מרא מוזי"ר: [חויא

רחמי [ושקלוה. תנא גדול נס האחרון יותר מן
הראשון דגמירי מן שמיא מיהב יהבי משקל לא
שקלי יומא חד בי שמשי חוויה לברתיה דהות
עציבא אמר לה בתי אמאי עציבת אמרה ליה
דאיחליף לי מנא דמשחא במנא דחלא ורמאי
בשרגא אמר לה מי שאמר לשמן וידליק יאמר
לחומץ וידליק תנא היה דולק והולך כל היום כלו עד
שנטלו ממנו אור להברלת. רבי חנינא בן דוסא הוו ליה
הנך ע"ז אמרו ליה קא מפסדן עיוך אמר להו אי קא
מפסדן ליכלינהו דובי ואי לא כל חרא וחרא לייתי
דובא לאורתי בקרנהא. לאורתי כל חרא וחרא אייתי
דובא בקרנהא הואי ליה ההיא שבבתא דבנתה
ביתא ולא קא מטיין כשורי אמרה ליה בנאי ביתא
ולא מטיין כשורי אמר לה מה שמך אמרה לן
איכו אמר איכו לימטו כשוריך מטו כשורתא תנא

לפי המנהג נכתב כאן היה נכתב כאן על פני מלמדים והשמטתיו

דביתהו בקלמ': משקל לא שקלי בתר דיהבי. כל היכי דתכי בי שבתי הייכו ע"ש לא שמעתי טעם: במנא דחלא בכלי שיש בו החומץ ושמתי החומץ בכר ויכנה הכר: עד שנטלו ממנו אור להברלה הלליק ממכו כר לקר ליהנות בו וכר על מעמ' נסים כנה כי היכי דעבד רב יהודה לעיל בקלא דהוה סמיך] הכי גרסינן דמקליף לי מכא דמשקא במכא דקמרא וכו': אמרו ליה קא מפסדי עיוך שהן תוכלות מן הירק שבגנות של לקרים: א"ל אם עזי קא מפסדי נכלינהו דובי זאבים ואם לא קא מפסדי כל קלא וקלא לייתי דובא בקרנהא: [ולא מטו כשורי אין הקורו' מגיעות מכותל לכותל: איכו נימטו בשוריכו יאריכו הקורו']:

פלימו אומר אני ראיתי את הבית (שקורה רבי חנינא בן דוסא בתפלתו) והיו לכאן אמה ולכאן אמה והיו אומרים זה הבית שקורה ר' חנינא בן דוסא בתפלתו וי"א סניפין עשאן:

סו רבי אלעזר בן פרת חוה דחיקא ליה מלתא טובא
סז עבד מלתא ולא הוה ליה מידי למטעם אשכח ברא דתומא שדא לפומיה חלש ליביה וניים. עיילו רבנן לשיולי ביה חזיוה דבכי וחייך ונפיק צוציתא דנורא מאפותי' כי אתער אמרי ליה מ"ט בכה מר וחייך ונפק צוצית' דנורא מאפותי' אמר להו דחואי שכינה ואמרי' קמי' עד אימתי אידבר ואיזל בהאי דוחקא ואמר לי אלעזר בני ניחא לך דאחרבי' לעלמ' והדר אברייה ואפשר דמברי' בשעת דמוזני אמרי קמיה רבוני דעלמא כולי האי ואפשר

(סניפין עשאן שלש כמזכו הקורו' שלש קתיכו' כתקנדרו לחותן קורות כדי שיהיו קורות תרוכות כל לרכן. ליזכח לקריכח סניפי דעד הכותל הוו כסדר ולא יותר: ל"ח) סניפין היו קורות של קולית היו במעזה כם כדנקין להם קתיכו' קטנות לחרכן: רבי אלעזר בן פרת לחורח הוה והוח הנקרח מרח דחרעח דישראל בחסכת כלה בעל הורחות היה והוח שמש ר' יוחנן לקרי מות ר"ל והיה דקוק ועכי: עבד מלתא הקיז דם: ברא דתומא (עלה) [בן הטוס לעע] של טוס: הלש ליביה כתעלף: צוציתא כילון: מאפותיה (מקוטס שלו ותית דמפרשי) ממלקו: כולי האי ואפשר נתמי'. לחקרוני כולי עלמח בעית עלי ועדין

אמרי ליה שני דחיי נפישי או דחיינא אמר לי
דחיית אמרי לקמיה אי הכי לא בעינא ואמר לי
בהאי אגרא דאמרת לא בעינא יהיבנא לך לעלמא
דאתי תליסר נהרי דמשכי אפרסמא דכיין דמענגת
בהו אמרי קמיה רבוניה דעלמא כולי האי ותו לא
א"ל ולחברך מאי ניתיב להו אמרי קמיה רבוניה
דעלמא ומגברא דליתלי' קא בעינא ומחיין באסקוטלי'
אפותאי ואמר לי אלעזר ברי אגרו בך גירי:

רבי חמא בר חנינא גזר תעניתא (בעא רחמי) ולא סח
אתא מטרא. א"ל והא ריב"ל גזר תענית' סס
ואתא מטרא אמר להו הא אנא והא בר ליואי

לפשר לומרת ולכתי הך ספיקא דילמא לא מתרמיכא בזעתא
דמזוכי: דחיית נפישי או דחיינא ימי שקייתי כגר הס רגיס
ממה שלכי עתיד לקיות: אמר דחיית מה שכגר קיית מרוגיס
ממה שלתה עתיד לקיות: אי הכ' לא בעינא דתיקרבי' לעלמא:
ותו לא וכי לית לתה כותן לי דגרים לקריס: אמר לי ולחברך
מה יהיבנא ול"ל ממקן דלית ליה קא בעיכ': ומחיין באסקוטלי'
(בגולל כלומר בחלבעו. גירי קלי לשלק בך ובדיקותא בעלמא
לכה לותך מעט בחלבע) והייכו לוליתא דנפק מלפותי' שמדביק
חלבע לרגה עם לגולל ומכה בלכורן החלבע וזה פירום לסקוטלא.
וטעמא דקא בכי מפכי שח"ל שכיכה שקייו מרוגין שכגר קי ממה
שעתיד לקיות וטעמא דקייך מפוס י"ג כהרוותא לרקון בהן ולטייל
בהן מזה לזה. זה מלתי בפרס"י מוגה:

הא אנא והא בר ליואי הוא לים לקד ולכי לים לקד הוא עליף

אמרו ליה ניתי ונכוין דעתין איפשר דתברי צבורא
לבייהו ובעי רחמי ואתי מטרא בעון רחמי ולא
אתי מטרא א"ל רצונכם שובא מטרא בשבילנו
א"ל הן אמר רקיע כסי פניך לא כסי אמר כמה
עוין פני רקיע כסיא בעיבא ואתא מטר'. לוי גור
תעניתא בעי רחמי ולא אתא מטר'. אמר לפניו
רבש"ע עלית וישבת במרום ואין אתה מרחם על
בניך אתא מטר' ואטלע. אמר ר' אליעזר לעולם
אל יטיח אדם דברים כלפי מעלה שהרי אדם
גדול הטיח דברים כלפי מעלה ואטלע ומנו לוי.
והא גרמא ליה והא לוי אחוי קידה קמיה דרבי
ואיטלע הא והא גרמא ליה. ר' חייא בר לוליאני
(אמר אנא) שמעינהו להנך עננ דקא אמרן ניזיל
ונשדי מטר' בעמון ומואב א"ל כשהחויר הקב"ה
את התורה על כל אומה ולשון ולא קבלוה עד שבאו
ישראל וקבלוה ואתון שבקיתו ישראל ותשדו מטר'
בעמון ומואב שדו אדוכתייהו. שריין אדוכתייהו:
דרש רבי חייא בר לוליאני מ"ד *צדיק כתמר
יפרח כארז בלבנון ישגה אם נאמר תמר
למה נאמר ארז ואם נאמר ארז למה נאמר תמר

מיכאי: דתברי צוגריס: שובא מטר בשבילנו מקבלים אתם
עליכם ומסכימין לדעת אחד: כמה עזין דלא כסי' מלבורג:
סט לוי אחוי קידה כופן שכי גוליו בארץ ומוקה ובוסק את הרצפה:
סס הא והא גרמא ליה הקטן גרס לו שבטלע בקידה:

ר"ל שר
ומלאך
הממונה
על הגשם
וכקרא
לך נרי
וכה"ג
כתבו
התו' גבי
גבלי
כהרא
בחולין
רס"ק

אלו נאמ' תמר ולא נאמר ארז הייתי אומר מה תמר *אין גזעו מחליף אף צדיק [ח"ו] אין גזעו מחליף ואלו נאמר ארז ולא נאמר תמר הייתי אומר מה ארז אין עושה פירות אף צדיק [ח"ו] אין עושה פירו' לכך נאמר תמר וארז:

תנו רבנן מעשה בר' (אלעור) [אליעור] שגזר י"ג תעניות על הצבור ולא ירדו גשמים באחרונה התחילו הצבור לצאת אמר להם תקנתם קברים לעצמכם געו בבכיה וירדו גשמים. שוב מעשה בר' (אלעור) [אליעור] שירד לפני התיבה ואמ' כ"ד ברכות ולא נענה ירד ר"ע אחריו ואמר (אבינו מלכנו אבינו אתה) אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה (אבינו מלכנו חטאנו לפניך) אבינו

אין גזעו מחליף לא כספק: אף צדיק אין לו זכר לדיק ואין גזעו מחליף אינו אף בתקיית המתים: צדיק אינו עושה פירות אין לו זכר לעתיד:

מעשה בר' (אלעור) [אליעזר] בן הורקנוס: י"ג תעניות שהתענו ולבסוף עד שגמרו י"ג כדאיכן עברו אלו ולא כעבו וכו': התחילו הציבור לצאת מבית הכנסת: קברים תקנתם בתמיה אין לכם אלא לכו קברו עלמיכם מפני הרעב. (פ"א קברים תקנתם לעלמיכם על שאתם יולאין שאיכם מתפללין על הרעב אלא יבא): גזעו לעקו כמו לא יגעה אור: (ירד ר' עקיבא אחריו. ה"ג והוו מרבני רבנן כלומר על ר"א אלא בעבה ואמרי שלפי שאינו לדיק כרבי עקיבא לא בעבה):

ס"ס ע"ב הספינס וב"ב רש"א ע ס"ס בבא דוב המדב' רש"א

מלכנו [למענך] רחם עלינו (אבינו מלכנו עשה עמנו למען שמך) מיד נענה כסבורין העם שזה גדול מזה יצאת בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא שזה מעביר על מדותיו וזה אינו מעביר על מדותיו:

עא ס"ס תלים מג ס"ה נ

א"ר (אלעזר) אליעזר) כשמנסכין את המים בחג תהום אומר לחבירו אבע מימיך קול שני רעים אני שומע שנ' *תהום אל תהום קורא לקול צנוריך וגו'. אמר רבה לרידי חזי לי האי רידיא דמיא לעיגלא תילתא ופריטא שפוותיה וקיימה בין תהומא תתאה לתהומא עילאה לתהומא עילאה א"ל חשור מימיך לתהומא תתאה א"ל אבע מימיך שנא' *הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו:

אבע לשון כיסוי כמ"ד: קול שני רעים [כיסוך המים וכיכוך היין] (שכי שיתין שתקת המזגן דהייכו נשכי ספלים לתקד של מים ולתקד של יין ומנוקנים כשכי קוטמין לתקד ענה ולתקד דקה כדי שיהו כלים נכנסת לתקת): תהום אל תהום קורא מים עליונים ומים תחתונים: צינוריך לותן נ' ספלים: האי רידיא מלאך הממונה על הגשמים כך שמו (ותית לשמרי מזל שור:) דמי לעגל ול"ג תילתא: בין תהומא עילאה לתתאה בין הרקיע לתוקייסוס היכא דכתיב ארע' ורקיעא: תהומא עילאה מים עליונים: אבע מימיך (קושה להעלות מימיך) [למטה נקרקע]: לעילא' אמר ליה חשור מימיך הנסך מימיך לארץ: הנצנים וגו' כלומר

שמואל הקטן גזר תעניתא וירדו להם גשמים עב
קודם הנץ החמה כסבורין העם לומר סס
שבחו של צבור הוא אמר אמשול לכם משל לה"ד
לעבד שמבקש פרס מרבו אמר להם תנו לו ואל
אשמע קולו. שוב שמואל הקטן גזר תעניתא וירדו
להם גשמים לאחר שקיעת החמה כסבורים העם
לומר שבחו של צבור הוא אמר להו שמואל לא
שבח של צבור הוא אלא אמשול לכם משל למה"ד
לעבד שמבקש פרס מרבו ואמר להם המתינו לו
עד שיחמקמק ויצטער ואח"כ תנו לו ולשמואל
הקטן שבחו של צבור היכי דמי אמ' משיב הרוח
ונשב ויקא אמר מוריד הגשם ואתא מטרא:

משנה מעשה שגזרו תעני' בלוד וירדו להם גשמים יט
קודם חצות אמר להם ר"ט צאו ואכלו
ושתו ועשו אותו יום טוב יצאו ואכלו ושתו ואותו
היום עשאוהו י"ט ובאו בין הערבים ואמרו הלל
הגדול (איזהו הלל הגדול *הודו לה' כי טוב כי תלים
לעולם חסדו. הודו לאדוני האדונים כי לעולם קלו

כמכסכין מיס נקג שהכיסוכין כרלו נאוץ שאיכס נאיס חלח
מצכה לקנרתה ככך זה שאיכו יולח חלח מצכה לצכה ועת הזמיר
הגיע זמירות הקג לז קול התור מלאך דומה לשור תרגום שור
תור שנצעה שמכסכין מיס הוח לומר כן. ל"ח כשמעו הנלכיס
כרלו והזמיר הגיע נשעה שקול התור כשמע:
שבחו של צבור הוא שעדיין לח קרלו ונעכו:

כו חסרו): גמ' ולימרו הלל מעיקרא אביי ורבא דאמרי תרוויהו לפי שאין אומרים הלל הגדול אלא בנפש שבעה וכרם מלאה איני והא רב פפא איקלע לבי כנשתא דאבי גובר [וגזר תענית] וירדו גשמים להם קודם חצות ואמר להם אמרו הלל הגדול והדר אכלו ושתו שאני בני מחווא דשכיחא בהו שכרות:

בשלשה פרקים

פרק רביעי

עג משנה אלו הן מעמדות לפי שנא' *צו את בני ס"ס ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו התקינו נביאים הראשונים כ"ד משמרו' על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של

מיבעי ליה מיבעי' לי' הפסוק תקריבו לי כמשמעו

אלא בנפש שבעה מתוך שכתוב בו כותן לחם לכל בשר כלה להלמד על הענין: דאבי גובר ס"ס לחם לו מקום: רשכיחא בהו שכרות ופשעי ולא ילמדו הלל הגדול משום הכי לימדין הלל קודם שיאכלו וישתו:

[אלו הן מעמדות המתענין ומתפללין בעריהם שיתקבל ברצון קרבן לפניהם כלקמן: לפי שנאמר צו את בני ישראל וגו' שהתמיד בא מן הנקלים של כל ישראל וא"א שיהיו כל ישראל עומדין על גבי קרבנם ומיכו מעמדות להיות במקומן: נביאים הראשונים שמואל ודוד ובגמ' מפרש: על כל משמר כ"ד

בחני' לוים וישראלי' הגיע זמן המשמר לעלות כהנים
לוים עולין לירושלי' וישראל שבאותו משמר מתכנסי'
לעריהם וקורין במעש' בראשית ביום הא' *בראשית ברא אלהים ד
ויהי רקיע בב' יהי רקיע ויקוו המים בג' יקוו המים ויהי כולם
מאורו' בד' יהי מאורו' וישרצו המי' בה' ישרצו המי'
ותוצא הארץ בו' תוצא הארץ ויכלו השמי' והארץ וכל
צבאם פרשה גדולה קורין אותה בשנים והקטנה

משמרות של כהנים היו ושמואל ודור תיקנום ועל כל משמר היה
מעמד בירושלים שנקנעים ועומדין בעיר ועומדין על קרנן לחיהם
ולנד חלו הדרים בירושלים היו מעמדות בכל עיר שישראל בחלקו
לכ"ד מעמדות כנגד כ"ד משמרות כדתניא בברייתא של מ"ט
מדות והיכו דתנן היה מעמד בירושלים כהנים לוים וישראלים:
כהנים ולוים של משמר היו עולים בירושלים כהנים לעבודה ולוים
לשיר ומכל המעמדות היו קנועים בירושלי' לעמוד על קרנן לחיהם:
והשאר היו מתכנסין לעריהם ומתפללין על קרנן לחיהם שיתקבל
ברצון ומתעכבין ומולחין ס"ת ביום תעניתם: קורין במעשה
בראשות בגמ' מפרש טעמא: ביום הא' של שבוע קורין בראשית
וכו' פרש' האזינו ופרש' יהי רקיע לפי שאין בפרש' בראשית
לבדה ט' פסוקים כדי קריאת כהן לוי וישראל וכן כולן בשני תולה
הארץ עד ויכלו לפי שבפרש' תולה הארץ אין בה אלא ז' פסוקים
לפיכך אומר ויכלו: פרשה גדולה שבפרשיות הללו קורין אותה
בשנים כגון פרש' ז' של בראשית יש בה ה' פסוקים היו קורין
אותה בשנים כדאמרינן בגמ' יהי רקיע בחד ביום הב' יהי
רקיע בחד יקוו בשנים שיש בה ה' פסוקים ביום הג' יקוו בחד

ביחיד בשחרית במוסף ובמנחה נבנסין וקורין אותם
על פה כקורין ק"ש ע"ש במנחה לא היו נבנסין
כז מפני כבוד השבת: גמ' *מה"מ א"ר יעקב בר אחא
ע"ב אמר רב אסי אלמלא מעמדו' לא נתקיימו שמים
ישעי' מח וארץ שנא' *ויאמר ה' אלהים במה אדע כי אירשנה
אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע שמא ישראל
חוטאים לפניך ואתה עושה להם כהור המבול
וכדור הפלגה א"ל לאו אמר לפניו רבש"ע הודיעני
שם במה אירשנה א"ל *קחה לי עגלה משולשת גו'
אמר לפניו רבש"ע תינח בזמן שבה"מ קיים בזמן
שאין בה"מ קיים מה תהא עליהם א"ל בני כבר
תקנתי להם סדר קרבנות בזמן שקורין בהם לפני
מעלה אני עליהם כאלו הקריבום לפני ואני מוחל
להם על כל עונותיהם:

עד ת"ר אנשי משמר היו מתפללין על קרבן אחיהם
שם שלשה שלש ה' פסוקים ויהי מלורות בזכים שים בה ו' פסוקים:
וקורין אות' על פה כל אחד בפני עלמו ובעי בגמ' מאי קאמר
מעיקרא קתני פרשה קטנה וכו' דמזמע דבס"ת קורין והדר תני
על פה]: מה"מ שבמעמדות קורין במעשה בראשית: אלמלא
מעמדות עסקי קרבנות ישראל עומדין הם היו כלין בשעת
ומשהם כלין שמים וארץ העומדין בזכותם אין מתקיימין: כאנשי
דור המבול שמקור שהם כלין אין העול' מתקיי' והואיל שעל עסקי
קרבן העולם עומד לכך קורין מכאי מעמד בעריה' במעשה בראשית:
(בגלה מגילה, לכאן רמז לו שיקריבו פר ושעיר תוריס בני יוכה):
אנשי משמר לותן כ"ד שהיו בעריה': מתפללין על קרבן אחיהם

שיתקבל ברצון ואנשי מעמד נכנסין לבית הכנסת ויושבין ד' תעניו' בשבת בשני על יורדי הים. בג' על הולכי המדברו'. בד' על אסכרה שלא תפול בתינוקו'. בה' על עוברות ומניקו'. עוברות שלא יפילו ומניקו' (שיגדלו) [שיניקו] את בניהם. ובע"ש לא היו מתענין מפני כבוד השבת וכ"ש בשבת עצמה. בא' בשבת מ"ט לא א"ר יוחנן מפני האומות ר' שמואל בר נחמני אומר מפני שהוא שלישי ליצירה (א"נ)

תמידים שבכל יום: בשני על יורדי הים לכתיב ביה ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים (ויקוו המים אלא יזקו ליורדי הים) [ולריך להזכיר ולרלות על הדבר] בג' להולכי מדברות לכתיב ביה ותרלה היבשה (כלומ' שיתלאו הדרכי' נקיים) [תהא רלוי יבשה להולכיה אלא יזוקו מפני קיות רעות]: בד' על אסכרה שקורין קטרולל"ץ בלע"ז לכתיב בי' יהי מארת ברקיע השמים ופירשו בירוש' מגפ לכתיב ביה יהי מארת וכיון שהוא קסר משמע מארת (וכדי שלא תפול המארה על התיכוקות ל"ק כיון דאסכרה בלה על לשה"ר ולה"ר לתעניד ניום ד' שכשרלו מחורות וחזרה הלבנה לפני הקב"ה מ"ח לנ' מלכים וכו' וא"ל הקב"ה לכי ומעטי לת עלמך והייכו לשון הרע והילך תיכף למיקם לאסכר' ומתפללין עליה אלא תבח): עוברות וכו' מפני דבה' כתיב ישרלו המים שרץ נפש קיה: מפני האומות שעושים לותו יום קגס וכי קזי דמתענין ניום קגס לתו לידי סכנה כך פרש"י ז"ל: ג' ליצירה שבע"פ כשרח לדם וכל יום ג' קלים טפי לכתיב ויהי ניום השלישי בהיותם לואבי':

כילה פ"ב וג"ם רמ"ל שמות לה

[ר"ל אמר] משום נשמה יתירה דא"ר שמעון בן לקיש נשמה יתירה ניתנה בו באדם בע"ש ובמוצאי שבת נטלת ממנו שנא' *שבת וינפש ביום ששבת וי אברה נפש:

עה כח

ת"ר מה הם בני גונבי עלי ומה הם קוצעי קציעות אמרו פעם אחת גזרה מלכות גזרה על ישראל שלא יביאו עצים למערכה ושלא יביאו בכורים לירושלים והושיבו פרדסאות על הדרכים כדרך שהושיב ירבעם בן נבט שלא יעלו ישראל לרגל מה עשו יראי חטא וכשרים שבאותו הדור הביאו סלי בכורים וחפים בקציעות ונטלו עלי על כתיפם כיון שהגיעו אצל פרדסאו' אמרי להו להיכן אתם הולכים אמרו לעשות שני עגולי דבלה במכחשת

גי' הגמ' פרוזדקות וכן כל' מפירים"י

נשמה יתירה ניתנת בקנה ומתחב לתוכו ונוטלין לותה ממנו הוה קלט (וכדי לייצב דעתו שניטלה ממנו לות' תלונן מגרכין על ההדס במולקי שבתו' ואין מגרכין במולקי שבת שלפ"ט שלא ניטלה ממנו תוספת): ביום ששבת שנח ושמר את השבת וי אברה נפש דוחס בנוטריקון ויכפס ווי כפס ע"כ: פרדסאו' (נוטריקון פרס לשון פרשת דרכים ליחות כמו דיומדי ב' שבים שעומדי נב' מקומו) [שומרי']: [בכורי' לל' ככל' לתוך שדהו וגרוף תשכול שביכר תאכה שביכר' קושר עליה גמי ועושה לותס בכורי']: קציעות תלמי' יבשים שבוחתין לותס [ועושין מהן] עגולין (ועל שם ככלי שקולעין לותס בו שמו מקלוע קרי ליה קלויות כמו שעשה במקלעו' ומתרגמינן נחזמלין): במכחשת

שלפנינו ובעלי שעל כתפנו כיון שעברו מהם עטרום
בסלים והביאום לירושלים תנא הם הם בני סלמאי
הנחוצתי: תנו רבנן מה הם בני סלמאי הנחוצתי גי' הגמ'
אמרו פעם אחת גזרה מלכות גזרה על ישראל הכתופתי
שלא יביאו עצים למערכה והושיבו פרדסאו'
על הדרכים כדרך שהושיב ירבעם בן נבט שלא
יעלו ישראל לרגל מה עשו יראי חטא (וכשרי')
שבאותו הדור הביאו גזירי עצים ועשאום כמו
סולמו' והניחו על כתיפם והלכו להם וכיון שהגיעו
אצלם אמרו להם להיכן אתם הולכי' אמרו להביא
(שתי) גוזלו' משובך שלפנינו בסולם שעל כתפינו
כיון שעברו מהם פרקום והביאום לירושלי' עליהם
ועל כיוצא בהם נאמר *וכר צדיק לברכה ועל מצלי י
ירבעם בן נבט וחבריו נאמר *ושם רשעים ירקב: סס
משנה ה' דברים אירעו את אבותינו בי"ז בתמוז עו
וה' בתשעה באב בי"ז בתמוז *נשתברו כו
הלוחו' ובטל התמיד והובקעה העיר ושרף אפוסטמום סס
את התורה והעמיד צלם בהיכל. בט' באב נגזר ע"נ

שלפנינו שהוא בתקו' לקר לפני בסמוך וזהו גוכבי עלי על סס
שגוכבין לב הסומרי' לפי שמרחין להם העלי שעל כתפיה': עלי
פיסט"ן בלע"ז: סלמאי נקרחין על סס הסולמות: נחוצתי ע"ש
שנותלין ופורקין את הסולמות:
ובטל התמיד לפי שגזרה מלכות גזרה מלהקריב עוד: והועמד
צלם בהיכל שהעמידה מכשה כדתפורש בתרגום ירושלמי

על אבותינו שלא יכנסו לארץ וחרב הבית בראשונה
כח ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר: גמ' *נשתברו
ע"ג הלוחות מנ"ל דתניא בו' בחדש נתנו עשרת הדברות
לישראל ר' יוסי אומר בו' בו מ"ד בו' ניתנו [בו'
ניתנו] בו' עלה [משה] מ"ד בו' [בו'] ניתנו בו'
שמות כד עלה דכתי' [*ויקרא אל משה ביום השביעי וכתי'
שם *ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר] *ויהי משה
שם בהר גו' [כ"ד דסיון ושיתסר דתמוז מלו להו ארבעין
בשיבסר בתמוז נחית אתא ותברינהו ללוחות] וכתיב
שם לג *וידי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל [וישלך
מידיו את הלוחות וישבר אותם תחת ההר]. בטל
התמיד גמרא. הובקעה העיר בי"ז בתמוז הוה והכתי'
ירמיה נב *בחדש הרביעי בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר
וכתיב בתריה ותבקע העיר אמר רבא לא קשיא
כאן בראשונה כאן בשניה דתניא בתשעה לחדש
הובקעה העיר בראשונה ובשניה בי"ז בו. ושרף
בפרק' השמיים כסאי וגו': על אבותינו דור המדבר לפי שירחה לפיו
בלכתי' השלח הדור הרע הזה לפי הארץ: ביתר עיר גדולה והיו שרץ
לילין בה: (*בו' בסיון נתנו סגירה ליה שבו' בסיון שהוא למקרת
ורש"י מתתן הדברות עלה משה לקבל הלוחות וירד ושבר הלוחות ביום י"ז
ועיין בתמוז דמז' בסיון ח' בכלל עד י"ז בתמוז לילה מ' יום שעמד משה
בהר כ"ד לסיון וי"ו בתמוז הרי מ' יום וביו"ז בתמוז להייכו מ"ש יום
ירד ושבר לפי הלוחות): גמרא לפי שמסקן קרי שלילה מרגלות היכו:
בראשונה בגלות בגל שכיה בגלות לפרס:

אפוסטמום את התורה גמרא. והעמיד צלם בהיכל
מנלן דכתיב *ומעת הוסר התמיד ולה"ר שקוץ דניאל יב
שומם וחד הוה והכתיב *ועל כנף שקוצי' משומם שם ס
אמר רבא תרי הוו ונפל חד על חבריה וקטעיה
לידיה ואשכחו דכתיב עילויה *אנת צבית לאחריבה כט
ביתא וידך (אושלת לי) [אשלימת ליה]. בט' באב
נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ מנ"ל דכתיב
*(ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרי' בחדש נעלה במדבר י
הענן) [*ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד שמות מ
לחדש הוקם המשכן] ואמר מר שנה ראשונה
עשה משה את המשכן שניה הקים משכן ושלח
מרגלים [וכתיב *ויהי בשנה השנית בחדש השני במדבר ג

ומעת שהוסר ובטל התמיד גו ביום כתן שקוץ שומם שהיכו
הועמד בלס בהיכל: וחד הוה וכי קד שקוץ הוה ותו לא והכתיב
על כנף שקולים (משומם) ושקולים טובא משמע: תרי הוו
שהעמיד מכשה בהיכל: ונפל חד על חבריה וקטעה לידיה
והנקטע לא קשיב והייכו דכתיב שקוץ חק': אשכחו עילויה
בלס דכתיב הכי: (אושלת לשון שאלת כלים ולילכות והייכו
דכתיב קד כנף: זהו לשון רש"י בגמ') [אנת צבית לאחרובי
ביתיה וידך אשלימת ליה בלס לומר לקדירו אתה רלית
לקרוב ביתו של מקום שהטעית ישרא לחקריך אלי עשיתי בך נקמה
ושלמתי לך ידי. ל"א וידך אושלית לי לשון שאילת כלים כלו' ועלה
בידי:] ויהי בחדש השני וגו' משמע מהכי קראי דבכ' בחייר עיין
נעלה הענן פשו להו ט' בחייר דלעול' הוא קסר וכתיב (וילכו) רש"י
נגמ'

בעשרים בחדש נעלה הענן מעל משכן העדות]
וכתיב *ויסעו מהר ה' דרך שלשת ימים ואמ' ר'
חמא בר חנינא מלמד שסרו [אותו היום] מאחרי
ה' וכתיב *והאספסוף אשר בקרבו התאוו תאוה
וכתיב *עד חדש ימים דהיו להו כ"ב בסיון ופתי'
*ותסגר מרים מחוץ למחנה שבעת ימים דהוו
להו כ"ט בסיון וכתיב *שלח לך אנשים ותניא
בכ"ט בסיון שלח משה מרגלים וכתיב *וישובו
מתור הארץ מקץ ארבעים יום הני ארבעים נכי
חד הוי אמר אביי תמוז דההיא שתא מלויי מלויה
הכתיב *קרא עלי מועד לשבור בחורי וכתי' *ותשא
כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא
ואמר רבה [א"ר יוחנן] אותה הלילה ליל ט' באב
היה אמר הקב"ה אתם בכיתם בכיה של חנם

נוהגין
פ' כל
כתני
וע"ש
רמ"מ
שם יח
שם
שם יב
שם יג
שם
ועיין
נחידו'
הלכות
ליכה מ
נמדבר
יד

[ויסעו מהר ה' דרך] שלשת ימים וגו' יום אחד מג' ימים הללו לא
קשיב שלותו היה יום כ' לעליי' הענן הלכך כ"ג מחייר לבתי
גלרי להו ז' ימים מחייר וכשתקשוב קדם שלכ"ט יום שהיה להם
הגשר מכ"ג נחייר כלה קשבוקם בכ"ג בסיון וכתיב ותסגר מרים
שבעת ימים הרי כ"ט דסיון וגו ביום כשתלקו מרגלים ומיום שלוק
עד ט' בלב שקזרו הולרכת לקלוח מ' יום שתרו לת החרץ קד דסיון
דהוי מלא וכ"ט דתמוז דהוי קסר וט' בלב הרי ל"ט . ופריך הני
כלי קד הוו: קרא עלי מועד לשבור בחורי בקיטלא שקדם קסר
שבא לקר קדם מלא שבדיקן ג' ימים ר"ק והייבו יום רלשון השלמ'
לר"ק שלמעלה ממכו לעשותו מלא ובמלאו ג' ימים טובים בקודם

אני אקבע לכם בכיה לדורות. חרב הבית בראשונה
מנ"ל דכתי' *בחדש החמישי בשבעה לחדש היא שנת מ"נ כה
תשע עשרה שנה למלך נבוכדנאצר מלך בבל בא
נבוזראדן רב הטבחים גו' וישרוף את בית ה' (איני
והכתיב) [וכתיב] *ובחדש החמישי בעשור לחדש ירמיה נב
היא שנת תשע עשרה וגו' וישרוף את בית ה' ואת בית
המלך וחניא א"א לומר בו' שכבר נאמר בי' וא"א
לומר בי' שכבר נאמר בו' תא כיצד בו' בו נבנסו
הנכרים להיכל ואכלוושתו וקלקלו בו [ו'] ח' ותשיעי
(עד שפנה היום) סמוך לחשכת י' שנאמר *אוי סם ו
לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב לערב ערב
הציתו בו את האש ונשרף עם שקיעת החמה בי'
לחדש והיינו דא"ר יוחנן (בן זכאי) אלמלא הייתי
באותו הדור לא קבעתיו אלא בי' מפני שרובו של
היכל נשרף בו ורבנן (אמרי) אתחלתא דפורענותא
עדיף דבט' הוא דהויא ובשניה מנא לן דתניא
(ר' יוסי אומר) מגלגלין זכות ליום זכאי וחובה פ' לין
ליום חובה אמרו כשחרב הבית בראשונה אותו כיצד
היום ערב ט' באב היה ובמוצאי שבת היה ובמוצאי ונ"ב
שביעי היה ומשמרתו של יהויריב היתה והלוים רש"י
עומדים על דוכנם ואומרים שירה ומה שירה היו

מלא חק' בתקלתו וחקד בסופו וה"ק זמן עלי מועד לבכיה בקורי
בט' באב שמגלגלין קובה ליום קייב: מוצאי שביעית שכה
שמיטית: דוכן עשוי כעין לילטבח ועומד עליו הלוי לשורר:

תליס נד אומרים *וישב עליהם את אונם וברעתם יצמיתם ולא הספיקו לומר יצמיתם ה' אלהינו עד שבאו נכרים וכבשוה וכן בשניה נלכדה ביתר גמרא. נחרישה העיר נמי גמרא: הניא כשחרש טורנוסרופוס הרשע את (האולם) [ההיכל] נגורה גזרה על ר"ג ליהרג בא אוהו הגמון לבהמ"ד ואמר בעל החוטם מחבקש בעל החוטם מחבקש. שמע ר"ג אזל טשא מיניה אזל לגביה בצנעא אמר ליה אי מצילנא לך מייתית לי לעלמא דאתי א"ל אין [א"ל] אישתבע לי אישתבע ליה סליק לאיגרא נפל ומית. וגמירי דכי גזירי גזרת' ומית חד מינייהו מבטלין ליה לגזרתא יצאתה ב"ק ואמרה אוהו הגמון מזומן לחיי העה"ב:

עז תס ת"ר כשחרב הבית בראשונה נתקבצו כתות כתות של פרחי כהונה ומפתחות (והעורה) [ההיכל] בידיהם ועלו לגגו של היכל ואמרו לפניו רבש"ע הואיל ולא זכינו להיות גזברים נאמנים לפניך הרי

וישב עליהם את אונם פריך בערכין האי בזמזור של יוס ד' הוא שהוא של נקמות ומאי האי דקאמרי ליה ביוס רחמין ופריק התם לילית הוא דכפיל לפומיהו פי' לילית קיכה: בעל החוטם מה קוטס מיפה את הפרלוף כך הוא מיפה את דוכו כלומר קלין שבדורו מתבקש ליהרג ונרמז לאמר לו שלא יכירו בו לכבי המלך: טשא הקניא: אזל ההגמון לגבי ר"ג בלבע' (ורקא הכך מתרגמי' שלטון והגמון): ומית חד מינייהו מן היועלי' וסנורים שחירע להם בשביל שהרעו לגזור:

המפתחות מסורין לך וזרקום כלפי מעלה יצאתה
כמין פסת יד ולקחתם והם קפצו ונפלו לתוך האור
ועליהם קונן ישעיה *משא גיא חזיון מה לך איפה ישעי' כב
כי עלית כלך לגגות תשואות מלאה עיר הומיה
קריה עליזה וגו' ואף *הקב"ה מקרקר עליהם גילס'
כתרנגולים שנא' *כי יום מהומה ומבוסה ומבוכה גמרא לף
לה' אלהים בגיא חזיון מקרקר קיר ושוע אל ההר: כהקב"ה
אמר רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת כאמר
משמיה דרב כשם שמשנכנס אב ממעטין מקילקל
בשמחה כך משנכנס אדר (ממעטין באבל ו)מרבי' קיל
בשמחה. *אמר רב פפא הילכך האי בר ישראל עם
דאית ליה דינא בהדי נכרי באב לשתמיט מיניה עח
דריע מזליה דישראל באדר ליזיל בהדיה דבריא עם
מזליה דישראל *לתת לכם אחרית ותקוה אמר עם
רב יהודה בריה דרב שמואל בר שילת משמיה ע"ג
דרב אלו דקלים וכלי פשתן *כריח שדה אשר ירמי' כט
ברכו ה' א"ר יהודה ברי' דרב שמואל בר שילת לאמי' כו
משמיה דרב כריח שדה של תפוחים:

[גיא חזיון ירושלים שהכל מסתכלין עם:] מקרקר לשון יללה:
ושוע אל ההר (של ירושלים שגבוה מן ההרים) שנאמר
הר ציון שמם:
ליזיל בהדיה בערכאות שלהם: לתת לכם אחרית ותקוה
לשון דאמרי רב יהודה לעגל נקוט ותזיל: דקלי'
להתפרנס מהם: כלי פשתן ללובשן:

עט משנה אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים
כו טובים לישראל כט"ו באב וכי"ה שבהם בנות
ע"ב (ישראל) [ירושלי'] יוצאות בכלי לבן שאולי כדי שלא
מורה לביוש את [מי] שאין לו וכל הכלים טעונין טבילה
ח"ג פל"ו ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים ומה הן
עקידה אומרות בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר
בל"ל לך אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה *שקר
משלי לא החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל ואומ'
שם *תנו לה מפרי ידיה ויהללוה בשערים מעשיה.
שם"ט ג וכן הוא אומ' *צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה
בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת
לבו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו
זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו:
ל גמ' ר"ע אומ' כל העושה מלאכ' בט"ב אינו רואה סי'
ע"ב ברכה לעול' וחב"א כל העושה מלאכ' בט"ב ואינו

שאולין שכולן שוחלות זו מז' לפי' עשירות כדי שלא לביים את מי שאין
לו: טעונין טבילה כל לותן בגדים קודם לנישה לפי שאין
כל לקח נקיה בקברתה שמא כלה היתה וכדי שלא לביים כדות
הכריכו להטביל את כליהן: וחולות בכרמים (ל' מקולות) [כמו
לקול במקולות]: צאנה וראנה בנות ציון דמשמע שולחות וקולות:
במלך שלמה במלך שהשלום שלו: אמו כנסת ישראל: מתן
תורה שנתנו לוקות לקרוכות ני"ה: בנין בהמ"ק שנתקבל בי"ה
כלשיתא במ"ק:
אינו רואה סימן ברכה מלותה מלאכה:

מתאבל על ירושלי' אינו רואה בשמחת' [שנ' *שמחו את ירושלי' וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה מכאן אמרו כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על ירושלי' אינו רואה בשמחתה] תנ"ה כל האוכל בשר ושותה יין בט"ב עליו הכתוב אומר *ותהי עונותם על עצמותם:

ישעיה סו

ירמיה לב

[פיסקא אמ' רשב"ג לא היו י"ט לישראל כט"ו באב וכי"ה וכו']. בשלמא יה"כ יום סליחה ומחילה יום שנתנו בו לוחות אחרונות לישראל אלא ט"ו באב מאי היא אמר רב יהודה אמר שמואל יום שהותרו שבטים לבא זה בזה מאי

פ

סס

פ' י"ב וע"ב רמ"ק ובמ"ה

כל האוכל בשר ושותה יין בט"ב עליו הכתוב אומר ותהי עונותם על עצמותם בט"ב כלו' בסעודה המפסקת:

סס

שנתנו בו לוחות אחרונות עכי"ז בתמוז ירד משה מן ההר בתקלה ועבר הלוקות וביום י"ק טקן את העגל וביום י"ט עלה למרום לקבל לוקות לקרוכות וכשהלה סס שמוכים יום לרעבים עמד בתפלה לכתיב ואתנפל לפני ה' את לרעבים היום וגו' ולרעבים יום עמד (סס לקזור וללמוד תורה) כנרחבוכה קבוב מתבעה עבר בתמוז שכים עבר מתמוז להחיל סתח מליוה ושלשים לאב הרי שכים ולרעבים ותבעה ועבריס לחליל הרי לקד ומבעים ותבעה לתשרי הרי שמוכים ויה"פ ירד*: שהותרו שבטים לבא זה בזה לרקמוך לאר כל בת יורבת כקלה וגו' וכתיב לא תסוב כקלה גו' והתירוה בט"ו בלב:

עיין כרמ"י בגמרא בי' לאחרת

במדבר לו דרוש *זה הדבר אשר צוה ה' לבנו' צלפחד וגו'
דבר זה לא יהא נוהג אלא בדור זה בלבד (רבה
בר בר חנה א"ר יוחנן) [אמר רב יוסף אמר רב
נחמן] יום שהותר שבט בנימין לבא בקהל שנא'
טופטים כא *ואיש ישראל נשבע במצפה לאמר איש ממנו
לא יתן בתו לבנימין לאשה מאי דרוש [אמ' רב]
ממנו ולא מבנינו. (רב אידי בר אבין אמ' רב יוסף)
[רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן] יום שכלו בו
מתי מדבר דאמר מר עד שלא כלו מתי מדבר

זה הדבר אשר צוה ה' דבר זה על הסנת נקלה: לבא בקהל
שבשעה שבטי' מליתן בנותיהם לשבט בנימין אמרו שלנו בגבעה:
ממנו מעוט הוא: ולא מבנינו כלו' ממנו כתיב בקרא דהכי כשבעו
לים ממנו אל יתן להם אתו. אבל מבניהם לא כשבעו: שכלו בו
מתי מדבר דאמרי בירושלמי כל אותן מ' שנה שהיו ישראל במדבר
היה כרוז יולא לפני ארון ב' בלא ומכריז ואומר לאו הכל
לקבור והיה כל אחד מישראל יולא וקובר לו קבר שלא ימות
קודם שיקבור שערך היה כל אחד לן בקברו למ' היה הכרוז
יולא והכריז ואומר הגדלו הקיים מן המתים וכל מי שהיה בו
כפם קיים היה עומד ויולא ומי שהיה עתיד למות היה תולעה
יולא מטבורו וככנס לתוך פיו ומת והיו קוברים אותו וכן כל שנה
ושנה לסוף מ' שנה היה הכרוז יולא ומכריז יצאו הכל לקבור וכו'
ועמדו כולן קיים כיון שראו כך תמהו ואמר שלא טעינו בשבון
הקודם קברו ושכבו בקבריהן בלילות עד ליל ט"ו וכיון שראו
שכשלשה הלבנה בט"ו ולא כראית הלבנה עוד קשרה ולא

לא היה הדבור עם משה שנא' *ויהי כאשר תמו כל דברי ב
אנשי המלחמה למות מקרב העם וידבר ה' אלי
לאמר אלי היה הדבור. עולא אמר יום שבטל
בו הושע בן אלה פרדסאות שהושיב ירבעם בן
נבט על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל ואמר
*לאי זה שירצו יעלו. רב מתנא אמר יום שניתנו לא
בו הרוגי ביתר לקבורה (דאמר) [ואמ'] רב מתנא
יום שנתנו בו הרוגי ביתר לקבורה תקנו ביבנה
הטוב והמטיב הטוב שלא הסריחו והמטיב שניתנו
לקבורה. רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו יום שהיו
פוסקין בו מלכרות עצים למערכה. דתניא ר"א
הגדול אומר מט"ו באב ואילך הש"ש כחה של
חמה ולא היו כורתין עצים למערכה לפי שאינן
יבשים אמר רב מנשיא וקרו ליה יום חבר מגל

את ה' מהן ידעו שעשאן הקדש מכוון ושבטלה הגזרה וקנעו לותו
הדור לאותו יום ועשאוהו י"ט: לא היה הדבור עם משה
פה אל פה בקיבה אלא בקזיון לילה: [לאי זה שירצו יעלו
הושע בן אלה רשע הוה דכתיב ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי
ישראל והייכו דקאמר רק שביטל הפרדסאו' ואמר לאיזה שירצו
יעלו:] (הרוגי ביתר דלאק' קורבן היתה אותה גזיר' ומפרש לימי
בתלמוד שעשו כעין קומה סביב העיר ז' שכיס ועמדו המתים על מדש"י
החרץ עד ט"ו באב): מלכרות עצים למערכה שעד אותו יום
עליס יבשין ורחוין לשריפה ומכאן ואילך לא היו מבקעין שעשו
כקה אל קמה ליבשן קייסיכן מפני התולעת לפי שעת שים בו תולעת
פסול למערכה: וקרו ליה ליום ט"ו באב: יום חבר מגל כלו'

מכאן ואילך דמוסיף יוסיף ודלא מוסיף יאסף. תני רב יוסף מאי יאסף אמר רב יוסף תקבריה אמיה: פיסקא. שבהם בנות ישראל יוצאות וכו' ת"ר בת מלך שואלת מבת כ"ג בת כ"ג מבת סגן בת סגן מבת משוח מלחמ' בת משוח מלחמ' מבת כהן הדיוט ובל ישראל שואלין זה מזה כדי שלא לבייש את מי שאין לו: [פיסק'] כל הכלי' טעונין טבילה (א"ר זריקא) א"ר אלעז' אפי' מקופלין ומונחין בקופס': פיסק'. ובנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים. תנא מי שאין לו אשה נפנה לשם: [פיסקא] ומה הן אומרו' בחור וכו' ת"ר (ארבע משפחו' היו בא"י) יפיפיות שבהן אומרו' תנו עיניכ' ביופי שאין אשה אלא ליופי מיוחסות שבהן אומרות תנו עיניכם במשפחה שאין אשה אלא לבנים. (עשירות שבהן אומרות תנו עיניכם בבעלי

כתב הגרזן שפסקו מלכרות עוד עליס: מכאן ואילך (מכיסן ואילך עד ט"ו בתב לי בעי עסיק בלילות לבל) מט"ו בתב ואילך מתן דמוסיף לילות על הימים ועוסק בתורה מוסיף הקב"ה שכיס על שבותיו: ודלא מוסיף לעסוק בתורה בלילות: תקברו' אמיה כלו' ימות בלא עתו: סגן הממונה תחת כהן גדול לשמש תחתיו לס לירש בו פסול: משוח מלחמה הוא הכהן שמכריז ואומר מי האיש הירא ורך הלבב: אפילו מקופלים ומונחין בקופסא כלו' בתרגז לריכין טבילה שלא לביים את הטעמה: שאין אשה אלא לבנים (הנותן תשה שליכה הוגנת לו פוסל את זרעו) ולס נכון יהיו מיוחסין הכל קופלין

ממון בינוניות וענויות) [מכוערות] שבהם אומרות קחו מקחכם לש"ש ובלבד שתעטרונו בזהובים:
(א"ר חלבו) אמר עולא [ביראה] א"ר אלעזר עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים בגן עדן והוא יושב ביניהם וכל אחד ואחד מראה (עליו) באצבעו שנא' *ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו וגו':

פא ס"ם יניין נמפרשי' שהוא ע"פ הסוד ישניה כה

מגילה פרק ראשון מגילה נקראת

אמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא מנצפ"ך צופים אמרום וחסברא (צופים ולא משה) והכתיב *אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה ועוד האמר רב חסדא מ"ם וסמ"ך שבלוחות *בנס היו עומדין אין

א ב ע"נ ויקרא כו פ' הבוכה וע"ש בחידושי הלכות ובחידו' מגדות ובפרק כ"ג

עליהם בין זכריס בין נקבות: שתעטרונו בזהובים שלק' נשואין תתנו לה תבעיתין ומילתא בעלמא הוא לאמרן כלו' ובלבד שתתנו לו מלבושים נאים:
מנצפך כפל חותיות: צופים אמרום נביאי הדורות: בנס היו עומדין שהיתה קריקתן עוברת ממכי עבריהם הילכך שאר החותיות יש להם מקום דבק אבל אלו אין להם מקום דבק שהיו בחוץ אלמלא מ"ם סתומה היתה נלוקות.

מהוה הוה מידע הוא דלא הוו ידעי הי באמצע תיבה והי בסוף תיבה ואתו צופים ותקנו פתוחים באמצע תיבה סתומי' בסוף תיבה סוף סוף והכתיב אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש בהם דבר מעתה אלא שכחום וחזרו צופים ויסדום:

ב **וא"ר** ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא תרגום סס של תור' אונקלוס הגר אמרו מפי ר' (אלעזר) [אליעזר] ור' יהושע ושל נביאים יונתן בן עוזיאל אמרו מפי חגי וכריה ומלאכי ובאותה שעה נודעועה ארץ ישראל ת' פרסי על ת' פרסי ויצאתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגלה את סודי לבני אדם עמד יונתן בן עוזיאל על רגליו ואמ'אני הוא שגליתי את סתריך לבני אדם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקת בישראל ועור בקש לגלות תרגום של כתובים יצתה בת קול ואמרה לו דיוך מה טעמא משום דאית בה קץ משיח ותרגום של תורה אונקלוס הגר אמרו והאמר רב איקא בר

ולפסר הוה לתרולי הא דרב יוסף בסתומין וכי תימר דרב ירמיה בפתוקין והכי מוכח במסכ' שבת בפרק הבונה חלק פריק ליה מילתא דמיא לתרוייהו: מיהוו הוו וכו' ולורקא דסוגיא דתלמוד' להקשות לתרץ דבר שלימו עד דטרח ומעמיד' על נוריה. מפי רבי ע"כ:

שלא ירבו מחלוקת לפרש מקראות הסתומין: קץ המשיח

אבין אמר רב חננאל אמר רב מ"ד *ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא. ויקראו בספר תורת האלהים זו מקרא. מפורש זו תרגום. ושום שכל אלו הפסוקים. ויבינו במקרא אלו פסקי טעמים ואמרי לה אלו המסורות שכחום וחזרו ויסדום מאי שנא אדאורייתא דלא אודעוע' ומאי שנא אדנביאי' דאודעוע' דאוריית' מיפרשן מילי דנביאים איכא מילי דמסתמן ואיכא מילי דמיפרשן איכא מילי דמסתמן כגון *ביום ההוא וגדל המספד בירושלים כמספד הדדרימון בבקעת מגדון ואמר רב יוסף אלמלא תרגום דהאי קרא לא הוה ידענא מאי קאמ' מאי היא בעירנא ההיא יסגא מספדא בירושלים כמספד אחאב בן עמרי דקטיל יתיה הדדרימון בן טברימון ברמות גלעד וכמספד יאשי' בר אמון דקטל יתי' פרעה חגיר' בבקעת מגדו: *וראיתי אני דניאל לבדי את המראה והאנשים אשר היו עמי לא ראו את המראה אבל

נחמיה ח פ' לקוטין המודר וע"ש רש"י

וכריה יב ז"ק פ"ב וע"ש רש"י

ג

סס

נספר דניאל: ויקראו בספר תורת האלהים וגו' נספר עזרא כתיב: זו מקרא לשון עברי של קודש: הפסוקים היכן הם בפסקין: פסקי הטעמים הכניסות קרוין טעמים: אלמלא תרגומיה דהאי קרא וכו' מפני שלא מליכו בכל המקרא מספד להדדרימון בן טברימון בבקעת מגדו ויוכתן מתרגם בג' הספדות הדדרימון ברמות גלעד ובקעת מגדו ליחזיה כדמפרש בספר מלכים:

דניאל י

חרדה גדולה נפלה עליהם ויברחו בהחבא מאן
נינהו אנשים א"ר ירמיה ואי תימא רבי חייא בר
אבא זה חגי זכריה ומלאכי אינהו עדיפי מיניה ואוהו
עדיף מיניהו אינהו עדיפי מיניה דאינהו נביאי ואיהו
לאו נביא הוא ואיהו עדיף מיניהו דאיהו חזא ואינהו
לא חזו. ובי מאחר דלא חזו מ"ט איבעיתו אע"ג
דאינהו לא חזי מידי אבל מולייהו מיהא קא חזוי
אמר רבינא ש"מ האי מאן דמיבעית אע"ג דאיהו
לא חזי מידי מוליה חזי מאי תקנתיה לקרי ק"ש
ואי קאי במקום הטינופת לינשוף מדוכתיה ד' אמות
ואי (קאי ברוכתא מנוולתא) [לא] ליימא הכי עיזי
דבי טבחא שמיני מינאי:

ד תניא כהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל
במעמדן כולן מבטלין עבודתם ובאין לשמוע
מקרא מגלה מכאן סמכו של בית רבי שמבטלין
תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגלה וק"ו מעבודה
ומה עבודה שהיא חמורה מבטלין ת"ת לא כ"ש.
ועבודה עדיפא מ"ת והכתיב *ויהי בהיות יהושע

דאינהו נביאי שהרי נתנבאו לישראל בשליחות של הקב"ה והוא לא
נתנבא לישראל אלא בשליחות: מ"ט איבעיתו דכתיב
נקרא עליהם חרדה גדולה נפלה עליהם: מוליהו אר שים לבך
אדם למעלה: לינשוף ילגלג:
ישראל במעמדם עומדין על תמידי לגזר בשעת הקרבתן כלומר
בשעת תעניות תשמרו להקריב לי במועדו וכו'

ליידי
דקלמר
ליגיל
דנכתובי'
דהיימו
נס'דניאל
ליה כי'
הקן
קחזיב
יגוד
מעלת
דניאל
ויע"ש
בחלק
רש"י

יהושע ה
פרק היס
קורא
וע"ש
רש"י

בירחו וישא עיניו וירא והנה איש עומד לנגדו וחרבו שלופה בידו וילך יהושע אליו וגו' ויאמ' לא כי אני שר צבא ה' עתה באתי ויפול יהושע על פניו ארצה וישתחו והיכי עביד הכי והא"ר יהושע בן לוי אסור לו לאדם שיהן שלום לחבירו בלילה חיישינן שמא שד הוא שאני התם דקאמר ליה כי אני שר צבא ה' עתה באתי ודלמא משקרי ליה אמר אביי גמירי דלא מפקי שם שמים לבטלה. א"ל אמש בטלתם תמיד של בין הערבים ועכשיו בטלתם ת"ת א"ל על איזה מהם באת א"ל עתה באתי (על שבעתה באתו) מיד *וילן יהושע בלילה ההוא (בתוך העם וכתוב אחד אומר) *בתוך העמק. אמר ר' יוחנן *מלמד שלן בתוך עומקה של הלכה. (וגמירי שכל זמן שארון ושכינה שלא במקומן ישראל ע"ג

ערוכי' פ' הדר סנהד' פ' נגמר הדין

יהושע ח סס

סס

היכי עביד הכי שנאמר' לו דכתיב ויפול יהושע על פניו ארצה וישתחו: (חיישינן שמא שד הוא ואד הוקם לע"ז דכתיב ולא יזכרו עוד את זבחיהם לשעירים): אמר ליה אמש בטלתם וכו' לא לתפרם היכא דלא מתחזה שהזיבו לכו למדין תקלת דברי המלך שהתחיל בג' דברים לתם בטלתם וכו' כשהעריב היום היה לכם להקריב תמיד של בין הערבים ובטלתם לותו וכשתהיתם במלחמ העיר מכם שלין זמן מלחמה עשתקד ועכשיו שהוא לילה היה לכם לעסוק בתורה שהרי לילכם כלתמים בלילה: עתה באתי על שלא עכשיו: ה"ג מיד וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העמק לאו בלותו לילה כתיב אלא בלילה שלר על העי

אסורין בחשמיש המטה ואמר (ר') [רב] שמואל [בר
אוניא] גדול ת"ת יותר מהקרבת תמידין שנ' עתה
באתי לא קשיא הא דרבים הא דיחיד:

ד א"ר יהושע בן לוי נשים חייבות במקרא מגילה
שאף הן היו באותו הנס:

סס א"ר יהושע בן לוי חייב אדם לקרות המגילה בלילה
תליס כב ולשנותה ביום שנ' *אלהי אקרא יומם ולא
תענה ולילה ולא דומיה לי סבור מינה למיקרייה
בליליא ולמיתנא מתניתין דידה בימא א"ל רבי
ירמיה לדידי מפרשא ליה מיניה דר' חייא בר אבא
כגון דאמרי אינשי אעבור פרשתא דא ואתנייה
איתמר נמי א"ר חלבו אמ' עולא ביראה חייב אדם
תליס ל לקרות המגילה בלילה ולשנותה ביום שנ' *למען

וה"ק מיד (למד) [קזר] יהושע מדנריו וכשנא לילה לחרת במלור
עסקו בתורה: הא דרבים דהתם כל ישראל הוו:
שאף הן היו באותו הנס שחף על הכתוב גזר המן להשמיד
להרוג ולאבד מנער ועד זקן טף ונשים וגו':
ולשנותה ביום זכר לנס שהיו זועקין בימי לרתן יום ולילה: אקרא
במזמור למכלף על לילת השקר הוא שכתוב על אסתר
כדאמרי' נמס' יומא למה נמשלה אסתר כלילת כו': סבור מינה
נכי יכינה שמעו שמועה זו נלה"ק ולשנותה ביום היו סבורים להחי
ולשנותה לעון שוכה משכה הוא למיתכי מתכי' דידה משכיות של
מס' מגילה: אעבור פרשתא דא ואתנייה לסיים פרשה זו
ושנכה לותה פעם שכיה: ביראה למן ניכי:

יומרך כבוד ולא ידום ה' אלהי לעולם אודך:
א"ר יוחנן (נהירנא) כי הוינא טליא אמרינא מלתא ה
ושאילנא לסביא *ואישתכח מלתא כוותנא ה
חמת זו טבריא ולמה נקרא חמת על שם חמי טבריי ע"ג
[רקת זו צפורי ולמה נקר' שמה רקת משום דמידליא ו
כרקתא דנהרי כנרת זו גינוסר ולמה נקר' שמה כנרת
דמתיקי פירא כקלא דכינרי אמ' רבא מי איכא למ"ד
רקת לאו טבריא היא והא כי שכיב אינש הכא תתם
ספדי לי' הכי גדול הוא בששך ושם לו ברקת וכי
מסקי ארונא להתם ספדו לי' הכי אוהבי שרידים
ושבי רקת צאו וקבלו הרוגי עומק כי נח נפשי' דר'
זירא פתח עלי' ההוא ספרנא ארץ שנער וגו' אוי נא
לה אמרה רקת וגו' אלא אמר רבא חמת זו חמי
גדר רקת זו טבריי כנרת זו גינוסר ולמה נקרא שמה
רקת שאפי' ריקנין שבה מלאין מצות כרמון ר' ירמי'
אמר רקת שמה ולמה נקרא שמה טבריי שיושבת
בטבורה של א"י רבה אמר רקת שמה ולמה
נקרא שמה טבריא שטובה ראויתה] אמר ועירי
קטרון זו צפורי ולמה נקרא שמה צפורי שיושבת

יומרך כבוד ביום ולא ידום בלילה והלא קרא במזמור לדוממך ה'
כי לליתכי דרעי' בפסיקתא' במרדכי ואסתר והמן ואחשורוש וקריאת
המגילה שבא הוא שמפרסמין את הנס והכל מקלסין להקב"ה:
כי הוינא טליא כמהיתי תוכוך: ואתכפ כוותי גרסיכן:
[ששך בגל בקלוף ל"ת ב"ם:]

בראש ההר כצפור וקטרון צפורי היא והא קטרון
ספט' ו בחלקו של זבולן היה דכתיב *וזבולן לא הוריש את
יושבי קטרון וזבולן מתרעם על מדותיו הוה דכתיב
שם ה *וזבולן עם חרף נפשו למות מה טעם משום דנפחלי
על מרומי שדה. אמר זבולן לפני הקב"ה רבש"ע
לאחי נתת להם ארצות ולי נתת ימים ונהרות לאחי
נתת להם שדות וכרמים ולי נתת הרים וגבעות
דכרי' לג א"ל כולן צריכין לך על ידי חלוון שנ' *עמים הר
יקראו וגו' ושפוני טמוני חול וחנא רב יוסף שפוני
זו חלוון טמוני זו טרית חול זו זכוכית לבנה אמר
שם לפניו רבש"ע מי מודיעני על זאת א"ל *שם יזבחו
זבחי צדק סימן זה יהיה לך שכל הנוטל מטך בלא

לא הוריש את יושבי קטרון שבט לקלקו ועברו על מה שחמר
הקב"ה לח תחיה כל נשמה והכיחוס לגור ביניהם ולעלות להס
מס: על מדוחיו על מזלו שכמדד לו מן השמים מדה שלין קפן
נה: א"ל כולם צריכים לך כל לחיך יהיו לריכין לך: על ידי
חלזון קלזון עולה מן הים להרים ולובעין בדמו תכלת וכמכר
בדמים יקרים: עמים הר יקראו מכל השבטים יתקבלו להריך
לקנות שפוני טמוני קול: שפוני זו חלזון שהוח דגר קשוב ספון
קשוב בלשון בריותח: טמוני זו טרית מין דג שקורין טוניכח:
חול זו זכוכית לבנה זכוכית תקלת בריותה מן הקול כדחמרינן
בפ"ק דשבת וקול של זבולן קשיב מאחר קולות [ורקוי] לזכוכית
לבנה: מי מודיעני על זאת לתת לי דמים המולח חלזון
ושמח חלה יקקוס בלח דמים: אמר לו שם יזבחו זבחי צדק

רמים אינו מועיל בפרקמטיא שלו כלום ואי ס"ד קטרון זו צפורי אמאי הרעם על מרוחיו והא הוה ליה צפורי דעריפא טובא וכ"ת דלית בה ארץ זבת חלב ודבש והאר"ל לדידי חזי לי ארץ זבת חלב ורבש דצפורי והוי שיתסר מיל על שיתסר מיל וכי תימא דלא נפיש דידיה כראחוה והאמר רבה בר בר חנה [א"ר יוחנן] לדידי חזו לי ארץ זבת חלב ודבש דכל ארץ ישראל והוה כמבי כובי ועד אקרא דתולבנקי והויא עשרין ותרתי פרסי באורכ' ובפותיה שית (עשר) פרסי אפי' הכי שדות וכרמי' הוו עדיפי (להו) [ליה] דיקא נמי דבתיב *ונפתלי על מרומי שדה ש"מ. א"ר אבהו *עקרון תעקר זו קסרי בת ארם שושבת בין החולות והיא היתרה יתר תקוע לישראל בימי יוונים ובשגברו מלכי בית חשמונאי לכרוה והיו קורין אותה אחידת מגדל צור:

כתובות פי"ג וע"ז רפ"ק

שופטי' ה נפכיה ג

כמה שאסור גזל נעולה כך לא יטול ממך כלום שאם יטלו שוה פרוטה בלא דמים יתקלקל הלבע והקול ולא יועיל לכלו': זבת חלב ודבש העזים לוכלים תלכים והדבש כוטף מהם והחלב כוטף מן העזים וכעזה כמין נקל: שיתסר מיל ד' פרסאות: לדידי חזו לי זבת חלב ודבש דכל א"י נכל מקומות שהוא שם ואם נאת לגרסו כאקד הוי כמבי כובי עד לקרא דתולבנקי שם מקומות: אקרא מקום מענר הנהר ונלע"ז פורט"ו: עדיפי ליה קנינין היו עליו: יתר תקועה לרעה: אחידת מגדל צור כגיסת מגדל לוד:

ו א"ר יוסי בר חנינא מ"ד *והסירותי דמיו מפיו ו
סס בית כריא שלהן ושקוציו מבין שניו ו בית
זכריה ט גליא שלהן ונשאר גם הוא לאלהינו אלו בתי
גי' הגמ' כנסיות ובתי מדרשות שבארם *והיה כאלוף
במיל' ביהודה ועקרון כיבוסי אלו טרטסיאות וקרקסיאו'
סס שלהן שעתידין שרי יהוד' ללמד בהם תורה ברבים
א"ר יצחק לשם ו פמיאם עקרון [תעקר] ו קסרי
בת ארם שהיא היתה מטרפולין של מלכים א"ד
דמרבי בה מלכי וא"ד דמוקמי מינה מלכי: קסרי
וירושלים אם יאמר לך אדם שחרבו שתיהן אל
תאמין ישבו שתיהן אל תאמין חרבה קסרי וישבה
ירושלים (האמין) חרבה ירושלים וישבה קסרי
ירמ' כו האמין שנ' *אמלאה החריבה אי מלאה ו חרבה
יחזק' כה ו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא *ולאום מלאום
ישעי' כו יאמץ: וא"ר יצחק מ"ד *יוחן רשע בל למד צדק
בארץ נכוחות יעול ובל יראה גאות ה' אמר יצחק

והסירותי דמיו מפיו גבי לוט כתיב שהיה רוצה לחרס: גליא
במיא רבתי ע"ז הס לחרס: כיבוסי זו ירושלים
ויהי' חרס לחלמי יהודה ועקרון תהיה בית למוד לירושלים:
לשם עיר שכנצר נכי קן: פמיאם שמשם יולא ירקן ממערי
פמיים: מטרפולין לשון יוכי לחמ של מלכות מטרי חס פולין
לשון שררה: דמרבי בה מלכי מגדלים שם נכי מלכים:
אמלאה החרבה רישה דקרא יען לאמרה לור על ירושלים
החך וגו' לחלקה הקרבה עכשיו לתמלא נקורנבה: רשע

לפני הקב"ה רבש"ע יוחן עשו. א"ל רשע הוא. א"ל
בל למד צדק. א"ל בארץ נכוחות יעוֹל. א"ל א"כ
בל יראה גאות ה' וגו': וא"ר יצחק מ"ד *אל תחן תליס קמו
ה' מאויי רשע זממו אל תפק ירומו סלה. אמר
יעקב לפני הקב"ה רבש"ע אל תחן לעשו הרשע
תאות לבו. זממו אל תפק ירומו סלה זו *גרמומיא סס
של ארם שאלמלא הן יוצאין מחריבין את העולם ע"כ
כולו דא"ר חמא בר חנינא ש' מלכי קטי' תאגי
איכא בגרמומיא של ארמי ושם"ה מרוכני איכא
(בארמי) [בבבל] כל יומא נפקי הני לאפי הני והני
לאפי הני ומקטיל או חד מהני או חד מהני ומטרדי
לאוקמי מלכא אחריני וא"ר יצחק אם יאמר לך
ארם יגעתי ולא מצאתי אל תאמין מצאתי ולא יגעתי
אל תאמין יגעתי ומצאתי תאמין והני מילי ברברי
תורה אבל במשא ומתן סייעתא דשמיא היא ובד"ת
לא אמרן אלא לאיחרודי אבל לאוקמי גירסא סייעת'

זה עזו הרשע אמר יצחק להקב"ה יוחן [רשע זה] עזו א"ל
הקב"ה רשע הוא: א"ל יצחק: בל למד צדק כלו' אין אדם
יכול ללמד עליו לדק: א"ל הקב"ה: בארץ נכוחות יעול
זה ירושלים שיקריב כלו' עתיד להקריב ל"י: אמר יצחק
ל"כ בל יראה וגו': זממו אל תפק אל תוליכנו מכוניו
אמס כמין טבעת של נרזל שנותנין בקוטמה של כלקה
ונמצכת בו ומתוך קוהה ליכה משתמרת כי אם בו:
גרממיא שם מלכות ואף היא מלרס: מרוכני דוכסים:
יגעתי בתורה: לאוקמי גירסא שלא תשתכח ממנו: סייעתא

רשמיא היא וא"ר יצחק אם ראית רשע שהשעה
משחקת לו אל תתגרה בו שנ' *אל תתחר במרעים וגו'
אמר עולא איטליא של יון זה כרך גדול של ארם
וחויא ש' פרסה על ש' פרסה ויש בה שם"ה
שווקים כמנין ימות החמה וקטן שבכולם של מוכרי
עופות והויא י"ו מיל על י"ו מיל ומלך סועד בכל
יום באחד מהן והדר בו אע"פ שאינו נולד בו נוטל
פרס מבית המלך והגולה בו אע"פ שאינו דר בו
נוטל פרס מבית המלך וג' אלפים בו בני יש בו
וה' מאות חלונות מעלים עשן חוץ לחומה צדו אחת
ים וצדו אחת הרים וגבעות צדו אחת מחיצה של
ברזל וצדו אחת חלסית ומצודה:

ח *לקיים את אגרת הפורים הזאת השנית אמר (ר'
יהודה אמר שמואל) [רב שמואל בר יהודה]
בתחלה קבעוה בשושן ולבסוף קבעוה בכל העולם.
אמר (ר') [רב] שמואל בר (יצחק) [יהודה] שלחו

רשמיא הוא דים ציגע ולייכו מולח:
איטליא של יון כרך גדול בגבול עון מכזה שבשעה
שהכוכים לגס בהיכל ירד גבריאל ומעץ קחת בים
*וגדל עליו קלקה גדול' וגבב' לגס ליטלי' של יון מלי מלים
מתרגמינן מקגוות ליטליית: שווקים קולות: פרס מזון: חלונות
שמעלים מהן עשן חוץ לחומה שהן גבוהים מן הקומה ומן
מעשכין את הקומה והוו מבינות: חלסית מקום מנכים בקות:
ולבסוף קבעוה וכו' והוו הגכית שבלקה להם בגב' שכיח לקבוע

תלים לו
נדרים
פ"ק
וע"ש
רש"י
ליקו
נגמ'
כלן
מסתר ט
ס"ל
עלה
עליו
בדטין
גדול

אסתר לחכמים קבעוני לדורות שלחו לה קנאה את מעוררת עלינו בין האומות שלחה להם כבר כתובה אני על ספר דברי הימים למלכי מדי ופרס. רב ור' חנינא ור' יוחנן ורב חביבא מתני ובכוליה סדר. מועד כל בי האי זוגא חלופי ר' יוחנן ומעויל ר' יונתן שלחה להם אסתר לחכמים כתבוני *בספר שלחו לה *הלא כתבתי לך שלישי' במועצו' ודעת שלישים ולא רבעים עד שמצאו לה מקרא מן התורה שנ' *כתוב זאת זכרון בספר כתוב זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה זכרון מ"ש בנביאים בספר מ"ש במגילה. תניא ר' אליעזר אומר מגילת אסתר ברה"ק נאמרה שנא' *ויאמר המי בלבו ר' עקיבא אומר מגילת אסתר ברה"ק נאמרה שנאמ'

סנה פ' ו"ע וע"ש רמ"ק גי' הגמ' לדורות משלי כב כח ע"ש ט

עליהם קונה: קבעוני לדורות י"ד וט"ו ליום טוב ולקריאה להיות לי לשם: קנאה את מעוררת עלינו שילמדו האומות שלא שמחים להזכיר מפלתן: כבר כתובה אני ושם הם רואים מה שלירע להם ע"י ישראל: רב ורבי חנינא וכו' מתני הא לשמרי' לקמן שלקה להם וכו': ובכוליה סדר מועד מקום שנזכר שם זוג זה של ד' מכמים הללו: חלופי רבי יוחנן וכו' ש מקלקלין ר' יוקן ומכניסין ר' יוכתן: שלישים נג' מקומות ש לנו להזכי' מקיית עמלק בספר וחלה שמות ובמשנה תורה ובספר שמואל. והוו שלמר שלמה דבר שפלפתי לך לי לתה רשלי לרבעו: זאת מה שכתוב כאן ובמשנה תורה לכל מה שכתוב בתורה קורא כתיבה לקת: ויאמר המן בלבו מכל ידעי כותבי המגילה

לסמו נ *וחחו אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה (ר' יוסי
בן דורמסקית) [ר' מאיר] אומר מגילת אסתר ברה"ק
סס נאמרה שנא' *ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר
המלכה (ר' מאיר) [רבי יוסי בן דורמסקית] אומר
סס ע מגילת אסתר ברוח הקודש נאמרה שנא' *ובכוה
לא שלחו את ידם (אמר רב יהודה) אמר שמואל
אי הואי התם הוה אמרי להו מילתא דעדיפא
מדכולהו. שנ' קיימו וקבלו היהודים קיימו למעלה
מה שקבלו למטה. אמר רבא לכולהו איית להו
פירכא לבר (מדרב יהודה אמר שמואל) [מדשמואל]
דלית לי' פירכא [דר"א סברא הוא דלא הוה אינש
דחשיב למלכא כוותי' והאי כי קא מפיש טובא
ואמ' אדעתא דנפשי' קאמר] ובגמרא האריכו לפרש
פירכא כנגד כל ראיות של מעלה זולת דשמואל
דלית ליה פירכא אמר רבינא (ואי תימא רב נחמן
בר יצחק) היינו דאמרי אינשי טבא חדא פלפלא
חריפא ממליא צנא דקרי. רב יוסף אמר מהכא
סס *וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים ורב
סס נחמן בר יצחק אמ' מהכא *וזכרם לא יסוף מורעם.
נגמ' תניא ר' שמעון בן מנסיא אומר קהלת אינו מטמא
המלמדי' את הידים מפני שחכמתו של שלמה היא אמרו
נהסוך

שכך שמע בלבנו אלא ס"מ ברה"ק כגלה להם: ויודע הדבר למרדכי
מי גלה לו אלא ברה"ק כגלה אליו: ובבזה לא שלחו גו' מפני
יקעו מה עשו הרקוקי': לא יעברו מכאן ילעי אלא העתיד:

לו וכי זו בלבד אמרו והלא כבר נאמר *ויודבר שלשת מ"ק ד
אלפי' משל ואומ' *אל תוסף על דבריו פן יוכיחך ומצאי ל
וכי תימא מימר טובא אמ' דאי בעי איכתוב ודאובעי
לא איכתוב ת"ש אל תוסף על דבריו:
אמר רבא מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא סס
ירע בין ארור המן לברוך מרדכי רבה ור' ע"ב
זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי איבסום קם
רבה שחטיה לר' זירא למחר בעי רחמי ואחייה
לשנה א"ל ניתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי
הדדי א"ל לאו בכל שעתא ושעתא איתרחיש ניסא:
משנה אין בין ספרי' לתפילין ומזוזו' אלא שהספרי' ט
נכתבי' בכל לשון ותפילין ומזוזו' אין נכתבי' ח
אלא אשורית ר' שמעון בן גמליאל אומר אף בספרי' ע"ב
לא התירו שיכתבו אלא בלשון יוונית: גמ' *אמ' ט
רב יהודה אף כשהתירו רבותינו יונית לא התירו
אלא בס"ת ומשום מעשה דתלמי המלך מאי היא

והלא כבר נאמ' וכו' [וקהלת כבר נאמרה] וכיון דלא כתב לה
כלן למדת שמה שכתב רה"ק היה: דאי בעי איכתיב וכו' ולעולם
מה שכתב מזלות בעלמ' כיצהו ולא מפי הקב"ה: ת"ש אל תוסף
על דבריו מדקאסר להוסיף עליהן ש"מ גרה"ק כאמרו:
לאבסומי להתכר ניין: ואיבסום נתכרו:
[ספרים תורה כניאים וכתוביס: אשוריות לה"ק: אף בספרי'
לא התירו להם לגזון לאחר קוץ מלה"ק: אלא
יוניות ונגמ' מפרש טעמא]: תלמי המלך מלך מלכים היה:

דתניא מעשה בחלמי המלך שכנס ע"ב זקנים
והושיב' בע"ב בתים ולא גילה להם על מה כנסם
ונכנס אצל כל אחד ואחד ואמר להם כתבו לי
תורת משה רבכם נתן הקב"ה עצה בלב כל אחד
ואחד והסכימה דעתם לדעת אחד וכתבו לו. *אלהי
בס ברא בראשית *אעשה אדם בצלם ובדמו'. *ויכל
בס ג ביום הששי. וישבות ביום השביעי. *זכר ונקבה
בס ה בראו. *הבה ארדה ואבלה שם שפתם. *ותצחק
בס יא שרה בקרוביה לאמ'. *כי באפם הרגו שור וברצונם
בס מט עקרו אבוס. *ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם
דמות ד על נושא בני אדם *ומושב בני ישראל אשר ישב
בס יב

אלהים ברא בראשית לת השמים שלש יאמר ברחשית בס
הוא וכ' רשויות הן החקד ברא לת השכי: אעשה אדם
שמכאן [פקרו החומריס] ג' רשויות הן דכתיב כעשה: ויכל
ביום הששי שלש יאמר ל"ב עשה מלאכה ביום השבת דהי
כתיב ויכל אלהים ביום השביעי והוא לא יקבל עליו מדרש
קכמי' שדרשו בו מה היה העולם קסר מכוקה בלת שבת
בלת מכוקה וזהו גמרו: זכר ונקבה בראו ולא כתבו ברחם
דמשמע ג' גופים ברא כל אחד ואחד זכר ונקבה ג' פרלופי'
לכך כתבו ברחו שכך כשרא אדם בג' פרלופים: בקרוביה
שלש יאמר על אברה' לא הקפיד דכתיב בים ויפול אברה'
על פניו ויצחק ויאמר בלבו ועל שרה הקפיד לכך כתבו בקרוביה
לומר לאברהם לצק בלבו והיא אמרה בקרוביה: על נושא
בני אדם דמשמע כמי גמל שלש יאמר וכי לא היה לו למשה
רבכם סום או גמל: הרגו שור שלש יאמרו רבקנים הי

במצרי' ובשאר ארצו' שלשי' שנה וארבע מאות שנה.
*וישלח את ואטוטי בני ישראל *ואל ואטוטי בני ישראל לא שלח ידו **לא חמד אחד מהם נשאתי. *אשר חלק ה' אלהיך אותם להאיר לכל העמים

סם כד
סם
סם ע"ב
במדבר טז

תנותיכ' שהרי לבניהם העיד עליהם שהרגו לים לכך כתבו דברי' ד
עור שלא היו קצובים לפניה' שלא כבהמות ולא הקפיד על
הבהמות: ובשאר ארצות שלא יאמר אקר כתוב בתורה שהרי
קהת מיורדי מצרים היה וכשחתה מוכה שבותיו של קהת
ושבותיו של עמרם ושבותיו של משה כולן לאין מגיעין לד'
מאות שנה וכ"ש שהרבה משבות הבנים מובלעין בתוך שבות
האבות שלא שמנה הכתוב מיום שנגזרה גזרת גלות מצרים
בין הבתרי' ומשם עד שגולד יקוק שלשים שנה ומשגולד יקוק
עד שילאו ישראל ממצרי' ד' מאות שנה לא מהם ס' ליקוק
וק"ל שנה שהיו ליעקב כשבא למצרי' כשאמרו ר"י וכן היתה
גזרה כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ולא כאמר במצרי'
שלא בארץ לא להם וכשגולד יקוק היה גר לבניהם בארץ
פלשתי' ומאז עד שילאו ממצרים כמלא יקוק ונביו שהם
מזרעו של אברה' גרים ושלשי' של קודם לכן לא כמנו מגזירה
דבא זרעך כתיב: ואטוטי לשון תשיבות לשל כערי לשון קטנות
ויאמר גרועי' שבהם שלחו להקניל פני מלכם: ואל ואטוטי
בני ישראל בלותה פרשה עלמה ולפי שקרלוס תקלה זלטוטי
קזרו וכתבוס בשמם הרלשון ולא כתבו ושל שלילי
בני ישראל: לא חמד אחד מהם שלא יאמר שמור לא לקח
שלל מפץ שאר לקח: להאיר לכל העמי' שאם לא יכתבו

דנ"ג ג תחת כל השמים *וילך ויעבוד אלהים אחרים
אשר לא צויתי לעובדם וכתבו לו במקום
וי"ק י"ג *הארנבת את צעירת הרגלים ולא כתבו לו את
הארנבת מפני שאשתו של תלמי המלך ארנבת
שמה כדי שלא יאמר שחקו בי יהודאי ובתבו שם
אשתי בתורה. פיסקא. ר' שמעון בן גמליאל אומ'
וכו' א"ר אבהו א"ר יוחנן הלכה כרשב"ג (שמותר
לכתוב בלשון יוונית): וא"ר אבהו א"ר יוחנן מאי
ד"א' ט טעמיה דרשב"ג דכתיב *יפת אלהים ליפת וישכן
באהלי שם דבריו של יפת יהיו באהלי שם (א"ת)
[ואימא] גומר ומגוג (נמי) אלא א"ר חייא בר אבא
(א"ר יוחנן) היינו טעמיה דרשב"ג אמר קרא יפת
אלהים ליפת מיפיותו של יפת יהיה באהלי שם.
ו *ויהי בימי אחשורוש א"ר לוי ואיתימא ר' (יוחנן)
ע"נ [יונתן] דבר זה מסורת בידינו הוא מאבותינו מאנשי
כנסת הגדולה שכל מקום שנא' ויהי אינו אלא
מ"ת ז צער *ויהי בימי אחשורוש הוה המן *ויהי בימי
רות ז שפוט השופטים הוה רעב *ויהי כי החל האדם
ד"א' ו לרוב על פני האדמה וגו' (ויראו בני האלהי' את

להלן יאמרו נכי כך מותרין לעבוד ע"ז ומדרשו שהקליקן
נדברי כדי לטורדן מן העולם: אשר לא צויתי לעובדם
שאם לך כתבו לעובדם משמע אחר לך לויתי שיהיו ויאמר
ל"כ אלהות הם שהרי על כרחו כתבו: צעירת הרגלים
לפי שילדה קטנים וקטני' מרגלים: מיפיותו של יפת לשון יון

בנות האדם הוה מבול) [וירא ה' כי רבה רעת
האדם] *ויהי בנסעם מקדם גו' הבה נבנה לנו עיר ילק"ש יפ
*ויהי בימי אמרפל מלך שנער גו' עשו מלחמה שם יד
*ויהי בהיו' יהושע וגו' והנה איש עומד לנגדו וחרבו יהושע ה
שלופה בידו *ויהי ה' את יהושע וימעלו בני ישראל שם ו
מעל. *ויהי איש אחד מן הרמתים *כי את חנה ש"מ פ
אהב וה' סגר רחמה *ויהי כי זקן שמואל ולא שם
הלכו בניו בדרכיו *ויהי דוד לכל דרכיו משכיל שם ח
שם יח
ה' עמו. ויהי שאול עוין את דוד. *ויהי כי ישב ש"ב ו
המלך בביתו. רק אתה לא תבנה הבית והכתיב
*ויהי ביום השמיני ותנא אותו היום שמחה גדולה ויקרא ט
היתה לפני הקב"ה כיום שנבראו בו שמי' וארץ
כתיב הבא ויהי ביום השמיני וכתיב התם *ויהי נדבי' פ
ערב ויהי בקר יום אחד הא שכיב נדב ואביהוא
והכתיב *ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה מלכי' פ ו
לצאת בני ישראל והכתיב *ויהי כאשר ראה יעקב נדבי' כט
את רחל בת לבן אחי אמו והכתיב *ויהי ערב ויהי שם פ
בקר יום אחד והאיכא שני והאיכא שלישי
והאיכא ויהי טובא אלא א"ר אשי ויהי איכא הכי
ואיכא הכי כל ויהי בימי ודאי לשון צער הוא
והוו ה' ויהי בימי אחשורוש ויהי בימי שפוט
השופטים ויהי בימי אמרפל *ויהי בימי אחז. ישעיה ז

פ"ק לשון יפה מצל כל נכי יפת: ויהי דוד לכל דרכיו
משכיל וגו' וכתיב התם ויהי בשול עוין את דוד נשכיל

ירמיה ל *ויהי בימי יהויקים. אמר רבי לוי (ואיתימא יונתן) דבר זה מסורת הוא בידינו מאבותינו אמ
פר' קמץ ואמציה אחי הוו מאי קמ"ל כי הא דאמר ר
דכוטה שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל כלה שהיא צנוע
וג"ם בבית חמיה ווכה ויוצאין ממנה מלכים ונביאים
רש"ל מנא לן מחמר דכתיב *ויראה יהודה ויחשבה לזו
גרש' לח כי כסתה פניה משום דכסתה פניה ויחשבה לזו
אלא (א"ר אלעזר) משום שכסת' פניה בבית חמ
[ולא הוה ידע לה] לפיכך יצאו ממנה מלכי
ונביאים מלכים מדוד ונביאים מאמוץ דא"ר
מסורת בידינו מאבותינו אמוץ ואמציה אחי
ישעיה ל וכתיב *חזון ישעיהו בן אמוץ אשר חזה (וכל
דקרו בנביא שם אביו קיימא לן דאביו היה נב
כמוהו) ר' יונתן פתח לה פתחא להאי פרשת
סס יד מהכא *וקמתי עליהם נאם ה' צבאות והכרתי לב
שם ושאר ונין ונכד נאם ה' שם זה הכתב ושא
זה הלשון ונין זה מלכות ונכד זה ושתי ר' שמוא

הלקחו: אמוץ ואמציה אחין הניו של ישעיה ואחליה
יהודה: מלמד שכסתה פניה בבית חמיה לכך לא הכי
עכשיו שהוף בנית לא רצה פניה שיהא מכירה: פתח פתח
להאי פרשתא מהכא כשהיה רוצה לדרוש בהגדת פיר
היה מתחיל לדרוש בפקרא הזה: וקמתי עליהם בפורענ
בגל כתיב: שם זה הכתב ונין להס כתב אלא מלומה לקר
ונין לשון ממשלה הוא וכן יכון שמו יפעל ויגדל וכן לח

בר נחמני פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא
*תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת וגומר תחת ישעי' נה
הנעצוץ זה המן הרשע שעשה עצמו ע"ז דכתיב
*ובכל הנעצוצים ובכל הנהלולים יעלה ברוש שם ו
זה מרדכי הצדיק שנקרא ראש לבשמים שנאמ'
*ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ומתרגמינן שמות ל
מרי רכיא ותחת הסרפד זו ושתי הרשעה בת בנו של
ר"נ הרשע ששרף *בית מרפידו של אלהינו דכתי' גי' הגמ'
ביה *רפידתו והב יעלה הדם זו אסתר הצדקת ר"פ
שנקראת הדסה שנא' *ויהי אומן את הדסה (חיא ב"ה ג
אסתר בת דודו וכתיב *והוא עומד בין ההדסי') אסתר ב
והיה לה' לשם אלו ימי פורים לאות עולם לא וכרי' ס
יכרת זה מקרא מגילה ר' יהושע (בר חנינא) [בן נגמ'
לוי] פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא *והיה להי' ולי' לה'
כאשר שש ה' עליכם להטיב אתכם וגו' כן ישיש לשם זו
להרע אתכם ומי חדי קב"ה במפלתן של רשעי' מקו' וכו'
וכתיב *בצאת לפני החלוץ ואומרים הודו לה' דברי' כח
כי לעולם חסדו ואמר רבי יוחנן מפני מה לא ד"ה ג כ
נאמר כי טוב בהודאה זו לפי שאין הקב"ה שמח סנה' פ"ד
במפלתן של רשעים: וא"ר (שמואל בר נחמני וע"ש
א"ר יונתן) [יוחנן] מ"ד *ולא קרב זה אל זה כל שמות יד

בלשם כיצד יקד וכן לקריתו יהיה מכון: בצאת לפני החלוץ
ביהושפט כתיב נדה"י כשילך להלחם עם העמוני' [והמואבים]
כשנאמר עליו: (הודו לה') כי טוב משמע טוב לכו שנקלס לפניו

הלילה באותו שעה בקשו מלאכי השרת לומר
שירה לפני הקב"ה אמר להם מעשה ידי טובעי
בים ואתם אומרים שירה לפני א"ר (יוסי ברבי
חנינא) [אלעזר] הוא אינו שש אבל אחרי' משיש
דיקא נמי דכתיב וישיש ולא כתיב וישוש ש"מ רבי
אבא בר כהנא פתח לה פתחא להאי פרשת' מהכא
קהלת ב *כי לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת וגומר כי
לאדם שטוב זה מרדכי ולחוטא נתן ענין לאסוף
ולכנוס זה המן לתת לטוב לפני אלהים זה מרדכי
לסמר ח [ואסתר] דכתיב ביה *ותשם אסתר את מרדכי על
בית המן. (ר' אבא) [רבה] בר עופרן פתח לה פתחא
ירמיה מח להאי פרשתא מהכא *ושמתי כסאי בעילם והאבדתי
משם מלך ושרים נאום ה' מלך זו ושתי שרים
זה המן ועשרת בניו. רב דימי בר יצחק פתח
יא לה פתחא להאי פרשתא מהכא *כי עבדים אנחנו
עזרא ט ובעבדותינו לא עזבנו אלהינו ויט אלינו חסד לפני
מלכי פרס ויחי לנו חסד בימי מרדכי.
ר' חנינא בר פפא פתח לה פתחא להאי פרשתא
תלים סו מהכא *הרכבת אנוש לראשינו באנו באש ובמי

על זאת: אחרים משיש שכשנתקיימו כליה בימי המן היו
לויבים שמקיש להם: ושמחי כסאי בעילם שזמן הגירה היה
בעילם המדינה דכתיב בספר דניאל ואני בשושן הבירה אשר
בעילם המדינה: כי עבדים אנחנו ובעבדותינו לא עזבנו
אלהינו פסוק זה בספר עזרא וסיפיה דקרא ויט עלינו חסד

ותוציאנו לרויה באנו באש בימי נ"נ הרשע ובמים בימי פרעה ותוציאנו לרויה בימי המן. ר' יוחנן פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא *וכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו אימתי ראו כל אפסי וגו' וה בימי מרדכי ואסתר. ריש לקיש פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכי *ארי נוהם ודוב שוקק מושל רשע על עם דל. ארי נוהם וה נ"נ הרשע דכתיב ביה *עלה [אריה] מסבכו. ודוב שוקק וה אחשורוש דכתי' ביה במלכו' פרס *וארו חיוא אחרי תנינא דמיא לדוב ותני רב יוסף אלו פרסיים שאוכלין ושותין כדוב ומסורבלין בשר כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב מושל רשע וה המן על עם דל אלו ישראל שהם דלים מן המצות. ר' (אלעור) [אליעזר] פתח לה פתחא להאי פרשתא מהכא *בעצלתי' ימך המקרה בשביל עצלות שהיה בהם בישראל שלא עסקו בתורה (בימי המן) נעשה שונאו של מקום מך ואין מך אלא עני שנא' *ואם מך הוא מערכך ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמ' *המקרה במים עליותיו רב נחמן בר יצחק פתח לה פתחא להאי

מגלי כח
ירמיה ד
דניאל ז
קהלת י
ויקרא כו
תלים קד

לפני מלכי פרס וגו': באנו באש בימי נ"נ שהפילנו בתוך כבשן האש: אימתי וראו כל אפסי ארץ את ישועת אלהינו בימי מרדכי ואסתר שהדבר הזה נגלה לכל האומות שהלכו הגדו' לכל העולם: ומסורבלין מלובשין בבגד: נעשה שונאו של הקב"ה מך כמי שלא יוכל להוציע:

תלי' קכד פרשתא מהכא *שיר המעלות לדוד לולי ה' שהיה
לנו וגו' בקום עלינו אדם אדם ולא מלך רבא פתח
ומצלי גלה פתחא להאי פרשתא מהכא *ברבות צדיקים
ישמח העם ובמשול רשע יאנח עם ברבות צדיקים
לקמן ז זה מרדכי ואסתר ישמח העם כרכתיב (*ומרדכי
יצא מלפני המלך וכתיב ליהודים היתה אורה
ושמחה וששון ויקר) [והעיר שושן צהלה ושמחת]
ובמשול רשע יאנח עם זה המן וכן הוא אומר
שם ג *והמלך והמן ישבו לשתות והעיר שושן נבוכה. רב
דגריס ד מתנה אמר מהכא *כי מי גוי גדול אשר לו אלהים
קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו: רב אשי
שם אמר מהכא *או הנסה אלהים לבא וגו':
ו ויהי בימי אחשורוש. אמר רב ו והי נתקיים מה
שם שכתוב בתורה *והתמכרתם שם לאויביכם
דגריס כח לעבדים ולשפחות ואין קונה ושמואל אמר *לא
ויקרא כו מאסתים ולא געלתים לכלותם לא מאסתים בימי
נגמ' לי' ווונים ולא געלתים בימי *אספסיינוס קיסר לכלותם
כ"ל בימי המן. להפר בריתי אתם בימי ארמיים. כי
אני ה' אלהיהם לימות גוג ומגוג. במתניתא תנא
לא מאסתים בימי כשדים שהעמדתי להם דניאל

אדם ולא מלך זה המן: רב מתנה אמר מהכא פתח ליה
פתקא מהכא כו':
מה שכתוב בתורה ואין קונה גזר המן שלא יהא לדם רשות
לקנות מהם לעבד: ושמואל פתר פתקא מהכא לא מאסתים

חנניה מישאל ועוריה ולא נעלתים ביומי *המן נגמ' הנ'
שהעמדתי להם מרדכי ואסתר לכלותם ביומי וונים נהיפך
שהעמדתי להם שמעון הצדיק ומתתיה בן יוחנן כהן וע"ש
גדול וחשמונאי ובניו. להפר בריתי ארמם ביומי
ארמיים שהעמדתי להם של בית רבי וחכמי דורות
כי אני ה' אלהיהם לעתיד לבא דאין כל אומה
ולשון שולטת בהם. ר' לוי (פתח לה פתחא להאי
פרשתא)[אמ']מהכא*ואם לא תורישו את יושבי הארץ. במדבר לג
ר' חייא (בר אבא א"ר יוחנן)[אמ'] מהכא *והי כאשר סס
דמיתי לעשו' להם אעשה לכם. ויהי בימי אחשורוש.
א"ר (לוי) אחיו של ראש וכן גילו של ראש אחיו של
ראש אחיו של נבוכדנאצר שנקרא ראש שנא' *אנת דניאל ב
הוא רישא די דהבא וכן גילו של ראש נבוכדנאצר
הרג והוא בקש להרוג. נ"נ החריב והוא בקש עזרא ד
להחריב וכן הוא אומר *ובמלכו' אחשורוש בתחלת
מלכותו כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלים
ושמואל אמר שהושחרו פניהם של ישראל בימיו
בשולי קדרה. ר' (חנינא) [יוחנן] אמר שכל הזוכרן
אומר את לראשו ר' (יוחנן) [חנינא] אמר שהכל

וגו': ואם לא תורישו גו' אף אלו כעכבו על שאול על
עמלק ואלו לא כעזה להם כם במעט כלו: אחיו של ראש כלו'
לומה לו: בן גילו בן מזלו שניהם *מזל אחד להם: בקש להחריב גי' רס"י
יסוד שיסד זרובבל בבה"מ בימי כורש לפני אחשורוש כמו שאמור בגמ' דשת
בספר עזרא: כתבו שטנה כודמ"כט בלע"ז שנמצא לשטן להם
אלא ינכוהו: את לוי:

לעמר ט נעשין בימיו רשים שנא' *וישם המלך אחשורוש
מס על הארץ: הוא אחשורוש הוא ברשעי מתחלתו
לעמי' לו ועד סופו. *הוא עשו אבי אדום הוא ברשעו מתחלתו
ד"ה נ ועד סופו *הוא המלך אחז הוא ברשעו מתחלתו
כח ועד סופו וכן *הוא דתן ואבירם וכן לענין צדיקים
כמדבר כו *אברם הוא אברהם הוא בצדקתו מתחלתו ועד
ד"ה ל ל סופו *הוא משה ואהרן הן בצדקתן מזחלתן ועד
שמות ו סופן. *ודוד הוא הקטן הוא (בצדקתו) [בקטנותו]
שמואל ל י מתחלתו ועד סופו וכשם שבקטנותו הקטין את עצמו
אצל מי שגדול ממנו (בחכמה כדי ללמוד ממנו
תורה) [בתורה] כך במלכותו הקטין את עצמו אצל
מי שגדול ממנו בחכמה (כדי ללמוד ממנו תורה).
כ"ל המולך אמ' (רבא) [רב] שמלך מעצמו אמרילה לשבח
מדכתי' ואמרי לה לגנאי. לשבח דלא הוה איניש דחשיב
כמולך ולא למלכא כוותיה. לגנאי דלא חזי למלכותא ויהב
כתוב מלך ממונא יתירא וקם. מהודו ועד כוש רב ושמואל
ל' ענבר דמתחלת חד אמר הודו בתחלת העולם וכוש בסוף העולם
סיקלי וחד אמר הודו וכוש גבי הדדי קיימי כשם שמלך
ויסי בימי משמע על הודו וכוש כך מלך בכל העולם כולו כיוצא
ל' ענבר בדבר אתה אומר *כי הוא רודה בכל עבר הנהר
מלכים מתפסח ועד עזה רב ושמואל חד אמ' הפסח בסוף
ל ה העולם ועזה בסוף העולם וחד אמר הפסח ועזה

אברם הוא אברהם פסוק הוא בדברי הימים: שמלך מעצמו
ולא היה מזרע המלוכה: כי הוא רודה בשלמה כתיב:

בהדי הדדי קיימי אלא כשם שמלך על תפסח
ועזה כך מלך בכל העולם כולו. שבע ועשרים
ומאה מדינה אמר רב חסדא בתחלה מלך על שבע
ולבסוף מלך על עשרים ולבסוף מלך על מאה:
אלא מעתה דכתיב *ושני חיי עמרם שבע ושלשים שמות ו
ומאתים שנה מאי דרשת ביה שאני הבא דקרא
יתירה הוא מכדי כתיב מהודו ועד כוש שבע ועשרים
ומאה ל"ל ש"מ לדרשה: ת"ר שלשה מלכים הם
שמלכו בכפה אחאב בן עמרי ונבוכדנאצר ואחשורוש.
אחאב בן עמרי דכתיב ביה *ויבדיהו לאליהו *חי מלכים א
ה' אלהיך אם יש גוי וממלכה אשר לא שלח אדני שם
שם לבקשך ואמרו אין והשביע את הגוי ואת הממלכה
ונו' ואי לאו דהוה מליך עליהו היכי מצי לאשבועינהו.
ונבוכדנאצר דכתיב ביה *והיה הגוי והממלכה ירמיה כז
אשר לא יעבדו אתו את נבוכדנאצר מלך בבל.
אחשורוש הא דאמרן. *והו ליכא והא איכא שלמה עס ע"ג
שלמה לא סליק מלכותיה. הא ניחא למ"ד מלך פ' מי
והדיוט אלא למ"ד מלך והדיוט ומלך מאי איכא שלחו
למימר שאני שלמה דמילתא אחריתי הוה ביה רס"ק
שמלך על העליונים ועל התחתונים שנאמ' *וישב ד"ה ל כס

כשם שמלך על תפסח ועל עזה וכו' וה"ק קרא נכל עבר הנהר
כאן מתפסק ועד עזה: מלכו בכפה תקת כל כפת הרקיע:
הא דאמרן מהודו ועד כוש: לא סליק מלכותיה לא השלים
מלכותו שטרדו לשמלאי כלשמריון נמס' גיטין נפ' מי שלחו:
על העליונים על (השדים) [השרים]:

שלמה על כסא ה' וגו'] והאיכא סנחריב דכתיב
מלכי'נ יח *מי בכל אלהי הארצות אשר הצילו את ארצם מידי
הא הויא ירושלים דלא כביש ליה והא איכא דריוש
דניאל ו דכתיב *דריוש מלכא כתב (שלח) לכל עממיא גו'
שלמכון יסגא הויא שבע דלא מלך עליהו דכתיב
עס *שפר קרם דריוש והקם על מלכותא לאחשדרפניא
ד"ה ב לו מאה ועשרין. והא איכא כורש דכתיב ביה *כה
אמר כורש מלך פרס כל ממלכות הארץ נתן לי
ה' וגו' התם אשתבוחי הוא דקא משתבח בנפשיה:
יא *בימים ההם כשבת המלך וכתיב בחריה בשנת
עס שלש למלכו אמר רבא מאי כשבת לאחר
מסתר ס שנתיישבה דעתו אמר בלשאצר מנה וטעה אנא
ירמיה כט מנינא ולא טעינא מאי היא דכתיב *כה אמר ה'
כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם
דניאל ט גו' וכתיב *למלאות לחרבות ירושלים שבעים שנה
חשיב מ"ה שנין דנבוכדנאצר וכ"ג דאויל מרודך
ותרתי דידיה הוו שבעים אפיק מאני דבי מקדשא

כשבת המלך מצמצ בתקלת מלכותו והדר כתיב בשבת שלש
למלכו: שנתיישבה דעתו שמתקלה היה דואג שילמו
ישראל מתקת ידו כשישלמו ע' שנה לגלות בבל ועכשיו כתיישבה
דעתו: מאי היא קושטיה דבלשאצר וטעותיה: לפי מלאת
לבבל כסנור שהוא למלכות בבל מיום שנטלה בבל מלכות והוו
כ"ב שנטל מלכו' מחסר חדון מלך לחשור: חשיב בלשאצר מ"ה
דב"ב וכ"ג לאויל מרודך: ותרתי דידיה לחשכחן דבלשאצר תלת

ואחשתרש בהון ומנא לן דנ"נ מ"ה מלך דאמר מר
גלו בשבעה גלו בשמונה גלו בי"ח גלו בי"ט (ובי ד'
גליות גלו והא ב' גליות גלו אלא) גלו בשבעה לכבוש
יהויקים גלות יהויכין שהיא שנת ח' לנ"נ גלו בי"ח
לכבוש יהויקים גלות צדקיהו שהיא שנת י"ט למלכו'
נ"נ דאמר מר שנה ראשונה כיבש נינוה שנה שניה
כיבש יהויקים מלך יהודה וכתיב *ויהי בשלשים ירמי' כב
ושבע שנה לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר

אבל מלך לכתיב בספר דניאל בזכות שלם למלכות בלשאצר המלך
חזון כראה אלי וגו': גלו בשבעה גלו בשמנה קד גלות הוא
וקראי הוא דקא דרים כתיב בגלות יהויכין בזכות שמונה למלכות
כ"נ בסוף ספר מלכים ובספר ירמיה בסופו העם אשר הגלה
נבוזראדן בזכות שבע אלף ת"ת ק' למלכות כ"נ ושבע לכיבוש
יהויקים שכבשו תקתיו בזכה שניה למלכותו כדאמרי' לקמן ולא
הגלה אותו ויהי לו עבד שלש שנים: י"ח וי"ט כתיבי בגלות
לדקיהו בסוף ספר ירמיה דהייבו קרנות ירושלים דהוי י"ח שנה
אקר גלות יהויכין כדכתיב ויהי בעשתי עשרה שנה למלך לדקיהו
ומאי י"ק וי"ט י"ק לכבוש יהויקים שהיה י"ט למלכות כ"נ:
דאמר מר שנה ראשונה למלכותו כיבש כיבוה שהית' רחם
למלכות אשור שהי' מולך בניבוה: שניה עלה וכבש יהויקים
קראי קא דרים בס"ע כתיב בראש ספר דניאל בזכות שלם למלכות
יהויקים מלך יהודה בא נבוכדנאצר מלך בבל לירושלים ויתן ה'
בידו את יהויקים וגו' ואי אפשר לומר כן שהוא לא מלך אלא
בזכות ד' ליהויקי' שכאמר בספר ירמיה הדבר אשר היה אל ירמיה

חדש בעשרים וחמשה לחדש נשא אויל מרודך
מלך בבל בשנת מלכותו את ראש יהויכין מלך
יהודה חמני ותלתין ושבע הרי מ"ה שנין דנ"נ וכ"ג
דאויל מרודך גמרא ותרתי דידיה דבלשאצר הא
שבעים (כיון דחוא דמלו שבעין ולא איפרוק) אמר
תו לא איפרקי אפיק ואייתי מאני דבי מקדשא
ואשתמש בהון והיינו דקאמר ליי דניאל לבלשאצר
דניאל ה *ועל מארי שמיא התרוממת ולמאניה די ביתיה
שם היתיו קדמך ואנתיב *ביה בלוליא קטול בלשאצר

נשמה הרביעית ליהויקים היא השנה שמונה לנבוכדנאצר מלך
בבל אלא מה ת"ל בשנת שלש ליהויקים בשנת שלש למרדו שלאחר
שכבשו עברו בשמונה ג' שנים ומרד בו לכתוב ויהי לו יהויקים
עבד ג' שנים ושב וימרוד בו ולמלך כאן שעמד במרדו ג' שנים
הרי ו' שנים לכבושו ופעם זו בשמר בידו והרגו ונתקיים בו קבורת
חמור יקבר סקוב והשלך וגו' והמליך יהויכין בנו תחתיו ועל לבבל
לאחזו לו יועליו החג מרך בך ואתה המלכת את בנו מתלת אחר
מכלבא בישא גורית טבא לא כפיק חזר עליו לתשובת השנה והגלהו
והמליך את לדקיהו דודו תחתיו וכן כתוב בספר מלכים בסופו
כמלך גלות יהויכין בשנת ז' לכבוש אביו הרי הכתוב קורא אותה
שנה ק' למלכותו של כ"ב בסוף ספר מלכים למדנו שבשנה שניה
למלכותו כבשו: נשא אויל מרודך מלך בבל בשנת מלכותו
למדנו שמלך אויל מרודך בשנת ל"ז (למלכות) [לגלות] יהויכין
וכבר מלך כ"ב לפני מלכות יהויכין ק' שנים ק' ול"ז הרי ק"ה וכ"ג
דאויל מרודך ותרתי דידיי דנבוכדנאצר: אפיק מאני דבית מקדשא

מלכא כשדאה וכתיב *ודריוש מראה קביל מלכותא דניאל ו
כבר שנין שיתין ותרתין אמור איהו מנה וטעה אנא
מנינא ולא טעינא מי כתיב למלכות בבל (לפי
מלאת) לבבל כתיב מאי לבבל לגלות בבל (שהוא
יהויכין סוף סוף) כמה בצירן תמני חשיב ועייל
חמני תילופייהו חדא דבלשאצר (ותרתי) [וחמש]
דדריוש (ותלתא) [ו]כורש ותרתי דידי' הא שבעין
ביון דהוא דמלו שבעין ולא איפרוק אמר מדלא
איפרוק השתא ודאי לא מיפרקי אפיק ואייתי מנא
דבי מקדשא ואשתמש בהון אתא שטן ורקד ביניהם
והרג את ושתי והא שפיר חשיב איהו נמי מיטעה
טעה דהוה ליה למימני מחרבות ירושלים סוף סוף

גמרא ג': אמר לקשורים: איהו בלשצר מכה וטעה לכך
קתני כך וכו': לגלות בבל תחלת גולה שהגלה (לותם להוה
גלות) [לת] וכניה: כמה בצירן משבעין משכת שתים לנבוכדנצר:
חמני' לותן ד' שכיס שמלך כ"ב לפני הגלותו לת יכניה מלך
יהודה שלח היה לו לנבוכדנצר למכותן ומכלס: חשב לקשורים
(משמת) [משכיס ל]נבוכדנצר עד שכת שלם שלו: ועייל הך חמניא
חילופייהו חדא דבלשאצר שהרי נשכת שתים שלו שלמו ע' לפי
מנייכו ושוב *מלך שנה שלישית: וה' דדריוש המדי וכורש הפרסי ג' פגמ'
כדכתיב ודריוס מדאה קביל מלכותא ולקמיו מלך כורש הרשעון מכה
שנתן רשות לבני הגולה לעלו' שכת' כה לשוב כורש מלך פרס וגו'
וקס"ד השתא שמלכו בין שניהם ה' שכיס לע"ג דליתי' בקרי': ותרתי
דידוה לקשורים כבר עברו עליו ד' שכיס: מחרבות ירושלים

כמה בצירן חד סרי איהו כמה מלך ארביסר ובארביסר דיליה איבעי ליה לאיבנויי מקדשא אלמה כתיב *באדין בטילת עבידת בית אלהא דירושלם (והוה בטלה עד שנת תרתין למלכות דריוש מלך פרס). אמר רבא שנים מקוטעות הוו.

יגורלא ד

גלות לדקיהו שכשרפה העיר והחיל כתיב לקרנות ירושלים נעי למימרי דכתיב נספר לכיחל למלחות לקרנות ירושלי' ע' שכה: חד סרי שכך עמד הבית לקר גלות יכניה: איהו כמה מלך ארביסר דכתיב נשנת שתים עשרה שכה למלך לקשורוש הפיל פור הוא הגורל ובחדר לשכה הגזית' כעשה הכס הרי י"ג דהח למלכי לה"ע מתשרי מכיכן וכתקדמה השכה בתשרי וכתיב נשכה החקרת לקיים לגרת הפורים הזאת השנית הרי י"ד: באדין לא נימי כורש בטילת עבודת בית לאלהיהו שלוה כורש לבבו' וקזר בו על ידי לרי יהודה וכיומין כמו שכתוב נספר עזרח עד שכת תרתין למלכות דריוש השכי שמלך לקר לקשורוש ונקרח לו ג' שמות דריוש כורש ולרתקשסתח: שנים מקוטעות היו לותן שכיס שמכיכו למעלה ים בהן שכגלעו מעל לקרון בעל רחבון כגון לדריוש המדי וכורש הפרסי דמכיכן להו ה' שכיס ולח תמלח בהן חלח ד' דכתי' בשכת לקת לדריוש בן לקשורוש מזרע מדי (ולח זהו לקשורוש המלך שזה קדמו שכיס הרבה מזרע מדי וגו') ותניח נס"ע בהדיח לח מליכו שכה למדי בכתובים חלח זו בלבד ולכורש

גי' רש"י מליכו ג' שכיס נסם' דכיחל בשכת שלש למלכו' *פרס ותניח נס"ע

נגמ' כורש כורש מלך ג' שכיס מוקוטעו' הרי שכה יתירה וגם בשכו' כ"כ וחויל מרוך כגלע' שכה וכנגדן כשתה' הכנין ג' שכיס של דריוש הלקרון:

*תנ"ה עוד שנה אחרת (וש) לבבל ועמד דריוש יב
והשלימה אמר רבא ואף דניאל בהדוא מנינא מנה
וטעה דכתיב *בשנת אחת למלכו אני דניאל בינותי דניאל ט
בספרים מספר השנים אשר היה דבר ה' אל ירמיה וע"ש בפירש"י
הנביא למלאות לחרבות ירושלים שבעים שנה
מדקאמר אני בינותי בספרים מכלל דאיהו נמי טעה
מ"מ קשו קראי אהדדי כתיב *לפי מלאת לבבל שבעי' ירמי' כט
שנה וכתיב *לחרבות ירושלים [אמר רבא] לפקודה דניאל ט
בעלמא והיינו דכתיב (*ובשנת אחת לכורש מלך ד"ה ב לו
פרס *לכלות דבר ה' מפי ירמיה וכתיב כה אמר עם

תנ"ה דבשבוע כ"ג וחויל מרודך בבלעה שנה: עוד שנה אחת
לבבל וכו' (ריש דבריתא) הכי לישנא בס"ע ביה בלילית קטיל
בלשאצר וגו' ודריוש מדאה קביל מלכות' וגו' הרי ע' שנים משמלך
כ"ב ע' שנה מסר לקת משכנם יהויקים ועוד שנה לקת למלאת
לבבל ע' שנה משפט' על ישראל ועמד דריוש והשלימ' [ו]לקריו
בשנה הראשית מלך כורש בבבל ובפקדו ישראל פקידה בעלמא קלת
יעוה שלמ' מי בכם מכל עמו יהי אלהיו עמו ויעל למדבו מבריית'
זו (כשמלך דריוש) [כשמת בלשאצר] לא היה לבנות יהויקי' אלא
ע' שנה ולבקבו מליבו למעלה שבעי' מ"ה דבבוכדנאצר
וכ"ג דאויל מרודך וב' של בלשאצר שבעי' ז"מ שנים מקוטעו' הין:
בינותי בספרים לשון ספירה וחשבון: כתיב לפי מלאות לבבל
ע' שנה לפקוד עליכם בספר ירמיה ובספר דניאל כתיב למלאו'
לחרבות ירושלים ע' שנה מספר (הימים) השנים אשר היה דבר
ה' אל ירמיה הנביא: לפקידה בעלמא דאמר הלוי לפי מלאת

ד"ה ב ג כורש מלך פרס גו' וכתיב) *כה אמר [כורש] מלך
פרס [כל ממלכות הארץ נתן לי ה' אלהי השמים
והוא פקד עלי לבנות לו בית בירושלים] (וכתיב מי
בכם מכל עמו ה' אלהיו עמו ויעל) דרש רב נחמן
ישעי' מה בר (יצחק) [רב חסדא] מאי דכתיב *כה אמר ה'
למשיחו לכורש וכי כורש משיח הוא אלא אמר
הקב"ה למשיח קובל אני אליך על כורש אני אמרתי
גי' הגמ' הוא יבנה *עירי ויקבץ גליותי והוא אמר *מי בכם
ניתי מכל עמו ה' אלהיו עמו ויעל. כתיב חיל פרס ומדי
ד"ה ב ג ה הפרתמים וכתיב למלכי מדי ופרס אמר (רב חסדא)
[רבא] אחנויי אחנו בהדי הדדי או מנויכו מלכי מינן
אפרכי ואי מינן מלכי מנויכו אפרכי:

יב **בהראותו** את עושר כבוד מלכותו ואת יקר וגו'
עס אמר רבי יוסי בר' חנינא מלמד שלבש

לנגל ע' דהא לפקוד לתכס כתיב וכן היה שנפקדו שכה תקת
לכורש שהיה שכת ע"ח לכנות יהויקי' שפשטה יד בגל על ישראל:
משיח הוא כלו' כמשק בשמן המשקה: קובל אני אליך וכו'
וה"ק כה אמר ה' למשיקו על כורש לכי קובל לליך לשר הקוקתי
ניתיכו וגו' הוא יבנה עירי [תרי] קרתי כתיבי דסמיכי לתדדי
ונקוט טעם המקרא מוכיח על דרשה זו שאין לך טעם זרקא
במקרא שאין סגול בת לתריו וכאן ניקוד למשיקו בזרקא ולכורש
ניקוד במתריך להפריש ולכתק מעט למשיקו: מי בכם וגו' והוא
עלמו לא כשתלל בדבר: חיל פרס ומדי הפרתמי' שמך פרתמי'
לגל מדי ופרס וכתיב למלכי מדי ופרס כאן שמך מלכו' לגל מדי:

בגדי כהונה (ונחעטף ועמד) כתי' הבא את יקר תפארת
גדולתו וכתיב התם *לכבוד ולתפארת: וימים רבים שמות כח
שמונים ומאת יום וכתיב ובמלאת הימים האלה
גו' רב ושמואל חד אמר מלך פקח היה וחד אמר
טפש היה למ"ד פקח היה שפיר עביד דקריב רחיקי
ברישא דבני מאתיה (מיכף בייפי ליה) כל אימת
דבעי להו מקרב להו ומ"ד טפש היה בני מאתיה
איבעי ברישא לקרובי דאי מרדו הנך קיימי הני
והוו בהדיה. שאלו תלמידיו את רשב"י מפני מה
נתחייבו שונאיהם של ישראל שבאותו הדור כליה
אמר להם אמרו לי אתם אמרו לו מפני שנהנו
מסעודתו של אותו רשע אמר להם אם כן של
שושן יהרגו של כל העולם כולו לא יהרגו אמרו לו
אמור לנו אחה אמר להם מפני שהשתחוו לצלם
אמרו לו וכי משוא פנים יש בדבר אמר להם הם
לא עשו אלא לפנים אף הקב"ה לא עשה אלא
לפנים והיינו דכתיב *כי לא ענה מלבו ויגה בני מיכה ג
איש. בחצר גינת ביתן המלך רב ושמואל חד אמר
הראוי לחצר לחצר הראוי לגינה לגינה הראוי לביתן
לביתן וחד אמר הושיבן בחצר ולא החזיקתן בגינה

בגדי כהונה שהיו נילו נגדי כהן גדול שהניחן (כ"כ) מירושלי':
פקח היה שהקדים מעשה הרקוקי' למעשה בני עירו:
שהשתחוו לצלם נימי כ"כ: משוא פנים יש בדבר היכך
זכו לכך: הם עשו לפנים מירקה:

ולא החויקתן עד שהכניסם לביתן והחויקתן. במתני' חנא הושיבן בחצר ופתח להם שני פתחים אחד לגינה ואחד לביתן. חור כרפס וחכלת מאי חור רב ושמואל *חד אמר חורי חורי *וח"א מילת לבנה הציע להם. כרפס א"ר יוסי בר חנינא כרים של פסים. מטות והב וכסף חניא א"ר יהודה הראוי לכסף לכסף הראוי לזהב לזהב א"ל ר' נחמיה א"כ קנאה אתה מטיל בסעודה אלא הן של כסף ורגליהם של והב. רצפת בהט וששׁ מאי בהט א"ר (יוסי בר חנינא) [אסי] אבנים שמתחוטטות עד בעליהן (וי"א אבנים המתחוטטות לעינים במקומן) ובה"א *כי אבני נזר מתנוססות על אדמתו. ודרי וסוחרת רב אמר דארי דארי ושמואל אמר אבן טובה יש בברכי הים ודרה שמת והניחה (להם)

גי' גמ' רב לשמ' ושמואל לשמ'

וכגי' ס

חורי חורי מלאכת המלעות היתה עשויה נקבים נקבים: מילת לבנה קור לטון קיור: הראוי לכסף וכו' מטות זהב וכסף קל דרים בר הראוי לזהב לזהב והגרוע לכסף: שמתחוטטות על בעליהן רלפה עשה להם נלבנים קטוטות כלו' שלא נח לידי חלס חלא ע"י טורח שמקטטים ומקזרים בינלה' לקריהן עד שמולחין לותן בדמים יקרים: וכה"א שהמקרא מצבץ לבנים יקרות ולומר שע"י כסיוכות הרבה נלות: כי אבני נזר מתנוססות על אדמתו הכתוב מדבר בישראל לעתיד לבא שיהו יקרים וקשובין בין האומות כאבני נזר המתכוססות: דרי דרי שורות שורות סביב סוקרת לטון שקור שקור:

בסעודה והאירה להם כצהרים (לכל בעלי סעודה) דבי רבי ישמעאל תנא שקרא דרור לכל בעלי סחורה: והשקות בכלי זהב וכלים מכלי' שונים משוני' יג מבעי ליה אמר (רבה) [רבא] יצתה בת קול ואמרה להם ראשונים כלו מפני כלים ואתם שונים ושותים בהם. ויין מלכות רב. אמ' (רבא) [רב] מלמד שכאו"א השקהו יין שהוא גדול ממנו בשנים. והשתיה כדת אמר רב (ענן) [חנן] משום ר' מאיר כדת של תורה מה דת של תורה אכילה מרובה משתייה אף סעודתו של אותו רשע אכילה מרובה משתייה. אין אונס אמר (רבא) [ר' אלעזר] מלמד שכאו"א השקהו יין של מדינתו. כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש [אמר רבא] לעשות כרצון מרדכי והמן מרדכי דכתיב איש יהודי היה. המן דכתיב איש צר ואויב. גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים

כצהרים והאי סוכרת לגון סיהרא: שקרא דרור לעשה בקת רוח לכל בני מלכותו להעניר מהם מכס הסוכרי':

ראשונים כלו מפני כלים נלמלר וקבורתו: (שהשקהו יין שגדול ממנו שהיין היה גדול מן העותה נשנים שהיה יין הרבה: רב גדול:) כדת של תורה לכילת מזנק מרובה משתייתו. פר ושלשה עשרונים סולת לאכילת מזנק וכסך קלי ההין יין: יין מדינתו יין שרגיל בו ולא יכירהו ולא ישתהו חלא לפי רלונו: כרצון מרדכי והמן הם היו

בית המלכות בית הנשים מיבעי ליה אמר (רבי
אבא בר כהנא) [רבא] מלמד ששניהם לדבר
סוטה עבירה נתכוונו היינו דאמרי אינשי איהו בי קרי
פ"ק ואיתתיה *בי בוצינו. ביום השביעי כטוב לב המלך
סה ביין אטו עד יום השביעי לא טב לביה ביין אמ'
ע"ב רבא יום ז' שבת היה שישראל אוכלין ושותין
מתחילין בדברי תורה ובדברי תושבחו' אבל עכו"ם
שאוכלין ושותין אין מתחילין אלא בדברי תפלות
וכן בסעודתו של אותו רשע הללו אומרי' מדיו'
נאות והללו אומרים פרסיות נאות אמר להם
אחשורוש כלי שאני משתמש בו אינו לא מדיי
ולא פרסי אלא כשדיי רצונכם לראותה אמרו לו'
אין ובלבד שתהא ערומה שבמדה שאדם מודד
בה מודדין לו מלמד שהיתה ושתי הרשעה מביאה
את בנות ישראל ומפשיטן ערומות והיתה עושה
בהן מלאכה בשבת (לפיכך נגזר עליה שתשחט
בשבת ערומה) והיינו דכתיב זכר את ושתי ואת
אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה כאשר עשתה
כן נגזר עליה. ותמאן המלכה ושתי מכדי פריצתא
הואי דאמ' מר שניהם לדבר עבירה נתכוונו אמאי

גי' רש"י ב' ערים *המזרתים נמצתה: איהו בי קרי קרי ללועות
בגמ' ערי גדולות: בוצינו קטנות כלו' בקותו מין עלמו זה כוסף וזו
המצקים כוסמת הוא קומר להרחות יפיה וגם הוא לכך כתכווכה שיהו
מסתכלין ביופיה: פריצתא הויא פרולה היתה (כדלקמן'

לא אתאי א"ר יוסי בר חנינא מלמד שפרחה בה צרעת במתני' תנא בא גבריאל ועשה לה זנב.
ויקצוף המלך מאד *וחמתו בערה בו מאי שלחה ליה דדלקה ביה חמתיה ואזלא אמר רבא שלחה ליה אהורייריה דאבא אבא לקבל אלפא חמרא שתי ולא רוי והאי גברא אשתטי ליה מחמרא מיד וחמתו בערה בו:

ויאמר המלך לחכמים יודעי העתים מאן חכמי רבנן יודעי העתים שיודעים לעבר שנים ולקבוע חדשים. כדת מה לעשות אמ' להו דיינוה ניהלה אמרי היכי נעביד נימא דלקטלה למחר מפכח ליה חמרא ורכיר לה ובעי לה מינן. נימא ליה לשבקה השתא לימא לא איכפת להו בזילותא דילה ומלכותיה (אלא מוטב ניסלק נפשין) אמרו לו מיום שחרב בהמ"ק וגלינו מארצנו ניטלה עצה ממנו ואין אנו יודעין לדון דיני נפשות אלא זיל לגבי עמון ומואב דיתבי אדוכתייהו כחמרא דיתיב על דורדיה (ולא פג טעמיה) וטעמא אמרן ליה דכתיב *שאנן מואב מנעוריו ושוקט הוא אל

גי' הגמ' למאי דלקה בו כולי האי

ירמי' מח

שניהם לדבר עבירה כתכווכו): אהורייריה שומר הסוסים: לקבל אלפא כך העיד המקרא עליו בספר דניאל: מפכח ליה חמרא יפיג ממנו ייכו: על דורדיה על שמריו: וטעמא אמרו ליה ויפה למרו ליה דולמי כן הוא שמתוך שלמס שלו תכמתו מיושבת עליו: שנא' שאנן מואב מנעוריו

שמריו ולא הורק מכלי אל כלי ובגולה לא הלך
על כן עמד טעמו בו וריחו לא נמר מיד והקרוב
אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש מרס מרסנא
ממוכן א"ר לוי פסוק זה כולו על שם קרבנו' נאמ'
כרשנא אמרו מלאה"ש לפני הקב"ה רבש"ע כלום
ני' הגמ' הקריבו לפניך אוה"ע *פרי' בני שנה כדרך שהקריבו
כלים ישראל. שתר כלום הקריבו לפניך שתי תורים
(ובני יונה). אדמתא כלום בנו לפניך מזבח של
זמות כ אדמה כדכתיב *מזבח אדמה תעשה לי. תרשיש
כלום שימשו לפניך בבגדי כהונה דכתיב בהו
שם כח *תרשיש ושהם וישפה. מרס כלום מרסו לפניך
בדם. מרסנא כלום מרסו לפניך במנחו'. ממוכן
כלום הכינו לפניך שולחן של לחם הפנים
מיד ויאמר ממוכן תנא ממוכן זה המן ולמה
נקרא שמו ממוכן שמוכן לפורענות אמר ר'
(אבא בר) כהנא מכאן שהריוט קופץ בראש.

וגו' סיפ' דקרא על כן עמד טעמו בו וריחו לא כמר: פסוק זה
על שם קרבנות נאמר והקרוב אליו לשון הקרבת קרבן מה"ת
הזכירו לפני הקב"ה את הקרבנות שהיו ישראל מקריבין לפניו
לעשות להם נקמה נוסתי ותבא לאסתר ותמלוך תקתיה: שתר
לשון שתי תורים: מרס שמרסו בדם שלא יקרוש (כלי זיה') [ושוב
לא יהא] ריחו לזריק': מרסו לפניך במנחות לבוללן עם השמן.
ממרס לשון מגיס: מוכן לפורענות עומד להיות תלוי: מכאן
שההדיוט קופץ בראש שהרי מכה לותו הכתוב לנסוף תלמ

להיות כל איש שורר בביתו אמר רבא אלמלא אגרות ראשונות לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט אמרי מאי האי דשדר לן להיות כל איש שורר בביתו פשיטא דאפילו קרחה בביתיה פרדשכא ליהוי. ויפקד המלך פקידי' (אמר רב נחמן) אמר רבא מ"ד *כל ערום יעשה מגלי יג בדעת וכסיל יפרוש אולת כל ערום יעשה בדעת ה דוד מלך ישראל דכתי' ביה *ויאמרו לו עבדיו מלכים יבקשו לאדוני המלך נערה בתולה וכל מאן דהוה ליה ברתא אייתה נהליה. וכסיל יפרוש אולת זה אחשורוש דכתיב ביה ויפקד המלך פקידי' דמאן דהוה ליה ברתא אטמרה מיניה:

איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי וגו' טו [איש ימיני] מה (נפשך) [קאמר] אי ליחוסיה סס קא אתא ליחסי' וליויל עד בנימין בר יעקב מאי שנא

גרוע היה מכולן וקפץ ברחם. אלמלא אגרות ראשונות שהוזקו בהן שוטה בעיבי הלומות: לא נשתייר משונאי ישראל שריד ופליט שהיו ממהרין להרגם כדבר המלך בלגרות האחרונות ולא היו ממתינין ליום המוגד: דאמרי מאי האי דשדר לן למרו הלומות מה זה שולח לנו שיהא לכל שורר בביתו פשיטא שלא הגרדן בביתו מר הוא: פרדשכא פקיד וכגיד: נערה בתולה לא בקש אלא לחת לפיכך כל לחם הרחה לשלוחיו לת בתו לולי תיטב בעיניהם ולחשורוש ה' כסיל לזה לקבץ לת כולם הכל יודעין שלא ישא אלא לחת ולת כולם יבעול מלן דהוה לי' ברתא לטמרה:

הני תלתא ותו לא. תנא בולן על שמו נקראו בן יאיר בן שהאיר עיניה של ישראל בתפלתו בן שמעי בן ששמע אל תפלתו בן קיש (שנקש) [שהקיש] על דלתי רחמים ופתחו לו. קרי ליה יהודי אלמא מיהודה קאתי וקרי ליה ימיני אלמא מבנימין קאתי

כנמ' הגי' מרכב"ח מרכ"ל מכיו

אמר רב נחמן מרדכי מוכתר בנימוסו היה *רבה בר רב הונא ורבה בר בר חנה משמיה דר' יהושע בן לוי אמרו אביו מבנימין ואמו מיהודה ורבנן אמרי משפחו' מתגרות זו בזו משפחת יהודה אומרת אנא גרמי דמתיליד מרדכי דלא קטליה דוד לשמעי בן גרא ומשפחת בנימין אומרת מיני קאתי רבא אמר כנסת ישראל חיא דקאמרה לחך גיסא ולחך גיסא ראו מה עשה לי יהודה

יג ומה שלם לי ימיני. מה עשה לי יהודה *דלא קטליה דוד לשמעי בן גרא שאלמלא לא היה שמעי בן גרא וקטליה דוד לא הוה מתילד מרדכי דמקני ביה המן (וגרם ליה צער לישראל) ומה שלם לי ימיני דלא קטליה שאול לאגג

מוכתר בנימוסו היה בשמות כתיב בימוס שם בלשון יוכי כעדי לע גרסי' וה"ג אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יהושע בן לוי וכו' (ולית דגרסי כעדי רבנ"ח שהוא מוכתר לפי שם בנימוסו שהיו קורין בר בר משוס יקרות כעדי כמו בהדי כמו הוי רבה עדע לאמרה הדע לאמרה ולימו מפי מורי): דלא קטליה רבנ"ח דוד לשמעי שהיה קרוב מיתה: לאידך גיסא לנעקה ולע קמי

שאלמלא לא היה אגג וקטליה שאול לא הוה מתיליד
המן (רמקני ביה מרדכי) וגרם ליה צערא לישראל.
ור' יוחנן אמר לעולם מבנימין קאתי ואמאי קרי
ליה יהודי על שם שכפר בע"ז שכל הכופר בע"ז
נקרא יהודי שנא' *איתי גוברין יהודאין די מנית דכיתל ג
יתהון וגומר כדרבי שמעון בן פזי דאמר ר' שמעון
בן פזי (נ"א ר"ש בן פזי כי הוה פתח בדברי הימי'
אמר. וכן יראה מפרש"י שאינו גורס כדר"ש וכו')
רבי הוה פתח אבא פזי בדברי הימים אמר כל
דבריך אחר הם ואנו יודעין לדורשן *ואשתו היהודיה ד"ה פ"ד
ולדה את ירד אביגדור ואת חבר אבי שוכו ואת
יקותיאל אבי זנוח ואלה בני בתיה בת פרעה אשר
לקח מרד (וכי יהודיה שמה והלא בתיה שמה)
ולמה נקרא שמה יהודיה על שכפרה בע"ז דכתי'
*ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור וא"ר יוחנן שמות ב

לנגד עיני יהודי ועיני ימיכי גרמו לי בעבר הזה: איתי גוברין לשכותר
יהודאין וגו' וסיפיה דקרא לית בלחך לך פלגין: כל דבריך ל"ל
אחה הן כנגד הספר היה מדבר כל דבריך דברי הימים שיחסו
לחת הן הרבה שנות לחתה מזכיר פלוני ופלוני וכלם לחד מגד מב
הן: ואנו יודעין לדרשן לע"פ שלחה סתמת לותם לבו ולכ"מ
נותנין את לבבו עד שלחו יודעין לדרשן ומשום דלייתי לעיל הויל
בכל הכופר בע"ז נקרא יהודי בקש להתי קרא בכלב: ואשתו רבב"ח
היהודיה לעיל מיבעי קרא בכלב ובכי כלב בן יפנה מלמד
עילו חלה ובועס ולחתו היהודיה וגו': והלא בתיה שמה כפשיט
דכתי' נסוסי' חלה בכי בתי' וגו': לרחוץ לשון גירות: רש"י

פוטה פ"ק וע"ב רפ"ח (משום ר"ש בן יוחאי מלמד) שירדה לרחוץ מגלולי בית אביה. ילדה והא רבויי רביתי' אלא לומר לך שכל המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו. ירד זה משה ולמה נקרא שמו ירד שירד להם לישראל מן בימיו (ובשבילו). גדור שגדר פרצותיהן של ישראל. חבר שחבר את ישראל לאביהם שבשמים. סוכו שנעשה להם לישראל כסוכה יקותיאל שקוו ישראל (לאביהם שבשמי') [לאל] בימיו. זנוח שהזניח עונותיהם של ישראל אבי אבי אב בחכמה אב בתורה אב בנביאו' ואלה בני בתיה בת פרעה אשר לקח מרד וכי מרד שמו והלא כלב שמו אמר הקב"ה יבא כלב שמרד בעצת מרגלי' וישא בתיה בת פרעה שמרדה בגלולי בית אביה. אשר הגלה מירושלים אמר רבא שגלה מעצמו. ויהי אומן את הדסה היא אסתר קרי לה אסתר וקרי לה הדסה. תניא רבי מאיר אומר אסתר שמה ולמה נקרא שמה הדסה על שם הצדיקי' שנקראו הדסים וכן הוא אומר

והלא כלב שמו להח בכלב מסתעי קרא: ה"ג וישא בתיה שמרדה בגילולי בית אביה ולכך כתיב' שמה בליקוטין הללו: שגלה מעצמו מדלא כתיב אשר היה מן הגולה אשר הגלתה וכתיב אשר הגלה עם הגולה משמע שלא היה מהם אשר הגולים גלו על כרחם והוא גלה מעצמו כמו שהיה ירמיה גולה עצמו עד שאמר לו הקב"ה חזור:

*והוא עומד בין ההדסים אשר במצולה. רבי יהודה אומר הדסה שמה ולמה נקרא שמה אסתר מפני שהיתה מסתרת את דבריה ובה"א אין אסתר מגדת מולדתה ואת עמה. ר' נחמיה אומ' הדסה שמה ולמה נקרא שמה אסתר שהאומו' היו קורין אותה על שם אסתהר. בן עזאי אומר אסתר שמה ולמה נקרא שמה הדסה מפני שהיתה בינונית לא ארוכה ולא קצרה אלא בינונית כהדס ר' יהושע בן קרחה אומר אסתר ורקרוקת הותה וחוט של חסד משוך עליה. כי אין לה אב ואם (ובחים) ובמו' אביה ואמה למה לי אמר רב (חסדא) [אחא] עיברתה אמה מת אביה ילדתה אמה מתה אמה. לקחה מרדכי לו לבת תנא (דבי) [משום] ר"מ אל תקרי לבת אלא *לביית וכן הוא אומר *ולרש אין כל כי אם כבשה אחת קטנה אשר

זכריה ד

וכמ"ש תנך ערב לכתיס כו' עיין בראכות

פי' לפמה שמואל ב יב

בין ההדסים אשר במצולה בין הליקי' שגלו לבבל ונשכינה מתתעי קרא: אסתהר יפה כלבנה: ורקרוקת היתה כהדס שלא קוט של חסד משוך עליה מאת הקב"ה ולכך היתה כרשית יפה להשומות ולשקשוקים: ובמות אביה למה לי מאחר דכתי' כי אין לה אב ואם שלא ללמדנו בת שפחי' יוסף לקד לא היה לה אב ואם שכיון שהורתה אמה מת אביה כשלא שלא היה לה אב מעשה שברחה לקרותו אב: וכשילדתה אמה מתה אמה ולא כרשית לקרות לה: ולרש אין כל נשוני' הקדי מתתעי קרא: כבשה אחת זו בת שבע:

קנה ויחית ותגדל עמו ועם בניו יחדו מפיתו תאכל
ומכוסו תשתה ובחיקו תשכב ותהי לו כבת משום
(דמפתו תאכל) [דבחיקו תשכב] ותהי לו כבת אלא
כבית ה"נ לבית. ואת שבע הנערו' הראויו' לחת לה.
אמ' רבא מלמד שהית' מונה בהן שבעת ימי שבת:
טו וישנה ואת נערותיה לטוב אמר רב שהאבילה
טז מאכל יהודי ושמואל אמר שהאבילה
קדלי דחזירי ורבי יוחנן אמר שהאבילה זרעונים
דכיפל * וכה"א *ויהי המלצר נושא את פת בגם ויין משתיהם
ונותן להם זרעונים. ששה חדשים בשמן המור
מאי שמן המור (רב הונא בר חייא) [ר' חייא בר
אבא] אמר סטכת (ורב ירמיה בר אבא) [רב הונא]
אמר שמן זית שלא הביא שליש תניא ר' יהודה
אומר אנפיקנון שמן זית שלא הביא שליש ולמה
סבין אותו שמשיר את השער ומערן את הבשר

ע' רש"י שהיתה מונה בהן ימי השבת לקח מהן קרקה לחד בשבת
בגמ' לשרתה בח' בשבת ולקח בב' וכן לכולם ובהגיע יום שפקה על
שבת יודעת שלותו יום שבת הוא:
קדלי דחזירי בקונ"ג בלע"ז שמנים ומתוך לוכסה לח בעגבה:
וכה"א שהזרעוני' טובי' לליקים המתלוים להבדיל עלמס
ממלכל טמא: ויהי המלצר נושא וגו' בדכיפל וקבריו מפתעי קרח
וכתוב בהחוא עניכח ולמקלת ימים עשרה כרקה מרקיהם טוב
ובריאי בשר: אנפקינון שמן זית שלא הביא שליש גבי מבקות
תכן לין מביאין מכפקינון ולא הביא פסול ועלה קאי ר"י ולאחר
מאי מכפקינון: ומערן מלהניב ומלהיל לשקליו"ר בלע"ז:

בערב היא באה ובבקר היא שבה א"ר יוחנן מגנותו של אותו רשע למדנו (צניעות שלו) [שבחו] שלא שמש מטתו ביום אלא בלילה. ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה א"ר אלעזר מלמד שלכל אחד ואחד מראיה נדמתה לו מאומתו. ותלקח אסתר וגו' הוא חדש טבת אמר רב חסדא ירח שהגוף נהנה מן הגוף. ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים. ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות (קרי לה אשה וקרי לה בתולה) אמר רב (חסדא) בקש לטעום טעם בתולה טעם. טעם בעולה טעם. ויעש המלך משתה גדול עבד משתיא ולא גליא ליה (והנחה למרינו עשה) דלי כרגא ולא גליא ליה (ויתן משאת כיד המלך) שדר פרדשני ולא גליא ליה:

גנותו הוא שהי' בועל כשים ומשלחן: שהגוף נהנה מן הגוף מפני הלכה והגיד לך הכתוב [שהיו] מתכווני' מן השמים לקבנה על בעלה: בקש לטעום טעם בתולה טועם בעולה טועם ולכך נאמ' מכל הכתי' ומכל הבתולו': עבד משתי' וכו' קזר נכמה עניניס לפייסה שתגלה לו מולדתה ולא הועיל מדסמיך לי' להאי קרא ונהקבץ בתולות שניות וגו' אין אסתר מגדת וגו' ועבד משתיא (לשם) שעולתא לכבודה מה שלא עשה לכל שאר הכשים: דלי כרגא אמר בשביל אסתר אני מביא לכם כסף גולגלותיכם והייט דכתיב והנקבה למדינות עשה: שדר פרדשני דורוקות לשרים בשמה הייט דכתיב ויתן משאת גו':

יז ובהקבץ בתולות שנית וגו' אזל שקל עצה ממרדכי
סס א"ל אין אשה מתקנאת אלא בירך
חברתה ואפ"ה [לא גליא לי' דכתי'] אין אסתר
מגדת מולדתה ואת עמה א"ר (חמא) [אלעזר]
ליוב לו מ"ד **לא יגרע מצדיק עיניו בישכר צניעות שהיה
סס ע"ב ברחל זכתה ויצא ממנה שאול ובשכר צניעות
פ' י"ב שהיתה בשאול זכה ויצאה ממנו אסתר. ומאי
ויג"ח צניעותא דהויא ברחל דכתיב *ויגד יעקב לרחל
רמ"ל כי אחי אביה הוא וכי אחי אביה הוא והלא בן
ולפני' כט אחות אביה הוא אלא (כיון דאתא ואמר בן רבקה
אנא אמרה אמאי אתית) אמר לה מנסבת לי אמרת
ליה אין מנסיבנא לך אלא אבא דמאי הוא ולא מציית
למיקם ביה אמר לה אי דמאי הוא אחוה אנא
ברמאותא אמרה ליה ומי שרי לצדיקי לסגויי
תליס יח ברמיותא אמר לה אין דכתיב *עם נבר תתברר
ועם עקש תתפתל. אמר לה ומאי רמאותיה אמרה
ליה אית לי אחתא דקשישא מנאי ולא מנסיב לי
מקמה (וכי מטא ההוא יומא מעייל לה לגבך מה עשה
יעקב) מסר לה סימנין לרחל כי מטא (ההוא
יומא) [לליא] (ועייל ליה ללאה) אמרה רחל

לא יגרע מצדיק עיניו כותן עין במעשה הלדיק לשלם גמול
לף ליתיס דניס מלה במלה: וכתה ויצא ממנה שאול
שהיה לכוע: ויצתה ממנו אסתר נתרגום של מגילה מיקס
מרדכי ועוזהו עזירי לשלול ועשלול עד בנימין וכתיב היל לסתו

השתא מכספא אחתאי מיד אותן סימנין שנתן
יעקב לרחל מסרתן רחל ללאה והיינו דכתיב *ויהי רפב"י כט
בבקר והנה היא לאה מכלל דעד השתא לאו לאה
היא אלא מחוך סימנין שמסר יעקב לרחל ורחל
מסרתן ללאה לא הוה ידע עד השתא לפיכך זכתה
ויצא ממנה שאול. ומאי צניעותא דשאול דכתיב
*ויאמר שאול אל דודו הגד הגיד לנו כי נמצאו שמואל א י
האתונות ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר
שמואל לפיכך וכה ויצאה ממנו אסתר (ואסתר כגמ' לעיל
מאי הוא דכתיב *אין אסתר מגדת מולדתה ואת אסתר ג
עמה) א"ר אלעזר (א"ר חנינ') כשהקב"ה פוסק לו
גדולה לארם פוסק לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל
הדורות שנאמר *ויושיבם לנצח ויגבהו. ואם הגים עיין לו
דעתו הקב"ה משפילו שנא' *ואם אסורים בזיקים עם
ילכדון בחבלי עוני. ואת מאמר מרדכי אסתר עושה
א"ר (חנינא בר אבא) [ירמיה] מלמד שהיתי מרא' דם
[נדה] לחכמים. כאשר היתה באמנה אתו אמר (ר'
אבא) [רבה] בר לימא מלמד שהיתה עומדת מחיקו

[illegible] דולו וחין לו רקיה חקרת בכתובי' שילתה משחול: מסרתן
ללאה וזה לכיעות שלח יתפרסם הדבר שמסר לה סימני' (שלח
להתניים): שנאמ' לא יגרע מצדיק עיניו וסופיה דקרא לרש"י
ויושיבם לנצח ויגבהו והייכו גדולה לדורות: ואם הגים דעתו ס"ל
הכי סמיכי קרא ויושיבם לנצח ויגבהו ואם אסורים בזיקים וגו' גי' אחרת
ע"י (שהיו מגביהין) [שמגביהין] עצמן בתין לידי יסורין כגמ'

של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי:

יח **בימים** ההם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן
סס ותרש א"ר (אחא) [חייא] בר אבא א"ר יוחנן
הקציף הקב"ה אדונים על עבדים (לעשות רצון צדיק
ועבדי' על אדוניה' לעשו' (רצון צדיק) [נם לצדי'] אדוני'
רפצי' מ"ח על עבדים דכתיב *פרעה קצף על עבדיו) לעשות
סס רצון צדיק ומנו יוסף דכתי' *ושם אתנו נער עברי וגו'.
עבדי' על אדוניה' (דכתי' קצף בגתן ותרש שני סריסי
המלך משומרי הסף) לעשות (רצון צדיק) [נם לצדיק]
ומנו מרדכי דכתיב ויודע הדבר למרדכי. א"ר (חייא
בר אבא) [יוחנן] בגתן ותרש טרסיים הוו והיו מספרים
לשון טורסי ואומרי' זה לזה מיום שבאת וו לא ראינו
שינה בעינינו בוא ונטיל ארס של סם מיתה בספל
של מים כדי שימות והם לא ידעו שמרדכי מיושבי
לשכת הגזית היה והיה יודע שבעים לשונות א"ל
והלא אין משמרתי ומשמרתך שוה א"ל אני
אשמור משמרתי ומשמרתך והיינו דכתיב ויבוקש
הדבר וימצא שלא נמצא במשמרתו:

ועכ"ת: וטובלת מקמת נקיות שלא תהא מקוסה [לנדיק
מסכינתו של לקזורוס]:

ארונים על עבדים ויקלוף פרעה על שכי סריסיו: לשון טורסי
סס מקום: לא ראינו שינה מתוך שהיתה מכניה עליו
מרגה נתעסים המטה ולמל לשתות: והלא אין משמרתי וכו'
לכי ממוכה על עצמה לקת ולתה ממוכה על עצמה לקרת:

אחר הדברים האלה גדל המלך אחשורוש אחר יט
מאי [אמר רבא] אחר שברא הקב"ה והקדים סס
רפואה למכה דא"ר שמעון בן לקיש אין הקב"ה מכה
את ישראל אלא אם כן מקדים וברא להם רפואה
בתחלה שנאמר *כרפאי לישראל ואח"כ ונגלה עון הושע ו
אפרים אבל הנכרים אינן כן אלא מכה אותן ואח"כ
רופא אותן שנאמר *ונגף ה' את מצרים נגוף ורפוא ישעי' יט
בתחלה נגוף ואח"כ רפוא. ויבן בעיניו לשלוח יד
במרדכי לבדו אמר רבא בתחלה במרדכי ואח"כ
בעם מרדכי מאן נינהו רבנן. ולבסוף להשמיד
ולהרוג ולאבד את כל היהודים. הפיל פור הוא
הגורל. תנא כיון שנפל פור בחודש אדר שמח
שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה
רבן והוא לא ידע שבו' באדר מת משה רבינו

אחר הדברים האלה גדל גו' בתר נגתן ותרס כתיב וקמתמה
גמרא אחר מאי [מה] העיד לנו הכתוב שלא גדלו עד
שנא המעשה הזה: אחר שברא הקב"ה המעשה הזה לרפואה
למכה העתידה לבא (על ידי המן) [לאחר זמן]: כרפאי לישראל
ונגלה עון אפרים ע"י מכה שלקי מביא עליהם: הפיל פור
נאי זה יום יפול לו הגורל וכן מקדם לקדם הגורל של כולם הטיל
ניוס לאחד וכפל לו הגורל באחר: בו' באדר מת שנאמר והעם
עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון לא מהם למפרע ל' של ימי
אבלו של משה וג' ימים שהכינו להם לדה שנאמר [הכינו לכם
לדה כי] נעוד שלשה ימים לאחם עוברי' הרי בו' באדר מת משה:

ובו' באדר נולד משה רבינו. ויאמר המן למלך אחשורוש ישנו עם אחד. אמר רבא ליכא דידע לישנא בישא כהמן א"ל תא ואיגרי בהו א"ל מתירא אני שכל המתגרה בהון אלהיהם עושה עמו דין. א"ל ישנו מן המצות א"ל איתי רבנן בגוייהו דמבעי עלייהו רחמי א"ל עם אחד הן ושמא תאמר אעשה קרחה במלכות מפוזר ומפורד מפוזרים הם בין על כל העמים: *ושמא תאמר איכא מיניהו פירי. המלמי ומפורד כפרדה זו שאינה עושה פירות ושמא תאמר ים נירסק דאיכא חדא מדינתא מיניהו (או אסקרתא חדא לחרת מיניהו. בין העמים. או שמא תאמר חוץ למלכות נגמלק הם ואי אתה יכול להם) ת"ל בכל מדינות מלכותך: ודתיהם שונות מכל עם דלא אכלי בהדן ולא שתו בהדן ולא מינסבי לן מינייהו. ואת דתי המלך אינם עושים דמפקי ליה לכולא שתא בשה"י פה"י (ולא יהבי כרגא למלכא). ולמלך אין שוה להניחם דאכלו

ובו' באדר נולד משה ג"ח בן מ"ה ועזרים ג"כ מכי היום היום מלאו ימי ושנותי נמס' קידושין כל"ו הוא יום הלידה שיכפר על המיתה: איתי בהו רבנן מתשובתו של המן מכו לקדין שפך היה לפשורים מזידו: קרחה אני עושה במלכות לחת מלך מהם: מדינתא מדינה קטנה: ולא נסבי מינן כסים: ואת דתי המלך מכנריות מס המלך וגולגליו ומרכוביות לוכן כותבין: דמפקי לשתא בשה"י פה"י שנת היום פסק היום ולכו לפשורין במלוכה: אין שוה לזין נלה ולין קשה להניחם:

ושתו (ורוו ונפקי ויתבי בשוקא) ומבזו ליה למלכא (רבר אחר ולמלך אין שוה להניחם שאם) [ואפי'] נפל זבוב בכוסו של אחד מהם זורקו ושותהו ואם ארוני המלך נוגע בכוסו של אחד מהם חובטו בקרקע ואינו שותהו. אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף וגו' אמר ר"ל גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים שקליהם לשקלי המן והיינו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים. ויאמר המלך להמן הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך א"ר אבא (בר כהנא) *משל לאחשורוש והמן למה"ד לשני בני אדם אחד יש לו תל בשדהו ואחד יש חריץ בתוך שדיהו אמר בעל התל מי יתן לי חריץ זה בתוך שדי ובעל חריץ אומר מי יתן לי תל זה בתוך שדי לימים נזדווגו שניהם א"ל בעל החריץ לבעל התל מכור לי תלך א"ל הלואי טול אותו בחנם. ויסר המלך את טבעתו א"ר אבא בר כהנא גדולה הסרת הטבעת יותר ממ"ח נביאים וז' נביאות שנתנבאו להם לישראל שמ"ח נביאים וז' נביאות שנתנבאו

שעתיד' אלפים ככר כסף עולין חמי שקל לכ"ף מיתרפל לת"ר מלף רס"ף יד

(ומבזו לי' למלכא דאמרי ה' מלכעולם ועד לאנדו גוים מאדלו דאפי' מלכא לא קרו לך): משמיעין ג"ד מכריזין בעיירו' שיביאו שקליהם למקדש: ועל הכלאים שכבר גדלו הזרעים וכילן כיבר ועוקרין אותן משדותיהם בהכרזת ג"ד: משל של אחשורוש והמן כלו'

להם לישראל לא החזירו למוטב ואלו הסרת טבעת החזירתן למוטב:

כ ת"ר מ"ח נביאים וז' נביאו' שנתנבאו להם לישראל
סס לא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה אפילו אות אחת חוץ ממקרא מגילה מאי דרוש א"ר חייא בר אבין א"ר יהושע בן קרחה ק"ו ומה מעברות לחירות אומרי' שירה ממות לחיים עאכ"ו א"ה הלילא נמי נימא (א"ר יצחק) לפי שאין אומרי' הלל על הנסים שבחוצה לארץ (מתקיף לה רב נחמן בר יצחק) והרי יציאת מצרים דנסים שבחוץ לארץ וקאמרינן הלילא התם כדתניא עד שלא נכנסו לארץ הוכשרו כל הארצות לומר שירה משנכנסו לארץ לא הוכשרו לומר שירה רב נחמן (בר יצחק) אמ' קריאתה זה הוא הלילא. (מתקיף
תוס' קיג לה) רבא [אמר בשלמא] (מי דמי) התם *הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה הכא נימא הללו עבדי ה' ולא עבדי אחשורוש אכתי עבדי אחשורוש

ים ללמוד מקסבורים שלא בדעתו היה להשמיען: החזירתן למוטב שגזרו עליהם תענית לתשובה כדכתיב לוס ובכי ומספד וגו': ולא הותירו מלוה: חוץ ממקרא מגילה ות"ת כר זכוכה כנר פסקו הכנילים לכל ניתי מרדכי היו קני וזכריה ומלאכי: מעברות לחירות נילוף מלרים לתרו שירה על הים: הלל נמי נימא שהוא שירה: ה"ג לתר רבא בשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה שהרי לקירות יללו: אכתי עבדי אחשורוש

אנן בין לרבא ובין לרב נחמן (בר יצחק) קשיא
הא תניא משנכנסו ישראל לארץ לא הוכשרו שאר
ארצות לומר שירה כיון שגלו חזרו להכשרן הראשון
ותו ליכא (והאיכא) [והכתיב] *ויהי איש אחד מן שמואל ב
הרמתי' צופים (וא"ר אבהו) [אחר] ממאתי' צופי' ב
שנתנבאו לישראל אין אתנבויי טובא אתנבו כדתניא
הרבה נביאים נתנבאו להם לישראל (כיוצאי מצרי'
ואמרי לה) כפלים כיוצאי מצרים אלא מיהו נבואה
שנצרכה לדורות נכתבה שלא הוצרכה לדורו' לא
נכתבה. רבי שמואל בר נחמני אמר מאי מן הרמתי'

אנן דלא כגלגו חלא מן המיתה: בין לרבא דאמר להכי לא
אמריכן הלל דאכתי עבדי לקטורת הוו הא לאוהכי הוה אמריכן:
ובין לרב נחמן דאמר קריאת מגלה במקום הלל: הא תניא
לא הוכשרו שאר ארצות לומר שירה על כס המלוכה
להם: כיון שגלו חזרו להתירן הראשון תיכול' הוא: ותו
ליכא כדיחים: שהוצרכה לדורות ללמוד ממנו תשובה לו
הוראה וכל הכך מ"ק הולרכו ונה"ג הם מכוים ורוכן ים ללמוד
מסדר עולם לאברהם יצחק ויעקב משה ואהרן יהושע. ופנחס
ויעל מלאך ה' מן הגלגל אל הבוכים זה הוא פנחס. ויבא איש
האלהי' אל עלי זה אלקנה. עלי ושמואל גד נתן ודוד ושלמה עדו
קרא (על) [אל] המזבח בבית אל מיכיהו בן ימלא בימי אחאב
עובדיה אחיה השילוני ויהוא בן חנני בימי אסא עזריהו בן עודד
בזימן הלוי מבני מתניה אליעזר בן דודו ממרישה כולם בימי
יהושפט בדברי הימים ובימי ירבעם בן יואש יואש עמוס ובימי

הבא משתי רמות שצופות ורואות זו את זו רבי
(יוחנן א"ר אבא) [חנן אמ'] איש אחד הבא (משני
בני) [מבני] ארם שעומדים ברומו של עולם ומאן
מדבר טו נינהו בני קרח דכתיב *ובני קרח לא מתו (ותנא)
ס' בן [תנא] משום רבי (אמרו) מקום נחבצר להם
סולל בגיהנם וישבו עליו: שבע נביאות נתנבאו להם
וע"ם רש"ל לישראל מאן נינהו שרה מרים דבורה חנה אביגיל
כרמ' יל חולדה אסתר. שרה דכתי' *אבי מלכה ואבי יסכה
וא"ר יצחק יסכה זו שרה ולמה נקרא שמה יסכה
עם כל (שסוכתה) [שסכתה] ברה"ק והיינו דכתיב *כל
אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה. דבר אחר
עם יג יסכה שהכל סוכין ביופיה (והיינו דכתיב *ויראו
שמות טו אותה שרי פרעה). מרים דכתיב *ותקח מרים
סוטה פ"ק הנביא' אחות אהרן וגו' אחות אהרן ולא אחות משה
וע"ם רש"ל אמ' רב נחמן אמ' רב מלמד שהית' מחנבא' כשהיא
אחות אהרן ואומרת עתידה אמי שתלד בן שמושיע

יגתס מיכה המורשתי ובימי לחמיה לחמון לחמר ליה לחמיה
מלוע דרשת לת לחלהי לרס לליהו לליבע יוכה בן לחמיתי יעשיה
ע' הגי' בימי מנשה יואל נקוס קנקוק בימי יהויהו לפניה וירמיה ולוריה
נרש"י מקרית היערים ליהויקים בגולה יחזקאל בכיאל בשבת שתים
נגמ' לדריוש ברוך בריה שריה מקסיה חגי זכריה ומלאכי ומרדכי בלשן
בסדר עולם. ועל כיאל לחמרינן לעיל דהיינו לא בניה שת לחניך
כיאל ועזיל אמעיה שאמר לרשבעם לל תעלו ולל תלחמו עם
לחיכם בני ישראל ג' לל ידעתי: נחבצר להם לשון גבוה כמ
גדולות וגלורות בשמים: כשהית' אחות אהרן ועדיין לא נולד

את וישראל כיון שנולד משה נתמלא כל הבית כולו אורה עמד אביה ונשקה על ראשה אמ' לה בתי נתקיים נבואתך וכיון שהטילוהו ביאור *עמדה אמה וטפחה על ראשה אמרה לה היכן נבואתך והיינו דכתיב *ותתצב אחותו מרחוק לדעת מה יעשה לו מה יהא בסוף נבואתה. דבורה דכתיב *ודבורה אשה נביאה אשת לפידות (א"ר יצחק) מלמד שהיתה עושה פתילו' למקדש. *והיא יושבת תחת תומר מאי שנא תחת תומר א"ר שמעון בן אבשלום משום יחוד. ד"א מה תמר זה אין לו אלא לב אחד אף ישראל שבאותו הדור (אין) [לא היה] להם אלא לב אחד לאביהם שבשמי' חנה דכתיב *ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה' רמה קרני ולא רמה פכי דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן שאול ויהוא שנמשחו בפך לא נמשכה מלכותן *אין קדוש כה' כי אין בלתך ואין

מצה: פתילות למקדש למכן גילה: משום יחוד (נמצא מבני חדם נאין ליטול עלה ממכה יותנת תקת תומר שלא תצב עמם נסתר) שהוא גבוה ואין לו בל ואין חדם יכול להתיחד עם עמה כמו נביח (ותקת שמר לילכות ים בל שיש להם ענפים סמוך לעיקרן): לב אחד שרף ים לו (בתוך חלל שקורין מדולי') כמו שיש לאילן חגוי אחד אין לו בענפיו אלא בגזעו על פני כל גבהו: רמה קרני ולא רמה פכי זו היא כוונתה שהתבללה על שאול ויהוא שלא תמשך מלכותם ומשיקת דוד ושלמה כתיב קרן המשן ומשיקת

נגמ' שמות נ
לקמיה
זוספתים ד
סנ
שמות ט ב
שהקלן הוא דבר המתקיים
מצ"ב פך עלול להשתבר
רש"י סנ

נדכו"פ"ק צור כאלהינו א"ר יהודה בן מנשיא אל תקרי בלתך
ע"ש אלא לבלותיך בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת
רס"ק בשר ודם מדת ב"ו מעשה ידיו מבלין אותו אבל
הקב"ה מבלה את מעשה ידיו ואין צור אל תקרי
אין צור אלא אין צייר מנהגו של עולם אדם צר
צורה בכותל ואין יכול להטיל בה רוח ונשמה
קרבים ובני מעים. אבל הקב"ה צר צורה בתוך
צורה ומטיל בה רוח ונשמה קרבים ובני מעים.
ריש אביגיל דכתיב *והיה היא רוכבת על החמור ויורדת
פסחים בסתר הדר בסתר ההר מן ההר מיבעי ליה אמ' (רבא)
וע"ש [רבה] בר שמואל מלמד שבא' על עיסקי הדם הבא
רס"ק מן הסתרים מלמד שנטלה דם בחיקה והראתה
ס"ק כה לו אמר לה וכי רואין דם בלילה אמרה ליה וכי
סס דנין דיני נפשות בלילה. א"ל *מורד במלכו' הוא
ע"ג ולא הוה צריך למדייניה (ונגמר דיניה וקאי) אמרה
ליה עדיין שאול קיים הוא ולא יצא טבעך בעולם
שמואל ס א"ל *וברוך טעמך וברוכה את אשר כליתני היום
כה הזה מבוא בדמים (אמר רבתרי) דמים [תרתי משמע]

שאול ויהוא כתיב כך הזמן: וכי רואין דם בלילה שנאמר לא
תאחיר (לגאל) [מכל אחר לו] עד אור הנקר מצתין בקיר ש"מ
דהוה לילה וכי רואין דם בלילה אם נזילה אם טיהר והלא
לריך להכיר מראיתו אם מה' מראות דם הטמאי נאמר הוא:
וכי דנין דיני נפשות בלילה והא כתיב דיבו לנקר מצפט וכתיב
והוקע אותם לה' נגד השמש: כליתני מכעת אותי: מבוא בדמים

(דם נדה ודם שפיכות דמים) מלמד שגלתה שוקה
ותלך דוד לאורה ג' פרסאות ואמר לה והשמעי לי אמר'
לו *ולא תהיה ואת לך לפוקה ולמכשול ואת מכלל הלי עסו'
ראיכא אחריתי ומאי ניהי דבת שבע ומסקנ' הכי לא צייך
הוה *והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את הכא ועיין
ה' אלהיך כי הוה אויל קאמרה ליה (והירא כי ז"א כה
ויטב) *[והיטיב] ה' לאדוני וזכרת את אמתך אמ' עס
רב נחמן היינו דאמרי אינשי איתתא בהדי שותא עס
פילכא אי נמי שפיל ואזיל בר אווזא ועינוהי מטייפין.
חולדה דכתיב *וילך חלקיה הכהן ואחיקם ועבבור מלכים ב
ושפן ועשיה אל חולדה הנביאה אשת שלום בן כב
תקוה ובמקום דקאי ירמיה היכי מתנבאה איהי
אמרי בי רב משמיה דרב חולדה קרובת ירמיה

עס כלה ושפיכות דמים: שגלתה שוקה וכתלוה לה [ונזדעה]
ולא שמעה לו כלשמיים ולזיל: לפוקה לעון כשלון ברכיים כדכתיב
ופוק ברכיים: ה"ג ואת מכלל דאיכא אחריתי ומאי ניהו
מעש' רבת שבע ומסקנא הכי הוה וה"פ מדהו' ליה למיכתב
ולא תהיה לך לפוקה מכלל שכתכלת לו שסופו להכשל בניהה
לחקרת ומאי כיהו בת שבע ומסקנא הכי הוה סוף שעלתה לו כן
שלמא כניהה הוה שכתקיים' כנוחתה: בהדי שותא פילכא
בעוד שהשתה מלכרת היא טוה כלו' עס שהיתה מלכר' עמו על
בעלה הזכירה לו על עלמה שלא ימות כגל ישלוה: מטייפין
לופיס למרקוק: ובמקום ירמיה היכי נתנבאה איהי הכי
ירמיה עמד מעשת י"ג ליתשיהו שכולן לשר היה לכר ה' שלו(יו בימי

היתה ולא אקפיד עלה ויאשיהו גופיה היכי שביק
ירמיה וקא משדר לה לחולדה א"ר שילא משני
שהנשים רחמניות הן. ר' יוחנן אמר ירמיה הוא
דלא הוה חמן שהלך להחזיר עשרת השבטים
יחזקאל ומנ"ל דאהדור דכתיב *כי המוכר אל הממכר לא
ישוב אפשר דיובל בטל הוא ונביא מתנבא עליו
שיבטל אלא מלמד שהחזירן ירמיה ויאשיה [בן
מלכים ג אמון] מלך עליהם מנ"ל דכתיב *מה הציון הלו
כג אשר אני רואה [ויאמרו אליו אנשי העיר הקבר
איש האלהים אשר בא מיהודה ויקרא את הדברי
האלה אשר עשית על המובח בית אל] וכי מה

יחזיהו) [ירמיהו] והספר כולה נבואת י"ק ליחזיהו ועליו אתה אומר
קולה: כי המוכר אל הממכר לא ישוב יחזקאל אמרו והוא
מתנבא בתוך י"ח שנה שבין גלות יכניה לחרבות ירושלים ומתנבא
שיהא בטל היובל והמוכר שדהו לא יזוז לו: אפשר היובל בטל
משגלו עשרת השבטים (בימי) [בימי] יחזקיהו שנה' לכל יושביה
בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שגלו מקצתן כמלא אתה אומר
משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה [כבר] בטלו היובלות
ויחזקאל מתנבא לאחר זמן שיבטל: אלא מלמד שירמיהו החזירן
בתורה שהרי כמלא הספר והיא נבואת י"ק ליחזיהו וכשאתה
על דברי הספר אתה קולה לא הי' ירמי' שם (ויחזיהו המלך מלך
עליהם) וחזרו למכות את היובל ולא הספיקו למכות אתה ה'
שמיטות עד שחרב הבית: ויאמר מה הציון ניחזיהו כתיב בסיותו
בנית אל ותרף עלמות המומרי' על המזבח שעשה ירבעם: מה

טיבו של יאשיהו על המזבח בבית אל אלא מלמד
(שירמיה החזירן ויאשיהו) [שיאשיהו] מלך עליה'
רב נחמן (בר יצחק) אמר מהכא *גם יהודה שת הושע ו
קציר לך בשובי שבות עמי. אסתר דכתי' *ויהי מסתר ה
ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות. מלכות בגדי
מלכו' מיבעי לי' (א"ר חנינא מלמד) [אלא] שלבשת'
רוח הקדש כתיב הכא ותלבש אסת' מלכו' וכתי'
התם *ורוח לבשה את עמשי: ד"ה ע יב

אמר רב נחמן לא יאה יוהרא לנשי תרתי נשי כא
נביאות הוא דהויא יהיראין וסניין שמייהו סס
חדא שמה זיבורתא וחדא שמה כרכושתא בויבורת'
כתיב בה *ותשלח ותקרא לברק בן אבינועם ואילו סופטי' ד
איהי לא אולא לגביה. בכרכושתא כתיב בה
*אמרו לאיש אשר שלח אתכם אלי ולא קאמרה מלכים ג
להו אמרו למלך. אמ' רב נחמן (אמ' רב) חולדה כב
הנביאה מבני בניו של יהושע היתה כתיב הכא
*בן חרחס וכתיב התם *ויקברו אותו בגבול נחלתו סס
בתמנת (סרח וכתיב) *חרס. איתיבי' רב עינא יהושע כד
סופטי' ב

טיבו בבית אל והלא מזבל מלכי ישראל היה שהרי העמיד
ירבעם את העגל: שת קציר עשה קיל וגדולה כמו תשלח
קלירה עשה קליר כמו נטע:
לא יאה יוהרא לנשי לח נחה קסיבות לכסיס: וסניין שמייהו
שמותיהן מלוסין: זיבורתא דגורה: כרכושת' קולדה:
בן חרחס ואע"ג דקרא על בעלה קא מסהיד מיהו במעשה

סבא לרב נחמן (ואמרי לה רב עוירא סבא לרב נחמן) ח' נביאים והם כהנים יצאו מרחב הזונה ואלו הן נריה ברוך שריה ומחסיה ירמיה חלקיה חנמאל ושלום ר' יהודה אומר אף חולדה מבני בניה של רחב הזונה היתה כתיב הכא *בן תקוה וכתיב התם *את תקות חוט השני הזה א"ל עינא סבא ואמרי לה פתיא אוכמא מיני ומינך תסתיו שמעתתא דאיגיירה ונסבה יהושע ומי הוה לי' בני ליהושע והכתיב *נון בנו יהושע בנו בני לא הוו

טו ליה אבל בנתא הוו ליה. *בשלמא אינהו מפרשי אבל אבהתייהו מנא לן כדעולא דאמר עולא בכל מקום ששמו ושם אביו בנביאות בידוע שהוא נביא בן נביא שמו ולא שם אביו בידוע שהוא נביא ולא בן נביא כל ששמו ושם עירו מפורש בידוע

מלכים ג כב
יהושע ג
ד"ה א

לידה כתיב: מיני ומינך כו' על ידי ועל ידך יתפרש לעתיד לבא הא והא הוה: נון בנו וגו' לא שבט לפריס ייקס הכתוב עד יהושע ומיהושע ולמט' לא ייקס לים: בשלמא אינהו ירמיהו וחבקוק (ברוך ושרי') מפרשי בנבואה קמואל דכתיב ויבא אלי קמואל בן דודי בנגר ה'. ברוך ושריה מליכו שהיו תלמידי ירמיה. ברוך דכתי' מפיו יקרא אלי את הדברי' האלה וחכי כותב על הספר וגו' שריה נסוף ספר ירמיה הדבר אשר לוה ירמיהו הנביא את שריה בן נריה בן מחסיה ומליכו בתלמידי הנביאים שהיו נביאים בקה רוח אליהו על אליסע ויהושע תלמידו של משה ולקמן תניכן בברייתא ברוך בן נריה ושריה בן מחסיה

שהוא נביא מאותה העיר שמו ולא שם עירו בידוע
שהוא נביא מירושלים במתניתא תנא כל שמעשיו
סתומין ומעשה אבותיו סתומין ופרט לך הכתוב
באחד מהם לשבח כגון *דבר ה' אשר היה אל נפניה ל
צפניה בן כושי בן גדליה בן אמריה בן חזקיה
בידוע שהוא צריק בן צריק וכל (שמעשיו סתומין
ומעשה אבותיו סתומין ופרט) [שפרט] לך הכתוב בא'
מהם לגנאי כגון *בחדש השביעי בא ישמעאל בן ירמי' מא
נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה בידוע שהוא
רשע בן רשע. אמר רב [נחמן] מלאכי זה מרדכי
ולמה נקרא שמו מלאכי מפני שהוא שני למלך.
מיתיבי ברוך בן נריה ושריה בן מחסיה ודניאל
איש חמודות ומרדכי בלשן חגי וזכריה ומלאכי
כולם נתנבאו בשנת שתים לדריוש (קא חשיב
מרדכי וקא חשיב מלאכי) תיובתא:

תניא רבי יהושע בן קרחה אומר מלאכי זה עזרא כב
וחכמים אומרים מלאכי שמו. אמר רב נחמן סס
(בר יצחק) מסתברא כמאן דאמר מלאכי זה עזרא
דכתיב בנבואתיה דמלאכי *בגדה יהודה ותועבה מלאכי ג

וכיון למרדכי וקגי הכריה ומלאכי כלס כתכנלו נשנת שתים
לדריוש: ישמעאל בן נתני' הוא שהרג את גדליהו בן לקיקס
הנדיק: בשנת שתים לדריוש האחרון כתכנלו לנכי הגולה
שיזכרו לנכות נה"ק שנתנטלה המלוכה י"ק שנה ע"י השמרוני'
משהתקילו נה בימי כורש:
בגדה יהודה וגו' סופיה לקרוא ונעל בת אל נכר:

נעשתה בישראל וירושלים [כי חלל יהודה קודש
ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר] ומאן אפריש נשים
עורך נכריות מישראל עורא דכתיב *ויען שכניה בן יחיאל
מבני עילם ויאמר לעורא אנחנו מעלנו באלהינו
ונושב נשים נכריות מעמי הארץ. ת"ר ארבע נשים
יפיות היו בעולם ואלו הן שרה ורחב אביגיל ואסתר
ולמ"ד אסתר ירקרוקת היתה אפיק אסתר ועייק
ושחזי. ת"ר רחב בשמה ונתה. יעל בקולה. אביגיל
בזכירתה. מיכל בת שאול בראייתה. א"ר יצחק
כל האומר רחב רחב מיד נקרי. אמר ליה רב
נחמן אנא אמינא ולא מקרינא ולא אכפית לי מינה
א"ל כי קאמינא ביודעה ומכירה קאמינא:

כג ומרדכי ידע את כל אשר נעשה וגו' מאי אמר
סס רב אמר שגברה לבו של המן
גי' לאחרת מאי כעסה מאחשורוש (א"ד על אחשורוש רב שימי בר חייא)
[ושמואל] אמר גבר מלכא עילאה ממלכא תתאה
(דלא עביד דינא) וזבואנה נערות אסתר וסריסיה
ויגידו לה ותתחלחל מאי ותתחלחל רב אמ' שפירסה
ממלת בפול בשמה ונתה המזכיר את שמה כגרר לקרי תלות זכות: מיד
דרשו לשון נקרי רוחה קרי:
נקבים חלולים רש"י ה"ג מאי אמר כשלעק לעקה גדולה ומרה מה היה לומר בלעקתו:
רב אמר כך היה לועק רלו שגבה המן מאחשורוש שמלכו
לנו לבני שלש עלה על לב המלך: גבה מלכא עילאה ממלכא
תתאה כלומר הוא להסך בלשון נקיה: ותתחלחל המלכה מאד

נרה (ושמואל) [ורבי ירמיה] אמר שהוצרכה לנקביה ותקרא אסתר להתך אמר רב התך זה דניאל ולמה נקרא שמו התך שחתכיהו מגדולתו ושמואל אמר שכל דברי מלכות נחתכין על פיו ותצוהו על מרדכי לדעת מה זה ועל מה זה א"ר יצחק (נפחא) שלחה ליה שמא עברו על חמשה חומשי תורה דכתיב ביה *מוה ומוה הם כתובים. ויגידו למרדכי את דברי אסתר ואלו איהו לא אויל לגביה (א"ר אבא בר כהנא) מכאן שאין משיבין על הקלקלה, לך כנום את כל היהודים הנמצאים בשושן עד אשר לא כדת מאי אשר לא כדת א"ר (ירמיה בר) אבא שלא כדת (כל יום ויום) שבכל יום ויום *באונס ועכשיו ברצון. וכאשר אבדתי אבדתי כישם שאברתי מבית אבא כך אובד ממך. ויעבור מרדכי

סמוך לב וכי' מדברות נרמז כל התורה רש"י

גי' גמ' שיצר עכשיו

כתוספתא קלל גופה: שחתכוהו מגדולתו ניתי לקטורום שהרי ג"כ פ"ק ע"ש רש"י נלחלר הצליטו תלתח בחלכותי' וכן דריוש המדי שכח' ועילח מכהון סרכין תלתח די דניאל חד מכהון וכן כורש שכח' ודניאל דכח הלך בחלכות דריוש ובחלכות כורש פרסח' (ולח יותר כשהומלך) [ובשמלך] לקטורום קחסו מגדולתו: ואילו איהו התך לח לחזיל להשיב חליקותו: על הקלקלה שהיתה לחסתר מוכנת עלמה מלבח לכל המלך לפיכך לח השיב התך לת חליקותו ולחסתר חלקה לת דבריה ע"י לקריס: עד עכשיו נבעלתי נלוכס: ועכשיו [מכאן] ולילך מדעתי: אובד ממך ולחסורה לכי לך לחצת ישראל שכלכסה מותרת לבעלה נרלון לחסורה לבעלה:

רב אמר שהעביר יום טוב הראשון של פסח בתענית
ושמואל אמר עורקמא דמיא עבר:

כד ויהי ביום השלישי ותלבש אסת' מלכות בגדי
עס מלכו' מיבעי ליה א"ר אלעזר א"ר חנינא
מלמד שלבשתה רוח הקדש כתיב הכא ותלבש
ד"ה ו יג וכתיב התם *ורוח לבשה את עמשי וא"ר אלעזר
א"ר חנינא לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה
בעיניך שהרי ב' גדולי הדור ברכום ב' הדיוטות
ונתקיימה בהם ואלו הן דוד ודניאל דוד דברכיה
ס"ב כד ארונה דכתיב *ויאמר ארונה אל המלך ה' אלהיך
וכתקיים ירצך. דניאל דברכיה דריוש דכתיב *אלהך די
דכתיב אנת פלח לי' וגו' וא"ר אלעזר א"ר חנינא אל תהי
ויינת' ה' קללת הדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את
לעזן גו' שרה *הנה הוא לך כסות עינים ונתקיים בורעה
דניאל ו נרל' כ שנא' *ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו. וא"ר אלעזר
עס כז א"ר חנינא בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת
בשר ודם מדת ב"ו אדם שופח את הקדרה ואח"כ
נותן לתוכה מים והקב"ה נותן מים ואח"כ שופח
ירמיה י את הקדרה לקיים מה שנא' *לקול תתו המון מים
נגמ' בשמים ואר"א א"ר חנינא צדיק אבד לדורו אבד
המלמדי' נהסיק

ו"ט ראשון של פסח היה בתענית שהרי ג"ג בניסן נכתבה
הלגרת וכתב' הדת בשושן ו"ד וט"ו [וט"ז] התענו ובט"ז נתלה המן
לערב: עורקמא דמיא עבר לשון לחסוף את היהודים שבעבר הנהר:
שופח קדרה מושבה על הכירה היא קדירה שפיתה:

משל לאדם שאברה ממנו מרגלית כל מקום שהיא (הולכת היא) מרגלית [שמה] והיא לא אברה אלא לבעלה. וא"ר אלעזר א"ר חנינא כל האומ' דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנא' *ותאמ' אסתר למלך בשם מרדכי. וא"ר אלעזר א"ר חנינא מ"ד וכל זה איננו שוה לי מלמד שכל גנוזו של אותו רשע היו חקוקים לו על לבו וכשראה את מרדכי יושב בשער המלך היה אומר וכל זה איננו שוה לי משום דרואה מרדכי יושב בשער המלך אומר וכל זה איננו שוה לי אין כדאמ' רב חסדא זה בא בפרוסבולי וזה בא *בפרוסבוטי (בולי אלו עשירים שנא' *ושברתי את גאון עוזכם. וחני רב יוסף אלו בולי שביהודה בוטי אלו עניים וכן הוא אומר *והעבט תעביטנו) אמר רב פפא וקארו לי' עברא ראובן בטולמי דנהמא: וא"ר אלעזר א"ר חנינא עתיד הקב"ה (לתת) [להיות] עטרה בראש כל צדיק וצדיק שנ' *ביום ההוא יהיה ה' צבאו' לעטרת צבי וגו' מאי לעטרת צבי ולצפיר' תפארה לעושי' צביונו ולמצפי' תפארתו יכול לכל ת"ל לשאר עמו מאי לשאר זה בא בפרוסבולי מרדכי נח חליו בטענת עוזר והמן נח בטענת עוני שמכר המן את עלמו למרדכי קודם לכן ימים רבים נכנס לפס: בולי לשון עוזר כדלמרינן במס' גטין ושברתי את גאון עוזכם אלו גבולות שביהודה: [בוטי ל' עניות כמו והעבט תעביטנו:] בטולמי דנהמא נכנס לפס עשרים לפס שעורי' תרגוס יוכתן

לסמר ב עי' גי' הגמ'

ע"ב ליכו בגמ' וקרלס

שהוא לשון רש"י ושב' נרש"י

שבגמ' ויקרא כו דבריס טו יחזקיס כח חלק וע"ש רש"י

עמו למשי' עצמו כשירי'. (ולרוח משפט ליושב על המשפט ולגבורה משיבי מלחמה שערה.) ולרוח משפט זה הדן [את יצרו ליושב על המשפט זה הדן] דין אמת לאמתו ולגבורה זה המתגבר על יצרו משיבי מלחמה אלו שנושאין ונותנין במלחמתה של תורה. שערה אלו ת"ח שמשכימין ומעריבין לבתי כנסיות ולבתי מדרשו' אמרה מדת הדין לפני הקב"ה רבש"ע מה נשתנו אלו מאלו א"ל [הקב"ה ישעי' כח ישראל עסקו בתורה נכרים לא עסקו בתור' א"ל] *וגם אלה ביין שגו ובשכר תעו פקו פלילה ואין פקו אלא ז"פ כח גיהנם שנא' *ולא תהיה ואת לך לפוקה ואין פלילה שמות כא אלא דיינים שנא' *ונתן בפלילים. ותעמוד בחצר בית המלך הפנימית א"ר לוי כיון שהגיעה לבית תלים כב הצלמים נסתלקה מנוחה שכינה ואמרה *אלי אלי למה עזבתני וגו' שמא אחה דן על שונג כמזיד ועל אונס כרצון או שמא על שקראתיו כלב שנא'

עשרין טולמין דלקמי: ולרוח משפט לשופטי' את רוקס יהוה לעטרה: דן את יצרו כופהו לשוב בתשוב': מתגבר על יצרו היכו הולך לקריו לעבור עבירה: שמשכימין ומעריבין והיינו שערה שכעשי' שוערים לפתוח דלתות בהשכמה ולחקר שם עד זמן כעילתן: וגם אלה חלו רשעים הגדולים בגיהנם: ביין שגו כלו' (שם תלי עומה בהם דין) גם הם הרשיעו לכך (הם גדולים) [דנם]: פקו פלילה לגיהנם כשפטו: אלי אלי למה עזבתני נמחמר לילת השקר הוא: אונס לע"פ שחלי בלה חליו מחלי

*הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי חורה וקראתו תליס כב
אריה שנ' *חושיעני מפי אריה ומקרני רמים עניתני. סס
ויהי בראות המלך גו' א"ר יוחנן ג' מלאכי השרת ינקיד' ס"מ
נורמנו לה באותה שעה אחד שהגביה את צוארה
ואחד שמושך עליה חוט של חסד ואחד שמתח
שרביטו של אחשורוש וכמה מתחו א"ר ירמיה
בר אבא שתי אמות היה והעמידו על י"ב ואמרי
לה על י"ן *ריב"ל אמר כ"ח ורב חסדא אמ' ס'גי' הגמ'
וכן את מוצא באמתה של בת פרעה וכן אתה ולמדי לה
מוצא בשיני רשעי' דכתיב *שיני רשעי' שברת ענל כ"ד
ואמר ר"ל אל תקרי שברת אלא שרבבת נמתכימת
רבה בר עופרן אמ' משום ר"א ששמע מרבו ורבו ס'
מרבו מאתים. ויאמר לה המלך גו' עד חצי המלכו' תליס ג
(אמר רבא) עד חצי המלכו' ולא כל המלכו' ולא סרק
דבר שחוצץ במלכו' ומאי הוא זה בנין בהמ"ק: ועיין
ותאמר אסתר אם על המלך טוב יבא המלך והמן סס
אל המשתה ת"ר מה ראתה אסתר שומנה ארץ רס"ג

חונם הוא: הצילה מחרב נפשי נלוחתו מזמור הוא: אמתה
של בת פרעה ותצלק לת לומתה: בשיני רשעים עוג מלך
הבשן בנרכות נפרק הרוחה שעקר הר בר שלשה פרסלו' להשליכו
על מקכה ישרחל וכתבו על רחצו ושלק הקב"ה כחליס ונקנוהו
ונכנס בלוחרו ונקע לשמטו ונשתרבבו שיניו לכחן ולכחן ומציני
רשעים נסיק להלי דהשה ללכתוב קרק ושן רשע חלח י' דשכי וי"ס
לרשעים הרי ס': ולא דבר שחוצץ במלכות בנין הניח שהוא

המן ר' אליעזר אומר פחים טמנה ללכדו שנא'
תלי׳ סט *יהי שלחנם לפניהם לפח ר' יהושע אומר מביח
מזלי כה אביה למדה שנא' *אם רעב שונאך האכילהו לחם
וגו' (וה' ישלם לך א"ת ישלם לך אלא ישלימנו
לך) ר"מ אומר כדי שלא יטול עצה וימרוד. ר'
יהודה אומר כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית
ר' נחמיה אומר כדי שלא יאמרו ישראל אחות
לנו בבית המלך ויסיחו דעתם מן הרחמים רבי
יוסי אומר כדי שיהא מצוי לה בכל עת ר"ש בן
מנסיא אומר אולי ירגיש המקום ויעשה נס רבי
יהושע בן קרחה אומר הסבירה לו פנים כדי שיחרג
הוא והיא. אמ' רבן גמליאל אחשורוש מלך הפכפך
היה ואמר ר"ג עדיין צריכין אנו למודעי דתניא
ר"א המודעי אומר קנאתו במלך קנאתו בשרים.
מזלי טו רבה אמר *לפני שבר גאון. אביי ורבא דאמרי

נתמלא העולם כדתמרינן במסכת יומא לגן את"ה שמכה כשתי
העולם: מביח אביה למדה שמעה התיכוקו' קורין כן: וימרוד
במלכות שהיתה שנאתו מלפת: שיהא מצוי לה לולי תוכל
להכזילו בסוס דבר לפני המלך: ירגיש המקום שלכי מקרבת
שונאיהם של ישראל ל"כ ירגיש שלכי לריכה להקכיף לרשע זה ולגלגל
בכבודי: שיחרג הוא והיא שיהא המלך קוטדה ממכו ויהרוג את שכיה'
[וכי גזרי גזרתא ומית קד מיכייהו נטלי לה]: מלך הפכפך
היה לקטורום וקוחר בדבורו. לומרה לולי תוכל לפתותו עליו
ולהורגו ואם לא יהיה מזומן לי תעבור השעה ויקזור בו:

תרוייהו *בחומם אשית את משחיתם. אשכחיה ירמי' נא
רבה בר אבוה לאליהו א"ל כמאן חוייה אסתר
ועבדת הכי א"ל כבולהו תנאי וכבולהו אמוראי.
ויספר להם המן את כבוד עשרו ורוב בניו וכמה
רוב בניו רב (חסרא) אמר שלשים י' מתו וי' נתלו
וי' שמחזירים על הפתחים רבנן אמרי אותם
שמחזירי' על הפתחי' ע' היו שנא' *שבעי' בלחם ז"פ כ
נשברו אל תקרי שבעים אלא שבעים ורמי בר
(חמי) [אבא] אמר כולן ר"ח היו שנא' ורוב בניו
ורוב בגימט' הכי הוי. ורוב בגימט' מאתן וארביסר
הוי אמר רב נחמן בר יצחק ורב כתיב. בלילה
ההוא נדדה שנת המלך א"ר תנחום נדדה שנת'
מלכו של עולם. ורבנן אמרו נדדו עליוני' ותחתוני'
אמ' (רבה) [רבא] נדדה שנת המלך אחשורוש ממש
נפלה לי' מלתא ברעתיה אמ' מאי דקמין דומנתיה

בחומם אשית משחיתם על בלגלר וסיעתו כלומר בשומם מן
המלכות שכלקס עם דריוס וכורש שהיו לריס על בבל וכלקס בלשלר
בלוחו היום היו (לחיים) [קמיים] ועיפים ויגעו לשתות ובשתכרו
ובלות' (הלילה) [היום] כהרג וחף לאסתר לאורה מתוך משתיה'
של רשעים פורענות בא עליהם: שבעים בלחם נשברו יוכתן
תרגם על בניו של המן: שנת מלכו של עולם דוגמתו ויקץ
כיצן ה' לנקום נקמתו: נדדו עליונים שהיו מלאכים מהלין
לותו כל לותה הלילי' ואומרי' כפוי טובה שלם טובה למי שעשלה לשון
מורי. וי"מ כדדו עליוכי' כדי שירבו תקתוכי' לנקם נקמי' על הדבר:
מאי דקמין דומנתיה כלו' מה זאת הבלה לפני שבשיו דבר קדם הוא

אסתר להמן בהראי דילמ' עצה קא שקלי עליה דההוא
גברא למקטליה הדר אמ' אי הכי הוה לא הוה איניש
דרחים לי והוה מודע לי הדר אמר דלמא איכא
איניש דעביד בי טיבותא ולא פרעתיו משום הכי
מימנעי אינשי ולא מגלו לי מיד ויאמר להביא את
ספר הזכרונו' וגו' ויהיו נקרא' מלמד שנקראו' מאליה'
וימצא כתוב כתב מיבעי ליה. (אמ' רב יצחק נפחא)
מלמד *ששמשי מוחק וגבריאל כותב. א"ר אסי
(א"ר חנינא בר פפא) דרש ר' שילא איש כפר
טז תמרחא ומה כתב של מטה של וכותן של ישראל
אינו נמחק כתב של מעלה עאכ"ו: ויאמר המלך
מה נעשה יקר וגדולה וגו' לא נעשה עמו דבר
(חנא) [אמר רבא] לא מפני שאוהבי' את מרדכי
אלא מפני ששונאים את המן. הכין לו חנא לו הכין
ויאמרו נערי המלך אליו הנה המן ויבא המן וגו'
ועשה כן למרדכי א"ל מנו מרדכי א"ל מרדכי
היהודי [א"ל] טובא איכא מרדכי ביהודאי א"ל
היושב בשער המלך א"ל (ההוא) סגי בחדא דסקרתי

מפיק לה מדכתיב נקרלי' ולא קולמי'

המן עיין בתרגו'

זה: כתוב משמע שהיה כתוב מקדם כתב משמע מעיקרא וימצא כתוב בספר זכרון אשר הגיד מרדכי: שמשי סופר המלכים היה מימי כורש ועוזא ישראל היה כמו שכתוב בספר עזרא שכתב שטנה על בנין הבית עד שנה כורש לבטלו ואף בימי אחשורוש עשה כן שכתוב ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה וגו' (ובמו של המן הוה כדאמרינן בס"ע גבי עשרת בני המן הם שכתבו שטנה): לו הכין לעונך עלמו: דסקרתא בפרס:

אי נמי בחדא נהרא א"ל אל תפל דבר מכל אשר
דברת *גמר והב ליה. ויקח המן את הלבוש ואת גי' הגמ'
הסוס אול ואשכח רבנן דיתבי קמי מרדכי וקא הל כמי
מחוי להו הלכות קמיצה לרבנן כיון דחזייה מרדכי הב ליה
ראפיק לקבליה וסוסיה מיחד בידיה מירתח א"ל
לרבנן האי רשיעא למקטל נפשי קא אתי זילו
מקמיה די לא תכוו בגחלתי בההוא שעתא נתעטף
מרדכי וקם ליה בצלותא אתא המן ויתיב לי' קמייהו
ואוריך עד דכליק מרדכי לצלותיה. א"ל במאי
עסקיתו א"ל דכי הוה בית מקדשא קיים רחמנא
אמר מאן דמנדב מנחה ליתי מליא קומציה *ממנה גי' הגמ'
וליקטר על גבי מדבחא וליכפר ליה א"ל אתא דכולמק
מלא קומצא דקמחא דידכו ודחי י' אלפא כברי
כספא דההוא גברא א"ל רשע עברא דקנה נכסי'
עבר דמאן נכסים דמאן א"ל קום לבוש הני מאני
ורכוב האי סוסיא דקא בעא לך מלכא א"ל לא
יכילנא עד דאזלינא לבי בני ואשקול במויאי דלאו
אורח ארעא לאשתמושי במאני דמלכותא הכי
אדהכי והכי שדרה אסתר ואסרתינהו לכולהו בי
בני ולכולהו אומני עייליה איהו לבי בני ואסחיה
ואול ואייתי זוגא מביתיה וקא שקיל במויה בהדי

נהרא ליטול מכס: לרבנן תלמידיו: קמיצה היה קורס בעכיכו
של יוס ו"ו בניסן היה יוס תכופת העומר: לבי בני מרקן:
ואשקול במזוי' קגלק לת שערי: ואסרתינהו לותה עליהס
להקניחס: אומנים ספרי': זוגא זוג של מספרי':

דקא שקיל ליה אינגיד ואתנח א"ל אמאי קא מתנחת
א"ל גברא דחשיב ליה למלכא מבולהו רברבנוהי
השתא שויה בלאני וספר א"ל רשע לאו ספר
כפר קרצום היית תנא המן ספר של כפר קרצום
הוה כ"ב שנה בתר דאשקיל ליה במויה אלבשויה
א"ל סליק רכיב א"ל לא יכילנא דכחיש חילאי
מחעניתא. גחין ליה ורכיב וכי הוה סליק בטיש
מזלי כד ביה א"ל ולא כתיב *בנפול אויבך אל תשמח א"ל
דנריס לגרשע ה"מ בישראל אבל בדידכו כתי' *ואתה על
במותימו תדרוך. ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש
כי נקיט ואזיל בשבילא (דמתא) [דבי המן] חויתיה
ברתיה דהות קיימא באיגרא סברה האי דרכיב
אבוה הוא והאי דמסגי קמיה מרדכי. שקלה עציצא
דביח הכסא ושריא ליה ארישיה דאבוה דלי עיניה
וחוייא (כיון דחואי) דאבוה הוי נפלה מאיגר' ומתה.
והיינו דכתיב וישב מרדכי אל שער המלך א"ר
ששת ששב לשקו ולתעניתו והמן נדחף אל ביתו
אבל וחפוי ראש אבל על בתו וחפוי ראש מדבר
שאירעו. ויספר המן לורש אשתו גו' מ"ש התם
דקרו להו אוהביו ומ"ש הכא דקרו להו חכמיו
א"ר יוחנן מלמד שכל האומר דבר חכמה אפילו

עציצא כלי קרס: ולתעניתו יום ג' לתעניתו היה שהתקין להתענות ניסן י"ד ניסן ומה שקרא המקרא ליום לחמול [שלישי] ויהי ניום השלישי ותלבש לסת' מלכו' יום ג' לשלוש הרגלים היה:

באוה"ע נקרא חכם. אם מזרע היהודים מרדכי
גו' א"ל אם משאר שבטי ישראל קא אתי יכלת
לי' ואם משבט יהודה מנשה ואפרי' ובנימין קא אתי
לא יכלת לי' יהוד' דכתי' *ידך בעורף אויביך ילקוט מט
שבט אפרים ובנימין ומנשה דכתיב *לפני תליס פ
אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך ולכה
לישועתה לנו. כי נפול תפול לפניו. דרש רבי
יהודה בר' אלעאי שתי נפילות אלו למה מלמד
שאמרו לו אומה זו משולה לעפר ומשולה לככבי'
כשהן יורדין יורדין עד עפר וכשהן עולין עולין
(לרקיע) [עד לכוכבים] עודם מדברים עמו וסריסי
המלך וגו' מלמד שהביאוהו בבהלה. כי אין הצר
שוה בנזק המלך אמרה ליה צר זה אינו שוה בנזקי
המלך איקני בושתי וקטלה ואיקני בדידי ובעי
למקטלי ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר
המלכה ויאמר ויאמר ל"ל א"ר אבהו בתחלה על
ידי תורגמן כיון דא"ל בת מלכים אנא ומשאול
מלכא קא אתינא אשתעי מיד בהדה ויאמ' לאסתר
המלכה מי הוא זה. ותאמר אסתר איש צר ואויב המן
[הרע הזה] א"ר אלעזר מלמד שהית' מחוה כלפי דהוה הוא
אחשורוש ובא מלאך וסטר ירה כלפי המן (ואמרה מיותר
לכך דרשו
אם מזרע היהודים יש זרע ניהודים אמס הוא בא מהם דקאי על
לא תוכל לו: מלמד שהביאוהו בבהלה ולא רצה יפה מטכופו: לאחשורוש
שוה קומם: מלמד שהיתה מחוה כלפי אחשוהוש מרגוי

הוה). והמלך קם בחמתו וגו'. והמלך שב מגינת הביתן
מקיש שיבה לקימה מה קימה בחמה אף שיבה בחמה
דאול ואשכח מלאכי השרת דאידמו לי' לגברי דקיימי
ועקרי אילני דבוסתנא ושדו א"ל מאי עבידתייכו א"ל
דפקדינן המן אתא לביתיה והמן נופל על המטה
נפל מיבעי ליה א"ר אלעזר שבא מלאך והפילו
עליה אמר (ויו מרברא ויו ממתא) [ויו מביתא ויו
מברא] ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה
עמי בבית. ויאמר חרבונה אחד מן הסריסי' וגו'
א"ר (חמא בר חנינא) [אלעזר] אף חרבונה הרשע
באותה עצה היה כיון שראה שלא נתקיימה עצתו
ליוב מיד ברח והיינו דכתיב *וישלך עליו ולא יחמול
מידו ברוח יברח. וחמת המלך שכבה שתי שביכו'
הללו למה אחד של מלכו של עולם ואחד של
רמז' אחשורוש א"ד אחד של אסתר ואחד של ושתי *לכולם
מ"ק נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן וגו' וחמש
חליפו' שמלות אפשר דבר שנצטע' בו אותו צדיק

דכריה לתה למה שהיה לה לומר המן הרע הזה (חלף שהיתה
רופה לומר על לקצומים לים לר וחויב ועל המן הרע הזה):
נופל מסמע לשון עומה והולך כופל תמיד רופה לזקוף ומלאך
מפילו: וישלך עליו וגו' הקב"ה משליך עליו על הרשע פורעניות
גלי קמלה: מידו ברוח יברח נכי סיעתו נכי עוזריו נורקים
מידו: אחת של אסתר שהיה לקצורום כעס על מה שעשה
המן לאסתר: דבר שנצטער בו אותו צדיק שנמכר יוסף לעני

*יכשל בו (זרעו) דאמר (רבה) [רבא] בר מחסיה א"ר חמא בר גוריא אמר רב בשביל משקל ב' סלעי מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר בניו נתקנאו בו אחיו ונתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרי' (והדר עביד איהו מלתא בבנימין כי היכי דמקני אחוהי אלא) א"ר בנימין בר יפת (א"ר אלעזר) רמז רמז לו שעתיד לצאת ממנו בן שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות ומנו מרדכי דכתי' ומרדכי יצא מלפני המלך וגומ' *ויפול על צוארי בנימין אחיו וגו' כמה צוארי' הוו לי' לבנימין. (א"ר בנימין בר יפת) א"ר אלעזר מלמד שבכה יוסף על מקדש ראשון ועל מקדש שני שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב ובנימין בכה על צואריו בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב *והנה עיניכם רואו' ועיני אחי בנימן (א"ר בנימין בר יפת) א"ר אלעזר אמ' להם כשם שאין בלבי כלום על בנימן אחי שלא היית במכירתי כך אין בלבי עליכם שהייתם במכירתי *כי פי המדבר אליכם (א"ר בנימן בר יפת א"ר אלעזר) כפי כך לבי *ולאביו שלח כואת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים מאי מטוב מצרי'

ע"י קנאת לקיו: יכשל בו גרסינן ולא גרסינן זרעו: כמה צוארים היו לבנימין ל"ג זכן דרך הכתוב לקרות לוקרי לשון רבים ועל קלקת לוקריו נכה על לוקריו:

א"ר בנימין בר יפת א"ר אלעזר שיגר לו יון ישן
ויקצי' נ שרעת וקנים נוחה חימנו (ווהו מטוב מצרי') *וילכו
גם אחיו ויפלו לפניו א"ר בנימין בר יפת א"ר אלעזר
היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה סניד לי' תעלא
מאי בצירותיה מאחוה אלא אי איתמר הכי איתמר
פס מז *וישתחו ישראל על ראש המטה א"ר בנימין בר
יפת א"ר אלעזר היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה
פס נ סניד ליה: *וינחם אותם וידבר על לבם א"ר בנימין
בר יפת א"ר אלעזר [מלמר] שאמר להם דברי
המתקבלים על הלב ומה עשרה נרות לא יכלו
לכבות נר אחד היאך נר א' יכול לכבו' עשרה נרות:
כח ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר: (א"ר
פס אלעזר) א"ר יהודה אורה זו תורה וכן
משלי ו הוא אומר *כי נר מצוה ותורה אור. שמחה זה יום טוב
דנרי' מו וכה"א *ושמחת בחגך. וששון (א"ר אלעזר) זו מילה
תלים קיט וכה"א *שש אנכי על אמרתך. ויקר אלו תפילין
דנרי' כח וכה"א *וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך

שיגר לו יון ישן לפי שדעת הזקנים כוקה הימנו והוו דבר הטוב
הכוק לו מן הכל: תעלא שועל: בעידניה לפי תרגי' בעתו מלקט:
תעלא קריית לי' ליוסף לפי לקיו: מאי בצירותיה משתבח לקיו:
אורה זו תורה שנזר עליהם המן שלא לעסוק בתורה: זה יום
טוב קיימו עליהם ימים טובים: זו מילה שעל כל מלה
גזר: אמרתך זו מילה שכתוב בה ולא בדבור שכתוב ויאמר
אלהים אל אברהם ואתה את בריתי תשמור ומליבו משמע דת

ויראו ממך ותני' ר' (אלעור) [אליעזר הגדול] אומר אלו תפילין שבראש. ואת פרשנדתא ואת דלפון גו' עשרת בני המן א"ר (חייא) [אדא] דמן זפו עשרת בני המן ועשרת בעי לממרינהו בנשימה אחת מ"ט דכולהו בהדי הדדי נפקא נשמתייהו: א"ר (יונה א"ר זירא) [יוחנן] וא"ו דויותא צריך למתחה בוקיפא כמורדי דלברות מ"ט דכלהו בחדא זקיפא אודקיפו א"ר חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא כל השירות כולן נבחבות אריח ע"ג לבינה ולבינה על גבי אריח חוץ משירה זו ומלכי כנען שהיא אריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה מ"ט (א"ר אבהו) מפני שלא תהיה תקומה למפלתן של רשעים. ויאמ' המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים. א"ר (אלעור) [אבהו] מלמד שבא מלאך וסטרו על פיו ובבואה לפני המלך אמר עם

עליה ולמר שירה למוכלק על הסמיכית כשהיה בא לבית המרקח ורחה עלמו עדוס בלא מוכות בלא ליליח ובלא תפילין כיון (שכסתכל) [שזכר] בקילה שמק במסכת מכקות: עשרת בני המן ועשרת הזכרת שמותן ותינה הסמוכה לחקריה' כלו' (עשרתם) [בשמתן] כפלו כחקד: זקיפא פורק"ח בלע"ז בעץ חקד זה למטה מזה: אריח על גבי לבינה לריך הוח הכתב לבינה הוח החלק שהיח רקב מן הכתב כפליס והלריך קלי לבינה הוח: שלא תהא תקומה בלא יהח מקוס רקב להרקיב כעדיו תקמיו: מלמד שבא מלאך וסטרו שהרי התקיל לדבר בלשון

הספר אמר אמרה מיבעי ליה אמר (רב נחמן) [ר
יוחנן אמרה לו] ואמר בפה מה שבחוב בספר
דברי שלום ואמת א"ר חנחום (א"ר אסי) ואמרי
לה (ר' חייא בר אבא) א"ר אסי מלמד שצריכה
שרטוט כאמתה של תורה ומאמר אסתר קיים דברי
הפורים האלה מאמר אסתר איו דברי הצומות
וועקתם לא א"ר (יצחק בר אמי) [יוחנן] ה"ק דברי
הצומות וועקתם ומאמר אסתר קיים דברי הפורים
האלה. כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש
גו' ורצוי לרוב אחיו (חנא רב יוסף) לרוב אחיו ולא
לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. א"ר
יוסף גדול ת"ת [יותר] מהצלת נפשות דאלו מעיקרא

כעס וסופו למר מה שלחך: ה"ג א"ר נחמן יאמר נפה מ"ס
נספרים ול"ג למר' לו והכי פירוש סדר המקרות כך הוא וקבל
היהודים את אשר החלו לעשות וגו' ואת אשר כתב מרדכי אליהם
כי המן בן המדתא האגגי צורר כל היהודים חשב על היהודים
להאבידם וגו' ובנוחה לפני המלך וגו' מרדכי כתב עליהם שיעשו
פורים כי המן בקש להאבידם ומה שבאתה אסתר לפני המלך
להתחנן לו עליהם כל זה יאמרו בכל שנה ושנה: עם הספר
שתהא המגילה כתובה לפניה בשעת קריאה: כאמתה של תורה
כשהיא עלמו: שרטוט הלכה למשה מסיני: דברי הצומות וועקתם
ומאמר אסתר קיים כך סמיכין המקרות: שפירשו ממנו
סנהדרין לפי שבטל מן התורה ונכנס לצרה: מעיקרא בימי
כורש כשעלה זרובבל מן הגולה ומרדכי עמו וכתבו בספר עזרא

לתיו ר"ל
מנדיו

ונראה
דהייט
כמ"ד
לקמן
נפ"ב
דקורא
במגילה

קא חשיב למרדכי בתר ד' ולבסוף בתר ה' מעיקרא
כתיב *אשר באו עם זרובבל ישוע נחמי' שריה רעליה עזרא ב
מרדכי בלשון ולבסוף כתיב *הבאים עם זרובבל נחמיה ז
ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשון:
ומתנות לאביונים. תני רב יוסף ומשלוח מנות כו
איש לרעהו ב' מנות לאדם אחד ומתנות ז
לאביונים ב' מתנות לב' בני אדם ר' יהודה הנשיא
שלח ליה לר' אושעיא אטמא דעגלא תילתא (ותלתא
גרבי) [וגרבי] דחמרא שלח ליה *קיימת בנו רבינו סס
ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים רבה ע"ב
שדר ליה למרי בר מר בידא דאביי מליא טסקא
דקישבי ומלי צנא דקמחא דאבישונא. א"ל אביי
השתא אמר (מר) [מרי] אי חקלאה מלכא ליהוי

מאמר הדברים המלך רצ"ב

לעוהו לחקר ל' תכשים: ולבסוף כשכתבו מכין שכי לחקר שכנגה
בבית נספר עזרא כ"ד שכה בין מכין לחשון למכין שכי ימי כורש
לחקשורוש וז' שכים של דריוש החקרון לפי שבעשה מרדכי שר בבתים
ירד מקבינותו לחלל תכשים:

מנות מיכי מעדכים: ב' מנות לאח' דכתיב ומשלוח מכות ב'
מכו' לחדם לחד: ומתנות לאביונים ב' מתנות לב' בני
אדם לי לכל לחד ולחד מתכה לח' דהח לחביונים כעני תרתי
משמע: הילתא שליש לבטן: טסקא דקשבי שק מלא תמרים:
דאבישונא שכתיבשו הקטים בהכור בעוכן כרמל וקמח שלהם
מתוק לעולם: א"ל אביי לרבה: השתא אמ' מרי עכשיו יחקר
מרי עליך: אי חקלאה וכו' הסל שהיה רגיל להוליך בעודכו בן

דיקולא מצואריה לא נחית. הדר שדר ליה איהו
מלא טסקא דזנגבילא ומלא שסקא דפלפלי אריבתא
אמר אביי השתא אמר מר אנא שדרית ליה חוליא
ואיהו שדר לי חורפא אמר אביי כי נפקי מבי מר
חואי שבענא וכי מטאי להתם קריבו לי שיתין צעי
דשיתין מיני קדרה ואבלי בהון שתין פלוגין וצעא
דבישולא בתראה קרו לי צלי קדרה ובעאי למכסייה
לצעא בחרא אמר אביי הויגו דאמרי אינשי כפין
עניא ולא ידע (אי כפין אי לא כפין) אי נמי
רווחא לבסומי שכיחא. אביי בר אבין ורב חנינא
בר אבין מחלפי סעודתייהו לחדדי. אמר רבא
מיחייב אינישׁ לבסומי נפשיה בפוריא עד דלא
ידע בין ברוך מרדכי לארור המן רבה ורבי זירא
עברו סעודת פורים בהדי הדדי בתר דאיבסום קם
רבה ושחטיה לרבי זירא למחר (כי פכח מיניה

כפר ומחכיל לבהמתו לא יוריד עתה מרפנו כך אתה בעצמך מלך
ורקם בפומבדיתא ואיכא שולק לו שלא דברים המלוין לכל: חוליא
מתיקה: כי נפקי מבי מר כשילחתי מבית לקוחי רבה לילך לבית
לבוא מרי בר מר הייתי שנא: צעי קערות של מיני מאכל:
למכסייה הייתי קשן לכוס הקערה (לקרוכה) [לקדריו] כל
לאכילה שלא כדרכה נקרא כוסס: רווחא לבסימא שכיחא
ריוח מלוי לבני המתוק בתוך המעיים: מחלפי זה לוקל עם זה
בפוריס של שכה זו ובשניה סועד קנרו עמו: לאבסומי להשתכר
ניין: דאיבסום נשתכרו:

חמרא) בעא רחמים עליה ואחייה. לשנה אחרת
א"ל לייתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי
א"ל לאו כל שעתא ושעתא מיתרחיש ניסא:
אמר רב ואיתימא רב (יצחק בר) שמואל בר כו
מרתא גחול ת"ח יותר מבנין בהמ"ק שכל טז
זמן שהיה ברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ע"ב
ועלה. אמר רבה (בר בר חנה) א"ר יצחק בר
שמואל בר מרתא (משמיה דרב) גדול ת"ת יותר
מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו
בבית עבר לא נענש עליהם (דא"ר חייא בר אבא
אמר רבי יוחנן) [דאמר מר] *למה נמנו שנותיו של יז
ישמעאל כדי ליחס בהן שנותיו של יעקב דכתיב

שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה כי יש
לך לתמוה למה לא עלה עזרא עם זרובבל בימי כורש על
הסכה הז' של דריוש החקרון: לחקר (סכה) [סכבה] כל הבית
כמו שכתוב בעזרא ויבא ירושלים בקדם הה' היא הסכה הז' למלך
וי' ומדרש אגדה הוא שהיה לומד תורה מפי ברוך בן נריה בבבל
[ברוך לא עלה מבבל ומת שם בתוך הזכים הללו ולחמרן לעיל
ברוך] כתבנא בשכת שתים לדריוש בבבל היה מתכבד ושולח ספרי'
לירושלים: יעקב למד תורה בבית עבר י"ל שכה כשפירש מלבן
לכנת לחרן ולא נענש עליהם על כנוד אביו ובשאר הבני' שכשהה'
בבית לבן ובדרך נענש כדאמרינן ובחזיל: למה נמנו שנותיו של
ישמעאל מה לנו למכות לשנותם של רשעים: ליחס בהם
שנותיו של יעקב ע"י מכין שכותיו של ישמעאל תנו למדין בחיזה

רלפני כה *ואלה שני חיי ישמעאל מאת שנה ושלשים שנה
ושבע שנים כמה קשיש ישמעאל מיצחק י"ד שנים
סס טו דכתיב *ואברם בן שמונים שנה ושש שנים בלדת
סס נפ הגר את ישמעאל [לאברם] וכתיב *ואברהם בן
סס כה מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו וכתיב *ויצחק
בן ששים שנה בלדת אותם. בר כמה הוה ישמעאל
כשנולד יעקב בר ע"ד כמה פיישן מזניה ס"ג ותניא
בן ס"ג שנים היה יעקב אבינו בשעה שנתברך
רלפני כח מאביו ובאותו פרק מת ישמעאל דכתיב *וירא עשו
מח"ס מל כי ברך יצחק את יעקב וישמע יעקב אל אביו
ישמיעאל וגו' וירא עשו כי רעות בנות כנען וגו' וילך עשו
מזמיג אל ישמעאל ויקח את מחלת בת ישמעאל וגו
שהי' מי ממשמע שנא' מחלת בת ישמעאל איני יודע שהיא
ומח"ס אחות נביות אלא מלמד שקדשה ישמעאל אביה
למות ומת והשיאה נביות אחיה וי"ד דהוה בבית לבן
נביות מזמיג
שמת פרק מכות יעקב עברו עליו כל הקירות והמולקות לותו ומקו
רש"ל לכו למדין שמיעת בנית עבר י"ד שכה כילד לברה' בן פ"ו שכים
כשכולד ישמעאל וכשכולד יצחק היה לברה' בן ק' שכה הרי
היו ליישמעאלי"ד שכה (וכתיב) ויצחק בן שכים שכה בלדת לותו הרי
ליישמעאל ע"ד שכה כמה שכים פיישן מכות ישמעאל ס"ג כמלא
שהיה יעקב כשמת ישמעאל בן ס"ג: ותניא היה יעקב [ותניא
כמי הכי שהיה יעקב] כשכתבך מילקק לבניו בן ס"ג שכה ולותו
פרק מת ישמעאל (ותניא מכמע) שכלמר [וילך עשו אל ישמעאל]
וגו': מלמד שקדשה ישמעאל אביה לעשו ומת והשיאה נביות
לקיה: וי"ד שנה היה יעקב בבית לבן עד לשתיליד יוסף לכמיע

עד דאיליד יוסף הא ע"ו וכתיב *ויוסף בן שלשים רמז' מח
שנה בעמדו לפני פרעה מלך מצרים הא ק"ו וו'
דשבעא וב' דכפנא הא קט'ז וכתיב *ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חייך ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה. והא הט"ז הויין אלא ש"מ י"ד שנין דהוה בבית עבר לא חשיב להו. תנ"ה יעקב אבינו היה מוטמן בבית עבר ומשמש י"ד שנה ולאחר ירידתו של יעקב לארם נהרים ב' שנים מת עבר ויצא משם ובא לו לארם נהרים נמצא כשעמד על הבאר בן ע"ו

עבדתיך י"ד שנה בשתי בנותיך וכשכולך יוסף שלמו ימי עבודת הבנות שנ' ויהי כראות רחל כי לא ילדה רחל לת יוסף וגו' ומנס (ולמעלה) [והלאה] עבד אותו בשכר (הנקודות והטלאות) [הלחן] הרי ע"ז שנה היו ליעקב כשכולך יוסף וכתיב ויוסף בן ל' שנה וגו' כמלא יעקב בן ק"ז שנה כשהיה יוסף בן שלשים שנה וכשהתה יעקב שוב בארץ כנען שלא ירד למצרים: שבע של שובע וחרין דכפנא כדכתיב כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ וגו' הא בן קי"ו היה יעקב כשירד למצרים וקרא כתיב ק"ל שנה ז"מ דמשילא יעקב מנית אניו לא הלך לבית לבן עד י"ד שנה ואותן השנים שהיה עומד בבית עבר לא חשיב להו ל"ג הכא עד לקמן: עבר מת לאחר ירידתו של יעקב לארם נהרים ונא לבית לבן [ועמד שם] ג' שנה לא וקשוב שכותיו של עבר ותמלא שהם כלים כשהיה יעקב בן ע"ט שנה והייכו ג' שנים משנא לבית לבן כשתקשוב י"ד שנים שעימם בבית עבר (וילא משם) ילא יעקב מבית עבר שתי שנים לפני מיתתו של עבר: נמצא כשעמד על הבאר בן ע"ו שנה

שנים ומנא לן דלא איענש יעקב אבינו דתניא יוסף פירש מאביו שלא ראהו כ"ב שנה כשם שפירש יעקב מאביו כ"ב שנה יעקב ל"ו הוויין אלא ש"מ י"ד דבית עבר לא חשיב להו סוף סוף דבית לבן כ' הויין אלא משום דאישתהי ב' שנים באורחא דתניא יצא מארם נהרים ובא לו לסכות ועשה שם י"ח חדש. שנא' *ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית (בימי התורף) ולמקנהו עשה סוכות (קיץ) ובבית אל עשה ו' חדשים והקריב ובחים לאלהי אביו יצחק:

ילקוט לג

היה ה"ג ומנא לן דלא כעכם עלייהו דתכי' כמל' יוסף כשפי' מלגיו שלא רחהו כ"ב שכ' בכגד כ"ג שכה שפי' יעקב שלא כיבד את לבן והתחכל על יוסף כ"ב שכה. כילד בן י"ז שכה היה יוסף כשפי' מיעקב וכשמלך על מלרים הי' בן ל' שכה [שכחמר] ויוסף בן שלשים שכה בעמדו לפני פרעה הרי י"ג ת' דשבעת ותרתין דכתיב הרי כ"ג שכתכסה יוסף מלגיו יעקב והא טובא הוו הכך דפירש יעקב מלגיו כ' בנית לבן וי"ד דבית עבר שלמא ז"מ לרבים דהוה בנית עבר לא קא משיב להו ליעכם עליה': א"ה בצרי להו טובא ומין כאן שלא כ' דבית לבן: אישתהי ב' שנין באורחא בשוגו מלרם כהרי' לבא שלא ילקח מלגיו: ויבן לו בית בימי החורף עשה סוכות (בימות הקיץ) ג"פ שכי ימות הקיץ הרי י"ק קשים ובנית שלא עשה ו' קשים כשילא מסכם שכא' קום עלה בית שלא וכב שם:

הקורא

פרק שני

*) תפלה מנלן דתניא שמעון הפקולי הסדיר י"ח כח
ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה סס
(א"ר חייא בר אבא) א"ר יוחנן ואמרי לה במתניתא ע"ב
תנא ק"כ זקנים ומהם כמה נביאים תיקנו י"ח ברכות יגקידס
על הסדר: ת"ר מנין שאומרים אבות שנא' *הבו סל"ה
לה' בני אלים ומנין שאומרים גבורות שנא' הבו פ' נתרע
לה' כבוד ועוז ומנין שאומרים קדושות שנא' הבו דל"ה
לה' כבוד שמו השתחוו לה' בהדרת קדש ומה ע"ב
ראו לומר בינה אחר קדושה שנא' *והקדישו את רמ"ח
קדוש יעקב ואת אלהי ישראל יעריצו וסמיך ליה תלים כט
וירעו חועי רוח בינה ומה ראו לומר תשובה אחר ישעי' כט
בינה דכתיב *ולבבו יבין ושב ורפא לו. אי חכי סס ו
לימא רפואה בתר תשובה. לא ס"ד דכתיב *וישוב סס כה
אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח. ומאי
חזית דסמכת אהא סמוך אהא כתיב קרא אחרינא
*הסולח לכל עוניכי הרופא לכל תחלואיכי הגואל תלים קג
משחת חייכי למימרא דגאולה ורפואה בתר סליחה

הפקולי י"ח ברכות כנגד מנין פקולי: הבו לה' הזכירו
לפניו את חילי הארץ: הבו לה' כבוד שמו סיפיה

*) קודם קדושת נמרא והדברי שנדיכים לומר על הסדר נלא לתפרש
ולמד ומהן תפלה ונלה קלמר נמרא.

היא והכתיב *ושב ורפא לו ההוא לאו רפואה דתחלואים היא אלא רפואה דסליחה היא ומ"ר ראו לומר גאולה בשביעית אמ' רבא מחוך שעתידין ליגאל בשביעית לפיכך קבעוה בשביעית והאמר מר בששירץ קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא. מלחמה נמי אתחלתא דגאולה היא. ומה ראו לומר רפואה בשמינית א"ר אחא מחוך שניתנה מילה בשמיניתץ שצריכה רפואה לפיכך קבעוה בשמינית ומה ראו לומר ברכת השני בתשיעית א"ר אלכסנדרי כנגד מפקיעי שערים דכתיב *שבור ורוע רשע וגומר ורוד כי אמרה

כתובות ו, ב
וחלק וע"ש רש"ל

תלים י

דקרא בהדרת קודש: ומה ראו לומר גאולה בשביעית ולא רפואה לפי שהיא כדכתיב קרח הסולק לכל עוכרי הרופא לכל תקלוחיכי: מחוך שעתידים ליגאל בשביעית שנוע שנן דוד בח בו קלוק מאחר שכיש כדאמרי' בפ' חלק שכה רחשוכה רעב ולא רעב וכו' עד ובשביעית מלחמות ובמוצאי שביעית בן דוד בח: אתחלתא דגאולה היא ואע"ג דהאי גאולה לאו גאולה דגלות היא אלא שיגאלנו מן הצרות הבאות עליו תמיד דהא ברכת קנוץ ובכין ירושלים ומצמיח דוד ים לכל אחת ואחת ברכה לעלמה לבד מגאולה זו אף"ה כיון דשם גאולה עלה קבעוה בשביעית: שבור זרוע רשע שוברין המייקרין את התבואה ומפקיעין את השערים ומאי דמפקיעי שערים כתיב דכתיב בהאי פרשתא יקרב במסתר כאריה בסוכו יקרוב לקטוף עני וכי הליסטים קורב את העני והלא את העזיר הוא קורב אלא במפקיעי שערים הכתוב מדבר

בחשיעית אמרה ומה ראו לומר קבוץ גליות לאחר
ברכת השנים דכתיב *ואתם הרי ישראל ענפכם ימוקפל
תתנו ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבא וכיון לו
שנתקבצו גליות נעשה דין ברשעים שנא' *ואשיבה יפציס ל
ידי עליך ואצרוף כבור סיגיך וכתיב *ואשיבה שם
שופטיך כבראשונה. וכיון שנעשה דין מן הרשעים
כלו הפושעים וכולל ודים עם הפושעים שנא' *ושבר שם
פושעים וחטאים יחדיו וכיון שכלו הפושעים
מתרוממת קרן צדיקים דכתיב *וכל קרני רשעים תליס שם
אגדע תרוממנה קרנות צדיק וכולל גירי הצדק עם
הצדוקים שנא' *מפני שיבה תקום והדרת פני זקן. ויקרא יט

ערוך לעתם לעכייס הוח וקח נעי דוד רקמי עלה דמילתח שבורס"ל ומ"ם
זרוע רשע ותן שובע בעולם ונכך זרועו שבורה ורע תדרוש רשעו עבירית
כל תמלח וחס שהיה בדעתו להיות רשע כשתדרוש רשעו לח היה מצרי
תמלח עולה שלח הספיק לעשות': בפרשה תשיעית אמרה ולמה
וח"ת *שמיכית היה לחברי ולמה רגזו רגזו חדל היה
ופריכם תשאו לעמי ישראל כי קרבו לבא חלמח קיבוץ ולפי גי'
גליות נעת ברכת השכים הוח: וכיון שנתקבצו הגליות נעשה ו"ג"ל
דין ברשעים קודם שכתיבנו בירושלים שכח' וחסירה כל בדיליך מצרי
וע"כ וחשיבה שופטיך כבראשונה ויועליך כשתחלה כמו לשעבר ולמה
ליון במשפט תפדה ושביה בלדקה לכן סמכה לקיבוץ גליות והשיבה רגזו
שופטיכו ולדקכו במשפט: כלו הפושעים שליכן מלמיכין בדת חדל הוח
ולמכלת
מצה שהיתה מן השמים לכך סמכו לה ברכת המיכין שכח' עוזבי על מות
ה' חלו המיכין ושבר פושעים הייכו זדים כלחמריכן פושעים חלו ולמה ס'
מעמוד

וסמיך ליה וכי יגור אתכם גר והיכן מתרוממת
תלי' קנב קרנם בירושלים שנא' *שאלו שלום ירושלים ישליו
יח אוהביך וכיוו שנבנית ירושלים בא דוד שנ' **אחר
הושע ג וישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלהיהם ואת דוד
ישעיה נו מלכם וכיון שבא דוד באחה תפלה שנא' *והביאותי
אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי וכיון שבאת
סה תפלה באת עבודה שנא' *עולותיהם ובחיהם לרצון
על מזבחי וכיון שבאת עבודה באת הודאה שנא'
תלים כ *ובח תודה יכבדנני. ומה ראו לומר ברכת כהנים
ויקרא ט אחר הודאה דכתיב *וישא אהרן את ידיו אל העם
ויברכם וירד מעשות החטאת והעולה והשלמים
אימא קודם עבודה לא ס"ד דכתיב וירד מעשות
החטאת וגו' מי כתיב לעשות מעשות כתיב. ואימא
אחר העבודה לא ס"ד דכתיב ובח תודה. מאי חזית
דסמכת אהא סמוך אהא מסתברא עבודה והודאה
חדא מלתא היא ומה ראו לומר שים שלום אחר
נמדבר ו ברכת כהנים דכתיב *ושמו את שמי על בני ישראל
תלים כט ואני אברכם ברכה דהקב"ה שלום שנא' *ה' יברך
את עמו בשלום. וכי מאחר דק"כ זקנים ומהם
כמה נביאים תקנו תפלה על הסדר שמעון הפקולי
מאי הסדי שכחום וחזר וסדרם. מכאן ואילך

ג"כ חדק המורדין: אחר ישובו בני ישראל לקר' יעזבו לנהמ"ק ובקשו
ול"כ ה"ל הקב"ה ואת דוד מלכם: ובח תודה לקר' זביקה תן הודלה:
שמיכית ע' רש"ק וירד מעשות החטאת והעולה וגו' וכו' חדא מילתא היא לף

אסור לספר בשבחו של הקב"ה דא"ר אלעזר מ"ד חוליות
*מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו למי נאה ס"ג ע"ש
למלל גבורות ה' למי שיכול להשמיע כל תהלתו. רמ"ח
אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן המספר בשבחו תלים קו
של הקב"ה יותר מדאי נעקר מן העולם שנאמר
*היסופר לו כי אדבר אם אמר איש כי יבולע דרש איוב לו
ר' יהודה איש כפר גבוריא ואמרי לה איש כפר
גבור חיל מ"ד *לך דומיה תהלה סמא דכולא תלים סה
משתוקא. כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא
מלה בסלע משתוקא בתרין. א"ר אחא א"ר אלעזר
מנין שקראו הקב"ה ליעקב אל שנא' *ויצב שם רמשי' לג
מובח ויקרא לו אל אלהי ישראל ואי סלקא דעתך
למובח קרי ליה יעקב אל ויקרא לו יעקב מיבעי
ליה אלא ויקרא לו ליעקב אל ומי קראו אל אלהי
ישראל. *מהיכן קורא אדם את המגילה וכו'. תניא יט
ר' שמעון בן יוחאי אומר מבלילה ההוא. א"ר
יוחנן וכולן מקרא אחד דרשו ותכתוב אסתר המלכה

הולכה עבודה של מקום היא: אסור לספר בגבורות נרכה:
למי שיכול ואין מי שיכול לספר את כולו לפיכך אין נראה
לספר מדעתו אלא מה שתקנו חכמים: היסופר לו כי אדבר הכי
קרים ליה היסופר שנקוב כולו כי קרנה לו קרני שנק אם יאמר
איש לעצות כך כי יבולע: סמא דכולה משתוקא מנקר כל
הסמכין היא השתיקה אלא להרבות בגבורים והייכו לך דומיה
תהלה: מלה בסלע משתוקא בתרין אם תרצה לקנות הדבור

ומרדכי היהודי את כל תוקף מ"ד כולה תוקפו של
ארשורוש ומ"ד מאיש יהודי תוקפו של מרדכי
המן ומ"ד מאחר הדברים האלה תוקפו של המן ומ"ד
מבלילה ההוא תוקפו של נס רב הונא אמר מהכא
ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם מ"ד כולה מה
ראה אחשורוש שנשתמש בכלים של בה"מ על
ככה משום דחשיב ע' שנין ולא איפרוק ומה הגיע
אליהם דקטיל ושתי ומ"ד מאיש יהודי מה ראה
מרדכי דאיקני בהמן על ככה דשוי נפשיה ע"ו ומה
הגיע אליהם דאתרחיש ניסא ומ"ד מאחר הדברים
האלה מה ראה המן שנתקנא בכל היהודים על
ככה משום דמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה ומה
הגיע אליהם ותלו אותו ואת בניו על העץ ומ"ד
מבלילה ההוא מה ראה אחשורוש להביא את ספר
הזכרונות על ככה דזמניה אסתר להמן בהדיה
ומה הגיע אליהם דאתרחיש ניסא. *אמר ורבי
אבא בריה דר' חייא בר אבא א"ר יוחנן אלמלא
נשתייר במערה שעמד בה משה ואליהו במלא

נסלע תקנה נמתיקה נמתיס: כל תוקף לקייס לגרת הפוריס
על תוקף הקפיד להזכיר: תוקפו של אחשורוש ומתקלתה
היח מדגרת נתוקפו עד סופו: ומה ראו על ככה המגלה
ככתנה ונקרקת להודיע לדורות מה רקו נלוחו הזמן שעשו מה
שעשו ומפרש על ככה עשו ולפרש מה הגיע על העושים: אלמלא
נשתייר בה נקנ כפי מקט כשסכך הקנ"ה כמו שכח' ושכוחי
כפי עליך עד עברי: במערה שעמד בה משה ואליהו

נקב מחט סדקית לא היו יכולין לעמוד מפני האורה
דכתיב *כי לא יראני האדם וחי ואמר (רבי אבא שמות לג
בריה דר' חייא בר אבא א"ר יוחנן מ"ד *ועליהם דניאל ט
ככל הדברים מלמד שהראה הקב"ה למשה בסיני
דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שסופרים
עתידים לחדש ומאי ניהו מקרא מגילה:

הקורא עומד

פרק שלישי

משנה הקורא את המגילה עומד ויושב יצא: [גמ'] כט
תנא מה שאין כן בתורה. מנה"מ [א"ר כא
אבהו] דאמ' קרא *ואתה פה עמוד עמדי [ו]א"ר דניאל ה
אבהו אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו
כביכול שאמילו הקב"ה בעמידה (אמר רב יהודה

כשהעגיר הקב"ה (את כנודו עליו ו)לפניו שבח' ושמתיך בנקרת
הצור ואליהו לף הוא עמד בלחותו מערה ועבר הקב"ה לפניו שבח'
ויבח שם אל המערה וגו' ויאמר לח והעמדת בהר וגו' והנה ה'
עובר וגו': מחט סדקית מקט שלנו שהיח קטנה ותופרים בה
סדקי בגדים וים מקט לחרת שהיח גסה שתופרין בה הסקין ובקרלת
מקט של סקלין: דקדוקי תור' ריבויי לתין וגמין ומיעוטין לכין
ורקין: דקדוקי סופרים שדקדקו החקרוני' מלמון מסכת הרלסוכי':
עומד ויושב לם רלה עומד ולם רלה יושב: מה שאין כן
בתורה שתין קורין בתורה בלבוד מיושב: כביכול כלמר

אמר רב) [וא"ר אבהו] מנין לרב שלא ישב על
גבי מטה וישנה לתלמידיו על גבי קרקע שנאמ'
ואתה פה עמוד עמדי. ת"ר מימות [משה] (יהושע)
עד רבן גמליאל היו למדין תורה מעומד משמת ר"ג
(הזקן) ורד חולי לעולם והיו למדין תורה מיושב והיינו
דתנן משמת ר"ג (הזקן) בטל כבוד תורה. כתוב
אחד אומר *ואשב בהר ארבעים יום וארבעים
לילה וכתיב *ואנכי עמדתי בהר. אמר רב עומד
ולומד יושב ושונה ר' חנינא אמר לא עומד ולא
יושב אלא שוחה. ר' (אבא) [יוחנן] אמר אין (לשון)
ישובה אלא לשון עכבה שנאמר *ותשבו בקדש
ימים רבים. רבא אמר רבות מעומד קשות מיושב.
*[בְּיוסקא] בשני ובחמישי ובמנחה בשבת קורין
שלשה. כנגד מי אמר רב אסי כנגד תורה נביאים
וכתובים רבא אמר כנגד כהנים לוים וישראלים
אלא הא דתני רב שימי אין פוחתין מי' פסוקים
בבית הכנסת וידבר עולה מן המנין הני עשרה
כנגד מי אמר ריב"ל כנגד עשרה במלנין שבבית
הכנסת רב יוסף אמ' כנגד עשרת הדברות שנאמרו
למשה בסיני. (ר' לוי אמר כנגד עשרה הילולין
שאמר דוד בספר תילים) ור' יוחנן אמר כנגד

מיצ"ג
דלמרי'
הכי גבי
ר"ע הכא
מתפרש
גרס"י
נג"מ
לפ"ת
שם ט
שם י
שם ל
שם
ע"ג
ר"ה פ"ג
וע"ש
רש"ל
יג'הנהות
מהרי"ב
נגמ'

נבקנ"ה כנחלם שיכול להאמר נו כן: שלא ישב וכו' אלא מו
שכיחס ע"ג מטה אל שכיחס ע"ג קרקע: ולומד מפי הגבורה:
יושב ושונה שכיח לגבו מה שלמד: הכות דגרי' רכיס וכקיס

עשרה מאמרות שבהן נברא העולם והי נינהו
ויאמר דבראשית הני ט' הוו בראשית נמי מאמ'
הוא דכתיב *ברבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל תליס לג
צבאם [*אמר רבא ראשון שקרא ד' משובח שני
שקרא ד' משובח שלישי שקרא ד' משובח. רב
פפא איקלע לבי כנשתא דאבי גובר וקרא ראשון
ד' ושבחי' רב פפא *ח"ר קידה על אפים שנאמר כב
*ותקוד בת שבע אפים ארץ כריעה על ברכים ע"ג
ובה"א *מברוע על ברכיו השתחואה זו פשוט ידים מ"ק פ
ורגלים שנא' *הבוא נבוא אני ואמך ואחיך סס ח
להשתחוות לך ארצה]. *הני ג' (ד') ה' (ו') ז' כנגד רלעזית לג
כג
מי פליגי בה רבי יצחק בר נחמני וחד דעמיה ומנו
ר"ש בן פזי ואמרי לה ר"ש בן פזי וחד דעמיה
ומנו ר' יצחק בר נחמני ואמרי לה ר' שמואל בר
נחמני חד אמר כנגד ברכת כהנים וחד אמר כנגד
שלשה שומרי הסף חמשה מרואי פני המלך
ושבעה רואי פני המלך תני רב יוסף ג' ה' וז' ג'
שומרי הסף ה' מרואי פני המלך ז' רואי פני
המלך א"ל אביי עד האידנ' מ"ט לא פריש לן

שלש מהיר לעומען: בראשית נמי דמעתעי נעמים ואחץ לכתי'
נלנר ה' שמים נעשו וגו': [מאמר הוא לף הס נמחמר כנרלו]:
ברכת כהנים שלשה תיבות נפסוק ראשון וחמשה נפסוק שני
ושנעה נפסוק שלישי: חמשה מרואי פני המלך ושבעה רואי
פני המלך שנעה הס כלכתיב שנעת שרי פרס ומדי ומהס יש
חמשה קטונים כלכתי' נסוף מלכים: ג' שומרי הסף נסוף ספר

מר א"ל לא הוה ידענא דצריכיתו לי ומי בעיתו מינאי מלתא ולא אמרי לכו א"ל יעקב מינאי לרב יהודה הני ששה דיום הכפורים כנגד מי א"ל כנגד ששה שעמדו מימינו של עזרא וששה משמאלו שנאמר *ויעמוד עזרא הסופר על מגדל עץ אשר עשו לדבר ויעמוד אצלו מתתיה ושמע ועניה ואוריה וחלקיה ומעשיה על ימינו ומשמאלו פדיה ומישאל מלכיה וחשום וחשבדנה זכריה משלם הני שבעה תוו היינו זכריה היינו משלם ואמאי קרי ליה משלם דמשלם בעובדיה:

משנה סומא פורס על שמע ומתרגם ר' יהודה אומר כל מי שלא ראה מאורות מימיו לא יפרוס על שמע: **גמרא** *תניא אמרו לו לר' יהודה והלא הרבה צפו לדרוש במרכבה ולא ראו אותה מימיהם ור' יהודה התם באבנתא דליבא תליא מילתא והא קא מיכוין וידע הבא משום הנאה הוא והא ליתליה הנאה ורבנן אית ליה הנאה כדר' יוסי דתניא א"ר יוסי כל ימי הייתי מצטער על מקרא זה *והיית ממשש בצהרים כאשר ימשש העור באפלה אמרתי וכי מאי אכפת ליה לעור בין אפלה לאורה עד שבא מעשה לידי

מלכים וכנגדן תיקנו חלו מעין דבר מלכות: דמשלם בעובדיה תמים נמעניו:

צפו לדרוש נמעשה מרכבה דיחזקאל: פחתים גומות:

פעם אחת הייתי מהלך באישון לילה ואפלה וראיתי סומא שהיה מהלך ואבוקה בידו אמרתי לו בני אבוקה זו למה לך אמר לי כל ומן שאבוקה זו בידי בני אדם רואים אותי ומצילין אותי מן הפחתים ומן הקוצים ומן הברקנים וסמוך לזה כתובה משנת האומ' *יברכך טובים וכו' והאומר על קן צפור כה וכו' וההוא דנחית קמיה דרבי חנינא אמר האל הגדול וכו'): [משנה האומר *ומורך לא תחן להעביר למולך לא תחן לאעברא בארמית משתקין אותו בנויפה. גמ' תנא דר"י בישראל הבא על בת נכרי והוליד ממנה בן לנכרי הכתוב מדבר] ת"ר יש נקראים ולא מתרגמין יש נקראים ומתרגמין יש לא נקראין ולא מתרגמין מעשה בראשית נקרא ומתרגם פשיטא מ"ד אתו לשיולי מה למעלה ומה למטה *מה לפנים ומה לאחור קמ"ל. מעשה לוט [ושחי בנותיו] נקרא ומתרגם פשיטא מ"ד ניחוש לכבודו דאברהם קמ"ל. מעשה תמר ויהודה נקרא ומתרגם פשיטא מ"ד ליחוש לכבודו דיהודה קמ"ל שבח הוא לו דאודי. מעשה העגל הראשון

[תנא דבי ר"י לפרס מתניתין בישראל הבא על בת נכרי הכתוב מדבר: מעשה בראשית וכו' ותמרי' במסכת סנהדרין המסתכל בחרטעה דנריס רחוי לו כלילו לא נח לעולם והתם מפרש טעמא מין רלוכו של מלך שיזכירו שמו של חמה וכו':] קמ"ל [שבחו הוא] שנק הוא ליהודה קריאה זו: דאודי שהודה על קטלתו:

כה צוד מלמ' לחד הכל כידי שמי' וכו' נכרכו' פ"ו וע"ש רש"י ובחדושי הלכות ויקרא יח

ס"ה ע"ב

נקרא ומתרגם פשיטא מ"ד ליחוש לכבודן של
ישראל קמ"ל כ"ש דניחא להו דהויא להו כפרה
קללות וברכות נקראין ומתרגמין פשיטא מ"ד ניחוש
דילמא *פיוגא דעתייהו דצבורא קמ"ל. אותרות
ועונשין נקרי:ין ומתרגמין פשיטא מ"ד ניחוש דילמ' אתו
למעבד (מאהבה ו)מיראה קמ"ל מעשה אמנון ותמר
נקרא ומתרגם [מעשה אבשלום נקרא ומתרגם]
פשיטא מ"ד ליחוש ליקריה דדוד קמ"ל. מעשה
פילגש בגבעה נקרא ומתרגם פשיטא מ"ד ליחוש
לכבודו דבניימן קמ"ל. *הודע את ירושלים את
תועבותיה נקרא ומתרגם פשיטא לאפוקי מדר'
אליעזר דתניא מעשה באדם אחד שהיה קורא
למעלה מר' אליעזר הודע את ירושלים את תועבותיה
אמר לו עד שאתה בודק בתועבות ירושלים צא
ובדוק בתועבות אמך בדקו אחריו ומצאו בו שמץ
פסול. ואלו נקראים ואלו מתרגמין מעשה ראובן
נקרא ולא מתרגם מעשה בר' חנינא בן גמליאל
שהלך לכבול ויהי קורא חזן הכנסת *ויהי בשבון
ישראל וגו' ויהיו בני יעקב שנים עשר אמר לו
למתורגמן אל תתרגם אלא אחרון ושבחוהו חכמים.

מאהבה של ברכות: ומיראה של קללות ולא למד שמוש: פיוגא
דעתייהו תקלם דעתם כשישמעו שהם כעכשיו ויחמרו טוב
ליהנות מן העולם בכל רלוכנו הוחיל וסופנו בכל העוכשיו
הללו: אל תתרגם אלא אחרון ויהיו בני יעקב שנים עשר

מפ' רש"י כך דגרס כלן דלמא לתו לתינבד מיהבה ומיירקה ולקמן גבי להורות וע וכשין גרס דלמ' פיוגא דעתייהו רש"י יחוקלט כרמ' לה

מעשה העגל הב' נקרא ולא מתרגם ואי זהו מעשה העגל הב' מן *ויאמר משה עד *ויירא משה. ברכת כהנים נקרא ולא מתרגם מ"ט משום דכתיב *ושא. מעשה דוד ואמנון לא נקרין ולא מתרגמין והאמרת מעשה אמנון ותמר נקרא ומתרגם לא קשיא הא דכתיב אמנון בן דוד הא דכתיב אמנון סתמא:

תניא ר' שמעון בן אלעזר אומר לעולם יהא אדם זהיר בתשובתו שמתוך תשובה שהשיבו אהרן למשה פקרו המינים שנא' *ואשליכהו באש ויצא העגל הזה [ת"ר כל המקראות הכתובים בתורה לגנאי קורין אותן לשבח כגון *וישגלנה וישכבנה וכו' *למחראות למוצאות ריב"ק אומר למחראות בשמן מפני שהוא גנאי לע"ז] אמר רב נחמן כל ליצנותא אסירא בר מליצנותא דע"ז דשריא דכתיב *ברע בל קורס נבו וכתיב *קרסו כרעו יחדו [לא

והמקרא הזה כפסק בהפסק פרשה לכך קוו הו לחקרן כלו הוא פסוק נפני עלמו: מן ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם (שמות לב כא) ספר המעשה נקרא מעשה העגל הזכי): משום ישא אלא יאמרו הקב"ה נושא [להן] פניס ואזכן יושעין שכלאי הן ישראל לשאת להם פניס [כדאמרי' בברכות לא כלאי הס ישראל לשאת להן פניס] אלא אמרתי ואכלת ושבעת וברכת והן מקטירין על עלמן עד כאן עד כאן כגילה:

פקרו המינים העיזו פניהם לומר ממש ים בע"ז (גילה מאליו אבל המקרא אינם מבינים): קורס לשון מוליך רעי:

שמות לב ו
ס"ס נמדבר ו
נגמ' המלמדי' בהפיד לא ס"ס
שמות לב דכתי' כח מ"נ י
ישעיה מו ס"ס

הוסף יכלו מלט משא וגו'] ר' ינאי אמר מהבא *לעגלות בית און יגורו שבן שומרון כי אבל עליו עמו וכמריו עליו יגילו על כבודו כי גלה ממנו אל תקרי כבודו אלא כבידו. אמר רב הונא בר מנוח [משמיה דרב אחא בריה דרב איקא] שרי ליה לבר ישראל למימר לנכרי שקלי' לע"ז ואנחיה בשי"ן תי"ו שלך [אמר רב אשי] האי מאן דסאני שומעניה שרי ליה לבוויה בגימ"ל ושי"ן. והאי מאן דשפיר שומעניה שרי ליה לשבוחיה ומאן דשבחיה ינוחו לו ברכות על ראשו:

לעגלות בית און לקול השמועה הבאה (לעגלי) [על עגלי] בית (און) [און] יגורו שכיכיהם שבשומרון כי אבל עליו על העגל: וכמר ו עליו יגילו אשר היו רגילין לשמוח עליו עתה יתאבלו (עליו ו)על כבודו כי גלה ממנו: אלא כבידו כובד משאו של רעי (שהיה) [תהיה] בו וכובד עגלותיו ודוגמתו בישעיה קרסי כרעו יקדיו ולא יכלו מלט משא הוא משא הרעי ורבותי מפרשין וכמריו עליו יגילו ממש שהיו שמחים שהיקל (משאו) [משאוי שלהן] אבל לין לפרש כן שהעגל כולו גלה כאחד שנטלו שכקריב: שי"ן תי"ו לשון ושבוסי את ערות מלרי *: דסאני שומעני' שיוכאו' עליו שמועות [רעות ו]שבואות שהוא נוחף: בגימ"ל ושי"ן בר גיורת הוא. שמא סריס הוא מוסרק כך הוא בתשובת הגאונים מותר לבשות גם את אמו שילדתו. (בר גיורתא תרגום ירושלמי הנוחף והנואפת גיורת' וגיורתא'). ורבותי מפרשים *גייפא שטיח;

* וגייפא ל' נשטו ננוף נם' הנוכה ופי' ומות רש"י.

נ"ב ריש פי' שין ל'השתנה ת' תחת ל' נופה שמו גרגיר' נם"ק דע"ן

בני העיר

פרק רביעי

כתיב *לבנימין אמר ידיד ה' ישכון לבטח עליו לב
חופף עליו כל היום בגמ' הביאו פלוגתא כו
דתנאי בענין אם ירושלים נתחלקה לשבטים או דכתי' נג
לאו. הנא אחד סובר שנתחלקה לשבט יהודה
ולשבט בנימין דתניא מה היה בחלקו של יהודה פ' מיקו
הר הבית והלשכות והעזרות ומה היה בחלקו של מקימין
בנימין אולם והיכל ובית קדשי הקדשים ורצועה וע"ש
היתה יוצאה מחלקו של יהודה והית' נכנסה בחלקו רש"י
של בנימין ובה מזבח בנוי והיה בנימין הצדיק
מצטער עליה כל יום לבלעה שנא' *חופף עליו סס
כל היום ולפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזכאן
לשבינה שנא' ובין כתפיו שכן ותנא אחד סובר
לא נתחלקה ירושלים לשבטים דתניא אין משבירין
בתים בתוך ירושלים לפי שאינן שלהם ר' אלעזר
בר צדוק אומר אף לא מטות לפיכך עזרות קדשים
בעלי אושפיזין נוטלין אותן בזרוע. אמר אביי ש"מ

אין משכירין בתים פי' כשעולין לרגל אין משכירין להם לא
נתי' ולא מטות אלא ככסין לתוך הבתים נמכס וכה"ג
מהמטות: לפיכך עזרות קדשים ר"ל תודות ושלמי שמתכנסים
עולי רגלים והעזרות הם שלהם: בעלי אושפיזין נוטלים
אותם בזרוע פירש הריטב"א משום שכר מטות:

אורח ארע למשבק אינוש גולפא ומשכא לאושפיוא:
אמר מר ווטרא מטפחות ספרים שבלו עושין
אותן תבריכין למת מצוה וזו היא גניזתן ואמ'
רבא ס"ת שבלה גונזין אותו אצל ת"ח ואפילו שונה
הלכות אמר רב אחא בר יעקב ובכלי חרס שנא'
*ונתתם בכלי חרש למען יעמדו ימים רבים:
דרש בר קפרא מ"ד *וישרוף את בית ה' ואת
בית המלך ואת כל בתי ירושלים ואת כל
בית גדול שרף באש: בית ה' זה בית המקדש.
בית המלך אלו פלטרין של מלך. ואת כל בתי
ירושלים כמשמעו. ואת כל בית גדול פליגי בה
ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי חד אמר מקום שמגדלין
בו תורה וח"א מקום שמגדלין בו תפלה. מ"ד
מקום שמגדלין בו תורה דכתיב *יגדיל תורה ויאדיר
ומ"ד מקום שמגדלין בו תפלה דכתיב *ספרה נא
לי את כל הגדולות אשר עשה אלישע ואלישע כי
עבד בתפלה הוא דעבד תסתיים דר' יהושע בן לוי
הוא דאמר מקום שמגדלין בו תורה דא"ר יהושע בן
לוי בית הכנסת מותר לעשותו בהמ"ד תסתיים:

גולפא קנקן של קרס שכשתמצו בו: ומשכא לאס שקט בהמה:
מטפחות ספרים לף של ס"ת: ואפילו שונה הלכות כלו' לפי'
לא שמא ת"ק בלמודו בגמרא אלא במשכיות ובדייתות:
וישרוף את בית ה' בנבוזראדן כתיב: תסתיים זה מימן: מותר
לעשותו בה"מ אלמא בהמ"ד הוי [בית] גדול:

[ואיבעיא להו מחו למכור ס"ת ישן ליקח בו עם
חדש וכו'] ת"ש דא"ר יוחנן משום ר'
מאיר אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא
אשה ש"מ תורה בתורה שפיר דמי דילמא שאני
תלמוד שהתלמוד מביא לידי מעשה אשה נמי
*לא תהו בראה לשבת יצרה אבל תורה בתורה יבמות מה
לא: ת"ר לא ימכור אדם ס"ת אע"פ שאינו צריך
לו יתר על כן ארשב"ג אפי' אין לו מה יאכל
ימכר ס"ת או בתו אינו רואה סימן ברכה לעולם:
שאלו תלמידיו את ר' וכאי במה הארכת ימים לד
אמר להם מימי לא השתנזי מים בד' עם
אמות של תפלה ולא כניתי שם לחבירי ולא בטלתי ע"ג
קידוש היום אימא זקנה היתה לי פעם אחת לא
היה לי קדוש מברה כפה שעל ראשה והביאה
לי קדוש היום תנא כשמתה היא הניחה לו ש'
גרבי יין כשמת הוא הניח לבניו ג' אלפים גרבי
יין רב הונא הוה אסר ריחא וקאי קמיה דרב
אמר ליה מאי האי (המיינך היבא) א"ל לא הוה
לי חמרא לקדוש' ומשכנתיה להמיינאי ואתיתי ביה

אלא ללמוד תורה להתפרנס בו כשלומד תורה וקס"ד דהוא
הדין לקנות ס"ת: שאינו צריך לו עם לו לקח: אינו
רואה סי' ברכה לעולם מלותן הדמיס:
במה הארכת ימים נמי זה זכות [בד' אמות של תפלה לחקר
זמן] כפה לעיל: אסר ריחא קגור עגב מין גמי:

יון קדוש' א"ל יהא רעוא דתיטום בשיראי כי אכלל רבה בריה דרב הונא איניש גוצא הוה עייל גנא אפוריא אתאן בנתירה וכלתירה שלחן מאני ושדיין עילויה עד דאיטום בשיראי (אתא רב יוסף אשכחי' א"ל אקיים בך ברכתיה דרב) כי שמע רב איקפד אמר אמאי לא אמרת לי כי ברכתיך וכן למר. שאלו תלמידיו את ר' אלעזר בן שמוע במה הארכת ימים אמר להם מימי לא עשיתי בהכ"נ קפנדריא ולא פסעתי על ראשי עם קודש ולא נשאתי כפי בלא ברכה. שאלו תלמידיו את ר' פרידא במה הארכת ימים אמר להם מימי לא קדמני אדם לבהמ"ד ולא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה *ולא ברכתי בפני כהן למימרא דמעליותא היא והאמר (רבה בר בר חנה אמר

לפני נרגיס לריכי' לו החמי' יג"ג

כוז ויגיין

ניכמות פ' חלנת חליפה רש"י

דחטים בשיראי סתום ומכוסה בגבישים. סתומס פלסתי' תרגום טמוכון: כי אכלל כאכלם לקופה: [שלחן] היו פושטות בגדיהם: וכן למר לתה תהא מוכרך בכך שמח הי' עת רצון ותתקיים תפ בי: קפנדריא מקלר הלובו דרך בית הכנסת: ולא פסעתי על ראשי עם קודש כשהיו התלמידים יושבים בע"ה על גבי קרקע המהלך דרך מסיבתן למנת במקומו כרחה כפוסע על רחשיהם: ולא נשאתי את כפי לכוון לנרך ברכת כהנים בלא ברכה שהכהנים כריכין לנרך ברוך אשר קדשנו במלותיו ולוו בקדושתו של אהרן וכו' במסכת סוטה: מתנותיה הזרוע והלקיים והקיבה: ולא ברכתי בפעולה: לפני כהן לאמר מר וקדשתו לכל דבר

ר' יונתן) [ר' יוחנן] כל ת"ח שמברך לפניו אפילו כ"ג עם הארץ אותו תלמיד חייב מיתה שנאמר *כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משניאי כי קאמר איהו נמי בשוין:

מיכלי ח

שאלו תלמידיו את ר' נחוניא בן הקנה במה האריכת ימים א"ל מימי לא נתכבדתי בקלון חברי ולא עלתה עמי קללת חברי על מטתי וותרן הייתי בממוני לא נתכבדתי בקלון חבריי כי הא דרב הונא דרי מרא אכתפיה אחא רב חנא בר חנילאי וקא שקיל מיניה א"ל אי רגילת דדרית במאחיך דרי ואי לא איתייקורי אנא בזילותיה דידך לא ניחא לי. ולא עלתה על מטתי קללת חברי כי הא דמר זוטרא כי הוה סליק לפורייה אמר שרי ליה לכל מאן דצערן. וותרן בממוני הייתי דאמר מר איוב וותרן בממוניה הוה שהיה מניח פרוטה לחנוני מממוניה. שאל ר' עקיבא את ר' נחוניא הגדול (א"ל) במה האריכת ימים אתו גווואי קא מחו ליה סליק יתיב אדיקל' א"ל רבי

לה סס

כ"ג פ"ק וע"ש רמ"ל

שנקדושה לפתוק רחמון ולבתר רחמון: משניאי שגורמין לבני אדם שינייו פ' ואלו נקבלתו שהרואה ת"ק שפל לפני ע"ה לומר לין בקת רוק בתורה: לא נתכבדתי וכו' מפרש לה ואזיל: מרא פורי"ם בלע"ז: וקא שקיל מיניה לכבדו ושחקה הוא: דרית במאחיך שלתה נושא כלי כזה בעירך: גווואי סרסין היו עבדים משרתים אותו וקא מחו ליה לר' עקיבא שגורין היו שהיה קץ בנייו: קדושין רמ"ל

מדבר כח אם נאמר *כבש למה נאמר אחד (ומאי אחד)
א"ל [אחד] מיוחד שבעדרו. אמ' לחו צורבא מרבנן
ע' נגוע הוא שבקוה חליתי. א"ל מימי לא קבלתי מתנות
משלי טו דכתיב *ושונא מתנות יחיה. ולא עמדתי על מדותי
פל"ט דאמר רבא כל המעביר על מדותיו מעבירין לו
וע"ב על כל פשעיו שנאמר *נושא עון ועובר על פשע
רמ"ל לְמִי נושא עון לְמִי שהוא עובר על פשע:
יומא ר"כ
פ"ק שאל רבי את ר' יהושע בן קרחה במה הארכת
וע"ב ימים א"ל קצת בחיי א"ל רבי תורה היא
רמ"ל וללמוד אני צריך א"ל מימי לא נסתבלתי בצלם
ויק"ר ז לן דמות אדם רשע דא"ר יוחנן (משום ר"ש בן יוחאי)
שם אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע
מלכי' ב ג שנאמר *כי לולא פני יהושפט מלך יהודה אני
נושא אם אביט אליך ואם אראך א"ר אלעזר
ברמ' כו עיניו כהות שנאמר *ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו
מראות משום דאסתכל ביה בעשו הרשע והא
פ' המוכל גרמא ליה והא"ר יצחק לעולם אל תהי קללת
וע"ב תדיוט קלה בעיניך שהרי אבימלך קלל את שרה
רמ"ל ונתקיים בורעה שנאמר *הנה הוא לך כסות עינים
שם כ אל תקרי כסות אלא כסיות. (וכתיב ויהי כי זקן
יצחק ותכהין עיניו) הא והא גרמא ליה רבא אמ'

אם נא' כבש אחת הכתוב מקל תעמס נמקר: ולא עמדתי על
מדותי למלס גמול רע למי שליערכי:
וללמוד אני צריך מולי מוכל לקייס: לולא פני יהושפט

מהכא *שאת פני רשע לא טוב בשעת פטירתו (מצלי יח
א"ל ברכני א"ל יהי רצון שתגיע לחצי ימי ולבולחו
לא. א"ל הבאים אחריך בחמה ירעו. [אבוה בר
איהי ומנימין בר איהי ח"א תיתי לי דלא אסתכלי
בנכרי וח"א תיתי לי דלא עבדי שותפות בהדי
נכרי] שאלו תלמידיו את ר' זירא (ואמרי לה את
רב אדא בר אהבה) במה תארכת ימים אמר
להם מימי לא הקפדתי בתוך ביתי ולא ציערתי
בפני מי שגדול ממני ולא הרהרתי במבואות
המטונפות ולא הלכתי ד' אמות בלא תורה ובלא
תפילין ולא ישנתי בבהמ"ד לא שינת קבע ולא
שינת עראי ולא ששתי בתקלת חברי ולא קריתי
לחברי בחבינתו ואמרי לה בחניכתו:

[משנה ועוד א"ר יהודה בהכ"נ שחרב אין מספידין שם
בתוכו וכו' ואין עושין אותו קפנדריא שנא'
*והשמותי את מקדשיכם קדושתן אף כשהן (ויקרא כו
שוממים וכו'. גמ'] ת"ר בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות

לציצ אמר כן ליהורם בן לחזאב: הבאים אחריך בהמה
ירעו בתמיה כלו' לין טוב לך לקיות ימים רבים כמוני שם"כ
לה ישלו בניך גדולה ולחתה בציח והם יהיו כל ימותם הדיוטות:
ולא הרהרתי ד"ת: בלא תורה גרסתי שגורה בפי תמיד:
בחבינתו שם כינו קבירו לו שם לגנאי: ואמרי לה בחניכתו
לשילו לותו כינוי [שמסורד] ונח לו משמשקתו שם דופי (למשמשה)
כמו [כתב] קניכתו וקניכתה במסכת גיטין:

סס ראש אין אוכלין בהן ואין שותין בהן *ואין נאותין
ע"נ בהן ואין מטיילין בהן ואין נבנסין בהן בחמה מפני
החמה ובגשמים מפני הגשמים ואין מספידין בהן
הספד של יחיד אבל קורין בהן ושונין בהן ומספידין
בהן הספד של רבים א"ר יהודה אימתי בישובין
אבל בחרבנן מניחין אותן ועולין בהן עשבים ולא
יתלוש מפני עגמ"נ נפש וכו'. א"ר אסי ב"ה שמחשבין
בו חשבונות מלינין בו את המת מלינין ס"ד לא
סגיא דלאו הכי אלא לסוף שילינו בו מת מצוה:
סס רבינא ורב אדא בר מתנה הוו קיימי ושאלי
שאלתא מרבא אתא זילחא דמיטרא עיילי
לב"ה אמרי האי דעיילינן לב"ה לאו משום מטרא
אלא משום דשמעתא בעיא צילותא כיומא דאסתנא:
סס [ומספידין בהן הספד של רבים. ה"ד הספדא
דרבים מחוי רב חסדא כגון הספידא
דקאי בי רב ששת מחוי רב ששת כגון הספדא

ואין נאותין ואין מתקנטין לתוכו ואין מטיילין סס: הספד של רבים
של ת"ח שמת שלריכין להתאסף ולהספידו וכ"ה ריחוי לכך נקי
שהוא בית גדול: מלינין בו מצמע דקונה היה להלין בו את המת:
לסוף שילינו בו מת מצוה שיקותו בהס מתים שאין להס קוברין:
זילחא דמיטרא ורס מיס שנאיס נכס: לאו משום מט־א שיהו
עליכו מפכי הגשמיס שאס לא הייכו עוסקין בשמעת' לא הייכו
ככנסין: צילותא דעת גלולה ומיושבת שאיכו טרוד בשום מקצוה:
כגון הספידא דקאי בי רב ששת אס יאות אמס לקד ני

דקאי בי רב חסדא רפרם אספרה לכלתיה בבי
כנשתא אמ' משום יקרא דידי ודמיתא אתו כוליה
עלמא ר' וירא ספרי לההוא מרבנן בבי
כנשתא אמר אי משום יקרא דידי אי משום יקרא
דידי' דמית' אתו כ"ע ר"ל ספרי' לההוא צורבא
מרבנן דשכיח בארעא דישראל דהוי תני הילכתא
בכ"ך שורתא אמר וי חסרא ארעא דישראל גברא
רבה ההוא דהוה תני הלכתא ספרא וספרי ותוספתא
ושביב ארזו ואמרו לי' לר"נ ליספדי' מר אמר
דיכי ניספדי' הי צנו דמלא ספרי דחסר תא חזי
מה בין תקיפי דארעא דישראל לחסידי דבבל
תנן התם ודאשתמש בתגא חלף תנא ר"ל וה

רנ עמ: אמר אי משום יקרא דידי אי משום יקרא
דמיתא הוה לי' הספד של רגיס אתו כ"ע לספוד: דהוה תני
הלכתא שהיה שוכה מצויות לתלמידים: בכ"ך שורות של
תלמידים: היכי אספוד כמאי אספדנו: הי צנא מלא ספרי
דיכו חלף כסל שמילאוהו ספרים ואין מבין מה שבתוכה חף
שוכה הלכות ולא שמע ת"ק ללמוד שיבינו טעמי מצוה ופעמים
שדברי מצוה סותרין זא"ז ולריך לתרלה כגון הב"ע וכגון הא
מכי וכגון קסורי מיקסרא: תקיפי ארעא דישראל ר"ל
לקמרי' ביומא לקפילו נהדי רבב"ק לא משתעי לקמן דמשתעי
נהדי ר"ל בשוקא יהבין לי' עסקא בלא סהדי. רב נקמן
בר יצחק מקסידי בגלל בשלהי מסכת סוטה דקאמר לי' לא
תיתני ירחת קטא דליכא לאכא: בתגא כתר תורה: חלף

המשתמש במי ששונה הלכות כתרה של תורה
ואמר עולא לישתמיש אינש במאן דתני ד' ולא
לישתמש במאן דמתני ד' כי הא דר"ל הוה אזיל
באורחא מטא עורקמא דמיא אתא ההוא גברא
ארכבי' אבתפי' וקא מעבר לי' א"ל קרית א"ל
קרינא תנית תנינא ד' סדרי משנה א"ל פסלת
לך ד' טירי וטענת בר לקיש אבתפך שדי בר
לקישא במיא א"ל ניחא לי דאשמעי' למר אי
הכי גמיר מיני הא מילתא דא"ר זירא בנות
ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת
כט דם כחרדל יושבות עליו ז' נקיים. ת"ר *מבטלין
ת"ת להוצאת המת ולהכנסת הכלה וכו' בד"א
כשאין שם כל צרכו אבל יש שם כל צרכו אין
מבטלין וכמה כל צרכו אמר רב שמואל בר איניא
משמי' דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שפורא
וכו' הני מילי למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני
ליתי לי' שעורא):

לז הניא רבי שמעון בן יוחאי אומר בא וראה
סה כמה חביבין ישראל לפני הקב"ה שבכל
מקום שגלו שכינה עמהם גלו למצרים שכינה

עבר מן העולם: עורקמא דמיא שלולית של מים מכוכסין:
דאשמעי' שתשמע לתלוכי: שהחמירו על עצמם דמלחוריית
אין לריכה ז' נקיים אלא הרואה ג' ימים רלופים בתוך י"מ
יום וכו': להכנסת כלה ללוותה מבית חתני לבית קוסמה:]

עמהם שנא' *הנגלה נגליתי אל בית אביך בהיותם ז"פ ג
במצרים וגו'. (גלו לעילם שבינה עמהם שנאמר
*ושמתי כסאי בעילם). גלו לבבל שבינה עמהם ירמי' מט
שנא' *למענכם שלחתי בבלה. (גלו לאדום שבינה ישעי' מג
עמהם שנא' *מי זה בא מאדום חמוץ בגדים שם סג
מבצרה וגו') ואף כשהם עתידין ליגאל שבינה
עמהם שנא' *ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך דברים ל
והשיב לא נאמר אלא ושב מלמד שהקב"ה שב
עמהם מבין הגליות שבינה בבבל היכא שריא
אמר אביי בבי כנישתא דהוצל ובבי כנשתא דשף
ויתיב בנהרדעא ולא תימא הכא והכא אלא זימנין
הכא וזימנין הכא אמר אביי חיתי לי דכי מרחקנא
פרסה עיילנא ומצלינא בגוה:

אבוה דשמואל ולוי הוו יתבי בבי כנשתא דשף לח
ויתיב בנהרדעא אתיא שבינה שמעו קול שם
רגשא קמו ונפקו. רב ששת הוה יתיב בבי כנשתא
דשף ויתיב בנהרדעא אתיא שבינה ולא נפק אתו
והשיב לא כתיב גרסינן: (היכא שריא נגבל שכינה מקום
שכיכר שהיא עורה שם): דשף ויתיב בנהרדעא שם
מקום ובכולהו יכניה וסיעתו מלנכי' ועפר שהניחו עמהם בגלותן
[לקיים מה] שכת' כי רלו עבדיך את אבניה וגו': דכי מרחקנא
פרסה (כשהי מהלך בדרך בלותו מקום לפילו לכי מרבה על
את הדרך) לכי כוונם שם ומתפלל בתוכה:
רב ששת מלור עיניס הוה:

מה"ש קא מבעתין ומצערין ליה אמר רבש"ע עלוב
ס"ב כ"ו ושאינו עלוב (יכול ושאינו יכול) מי נדחה מפני
ע"ב רס"ו מי [אמ' להו] שבקוהו. *ואהי להם למקדש מעט
ירמיה בארצות אשר באו שם אמר (רב שמואל בר יצחק
יח [ר' יצחק] אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל
ור' אלעזר אמר זה בית רבינו שבבבל (אמר) [דרש]
תלים ל רבא מ"ד *ה' מעון אתה היית לנו אלו בכ"נ ובמ"ד
אמ' (רבא) [אביי] מריש הוה גריסנא בגו ביתאי
ומצלינא בבי כנשתא כיון דשמעית להא דקאמר
פס כו דוד *ה' אהבתי מעון ביתך לא גריסנא אלא בבי
כנשתא (היכא דמצלינא). תניא ר' אלעזר הקפר
אומר עתידין בכ"נ ובמ"ד שבח"ל שיקבעו בא"י
ירמיה מו שנאמר *כי כתבור בהרים וככרמל בים יבא והלא
דברים ק"ו ומה תבור וכרמל שלא באו אלא ללמוד
תורה לפי שעה נקבעו בא"י בכ"נ ובמ"ד שקורין
בהם ומרביצין בהם (את ה) תורה (כולה) עאכ"ו:
תלי' סח דרש בר קפרא מ"ד *למה תרצדון הרים גבנונים
יצתה בת קול ואמרה להם למה תרצו דין עם
סיני כלכם בעלי מומין אתם אצל סיני כתיב הכא
ויקרא כג גבנונים וכתיב התם *אז נבן אז דק אמר רב אשי
לא ש"מ האי מאן דיהיר בעל מום הוא. *א"ר יוחנן
כל מקום שאתה מוצא גבורתו של הקב"ה שם

בים רבינו רנ: וככרמל בים יבא מלמד שענד כרמל את היס
ותומתי הוי לומר בשעת מ"ת:

אחת מוצא ענותנותו דבר זה כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים כתוב בתורה *כי ה' דברים י
אלהיכם הוא אלהי האלהים גו' וכתיב בתריה
עושה משפט יתום ואלמנה. שנוי בנביאים *כה יחזי' מ
כה אמר רם ונשא גו' וכתיב בתריה ואת דכא
ושפל רוח. ומשולש בכתובים *סולו לרוכב בערבות תלי' כח
ביה שמו וכתיב בתריה אבי יתומים ודיין אלמנות:
[אמר רב הונא *ר"ח אב שחל להיות בשבת סס
מפטירין *חדשיכם ומועדיכם שנאה נפשי היו עלי ע"ג
לטורח מאי היו עלי לטורח אמר הקב"ה לא דיין יחזי' ס
להם לישראל שחוטאין לפני אלא שמטריחין אותי
לידע איזו גזרה קשה אביא עליהם:]
משנה בתעניות ברכות וקללות ואין מפסיקין סס
בקללות. גמ' מה"מ אמר רבי חייא בר
גמרא אמר (רב אשי) [ר' אסא] דאמ' קרא *כוסר משלי ג
ה' בני אל תמאס ריש לקיש אמר לפי שאין
אומרין ברכה על הפורענות אלא היכי עביד תנא
כשהוא מתחיל מתחיל בפסוק שלפניהם וכשהוא

[בתעניות ברכות וכו' פי' קורי' ברכות וקללות דאס נתקיימו
להודיע שעל עסקי התורה נח פורענויות לעולם
ויזכרו בתשובה ויכללו מלרה שהן מתעכין עליה:] מה"מ דאין
מפסיקין בקללות: אל תמאס והמפסיק בהן מרחיה עלמו שהקדה לו
לקרו' ובמסכת סופרי' יליף לה מסיפיה דקרא ואל תקוץ בתוכחתו
אל תעשו קולים קולים פסקים פסקים לשון קלילה:

מסיים מסיים בפסוק שלאחריהם [אמר אביי לא שנו אלא בקללות שבת"כ אבל קללות שבמשנה תורה פוסק מ"ט הללו בלשון רבים אמורות ומשה מפי הגבורה אמרן והללו בלשון יחיד אמורות ומשה מפי עצמו אמרן]:

סס **תניא** רשב"א אומ' עורא תקן להם לישראל שיהו קורין קללות שבתורת כהנים קודם עצרת ושבמשנה תורה קודם ר"ה מ"ט אמר אביי ואי תימא ר"ל כדי שתכלה השנה וקללותיה בשלמא שבמשנה תורה איכא כדי שתכלה שנה וקללותיה אלא שבת"כ אטו עצרת ר"ה היא אין עצרת נמי ר"ה היא דתנן ובעצרת על פירות האילן:

לב **א"ר** שפטיה א"ר יוחנן עשרה שקראו בתורה הגדול שבהן גולל ס"ת והגוללו נוטל שכר כולן דאריב"ל עשרה שקראו בתורה הגולל ס"ת קבל שכר כולן שכר כולן ס"ד אלא אימא נוטל שכר כנגד כולן:

לט **וא"ר** שפטיה א"ר יוחנן מנין שמשתמשין בב"ק שנא' סס *ואוניך תשמענ' דבר [מאחריך לאמ']. וה"מ דשמע יעויש ל קודם עצרת אבל זמן קליר וזמן פירות האילן:

עשרה שקראו בתורה וקראו הג' לו הז' כקום היום ולפי שאין קורין בתור' פחות מעשר' נקט עשרה שקראו בתור':

בב"ק לא פליגי להתקיל בדבר ושמע קול על הן לו על לאו הולך לקריו ואין כאן עשוס כיקום:

קול גברא במתא ואתתא בדברא והוא דאמר הן הן והוא דאמר לאו לאו. וא"ר שפטיה א"ר יוחנן הקורא בלא נעימה ושונה בלא זמרה עליו הכתוב אומר *וגם אני נתתי להם חקים לא טובים ומשפטים לא יחיו בהם. מתקיף לה (רב משרשיא) [אביי] משום דלא ידע לבסומי קלירא כתיב ביה ומשפטי' לא יחיו בהם. אלא (אמ' רב [בדרב] משרשי' [ראמ'] ב' (תלמידים) [ת"ח] שיושבים בעיר אחת ואין נוחין זה לזה בהלכה עליהם הכתוב אומ' *ומשפטים לא יחיו בהם. [*וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל מצותן שיהיו קורין אותן כאו"א בזמנו:]

יחזקאל כ

יבמות בתוספות סהיה דרבלשמו' המוכח בומרא לפי שהיו שוכין לותה על פה וע"י כומר וזוכרם שם ויקרא כג

מועד קטן פרק ראשון בושקין

פיסקא ומציינין על הקברות במועד אר"ש בן פזי א
רמז לציון קברות מן התורה מנין שנא' ה
*וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון א"ל רבינ' לרב אשי יחזקאל לט

קול גברא במתא וקול אחתא בדברא קול שחיקו מלוי הוא וכת קול נח לגלי: והוא דאמר הן הן והוא דאמר לאו לאו שכפל לומר ג"פ (ולין בו מצוס לא תקצו): נעימה כגון טעמי המקרא': מציינין על הקברות שעושין סימן על הקברות בסיד וכו' כדי שלא ילכו לוכלי תרומה לשם: וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון יחזקאל היה מתכוין על העתיד לבא שיעשו

האמקמי דליתי יחזקאל (מנא לן) [מאן אמ'] ולטעמיך
הא דאמ' רב חסד' דבר זה מתור' משה לא למדנו
יחזקאל עד שבא יחזקאל בן בוזי ולמדנו *כל בן נכר ערל לב
מד וערל בשר לא יבא אל מקדשי הא מקמי דל' תי יחזקאל
(מנא לן) [מאן אמר] אלא גמרא גמירי לה ואתא
יחזקאל ואסמכיה אקרא ה"נ גמרא גמירי לה ואתא
ויקרא יג יחזקאל ואסמכיה אקרא ר' אבהו אמר מהכ' *וטמא
טמא יקרא טומאה קוראה ואומרת לו פרוש וכן
א"ר עוזיאל בר ברי' דרבי עוזיאל (משמי') רבה
טומאה קוראה לו ואומרת לו פרוש והאי להכי הוא
דאתא האי מיבעי ליה לגופי' דתניא וטמא טמא
יקרא צריך להודיע צערו לרבי' ורבים יבקשו עליו
ליקוט נגעים רחמים (וכן מי שאירע בו דבר צריך להודיע לרבים
ורבים יבקשו עליו רחמים) א"כ לכתוב וטמא יקרא
מאי ומזמא טמא יקרא ש"מ טומא' קוראה לו
שם יט ואומרת לו פרוש אביי אמ' [מהכא] *ולפני עור לא תתן

ישראל ליוכין על עלמות הסגרים המוטלכי' בחלמס ורוח הוא
שלח בח הכתוב [חלח] להזהיר לומר שיהח חדם עוסק ליין
ליקוט (למטום היסט חין לריך לליין): (כל בן נכר ערל לב
נדה" שכתכרו מעגיו לחכיו שבשמים שבעגה ערל לב ועובד ע"ז
כדמפרש בפ"ב דמכוח'. וכהן) ערל בשר שמתו לחיו מקמת
מילה ולח רלו למולו שירחים פן ימות גס הוח כחחיו לח
יבח חל מקדשי לשרתני שחסורין בעבודה: גמירי לה
מסיני: טמא יקרא רמז שטומחה קוראה הפרם ולח תבח
הלוס ולחיזו זו ליון: אביי אמר ליון מהכח: לא תתן

מכשול רב פפא אמר *ואמר סולו סולו פנו דרך. ישעיה נז
ר' חנינא [חיננא] (בריה דרב אידי) אמר *הרימו שם
מכשול מדרך עמי ר' יהושע בריה דרב אידי אמ'
*והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה. שמות יח
מר זוטרא אמר *והזרתם את בני ישראל מטמאתם ויקרא טו
רב אשי אמר *ושמרת' את משמרתי עשו משמר' שם יח
למשמרתי. רבינא אמר *ושם דרך אראנו בישע תלים נ
אלהים. אריב"ל כל השם אורחותיו (בעוה"ו) ווכה
ורואה בישועתו של הקב"ה שנאמר ושם דרך
אראנו בישע אלהים אל תקרי ושם אלא ושם.
ר' ינאי הוה ליה החוא תלמידא דכולי שתא הוה
מקשי ליה ובשבתא דריגלא לא מקשי ליה *קרי שם
עליה ושם דרך אראנו בישע אלהים: ע"ב

מכשול עצו ליון [על הטומאה שלא יהו] (שלא יכשלו בני חלם
בלועה טומאה ויהיו) נכשלים בה בזמני תרומה וטהרות: פנו
דרך עצו דרך סכוי ללכת בו: והזרתם הפרישם (כלקד וקד בעמי'
בכפני' קלמר): משמרת הייבו תרומה דכתיב משמרת תרומתי
שלריכה שמור מטומאה: עשו לה משמרת ליון שלא תטמא:
ושם דרך (משוס דרך שרלבו שעושה ליון) [שעושין סימן
בלילה דרך ילכו]: השם אורחותיו (משוה ו')מקשב הפסד
מלוה כנגד שכרה [ושכר עבירה כנגד הפסדה]: אל תקרי
ושם בשמאל שלא ושם ביתון [כמו שמין]: בשבתא דריגלא
לא הוה מקשי ליה משוס דאתו כולי עלמא לפירקא ומי
מקשי ולא הוה מלי לפרוקיה הוה מכסיף: קרי עליה ושם דרך

ו [ואיבעי] אימא הא אמרן אין מרחיקין ציון ממקו
שייך לגמ' טומאה שלא להפסיד א"י ורבי יהודה
הקודם לוח אומר עד שיהא שם וקן או תלמיד לפי שאין הבל
בקיאין בדבר] אמ' אביי ש"מ צורבא מרבנן דאיכא
במחא כל מילי דמחא עליה רמיא:
סס מתני' צדין את האישות ואת העכברים משדה
ע"ב האילן ומשדה הלבן כדרכו במועד ובשביעית
וכו': גמ' מאי אישות אמר רב יהודה בריה שאין
לה עינים אמר רבא בר ישמעאל ואיתימא רב
תלי' נח ויומר בר שלמיה מאי קראה *כמו שבלול תמס
יהלוך נפל אשת בל חזו שמש:
חולא יספידנו קודם הרגל שלשים יום. מ"ש ל'
יום אמר רב כהנא אמר רב יהודה אמר

שמקבל נשמעו ליזהו מהן [להקשו' ולזה מהן] שלא להקשו':
[הא אמרן אין מרחיקים וכיון שסמוך לחילוקת הציון ודאי
טומאה בין החילוקות היא וכקרם נשניל החילוקות]: כל מילי
דמחא עליה רמיא דתלמיד בקי הוא:
צדין האישות בשדה החילן במועד מפני שמפסידין בו: כדרכו
שאין לריך לשטת בלילה: ובשביעית לע"ג דמתקן השדה:
בריה שאין לה עינים וקופר בקרקע: מאי קראה דלישו' בריה
שאין לה עיכי': דכתיב כמו שבלול תמס יהלוך שבלול שקורין
ליסלו"ן תמס יהלוך כלו' כשיולא קוץ מכרתיקו רירו' כופלת ממכו
עד שהוא כמוס ומת: נפל אשת בל חזו שמש כלו' כך ליהות
כופלות סתלוס לקרן ומתים דלא קזו שמס:

רב מעשה באדם אחד שכינס מעות לעלות לרגל
ובא ספרן ועמד על פתח ביתו ונטלתן אשתו ונתנתן
לו ונמנע ולא עלה באותה שעה אמרו לא יעורר
על מתו ולא יספידנו קודם לרגל ל' יום ושמואל
אמר *לפי שאין המת משתכח מן הלב ל' יום סס
מאי ביניהו א"ב דקא עביד בחנם: ע"ג
מתני' אין נושאין נשים במועד לא בתולות ולא סס
אלמנו' ולא מיבמין מפני ששמחה היא לו
אבל מחויר הוא את גרושתו: גמ' וכי שמחה היא
לו מאי הוה א"ר יהודה אמר שמואל וכן א"ר
אלעזר אמ' רב אושעיא ואמרי לה [א"ר אלעזר]
א"ר חנינא לפי שאין מערבין שמחה בשמחה רבה
בר (רב) הונא אמר מפני שמניח שמחת הרגל ועוסק
בשמחת אשתו א"ל אביי לרב יוסף הא דרבה
מעשה וכו' כלו' שהיו לו מעות מזומנים לצורך לעלות לרגל
וכתכתן לשתו לספדני' וכמכע מלעלו' לרגל: לפי שאין
המת משתכח מן הלב ל' יום [כלו' כיון דמת לין משתכח מן
הלב שלשים יום] לי מספידו פקות מל' יום לפני הרגל אתי
למספד ברגל דעדיין לא שכחו: דעביד בחנם מ"ד מטום מעות
שזימן לרגל כיון דספדן עביד בקכס שפיר דמי ומ"ד לפי שאין
המת משתכח מן הלב ל' יום בקכס כמי אסור:
מפני ששמחה היא לו בגמ' מפרש: מחויר גרושתו דאיכה
שמקה כ"כ: מאי הוי וכי שמקה אסורה בי"ט: אין מערבין
שמחה בשמחה כלו' נעינן דליסמק בשמקת מועד לקודיה:

בר (רב) הונא דרב הוא דא"ר דניאל בר קטינ'
אמר רב מנין שאין נושאין נשים במועד ש"מ
דכתי' טז *ושמחת בחגך ולא באשתך עולא אמר מפני
הטורח ר' יצחק נפחא אמר מפני בטול פריה ורביה:
ב ודאין מערבין שמחה בשמח' מנא לן דכתיב
ט *ויעש שלמה בעת ההיא את החג וכל ישראל
מ"ל ח עמו [קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני
ה' אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר
יום] ואם איתא דמערבין שמחה בשמחה איבעי
לי' למינטר עד החג ומעבד ז' להכא ולהכא ודילמא
מינטר לא נטרינן עד החג והיכא דאיתרמי עבדינן
איבעי ליה לשיורי פורתא שיורי בנין הבית

מפני הטורח לטרוח לנורך כיסוחין וטרחת במועד לחסור: משום
בטול פ"ו דלחי שרו כיסוחין בי"ט לין לחם כוחח לחשה כל
השנה כולה חלח ממחין עד המועד שיהח עושה סעודה לחת
למועד ולכסוחין:

ע' נגמ' שבעה ימים לקנוכת הבית כשנבה שלמה בית המקדש ולח"כ ז'
ותמלח ימי' לקנ הסוכות כדלמרי' בסמוך: ודילמא מנטר לא
בדברי נטרינן וכו' למרו במשכ' לין כוסלין מים במועד ושמוחל כתן
רש"י נפה טעם לדבר לפי שלין מערבין שמחה בשמחה והבית רלוי מקנוכת
שנויים הבית ועל זה המשה המקדש ודילמח לח כטרינן לקנוכת הבית
עד הרגל משום שכיל' והיכ' דלימרמי עבדינן כלו' לי הוה מתרמי
יום השלמת נכין סמוך לקנ מערבינן שמחה בשמחה: דאי בעי
ליה לשלמה לשהויי פורתח נכנין על סמוך לקנ כי היכי דכעבינ

לא משיירינן איבעי ליה לשיורי באמה כליא עורב אמה כליא עורב נמי צורך בנין הוא אלא מדמייתר קרא מכדי כתיב יו"ד יום ז' ימים וז' ימים למה לי ש"מ הני לחוד והני לחוד. א"ר פרנך א"ר יוחנן אותה שנה לא עשו ישראל יה"כ והיו דואגים ואומרים שמא נתחייבו שונאיהן של ישראל כליה יצתה ב"ק ואמרה להם כולכם מזומנין לחיי העה"ב מאי דרוש ק"ו ומה משכן שאין קדושתו קדושת עולם וקרבן יחיד דוחה שבת דאיסור סקיל' בה"מ דקדושתו קדושת עולם וקרבן צבור ויה"כ דאיסור כרת לא כ"ש אלא מאי היו

אמקה להכא ולהכא ולא הוי ביטול מזבח כיון דלא כטלס ומלא אהה ש"מ הין מערבין: לא משיירינן דמיבע יליע דהערמ' היא ועוד דגבאי הוא: אמה כלי' עורב ספונין של גרזל לחוך בחמה אע"ג הבית לכלות העורבין שלא יכוקו אם ויטנפו את גג הבית אמוכע את העורבי'. כליא כמו לא תכלא רקמיך: צורך בנין הוא אהוא השלמת ל' לחמות של קומת בית ראשון וקומה של בית אבי ואיור בנכין לא מצייריכן: הני לחוד והני לחוד דהין מערבין: אותה שנה לא עשו יה"כ אחכלו כל אבעה ימים של קכוך הבית קודש לקג וה' אקודש לקג יה"כ היה: מאי דרוש דקו יה"כ: קדושת משכן מ' אבה אהלכו ישרא במדבר: וקרבן יחיד כזיתי' דקכוכת המזבח: שבת דאסור סקילה דקמור מכרת אהקריבו קרבן כזית כלקמן בגמ': וקרבן צבור דכתי' וכל בני ישראל מקריבן עמו אכל בני ישראל הקריבו קרבנות בקכוכת בה"מ: (כרת תמיד דדמי אבת

דואגים הוחם צורך גבוה הכא צורך הדיוט (ואכתי)
הכא נמי (בי"ה) מיעבד ניעברוה מיכל לא נכלו
ולא נשתו אין שמחה בלא אכילה ושתיה ומשכן
נמדנר ז דדחי שבת מנא לן אילימא מדכתיב *ביום הראשון
ובביום השביעי דילמא (ראשון לקרבנות) ז' לקרבנות
עס אמר רב נחמן בר יצחק אמר קרא *ביום עשתי
עשר יום מה יום כולו רצוף אף עשתי עשר רצופין
עס ודלמא ימים הראויים כתיב קרא אחרינא * ביום
שנים עשר יום מה יום כולו רצוף אף י"ב ימים
כולם רצופים דילמא הכי נמי בראויין א"כ תרי

ליכא הוא חרעו ככרת קודש זמנו ולא דמי התם מילתא למתי דפריך
למילף לעיל לתיח ג"ם מקרא לקרא דפסיט' דיה"כ אסור באכילה
דמנות ובשתיה ואיכהו מיהא בההוא זימנא דרום ואכול ולא עקרו ליה
הסס כן מסא"כ לגמרי שלא פעם אחת בלבד ובמשכן ע"פ הדבור דקי שבת כדכתי'
קרבן יחידכתיב ה' ליום וגו'*): התם היה צורך גבוה עולו' ותמורי קטלו':
דכתיב' הכא צורך הדיוט אתכלו ושתו ונשלו תאכלם דיה"כ: הכא
דלא היה נמי נבי' המקדש מעבד בעבד קרבנות ולא כיכלו בי"ה: משכן
בו לוויי רס"ל דדחי קרבן מנא לן דילמא לא דקי: ביום השביעי ומשמע לן
*וע"פ יוס ז' דהייכו שבת: דלמא שביעי לקרבנות שאם הקריב בשיח
מ"ם [שני] בערב שבת מקריב בשיח שביעי בא' בשבת ומתי שביעי שביעי
בפ' ר"ע לקרבן בשיח: ביום עשתי עשר יום התי יום יתירה משמע מה
פתותו היום כטל יום (ולילה רלופים שאין הפסק ביניתים) [רלוף שאין בו הפסק
ו' עטרות לף כולהו י"ל יום רלוף לליכא הפסק ביניתיים לפילו בשבת]:
וקדא ימים הראויי' לקרבן כגון ימי חול שבל שבת לא דקי: א"כ דימי'
לשמן

קראי למה לי. ומקדש דדחי יה"כ מנא לן אילימא
מדכתיב *ארבעה עשר יום ודלמא ימים הראויים מ"ק ח
גמר יום יום מהתם ומנא לן דאחיל להו דתני
רב תחליפא *ביום השמיני שלח את העם ויברכו סס
את המלך וילכו לאהליהם שהלכו ומצאו נשותיהן
בטהרה שמחים שנהנו מזיו השכינה וטובי לב כדכתיב
שכל אחד ואחד נתעברה אשתו בבן זכר על כל שבת
הטובה שיצתה ב"ק ואמרה להם כולכם מזומנין שמחות
לחיי העה"ב לדוד עבדו ולישראל עמו בשלמא לת פניך
לישראל עמו דאחיל להו ההוא עון דיה"כ אלא רש"י
לדוד עבדו מאי היא דאמ' רב יהודה אמר רב
בשעה שבקש שלמה להכנים הארון (לפני ולפנים) חלק וע"ש
[למקדש] דבקו שערים והבוה אמ' שלמה כ"ד רננות רש"י

הרלוייס קרא למה לי חלח קרא יתיר' להכי הוא דאתא חלא למעטס
תאמר קרא קמא ימים הרלוי': (ומניא לן דאחיל להו קב"ה כרלסית
דהא ילפת בת קולוכו' ביום ח' חל סוכות: לאהליהם יכול להלו פסוט דו'
חלא לאתר: להכנים ארון לפני ולפני' שהיה מוכן קודם לכן בעיר שבת הום
דוד כדכתי' קרא וכטלו שלמה והכניסו בבית קדשי הקדשי': דבקו מן מכלן
שערים מלמלן שרלה המקום להבית שלמה לידי כך שיהא מזכי' וכו' עד
עם דוד ויפתקו כדי להודיע לעולם שמקל לו המקום לותו עון יסוף לימו
דבת שבע: באותה תפלה דויעמוד שלמה לימא כ"ד בין תפלה ורש"י
ורכה ותקנה ומלן לפרים הכי י"ק דיכן ושם דתעניות לימו חלא ויש
טועה דתפלת י"ק לכתי בימי שלמה לא תקון ועוד דלמרי' בתפלת נרש"י
השקר נהדי' כ"ד דתעניות ככגד מי ח"ר קלנו ככגד כ"ד רבנו' כגמ' גי'
לחרש

תלי' כד ולא נענה פתח ואמ' *שאו שערים ראשיכם והנשאו
פתחי עולם ויבא מלך הכבוד מי זה מלך הכבוד
ה' עזוז וגבור ה' גבור מלחמה ולא נענה הדר
ואמר שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם
ויבא מלך הכבוד מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות
ד"ה נ ו הוא מלך הכבוד סלה ולא נענה כיון שאמ' *ה' אלהים
אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך מיד
נענה באותה שעה נהפכו פני שונאי דוד כשולי קדרה
וידעו כל ישראל שמחל הקב"ה לדוד על אותו עון:
ג רבי יונתן בן (עבמאי) [עסמיי] ור' יהודה בן גרים
סס תנו פרשת נדרים בי רשב"י איפטור מיניה
באורתא בצפרא אתו וקא מפטרי מיניה אמר להו
ולא אפטיריתו מינאי באורתא אמרו ליה למדתנו
רבינו תלמיד שנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך
מ"ש ח שיפטר הימנו פעם אחרת דכתיב *ביום השמיני
ד"ה נ ו שלח את העם וגו' וכתיב *ביום עשרים ושלשה

שלמה בצעה שהכניס לרון לפני ולפניס שלמת כ"ד רבבו'
שלמ' לאו הייבו כ"ד נרבו' דתעניו': משיחך שלמה. רבה תהלה
תפלה כך יש בפרשה):

רבי יהודה בן גרים מגרים לתי: פרשת נדרים (רשב' המטות
פ"ל) מסכת נדרים: (אפטור הימנו כטלו ממנו רשות
שבועים ללכת לותה הלילה ולא הלכו: בצפרא אתו
לאפטורי ימכל לקריתי): ביום הח' של סוכות הייבו בב"ג
בתשרי: וכתיב ביום עשרים ושלשה שלמת דבב"ג ובב"ג

לחדש השביעי שלח את העם [אלא] מכאן לתלמיד תיבעית
שנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך ליפטר ממנו פ"כ ופ"ב
פעם אחרת א"ל לבריה בני אדם הללו אנשים של רש"י
צורה הן ויל לגבייהו וליברכוך אול אשכחינהו וקא
רמו קראי אהדדי כתיב *פלס מעגל רגליך וכל ועזלי ד
דרכיך יכונו וכתיב *אורח חיים פן תפלס נעו שם ס
מעגלותיה לא תדע לא קשיא כאן במצוה שאי
אפשר לעשותה ע"י אחרים *כאן במצוה שאפשר שם
לעשותה ע"י אחרים הדור יתבי וקא מבעיא להו ע"ג
כתיב *יקרה היא מפנינים וכל חפציך לא ישוו שם ג
בה הא חפצי שמים ישוו בה וכתיב *וכל חפצים שם ח
לא ישוו בה ואפי' חפצי שמים (לא קשי') כאן
במצו' שאי אפשר לעשות' ע"י אחרי' כאן במצוה

מיפטרו מיכיה: אנשי צורה תכסיס גדולים כלומר חכמים:
*פלס מעגל רגלך כלו' שקול כל מעשיך זה כנגד זה נתה מלוה עיין גי'
לידך קשוב ליזה מהן לתה עושה שם לעשות לותה מלוה שם רש"י
ליטב לעסוק בתורה: אורח חיים תורה: פן תפלס שהיא נגמ"ל
קודמת לכל דבר: שאי אפשר לעשותה פלס ועשה מלוה פן
תתבטל: אפשר לעשותה ע"י אחרים כלו' ואיכה בטלה בשעה
זו נ"ה למוד קודם כי הוא לריך ללמוד שאם לא ילמוד מהיכן
ידע המלוה ונזה לומר פן תפלס שתיהן מתקיימות עד עכשיו:
וכל חפציך לא ישוו בה שתבטל כל קפליך בשביל שתעסוק
בתורה: חפצי שמים ישוו בה כלו' שאם יש לך לעסוק במלוה
תבטל ת"ת ועסוק במלוה: ראפי' חפצי שמים לא לתבטל

שאפשר לעשותה ע"י אחרי' אמרו ליה מאי בעית
הבא אמר להו דאמי לי אבא זיל גבי הו דליברכוך.
אמרו ליה יהא רעוא דתורע ולא תחצד תעייל
ולא תפיק תפיק ולא תעייל. ליחרוב ביתך וליתיב
אושפיוך לבלבל פתורך ולא תחזי לשתא חדתא.
כי אתא לגבי אבוה א"ל לא מבעיא ברוכי דלא
ברכן אלא צעורי צערו לי. א"ל מאי אמרו לך.
א"ל הכי והכי אמרו לי א"ל הנך כולהו ברכת
נינהו דתורע ולא תחצד תוליד בנין ולא לימותו.
תעייל ולא תפיק תעייל כלתא ולא לימותו בנך
וליסקון לבי נשייהו. תפיק ולא תעייל תפיק בנתך
ולא לימותו גברייהו ולא ליהדרן לותך. ליחרוב ביתך
וליתיב אושפיוך דהאי עלמא אושפיוא וההוא
תלי' מט עלמא ביתא דכתיב *קרבם בחימו לעולם אל תקרי

מלוה ועוסק בת"ת: תעייל ולא תיפוק משמע ליה בסקורה
תעייל ולא תיפוק בתניא סקורה ולא תמכרנה: תיפוק ולא
תעייל הוה משמע ליה תוליא פרקמטיא ולא תשוב לליך: תעייל
כלתא בדרך כלה בהולכת לגל הנעל: ולא תפיק דלא לימות
בנך דהדרי כפקי מיכך והדרי לבי כנייהו: ליחרוב ביתך יקרע
קנרך כלו' בתקיעה לאורך ימי' ולא תבא לקנר: וליתיב אושפיוך
בית בלתא דר בו בתקיעה ותעמוד בתוכו: דהאי עלמא
אושפיזא הוא כלכסכיו' בסופו למות: וההיא עלמא ביתא
קבר הוי בית בעומד בס לעולם: דכתיב קרבם בחימו לעולם
נרשעים כתיב כולם יקומו ויבלו בקבר שהיא ביתם לעולם:

קרבם אלא קברם. לבלבל פתורך בבני ובבנתא.
ולא תחוי שתא חדת' דלא תמות אתתך ולא
תנסיב אחריתי. ר"ש בן חלפתא איפטר מיניה
(דרבי) [דרב] א"ל לבריה זיל לגביה דליברכך
א"ל יהא רעוא דלא תבייש ולא תחבייש כי אתא
*גביה אבוה א"ל מאי אמר לך א"ל מילתא בעלמא ס"פ כי
הוא דאמר לי א"ל ברוך ברכתא דברכינהו קב"ה
לישראל ותנא בה דכתיב *ואכלתם אכול ושבוע יואל ב
והללתם את שם ה' אלהיכם וגו' ולא יבשו עמי
לעולם וידעתם כי בקרב ישראל אני ואני ה' אלהיכם
ואין עוד ולא יבושו עמי לעולם:

מתני' ועושה אשה תכשיטיה במועד: גמ' [דביתהו סס
דרב חסדא מקשטא באנפי כלתא] יתיב
רב הונא בר חיננא קמיה דרב חסדא ויתיב וקאמ'
ל"ש אלא ילדה אבל זקנה לא א"ל האלהים

שתא חדתא קרי סכה דמסוכה של כיסולין דכתיב כי יקיץ חים תסה
קדסה: ר"ש בן חלפתא אפטר מיניה דרבי ותלמידו דרבי
הוה ולקורת הוה לגבי ר' יוסי בן קלפתא תכח הוה: לא תבייש
לקריבי כדי שלא תתביים שלא תגח לידי כך ותתביים: ותנא בה
ושכה בה תרי זמני ברכינהו: ולא יבושו עמי והייכו לא תביים
[ולא תתביים] (ברכה כמי היא):
לא שנו הא דאמר עושה תסה תכשיטיה: אלא ילדה נקורה
שרכה בכך ולהכי הוי לה שמחה במועד: אבל זקנה לא
והיכי עבדה מתתך הכי דמיקשטא הא הואי זקנה:

אפי' אמך ואפי' אמא דאמך ואפי' עומדת על קבורתה
דאמרי אינשי בת שיתין כבת שית לקל טבלא רהטא:
י אמר רבא פרקמטיא כל שהוא אסור א"ר יוסי בר
ע"נ אבין ובדבר האבוד מותר רבינא הוה ליה
ההוא עיסקא דהוה מורכן בשיתא אלפי שהיה
לובוניה בתר חולא דמועדא ובניה בתריסר אלפי:
יא אמר רב אמר לי אדא ציידא כורא סמוך למסרחיה
מעלי ואמר רב א"ל אדא ציידא כורא טוויה
באחוה אסוקי באבוה ומיכלי בבריה אשתי עליה
אבוה ואמר רב אמר לי אדא ציידי כורא תחלי
וחלבא ליטעון גופא ולא ליטעון פוריא ואמר רב

אפי' עומדת על פתח קבורתה נעיל להתקטט: לקל טבלא
רהטא פי' קטקום הזוג ר"ל מיכי זמר נהלולא וכי היכא דרהט' ילדה
בת שית לקל הלולא הכי עבדא בת שיתין והכי [נמי] מקטטא:
פרקמטיא כל שהוא לעזות סקורה נקט"מ: ובדבר האבוד
מותר אפי יהיה לו הפסד אפי לא יעזבה לאותה
סקורה מותר לעזותה לבעל נקנס אלא להרויח אסור:
[סמוך למסרחי מעלי כלו' יפה הוא לחקר זמן שכילוד יותר
מההוא שעתא דכילוד]: טוויה באחוה נמלא שהמלא
כגרגי מן המיס כדגי': אסוקי באבוה לחקר שלחו כותבו נמיס
לונן: אכליה בבריה מטילין לותו בליר היולא מן הדגי' ואוכלי
לותו: אשתי עליה אבוה שותין עליו מיס שדגי' כגרגו מן המיס:
תחלי שקלים: ליטעון גופא כלו' לחקר שכילתו מהלך הרבה
קודם שימן: ולא לטעון פוריא לא יתן לחלתר לקריהם:

אמר לי אדא ציידא כוורא תחלי וחלבא מיא ולא שיכרא שיכרא ולא חמרא:

ואלו מגלחין

פרק שלישי

תניא ר' עקיבא אומר מנין לסנהדרין (שראו באחד יד
שהרג את הנפש) [שהרגו את הנפש] ע"נ
שאין טועמין כל אותו היום ת"ל *לא תאכלו על ויקר' יט
הדם (אלא ליעייניה בדיניה הכי נמי וכו'):
*מנודה שמת ב"ד סוקלין את ארונו ר' יהודה אומר טו
לא שיעמידו עליו גל אבנים כגלו של עכן אלא
ב"ד שולחין ומניחין אבן גדולה על ארונו ללמדך
שכל המתנדה ומת בנדויו ב"ד סוקלין את ארונו:
מצורע מהו בד"ת ת"ש *והודעתם לבניך ולבני טס
בניך (וסמיך ליה) יום אשר עמדת לפני דנרי' ד
ה' אלהיך בחורב מה להלן ביראה ובאימה ברתת
ובויע' (אף כאן ביראה ובאימה ברתת ובויע') מכאן
אמרו הובין (והזבות) והמצורעים ובועלי נדות מותרין

מיא ולא שיכרא מוטב לעתות לקריהם מיס ולא שכר:
(מנודה שמת וכו' סיפא דברייתא היא): כגלו של עכן דכתי'
ויקימו עליו גל אבנים גדול:
(זבין ומצורעין ברתת ובויע הס עומדין שלנס דוחק עליהס.
ובועלי נדות כמי שע"פ שמתוך קלות ראש נעלו את הנדה

לקרות בתורה ובנביאים ובכתובים (ובמשנה) [ולשנות במדרש] ובגמרא ובהלכו' ובאגדות ובעלי קריין אסורין ש"מ. [אבל חייב בכפית המטה דתני בר קפרא
סס *דמות דיוקני נתחי בהם ובעונותיהם הפכתי
ע"ב כפו מטותיהן עלי'] :

טז אמר רבא מנ"ל דקבעינן דוכתא ומשדרינן שלוחא דב"ד ומזמינין ליה לדינא דכתיב
נחמיה יז *וישלח משה לקרא לדתן ולאבירם בני אליאב
סס ומנ"ל דמזמינין לדינא דכתיב *ויאמר משה אל קרח אתה וכל עדתך (היו לפני ה'). לקמי גברא רבה מדכתיב היו לפני ה' את ופלניא דכתיב אתה והם ואהרן דקבעינן זימנא דכתיב מחר וזימנא
ירמי' מו בחר וזימנא דכתיב *קראו שם פרעה מלך מצרים שאון העביר המועד ומנ"ל דאי מתפקר בשלוחא דב"ד ואתי ואמר לא מיתחזי כלישנא בישא דכתיב

לקר כך דולגין מפני הקטן): בעלי קריין אסורין לפי שכח להם מתוך עמקה וקלות רגש (הוא דרולין קרי וחס עתם מטתו כמי לאו נרתת קלי דעמקה היא לו) [וליכא למימר: דמות דיוקני בגלס מלהים עשה את האדם] :

ומזמינין ליה לדינא לגב"ד: זימנא בתר זימנא דלא לימא ההוא זימנא קבעיכן ליה זימנא לקריתי: קראו שם עמתם כלומר עמתם לפרעה שהעביר המועד כלומר שהעביר לותו מועד עשו לקר מועד רשעון: דאי מתפקר בשליחא דרבנן כלומר עקירף עליך ג"ד ושליך לקר קירפני:

*העיני האנשים ההם תנקר. ומנ"ל דמשמתינן מדבר טז
דכתיב *אורו מרוז דהכי סברא דגברא פלניא זופטי' ה
דכתיב אמר מלאך ה' ומנ"ל דמחרמינן דכתיב
אורו ארור. דאכיל ושתי בהדיה וקאי בד' אמות
דידיה דכתיב יושביה ומנ"ל דפרטינן חטאיה
בציבורא דכתיב *כי לא באו לעורת ה'. ואמ' ע"לא שם
בד' מאה שיפירי שמתיה ברק למרוז א"ד גברא
רבה הוה וא"ד ככבא הוה שנא' מן שמים נלחמו
הכוכבים ומנ"ל דמפקרינן נכסיה דכתיב *וכל אשר ענזר' י
לא יבא וגו' בעצת השרים והזקנים יחרם כל
רכושו והוא יבדל מקהל הגולה ומנ"ל דנצינן ולייטינן
ימחינן ותלשינן שיער ומשבעינן דכתיב *ואריב עמם נחמיה יג
ואקללם ואבה מהם אנשים ואמרטם ואשביעם
ומנ"ל דכפתינן ואסרינן ועבדינן הרדפה דכתיב

העיני האנשים ההם תנקר מי לא דמליך ת"ל למאה מאה לא
הוה ידע: הכי סברא דגברא פלניא דעת פלוני שנא לכדות
את פלוני שלריך לכדותו מעמו על אותו מקום: אמר מלאך ה'
נרק אמר למאתו שהוא שלוחו של מקום: מחרמינן בתרור:
דפרטינן חטאיה דאמרי' לאכני עירו מעוס הכי והכי מעמתינן
ליה: ככבא הוה מזליה דסיסרא: דמפקרינן לנכסיה דאין
לא ליית להו לרבנן: יחרם כל רכושו דהפקר ב"ד
הפקר ומהכא כפקא לן בכל דוכתין: ואריב עמם ואקללם
לאות' שהושיבו כעים בכריות: דכפתינן ידיו ורגליו: ואסרינן
ליה שקושרין אותו על העמוד להלקותו: הרדפה קא מפרש

עורלה ו *הן למות הן לשרושי הן לענוש נכסין ולאסורין
[מאי לשרושי אמר אבא מרי וכו' אמר רב יהודה
הרדפה מאי הרדפה אמר רב יהודה ברי' דרב
שמואל בר שילת משמי' דרב מנדין לאלתר ושונין
לאחר ל' ומחרימין לאחר ששים. ר"ש בר רבי ובר
קפרא הוו יתבי וקא גרסי קשיא להו שמעתא א"ל
ר"ש לבר קפרא דבר זה צריך רבי א"ל בר
קפרא לר"ש ומה רבי אומר בדבר זה אזל א"ל
לאבוה איקפד אתא בר קפרא לאתחזויי לי' א"ל
בר קפרא איני מכירך מעולם ידע דנקט מלתא
בדעתי' נהג נזיפותא בנפשי' תלתין יומין]:

ה פעם אחת גזר רבי שלא ישנו [ל]תלמידים בשוק
סס מאי דרש *חמוקי ירכיך מה ירך בסתר
סה"ס ד *אף ד"ת בסתר יצא ר' חייא ושנה לשני בני אחיו
סס בשוק לרב ולרבה בר בר חנה שמע רבי איקפד
ע"נ

לרופפו מיד לכיון דלא ליית ליכא מכדין לחותו: [ושונין מכדין
לחותו פעם לקרית: מה ר' אומר בדבר זה חין רבי בעולם
היודע דבר זה: א"ל לאבוה לפי תומו ולא מצוה ליסבא ניסא:
לאתחזויי לי' לנקר לת ר' סהי' קולה סקנל עליו יסורין: א"ל
בר קפרא איני מכירך רמז לו סליכו רולה לרלותו]:

[חמוקי יריכיך כמו קמק עבר [זיר ה']: אף ד"ת בסתר
לכתיב נסופיה דקרא מעלה ידי לומן התורה מעלה ידי
לומכתו של הקב"ה: [רב בר לקוה דר' קייא דהוא בר לקתי'
ורבה בר בר קהה בר לקוה דר' קייא דלאו בר לקתיה כדלקמן'

אתא ר' חייא לאיתחזויי ליה א"ל עייא ראה מי קורא לך מבחוץ ידע דנקיט מילתא בדעתיה נהג נזיפותא בנפשיה חלתין יומין ביום תלתין שלח ליה תא הדר שלח ליה לא תיתי מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר מעיקרא סבר מקצת היום ככולו ולבסוף סבר לא אמרינן מקצת היום ככולו [לסוף] אתא א"ל מ"ט אתית א"ל דשלח לי מר דליתי והא שלחי לך דלא תיתי זה ראיתי וזה לא ראיתי קרי עליה *ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים אתו. א"ל מ"ט עבדת הכי א"ל דכתיב *חכמות בחוץ תרונה א"ל אם קרית לא שנית ואם שנית לא שלשת ואם שלשת לא פירשו לך חכמים חכמות בחוץ תרונה כדרבא דאמר רבא כל העוסק בתורה מכפנים תורתו מכרזת עליו (בפרהסיא) [מבחוץ] והכתיב *לא מראש בסתר דברתי החוא ביומי דכלה. ור' חייא האי חמוקי ירכיך מאי

ומצי מר ס"ד
ישעי' מח ט"ז
דהמ"ל הכוא נתחלת מתן תור' כתיב ר"ש. אבל לא דמה שלא הלבנדרכו של רשעון לכך לא פגעו

נסכהדרין (דף ס') : עייא כך כיכה אמו של ר' קייא לבון גבלי (וכן בתקרא החמיכון לקיך) : ראה מי קורא לך כלו' לא מכלן : תא בא לכי והדר שלק ליה לא תיתי : וזה שליק שבי לא רחיתי : ברצות ה' דרכי איש (שלא רצה השליק ששלק לו ר' בשכייה דלכי הוה קזי לא לתי) : גם אויביו ישלים אתו כי הוא על כרקו בא : מ"ט עבדת הכי דכתיב בזוק : (לא שניה הפסוק פעם שכייה: בחוץ תרונה תורה עלמה מרכנת : לא מראש בסתר דברתי בשעת מתן תורה שלמא תורה כתיב בזוק) : ביומא דכלה

עביד לה מוקי לה בצדקה ובג"ח: [שמואל ומר עוקבא כי הוו יתבי גרסי שמעתא הוה יתיב מר עוקבא קמי' דשמואל ברחוק ד"א וכי הוו יתבי בדינא הוה יתיב שמואל קמי' דמר עוקבא ברחוק ד"א והוו חייקי לי' דוכתא למר עוקבא בציפתא ויתיב עילוי' כי היכי דלישתמען מלי']:

סס ההיא אתתא דהות יתבה בשבילה הות פשטה כרעא וקא מניפרא חושלאי והוה חליף ואזיל צורבא מרבנן ולא איכנעא מקמיה אמ' כמה חציפרא האי איחתא אתאי לקמיה דר"נ א"ל מי שמעת שמת' מפומיה א"ל לא א"ל זיל נהיגי נויפותא חד יומא בנפשך:

ו (רב) זוטרא בר טוביה הוה קא פסיק סידרא קמיה סס דרב יהודה כי מטא להאי פסוקא *ואלה דברי דוד האחרונים א"ל אחרונים מכלל דאיכא ראשונים ראשונים מאי ניהו שתיק ולא אמ' ליה ולא מידי הדר א"ל אחרונים מכלל דאיכא ראשונים

ס"נ כג

דרשה שהכל מלויין סס: מוקים לה בצדקה דמיגעי למיגבי נסתר: [חייקי לי דוכתא מכמיכין לו מקום כשיושב בדין: כי היכי דלישתמען מלי' דשמואל רביה בתורה]:

[מי שמעת שמתא מפומיה אי אמית לך]:

פסיק סידרא לומ' פרשיו: אלה דברי דוד האחרונים מכלל דאיכא ראשונים והא לא מליבו שאמר דברי דוד אלא בזה הפסוק בלבד ודברי הוא לשון נבואה: (הדר נעא מיכיה זיקא'

ראשונים מאי ניהו א"ל מאי דעתך כל דלא ידע
פרושא דהאי קרא לאו גברא רבה הוא ידע דנקט
מילתא ברעתיה נהג נזיפותא בנפשיה חד יומא
(ובמאי דרמי עליה) [ודאתאן עלה] מיהא אחרונים
מכלל דאיכא ראשונים מאי ניהו דכתיב
*ויבר דוד לה' את דברי השירה הואת וגו' א"ל ז"ב כג
הקב"ה לדוד דוד שירה אתה אומ' לפני על מפלתו
של שאול (חייך) אלמלי אתה שאול והוא דוד
אברתי כמה דוד מפניו והיינו דכתי' *שגיון לדוד תלים ז
אשר שר לה' על דברי כוש בן ימיני וכי כוש שמו
והלא שאול שמו ולמה נקרא שמו כוש לומר לך
מה כושי משונה בעורו אף שאול משונ' במעשיו.
כיוצא בדב' אתה אומ' *על אודו' האשה הכושית מדבי יב
וכי כושית שמה והלא צפורה שמה ולמה נקרא
שמה כושית לומר לך מה כושי משונה בעורו אף
צפורה משונה במעשיה (הטובים ובמראה מכל
הנשים) כיוצא בדבר אתה אומר *ויושמע עבד ירמיה לח
מלך הכושי וכי כושי שמו והלא צדקיה שמו ולמה

לקריבת דברי דוד היכן מליכו בדוד דברי: כל שלא ידע דבר זה
מנד מכמיתו בתמיה): אלמלא אתה שאול כו' שכולת בעולמו של
שאול: והוא דוד כולך במזלך: אברתי כמה דוד מפניו שהוא לדיק
ממך: שגיון שגגה היתה לו (וה"ק חלה דברי דוד המקרוכים חלו
היו עיקר לכל הר המוכים לשר שר על שאול לא היה בהן ממש):
משונה במעשיו (שכל דורו רשעים והוא) לדיק [גמור]:

נקרא שמו כושי לומר לך מה כושי משונה בעורו
אף צדקיה משונה במעשיו כיוצא בדבר אתה
עמוס ט אומר *הלא כבני כושיים אתם לי [בני ישראל]
וכי כושים שמן והלא ישראל שמן ולמה נקרא
שמן כושים לומר לך מה כושים משונים בעורן
אף ישראל משונים במעשיהם מכל אומה ולשון:
ו א"ר שמואל בר נחמני א"ר (יוחנן) [יונתן] מ"ד
שם *נאם דוד בן ישי ונאם הגבר הוקם על
יג"ז פ"ק שחקים עולה של תשובה אמר *אלהי ישראל לי
וי"ט דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל יראת
רמ"ל אלהים מאי קאמר א"ר אבהו ה"ק אמר (דוד) אלהי
ז"כ כג ישראל לי דבר צור ישראל אני מושל באדם ומי מושל
שם בי צדיק שאני גוור גורה והוא מבטלה (לישנא
לימן אחרינא צור ישראל אני מי מושל באדם צדיק
בגמרא שאני גוזר גזרה והוא מבטלה):
ח *אלה שמות הגבורים אשר לדוד יושב בשבת
שם תחכמוני ראש השלישי הוא עדינו העצני
שם על שמונה מאות חלל בפעם אחת מאי קאמר

שהקים עולה של תשובה שהוא שב תקלה וכתן דרך לשבים
כדאמרינן בפרק קמא דע"ז לא היה דוד רצוי לאותו
מעשה ולא ישראל רצויים לאותו מעש' שלא חס קטלו וכו': (עולה
לשון תועלת: אמר דוד אלהי ישראל לי דבר דבריס הללו):
לימן צור ישראל ומושל בחלקם אלו ומי מושל בי לדיק (מושל בירושת אלהי'
מדש"י גזרה שגזר הקב"ה שהוא מושל על בני חלקם לדיק) מושל בי ומבטלה:
(מאי קאמר אמר שבעת תחכמוני שמות גבורים כינהו:

אמר ר' אבהו ה"ק ואלה שמות *גבוריו של דוד יושב בשבת בשעה שהיה יושב בישיבה לא היה יושב ע"ג כרים ולא ע"ג כסתות אלא ע"ג קרקע רכל כמה דהוה קיים [רביה] עירא היאירי הוה מתני להו לרבנן ע"ג כרים וכסתות כי נח נפשי' דעירא היאירי הוה מתני דוד להו לרבנן על גבי קרקע אמרי לה ליתיב מר אכרים ואכסתות לא קבל עליה. תחכמוני [אמר רב] א"ל הקב"ה הואיל והשפלת עצמך תהא כמוני שאני גוזר גזירה ואתה מבטל' ראש השלישי [תהא] ראש לשלשה אבות. הוא עדינו העצני בשעה שהיה עוסק בתורה מעדן עצמו כתולעת העצני בשעה שיוצא למלחמה מקשה עצמו כעץ. על שמנה מאות חלל בפעם אחת שהיה זורק חץ ומפיל ח' מאות חלל בפעם אחת והיה מתאנח על מאתים דכתיב *איכה ירדוף אחד

גי' הגמ' גבולותיו

מיכוס לכלו שנשתה על עירא היאירי

דכתיב לב

בשבת יושבה כמוכה במשמע): [עירא היאירי הוה מתני לדוד על גבי כרים וכסתות ודוד הוה מתני לרבנן על גבי קרקע]: תהא ראש לשלשת האבות [שהוא הולך לפניהם] לעה"ב (שכולם קיים וכתיב וינבדי דוד מלך עליהם): מעדן כופף ידיו ורגליו ויושב לארץ כמו התקשר מעדנות כימה: (מתאנח על מאתים שנשארים מן החלף דכתיב גבי כרכים איכה ירדוף אחד מי"ו חלף דבזמן שהיו ישראל עושין רצונו של מקום ירדוף אחד מן הנכרים חלף מישראל ומכים מהם יכיסו רבבה ועל זה היה דוד מתאבק מפני מה נכרים כתיב ירדוף אחד חלף ע"פ שהיכם

מ"ק טו אלף יצתה ב"ק ואמרה לו *רק בדבר אוריה החתי:
ט והוא צורבא מרבנן דהוה סנו שומעניה אמר
יז רב יהודה היכי נעביד נישמתיה צריכי ליה
רבנן לא נשמתיה קא מיחלל שמיה דשמיא א"ל
לרבה בר בר חנה מודי שמיע לך בהא א"ל הכי
מלאכי ג א"ר יוחנן מ"ד *כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה
פרק לין יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא. אם הרב
דורזין דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו
וע"ש ואם לאו אל יבקשו מפיהו שמתי' רב יהודה
רש"י דהא
דאמרי' עומדין רגלינו של מקום ובירושלמי בזמן שעומדין רגלינו של מקום כתיב
מכודה בהם ורדפו מכם כמצ' מלה וגו': ופשטיה דקרא הכי דכתיב
שוכה לעיל מיניה לאחריתם לאמר הקב"ה לכלה לותם בחפי
לאחרים ובקשתי ולא מצאתה מלכוד זכרם אם לא מפני לויניהם שיאמרו
ג"ל הוא ידינו רמה ולקנו עמדה לנו כי הנכרים גוי לובד עלות המה
שוכה לכל הם לא ויאמרו שהם השמידום בכאם לכל אם יביאו לאחריתם שיאמרו
יבקשו לאיבה לא' מהם אלף מישראל אם לא כי לורם מכרם אלף
מינו הרי"ף יהיו כוטלים עטרה לשמם לא ירדוף לאד מהם אלף מישראל)
[בדבר אוריה החתי נטלו לו מאתים]:

סנו שומעניה שמעו שמעניו מכוערין (פר"ח שהיה שם שמים מתחלל
ועל ידו כדאמרי' בפי"ב ה' ד' חלול השם כל שאבדיו מהבריות משמיעתו
וכו'): צריכי ליה רבנן (ללמוד תורה מפיו ולע"ג דאמרי' לעיל
מכודה שוכה לאחריתם מסתמא אין ת"ק הולך ויושב לפניו ובפ"ק
לריכי ליה רבנן) דאחריה דהוה רבהון: ואם לאו לא יבקשו
תורה הואיל ופנו שומעניו והא לריכי ליה רבנן לאו כלום הוא

לסוף איחליש רב יהודה אתו רבנן לשיולי ביה
ואתא איהו בהדי רבנן כרחוייה רב יהודה אחיך
א"ל לא מסתייה דשמתיה לההוא גברא אלא
אחוכי נמי קא מחייך בי א"ל לאו בדידך חייכנא
אלא דכי אזילנא לעלמא דאתי בריחנא דעתאי
דאפילו גברא רבה כותך לא חניפי ליה נח נפשיה
דרב יהודה אתא לבי מדרשא אמר להו שרן לי
אמרו ליה גברא רבא דחשיבא כרב יהודה ליכא
הכא דלישרי לך. זיל לקמיה דר' יהודה נשיאה
דלישרי לך אזיל לקמיה א"ל לר' אמי פוק עיין
ביה בדיניה אי מבעי למשרי שריא ליה עיין ר'
אמי בדיניה סבר למשרי ליה עמד ר' שמואל בר
נחמני על רגליו ואמר מה שפחה של בית רבי
לא נהגו חכמים קלות ראש בנדויה ג' שנים
יהודה חברינו עאכ"ו א"ר זירא מאי דקמן דאתא
ליה סבא האידנא לבי מדרשא דהא כמה שני
לא אתא ליה ש"מ ל"מ מישרא ליה לא שרי
ליה נפק כי קא בכי ואזיל אתיא זיבורא

דמוטב דלא ילפינן מיניה: אתא איהו הדי מכולה כמי דהדיהו:
(אי מבעי למשרי שרי ליה לס יכולין להתיר כידויו של רב
יהודה שרי ליה: שפחה של בית ר' מפורש לקמן: לא נהגו
וכו' שלא התירו כלויה עד ג' שנים): מאי דקמן כלומר היכי
דיתרמי דעל הדי סנהדרי ר' שמואל בר נחמני לבי מדרש' הדידכו:
(ש"מ דלהכי דיתרמי דאתי הדידכו לבי מדרשא דלמו מזלא הוא

טרקי' אאמתיה ושכיב עיילוהו למערת' דחסידי ולא קבלוה עיילוהו למערתא דדייני וקבלוה מ"ט דעבד קדושין כר' אלעאי דתניא ר' אלעאי (הזקן) אומר אם רואה ס"ק וע"ב רמ"ל אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעטף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא (אינו והתניא העובר עבירה בסתר כאלו דוחק רגלי שכינה ל"ק הא דמצי כייף ליה ליצריה הא דלא מצי כייף ליה ליצריה.) שפחה של בית רבי מאי היא דאמתא דבי רבי חויתיה להההוא גברא דקא מחי לבנו רבה אמרה ליה להוי ההוא גברא ויקרא יט בשמתא דקא עבר משום *ולפני עור לא תתן מכשול (דתנא דבי ר' ישמעאל) [דתניא] ולפני עור

דליסרי ליה]: טרקי' אאמתיה כשכו למכודה זה בגידו: לא קבלוה דהדר עבכח להו ולח פתקה פיה: דייני רחמי ב"ד וקסידי עי' ברש"י מעלי מיכיהו: מ"ט לח קבלוה במערתח דקסידי לכוס בילרו הוה: בגמ' דעבר אדר' אלעאי (דלח) הוה לפבר לתקוכי כפביה כדרבי חלעחי: ב"ח [דעבד] כדרבי חלעחי ההוח דסכו שומעכיה הלך למקוסבחין מכירין לוחו ועבה שם קפלת לבו בליכעח מקום דלח יקלל שם שמים בפרהסיח ולהכי קבלוה במערתח דדייכי: למקום שאין מכירים אותו ולח יכהג בו כבוד ויכוף לח יצרו לפי שמסיל לח עלמו: ויעשה מה שלבו חפץ דוקלי לח יזקיקכו יצרו לעבירה כך מפורש בתשובת רב האי ז"ל ל"ח יעבה מה שלבו קפץ מוטב יתקלל בלכעח ולח יתקלל בפרהסיח: בריה רבה בכו גדול: לא חתן מבשול שגורס (שמשטש) [שמנעט] כבגדו:

לא תתן מכשול במכה בנו הגדול תכתוב מדבר:
ריש לקיש הוה מינטר פרדסא אתא ההוא גברא י
קא אכיל תאיני רמא ביה קלא לא אשגח סס
ביה אמר ליהוי ההוא גברא בשמתא אמר ליה
אדרבא ליהוי ההוא גברא בשמתא אם ממון
נתחייבתי לך נדוי מי נתחייבתי לך אתא לבי
מדרשא אמרו ליה שלו נדוי שלך אינו נדוי מאי
תקנתיה ויל לגביה דלישרי לך. לא ידענא ליה
א"ל ויל לגבי נשיאה דלישרי לך דתניא וכו':
אמר רב הונא באושא התקינו אב"ד שסרח אין סס
מנדין אותו אלא אומרים לו הכבד ושב
בביתך חזר וסרח מנדין אותו מפני חלול השם
ופליגא דריש לקיש דאמ' ר"ל ת"ח שסרח אין מנדין
אותו בפרהסיא שנאמר *וכשלת היום וכשל גם נוסף ד
נביא עמך לילה כסתו כלילה מר זוטרא [חסידא]
כי מחייב צורבא מרבנן שמתא ברישא משמית
נפשיה והדר משמית לדידיה כי הוה עייל באושפיזיא

רמא ביה קלא גער בו: נדוי מי נתחייבתי לך שהיה לך
להוריכני בדין: אתא ר"ל לבי מדרשא: שלך אינו נדוי
ללמו בדיכך שמתי':
הכבד בלשון הזה אומר לו עשה עלמך כאדם שכבד עליו הקנו
ושב בביתך בלשון כבוד אומר לו [ל"א הכבד התכבד כנוסך
שתב בביתך]: כסתו אל תגזה אותו בפרהסי': כלילה שקשיכה
עין אדם רואה: משמית נפשיה מקום יקרא להחזיק לנרבא

שרי ליה לנפשיה והדר שרי ליד לדידיה א"ר
גידל אמר רב ת"ח מנדה לעצמו ומיפר לעצמו
א"ר פפא תיתי לי דלא שמיתי צורבא מרבנן
מעולם אלא כי מחייב צורבא מרבנן שמתא היכי
עביד כי הא דבמערבא ממנו אנגידא דצורבא
מרבנן ולא ממנו אשמתא:

גס **מאי** שמתא אמר רב שם מיתה ושמואל אמר
שממה יהיה ומהניא ביה כי טיחתא בתנורא
ופליגא דר"ל דאמר ר"ל כשם שנכנסת ברמ"ח
איברים כך כשיוצאה יוצאה מרמ"ח איברים
יהושע ו כשהיא נכנסת דכתיב *והיתה העיר חרם וגו' לה'
חרם בגימטריא רמ"ח הוא כשהיא יוצאה דכתיב
מנקוק ג *ברוגז רחם תזכור רחם בגימטריא הכי הוו:

גס **אמר** רב יוסף שדי שמתא אגנובתא דכלבא ואיהי
דידה עבדא דההוא כלבא דהוה אכיל מסאני
דרבנן ולא הוו קא ידעי מנו ושמתו ליה איתלי ביה
נורא בגנובתא ואכלתיה ההוא אלמא דהוה מצער
לי' להההוא צורבא מרבנן אתא לקמיה דרב יוסף

מרבנן: ממנו אנגידא מלקות ומלקות יפה להן יותר ממיתת
והוי מלקי להו:

ומהניא ביה כי טיחא בתנורא כשומן שטוקין את התנור
וכגלע בתוכה שחיכו יולח לעולם כלו' מכה לכל מקו
דמשמתיכן לי' דלח כפקק מיכיה לעול': ופליגא דר"ל דקמ' יולקה:
גנובתא זנב: דידה עבדא מלקי ליה:

א"ל זיל שמתיה א"ל מיסתפינא מיניה א"ל שקיל
פתיחא עליה כ"ש דמיסתפינא מיניה א"ל שקליה
אחתיה בכרא *ואחתיה בי קברי וקרי ביה אלפא סס
שיפורי במ' יומין אויל עביד חכי פקע בדא ומית ע"נ
אלמא מאי שיפורי שנפרעין ממנו מאי תברא א"ר
יצחק בריה דרב יהודה תברי בתי רמי דתני' ארשב"ג
כל מקום שנתנו חכמים עיניהם או מיתה או עוני:
פנחס אחוה דמר שמואל איתרע ביה מלתא עייל יא
שמואל למשאל טעמא מיניה חונהו יח
לטופריה דהוו נפישין א"ל אמאי לא שקלת לחו א"ל
אלו ברידיה הוה מי הות מזלזל ביה כולי האי הואי
בשגגה שיוצא מלפני השליט ואיתרע ביה מילתא קהלת י
בשמואל עייל פנחס אחוה למשאל טעמא מיניה

מיסתפינא מיניה דגבר' חלמיד הוא: שקול פתיחא עלויה כתוב
עליו שמתא: שקליה לכתב שמתא: ואחתיה בכרא תקע בתוך
הבד ולא ישמעו: בי קברי דלא שכיחי תמן לישמעו: וקרא ביה כלו'
תקע ביה חלפי שיפורי: מאי חברי למה תוקעין תקיעה ושברי':
חברי בתי רמי כלו' שמתא משבר בתים גדולים:
איתרע ביה מלתא חגלות בפניהם לקוה דשמואל שמת בנו:
עייל שמואל למשאל טעמא לדבר על לבו: אלו
ברידיה הוה כלום' חלו היית חבל: מי הות מזלזל ביה כולי
האי בחגלות דשקלת לטופרך: (בשגגה שיוצא משר השליט
מרה על חדם שלא בכוונה להרגו. או לקבצו והלכו וקבצוהו):
איתרע ביה מלתא חגילות:

שקלינהו לטופרי חבטינהו באפיה א"ל לית לך ברי
כרותה לשפתים דא"ר יוחנן מנין שברית כרות
בראשית כג לשפתים שנא' *ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכ
פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחו
ונשובה אליכם ואסתייעא מלתא והדרו תרוייהו
סס [אמר רב שמן בר אבא הוה קאימנא קמי
דרבי יוחנן בי מדרשא בחולו של מוע
ושקלינהו לטופריה בשיניה וזרקינהו ש"מ וכו
וש"מ מותר לזרקן והא תניא שלשה דברים
נאמרו בצפרנים הקוברן צדיק שורפן חסי
וזרקן רשע מ"ט שמא תעבור עליהו אשה עוב
ותפיל. אשה בי מדרשא לא שביחא וכ"ת זימנ
דמכנשי להו ושדי להו אבראי כיון דאשתני אשתנ
סס אמר אביטול ספרא משמיה דרב פרעה שח
בימי משה הוא אמה וזקנו אמה ופרמשת
דניאל ד אמה וזרת לקיים מה שנא' *ושפל אנשים יהק
עלה ואמ' אביטול ספרא משמיה דרב פרעה שח
שמות ו בימי משה אמגושי הוה שנא' *הנה יוצא המימ

שקלינהו לטופריה חבטינהו לאפיה זרקינהו בחפיה מי
כעם והדר שמואל ומככם להו לזרקן נקרח רשע:
ושדי להו אבראי ועבר עלייהו לתתח לבראי: כיון דאישת
מההוח דוכתח דהוו מעיקרח לישתכי ולח מזקי:
פרמשתקו לחמתו: אמגושי הוה דכתי' הכה יולח המימה מקלו
בחסכת שנת קד חמ' קרשי להכי יולח ליחור בשנ

אמר רב יהודה אמ' שמואל בכל יום ויום ב"ק יב
יוצאת ואומרת בת פלוני לפלוני שדה עם
פלוניה לפלוני (*ואמ' רב יהודה אמר רב מ' ע"ג
יום קודם יצירת הולד ב"ק יוצאת ואומרת בת סוטה פ"ק
פלוני לפלוני שדה פלוניה לפלוני בית פלוני לפלוני וע"ש
אשת פלוני לפלוני. המאמרים האלו הובאו בגמר' רי"ף
להקשות על מאמר שמואל מותר לארס אשרה * נגמ'
בחה"מ שמא יקדמנו אחר ותרצו הקושיא ואמרו) נכלן
אלא אימא שמא יקדמנו אחר ברחמים כי הא ליתא
דרבא שמעיה לההוא גברא דקא בעי רחמי
רחמנא תודמן לי פלניתא א"ל לא תבעי רחמי
הכי אי חוייה לך לא אולא ממך ואי לא כפרת
בה בתר הכי שמעיה דקאמר רחמנא או איהו
ליתות מקמה או איהי תמות מקמיה א"ל לא
אמרי לך לא תבעי רחמי עלה דמלתא הכי אמ'
רב משום ר' ראובן בר איצטרובלי מן התורה
מן הנביאים ומן הכתובים מה' אשה לאיש. מן
התורה דכתיב *ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' נגמ' כד

מכספו' וכך אמר גילופי להכי יולף שלומר לי יקורי ולכי עזיתיכי:
(ב"ק יוצאת ואומרת בית דינה של מעלה שלמ שלין לסס יכול
לקדמה לזה דב"ק לריכה נטלה: ברחמים ויתפלל ומבטל':
רקא בעי רחמי ואמר רקמנא הזמן לי פלניתא: ואי לא
כפרת בה ואם ריכה בת מזלך ותזדוכה לסוף כפרת בה תתקסם פ' ד"ש
עליה. ל"א ואי לא כפרת בה' במלחמת אתה כופר בגבורתך לומר בגמ'

יצא הדבר. מן הנביאים דכתיב *ואביו ואמו לא ידעו כי מה' היא. מן הכתובים דכתיב *ביתך והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת. ואמר רב משום ר' ראובן בר איצטרובלי ואמרי לה במתניתא תנא [אמר ר' ראובן בן אצטרובלי] אין אדם נחשד בדבר אא"כ עשאו ואם לא עשאו כולו עשה מקצתו ואם לא עשה מקצתו הרהר בלבו לעשותו ואם לא הרהר בלבו לעשותו ראה אחרים שעשאוהו ושמח מתיב רב יעקב (מנהר פקוד) *ויחפאו בני ישראל דברים אשר לא כן על ה' אלהיהם החם להבעים הוא דעבוד (ת"ש *וישמע משה ויפול על פניו מה שמועה שמע אמר רבי יונתן שחשדוהו מאשת איש ומנא לן שנאמר *ויקנאו למשה במחנה החם משום שנאה הוא דעבוד: ובספר אחר אין כתוב וישמע משה אלא) ת"ש ויקנאו למשה במחנה רב שמואל בר יצחק אמר מלמד שכל אחד קנא לאשתו ממשה. החם משום שנאה הוא דעבוד. ת"ש דא"ר יוסי יהא חלקי עם מי שחושדין אותו בדבר *ואין בו ואמר רב פפא לדידי חשדין בי ולא הוה בי לא קשיא הא בקלא דפסיק הא בקלא דלא פסיק:

שלחין בידו לומן לך משה שלחה רגלה ליטלכה לף ע"פ שלחיה נח מגלך: ואביו ואמו דשמעון לא ידעו כי מה' היא כי תולכה הוא מנקם מפלגתיס):

[ת"ר אבל] שלשה ימים הראשונים אסור יג
בשאלת שלום והתניא מעשה ומתו בניו של כא
ר"ע נכנסו כל ישראל והפיזרום הספר גדול בשעת ע"ב
פטירתן עמד ר"ע על ספסל גדול ואמ' אחינו בית
ישראל שמעו אפילו שני בניו חתנים מנוחם הוא
בשביל כבוד שעשית' ואם בשביל עקיבא באתם
הרי כמה עקיבא בשוק אלא כך אמרתם *תורת תלים נ
אלהיו בלבו וכ"ש ששברכם כפול *(שלכבוד תורה כרמה
באתם) לכו לבתיכם לשלום *(הרי שואל בשלומן) שוחו לעין
כבוד רבים שאני: רש"י

א"ר מאיר המוצא את חבירו אבל לאחר י"ב סס
חדש ומדבר עמו תנחומין למה הוא דומה
לאדם שנשברה רגלו [וחיתה] (והיה) מצאו רופא
וא"ל כלך אצלי שאני שוברה וארפאנה כדי שתדע
שממנין שלי יפין:

כי נח נפשיה דרב הונא סבור (רבנן) לאותובי ס"ת יד
אפוריי' אמ' להו רב חסדא מלתא דבחייה לא כה
מיל השתא ליקום ליעביד ליה דאמר (ר' חלבו) וגבי חוקי'
[רב תחליפא] אנא חויתיה לרב הונא דבעי למיתב שמי
אפי' ב' בניו חתנים קברתי מכוסס לכי מרוב כנוד שעשית יותר שהי' גדול
לי: ואם בשביל עקיבא באתם הרי כמה עקיבא בשוק בתורה
מלת הלכתם לכתון: וכ"ש ששברכם כפול שלכבוד תורה נאתם: רש"י
לכו לבתיכם לשלום הרי שואל בשלומן:
אפוריי מסוס כנוד כלומר קיים זה מ"ש בזה:

גגת' אפוריה והוה (יתיב) [מנח] ס"ת עילוה וכף בר
ליתא אארעא ואותיב עילוה ס"ת אלמא קסבר אסור לישב
כדף על המטה שס"ת עליה לא הוה נפיק פוריה מבבא
סבור לשלשולי דרך גגות אמר להו רב חסדא הכי
גמירנא מיניה חכם (שמת) כבודו דרך פתחים סבור
לאשנוי מפוריא לפוריא א"ל רב חסדא הכי גמירנא
מיניה חכם כבודו במטה ראשונה דאמר רב יהודה
אמר רב מנין לחכם שכבודו במטה ראשונה שנא
ס"כ ו *וירכיבו את ארון אלהים אל העגלה חדשה וגו'
פרום בבא ואפקוה פתח עליה ר' אבא ואמ' ראוי
היה רבינו שתשרה עליו שכינה אלא שבבל גרמא
לו. מתיב רב נחמן בר רב חסדא ואמרי ליה רב
יחוקאל חנן בר חסדא *היה היה הדבר ה' אל יחוקאל וגו'
טפח ליה אבוה בסנדליה א"ל לא אמינא לכו לא

(וכף כרא כפה הכר לארץ והכיף עליו ס"ת שלא רצה ליגע בספר
לספר): לא הוה נפיק פורייה מבבא לא היו יכולים להוליכו
המטה דרך שער הבית שהית' המטה רחבה והפתח קטן: לאשנויי
מפוריא לפוריא לתתו בפת' לחדרת קטנה שלא דרך הפתח: אל
עגלה חדשה לותה עגלה שמגרותו פלשתים בה ונלחמו עמה
מניחו דוד בבית לחביבו לעיר דוד: פרום בבא כמו פריצת שור
הפתח והרקינוהו: שבבל גרמא לו שלין שכינה שורה בחוץ
לארץ: טפח ליה אבוה רב חסדא לרב כהנא בסנדליה שהכה ב
על סנדלו כלאם הנוגע על רגל חבירו בקפחי כדי שלא יקפ
העומדים סביב מטתו של רב הוכה ל"ב הכהו בסנדלו: ל

חטרוד עלמא במילי מאי היה שהיה כבר כי אסקו להתם אמרי לר' אמי ולר' אסי רב הונא אתי אמרי כי הוינן התם לא הוה לן לדלויי רישין מיניה השתא אתינן להכי אתי ליה בתרן אמרי להו ארונו בא ר' אמי ור' אסי נפקו ר' אילא ור' חנינא לא נפקו אמרי היכא ניחיה (ניעיילה למערתא דר' חייא) דרב הונא ריבץ תורה בישראל ור' חייא ריבץ תורה בישראל מאן מעייל ליה אמר להו רב חגא אנא מעיילנא ליה ראוקמותיה לתלמודיה כי הואי בר תמניסר שנין ולא חזאי קריא ומשמע ליה קמיה וידענא בעובדיה

חטרוד עלמא לח תטריק נקודות: שהיה כבר [כלו' ההוא זעתא הוה ולח יותר וי"ח שהיה כבר שטרחה עליו רה"ק] מתקלה נח"י (ותקלה לח היה נגדל): להתם לקנרו נח"י שהנקבר נח"י נקבר בלח קטח שכלמר העם היוצא בה כשוח עון (וחין ישיבה בחרן חלח לקבורה ועוד שחין לו לטער מקילות לתקיית המתים): רב הונא אתי סברי ר' חמי ור' חסי שקי היה נח: אמרי כי הוינן חמן לא הוה לן לדלויי רישן שהיה גדול ממנו והוה לן נושה לדלויי ריסן: והשחא אתי בתרן דסנורין שהוח קי ונח נרגליו: רב הונא רבץ תורה כלמרי התם כי קיימי רבנן מקמי' ממתינת' מכפלי גלימיהו ומכסי ליומח בחנקח (ולמרי נח"י קס מתינתח דהוכח בגלחה): ר' חייא ריבץ תורה כלמרינן נג"ע לחנח עבדי ליה לתור' דלח לשתכח מיניה: מאן מעייל ליה מי ילך להכניסו לקבורה חלל ר' קיימ: דלא חזי לי קריא קרי: ומשמע לי קמי' ששמעתי לפני ר' קיימ: וידענא בעובדיה שנויים

ע' רש"י נגמ'

דיומא חד איתחפיכא ליה רצועה דתפילי ויתיב עלה מ' תעניתא עיוליה והוה גני יהודה מימיניה דאבוה וחוקיה משמאליה א"ל יהודה לחזקיה קום מדוכתך דלאו אורח ארעא דקאי רב הונא (אבראי) כי קם קם בהדיה עמודא דנורא חזייה רב חגא איבעירת וקפידה לארונא ונפיק ואתא והאי דלא איענש משום דזקיף ארונא דרב הונא:

טו כי נח נפשיה דרבה בר (רב) הונא ורב המנונא
סס אסקינהו להתם *כי מטו לגשרא קמו גמלי אכ'
סס להו ההו' טייעא מאי האי אמרו ליה רבנן דקעבדי
ע"ב יקרא להדדי מר אמר ניעול מר ברישא ומר אמר ניעול מר ברישא אמר אי ברינא דידי גברא בר

לחי נקי במעצין שלפס גדול הוא: איתחפיכא ליה רצועה דתפילי דלא הוה לבר שלריך שיהו לותיות של שדי כרלות מבחוץ נקשר רלועה של רחם וכשפך לפכים לבד הרחם: גני שוכב מת: איבעירת כנעת מפני האש: וקפידה לארונא דרב הוכל ותפשו למגן כנגדו: והאי דלא איענש רב קנח שלא שרפו עמוד האש משום דזקפיה לארונו דרב הוכל ולא היה יכול לעבור האש:

כי מטו לגשרא לעבור דף של גשר קלר שעכשיו לא היו יכולין לעבור זה בלד זה אלא זה בפני זה: קמו גמלי עמדו הגמלים כוחלי המטות בחקומן: טייעא סוחר ישמעאל: רבנן תלמידי: הוא דעבדי יקרא להדדי שאין אחד רולה לעבור בפני קבירו: מר אמר שכבי אחרו להדדי: ברינא דידי לפי דעתי: גברא בר

גברא ניעול ברישא חליף גמליה דרבה בר (רב) הונא נחור ככיה ושיני דההוא טייע' פתח עליה ההוא ינוקא גוע ישישים עלה מבבל ועמו ספר מלחמות קאת וקפוד הוכפלו [לראות] בשוד ושבר הבא משנער קצף על עולמו (וחמד) [וחמם ממנו] נפשות ושמח בהן ככלה חרשה רוכב ערבו' ששושמח בבא אליו נפש נקיו צדיק. כי נח נפשי' (דר' אבינא) [דרבינא] פתח עליה ההוא ספדנא תמרי' הניעו ראש על צדיק כתמ'. נשים לילו' כימים על משים לילות כימים. א"ל רב אשי לבר קיפוק ההוא יומא מאי אמרת אמ' ליה [אמינא] אם בארזים

גברא מרי בן מרי: נחור ככי ושיני דההוא טייעא מסוס כנוזו דרב המנוכח: פתח עליה ההוא ספדנא: ספר מלחמות ס"ת. ל"ח שכלקס רב המנוכח וכתור ככי ושיכי דההוא טייעא: [ל"ח] גזע ישישים זה רבה בר רב הונא דהוה גזע ישישי בן גדולים בן רב הונ' דהוה רחם גולה ועדיף מכשיח דארץ ישראל: ועמו ספר מלחמות עמו רב המנוכח: קאת וקפוד הוכפלו קללות כמו וירצו קאת וקפוד כלו' קללה בזה והוכפלו בעולם: להראות שוד ושבר זה קלף של הקב"ה: הניעו ראש על צדיק כתמר שלא היה לו חלק לב לחקד ואין לפכיס מן העלם הפכימי כלום כמו שים בעלם של שחר הפירות (והכיעו רחם): נשים לילות כימים לקוכן עליו יום ולילה על מצוה לילות כימים ללמוד תורה: בר קיפוק ובר אבין הוו סופדכי: ההוא יומא דכך נפטי' (דרב חמי אמרת רב חמי גופיה ל"ל לספדו בשעת סטירתו דידיה גופיה מה תלמר עלי ענין לאחר יומא דכך כפטיה דרביכא מאי אמרת): באחזים בתלמידים:

נפלה שלהבת מה יעשו אווזי קיר לויתן בחבה הועלה
מה יעשו דגי הרקק בנחל שוטף נפל' חבה מה יעשו
מי גבים (קטנים) אמ' לי' בר אבין ח"ו דחבה ושלהבת
בצריקי אמינא אלא מאי אמרת [אמינא] בכו לאבלים
ולא לאברה שהיא למנוחה ואנו לאנחה חלש דעתיה
עלייהו ואיתהפך ברעייהו וההוא יומא לא אתו
לאספודיה והיינו דא"ר אושעיא לא בר אבין חליץ ולאו
בר קיפוק חלוץ רבא כי הוה אתי לדיגלת א"ל לבר
אבין קום אימא מילתא קם ואמר באו רוב השלישים
במים וכור (כרית) ורחם תעינו מאחריך באשה מבעלה
*אל תזניחנו באות ועשה עמנו אות במי מרת. ר'

גי' גמ' של מזכיתנו כלות מי הועלה מן הים: רקק לגס: חבה ושלהבת לשון גבות: חלש דעתיה דמכיתס ספדו זה מדמו ליה לחבה ושלהבת וזה לאבידה: איתהפוך ברעייהו כהפך ברעס שהיו דורכי בגד הרגל שלא היו יכולין להספיד עוד על אחס: והההוא יומא דכך כפשיה: לא ספדוהו משו' דלמירע להו תקלה על ידו: לא בר אבין חליץ ולא בר קיפוק חליץ לימתו לפי שאין יכולין לעמוד על רגלס והתורה אמרה וקללה כעלו מעל רגלו ולא מתקת רגלו: כי הוה אתי דיגלת כי היה עובר דקקל (ל"ל שהיה דקקל גדול ויולא לשטוף רוב הבליטים דקקל והוא כהר בליטי דכתיב ושם הכהר הבליטי דקקל): [רוב שלישים שרואל נקרא בליטית ורבא שקול כרוב שרואל ואמר ליה קום ואמור מילתא כלו' בקש רקמים: באות מי מרה שאתה סוטה כדקת בהן:

חנן חתניה דבי נשיאה הוה ולא הוו ליה בני בעא רחמי והוו ליה ההוא יומא (מבעי לממהלידה) [רהוה לי] נח נפשיה פתח עליה ההוא ספדנא שמחה לתוגה נהפכה ששון ויגון הודבקו בעת שמחתו נאנח בעת חנינתו אבד חנינו אסיקו ליה חנין על שמו כי נח נפשיה דר' (פרת) [יוחנן] פתח (פומיה) עליה ר' יצחק בן אלעזר היום קשה לישראל כיום בא השמש בצהרים דכתיב *והבאתי השמש בצהרים וא"ר יוחנן זה יומו עמוס ח
של יאשיה כי נח נפשיה דר' יוחנן יתיב ר' אמי עליה שבע ותלתין א"ר אבא בריה דר' חויא בר אבא ר' אמי דעבד לגרמיה עבד הכי דא"ר חויא בר אבא א"ר יוחנן אפי' רבו שלמדו חכמה אינו יושב עליו אלא יום אחד כי נח נפשיה דר' מגילה פ"ק וע"ש רס"ק
זירא פתח עליה ההוא ספדנא ארץ שנער הרה וילדה ארץ צבי גדלה שעשועיה אוי נא לה אמרה רקת כי אברה כלי חמדתה. כי נח נפשיה דר' אבהו אחיתו עמודי דקסרי דמעי. דר' יוסי

בעת חנינתו לולד: אבד חנינו לחניו המקנו: והבאתי השמש בצהרים לחקיע השמש בלהריס: יומו של יאשיה שכהרג יחסיה קרי יומו שמש: לגרמיה לטעתו]: ר' זירא כולד בנבל וגדל בס"י והייכו דקאמר ארץ שכער הרה וילדה [ארץ לבי גדלה שעשועיה] ולהכי קרו ליה כך זירא ור' זירא: אוי נא לה אמרה רקת כי אברה כלי חמדתה יכולה רקת לומר כן רקת זו טבריה: אחיתו

שפעו מרובי דצפורי דמא. דר' יעקב (בר אחא) איתחמיאו ככבי ביממא. דר' אסי אתעקרו (כל ארזיא. דר' שמואל בר יצחק אתעקרו) כל אילניא. דר' חייא נחיתו כיפי דנורא מן רקיע. דר' מנחם בר' סימאי אשתעו כל צלמניא והוו למחצליא. דר' תנחום בריה דר' חייא (איש כפר עכו) אתעקרו כל אנדרטיא. דר' (יצחק בר) אלישיב אתחתרו שבעין מחתירתא (בטבריא) [בנהרדעא]. דרב המנונ' נחיתו כיפי דברדא מן שמיא. דרב ורב יוסף נשוק כיפי דפרת אהדדי. דאביי ורבא נשוק כיפי דרגלת אהדדי כי נח נפשיה דרב משרשיא טעון דיקלי שיצי:

נגמ' למחלניף

טו ת"ר ואלו קרעין שאין מאחין. הקורע על אביו
כו ועל אמו ועל רבו שלמדו תורה ועל נשיא ועל

טורידו דמעות: איתחמיאו נרתו הככבים שבשחקי העולם שבגיל רוב לער: כיפי דנורא מנכים של חור: אשתעיאו כל צלמניא כקלק' וכמעכת לורת הפרלוף של צלמים ולורת המטבעות מפני לורת הקסיד שבקלקה דר' מנקש לף כסתכל לפי' בלורת מטבע מעולם כדאמרינן בע"ס: והוו למחצליא כמו שהוקלקו במעגל ובמקללים כלי עגול שבו טקין טיט הכותל: אנדרטי לורה [שעושין על שם] המלך שמת: אתחתרו ע' בחים דגבני' ובזכותיה לף הוו לחתו גבנים: [כיפי דברדא מנכים]: כיפי דפרת אהדדי קומות שהגשר בנויות עליהן לרקף"ש בלע"ז: נשקו קרנו זה לזה [ונשתברו] מפני שבוי שבא לעולם: שיצי קולים: שאין מתאחין לעולם:

אב ב"ד ועל שמועות רעות ועל ברכת השם ועל
ס"ת שנשרף [ועל ערי יהודה] וכו' אביו ואמו
ורבו שלמדו תורה מנין דכתיב *ואלישע ראה מ"ב ב
והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו אבי
אבי זה אביו ואמו רכב ישראל ופרשיו זה רבו
שלמדו (חכמה) [תורה] מאי משמע דמתרגם
רב יוסף רבי רבי רטב להון לישראל בצלותיה
מרתיכין ופרשין. ולא מאחין מנא לן דכתיב *ויחוק סס
בבגדיו ויקרע לשנים קרעים ממשמע שנאמר
לשנים איני יודע שהם קרעים אלא מלמד שקרועין יג' גי'
ועומדין לשנים לעולם. א"ל ריש לקיש לר' יוחנן הגמ'
אליהו חי הוא א"ל כיון דכתיב *ולא ראהו עוד לגבי סס
דיריה כמת דמי ועל נשיא ואב ב"ד ושמועות רעות
מנ"ל דכתיב *ויחזק דוד בבגדיו ויקרע וגם כל ז"ב ח
האנשים אשר אתו ויספדו ויבכו ויצומו עד הערב על
שאול ועל יהונתן בנו ועל עם ה' ועל בית ישראל.
שאול זה נשיא יהונתן זה אב ב"ד על עם ה' ועל בית
ישראל אלו שמועות רעות. א"ל (רבא) [רב] בר שבא

שמועות רעות שמע על רוב הצבור שכהרגו: על ברכת השם רוב
שמע רצע שברך לת השם: אבי שהיה שקול לו כאביו וכאמו: מלמדי
ויחזק בבגדיו ויקרע נאליצע כתיב. ה"ג ממשמע שכת' ויקרעם רב"י עד
לשנים ליכי יודע שהם קרעים אלא מלמד שהיו קרועים לעולם: סוף
וה"ג בסנהדרין בפ' ד' מיתות: אליהו חי הוא ולמה קרע עליו: מכלתין
שאול זה נשיא יהונתן זה אב ב"ד דקכס היה: ליכס
כמנלתים
בגמ'

לרב כהנא ואימא עד דאיכא כולהו א"ל על על
ירמיה לו הפסיק הענין. ס"ת שנשרף מנא לן דכתיב *ויהי בקרא
יהודי שלש דלתות וארבעה יקרעה בתער הסופר
והשלך אל האש וגו' מאי ג' דלתות וארבעה דאמרי
ליה ליהויקים כתב ירמיהו ספר קינות אמר להו מאי
איכה ה כתיב ביה *איכה ישבה בדד אמר להו אנא מלכא
א"ל בכה תבכה בלילה אמר אנא מלכא גלתה
יהודה מעוני אמר להו אנא מלכא. דרכי ציון
אבילות אמר אנא מלכא היו צריה לראש אמר להו
מי אמרה. אמר כי ה' הוגה על רוב פשעיה מיד
קדר כל האזכרות שבה ושרפן באש והיינו דכתיב
ירמיה לו *ולא פחדו ולא קרעו מכלל דבעו למקרע. א"ל רב
פפא לאביי אימא משמועות רעות אמר ליה שמועות
רעות בהיא שעתא מי הוו. עוד הזכירו בברייתא
דעל שמועות רעות קורעין ולא מאחין ואמרינן עלה
בגמרא ואשמועות רעות מי קורעין והאמרי ליה
לשמואל קטיל שבור מלכא תריסר אלפי מיהודאי
נגמ' במגות דקסרי ולא קרע א"ל לא אמרו אלא ברוב
ליתא
נמוגת על על הפסיק הענין דעל כל לקד ולקד קורעין: ס"ת שנשרף
קורעין עליו מפני לזכרות שבו: שלש דלתות מ"ה קרי לתות
שכל פסוק ופסוק של ספר קינות פרשה לעצמה (והשלך אל
האש שנשרף וזרק לתוך התור): אנא מלכא ואעפ"כ לכך
מלכת: היו צריה לראש שהתומות רחב ולך לתה: מגות
קסרי כך שמה: ולא אמרו לקרוע משמועות רעות: אלא ברוב

צבור וכמעשה שהיה ומי קטיל שבור מלכא יהודאי
הא"ל שבור מלכא לשמואל תיתי לי דלא קטילית
יהודאי מעולם התם אינהו גרמו לנפשייהו דא"ר
אמי לקל יתרי דמגזת דקסרי פקע שורא דלודקיא.
ר' אבא ורב הונא בר חייא הוו יתבי קם ר' אבא
לאפנויי שקלה לטיטפתא אנחה אבי סדיא אתא
בת נעמיתא בעי למיבלעא (שדא רב הונא ידיה
ואצלינהוא"ל אי בלעא) [אמ'] השתא איחייבנא שנים
קריעות א"ל רב הונא מנא לן בדידי הוה עובדא
ואתאי לקמיה דרב מתנא ולא הוה בידיה ואתאי
לקמיה דרב יהורה ואמר לי הכי אמר שמואל לא
אמרו אלא בזרוע וכמעשה שהיה [ערי יהודה מנלן
דכתיב *ויבואו אנשים משכם וגו' וקרועי בגדים] *רב סס מ"ק
המנונא איקלע (לדארי מתא) [לדרומתא] שמע קל כז
שיפורא דשכבא חזא הנך אינשי דקא עבדי עבידתא ע"ב

ציבור כל ישראל: כמעשה שהי' דשאול ויהוכתן: גרמו לנפשייהו
למ"ד ני' והא דקתמ' לח קטלי יהודי ר"ל נזקקס: לקל יתרי לקול
כנורות וכנלים של מגזת קסרי שהיו רוקדים ומזורזים ומזמרים
ומורדי' במלכו': פקע שורא בנקע קומו' לודקיח: בת נעמיתא בת
היענה: השתא לי שקיל להו כעמית' לינעי לי' למיקרע על הגויל
ועל הכתב דהוי כנזרף: לא אמרו אלא בזרוע כשאדם מתנדו
נידים ל"ח לח אמרו אלא בזרוע שיש להם זרוע ויכולת להליל כי
מעשה שהיה של אותם הגדרים העומדים על יהויקים שהיה נידם
למקום ולח מיקו ואותם קיינים קריעה לכתיב ולח קרעו מכלל

אמ' להו להוו הנך אינשי בשמתא לאו שכבא איכא
במתא אמרו ליה חברותא איכא במתא אמ' להו
אי הכי שרי לכו:

יז אמר רב יהודה אמר רב כל *המקשר על מתו
סנ יותר מדאי על מת אחר הוא בוכה. ההיא
כ"ק אתתא דהואי בשבבותיה דרב הונא הוו לה ז' בנים
המתקנה שביב חד מינייהו הוות בביא עליה ביתירות שלח
לה רב הונא לא תעבדי הכי לא אשגחה ביה שלח
לה אי צייתא מוטב ואי לא תימוש ההיא איתתא
זוודתין לאידך [מית] ומתו כולהו והו' קא בביא שלח לה
ירמיה כב תימוש זוורתא לנפשה ומתה. *אל תבכו למת ואל
תנודו לו. אל תבכו למת יותר מדאי ואל תנודו לו
יותר מכשיעור תא כיצד ג' [ימים] לבכי ו' להספד
ל' לגיהוץ ולתספורת מכאן ואילך אמ' הקב"ה אין
סנ אתם מרחמים עליו יותר ממני. *בכו בכה להולך
פ' י"ב אמר (הקב"ה) [רב יהודה] להולך בלא בנים ר'
וע"ש
רש"י דלית להו למקרע: חברותא איכא קבורות הן שלנו קוברין
מתים שלהן לבדן ושלנו קוברין מתים שלהן לבדן:
מקשר לשון וקצרו מספד: על מת אחר הוא בוכה שכל
הכמתך על נער יותר מדאי הלער כמתך לקריו:
ביתירות יותר מדאי: תימוש תתקן: זוורתא תכריכין לה
למת: מתו כולהו ואכתי נכי ביתירת': אין אתם צריכים
לרחם עליו יותר ממני שמעשה ידי הוא והרגתיו בפשעו:
בכו בכה להולך סיפא דקרא כי לא ישוב עוד כלו' נכו

יהושע בן לוי לא אזיל לבי אבלה אלא למאן דאזיל
בלא בני דכתיב בכו בכה להולך כי לא ישוב עוד
וראה את ארץ מולדתו. רב הונא אמר זה שעבר
עבירה ושנה בה. רב הונא לטעמיה דאמ' רב הונא
כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה
לו ס"ד אלא נעשית לו כהיתר:

פיק י"ה
וע"ש
רי"ף

א"ר אמי למה נסמכה מיתת מרים לפרה אדומה יח
לומר לך מה פרה אדומה מכפרת אף מיתתן כח
של צדיקים מכפרת א"ר אלעזר למה נסמכה
מיתת אהרן לבגדי כהונה לומר לך מה בגדי כהונה
מכפרים אף מיתתן של צדיקים מכפרת:

תנו רבנן מת פתאום זו היא מיתה חטופה חלה יום יט
אחד ומת זו מיתה דחופה: ר' חנינא בן כח
גמליאל אומר זו היא מיתת מגפה שנא' *בן אדם יחזקאל
הנני לוקח ממך את מחמד עיניך במגפה וכתיב *ואדבר כד
אל העם בבקר ותמת אשתי בערב. ב' ימים ומת זו כח

גס לרשע קי שלא ישוב עוד וכמלא כטרד מן העולם: נעשית
לו כהיתר וליכו קוזר עליה בתשובה:

מיתת הצדיקים מכפרת על לאוין הבאין: מיתת אהרן
לבגדי כהונה שכן' ויפשט משה את אהרן את בגדיו
וגו' (ואהרן יאסף אל עמיו ומת שם) [ויפשט אהרן שם
בגדי הכהונה]: בגדי אהרן מכפרים קצן המשפט על עוות
הדין וכו' פעמון על לה"ר ניומא:

מת פתאום שלא קלה: זו היא מיתה חטופה לשמרי' ולמות

הוא מיתה רחויה. ג' גערה. ד' נזיפה. ה' מיתת כל
דברי' לג האדם א"ר חנין מאי קרא *ויאמר ה' אל משה הן קרבו ימיך למות קרבן תרי ימיך תרי הן חדא שכן בלשון יוני קורין לאחת הינא. מת בחמשים [שנה] זו היא מיתת כרת בחמשים ושתים [שנה] זו היא מיתתו של שמואל הרמתי בששים זו היא מיתת (כל אדם) [בידי שמים]: אמר מר ווטרא
קהיב ה מאי קרא *תבא בכלח אלי קבר בעלות גדיש בעתו בכלח בגימטריא ששים. לשבעים שיבה.
תליס ו לשמונים גבורה דכתיב *ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים: אמר רבא [רבה] מחמשים ועד ששים זו היא מיתת כרת והאי דלא קא חשיב לה משום כבודו דשמואל הרמתי. רב יוסף כי הוה בר שיתין עבד להו יומא טבא לרבנן אמר נפקא לי מכרת. א"ל אביי נהי דנפיק מר מכרת דשני מכרת דיומי מי נפיק מר א"ל נקוט מיהא פלגא בידך. רב הונא נח נפשיה פתאום

תולחות והס מיכי מיתה בגימ': זו היא מיתת כל אדם וכדרבו מת בו המיתה הטובה: מת בחמשים שנה זו היא מיתת כרת גרסי': בחמשים ושתים זו מיתתו של שמואל דכתיב ויבא שם עד עולמו של יובל קמשיס שנה: והאי דלא חשיב לה לעיל להאי בהדי (לישנא) דכרת משום כבודו דשמואל שמת בן כ"ג: מכרת דיומי (כגון הכך דלעיל מת יום וכו' דקיימה דקויה גערה) [שמל ימות מיתה קטופה]: נקוט מיהא פלגא דמכרת דשני כפקח:

הוו קא דאגי רבנן עליה תנא להו ווגא דמן הדדייב
לא שנו אלא שלא הגיע לגבורת אבל הגיע
לגבורות זו היא מיתת נשיקה:
אמר רבא חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא כ
מלתא אלא במזלא תליא מלתא דהא רבה סס
ורב חסדא תרוייהו רבנן צדיקי הוו מר מצלי ואתי
מטרא ומר מצלי ואתי מטרא. רב חסדא חיה תשעין
ותרתין [שנין] רבה חיה ארבעין. בי רב חסדא
שיתין חלולי. בי רבה שיתין תבלי. בי רב חסדא
נהמא דסמידא לכלבי ולא מתבעי בי רבה נהמא
דשערי לאינשי ולא משתכח. ואמר רבא הני תלת
מילי בעאי מן קמי שמיא תרתי יהבו לי וחדא לא
יהבו לי חכמתיה דרב הונא ועותריה דרב חסדא
יהבו לי וענותניתיה דרבה בר רב הונא לא יהבו לי:
רב סעורם אהוה (דרבה) [דרבא] הוה יתיב קמיה כא
(דרבה) [דרבא] חזייה דהוה קא מנמנם סס
א"ל לימא ליה מר דלא ליצערן א"ל ומר לאו

ווגא זכי ת"ק שנלו מסס: גבורות כתגברו קיין:
חיי לחכמת ימים ורוב נכים ורוב מזונות שכותכים לו לאדם:
שיתין חלולי כ' קופות רלה: (נהמא דשערי ולא מסתכך
לגברי): חכמתיה דרב הונא דאמרי' לעיל שרבץ תורה בישראל:
יתיב קמיה (דרבה) [דרבא] לפני מטתו שהוה קולה: חזייה
דהוה סעורם (לרבה) [לרבא]: דקא מנמנם גוסס ולשון
מעלית נקט: א"ל (רבה) [רבא] לרב סעורם לקוה:
לימא ליה מר למלאך המות: דלא ליצערן יותר מדאי: ומר לאו

שושביניה הוא א"ל כיון דאיתרע מזלא לא משנח
בי א"ל ליתחזי לי מר איתחזי ליה א"ל הוה למר
צערא א"ל כריבדא דכוסילתא (רבה) [רבא] הוה
יתיב קמיה דרב נחמן וחוא דקא מנמנם א"ל לימא
ליה מר דלא לצערן א"ל מר לאו אדם חשוב הוא א"ל
מאן חשיב ומאן ספין ומאן רקיע א"ל ליתחזי לי מר
(בחלמא) איתחזי לי' א"ל הוה למר צערא א"ל כמישחל
ביניתא מחלבא ואי אמר לי קב"ה זיל בההוא עלמא
כד הוית (ואיתית אמינא ליה) לא בעינא דנפיש'א
בעיתותא (דמלאך המות) ר' אלעזר הוה קא אכיל
תרומה איתחזי ליה א"ל לאו תרומה קא אכילנא

שושביניה הוא והלא לתה מכירו למור לו לתה. מה"מ רגיל
היה לבא בימיה': א"ל כיון דאיתרע מזלא דגוסס הוא לא
מצנף בית ח"ל רב סעירם לבא לפייסי' דלא ליצערן ומטו מיבך
לאקר מיתתך לקוי לי כפנך ולקע היכי עביד. כי מית לימקוי:
כריבדא דכוסילתא כהקוא דס במעט לער כאדם שמקיז דס:
[מר לאו אדם חשוב לימא ליה מר]: מאן חשיב מי הוא קטון
בעיניו ומאן ספין מי הוא אדם ראוי לסתפי מיניי' וקיים
לדבורי': ומאן רקיע מי מתיקן אללו לטון רקועי פקיס. ל"א
למרי מי גנוה בעיניו: כמשחל ביניתא מחלבא כמוסך שער
שנפל בקלב דליבא לערא כלל: משום דנפ'שא בעתות' דידיה
מי למר לי זיל הוי בעלמא כדמעיקרא לא בעינא מטום בעתותא
דמה"מ שלא ימיתני פעם אחרת לע"פ שלא ליערני: לאו
תרומה קאכילנא ומי קטלת לי מטמית דכתיב לא מטמרת

ולאו קרש איקרי (נזר מיניה) חליפא ליה שעתא רב
ששת איתחזי ליה בשוקא א"ל בשוק כבהמה אתא
לגו ביתיה ויכיל ליה רב (אסי) [אש'] איתחזי ליה
בשוקא א"ל איתרח ליתלתין יומין ואהדריה לתלמודאי
דאמריתו אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו ביום
תלתין אתא אמ' מאי כולי האי א"ל דקא דחקת רגליה
דבר נתן ואין מלכות נוגעת בחברתה אפי' כמלא
נימא רב חסדא לא הוה קא יכיל ליה דלא הוה קא
שתיק פומ' דמגי'סיה סליק יתיב אארזא דבי רב פקע
ארזא דבי רב אשתיק ויכיל ליה ר' חייא לא קא
מצי למקרבא ליה יומא חד דמי נפשיה כעניא אתא
טרף אבבא א"ל אפיקו ליה ריפתא לעניא אפיקו

תרומתי שלריך לטהרה: ולאו קרש איקרי דקטיני כולי
האי: חלפא שעתא ולא מת בלחודו פרק: איתרח המתן לי:
דאמריתו בשמים: אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו
בגירסת. במסכת פסחים בפ' ואלו עוברין: מאי כולי האי
שאתה רודפני כ"כ בתוך הזמן היה לך להמתין עד ל' כולם:
דקא דחקת רגליה דבר נתן הוכח בר נתן מטח זימניה להיות
בשיח וקא דקקת רגליה והכי אמריכן בפ' אל"מ בסנהדרין
מימות ר' ועד רב אחי לא מליכו תורה וגדולה במקום אחד
והיכן בה והא הוה הוכח בר נתן מיכף כייף ליה לרב אחי: לא
הוה יכיל ליה מה"מ: יתיב אארזא עמוד של ארז שמוך
למדרשו של רב: אישתיק רב [בסדר] מגרסי' מקול הארז
שפקע: טרף לבון בילי' טרופות:

ליה א"ל קא מרחם מר אעני אההוא גברא אמאי
לא קא מרחם מר גלי ליה ואחוי ליה שוטא הנורא
אמצי ליה נפשיה:

כב משנה נשים במועד מענות ולא מטפחות: גמ'
ע"ס מאי אמרי אמר (רבא) [רב] ווי לאולא ווי
ע"ב לחבילא אמ' רבא נשי דשבנציב אמרי הכי ווי לאולא
ווי לחבילא (ו)אמר (רבא) [רב] נשי דשבנציב
עיין אמרי גוד גרמא מכבא ונמטי מיא לאנטיכי. ואמר
ניגרון רבא נשי דשבנציב אמרי שיול אצטלא דמלתא
עירון גוד לבר חרי דשלימא זוודיה ואמ' רבא נשי דשבנציב
כ' פרוסי' אמרי עטוף וכסו טורי דבר רברבי ובר רמי הוה
נגמ' ואמ' רבא נשי דשבנציב אמרי אחנא תגרי *דאזבוני
לימא
מוכני

קא מרחם מר אעני דכסדור היית שלכי עכי כודך לנקס ושולק
לי: אההוא גברא כלו' עלי מדוע לא תרקס ותן לי כספך ולא
תטריקני לגמ כמה פעמים דמתפקדנא למייתי ליה למר בהאי
עלמא: אחוי ליה מה"מ שוטא דכורא וגלי לי' דהוא מה"מ
והמליא ליה ר' קייא את עלמו:

מאי אמרי כשים כשהם מעגות: ווי לה לאול' לוי לה להליכ'
כגון שליכה קוזרת ולוי למשוי כזה שכושלי' את המת (והר"ן
פי' לוי להולך לממושכים עליו): גוד גרמא מכבא כפלו
הלקיים: ונמטי מיא לאנטיכי כלו' הדרי מיא למפרע כלפי
מעלה: שיול גולל בלשון כשי דשבבליב: אצטלא דמלתא תכריכי
מתי יקרים. למאן לימרו הכי לבר חרי דשלימא זוודיה לגן
קורין שירד מכבסיו לומרי' הספד זה כדי שירקמו עליו לעשו' לו
לרון ותכריכין: אחנא תגרי לקיבו הסוקרים: דאזבוני

מיבדקי ואמ' רבא נשי דשכנציב אמרי רהיט ונפיל ואמעברי זיפותא יזיף ואמ' רבא נשי דשכנציב אמרי מותא כמותא ומרעא חיבוליא:

תניא היה ר"מ אומר *טוב ללכת אל בית אבל כג מלכת אל בית משתה וגו' מאי והחי יתן אל לבו דברים של מיתה דיספר יספרוניה דיקבר יקברוניה דיטען ויטענוניה (דילוה ילוניה) דידל ידלוניה. וא"ד דילא ידל ידלוניה דכתיב *כי טוב אמ' לך עלה הנה מהשפילך לפני נדיב אשר ראו עיניך: מז"ל כה י"ל דלמ"ל ליזבח

מיבדקי נחקריתם כרקה עזרס כגון זה שאין לו עכזיו נמה ליקבר ועל מת עכי חומרו' לומו כדי שירקמוהו עליו: רהיט ונפיל וכו' תגר וטרקן היה כל ימיו ועכזיו כפל ריקן בלא ממון: אמעבהי זיפותא יזיף עכזיו כשמבקש לעבור מן העולם לריך ללות ממון לתכריכין: (ל"ח רהיט וכפל בדוירי בדלגה ויגון: מותא כמותא מיתתו של זה כמיתת לקרי' היה שהכל מתים: ומרעא חיבוליא לגל קבול גדול קולי גדול היה לוויסורי' קשין יותר משאר בני אדם חיבולי' בניס כשבא אליו קולי זה שנקלה קולי גדול משאר מתים: דברים של מיתה וקא מפרש תלמודא מאי ניהו דברים של מיתה': דיספר יספרוניה בלא יאמר מה לי להספיד על מת שאיני קרובו בלא יקשוב בלב שאם יספוד יספדוהו: דיטען לחבריס לקבורה: דידל המריס קול בהספד: א"ד דילא ידל ידלוניה מי שלא מריס עלמו בנשות לכל הוא מטפל למתים מריעין לו מן השמים: שנא' כי טוב אמר לך עלה הנה טוב שתעלה בגשות ולא בגלוה שלא בהשות ושפילוך וירקיקוך מלגלס:

דלמלינהין הספד כלמר רש"י

כד ת"ר כשמתו בניו של ר' ישמעאל נבנסו ד'
סס וקנים לנחמו ר' טרפון ור' יוסי הגלילי ור'
אלעזר בן עזריה ור' עקיבא אמר להם ר' טרפון
דעו שחכם גדול הוא ובקי בהגדות הוא ואל יכנס
אחד מכם לתוך דברי חבירו א"ר עקיבא ואני
אחרון פתח ר' ישמעאל ואמר רבו עונותיו תכפוהו
אבליו הטריח רבותיו פעם ראשונה ושניה נענה
ויקרא י ר' טרפון ואמר *ואחיכם כל בית ישראל יבכו
את השרפה אשר שרף ה' והלא דברים ק"ו ומה נדב
סס ט ואביהוא שלא עשו אלא מצוה אחת דכתיב *ויקריבו
בנגע' בני אהרן את הדם אליו כך בניו של *רבי עאב"ו
לימא נענה ר' יוסי הגלילי ואמר *וספדו לו כל ישראל
נכולם ר' וקברו אותו וגו' והלא דברים ק"ו ומה אביה בן
ישמעאל ורבעם שלא עשה אלא דבר אחד טוב דכתיב ביה
מ"ק יד *יען נמצא בו דבר טוב כך בניו של רבי עאב"ו
סס מאי דבר טוב ר' (איבא) [זירא] ור' חנינא בר

[הטריח רבותיו שבחין לבקשו:] ראשונה ושניה נ' נכנס אתו
לו בב' פעמי': לא עשו אלא מצוה אחת ביום שמתו.
ועל שם לותה מלוה שעשו בו ביום שהוא היה יום ג' למלך את
ידם כאמר ולקיכם כל בית ישראל יבכו שלו רבי שלמדו ולימדו
תורה וקיימו מלות עאכ"ו שאכו רקויים לספדם: מה אביה בכו
של ירבעם: שלא עשה אלא מצוה אחת וע"ג לותה מלוה
שעשה מנאקו הכתוב ואומר וספדו לו כל ישראל יען כי כמלא בו
דבר טוב לפניה בן ירבעם בטל מגמרתו וגדולתו לומכות המלך:

פפא חד אמר שבטל משמרתו ועלה לרגל וח"א שבטל פרדסאות שהושיב אביו על הדרכים שלא יעלו ישראל לרגל. נענה ר' אלעזר בן עוריה ואמר *בשלום תמות ובמשרפות אבותיך [המלכים] הראשונים וגו' והלא דברים ק"ו ומה צדקיהו מלך יהודה שלא עשה אלא מצוה אחת שהעלה ירמיה מן הטיט כך בניו של רבי עאכ"ו. נענה ר"ע ואמר *ביום ההוא יגדל המספד בירושלים כמספד הדדרימון בבקעת מגדו ואמ' רב יוסף אלמלא תרגומא דהאי קרא לא הוה ידענא

ירמיה לד

זכריה יב

ועלה לרגל ולא הקפיד על מה שהקפיד לחביו לכתיב עתה תשוב הממלכה לבית דוד אם ילכו ישראל לרגל וירלו מלכות בית דוד ויהיו בעזרה ואכי לא חשב בעזרה שהיו עסיקה בעזרה אלא למלכו' בית דוד לבד: פרדסאות תורבי' כדי שיעסיקו לעולי' ואביה לא הקפיד בכך וכשהגיע משמרתו לשמור הדרך ביטלה והיו יכולין לעלות כל הרוצים לעלות: ובמשרפות אבותיך שורפין על המלכים לאקר מיתתן כל כלי תשמישן: שלא עשה אלא מצוה אחת שמוך למיתתו ע"ש שותה מלוה שהעלה ירמיה מן הטיט זכה למשרפות חבותיו ולמות בשלום וספדו עליו הוי אדון הלי מלוה דקא קעביד לא קאמר אלא שותין מלות שסמוך למיתה שבעביל שותם מלות זכו להספד לדקיה וכלד ואביהו הרבה מלות קיימו בישראל. ואקשב כמי קיים מלות שהא אשכחן ביה מלוה אלא קעביד לה דכתיב ויעש צק על בשרו וילוש וישכב בשק ויהלך אט וכתיב הרחית כי ככבע אקשב: לא הוה ידענא

מאי קאמר בעידנא ההיא יסגי מספדא בירושלים
כמספדא דאחאב בר עמרי דקטיל יתיה הדדרימון בר
טברימון וכמספדא דיאשיה בר אמון דקטל יתיה
פרעה חגירא בבקעת מגדו והלא דברים ק"ו ומה
אחאב מלך ישראל שלא עשה אלא דבר אחד
מ"ל כג טוב דכתיב *והמלך היה מעמד במרכבה נכח
ארם וימת בערב כך בניו של רבי עאכ"ו א"ל
ירמי' לד רבא לרבה בר מרי כתיב ביה בצדקיהו *בשלום
שם לט תמותי וכתיב *ואת עיני צדקיהו עור א"ל הכי
א"ר יוחנן שמרי נבוכד נאצר בימיו וא"ל רבא
מ"ל כג לרבה בר מרי כתיב ביה ביאשיה *הנני אוסיפך
על אבותיך ונאספת אל קברותיך בשלום וכתיב
ד"ה ב לה *ויורו היורים למלך יאשיהו ואמר רב יהודה
[אמר רב] שעשאוהו ככברה א"ל הכי א"ר יוחנן
שלא חרב בית המקדש בימיו. א"ר חנינא קשה

כט יציאת נשמה מן הגוף *כציפורי בפי הוושט ר'
נדכו'פ"ח יוחנן אמ' כפיטורי בפי וושט א"ר לוי בר חיתא
שם פ"ע הנפטר מן המת לא יאמר לו לך לשלום אלא לך
בשלום הנפטר מן החי לא יאמ' לו לך בשלום אלא
לך לשלום. הנפטר מן המת לא יאמ' לו לך לשלום

מה הוא דמצמע מספד הדדרימון בבקעת מגדו קדם מלחמת הוץ:
והמלך היי' מעמד במרכבה נכח ארם לסוף"כ היי' מקויק עלמו
במלקמה כדי שלא יכוסו ישראל ולא יהרגו: כצפורי בפי הוושט
כיקבל שיש בו קצר ויולא בקושי מן המוכן: פיטורי מקוצרין שמי

אלא לך בשלום שנא' *ואתה תבא אל אבותיך בשלום. תנפטר מן החי לא יאמר לו לך בשלום אלא לך לשלום שהרי יתרו שאמ' למשה *לך לשלום הלך והצליח דוד אמ' לאבשלום *לך בשלום הלך ונתלה: וא"ר לוי כל היוצא מבית הכנסת לבית המדרש ומבית המדרש לבית הכנסת זוכה ומקבל פני שכינה שנא' *ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון א"ר חייא בר אשי אמר רב ת"ח אין להם מנוחה אפילו לעולם הבא שנא' ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון:

ר"מצמי טו
שמות ד
ז"ב טו
תלים פד
עיין סוף נדכות רפ"ק

חגיגה פרק ראשון הכל חייבין

ב [מתני' הכל חייבין בראי' כו': גמ' הכל לאתויי מאי לאתויי סומא באחת מעיניו] ודלא כי האי תנא דתניא יוחנן בן דהבאי אומר משום ר"י סומא באחד מעיניו פטור מן הראיה שנא' *יראה יראה שמות כג

ספיכות ניקד: אין להם מנוחה לעתיד לבוא קאמר והולכין מג"ע לרקיע ומרקיע לג"ע לטייל ולעתיד לבוא ילכו מחיל אל חיל וגו': יראה יראה ירקה כתיב וקריקירקה ירקה כל זכורך אל פני האדון דמשמע שהאדם רואה את השכינה ירקה כל זכורך אל פני האדון משמע שהאדון נא לרצותך הקים הכתוב רעייתך

כדרך שבא לראות כך בא ליראו' מה לראות
בב' עיניו כך ליראות בב' עיניו:

א הנהו תרי אלמי דהוו בשבבותיה דר' בני ברתי'
ג דר' יוחנן בן גודגדא ואמרי לה בני אחתיה
דר' יוחנן דכל אימת דהוה עייל רבי לבי מדרשא
הוו עיילי ויתבי קמיה ומנידי ברישיהו ומרחשי
בשיפוותייהו ובע' רבי רחמי עליהו ואיתסי ואשתבח
דהוו גמירי הלכתא וספרא וספרי ותוספתא ובולי
ש"ה ז גמרא: דרש רבא מאי דכתיב *מה יפו פעמיך
פרק לולב בנעלים בת נדיב כמה יפין רגליהן של ישראל
וע"ש רש"ל בנעלים בשעה שעולין לרגל בת נדיב בתו של
תלים מה אברהם שנקרא נדיב שנ' *נדיבי עמים נאספו
עם אלהי אברהם וכי אלהי אברהם ולא אלהי
יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהיה תחלה לגרים
שבת פ"נ א"ר כהנא דרש רב נתן בר מניומי משמי' דר'
נדה' לו תנחום מאי דכתיב *והבור רק אין בו מים ממשמע
שנא' והבור רק איני יודע שאין בו מים אלא מה ת"ל

לרלייתו: כדרך שבא לראותך כך הוא בא ליראות ממך מה
לרלותך בב' עיניו לף כאן לירלות מן החלש בב' עיניו:
הלכתא מסכיות. מכאן הוכיחו בגמרא שהלכה יש לו כח ללמוד
מה שמוע: שנקרא נדיב על שכבדו לבו להכיר בוראו:
נדיבי עמים הם הגרים המתנדבים מן העמים לקבל עליהם
עול מלות: והבור רק מסוס דר' תנחום אמרה נקט לה הכא
גבי שמעתתא דר' תנחום דלעיל בגמרא:

אין בו מים מים אין בו אבל נחישים ועקרבי' יש בו:
ת"ר מעשה בר' יוחנן בן ברוקא ור' אלעזר בן חסמא שהלכו להקביל את פני ר' יהושע בפקיעין אמר להם מה חדוש היה היום בבית המדרש אמרו ליה רבי תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין. אמר להם אעפ"כ א"א לבהמ"ד בלא חדוש שבת של מי היתה שבת של ר' אלעזר בן עזריה היתה ובמה הגדה היתה היום אמרו לו בפרשת הקהל ומה דרש בה *הקהל את העם האנשים והנשים והטף אם אנשים באים ללמוד ונשים באות לשמוע טף למה באין כדי (להקביל) [ליתן] שכר למביאיהם אמר להם מרגליות טובה היתה (לי) בידכם ובקשתם לאברהם ממני ועוד דרש (בה) *את ה' האמרת היום וכתיב וה' האמירך היום אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם ואני אעשה (לכם) [אתכם] חטיבה אחת בעולם אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב *שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני

ב
ע"ז ג' ע"ב
דברי' לג ע"ב
דברים כו
ברייתא פ"ק דתענית ד' ו' ע"ב ומכי' ברכות ו' ע"ב ולפי המוס' ומוחק בגירסת שלפנינו דברים ו

אבל נחשים ועקרבי' יש בו לא היה רק לשון מימיה:
להקביל פניו י"ט היה שחדש קייב לכבד את רבו בהקבלת כבוד כדאמרינן בר"ה מדוע את הולכת אליו היום לא קדם ולא שבת: תלמידיך אנו ואין לנו לדבר בפניך: האמרת שבקת כמו יתאמרו כל פועלי האון ישתבחו שדרכם ללקה: חטיבה אחת שבק לקת מיוחדת לומר אין כמוך לכך נקרכוך לאלהים

אעשה (לכם) [אתכם] חטיבה אחת בעולם דכתי
שם **ומי כעמך [כ]ישראל גוי אחד בארץ ואף הוא
ע"ב פתח ודרש *דברי חכמים כדרבונות וכמסמרו
ס"נ ז נטועים בעלי אסופות נתנו מרועה אחד למה נמשלו
קהלת יב דברי תורה לדרבונות לומר לך מה דרבן זה מכוון
את הפרה לתלמיה להביא חיים לעולם אף ד"ת
מכוונים לב לומדיהם מדרכי מותה לדרכי חיים
אי מה דרבן זה מטלטל אף ד"ת מטלטלין ת"ל
וכמסמרות אי מה מסמר זה חסר ולא יתר אף
ד"ת חסרים ולא יתירים ת"ל נטועים מה נטיעה
זו פרה ורבה אף ד"ת פרים ורבים בעלי אסופות
אלו ת"ח שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה
הללו מטמאים והללו מטהרים הללו אוסרין והללו
מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין שמא יאמר
אדם (הואיל והללו מטמאין והללו מטהרין הללו
אוסרין והללו מתירין הללו פוסלין והללו מכשירין)
היאך אני למד תורה מעתה ת"ל כולם נתנו מרועה
אחד כולן אל אחד נתנן ופרנס אחד אמרן מפי
שמות כ ארון כל המעשים ברוך הוא שנא' *וידבר אלהים

(ל' קטונו' לטון מלרים שפי' מסונקות): ואף הוא ר' אלעזר בן
עזריה: לתלמיה שורות המעמה: פוסלין ומכשירין שייך לעכין
פסול עדות ופסול כהונה: כולן אל אחד אמרן לין לך לקד
נגכי המקלוקת מניח רליה מקר אלא מקור מתורתו של
הקב"ה: פרנס אחד אמרן לין לך מניח רליה מדברי כניח

את כל הדברים האלה לאמר. אף אתה עשה
אונך כאפרכסת וקנה לך לב [מבין] לשמוע דברי
המטהרין ודברי המטמאין דברי האוסרין ודברי
המתירין דברי הפוסלין ודברי המכשירין ובלשון
הזה אמר להם אשרי הדור שר' אלעזר בן עזריה
שרוי בתוכו שאין דורו יתום ולימדו ליה בהדיא
משום מעשה שהיה דתניא מעשה בר' יוסי בן
הורמסקית שהלך להקביל את פני רבי אלעזר
בלוד אמר לו מה חדוש היה היום בבי' המדרש
א"ל נמנו וגמרו עמון ומואב מעשרין עני
בשביעית אמר לו יוסי פשוט ידיך וקבל את עיניך
פשט את ידיו וקבל את עיניו בכה ר' אלעזר ואמר
סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם א"ל לך ואמור תלים כה

הגה לקלוק על מצה הניכו: עשה אונך כאפרכסת מלקר
מכולן לבן למים עצה לזן שומעת ולמוד ודע דברי כלן
וכשתדע להבדין חיזה יכבר קנע הלכה כמותו: אפרכסת
עריטז"ח שעל הרקיע: *מה מסמר זה כשנועלין לותו נכותל זייך
הוא מתסרו יכול לף זה כן ת"ל כשוטיס כשדרכס לעניל
לפרות ולרבות: ולימדו ליה בהדיא מיד למה התזקקו לומר
תלמידיך לכו: נמנו וגמרו והתקיכו שיהיו שרלל הדרים בעבר
הירדן בתה שכבשו מסיחון ועוג מלרן בכי עמון ומואב: מעשרין
עכשיו מעשר עני בשביעית שהס היו זורעים בשביעית כדתסרס
לקמן שלל קלשוס עולי גולה בקדושת הלרן: פשוט ידיך וקבל
עיניך הוקשה בעיניו שכתן עטרה לקותו מכין הרי מיתות שכתי

להם אל תחושו למניינכם כך מקובלני מר' יוחנן בן זכאי ששמע מרבו ורבו מרבו הלכה למשה מסיני עמון ומואב מעשרין עני בשביעית מה טעם הרבה כרכים כבשו עולי מצרי' שלא כבשו עולי בבל (וקדושת) [מפני שקדושה] ראשונה קדשה לשעתה ולא קדשה לעתיד לבא והניחום כדי שיסמכו עניים עליהם בשביעית חנא לאחר שנתיישבה דעתו אמר יהי רצון שיחזרו עיני יוסי למקומן וחזרו. דרש רבא *ועמך כלם צדיקים בין שאמ' להדליק בין שאמ' שלא להדליק שניהם לא נתכוונו אלא לדבר אחר:

ישעיה ס מאמר זה כולל נמי פסחים ולפי שדומה להדליק סוכה כאן

כנסת הגדולה היתה תקנה זו: אל תחושו למניניכם אל יהי לכם דבר קטן וגמגום קרטה נמה שכמיתם ותקנת שהרי הסכמת' להלכה: כך מקובלני וכו' שקדושה ראשונה שקדשה יהושע לא קדשה לע"ל לפי שכל קדום שניה כתקניה בימות קדושה ראשונה ושניה יש להם שלשית אין להם לפיכך בשלר ל"י אין זורעין בשביעית קון מעמון ומואב הניקוש מלקדש כדי שיסמכו עליהם עכו"ם בשביעי' בלקט שכחה ופאה ומעשר עני לכך תקנו להן שיהיו מעשרים מעשר עני וברשות מכמים היה להטיל עליהם ליזה מעש' שירלו לפי שליקן קיימין מן התור':

(להדליק. ניסם הכפורים כי יש מקום שנהגו להדליק בליל יה"כ ויש מקום שנהגו שלא להדליק וע"ו דרש רבא כי שניהם נתכוונו לדבר אחד לחסרון תשמיש המטה וזה שאמר להדליק לפי שלמוד בנר לא ישמש מטתו וזה שאמר שלא להדליק סובר כשכיר דובא מסתכל ורואה את לשמו ומתאוה לה ע"כ הדי למודנו מכאן שהאומר להדליק כל שמתיר ואפי

[רבי יוחנן בן דהבאי משום] ר' יהודה אומר ג
סומא באחד מעיניו פטור מן הראיה שנא' ד
יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא ליראות ע"ב
מה לראות בב' עיניו אף ליראות בב' עיניו. (גם
בסנהדרין פ"א): רב הונא בי הוה מטי להאי קרא
יראה יראה בכי אמר עבד שרבו מצפה לראותו
יתרחק ממנו דכתיב *כי תבאו לראות פני וגומ'. ישעיה ל
רב הונא בי הוה מטי להאי קרא בכי *ובחרט דניאל יא
שלמים ואכלת שם עבד שרבו מצפה לאכול על
שלחנו יתרחק ממנו שנא' *למה לי רוב זבחיכם ישעיה א
יאמר ה' וגו'. ר' אלעזר בי הוה מטי להאי קרא
בכי *ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו בראשית מה
ומה תוכחה של ב"ו כך של הקב"ה לא כל שכן. ע"ג
ר' אלעזר בי הוה מטי להאי קרא בכי *ויאמר שלח תוכיחן

המחייב המלקה כלם מקבלו נדיקים להיות כוכבים ל' לקייס מצוה
כן כל המוסרים וכל המתידים בכל מצות בעולם דבריהם כולן כתנו
מרועה לא' כיון שכוונתם ל' לפרש מצוה לו מצות ומלבד זה לחשוב מהתוכחה
שכוונו לומר כי לחדי שהמוסר גם המתיר יש לכל לאחד מהם הקדוש רש"י
שבלית המכילתו לקייס סברתו הרי כל ל' מהם יש לו התלות בשמת ש"ל כח
ומצ"כ לם יהו חולקי' במציאו' ר"ל זה ילמוד כך ל"ר וה למוד כך
לא' וכנה זה נקבר עם ח"ש בחלוי' זה על כטוענים מה כטיעם ו
פרה ודנה וכו' ודי בחקום זה בדמו לוכירה בעלמא):

עבד שהוא קניב לרבו עד שרבו מלפה ונוקף מתי ירחהו:
יתרחק מעליו לחך הגיע יום שכהפך לו לשוכן וריקקו
ונוה שלח ירחהו שנא' כי תנוחו וגו': תוכחה מוכיח פשעו

שמואל אל שאול למה הרגזתני להעלות אותי ומה
שמואל הנביא היה מתירא מיום הדין אנו עאכ"ו
ס"פ כח מאי היא. דכתיב *ותאמר האשה אל שאול אלהים
ראיתי עולים מן הארץ עולים תרי משמע חד
שמואל ואידך דאויל שמואל ואייתי למשה בהדיה
אמר דילמא חס ושלום לדינא קא מתבענא קום
בהראי דליכא מילתא דכתיבת באורייתא ולא
קיימתיה ר' אמי כי הוה מטי להאי קרא בבי
פיכה נ *יתן למכהו לחי ישיב בחרפה יתן בעפר פיהו
אולי יש תקוה אמר כולי האי ואולי. ר' אמי כי הוה
נפכיה נ מטי להאי קרא בבי *בקשו את ה' כל ענוי הארץ
אשר משפטו פעלו בקשו צדק בקשו ענוה אולי
תסתרו ביום אף ה' אמר כולי האי ואולי רב
עמוס ה (יוסף) [אסי] כי הוה מטי להאי קרא בבי *שנאו
רע ואהבו טוב והציגו בשער משפט אולי יחנן
ה' אלהי צבאות שארית יוסף אמר כולי האי ואולי:
ד רב יוסף כי הוה מטי להאי קרא בבי *ויש נספה
סס בלא משפט אמר ומי איכא אינש דאויל
משלי יג בלא ומניה אין כי הא דרב ביבי בר אביי הוה

נפכיו לפרוני"מכט בלע"ז: מאי היא מכח לן למתירח: כולי
האי ואולי כל היסורין החלה יקבל ועוכמו נספק סס תהיה
לו תקוה:
ויש נספה בלא משפט יש שהוא כלה וחין עון בידו ולח היה
משפטו לספות: ומי איכא דאויל כו' גמ' קח נעי ליה:

שביח נביה מלאך המות א"ל לשלוחיה זיל אייתי
לי מרים מגדלא שער נשיא אזל אייתי ליה מרים
מגדל' דרדקי א"ל אנא מרים מגדלא ש'ער נשיא אמרי
א"ל אי הכי אהדרה א"ל הואיל ואייתיתה תהוי
במניינא ואלא ה"מ יכלת לה הוית נקיטה מתחרא
*וקא מחריא תנורא שקלתיה אוהבתיה אגבא ה
דכרעה קרחה איהרע מולדה ואייתיתה א"ל רב
ביבי בר אביי אית לכו רשותא למעבד הכי א"ל
ולא כתיב ויש נספה בלא משפט אמר ליה ולא
כתיב *דור הולך ודור בא (והארץ לעולם עומדת) קהלת א
א"ל דרעינא להו אנא עד דמלו לדרא והדר
משלימנא להו לדומה סוף סוף שניה מאי עבדת
להו א"ל אי איכא צורבא מרבנן (שאינו עומד על
מדותיו מוספינא לחו ליה. נ"א) דמעביר במיליה
מוספינא להו ליה והויא חלופיה ר' יוחנן כי הוה
מטי להאי קרא בכי *ותסיתני בו לבלעו חנם עבר איוב ב
א"ל מלאך המות לשלוחו: אייתי לי מרים מגדלא נשיא ב"ב ס"ק
הרוג את מרים הקולעת שער הנשים: היכי יכלת לה מלקר רש"ל
שלא הגיע זמנה: הות נקיטא מתחרא בידה היתה לוקח' החול
של תנור שקורין פירג"ין: וקא מחריא תנורא היתה מכנד' את
התנור: אוהבתיה אגבי דכרעא הוציאתו ע"ג רגלה וכוית
והורע מזלה: דרעינא להו אנא ליכי מוסרין לשומר המתים
שמו דומה שלא מתגלגלים עמי ושטים בעולם עד שימלא שנותיו
והוא קרוי דור: דמעבר במילי' מעניר על מדותיו:

שרבו מסיתין אותו עליו וניסת תקנה יש לו. ר'
מיכ מו יוחנן כי הוה מטי להאי קרא בבי *הן בקדושיו
לא יאמין ושמים לא זכו בעינו אם בקדושיו לא
יאמין במאן יאמין יומא חד הוה אזיל באורחא
חזייה לההוא גברא דהוה קא מנקיט תאיני שביק
הנך דמטו ושקיל הנך דלא מטו א"ל הני מעליא
טפי א"ל הני לאורחא קא בעינא להו הני נטרן
והני לא נטרן אמר הויינו דכתיב הן בקדושיו לא
יאמין. איני והא ההוא תלמידא דהויא בישיבותיה
דר' אלכסנדראי דשכיב א"ז וטר אמר אי בעי האי
מרבנן הוה חי ואם איתא דילמא מהן בקדושיו
לא יאמין הוה ההוא מבעט ברבותיו הוה:
ה רבי יוחנן כי מטי להאי קרא הוה בכי *וקרבתי
סס אליכם למשפט והייתי עד ממהר במכשפי'
מלאכי ג ובמנאפים ובנשבעים בשמי לשקר ובעושקי שכר

דמטו שכיתבלו: הני מינטר לותן שלח כתבלו כל לרכן לי כן
מהרות לירקב: היינו דכתיב וכו' הטיבות ירא פן ירקבו לף
הנקורי' הלדיקי' כלקוים למיתה (קודם זיקטלו) [פן יקטלו]:
אדזוטר נעודו נחור: מבעט ברבותיו הוה רבי לליכסנדרלי
הי' מכיר בו (שליבו) [שלא היה] מן הקדושים ומבעט ברבותיו
הוה וכתיב וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים כלל לשון
ליבנו ירא מפני אלהים ותכיל בקדושין מורא זה ליבי יודע
מהו כשהוא לומר והדרת פני זקן וירא מאלהיך הוי לומר זה
כינוד תכמים:

שכיר אלמנה ויתום ומשגר ולא יראיני אמר ה' צבאות עבד שרבו מקרבו לדונו וממהר להעידן תקנה יש לו. א"ר יוחנן [בן זבאי] אוי לנו ששקל עלינו הכתוב קלות בחמורות אר"ש ב"ל כל המצה דין של גר כאלו מצה דינו של מעלה מצה גר מטי כתיב. א"ר חנינא בר פפא כל העושה דבר ומתחרט בו מחלין לו (על כל עונותיו) מיד שנ' ולא יראיני האי יראוני מוחלין לו מיד ר' יוחנן כי הוה מטי להאי קרא בבי *כי את כל מעשה קהלת יב האלהים יביא במשפט על כל נעלם אם טוב ואם רע אמר עבד שרבו שוקל לו שנגות כחדונו תקנה יש לו מאי על כל נעלם אמר רב זה ההורג כנה בפני חברו ונמאס בה. ושמואל אמר זה הרק בפני חברו ונמאס בה מאי אם טוב ואם רע א"ר יוחנן זה תניתן צדקה לעני בפרהסיא כי האי דר' יוחנן חוויה להאי גברא דיהיב זוזא לעניא בפרהסיא א"ל מוטב דלא יהבת ליה מהשתא דיהבת ליה אבסיפתיה דכורי ש"ל אמרי זה הנותן צדקה לאשה בסתר דקא מייתי לה לידי חשרא (רב) [רבא] אמ' קלות כחמורות עושקי שכר שכיר כאכסניס וכאלמנים: ומשגר ולא יראוני בהאי קרא כתיב: כי את כל מעשה האלהים יביא במשפט על כל הנעלמות אפילו שגגה שוגג הוא מביאו במשפט על כל אפילו דבר מועט כמשוע: ונמאס קץ לעת קצרו נבגר: מאי אם טוב ואם רע למשפע לף על הסוגה

לא שייך למיעבד צדקה ודחי ל"ת דמפשר לקיים שתיקן ליתן בגניבה ד"פ

נקט לפי' ע"ש רלי"ת כיה לך טוב ומטוס סיעודת שבת רש"י ו שם דכתי' לא שם ע"ב

זה המשגר בשר לאשתו שאינו מחותך בערבי שבתות איני והא רבא משדר שאני בת רב הסרא דקים ליה בגוה [דבקיעה]:

רבי יוחנן כי הוה מטי להאי קרא בבי *והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות אמ' עבד שרבי ממציא לו רעות רבות תקנה יש לו. מאי רעות רבות וצרות אמר רב רעות שנעשו צרות וו לוו כגון זבורא ועקרבא. ושמואל אמ' זה הממציא מעות לעני בשעת דוחקו אמר רבא חיינו דאמרי אינשי זוזי לעללא לא שביח לחליתא שכיח. *וחרח אפי בו ביום ההוא ועובתים והסתרתי פני מהם אמר רב ברדלא בר טביומי אמר רב כל שאינו בהסתר פנים אינו מהם כל שאינו בוהיה לאכול *אינו

ע"ב

שעזה מניחו במשפט: שאינו מחותך שהיכו מכוקר מן הקלב ומן הגידין האסורין: בערבי שבתות שמתוך שהן ממהרין לתקן לרבי שבת אין כותבין לב אם מכוקר הוא:

צרות זו לזו לשון וכעסת' לרתה גם כעס וגו' שתי כתיב יקד: זה הממציא מעות לעני לעיל קאי אם טוב ואם רע זה הרגיל להמליך לדקתו לעבי בשעת הדחק ולא בשעה שקודם הדחק שיוכל לנקב מזוזותיו ולקיותן בשעת הזול: לעללא לקנות התבואה כשמתרגמינן ועללת לרעת: לחליתא להפסד ולחבוד כך שמעתי ול"נ לקנות בשעת הדחק מזון שעה שהוא תולה בפלו כשאמרינן תלת סילותיה [תלת מזוני תלת בניתך] קשה לעניותך: אינו מהם מזרע ישראל לכתי' והסתרתי פני מהם הייכו הסתר פנים שלועק מלרו' הנאו' עליו ואינו נענה שלא יבואו: והי' לאכול

מהם: אמרו ליה רבנן (לרבה) [לרבא] מר לא בהסתר פנים איתיה ולא בוהיה לאבול איתיה אמר להו ומי ידעיתו כמה משדרנא בצינעה לבי שבור מלכא אפ"ה יהבו ביה רבנן עינייהו אדהכי שדור דבי שבור מלכא וגרבוהו [אמר] (ו)היינו דתניא רשב"ג אומר כל מקום שנתנו בו חכמים עיניהם או עוני או מיתה *ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא אמ' רבא אמ' הקב"ה אע"פ שהסתרתי פני מהם (דכתיב *ודבר ה' אל משה פנים אל פנים אותם הפנים אסתיר אבל) בחלום ארבר בו רב יוסף אמר ידו נטויה עלינו (להגין) שנ' *ובצל ידי כסיתיך. ר' יהושע בן חנניה הוה קאי בי קיסר אחוי ליה ההוא מינאה עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה אחוי ליה איהו ועוד ידו נטויה עלינו (להגין) א"ל קיסר לר' יהושע בן חנניה מאי אחוי לך עמא דאהדרינהו מריה לאפיה מיניה ומאי אחויה ליה הכי והכי א"ל להההוא מינאה מאי אחויית ליה א"ל עמא דאהדרינהו מריה לאפיה והוא מאי אחוי לך אמר לא ידענא אמר גברא דלא ידע מאי אחוי ליה מחוה במחוג קמיה מלכא

נדרים נו ע"ב
ב"ק נ"ד
נדרי' לא
שמות לג
ישעי' נד

שהכריס שוליס (שמכו) [גומכו]: גרבוהו שלוהו: (כ"מ שנתנו חכמים עיניהם סוטה פ' עגלה ערופה): בחלום ארבר בו ביום ההוא קא דייק ביום ולא בלילה שמרקי לו קלוס כלי שיתפלל על הלבה: ידו נטויה עלינו להגן: אחוי ליה ע"י סימן רמז לו הקזיר פניו: במחוג נרמז:

אפקות לחהיא מינאה וקטלוה. כי קא ניחא נפשיה
דר' יהושע בן חנניה אמרי ליה רבנן ומאי תיהוי
ירמי' מט עלן מן מינאי אמר להו *אבדה עצה מבני נסרחה
חכמתם כיון דאבדה עצה של בנים נסרחה חכמתם
נדר' נג של אוה"ע ואבע"א מהבא *ויאמר נסעה ונלכה
ואלכה לנגדך. ר' אילא הוה סליק ואול ברגא
דבי (רבא) [רבה] בר שילא שמעיה להחוא ינוקא
עמוס ד דהוות קא קרי *כי הנה יוצר הרים ובורא רוח
ומגיד לאדם מה שיחו אמר עבד שרבו מגיד לו
מה שיחו תקנה יש לו. מאי מה שיחו אמר רב
אפילו שיחה יתירה שבין איש לאשתו מגידין לו
ברכות סג בשעת מיתה איני והא *רב כהנא הוה גני תיתי
ירמיה יג כוריה דרב כו' (אין צורך לכתבו). *ואם לא תשמעוה
יקר' במסתרי' תבכה נפשי מפני גוה מאי במסתרי' אמ' רב
מ"ד סכ"נ שמואל בר (אויא) [איניא] משמיה דרב מקום יש
לו להקדוש ברוך הוא שבוכה בו ומסתרי' שמו
ומאי מפני גוה אמר רב [שמואל בר] יצחק מפני
גאותן של ישראל שנטלו מהם ונתנה לאוה"ע ר'
שמואל בר נחמני אמר מפני גאיתה של מלכות
שמים שנטלה ומי איכא בביה קמיה דקב"ה והא
ד"ם ל"ט אמר רב כפא אין עצבות לפני המקום שנא' *עון

מינאי שלימים מתמיכים לדברי ר"ל: נסרחה חכמתם בפסוק
כתי' שלין עוד חכמה בתירון לנבזה עלה מבכים וגו': לנגדך
לגלגך נשוה: שיחה יתירה דברי שחוק שלפני המקום:

וחרוה במקומו לא קשיא הא בבתי גואי הא בבתי
בראי ובבתי בראי ליכא עצבות והא כתיב *ויקרא ישעי' נג
אדני ה' צבאו' ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגו'
שק שאני חרבן בית המקדש דאפי' מלאכי (השרת)
[שלום] בכו שנא' *הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שם לג
שלום מר יבכיון *ודמוע תדמע ותרד עיני דמעה ירמיה יג
כי נשבה עדר ה' א"ר אלעזר ג' דמעות הללו למה
אחת על מקדש ראשון ואחת על מקדש שני ואחת
על ישראל שגלו ממקומן: וא"ד אחת על ביטול
תורה בשלמא למ"ד על ישראל שגלו ממקומן
היינו דכתיב כי נשבה עדר ה' אלא למ"ד אחת
על ביטול תורה מאי כי נשבה עדר ה' כיון שגלו
ישראל ממקומן אין לך ביטול תורה גדול מזה.
ת"ר ג' דברים הקב"ה בוכה עליהם בכל יום על
מי שאפשר לעסוק בתורה ואינו עוסק ועל מי שא"א
לו לעסוק בתורה ועוסק ועל פרנס המתנאה על
הצבור (בחנם) רבי הוה נקט ספר קינות וקרי בנויה
כי מטא להאי פסוקא *השליך משמים ארץ מיכה ג
תפארת ישראל נפל ספרא מידיה אמר מאיגרא
רם לבירא עמיקתא. רבי זר' חייא הוו שקלי ואזלי
באורחא כי מטו להאי מחא אמרי אי איכא צורבא

בבתי גואי ליכא כדכתיב נמסתרי' תנכה: ה"ג ובבתי בראי
ליכא והא כתיב ויקרא וגו' וכל קריאה השמעת קול היא:
מאיגר' רם לבירא עמיקתא כמה גדולה נפילה זו ואין לך נור

מרבנן הכא ניזיל ונקבל אפיה אמרו להו איכא צורבא מרבנן הבא ומאור עינים הוא א"ל רבי חייא לרבי היב את הבא ולא תולול בנשיאותך איזיל אנא ואקביל אפיה תקפיה ואזיל בהדיה כי הוה מיפטרי מקמיה אמר להם אתם הקבלתם פני' הנראים ואינם רואים תזכו ותקבלו פני שכינה הרואה ואינה נראה א"ל רבי לר' חייא איכו חשתא מנעתני מהאי ברכתא. א"ל ר' חייא ממאן שמיע לך מברקיה דר' יעקב שמיע לי דר' יעקב איש כפר חטיא הוה רגיל דהוה מקבל אפיה דרביה כל יומא כי קש א"ל לא ליצטער מר דלא וכיל

תליס מס מר א"ל מי זוטר מאי דכתיב בהו ברבנן *ויחי עוד לנצח לא יראה השחת (מה טעם לא יראה) כי יראה חכמים ימותו מה הרואה חכמים במיתתן כך בחייהם עאכ"ו. רב אידי (בריה) [אבוה] דרבי יעקב בר אידי הוה רגיל דהוה אזיל תלתא ירחי באורחא (והוה יתיב חד

עמוק ו(גגה) גבוה כמצרי' לארץ: תקפיה רבי לר' חייא ואזיל רבי בהדיה: כי הוו מיפטרי מקמי' שכטלו מעכו השת: איכו השתא מס לא נחתי עמך והלמכתי לך מכעתכי מברכה זו: ממאן שמיע לך כלו' שגדולה כל כך הקבלת פניס: כי קש כשהזקין ר' יעקב: הוה רגיל וכו' מהלך ג' קדמי' היה מביתו לבית רבו וכוסע מביתו לאור הפסק ולומד יום אחד וחוזר לביתו לשמוע לא לחתו בגג הסוכו' (י"ט רחמנן):

יומא באושפיזיה) וחד יומא בבי רב (והדר אתי) והוו קרו ליה רבנן בר בי רב ההד יומא חלש רעתיה וקרי אנפשיה *שחוק לרעהו אהיה קורא לאלוה ויענהו א"ל ר' יוחנן במטו מינך לא תעניש רבנן נפק ר' יוחנן לבי מדרשא ודרש *ואותי יום יום ידרושון ודעת דרכי יחפצון וכי ביום דורשין אותו ובליל' אין דורשין אותו אלא לומר לך כל העוסק בתורה אפילו יום אחד בשנה (לשמה) מעלה עליו הכתוב כאלו עסק כל השנה כולה וכה"א במדת פורענות דכתיב *במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה וכי ארבעי' שנה חטאו והלא לא חטאו אלא מ' יום אלא לומר לך כל העובר עבירה אחת אפי' פעם אחת בשנה מעלה עליו הכתוב כאלו עבר כל השנה כולה:

ליוב יב

ישעי' נה

מדבר יד

תניא *עולת תמיד העשויה בהר סיני ר' אלעזר ן אומר מעשיה נאמרו בסיני והיא עצמה לא ע"ב קרב' רע"א קרבה ושוב לא פסקה אלא מה אני מקיים *חובחי' ומנחה הגשתם לי במדבר ארבעי' שנה בית ישראל שבטו של לוי שלא עבדו ע"ז הן הקריבו אותה:

במדבר כח

עמוס ה

והיא עצמה לא קרבה והעולה שהקריבו הנכורות עולת רחייה הוא: ומה אני מקיים הזבחים ומנחה וכו' לומן תימה ומשמע שלא הקריבו לפי שכוספין היו: שבטו של לוי הקריבוהו מעלהם:

שמות כד

בעי רב חסדא מאי קרא היכי כתיב *וישלח את נערי בני ישראל ויעלו עולות [כבשים] ויזבחו זבחים שלמים [לה' פרים] או דילמא אידי ואידי פרים הוו למנ"מ מר זוטרא אמ' לפיסוק טעמי' רב אחא בריה דרבא אמ' לאומר הרי עלי עולה כעולה שהקריבו ישראל במדבר מאי פרים הוו או כבשים הוו תיקו:

ויקרא כה תלים סו

ז ז רבי לוי רמי כתיב *חוקר רגלך מביית רעך וכתיב *אבא ביתך בעולות לא קשיא כאן בחטאו' ואשמות כאן בעולות ושלמים תנ"ה הוקר רגליך מביית רעך בחטאות ואשמות תכתוב מדבר אחד אומר בחטאו' ואשמו' או אינו אלא בעולו' ושלמי' כשהוא אומר אבא ביתך בעולות הרי עולות ושלמי' אמור הא מה אני מקיים הוקר רגלך בחטאות

לפיסוק טעמים בגגיכות ל"ת ב' מיכן לריך לתה לפסוק הטעם של ויעלו עולות בתתכתה"ת כמו שתכו קורין לותו לו בזק"ף קט"ן טעם שמפסיק הכתוב מתה שלפתריו ותס מין לתד היה לריך לתה לקרותו בתתד מסתר טעמים [שתין מפסיקין] כגון פשט"ת לו רגיע: לאומ' הרי עלי עול' וכו גרסי' ולת גרסי' כלומר: נ"מ לאומר הרי עלי עולה כלותו עולה: מאי יניח פריס לו כבש' תיקו:

משמיעו' הפסוק לתרו דוד

מביית רעך מכית לותכך הקב"ה קרת ליסרתל רעיס שנתמר [למטן] תקי ורעי: בחטאות ואשמות שלת תקטן ליסרתל ובטיל המירי' בקרת הכ"ה כן זה דודי זה רעי וה"ת

ואשמות. *תניא *מעות לא יוכל לתקון (כיצד) ט
וה שביטל ק"ש של שחרית או של ערבית (ותפלה) ע"ג
[או שביטל תפלה] של שחרית או של ערבית קהלת ח
וחזרו לא יוכל להמנות זה שנמנו חבריו לדבר
מצוה ולא נמנה עמהם א"ל בר הי הי להלל מ"ד
*ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עובד מלאכי ג
אלהים לאשר לא עבדו היינו צדיק היינו עובד
אלהים היינו רשע היינו לא עבדו א"ל עבדו ולא
עבדו תלוויהו צדיקי גמורי ניהנו אבל אינו דומה
שונה פרקו מאה פעמים לשונה מאה ואחד א"ל
משום חדא ויומנא קרי ליה לא עבדו א"ל אין צא
ולמד משוק של חמרים עשרה פרסי בווזא עשרה
וחד פרסי בתרי זוזי א"ל אליהו לבר הי הי ואמרי
לה לר' אלעזר מ"ד *הנה צרפתיך ולא בכסף יומא מח
ענקידה
ותהא זקוק להניח קטלת [ותפס]: (זה שביטל ק"ש גס נפ' מ"ד מ"ג
תפלת הצהר): זה שמונוהו חבריו לדבר מצוה שלמדו לו לך
עמנו ולא הלך כמלא שקסר עלמו מלותו מכין לא יוכל להמכו'
עוד נלותו מכין שכפר עצו לותה מלוה: היינו צדיק היינו עובד
אלהים מי הוא הלציק ומי הוא העובד אלהים והלא לחד הוא:
אינו דומה שונה פרקו כו' ולע"פ שכיהם לדיקים לא עבדו
את הקב"ה בשוה שזה עבדו יותר: עשרה פרסי יכיר לך לחם
קמוצו בזוז לחד שכבר כהגו כך ולחם תלמ' לו לך עמי פרסה יותר
ישהל שבי זוזים: צרפתיך ולא בכסף לא נחת כמו שלורפים
את הכסף אלא נקבתי לך כור עוני לצורפך בו:

בחריתיך בבור עוני מלמד שחזר הקב"ה על כל
מדות טובו [ליתן לישראל] ולא מצא לישראל מדה
טובה אלא עניות אמר שמואל ואי תימא רב יוסף הייט
גי' הגמ' דאמרי אינשי יאה עניו לישראל *כורד סומק לסוסיא
כנרמ חיורא: משנה *ר"ש בן מנסיא אומר אי זהו
סס מעוות שלא יוכל לתקן זה חבא על הערוה והוליד
ע"ח ממנה ממזר. א"ת בגונב וגוזל יכול הוא להחזירו
ויתקן ר"ש בן יוחאי אומר אין קורין מעוות אלא
למי שהיה מתוקן מתחילתו ונתעוות ואי זה זה
סס ת"ח הפורש מן התורה: גמ' *והוליד ממנה ממזר
ע"נ כו'. הוליד אין לא הוליד לא והא תניא ר' שמעון
בן מנסיא אומר גונב אדם או גוזל אפשר שיחזיר
גנבתו וגזלתו ויתקן אבל הבא על אשת איש ואסרה
על בעלה נטרד מן העולם והלך לו ר"ש בן יוחאי
אומר אין אומרים בקרו גמל בקרו חזיר אלא בקרו
טלה ואיוה זה ת"ח הפורש מן התורה ר' יהודה
בן לקיש אומר כל ת"ח הפורש מן התורה עליו
משלי כז הכתוב אומר *כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד
ירמיה נ ממקומו ואומר *מה מצאו אבותיכם בי עול כי

כור זהו כלי קרס שלורפין נו: גונב אדם וכנה מפשר שיחזירנה
ויתקן: נטרד מן העולם אין לו עוד תשובה לפי שעשה דבר
שאין (נו) [לו] רפואה: אין אומרים בקרו גמל זה לקרבן
כלו' מי שהוא רע מתקלתו אין זה מעוות: אלא בקרו טלה
שמא נפל בו מוס ונתקלקל כך נמצא קלקול נופל בחלם

רחקו מעלי לא קשיא כאן באחותו פנויה כאן באשת איש ואבע"א הא והא באשת איש ול"ק כאן *באונס כאן ברצון ואבע"א הא והא באונס ל"ק כאן באשת כהן כאן באשת ישראל. *ליוצא ולבא אין שלום ונו' אמר רב כיון שיוצא אדם מדבר הלכה [לדבר מקרא] שוב אין לו שלום ושמואל אמר זה הפורש מן גמרא למשנה ור' יוחנן אמר אפי' מגמרא לגמרא:

זכריה ח

זהיה טוב מתקלתו: אחותו פנויה הוליד אין לה הוליד לה: אשת איש בלא הוליד כמי שיש זכרון לעונו שמסרה על בעלה לא שכח לקוטו ולא שכח נכריות: באונס לא קסרה על בעלה לפי' הוליד אין לה הוליד לה: ברצון מסרה על בעלה: אשת כהן לפילו בחופה מסרה לבעלה: ליוצא ולבא מקרא הוא בזכריה ודרשוהו כאן ליולא מן התורה ובא לו לבני מקרים: שיוצא אדם מדבר הלכה לדבר מקרא טוב אין לו שלום שאין הוראה מן המקרא שהמצה מפרשת סתומות התורה: מגמרא למשנה לפי שמצא ת"ק שהן (ת"ק ה)מדקדקין לית טעם במצוות להבין במצוות הסותרו' זו את זו ולמלות טעם לפטור ולקובה ולאיסור ולהיתר שהמצה זה קרוי גמרא ואם ילא מזה וכתן כל עסקיו לגירסת המצרי' טוב אין לו שלום בדבר הוראה שאין הוראה נכונה מתוך מצה שכמה מצריות יש שאין דבריהם מכוונים ותירלוה בני הגמרא בגון הכא במאי עסקינן אסורי מפסרת הא מני ר' פלוני היא ואין הלכה כמותו: אפילו מגמרא [לגמרא. מגמרא] ירושלמי לגמרא בבלי שהוא עמוק כלאמריכן בפהלרין במקצי' הוציכי

משנה חיתר נדרים פורחין באויר ואין להם על מה שיסמכו [הלכות שבת חגיגות והמעילות הרי הם כהררים התלויים בשערה שהן מקרא מועט והלכות מרובות] גמ' תניא ר' (אלעזר) [אליעזר] ויקרא כו אומר יש להם על מה שיסמכו שנא' *כי יפליא נמדבר ו *כי יפליא ב' פעמים אחד הפלאה לאיסור ואחד הפלאה להיתר ר' יהושע אומר יש להם על מה תליס נה שיסמכו שנא' *אשר נשבעתי באפי אם יבואון וחזרתי בי ר' יצחק אומר יש להם על מה שיסמכו שמות לה שנא' *כל נדיב לב חנניה בן אחי ר' יהושע אומר

זה גמרא נגלי שהוא עמוק: חיתר נדרים פורחים באויר התרת נדרים שלמדנו מקמיס דקכס מתיר לת הנדר מעט ומן התורה לדבר ואין על מה לסמוך אלא שכך מסור לחכמים בתורה שבעל פה: כי יפליא שני פעמים לחד בערכין ואחד בנזיר יפליא נדר בערכך כי יפליא לכדור נדר בזיר: אחת הפלאה לאיסור וכו' הפלאה לשון פירוש כתרגומו תרי יפרים ולמה כתיב הפלאה בשתיהן לחת כשמירם ונדר ואסר לת עלמו בנדר ואחת שהוזר ומפרש לפני החכם ואומר כך נדרתי ולדעת כן נדרתי לאל לדעת כן לא נדרתי והרי אני בא לידי תרטה ומתוך כך מתירין לו: נשבעתי באפי אם אקיימנה שמי משמע יכולני ליפר עליו לפי שאיסורת לפי כוונתי ולא מדעת מיוחדת. ים ללמוד מכאן שהמולא פתח לחברו לומר לא לדעת כן נדרתי שיקרבי דבר זה שאני רוצה הנא לי על ידי נדרי מתירין לו: כל נדיב לב הביאו לפס עדכן נדבו לבו יביאו ואם ימקרט יתירו לו:

יש לחם על מה שיסמכו שנא' *נשבעתי ואקיימ' תלי' קים
לשמור משפטי צדקך: אמר רב יהורה אמ' שמואל
אי הואי התם הוה אמינא להו מילתא דעדיפא
מרידהו שנא' *לא יחל דברו הוא אינו מחל אבל מדגר ל
אחרים מוחלין לו אמר רבא לכולהו איתי להו פרכא
בר מרשמואל דלית לי' פרכאזכו' אמ' (רבינא) [רבא]
ואי תימא רב נחמן בר יצחק היינו דאמרי אינשי
טבא חדא פלפלתא חריפא ממלא צנא דקרי:

אין דורשין

פרק שני

משנה ראשונה אין דורשין בערוות בג' ולא במעשה ח
בראשית בשנים ולא במרכבה ביחיד אא"כ יא
היה חכם ומבין מדעתו כל המסתכל בד' דברי' ע"נ

נשבעתי ואקיימה מדקאמ' ולקיימה מכלל שהם רגלי
לקיי' מתירין לו:

(אין דורשין בערוות בג' ולא במעשה בראשית כגון ספר
יצירה ולא בשעה מרכבה כגון במסכת שבספר היכלות
אי כמי כגון בריית דרבי ישמעאל: במעשה מרכבה כלו'
ולא במרכבה כל עיקר לפילו ביחיד אא"כ היה חותו יחיד
ככם מבין מדעתו שלא יטרך לשחול מה שיסתפק לו):
בשלשה שבים והוא: בשנים אחד והוא: ביחיד אין שם
אלא הוא לבדו ובגמרא מפרש לה: ארבעה דברים הכי

(ראוי) [רתוי] לו שלא בא לעולם מה למעלה מה למטה מה לפנים ומה לאחור וכל שלא חס על כבוד קונו (ראוי) [רתוי] לו שלא בא לעולם: גמ' אמרת ברישא ולא במרכבה ביחיד והדר אמרת אא"כ היה חכם ומבין מדעתו ת"ק אין דורשין בעריות לג' ולא במעשה בראשי' לב' ולא במרכבה ליחיד אא"כ היה חכם ומבין מדעתו.

דגיס ד ולא במעשה בראשית בב' מ"א ה"מ דת"ר *כי שאל נא לימים ראשונים יחיד שואל ולא שנים

דמפרש וחזיל: מה למעלה מרקיע שעל ראשי החיות: ומה למטה (מן הארץ) [מהן]: ומה לפנים מקום למקילת הרקיע מן המזרח: ומה לאחור למערב ובגמרא מפרש טעמא: וכל שלא חס על כבוד קונו בגמרא מפרש מאי היא: רתוי לו יפה לו וטוב היה לו אם לא נח לעולם וחומר לכי [שהוא] למען הקמי' כלו' מרוקם היה אם לא נח לעולם ודוגמתו בתורת כהנים ואל אלעזר ואל איתמר בניו הכותרים (רבי אליעזר אומר) רתויין היו ליטרף אלא שריתה הכתוב: הא אמרת רישא ולא במרכבה ביחיד וכיון דיחידי הוא ואיכא שומע מפי הרב על כרחך מדעתו מבין ואף אסרת ליה. והדר (תניתא) [אמרת] אע"ג היה חכם ומבין מדעתו: לג' לגד מן הדורש: ולא במעשה בראשית לב' וכ"ש לג': ולא במרכבה ליחיד לתלמיד יחיד אע"ג היה חותו ת"ק מבין מדעתו אלא ילמוד לשחול להב נמקום שיסתפק אלמו חורף חרעת לפרושי להדיא: מנא ה"מ דאין שנים שואלין כמעשה ברכבות:

שואלין יכול ישאל אדם קודם שנברא העולם
ת"ל *למן היום אשר ברא אלהים אדם על הארץ דנייס ד
(או למן היום אשר ברא אלהים אדם) יכול לא
ישאל ששת ימי בראשית ת"ל לימים ראשונים
[אשר היו לפניך] יכול ישאל אדם מה למעלה
ומה למטה ומה לפנים ומה לאחור ת"ל *ולמקצה זס
השמים ועד קצה השמים מקצה השמים ועד קצה
השמים אתה שואל ואי אתה שואל מה למעלה
ומה למטה מה לפנים ומה לאחור *והשתא דנפקא יב
ליה מן למקצה השמים למן היום אשר ברא
אלהים אדם למה לי מיבעי ליה לכדר' אלעזר
דא"ר אלעזר אדם הראשון מן הארץ ועד לרקיע
היה שנא' למן היום אשר ברא אלהים אדם על
הארץ ולמקצה השמים וגומ' וכיון שסרח הניח
הקב"ה ידו עליו ומיעטו (והעמידו על מאה אמה) לימו נגמ'

יכול ישאל מה היה קודם שנברא העולם: יכול לא ישאל ולא
ידרוש במעשה שבת ימי בראשית דהא ליכא בריית לדם הוא דיהב
רשותא למלרם והוא נע"ם כנרא: ת"ל לימים ראשונים מיוס
ראשון: והשתא דנפקא לן מן ולמקצה השמים דאסור לשאול
מה יש קוץ למקילה ממילא כפקא לן דאסור לשאול בקודס
שנברא העולם דהא היא היא מה שהיה קודס בריית
הוא עכשיו קוץ למקילותיו הילכך למן היום אשר ברא אלהים
אדם למה לי למעוטי מיכיה קודס שנברא העולם: על הארץ
ולמקצה השמים על האדץ היה ומגיע לשמים:

תני׳ קלט שנא׳ *אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה אמ׳
רב יהודה אמר רב אדם הראשון מסוף העולם
ועד סופו היה שנא׳ ולמקצה השמים ועד קצה
השמים וכיון ששרח הניח הקב״ה ידו עליו ומיעטו
שנא׳ אחור וקדם צרתני [ותשת עלי כפכה] אי
הכי קשו קראי אהדדי אירי ואידי מדה אחת היא.
ואמר רב יהודה אמר רב עשרה דברים נבראו
ביום הראשון ואלו הן שמים וארץ. תהו ובהו.
אור וחשך. רוח ומים. מדת יום ומדת לילה.
נר״מ ו שמים וארץ דכתיב *בראשית ברא אלהים את
השמים ואת הארץ. תהו ובהו דכתיב והארץ
היתה תהו ובהו. אור וחשך דכתיב וחשך על פני
תהום וכתיב ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור.
סס רוח ומים דכתיב *ורוח אלהים מרחפת על פני
המים. מדת יום ומדת לילה דכתיב (ויקרא אלהים
לאור יום ולחשך קרא לילה) [ויהי ערב ויהי
בוקר יום אחד] תנא תהו זהו קו הירוק שמקיף
את כל העולם כלו שממנו יוצא חשך לעולם
תלים יח שנאמר *וישת חשך סתרו סביבותיו סוכתו.

אחור וקדם צרתני כ׳ פעמי׳ יצרתני תקל׳ גבוה ולנסופסל: מסוף
העולם ועד סופו כשהיה שוכב היה ראשו למזרח ורגליו כוגע׳
למערב. (גס מלמד זה בפ״ד דסנהדרין): תוהו ובוהו לקמן
מפרש להו: מדת יום ומדת לילה עשרים וד׳ שעות בין שכיהס:
וישת חשך סביבותיו הא לקדת שקו המקיף את העמי׳:

בהו אלו אבנים מפולמות מישוקעות בתהום שמהם
יוצא מים שנא' *ונטה עליה קו תהו ואבני בהו, ישעיה לד
ואור ביום ראשון איברי והכתיב *ויתן אותם אלהים בגלי' ה
ברקיע השמים וכתיב *ויהי ערב ויהי בקר יום שם
רביעי אלא כדר' אלעזר דאר"א אור שברא הקב"ה
ביום (אחד) [ראשון] אדם צופה ומביט בו מסוף
העולם ועד סופו וכיון שנסתכל הקב"ה באנשי
דור המבול ודור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלי'
עמד וגנזו מהם שנא' *וימנע מרשעים אורם וזרוע מיוב לח
רמה תשבר ולמי גנזו לצדיקים לעתיד לבא שנא'
*ויבדל אלהים את האור כי טוב ואין טוב אלא בראי' ה
צדיק שנא' *אמרו צדיק כי טוב וכיון שראה אור ישעיה ג
שגנזו לצדיקים מיד שמח שנא' *אור צדיקים משלי יג
ישמח כתנאי אור שברא הקב"ה ביום ראשון
אדם צופה ורואה ומביט בו מסוף העולם ועד
סופו דברי ר' יעקב וחכמים אומרים חן חן מאורו
שנבראו ביום ראשון ולא נחלו עד יום ד'. אמר
רב זוטרא בר טוביה אמר רב בעשרה דברים
נברא העולם בחכמה ובתבונה ובדעת בכח
ובגבורה ובגערה בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים.

מפולמות לשון לקלוף מוסטרי"ן בלע"ז: קו תוהו וגו' למדת
התוהו קו והבוהו אבני: חכמה יודע מה שהוא לומד:
תבונה שהוא מבין דבר מתוך הלמוד מכמתו: דעת שהוא:
כח הוא כח הזרוע: גבורה גבורת הלב: גערה כוחה

משלי ג בחכמה ובתבונה דכתיב *ה' בחכמה יסד
שם ארץ כונן שמים בתבונה ברעת דכת' *ברעתו
תלי' פה תהומות נבקעו בכח וגבורה דכתיב *מכין
הרים בכחו נאזר בגבורה: בגערה דכתיב
מיכה כו *עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו. בצדק
תלי' פט ובמשפט דכתיב *צדק ומשפט מכון כסאך
שם כה בחסד וברחמים דכתיב *וכור רחמיך ה' וחסדיך
כי מעולם המה. א"ר יהודה אמר רב בשעה
עקידה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך כשתי
פנ' מט פקיעיות של שתי עד שגער בו הקב"ה והעמידו
שנא' עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערתו. והיינו
ברמ' ק דאמ' ר' שמעון ב"ל מ"ד *אני אל שדי אני אל
ולה שאמרתי לעולמי די (איכא דאמרי) אמר ר"ל
בשעה שברא הקב"ה את הים הגדול היה מרחיב
מוס ס והולך עד שגער בו הקב"ה ויבשו שנאמ' *גוער
מסכת בים ויבשהו ת"ר ב"ש אומרים שמים נבראו
תמיד תחלה ואח"כ ארץ שנא' *בראשית ברא אלהים
וע"ז את השמים ואת הארץ. וב"ה אומרים ארץ נבראת
רמ"ק תחלה ואח"כ שמים שנא' *ביום עשות ה' אלהים
ברמ' ק ארץ ושמים (תניא) אמרו להם ב"ה לב"ש לדבריכ'
שם נ אדם בונה עלייה ואח"כ מנה בית שנא' *הבונה
עמוס ט בשמים מעלותיו ואגדתו על ארץ יסדה. אמרו

כלומר לקמן שגער בו ועמד: פקיעיות לומ"ל נלע"ז:
בשמים מעלותיו חלמ"ח עליות מיקרי:

להם ב"ש לב"ה להבריכם אדם בונה שרפרף
ואח"כ כמא דכתיב *השמים כסאי והארץ הדום ישעיס סו
רגלי וחכמים אומרים זה וזה כאחד נבראו שנא'
*אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא שם מח
אני אליהם יעמדו יחדו ואיך מאי יחדו דלא
משלפי מהדדי מ"מ קשו קראי אהדדי אמר ר"ל
כשבראן ברא שמים ואח"כ ארץ וכשנטה נטה
ארץ ואח"כ שמים מאי שמים א"ר יוסי בר חנינא
שם מים במתניתא תנא אש ומים מלמד שהביאן
הקב"ה וטרפן זה בזה ועשה מהן רקיע שאל ר'
ישמעאל את ר' עקיבא כשהיו מהלכין בדרך א"ל
אחה ששימשת את נחום איש גם זו כ ב שנה
שהות דורש כל אחין שבתורה את השמים ואת
הארץ מאי דרש בהו א"ל אילו נאמר שמים וארץ
הייתי אומר שמים וארץ שמותן של הקב"ה הן
ועכשיו שנא' את השמים ואת הארץ שמים שמים
ממש וארץ ארץ ממש *את הארץ למה לי להקרי' שם
שמים לארץ *והארץ היתה תוהו ובהו מכדי שמים ע"נ
נרש' פ
שרפרף לרגליו וכסא ליצג עליו על כרחך כסא עזוי תקלה
ולפי גודה הכסא הוא מתקן השרפרף: אף ידי יסדה ארץ
מסיפיס דקרא ילוף דכתיב יעמדו יחדיו בשבילן ועזלן פקעיות
כמו שחמרנו למעלה: וטרפן ערבן: להקדים שמים לארץ
דאי לא כתיב (הכא) את הוה אמרינן כאחת נבראו אלא
שא"א לקרות ב' שמות כאחת להכי כתיב את להקדים:

מתחיל ברישא מאי שנא דקא חשיב מושה ארץ
תנא דבי רבי ישמעאל משל למלך בשר ודם
שאמר לעבדיו השכימו לפתחי למחר השכים
ומצא נשים ואנשים למי משבח למי שאין דרכם
להשכים וה שכימו רניא ר' יוסי אומר אוי להם
לברואות שרואות ואינן יודעות מה הם רואות עומדין
ואוכלין יושבות על מה הן עומדות ארץ על מה
פייוט ט הוא עומד על המודי שנא' *המ גיו ארץ מם ומה
תלי קלו ועמודיה יתבלטון ועמודים על המים שנא' *לרוקע
סס קד הארץ על המים ומים על ההרים שנא' *על הרים
עמוס ד יעמדו מים ההרים על רוח שנא' *יוצר הרים
תלי קמח ובורא רוח ורוח בסנדיה שנא' *רוח סערה עושה
דניאל נג דברו וסערה תלויה בזרועו של הקב"ה שנ' *ומתחת
זרועות עולם וחכמים אומרים על י"ב עמודים הוא
סס נג עומדת שנא *יצב גבולות עמים למספר בני ישראל
משלי ט וי"א על שבעה עמודי שנא' *חצבה עמודיה שבעה.
ר' אלעזר בן שמוע אומר על עמוד אחד עומדת

למי שאין דרכו להשכים והכא כמי דקרח
לסמים תקלה הוה ליה סמים דרכו להזכים ואין לזין דרכה
להזכים ועוד מעשה ארץ מתוגין ומעשה סמים במהירו' חז
השכיס' עמו שכנראה בפקת לכך הזכיר לספר במעשה ארץ
תקלה: יוצר הרים ובורא רוח ומה ענין זה לזה אלא לומר
שהקבי' עומדין על רוח: רוח סערה עושה דברו דבר הרוח
הסערה עשתו: ומתחת כל הוליכה: זרועות עולם הסובלי

וצדיק שמו שנאמר *וצדיק יסוד עולם. אמר תהלים י
רב יהודה שני רקיעין הן שנאמר *הן לה' דברים י
אלהיך השמים ושמי השמים ור"ל אמר ד' ואלו
הן וילון רקיע שחקים וגבול מעון מכון ערבות.
וילון אינו משמש בלום אלא נכנס שחרית ויוצא
ערבית ומחדש בכל יום מעשה בראשית שנאמר
*התנוטה כדוק שמים וימתחם כאהל לשבת. רקוע ישעיה מ
שבו חמה ולבנה כוכבים ומזלות קבועים בו שנ'
*ויתן אותם אלהים ברקיע השמים. שחקים שבו בראשית א
ריחים עומדות וטוחנות מן לצדיקים לעתיד לבא
שנא' *ויצו שחקי ממעל ודלתי שמים פתח (וכתיב) תהלים עח
*וימטר עליהם מן לאכול ודגן שמים נתן למו. מבול שבו ירושלים ובית המקדש ומזבח בנוי ומיכאל
שר הגדול עומד ומקריב עליו קרבן בכל יום שנ'
*בנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים מ"א ח
(ומה מקריב וכי תעלה על דעתך שיש לשם פרים
וכבשים אלא מהו מקריב נשמתן של צדיקים)
ומנא לן דאקרי שמים שנא' *הבט משמים וראה ישעי' סג
מזבול קדשך ותפארתך. מעון שבו כתות כתות

תוספתא: נכנס שחרית לתוך תיקו והחזר נרתקה: ויוצא ערבית מתיקו ומתפשט ויוצא למטה מן החזר והרי עולם קבוע וזו קדום למעשה נרתקית בכל יום: כדוק יריעה טלית"ה בלע"ז שלמה ים שמים שהן מתוחין שלה תשמים יריעה פרוסה: מעון לשון מדור מקום שמלאכים דרים בו:

של מלאכי השרת שאומרות שירה בליל' וחשוח
תלי' מג ביום מפני כבודן של ישראל שנא' יומם יצוה
ה' חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חיי אמ'
ריש לקיש כל העוסק בתורה בלילה הקב"ה מושך
יג"ו פ"ק עליו חוט של חסד ביום שנא' יומם יצוה ה' חסדו
וע"ב מ"ט [יומם] יצוה ה' חסדו משום דכלילה שירה
רמ"מ עמי א"ר אמר ר"ל כל העוסק בתורה בעוה"ז
שדומה ללילה הקב"ה מושך עליו חוט של חסד
לעוה"ב שדומה ליום שנא' יומם יצוה ה' חסדו
גו' א"ר לוי כל הפוסק מדברי תורה ועוסק בדברי
מיוב ל שיחה מאכילין אותו גחלי רתמים שנא' *חקוטפי
מלוח עלי שיח ושורש רתמים לחמם. ומנ"ל
דנדי' כו דאיקרי שמים שנא' *השקיפה ממעון קדשך מן
השמים. מכן שבו אוצרות של"ג ואוצרות ברד
ועליות טללים רעים ועליית אגלים וחדרה של
סופה וסערה ומערה של קיטור וכלן דלתותיהן

וחשוח ביום מפני כבודן של ישראל שמקלסי' לחותו ביום: יומם
יצוה ה' חסדו ילוה את המלאכי' לעתוק כדי לעשות חסד לנריכי
קסל והס התקתוכים: ובלילה שירה עמי נרקיע עם זיר שלי
שקלסתי ביום: (מושך חוט של חסד וכו' נע"ז פ"ק ושם פי' רש"י).
ומנא לן דמעון לקרי שמים: מכון לשון לולר של מיכי פורעכות
כלכתיב ככוכו ללגים שפטים: שבו אוצרות שלג וברד כל
חלו לפורעכות: עליות אגלי לשון (עוגל) [עוגה] של מים
ולשון לגלי טל ולשון חגן הסהר דהלא"ל מתקלסת בגו"ן

של אש שנ' (*פתח ה' את אוצרו ויוצא את כלי ועמו) [*יפתח ה' לך את אוצרו הטוב] והני ברקיעא איתנהו הני בארעא איתנהו דכתיב *הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות אש וברד שלג וקיטור רוח סערה עושה דברו אמר רב יהודה אמר רב עד שלא בא דוד היו ברקיע וכשבא דוד בקש עליהם רחמים והורידן לארץ אמר לפניו רבש"ע *כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע צדיק אתה ה' לא יגור במגורך רע. ומנא לן דאיקרי שמי שנ' *ואתה תשמע השמים מכון שבתך. ערבות שבו צדק ומשפט וצדקה וגנוזי חיים וגנוזי שלום וגנוזי ברכה ונשמתן של צדיקים ורוחות ונשמות שעתידות להבראות ועל שעתיד הקב"ה להחיות בו את המתים. צדק ומשפט דכתיב *צדק ומשפט מכון כסאך. צדקה דכתיב *וילבש צדקה כשריון. גנוזי חיים דכתיב *כי עמך מקור חיים. גנוזי שלום דכתיב *ויקרא לו ה' שלום. גנוזי ברכה דכתיב *ישא ברכה מאת

ילמיס נ
דברי' כח
תלי' קמח
שם ה
תלק וע"ז
רע"ב
ע"ש מ
תלים פט
ישעי' כט
תלים לו
זופטי' ו
תלים כד

והס מיס (חמיס) העומדים לנקות פירות ותבואות: פתח ה' את אוצרו למדת טוב לו לאוכלות לפורענות: לא יגורך רע לא יגור מלנך: רוחות ונשמות קדם מילתא היא. וי"מ רוח היא הנשמה העזויה כדמות הגוף כשמה כשימה מלוכט בלע"ז: מכון (נכון) כסאך והכסא נערכות הוא כדמפרש לקמן: וילבש צדקה כשריון למדת שעמו שרויה לנקה: ויקרא לו

ס"פ כי תי'. ונשמתן של צדיקים דכתיב *והיתה נפש אדוני
צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך. רוחות ונשמות
ישעיה כו שעתידות להבראות שנ' *כי רוח מלפני יעטוף
ונשמות אני עשיתי ועל שעתיד הקב"ה להחזיר
תלים סח בו את המתים דכתיב *גשם נדבות תניף אלהים
ושם אופנים ושרפים וחיות הקודש ומלאכי השרת
וכסא הכבוד ומלך רם ונשא שוכן עליה' [בערבו'] שנ'
זח *סלו לרוכב בערבות ביה שמו ומנא לן דאיקרי
שמים (א"ר אבהו) אתיא רכיבה רכיבה כתיב הכא
דברים לג סולו לרוכב בערבות וכתיב התם *רוכב שמים
תלים יח בעזרך. ותשך וענן וערפל מקיפין אותו שנ' *וישת
חשך סתרו וגו'. ומי איכא חשוכא קמי שמיא
דניאל ב והא כתיב *הוא גלא עמיקתא ומסתרתא ידע מה
בחשוכא ונהורא עמיה שרא לא קשיא הא
יג *בבתי גיואי תא בבתי בראי ואמר רב אחא בר
מורה ח"פ יעקב עוד רקיע אחד יש למעלה מראשי החיות
פ"ל שנ' *ודמות על ראשי החיה רקיע גו' עד כאן יש
עקי' לך רשות לדבר מכאן ואילך אין לך רשות לדבר.
שלי"ם שכן כתוב בספר בן סירא במופלא ממך אל
יחזקאל ח

קרא חגלו: רוח מלפני תלמח לפכיו הס: גשם נדבות וגו'
נמ"ח כתיב זילתה כמתם זכח' כפזי ילחה בדברו והכיף
עליהם טל והחיין זכח' גשם כדבות תכיף וגו' והאי קרא נמ"ח
מצחעי נספר תלים במזמור יקוס לחלהים יסולו לויביו: בבחי
נואי נהורא עמיה אתי: במופלא ממך במופרד ומובדל
ממך שלא רצה הקב"ה לגלות לך:

תדרוש ובמשפה ממך אל החקור במה שהורשת
התבונן אין לך עסק בנסתרות:

תניא א"ר יוחנן בן זכאי מה תשובה השיבתו ט
בת קול לנבוכדנצר בשעה שאמר *אעלה סס
על במתי עב אדמה לעליון יצתה ב"ק ואמרה לך ישעיה יד
בן בנו של נמרוד שהמריד את כל העולם כלו
עליו בכל כחו כמה שנותיו של אדם ע' שנה ואם
בגבורות שמונים שנה דכתיב *ימי שנותינו בהם מפלי' צ
שבעים שנה ואם בגבורו' שמונים שנה וגו' והלא
מן הארץ ועד לרקיע מהלך ת"ק שנה ועובי של
רקיע מהלך ת"ק וכן בין כל רקיע לרקיע למעלה
מהן חיות הקודש ורגלי החיות כנגד כלן וקרסולי
החיות כנגד כלן ושוקי החיות כנגד כלן וברכמי
החיות כנגד כלן ירכי החיות כנגד כלן וגופי החיות
כנגד כלן וצוארי החיות כנגד כלן וראשי החיות
כנגד כלן וקרני החיות כנגד כלן ולמעלה מהן
כסא הכבוד ורגלי כסא הכבוד כנגד כלן וכסא
הכבוד כנגד כלן (ולמעלה מהן) מלך אל חי וקיים
רם ונשא שוכן עליהם ואתה אמרת אעלה על
במתי עב וגו' אך אל שאול תורד אל ירכתי בור.

עליו לשון נקיה הוא כלומר על עלמו ולא עלי: רגלי החיות
עובי פרסותיהן: קרסולי קסתוירא קנילי"ש בלע"ז: שוק
הוא העלם הנמשך עם הרגל: רכובי הוא עלם הירך הסמוך
לגוף: ירך הוא עלם הקולית התקוע בשתנים:

[ולא במרכבה ביחיד.] תני ר' חייא אבל מוסרים
לו ראשי פרקים וא"ר (חייא) [ויר"א] אין מוסרין
ראשי פרקים א"א לאב ב"ד ולמי שלבו דואג
בקרבו. א"ר והוא שלבו דואג בקרבו. א"ר אמי
אין מוסרין סתרי תורה אלא למי שיש בו ה'
ישעיה ג דברים *שר חמשים ונשוא פנים. יועץ וחכם
חרש"ם. ונבון לחש. וא"ר אמי אין מוסרין דברי
מלי' קמו תורה לנכרי שנאמ' *מגיד דבריו ליעקב חקיו
ומשפטיו לישר"אל לא עשה כן לכל גוי ומשפטי'
בל ידעום. א"ל ר' יוחנן לר' אלעזר תא אגמרך
מעשה מרכבה א"ל אכתי לא קשאי כדקש נח
נפשיה דר' יוחנן א"ל ר' אסי תא אגמרך מעשה
מרכבה א"ל אי זכאי גמירנא מר' יוחנן רבך רב
יוסף הוה גמיר מעשה מרכבה וסבי דפומבדיתא
הוו תנו מעשה בראשית אמרו ליה לגמרן [מר]
מעשה מרכבה אמר להו אגמרוה אחון לי מעשה
בראשית אגמרוה בתר דגמרוה אמרו לגמרן מר
מ"ה ד מעשה מרכבה אמר להו חנינא בהו *דבש וחלב
תחת לשונך דברים שהן מתוקים מדבש וחלב

ראשי פרקים (סימני) דחגי פרשיות שנה: שלבו דואג ואימו
מקיל לת דחגו: ואיש האמרי והוא שלבו דואג (עליו)
תרתי נעיין: סתרי תורה כגון מעשה מרכבה וספר יצירה
ומעשה בראשית והיל בריית: לא קשאי לי זקנתי ונעיין
בהו לומר: מעשה בראשית ומעשה מרכבה בריותות הן:

יהיו תחת לשונך. ר' אבהו אמר מהכא *כבשים ילקוט מעלי מ
ללבושך (אל תקרי כבשים אלא כבושים) דברים
שהם כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך אמרו
ליה תנינן בהו עד *ויאמר אלי בן אדם אמר להם ילקוט יחזקאל כ
הן הן מעשה מרכבה. מיתיבי עד היכן מעשה
מרכבה רבי אומר עד וארא (בעין חשמל) בתרא
ר' יצחק אומר עד החשמל עד וארא מגמרינן
מכאן ואילך מסרינן ראשי פרקים א"ד עד וארא
מסרינן ראשי פרקים מכאן ואילך אם הוא חכם
מבין מדעתו אין אי לא לא ומי דרשינן בחשמל
והא ההוא ינוקא דהוה דריש בחשמל ונפק נורא
(מחשמל) ואכלתיה שאני ינוקא דלא מטא ומניה
(ולאו אורח ארעא דדריש). א"ר יהודה (אמר
רב) ברם זכור אותו האיש לטוב וחנניא בן חזקיה

כבשונו של עול' סתרו של עולם כמו ריסק בכבשן נהדי כבשי
דרקמכח למה לך מקכי ילאו כבוש': תנינן עד ויאמר אלי וגו'
כנר שביכו עד ויאמר אלי: הן הן מעשה מרכבה אם ע"כ שכיתס ר"ל מעש'
הכל שכית' שאכי מקראות הללו שהן ומרא כעין קשמל וגו' כמראה מרכבה
הקשת וגו' הן הן שהקפידו עליה' חכמים מלדורש שהם המדברי' דימוק כדלקמן
בלורת מראה שביב': מיתיבי גרס' ולא גרס' מי הוו מעשה מרכבה עד ומרא
עד הכא: עד וארא כעין קשמל ולא הוא בכלל: עד החשמל עד
אותה תיבה והיא בכלל [לידרש]: עד וארא מגמר גמרינן כלו'
ה"ק עד היכן מעשה מרכבה שכתבו לדרוש עד ומרא אלו עד הקשמל
ומשם עד ויאמר הן הן מעשה מרכבה שהקפידו עליהן [חכמים]

שמו שאלמלא הוא נגנז ספר יחזקאל שהיו דברין
סותרי' דברי תורה מה עשה עלה לעליה והעל
לו שם ג' מאות גרבי שמן וישב בעלייה ודרשו.
ת"ר מעשה בתינוק שהיה קורא בבית רבו בספר
יחזקאל והיה מבין בחשמל יצאתה אש מחשמל
ושרפתו ובקשו חכמים לגנוז ספר יחזקאל אמר
להם (ר' יהושע בן גמליאל) [חנניה בן חזקיה]
אם זה חכם כלם חכמים הם. מאי חשמל [אמ
רב יהודה] *חיות אש ממללות במתניתא תנא
עתים חשות עתים ממללות בשעה שהדבור יוצא
מפי הקב"ה חשות ובשעה שאין הדבור יוצא מפי
הקב"ה ממללות *והחיות רצוא ושוב מאי רצוא ושוב
אמר רב יהודה כאור היוצא מפי הכבשן מאי
כמראה הבוק א"ר יוסי בר חנינא כאור היוצא
מבין החרסים *וארא וחנה רוח סערה באה

סם ע"ב נגנז ספר יחזקאל וגו' נסופו נקרנכו' דנרי' נסותרין דנרי תורה:
וכפ"ק גרבי שמן להדליק (גם נשנת פ"ל ונמכחות פ' התכלת): והיה מבי
דשנת בחשמל לדרוש מהו: חיות אש [ממללות] כשהן ממללות מ
פרש"י יולא מדנור': רצוא ושוב מוליחות רחשם מתחת רקיע הכש
כגון נגלה ומרכבה למעלה מרחשיהן וקוזרו' ומכניסות לותן ממורח השכינה במהירו
יחכלו כרילה וזינה של להב היולא מפי הגזק: מפי הכבשן שעורפין ב
הכהנים לחכים לסיד וגזק לשון שנרי קרסים הוא שהלור יולא מבין לחן לחן
גו' פל כדתנן נעירובין נוחקין מלא על גבי הכבש שלא יחליקו הכהני': מב
ישראל החחסים דרך מזקקי הזהב לנקוב כלי קרס נקנים נקני' וכו
מוכנים
כו' ע"ש

מן הצפון וגו' להיכן אזל אמר רב יהודה אמר רב
שהלך לכבוש את כל העולם לפני נבוכדנאצר
וכל כך למה כדי שלא יאמרו האומות ביד אומה
שפלה מסר הקב"ה את בניו אמר הקב"ה מי
גרם לי שאהיה שמש לאוה"ע עונותיהם של ישראל
גרמו לי *וארא החיות והנה אופן אחד בארץ אצל יחזקאל א
החיות א"ר אלעזר מלאך אחד שהוא עומד בארץ
וראשו מגיע לבין החיות במתניתא תנא סנדלפון
שמו וגבוה מחביריו מהלך חמש מאות שנה ועומד
אחורי המרכבה וקושר כתרים לקונו. איני והא
כתיב *ברוך כבוד ה' ממקומו מכלל דמקומו מתפללין
ליכא דידע ליה (אלא דקשר ליה לכתר ומשביעו על ישראל
בשם המפורש ואזיל תגא ויתיב בדוכתיה [דאמר סם ג
שם אחגא ואזיל ויתיב ברישא]:
אמר (רב) [רבא] כל מה שראה יחזקאל ראה
ישעיה למה יחזקאל דומה לבן כפר שראה סם
את המלך למה ישעיה דומה לבן כרך שראה

אותו על גבי גבלים שהזהב כתון בהם בתוך כתיבת קרסית של
לבנה על גבי קרם והלהב יולא למעלה דרך נקבי הכלי והוא עצוי
נוכים גווכים ותמיד הוא יולא וכבכם: מן הצפון מגבל שהוא
בלפון שנאמר מלפון תפתח הרעה: מאי בעיא התם למה
הלכה לגבל:
ראה ישעיה כשנתנה עליו רוח הקדש כמו שכתוב וקרלה את ה'
יושב על כסא וגו' אלא שלא רצה לפרש את הכל שהיה בן

שמות טו את המלך אמר ר"ל מ"ד *אשירה לה' כי גא
גאה שירו למי שמתגאה על הגאים דאמר מ
מלך שבחיות ארי מלך שבבהמות שור מל
שבעופות נשר ואדם מתגאה עליהם והקב"ה מתגא
על כולם ועל כל העולם כולו: כתוב אחד אומ
יחזקאל א *ודמות פניהם פני אדם ופני אריה אל הימ
לארבעתן ופני שור מהשמאול לארבעתן ופני נש
פס י לארבעתן. וכתיב *ופניהם פנים לאחד פני האחד פ
הכרוב פני הב' פני אדם והג' פני אריה והד
פני נשר ואלו שור לא קא חשיב ליה אמר ריש
לקיש יחוקאל בקש עליו רחמים והפכו לכרו
אמר לפניו רבש"ע אין קטיגור נעשה סניגור מא
כרוב א"ר אבהו כרביא שכן קורין בבבל לינוק
רביא א"ל רב פפא לאביי אלא מעתה דכתיב פ
האחד פני הכרוב פני הב' פני אדם והג' פני ארי
והד' פני נשר היינו פני כרוב היינו פני אדם
(אדם וכרוב חד הוא) אפי רברבי ואפי זוטר

מלכים וגדל נפלטרין וכן כרך הרוחה את המלך ליכו כנהל ולי
תמה ולימו קם לספר: מלך שבחיות ארי וכו' ולאו לרבעת
נכסת והוא למעלה מהן: אין קטיגור נעשה סניגור (והא) הא
לריכין שתבקש מרכנותך רחמים עליכו והשור קטיגור [הוא
קטיגור זוכה] מלמון קורא תגר סניגור מלין יושר סכי תגרת
כרביא כספי תיכוק: היינו פני כרוב היינו פני אדם מה ה
כרוב ומה הן פכי לדם וכי לא לחד הס: אפי רברבי אפי זוטר

כתוב אחד אומר *שש כנפים שש כנפים לאחד ישעיה ו
וכתיב *וד' פנים לאחת וארבעה כנפים לאחת יחזקאל א
להם לא קשיא כאן בזמן שבית המקדש קיים
כאן בזמן שאין בהמ"ק קיים כביכול שנתמעטו
כנפי החיות הי מינייהו אימעוט אמ' רב (חנינא)
[חננאל] אמר רב אותן שאומרות בהן שירה כתיב
הבא *ובשתים יעופף וקרא זה אל זה ואמר וכתיב ישעיה ו
התם *התעיף עיניך בו ואיננו ורבנן אמרי אותן מגלי כג
שמכסות בהן רגליהם שנא' *ורגליהם רגל ישרה יחזקאל א
אי לאו דאימעוט מנא הוה ידע דילמא דגלאי
ואחוי ליה דאי לא תימא הכי ודמות פניהם פני
אדם הכי נמי דאימעוט אלא דגלאי ואחוי ליה
ה"נ דגלאי ואחוי ליה הכי השתא בשלמא אפיה
אורח ארעא לגלויי קמיה רביה אלא כרעיה לאו
אורח ארעא לגלויי קמיה רביה. כתוב אחד אומר

הלקד פכי תיכוך והלקד פכי גדול: (כתוב אחד אומר שש כנפים וכתוב אחד אומר ארבע כנפים לע"פ שזה נקיות וזה בזערפי' מכל מקום מסתברא שגם הקיות להם שזה כנפי' כמו הזערפי'): כאן שבית המקדש קיים בימי ישעיה היה בית המקדש קיים בתכונו ובימי יחזקאל כבר הגיע הזמן שיחרב נקרוב ובתמעט' פמליא של מעלה: ובשתים יעופף סמיך לי' וקרא זה אל זה אלמא הכך כיונו לאמרי בהו שירה שמקשקשים בקול כנפיהם ונהנך כתיב ולכבו גבי התעיף עיניך: [כאן בזמן שאין וכו'] בימי לכיחל כבר כחרב הבית כביכול אף כלפי לגאי השכינה

דניאל ז *אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבוון קדמוהי יקומון
מיוב נה וכתוב אחר אומר *היש מספר לגדודיו לא קשיא
כאן בזמן שבהמ"ק קיים כאן בזמן שאין בהמ"ק
קיים כביכול שנתמעט פמליא של מעלה. תניא
רבי אומר משום אבא יוסי בן דוסתאי אלף אלפין
וכן וריבו ישמשוניה לגדוד אחד ולגדודיו אין מספר ורב
רבוון ירמי' בר אבא אמר אלף אלפין ישמשוניה לנהר
גו' מכפר דינור שנא' *נהר דינור נגיד ונפיק מן קדמוהי
גדוד לגדוד ומלקס אלף אלפין ישמשוניה [וגומר] מהיכן נפק (אמר
סכתוב רב ירמיה בר אבא אמר רב) מויעתן של חיות
לכ' כתות ולהיכן שפיך אמר רב ווטרא בר טוביה אמר רב
לפי ענייך מלו על ראשי רשעים בגיהנם שנא' *הנה סערת ה'
ישמשוכיה חמה יצאה וסער מחחולל על ראש רשעים יחול
ומלו ורב אחא בר יעקב אמר על אשר קומטו שנא'
יקומון *אשר קומטו ולא עת נהר יוצק יסודם. תניא ר"ש
לפכיו דרך החסיד אלו תשע מאות ושבעים וארבעה דורות
כבוד
רש"ל הוקקנו לומר כך כמו בבבר ודס שחתה יכול לומר בו מיעוט:
דניאל ז אלף אלפין הוי מספר כל גדוד וגדוד לבל לחן מספר כמה
ירמיס כג
מיוב כב גדודים יש: לנהר דינור להלי קרי בהר דיכור כתיב:
על אשר קומטו בלא עת על תשע מאות וארבעה ושבעי' דורו'
שהעביר הקב"ה מן העולם קודם מתן תורה ולא ברחם כדקתני
לקמן וכתבן בגיהנם (לכפשותם) ועליהם כופל שכתוב [בהן]
וכהר יולך יסודם והייכו בהר דיכור שמולך עליהם:

שקומטו להבראות *קודם שנברא העולם ולא יד
נבראו עמד הקב"ה (וטרדן) ושתלן בכל דור ודור
הן הן עזי פנים שבדור ורב נחמן בר יצחק אמ'
אשר קומטו לברכה הוא דכתיב אלו תלמידי חכמים
שמקמטים את עצמן (משינה) על דברי תורה
בעולם הזה הקב"ה מגלה להם סוד [הנהר] לעולם
הבא שנא' *נהר יוצק יסודם. א"ל שמואל לחייא מיוב כב
בר רב בר אוריין תא אימא לך מילתא מהני מילי
מעליותא דהוה אמר אבוך כל יומא ויומא נבראים
מלאכי השרת מנהר דינור ואומרים שירה ובטלין
שנא' *חדשים לבקרים רבה אמונתך ופליגא דר' מיכה ג
שמואל בר נחמני דא"ר שמואל בר נחמני א"ר
יונתן כל דבור ודבור שיוצא מפי הקב"ה נברא
ממנו מלאך אחד שנא' *בדבר ה' שמים נעשו תלים לג
וברוח פיו כל צבאם כתוב אחד אומר *לבושיה דניאל ז
כתלג חיור ושער ראשה כעמר נקא וכתיב *ראשו ס"ה ס
כתם פז וגו' שחורות כעורב לא קשיא כאן בישיבה
כאן במלחמה ראמר מר אין לך נאה בישיבה

קומטו להבראות (עלו בקמצ') כגזרו להברלו' לשון ותקמטני לעד
היה: קודם שנברא העולם כגזר עליהם להברלו' שיגלו קודם
מתן תורה לקיים מה שכ' דבר צוה לאלף דור רלויה היתה תורה
לינתן לסוף אלף דור וכשרלה שלין העולם מתקיים בלא תורה
נעמד וטרדן מן העולם ומתין מתן תורה לעשרים ושנה דורות
אלפים עד שבא רשיעו: רבה אמונתך רנה תהלתך עליהם:

אלא זקן ואין לך נאה במלחמה אלא בחור. כתוב
רכיאל 1 אחד אומר *כרסיה שביבין דינור גלגלוהי נור דלק
סס וכתוב אחד אומר *עד די כרסוון רמיו ועתיק יומין
יתיב לא קשיא אחד לו ואחד לדור דתניא אחד לו
ואחד לדוד דברי ר' עקיבא אמר לו ר' יוסי הגלילי
עקיבא עד מתי אתה עושה שכינה חול אלא אחד
לדין ואחד לצדקה קבלה מיניה או לא קבלה
מיניה ת"ש (דתניא) אחד לדין ואחד לצדקה
דברי ר' עקיבא אמר לו ר' אלעזר בן עזריה
עקיבא מה לך אצל אגדות כלך מדברותיך ולך
אצל נגעים ואהלות אלא אחד לכסא ואחד לשרפרף
ישעיה סו כסא לישב עליו שרפרף להדום רגליו שנא' *כה
אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי. כי
אתא רב דימי אמר י"ח קללות קלל ישעיה הנביא
את ישראל ולא נתקררה דעתו עד שאמר להם
סס ג מקרא זה *ונגש העם איש באיש ואיש ברעהו
ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד י"ח קללות מאי
סס ניהו דכתי' *כי הנה האדון ה' צבאות מסיר מירושלי'
ומיהודה משען ומשענה כל משען לחם וכל משען

כרסייא מסמע כסא לקד: כורסוון רמיו שכי כסאו' כתקנו ליצ
עליהס: (אחד לו ואחד לדוד בסנהדרין פרק רביעי): שכינה
חול להוציב לדס אללו: כלך מדבריתך קדל מדבריך עד שתגיע
בנגעים ואהלות שהן (עומקי הלכה) [הלכות עמוקות]: קלל
ישעיה את ישראל כלו' כתובת עליהס י"ק פורענויות: ירהבו

מים גבור ואיש מלחמה שופט ונביא וקוסם וזקן שר חמשים ונשוא פנים ויועץ וחכם חרשים ונבון לחש ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם. משען אלו בעלי מקרא משענה אלו בעלי משנה בגון ר' יהודה בן (בתירא) [תימא] וחבריו פליגי בה רב פפא ורבנן חד אמר שש מאות סדרי משנה וחד אמר שבע מאות סדרי משנה כל משען לחם אלו בעלי גמרא שנא' *לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי כל משען מים אלו בעלי אגדות שמושכין לבו של אדם כמים באגדה. גבור זה בעל שמועות (ד"א זה המתגבר ביצרו) איש מלחמה זה שיודע לישא וליתן במלחמתה של תורה שופט זה דיין שדן דין אמת לאמתו נביא במשמעו קוסם זה מלך שנא' *קסם על שפתי מלך במשפט לא ימעל פיו. זקן זה שראוי לישב בישיבה שר חמשים אל תקרי שר חמשים אלא שר חומשים שיודע לישא וליתן בה' חומשי תורה. דבר אחר שר חמשים כדר' אבהו דא"ר אבהו מכאן שאין מעמידים מתורגמן על הצבור פחות מחמשים שנה. נשוא פנים זה שנושאים פנים

מזלי ט

מם טו

יתגלו: שש מאות סדרי משנה היו בימיהם: לחם אלו בעלי גמרא שים לסמוך על הורתם כסמיכת הלקס: בעל שמועות שמע הלכות פסוקות מרבותיו וסדורות ושגורות בפיו: ראוי לישב בישיבה ליטול ממנו עצה בכל דבר קטנה: כדרבי אבהו

לדורו בעבורו למעלה כגון רבי חנינא בן דוסא
למטה כגון ר' אבהו בי קיסר. יועץ זה שיודע
לעבר שנים ולקבוע חדשי'. חכם זה תלמיד המחכים
את רבותיו. חרשים זה שנעשו הכל לפניו כחרשים
בשעה שפותח בדברי תורה ונבון זה המבין דבר
מתוך דבר. לחש זה שראוי למסור לו דברי
תורה שניתנו בלחש. ונתתי נערים שריהם [אי'
אלעזר] אלו בני אדם שמנוערים מן המצות
ותעלולים ימשלו בם אמר רב אחא בר יעקב אלו
תעלי בני תעלי ולא נתקררה דעתו עד שאמ' להם
ירהבו הנער וגו' מאי ירהבו הנער בוקן יבואו בני
אדם שמנוערים מן המצות וירהבו במי שמלא
מצות ברמון. מאי והנקלה בנכבד יבאו מי שחמורות
דומות להם כקלות וירהבו במי שקלות דומות עליהם
כתביע"ז רס"ל ישעיס נ
ס' כל כחמורות אמר רב קמינא אפי' בשעת כשלונה של
ירושלים לא פסקו ממנה אנשי אמנה שנא' *כי
יתפוש איש באחיו בית אבין שמלה לכה קצין

להעמיד לפניו תורגמן לדרוש לרגיס: למעלה נושאין פנים
לדורו בעבורו שהכל כזכותו: כגון רבי חנינא בן דוסא
כדתמרי' בעלמא כל העולם לא כיון חלה בצנין קכיל' בני וקכיל'
בני די לו בקב קרובין מע"ם לע"ם: למטה מלכי לוה"ע מכנדין
לותן בצנילו: רבי אבהו הוה קצוב בצי' המלך כדתמרי' בסהכדרין
דהוו כפקין למהתח בני קיסר [לחפיה וכו'] (ומצרן ליה):
שראוי למסור לו וכו' כמו לחש ב"ל ולבו לוחש בקרבו: תעלא
שועל: כי יתפוש איש באחיו הכתוב היה מגכה לותן לומר

תהיה לנו דברים שב"א מתכסין בהם כשמלה
ישנן תחת ידיך. *והמכשלה הזאת מאי והמכשלה ישעיה ג
הזאת דברים שאין ב"א עומדים עליהם אלא א"כ
נכשלו בהן ישנן תחת ידיך (קצין תהיה לנו)
*ושא ביום ההוא לאמר לא אהיה חובש אין ושא שם
אלא שבועה שנא' *לא תשא את שם ה' אלהיך שמות כ
לשוא לא אהיה חובש מאי לא אהיה חובש לא ודנרי' ה
(אהיה) [הייתי] מחובשי בית המדרש ובביתי אין
לחם ואין שמלה שאין בידי לא מקרא ולא משנה
ולא גמרא. ודילמא שאני התם דאי אמר להו
נמורנא אמרו ליה אימא לן הוה ליה למימר גמר
ושבח ומאי לא אהיה חובש לא אהיה חובש כלל
איני והאמר רבא לא חרבה ירושלים עד שפסקו
ממנה אנשי אמנה שנא' *שוטטו בחוצות ירושלים ירמיה ה
וראו נא ודעו ובקשו ברחובותיה אם תמצאו איש
אם יש עושה משפט מבקש אמונה ואסלח לה
לא קשיא *הא בדברי תורה הא במשא ובמתן שם
בדברי תורה הוו במשא ובמתן לא הוו: ת"ר מעשה ע"ב
ברי' יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור (ויוצא

אלא היו יודעין להזיק בדבר הלכה: שבני אדם
מתכסין בהן (שהיו) נקנחין אלא יצאו להם לפי אלא היו נקיים
נהם: ישנן תחת ידיך כלומר לתה נקי בהן: אא"כ נכשל
בהן כשהתלמיד נכשל בשמועתו פעם ראשונה ושניה הוא נותן
לב לעמוד על שמועתו: לא אהיה חובש. רגיל להיות: ודילמא

מירושלים) [והי' מהלך בדרך] והיה ר' אלעזר
בן ערך (תלמידו) מחמר אחריו ללמוד תורה מפיו
אמר לו רבי שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה
אמר לו בני לא כך שניתי לכם ולא במרכבה
ביחיד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו א"ל
רבי הרשני לומר לפניך (ממרה) [דבר אחד]
שלמדתני א"ל אמור מיד ירד רבן יוחנן בן זכאי
מן החמור ונתעטף וישב על אבן אחת תחת הזית
א"ל רבי מפני מה ירדת מן החמור אמר לו אפשר
אתה דורש מעשה מרכבה ושכינה עמנו ומלאכי
השרת מלוין אותנו ואני ארכוב על החמור מיד
פתח ר' אלעזר בן ערך ודרש במעשה מרכבה
ירדה אש מן השמים (וסבבה) [וסכסכה] את
כל האילנות שבשדה פתחו כל האילנות ואמרו
תלי'קומח שירה מה שירה אמרו *הללו את ה' מן הארץ
תנינים וכל תהומות וגו' עץ פרי וכל ארזים וגו'
ד"ה פ מו הללויה (וי"א שירה זאת אמרו *אז ירננו עצי
היער) ואף מלאך נענה מתוך האש ואמר ודאי
הן הן מעשה מרכבה עמד ר' יוחנן ב"ז ונשקן
על ראשו ואמר ברוך ה' אלהי ישראל אשר נתן
בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולחקור ולדרוש
במעשה מרכבה כאלעזר בן ערך יש נאה דורש

הלי לא מסוס דלכבי לחוכה הוו לגלא מסוס דלי לחמר גמירנא
הוה לחמרי ליה לימא לן והוא לא ידע (גס זה גס' כל כתבי):

ואין נאה מקיים ויש נאה מקיים ואין נאה דורש
אבל אתה אלעזר בן ערך נאה דורש ונאה מקיים
אשריך אברהם אבינו שאלעזר בן ערך יצא מחלציך
וכשנאמרו הדברים לפני ר' יהושע היה הוא ור'
יוסי הכהן מהלכין בדרך אמרו אף אנו נדרוש
במעשה מרכבה פתח ר' יהושע ודרש במעשה
מרכבה ואותו היום תקופת תמוז היתה ונתקשרו
שמים בעבים ונראה כמין קשת בענן והיו מלאכי
השרת מתקבצין ובאין לשמוע מעשה מרכבה
כבני אדם שמתקבצין ובאין לראות במזמוטי חתן
וכלה הלך ר' יוסי הכהן וספר הדברים לפני ר'
יוחנן בן זכאי אמר אשריכם ואשרי יולדתכם אשרי
עיני שכך ראו אף אני ואתם בחלומי מסובין היינו
על הר סיני ונתנה עלינו בת קול מן השמים
(ואמרו) עלו לכאן טרקלין גדולים מוכנים לכם
ומצעות נדולות מוצעות לכם אתם ותלמידיכם
ותלמידי תלמידיכם מזומנין לכת שלישית איני
והא תניא ר' יוסי בר' יהודה אומר שלש הרצאות
הן ר' (יוסי הכהן) [יהושע] הרצה דברים לפני
רבן יוחנן בן זכאי ר' עקיבא הרצה דברים לפני

תקופת תמוז היתה שלין דרך להתקצר שמים בעבים: במזמוטי
חתן מיכי שקוק שמתקצין (לפניו) [לפניהן]: וספר דברים
הללו: לכת שלישית [של] ג' כתות היושבות לפני המכיכה:
הרצה דברים דרש במעשה המרכבה:

ר' יהושע (ר' חנינא) [חנני'] בן חכינאי הרצה דברים לפני ר' עקיבא ואלו ר' אלעזר בן ערך לא קא חשיב ליה דארצי וארצו קמיה, קא חשיב דארצי ולא ארצו קמיה לא קא חשיב איני והא (ר' חנינא) [חנני'] בן חכינאי דארצי ולא ארצו קמיה וקא חשיב ליה אלא דארצו מיהא קמיה מאן דארצי (הוה קא חשיב):

יא ת"ר ארבעה נכנסו לפרדס אלו הן בן עזאי בן זומא ואחר ור' עקיבא אמ' להם ר' עקיבא כשתכנסו אצל אבני שיש טהור הזהרו שלא תאמרו מים מים משום דכתיב *דובר שקרים לא יכון לנגד עיני. בן עזאי הציץ ומת ועליו הכתוב אומר *יקר בעיני ה' המותה לחסידיו בן זומא הציץ ונפגע עליו הכתוב אומר *דבש מצאת אכול דייך פן תשבענו והקאתו. אחר קצץ בנטיעות. רבי עקיבא

סנ
עקרים כ"ב מ"ג
תלי' קל
סנ קטו
מצלי כה

דארצי וארצו קמי' סהדי לפכי לקרי' ולקרי' הדלו לפכיו: [דארצי מיהא קמיה מאן דארצי לס לל הדלו לקרי' לפכיו הול הדלה לפכי מי סקזר והדלה לפכי לקרי' לכך הוקק להמכות כלן מקום דר' עקיבל להודיע סהול הדלה ולקרי' הדלו לפכיו לבל ר"ל לל לקרי' הדלו לפכיו ולל הול הדלה לפכי מי סהדלה לפכי לקרי']: נכנסו לפרדס עלו לרקיע על ידי סס: שיש טהור מבהיק כמים גלולים: אל תאמרו מים מים ים כלן לוך כלך: בן זומא הציץ לכל הסכיכה: ונפגע כטרפה דעתו: יקר בעיני ה' המותה לחסידיו הוקשה מיתתו בעיניו לפי שמת בקור ועל"פ כן מי לפשר שלל יסות מקום שנלמר כי לל ירלני הלדם וקי:

(נכנס בשלום ו)יצא בשלום. שאלו את בן זומא
מהו לסרוסי כלבא אמר להם *ובארצכם לא ויקרא כג
תעשו כל שבארצכם לא תעשו. שאלו את בן
זומא בתולה שעיברה מהו לכ"ג מי חיישינן להא
דשמואל דאמר שמואל *יכולני לבעול כמה בעילו טו
בלא דם או דילמא דשמואל לא שכיח א"ל דשמואל
לא שכיח וחיישינן שמא באמבטי עיברה והא
אמר שמואל כל שכברת זרע שאינו יורה כחץ
אינו מוריע דילמא מעיקרא נמי יורה כחץ הואי:
ת"ר מעשה בר' יהושע בן חנניא שהיה עומד יב
על גב מעלה בהר הבית וראהו בן זומא סס
ולא עמד מפניו אמ' לו מאין ולאין בן זומא א"ל
צופה הייתי בין מים העליונים למים התחתונים

שאלו את בן זומא מהו לסרוסי כלבא הואיל וסירוס כתיב
בכל מומי קרבן וכלב לפי' קליפיו לאסור למזבח מצוס ומקיר כלב
לאסור לסרסו או לא: בתולה שעיברה מהו לכהן גדול והיא
לומרת שמלאו לה בתולי' ל"כ כ"ג כשהה ולא ידע שהיא מעוברת
ומלאו לה בתולים [ולפ"כ כמלאת מעוברת] מהו לקיימה מצוס
בתולה מעמיו יקח אשה: יכולני לבעול שהיה נקי בהטייה וזו
בעלה כן ואסור לקיימה: באמבטי (קטנה) כלי שרוקלין בו
כל הגוף וי"ל שהטיח אלס שכבת זרע וככסס לה בעיה:
מעיקרא כשילא מן האלס:
מאין ולאין מאין תבא והיכן לבך טרוד: צופה הייתי מתבונן

ואין בין זה לזה אלא שלשה אצבעות בלבד ש
בראשי' פ' *ורוח אלהים מרחפת על פני המים כיונה ז
שמרחפת על בניה (ונוגעת) ואינה נוגעת אמר לה
ר' יהושע לתלמידיו עדיין בן זומא מבחוץ מבח
ורוח אלהים [מרחפת על פני המים] כתיב ביום
סס ראשון והבדלה ביום ב' הוא דהוה שנאמ' *ויהי
מבדיל בין מים למים וכמה א"ר אחא בר יעקב
כמלא נימא ורבנן אמרי כגודא דגמלא מר זוטרא
ואי תימא רב (אשי) [אסי] אמר בחרי גלימי
דפרסי אהדדי ואמרי לה כתרי כסי דסחיפי אהדדי.
קהלת ה אחר קיצץ בנטיעות עליו הכתוב אומר *אל תתן
את פיך לחטיא את בשרך מאי הוא חזא מטטרון
דאתיהיבא לי' רשותא (חדא שעתא ביומא) למיתב
ולמכתב וכותא דישראל אמר גמירי דאין למעלה
(לא עמידה) לא ישיבה (ולא קנאה) ולא תחרו
ולא עורף ולא עפוי שמא ח"ו שתי רשויות יש

הייתי במעמקי ברקאית: ואין ביניהם במקום קיבור מקום קבר
כיפת הרקיע נקרקע: גודא דגמלא (כגמלא) כמסדרין
לווקים של גפר זו לזל זו לי ליפצר שלא תהיה ריוח מעט נכתים
וכן גלימי וכן כסי: כסי סחיפי כוסות סקופים כפופים לריכט"ר
נלע"ז: אחר קיצץ בנטיעות קלקל ועוות כשכנס נפרדם
ומקלן הנטיעות ולפי שדמה לותו נתקלת הדברים לכנס לפרדם
נקט ליישנ דקלן בנטיעות. לא עמידה לא גרסינן: לא עורף
דלכל לדדיהן [ים] להס פנים: עפוי עייפות:

בשמים מיד אפקוהו למטטרון ומחיוהו שתין פולסי
דנורא א"ל מאי טעמא כי חזיתי' לא קמת מקמיה
אתיהיבא ליה רשותא למימחק זכוותא דאחר יצתה
בת קול ואמרה *שובו בנים שובבים חוץ מאחר ירמי' ג
(שידע בכודי ומרד בי) אמר הואיל ואיטריד(ו ליה
ל)ההוא גברא מההוא עלמא ליפוק וליהני בהאי
עלמא נפק אחר לתרבות רעה אשכח וונה תבעה
אמרה ליה לאו אלישע בן אבויה אתה (ששמך
יצא בכל הארץ) עקר פוגלא ממשרא בשבת ויהיב
לה אמרה אחר הוא. שאל אחר את רבי מאיר
לאחר שיצא לתרבות רעה מ"ד *גם את זה לעמת קהלת ז
זה עשה האלהים א"ל כל מה שברא הקב"ה בעולמו
ברא בנגדו ברא הרים ברא גבעות ברא ימים ברא
נהרות א"ל ר"ע רבך לא כך אמר אלא ברא
צדיקים ברא רשעים ברא גן עדן ברא גיהנם כל
אחד ואחד יש לו שני חלקים אחד בגן עדן ואחד
בגיהנם זכה צדיק נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן
נתחייב רשע נטל חלקו וחלק חברו בגיהנם אמ' רב
משרשיא מאי קרא גבי צדיקי' כתיב *לכן בארצם ישעי' סה
משנה יירשו גבי רשעי' כתיב *ומשנה שברון שברם: ירמיה יז

פולסי מכת מקלות טוטפ"ת בלע"ז: (שובו בנים שובבים וכו'
דירו' מפרש מילי טובא למה נענש וע' בתו' לגמרא שהניח הירוש':)
פוגלא לגון: ממשרא ערוגה:

יג שאל אחר את ר' מאיר לאחר שיצא לתרבות
סס רעה מ"ד *לא יערכנה זהב וזכוכית ותמורתה
מיוב כח כלי פז א"ל אלו דברי תורה שקשים לקנותן ככלי
זהב וכלי פז ונוחין לאבדן ככלי זכוכית אמר לו
(האלהים אשיל ככלי חרס אכל) ר' עקיבא רבך
לא כן אמר אלא מה כלי זהב וכלי זכוכית הללו
אע"פ שנשתברו יש להם תקנה כך ת"ח ששרח
יש לו תקנה א"ל אף אתה חזור בך א"ל והרי
כבר שמעתי מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים
חוץ מאחר. ת"ר מעשה באחר שהיה רוכב על
הסוס בשבת והיה ר"מ מהלך אחריו ללמוד תורה
מפיו כיון שהגיע לתחום שבת אמר לו מאיר חזור
בך שכבר שערתי בעקבי הסוס עד כאן תחום
שבת א"ל ואף אתה חזור בך א"ל והלא שמעתי
מאחורי הפרגוד שובו בנים שובבים חוץ מאחר
תקפיה ועיליה בי מדרשא א"ל לינוקא פסוק לי
ישעי' מח פסוקיך א"ל *אין שלום אמר ה' לרשעים עיליה
לבי כנשתא אחריתי א"ל לינוקא בני פסוק לי
ירמי' נ פסוקיך א"ל *כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית
נכתם עונך לפני עיליה לבי כנשתא אחריתי א"ל
סס *לינוקא פסוק לי פסוקיך א"ל *ואת שדוד מה
ע"נ תעשי כי תלבשי שני וכי תעדי עדי זהב כי תקרעי
סס ד בפוך עיניך לשוא תתיפי תקפיה ועיליה בתליסר
ונוחים לאבדם ע"י שכקה:

בי מדרשא פסקו ליה כי האי גוונא לבישותא
ינוקא דסוף תליסר א"ל *ולרשע אמר אלהים מה תליס כ
לך לספר חקי ההוא ינוקא הוה מגמגם בלישניה
אישתמע כמאן דקאמר ולאלישע אמר אלהים
שקל סכינא וקרעיה ושדריה לתליסר בי מדרשא
א"ד אמ' אי הוה סכינא בהדאי קרעתיה. כי נח
נפשיה דאחר אמרי לא מידן לדייניה ולא לעלמא
דאתי ליתי לא מידן לדייניה משום דעסק בתורה
ולא לעלמא דאתי ליתי משום דחטא א"ר מאיר
מוטב דלידייני' וליתי לעלמ' דאתי מתי אמות ואעלה
עשן מקברו כי נח נפשיה דר' מאיר סליק קוטרא
מקבריה דאחר א"ר יוחנן גבורתא למיקלייה
רביה בנורא חד הוה ביננא ולא מצי לאצולי אי
נקיטנא ליה בידי מאן מירמי ליה מינאי מתי אמות
ואכבה עשן מקברו. כי נח נפשיה דר' יוחנן
פסק קוטרא מקבריה דאחר פתח עליה ההוא
ספרנא אפילו שומר הפתח לא עמד לפניך רבינו.
בתו של אחר אתיא לקמיה דרבי אמרה ליה רבי

כי שכיב אחר אמרו נרקיע לא מידן לדייניה (כלל): חד
הוה ביננא תלמיד לחד היה ביניהו שכבשל ולא לתרגו' רעה
ואין (לחכו) [כף] בין כלנו (יכולים) להכילו ולהביאו לקיי עולם
הבא: אי נקיטנא כו' אם לוקח לכי בידו להביאו לעולם הבא
מי יקקנו מידי: מירמי לשון כוטל מידי: שומר הפתח שם
גיהנם לא עמד לפניך נבוחך להוליא לחד מהם:

פרנסני אמ' לה בתו של מי את אמרה בתו של אחר אני אמ' עדין יש מזרעו בעולם והכתיב *לא נין לו ולא נכד בעמיו אמרה לו רבי זכור תורתו ואל תזכור למעשיו ירדה *אש מן השמים וסכסכה ספסלו של רבי בכה רבי ואמ' למתגנין בתורה כך למשתבחין בה עאכ"ו. ור' מאיר היכי גמר תורה מפומיה דאחר והא אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן מ"ד *כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו. אמר ר"ל ר' מאיר קרא אשבח וקרש *הט אזנך ושמע דברי חכמים ולבך תשית לדעתי לדעתם לא נאמ' אלא לדעתי ר' (יוסי בר) חנינא אמר מהבא *שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך גו' קשו קראי אהדדי לא קשיא הא בגדול הא בקטן כי אתא רב דימי אמ' אמרי במערבא ר' מאיר (אשכח תמרא) אכל תיחלא ושדא שיחלא לברא אשכחי' רבה בר (רב) שילא לאליהו א"ל מאי קעביד קב"ה א"ל קאמ' שמעתא מפומייהו דכולהו רבנן ומפומיה

ר"מיוב יח
לעי"נ
דהרנה
רבעים
יש להם
כין וכבד
מלכי למחל
זידע
רבומו וכו'
רש"ל
*נמס
ירושל'לפ
דמז למול'
כלו' וכור
תורתו
מלאכי ג
משלי כב
תלי' מה

לדעתם לא נאמר אלמלא נתנו עסקיהן וקלקר הט אזנך ושמע ואת מעשיהם זכה ואל תלמוד אותם: גדול היודע ליזהר אלא ילמוד מעשיו יכול ללמוד תורה מפיו: תיחלא פרי הקילון הנאכל בתמרה: שיחלא גרעיניתה הנזרקת:

דר"מ לא קאמר א"ל אמאי דקא גמר שמעתא
מפומיה דאחר אמר ומאי נפקא מינה ר' מאיר
רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק א"ל השתא קאמ' עיקריס
מאיר בני כך הוא אומר בזמן שאדם מצטער מ"ד פ'
שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי מ"ב
אם הקב"ה מצטער על דמן של רשעים שנשפך
ק"ו על דמן של צדיקים שנשפך:
אשכחיה שמואל לרב יהודה דתלי וקאי אעיברא יד
דדשא וקא בכי א"ל שיננא אמאי קא
בכית א"ל מי ווטר מאי דכתיב בהו ברבנן *איה יעניה לג
סופר איה שוקל איה סופר את המגדלים איה חלק ונ"ס
סופר שהיו סופרים לכל אותיות שבתורה איה רש"ל
שוקל שהיו שוקלים כל קלים וחמורים שבתורה איה
סופר את המגדלים שהיו שונים ש' הלכות במגדל
הפורח באויר ואמר ר' אמי ש' בעיי בעו דואג

והשתא קאמר וכו' עכשיו שמע לקולך שאומר שמועה מפיו:
קלני מראשי ר"מ אומרה בסנה' בימדרש כי קללת אלהים קל
לית ליכי קל וליסבל מעליך כיצה כלפי שכיצה: קלני מזרועי
כובדני מזרועי שילרתי בו את זה שמת בעוכו:
ותלי בעיברא דדשא כעגן על הנדריק: ברבנן בתלמידים
היולאים לתרבות רעה: שוקלין לדרוש קל מקמור וקמור
מקל לפי המשקולות של ק"ו: במגדל הפורח באויר י"מ בגבהו
של מ"ד דורשין בו את כל זאת וי"מ מגדל דור הפלגה ול"ב
במגדל הפתוח לאויר גרסי' והן מהלכו' להלות וכו':

ואחיתופל במגדל הפורח באויר ותנן ג' מלכים וד' הדיוטות אין להם חלק לעוה"ב אנן מה תהוו עלן א"ל שיננא טינא היתה בלבם. אחר מאי זמר יווני לא פסק מפומיה אמרו עליו על אחר שבשע שהיה עומד מבהמ"ד הרבה ספרי מינין נושרין לו מחיקו. שאל נימום הגרדי את ר"מ כל עמר דנחית ליורה סליק א"ל כל מאן דהוה נקי אגב אמידה סליק כל דלא הוה נקי אגב אמיה לא סליק. ר' עקיבא עלה בשלום וירד בשלום ועליו ס"ה הכתוב אומר *משכני אחריך נרוצה. ואף ר"ע בקשו מלאכי השרת לדחפו אמר להם הקב"ה (בני) הניחו לו לזקן זה שראוי להשתמש בכבודי

ר' הדיוטות בלעס ודוגמ' ואחיתופל וגיקזי בקלק: טינא היתה בלבם רשעים היו מימיהם: אחר מאי מפני מה בא לידי כך ולא הגין עליו תורתו: זמר יווני לא פסק מפומי' והיה לו להגיק בשביל קרבן הבית דכתיב בשיר לא יתו יין: נושרין לו מחיקו קודם שהפקיר עלמו לתרבות רעה חלמא טיבא היתה בלבו: כל עמר דנחת ליורה סליק כל למר הניתן ליורה של סמים לגבוע עולה לו בנעו לו לא כלו' כל הלומד תורה מפי חכמים עולה להם תורתם להגין עליהם מן החטא לו לא: אגב אמיה למר בן יומו שלא כתלכלך בזהומת בניה עולה לו הלבע כלו' כל שירבת קטנו קודמת לחכמתו עולה לו כך ברחית בעיבי. ורבותי מפרשים כל עמר דנחית ליורה סליק כל היורד לגיהנ' לילון עולה לגב לחמיה עמר בן יומו שלא כתלכלך בטיט

*מאי דרש אמר רבה בר בר חנה א"ר יוחנן *ואתה טז
מרבבות קדש אות הוא ברבבה שלו ר' אבהו אמר דנדי' לג
*דגול מרבבה דוגמא הוא ברבבה שלו וריש לקיש ב"ה ה
אמ' מהכא *ה' צבאות שמו (אות) [אדון] הוא בצבא ישעי' מח
שלו ור' חייא בר אבא א"ר יוחנן מהכא *לא ברוח מ"ק יט
ה' ואחר הרוח רעש לא ברעש ה' ואחר הרעש
אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה: ת"ר
ו' דברים נאמרו בשדים ג' כמלאכי השרת וג'
כבני אדם. שלשה כמה"ש שיש להם כנפים
כמותן ושטין מסוף העולם ועד סופו כמה"ש
וויודעין העתיד להיות כמה"ש יודעין ס"ד אלא דיק למוכ'
שומעים מאחורי הפרגוד כמה"ש. ג' כבני אדם מ"ב דסמ
אוכלין ושותין כבני אדם ופרים ורבים כבני אדם לף מס"ש
ומתים כבני אדם וששה דברים נאמרו בבני אדם היכן
ג' כמלאכי השרת וג' כבהמה ג' כמה"ש יש בהם יודעין
דעת כמה"ש והולכין בקומה זקופה כמה"ש ומספרים מה שהיד
בלשון קדש כמה"ש. שלשה כבהמה אוכלין להיות
ושותין ופרין ורבין ומוציאין רעי כבהמה. פיסקא רק מה
כל המסתכל בד' דברים וכו'. בשלמא מה למעלה שמעתין
מפי הכ"ה

עולה לו הנאה כלו' אין לו זכיות עולה: מאי דריש מהיכן
הנך מקום השכינה שכאהר ולא הלין שם. לי כמי שלא טעה כמו
שטעה לקר: דוגמא לשון היכר דבר העומד לדוגמת להרלותו
כלו' כזה עשה לי ואין זה שלא דבר היכר אף כאן מקומו כיכר:

מה למטה ומה לאחור לחיי אלא מה לפנים מה
דהוה הוה ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרוייהו למה
הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לעבדיו לכו
ובנו לי פלטרין גדולים על אשפה הלכו ובנו לו
ואין רצונו של מלך שיוכירו לו שם אשפה. [פיסקא]
כל שלא חס על כבוד קונו וכו'. מאי היא ר' אבא
אמ' זה המסתכל בקשת דכתיב *כמראה הקשת
אשר יהיה בענן וגו'. רב יוסף אמ' זה העובר עבירה
בסתר (הקב"ה מגלה עליו בגלוי רבא אמר כל
המסתכל בקשת צריך שיפול על פניו דכתיב כמראה
הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה
הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה' וארא
ואפול על פני ואשמע קול מדבר לייטי עלה במערבא
משום דמיחזי כמינות אלא לימא ברוך זוכר הבריות
הרואה את הקשת צריך לברך מאי מברך ברוך
זוכר הבריית ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן אומר
ברוך זוכר הבריות ונאמן בבריתו וקיים במאמרו.
*דרש רבא מ"ד *אל גינת אגוז ירדתי לראות באבי
הנחל למה נמשלו דברי תורה לאגוז לומר לך
מה אגוז אע"פ שמלוכלך בטיט ובצואה אין שבתוכו
נמאס אף ת"ח אע"פ שסרח אין תורתו נמאסת)
[כדרב יצחק ד]אמר רב יצחק כל העובר עבירה
ומה למטה והרי אמרו מתקת זרועות עולם וחס שלם מי
שנתלין לו קס על כבוד קונו. לייטי עלה במערבא ל"ג לה:

קידושין פ"ק ע"ב רש"י יחוקאל ל דוגמא מה שמחזירין תורה נגנב יומר מנגנין שבגלוי מתירין מנכי קדם ומפני סנ"ה מיכו מתיר'/וה שמיכו/חס כו' וכמ"ש ריב"ז נגרכו' רש"י *ליגיל נגמרין ס"ס ו

בסתר כאלו דוחק רגלי השכינה שנא' *כה אמר ישעי' כו
ה' השמים כסאי וגו' איני והא (תניא) [אמר] ר' קידושין
אלעאי הוקן (אומר) אם רואה אדם שיצרו מתגבר פ"ק ויב"ש
עליו בכל יום ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש רש"ל
שחורים ויתכסה שחורים ויעשה מה שלבו חפץ
ואל יחלל ש"ש בפרהסיא לא קשיא הא דמצי
כייף ליצריה הא דלא מצי כייף ליצריה (תניא ר'
יהודה אומ' משום ר' אלעזר נוח לו לאדם שיעבור
עבירה בסתר ולא יחלל שם שמים בפרהסיא
שנ' *ואתם בית ישראל כה אמר ה' איש גלוליו יחזקאל כ
לכו עבודו ואחר אם אינכם שומעים אלי ואת שם
קדשי לא תחללו א"ר אלעאי אם רואה אדם
שיצרו מתגבר עליו וכו') דרש ר' יהודה בר נחמני
מתורגמניה דריש לקיש כל המסתכל בג' דברים
עיניו כהות בקשת ובנשיא ובכהנים בקשת דכתיב
*כמראה הקשת אשר יהיה בענן [וגו'] בנשיא יחזקאל מ
דכתיב *ונתת מהודך עליו. בכהנים בזמן שבהמ"ק נמדבר כו
קיים בשעה שעולין לדוכן ומברכין את העם בשם

כאלו דוחק רגלי השכינה לומר נלבו לין השכיכה כלן וכתיב
והלרן הלוס רגלי: למקום שאין מכירין אותו לין לעתו גנוה
עליו ושמא יקלס כך ילרו וגס לס יקטל לין כותכין לו לנ שלינו
קשוב נעיניהס וכן נלבוחיס שקוריס: דמצי כייף ליצריה ונטוק
על שהוא כקנא נסתר כאלו דוקק לת הרגליס: היכא דלא מצי
כייף ליצריה טוב לו נלכנה מנפרהסי': ומברכין את העם בשם

המפורש דרש רב יהודה בר נחמני מתורגמניה
מיכה ז דריש לקיש מ"ד *אל תאמינו ברע ואל תבטחו
באלוף אם ואמ' לך יצר הרע חטא והקב"ה מוחל
לך אל תאמן בו שנא' אל תאמינו ברע ואין רע
נחום ג אלא יצר הרע שנ' *כי יצר לב האדם רע מנעוריו
ואל תבטחו באלוף אין אלוף אלא הקב"ה שנא'
ירמיה ג *אלוף נעורי אתה שמא יאמר אדם מי מעיד בי
אבני ביתו של אדם וקורות ביתו (ורהיטי ביתו)
חבקוק ב של אדם מעידין בו שנ' *כי אבן מקיר תזעק וכפים
מעץ יעננה (תניא ר' שילא) [זריקא] אומר שני
מלאכי השרת המלוין (לו) [אותו] מעידין בו שנא'
תהלים צא *כי מלאכיו יצוה לך (ר' זריקא אומר) [וחב"א]
מיכה ז נשמתו של אדם מעידה בו שנ' *משוכבת חיקך
שמור פתחי פיך איזהו דבר ששרוי בחיקו של
אדם הוי אומר זו נשמה (וחכמים אומרים) [וי"א]
ישעיה מג איבריו של אדם מעידין בו שנ' *ואתם עדי נאם
ה' ואני אל:

טו ת"ר א"ר יהודה בן טבאי אראה בנחמה אם לא
סה הרגתי עד זומם להוציא מלבן של צדוקי' שהיו
ע"ב

המפורש שהזכיר סורה בקצרי מלעגותיה': אל תאמינו ברע
האומר לך קטן: ואל תבטחו באלוף לומר שימחול ה': וכפים
קתיכת עץ כמו כפיסים בב"ב: ואתם עדי הוא מעיל בעלמו בכל
עוכו (שמוכיח) [שחוכיח] בפניו (וכן בפ"ח דתעניות):
עד זומם שלא החס שלא הוא לגדו:

אומרים אין העדים זוממים נהרגין עד שיהרג הנידון. אמר [לו] שמעון בן שטח אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי שהרי אמרו חכמים אין העדים זוממים נהרגין עד שיזומו שניהם ואין לוקין עד שיזומו שניהם ואין משלמין ממון עד שיזומו שניהם מיד קבל עליו יהודה בן טבאי שאינו מורה הלכה אלא בפני שמעון בן שטח. (אמרו) כל ימיו של יהודה בן טבאי הי' משתטח על קברו של אותו הרוג והיה קולו נשמע סבורין העם לומר קולו של (מת) הרוג] הוא אמר להן קולי הוא תרעו שלמחר הוא מת ואין קולו נשמע א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי ממאי דילמא פיוסיה פיוסיה או ברינא תבעיה:

[פיסקא] *יצא מנחם ונכנס שמאי וכו' להיכן יצא אביי אמ' יצא לתרבות רעה רבא אמר יצא לעבודת המלך תנ"ה יצא מנחם לעבודת

עד שיהרג הנידון קודם הזמה ולק"כ הוזמו שהיו דורשין כפי נפש מפי החמור נעדים זוממין. למרו להם חכמים והלא כבר כתוב כאחר זמם לעשות ולא כאחר עשה משמע עדיין לקיים ק"ל למה כתוב כפי נפש שאין כהרגין לק"כ כגמר דינו של נידון קודם שהוזמו: ואין לוקין לפי העידוהו שהוא קיים מלקות בכלהו גרסינן עד שיזומו שניהם ובמסכת מכות יליף לה מקרא והכה עד שקר עשה וגו' ותמר מר כל מקום שנא' עד הרי כאן שנים:

אלא בפני שמעון שפי שטעה ילמדהו:

המלך ויצאו עמו פ' זוגות תלמידי לבושי סיריקון:
זס א"ר יוסי סח לי אבא אלעזר פעם אחת היה לנו
עגל של זבחי שלמים והבאנוהו לעזרת נשים
(לסמוך) [וסמכו עליו נשים] לא מפני שסמיכה
בנשים אלא כדי לעשות נחת רוח לנשים:
טו משנה עצרת שחל להיות בערב שבת ב"ש אומרי
יז יום טבוח אחר השבת וב"ה אומרים אין
לה יום טבוח ומודים בעצרת שחל להיות בשבת
שיום טבוח אחר השבת אין כהן גדול מתלבש
בכליו ומותרין בהספד ותענית שלא לקיים את
יח דברי האומרים עצרת אחר שבת: גמ' *ורמינהו
מעשה ומת (אלכסנדראי) [אלכסא] בלוד ובאו
כל ישראל לספדו ולא הניחן ר' טרפון מפני שי"ט
של עצרת היה י"ט ס"ד אי י"ט אינהו מי קא

סיריקון בגדי מלכות:
[אבא אלעזר כך שמו:]
יום טבוח של קרבנות רגילה וקגיגה של י"טלקר העצרת שלין
קרבן לא בי"ט ולא בעצרת: אין לה יום טבוח ליכה לריכה
יום טעון שמותר להקריבן בי"ט: אין כ"ג מתלבש בכלים נאים
שלו בביתו ובעזרה ולא בשעת עבודה קאמר ולא בבגדי כהונה קאמר
אלא שלא יתכלה בחותו היום יום טעון של עלרת לקר העצרת
שיביאו הכל שלין היום יום טוב מפני הלדוקין שהיו אומרי' עלרת
לקר העצרת (שהם אומרים וספרתם לכם ממחרת השבת שבת
שרחבי' וא"כ לעולם קל עלרת לקר העצרת): ולא הניחן ר' טרפון

אתו אלא אימא יום טבוח הי' לא קשיא כאן בי"ט שחל להיו' בשבת כאן בי"ט שחל להיו' אחר השבת:

מעשה באשה אחת שבאת לפני ר' ישמעאל כ
ואמרה לו רבי בגד זה ארגתיו בטהרה ולא היה בלבי לשומרו בטהרה ומתוך בדיקו' שהיה בודק ר"י א"ל רבי נדה משכה עמי בחבל אר"י כמה גדולי' דברי חכמי' שהיו אומרי' בלבו לשומרו טהור אין בלבו לשומרו טמא שוב מעשה באשה וכו' בות:

חומר בקדש

פרק שלישי

תניא א"ר יוסי מפני מה הכל נאמני' על טהרת יין
יין ושמן כל ימות השנה כדי שלא יהא כל כב

ומתניתין תכי מותרין בהספד: בי"ט שחל להיות בשבת
ציוס טבוק לקר השבת מותר מפני המוכרים עלרת לקר השבת
והא (דלכסכדי) [דלכסח] בלוד בי"ט שחל להיות בקול היה
דלין יוס טבוק שלו בלקד בשבת:
ארגתיו בטהרה יודעת לכי שמשה שכלרג בו ג' על ג' לבשעות
שכרח' לטומלה לח כגעה בו טומלה ומ"מ לח היה בלבי
לשמרו: ומתוך בדיקות וכו' הוחיל ולח היה (לך) בלבך לשומרו
שמח לירע בו כך וכך ולח מזהרת: משכה עמי בחבל בקשור
בו הקבל בכלי הלירוג ושמח הסיטתו:
טהרת יין ושמן לקבל מידס יין לנסכים ושמן למנקות:

אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו ושורף פרה
[אדומה] לעצמו אמר רב פפא כמאן מקבלינן
האידנא סהדותא מעם הארץ כמאן כר' יוסי:
סס ע"ב תניא א"ר יהושע בושני מדבריכם ב"ש אפשר
אשה לשה, וכו'. נטפל לו תלמיד אחד מתלמידי
ב"ש א"ל אומר לך טעמו של ב"ש א"ל אמור א"ל
כליו של עם הארץ טמא או טהור א"ל טמא ואם
אתה אומר לו טמא כלום משגיח עליך ולא עוד
אלא שאם אתה אומ' לו טמא אומ' לך שלי טהור
ושלך טמא וזהו טעמן של ב"ש מיד הלך רבי
יהושע ונשתטח על קברי ב"ש אמר נענתי לכם
עצמות ב"ש ומה סחומות שלכם כך מפורשות
עאכ"ו אמרו כל ימיו הושחרו שיניו מפני תעניותיו:
כן משנה הגבאים שנכנסו לתוך הבית וכן הגנבים
שהחזירו את הכלים נאמנים לומר לא

ובונה במה בשעת ליסור הבמות ומקטיר לשמים: כר' יוסי
דאמרי' בגמרא דקיים לחיבה דאלו לרבנן לא מקבלינן כדאמרי'
בפסקים בפרק אלו עוברין:
כלום משגיח עליך לפיכך טהרו לו ב"ש חוכלין ומשקין וכלי קרס
שמין להם טהרה אלא שבירתן ואם באת לאסרן עליו לא
ישמע לך אבל בכלי שרת ישמע לך ויטהילנו ע"כ:
גבאים שראל שהם גבאים למלך לגבות מיד ישראל גולגוליות
ומסים וארנוניות: שנכנסו לתוך הבית לעבוט וכן הגנבי'
שגנבו כלי קרס והקזירוס: נאמנים לומר לא בגענו בתוכו:

נגענו ובירושלים נאמנים על הקדש ובשעת הרגל
אף על התרומה (אע"פ שהיא יותר חמורה):
גמ' מה"מ א"ר יהושע בן לוי דאמר קרא *ויאסף כל איש ישראל אל העיר כאיש אחד חברים
הכתוב עשאם כולם חברים:
אריב"ל נס גדול נעשה בלחם הפנים כסידורו סילוקו שנ' *לשום לחם חם ביום הלקחו:
כתיב *המובח עץ שלוש אמות גבוה וגו' וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' פתח במובח וסיים בשלחן ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרוייהו בומן שבית המקדש קיים מובח מכפר על אדם עכשיו שאין המובח קיים שלחנו של אדם מכפר עליו.
א"ר אבהו א"ר אלעזר ת"ח אין אור של גיהנם שולטת בהן קל וחומר מסלמנדרא מה סלמנדרא שתולדתו האש היא הסך מדמה אין אור שולטת בו ת"ח שגופן אש דכתיב *הלא כה דברי כאש נאם ה' עאכ"ו. א"ר שמעון בן לקיש פושעי ישראל ויאסף כל איש ישראל וכו' נפלגו בגבעה כתיב הכאספו כל ישראל בגבעה: הכתוב עשאם חברים וגס הרגל נעת לסיפה היא:
סילוקו כסידורו סילקו לצנת הנאה קס ביום סידורו: חם ביום הלקחו, יהא קס ביום הלקחו מעל השלחן:
שלחנו מכפרת עליו בהכנסת תורה': סלמנדרא היא הכנרת [תקיל רס"ל ילמיס כג

סמ' סופרי כ
ע"ב ז"ל כא יח כז יחזקאל מג
לא קציל מאמר סהיה עגולה עגון מקבלו סהיה יודע רבוכו ומכוין למודד בו כדאי' בילוש' בהג"ה דלעיל

אין אור של גיהנם שולטת בהן ק"ו ממובח הזהב
ומה מובח הזהב שאין עליו אלא כעובי דינר זהב
כמה שנים אין האור שולטת בו פושעי ישראל
ת"ה ד שמלאים מצות כרמון דכתיב *כפלח הרמון רקתך
אל תקרי רקתך אלא ריקנין שבך (מלאים מצות
כרמון) עאכ"ו:

גלי הפסק] : כעובי דינר זהב דבר מועט לא תיסר זהבה לכעזה
נו כס:

מסכת יומא

פרק ראשון

אמר רבי תנחום כל ימי המילואים שהיה משה *) מה
משמש בכהונה גדולה לא שרתה שכינה
על ידיו וכיון שלבש אהרן בגדי כהונה גדולה
ושמש שרתה שכינה על ידיו מ"ט *כי היום ה' ויקרא ט
נראה אליכם:

פרק בא לו

הלמה בבגדי לבן א"ר חייא בשרות של מעלה מו
כן שרות של מטה מה למעלה *ואיש אחד ויחזקאל ט
בתוכם לבוש בדים אף למטה *כתונת בד קדש ויקרא טז
ילבש מפני מה כהן גדול משמש בשמנה ר' חנינא
אומר כנגד המילה שהיא לשמונה על שם *בריתי מלאכי ב
היתה אתו מפני מה אינו משמש בבגדי זהב
מפני הגאוה א"ר סימון על שום *אל תתהדר משלי כה
לפני מלך א"ר לוי על שום אין קטיגור נעשה
סניגור אתמול ויעשו להם אלהי זהב עכשיו עומד
ומשמש בבגדי זהב:

הלמה שימש בבגדי לבן בשבעת ימי המלואים: קטיגור לשון קורח
תגר לוהב ריב ומלמד קובה: סניגור לשון סוכת תגר
ולוהב שלוש ומלמד זכות:

*) הסימנים הם על פרד הירושלמי מתחלת פרד ווינד:

ההורג נפש בשגגה לא היה לו כפרה ונתנה
לו התורה כפרה זו מיתתו של כהן גדול
שנא' *וישב בה עד מות הכהן הגדול: במדב' לה

פרק הוציאו לו

מז ארבעים שנה שמש שמעון הצדיק בכהונה גדולה
ובשנה אחרונה אמר להם בשנה זו אני
מת אמרו לו מנין אתה יודע אמר להם שבכל
שנה ושנה שהייתי נכנס לבית קדשי הקדשים
היה זקן אחד לבוש לבנים ועטוף לבנים נכנס עמי
ויצא עמי בשנה זו נכנס עמי ולא יצא עמי בעון
קומי ר' אבהו והכתי' *וכל אדם לא יהיה באהל ויקרא טז
מועד ואפילו אותם שכתוב בהם *ודמות פניהם יחזקאל א
פני אדם אמר לון מאן אמר לי דהוה בר נש אני
אומר הקב"ה היה:

פרק שני שעירים

מח ארבעים שנה עד שלא חרב ב"ה היה נר מערבי
כבה ולשון של זהורית מאדים וגורל

עד מות הכהן הגדול לפי שהי' לו להתפלל שלא תארע תקלה
בישראל ומ"כ קטן זה מסותף לכהן ולחולק ובמיתת הכהן
הגדול יכופר קטן שביהם:

בר נש ח' קל' קיות המרכבה הדומה לחדס שכתוב בהם ודמות
פניהם פני חדס:

ש' שם עולה בשמאל והיו דלתות ההיכל ננעלות מבערב ומשכימין ומוצאין אותן פתוחות אמר להם ר"י בן וכאי היכל היכל למה אתה מבעתנו יודעין אנו שסופך עתיד ליחרב שנ' *פתח לבנון דלתיך זכריה יא ותאכל אש בארזיך:

פרק יום הכפורים

שמואל אמ' הדין דחטא על חבריה צריך למימר ליה סרחית עלך ואין קבלה הא טבות ואין לא מייתי בני נש ומפיים ליה קדמיהון הה"ד *ישור על אנשי' *ויאמ' חטאתי וישר העויתי ולא מיכ לג שוה לי אם עשה כן עליו הכתוב אומר *פדה נפשו מעבור בשחת וגו' ואין מיית צריך למיול ומפיוסי' על קבריה ומימר ליה סרחית עלך א"ר ויסא בשאר כל העברות אבל במוציא שם רע על חברו אין לו מחילה עולמית:

פתוחות סי' לתוכיס שיבואו להקריב ולא תועיל שום שמירה: ישור יעשה שורה של תכשיס וילך העולם בעלמו לפיים העלוב ולא ע"י תמלעי שידבר תקלה עם העלוב שיקבל הפיוס: ואין מיית כו' יעשה שורה של י' תכשיס וילך על קברו לפייסו ויאמר קטחתי לה' ולפלוני זה שפגעתי בו והס יזיבו לו מותר לך מקול לך כדאמרי' בנגלי:

מסכת סוכה

פרק לולב וערבה

מט דרש ר' בא *והושיע ה' את אהלי יהודה בראשונה והושע כתיב וכו'. דרש ר' זירא *כי עתה תצאי מקריה ושכנת בשדה *ושבינת בשדה כתיב. חנניה בן אחי ר' יהושע אומר *אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך אשר הוצאתך כתיב: תני בשם ר' שמעון בן אלעזר ע"ז עברה עם ישראל בים מה טעם *מפני עמך אשר פדית לך ממצרים גוים ואלהיו א"ר עקיבא ח"ו שאם אומר אתה כן נמצאת עושה הקדש חול מה ת"ל אשר פדית לך ממצרים כביכול כאלו עצמך פדית: רבי ברכיה אמר עתיד הקב"ה להעשות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבא מה טעם *שיתו לבבכם לחילה והצדיקים מראין אותו באצבע ואומרי'

וכריה יב
מיכה ד
*נספרים
שלנו
לא כמלא
הכתיב
שמות כ
נ
ס"נ ו
ע' בחלק
ואלהיו
הוא קדש
ולכן
כווחק
ואת' עוש'
לותו חול
ובדית
לממחקי'

והושיע פי' שיושיע ה' את אהלי יהודה. והושע פי' כאלו תהיה לות ה"ל נקודה בחירק ולותיות ו' ג' בקמץ הקב"ה נא כביכול יהי' כוזע בתשועת יהודה שהשכינה ג"כ בגלות: ושבינת תלים מח כביכול זו שאומר הקב"ה בעלמו היה יולא מהגלות עמהם: הוצאתיך קרי פועל יולא הולאתי לותך: הוצאתך כתיב לשון היתה לי הולאתך כביכול שילא מהגלות עמהם: ראש חולה רמז העגולה הקב"ה כביכול יושב בעגולה עם הלדיקים וכל הלדיקי' כהנים מזיו שכינתו וכביכול מרחים

*כי זה אלהי' אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות. תלים מח עלמות בעולמות. עלמות בזריזות כהדין עולימתא תרגם עקילס הגר. עולם שאין בו מות. והצדיקים מראין אותו באצבע ואומרים כי זה וגו' עלמות בב' עולמות הוא ינהגנו בעולם הזה והוא ינהגנו בעולם הבא:

רבי ברכיה אמר *ותחת רגליו כמעשה לבנת נב הספיר וכעצם השמים וגו' *זו משנגאלו אבל עד שלא נגאלו היכן דרכה של לבנה להנתן שם היתה נתונה. א"ר ברכיה מעשה אין כתיב כאן אלא כמעשה היא וכל ארגליא שלה היא הסל והמגריפה. א"ר סימון בבבל כתיב כמראה אבן ספיר ובמצרים כתיב כמראה לבנת הספיר ללמדך כשם שהאבן קשה מן הלבנה כך שעבודה של בבל קשה משל מצרים חני בר קפרא עד שלא

שמות כד ג' לחרת זו עבד שלו כגאלו ואכל משנגאלו היכן הי'

נתלבנו כלו' שמשיגין כל מה שחפצו להשיג וזו היא רחי' שכלי' לא קוצי' ו"ש הכתוב שיתו לבבכם לחילה ולא כתיב עיניכם: עלמות שיהיו בריאים וחזקים וזריזים כמו בימי הבקרות ח"כ עולם שאין בו מות. פ"ק ב' עולמות:

משנגאלו כו' קודם שנגאלו ישראל מלריס לא היתה הלבנה נשמים אלא בארץ מלריס היתה מוכנת במקום שעושין שם הלבנים ומאחר שנגאלו העלה אותה הש"י והכינה תחת רגליו לבטל השעבוד ותחת היתה בראשונה לבינה מעפר ומים ואח"כ היתה ספיריית: ארגליא כו' כלי' הלריכים לעשות לבינה:

נגאלו ממצרים היתה רשומה ברקיע ומשנגאלו עוד לא נראית ברקיע מה טעם וכעצם השמים לטוהר כתקיף שמיא כד אינון נקיין מן עננין:

מסכת ראש השנה

פרק ראשון

נג א"ר חייא שמות החדשים עלו מבבל בראשונה
מ"ל מ *בירח האיתנים שבו נולדו אבות ומתו
סס ו ונפקדו האמהות. בראשונה *בירח בול שבו העולם
נובל והארץ עשויה בולות בולות שבו בוללין
סס לבהמה מתוך הבית בראשונה *בירח זיו שבו זיו
לכל העולם הצמחים נכרים והאילנות נכרות מכאן
כתוי' ג ואילך *ויהי בחדש ניסן *ויהי בחדש כסליו שנת
סס ל העשרים *בחדש העשירי הוא חדש טבת ר"ל אמ'
לסתר ג

רשומה ברקיע הלזיכה היתה נזכרים לזעבד נס לת ישראל ובימים ההם היתה רשומה נרקיע לפני הש"י לרמז זכירת נרת ישראל ומיד שנגאלו העלה לותה נרקיע והכיקה שם לנטל השעבוד שהי' על ידה לכל נהמשך הזמן לקר שנגאלו לא כראית עוד כלל נרקיע לפי' רומס לרמוז שלא נשארה עוד הכנה כלל לשעבד לת ישראל: מכאן ואילך ויהי וגו' שכוי השמות ההם לא מעלה ולא מוריד לענין מכין התקנים וע' נהכותנ:

אף שמות המלאכים עלו מבבל בראשונה *ויעף אלי אחד מן השרפים שרפים עומדים ממעל לו מכאן ואילך *והאיש גבריאל *מיכאל שרכם: דניאל ט
אמר רב כלהון נדונין בראש השנה וגזר דינן מתחתם ביום הכפורים ודלא כר' יוסי ראמר יחיד נדון בכל שעה מה טעם *ותפקדנו לבקרים לרגעים תבחננו. ותפקדנו לבקרים זו פרנסתו לרגעים תבחננו זו אכילתו ר' יצחק רבה בשם רבי המלך וצבור נדונין בכל יום שנאמר *לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו א"ר לוי כתיב *והוא ישפוט תבל בצדק הקדוש ב"ה דן את ישראל ביום בשעה שהן עסוקין במצות והנכרים בלילה בשעה שהן בטלין מן העבירות שמואל אמר כשהוא דן את ישראל הוא דן את הנכרים ומה מקיים שמואל *ידין לאומים במישרים בישרים שבהם מוביר להן מעשה יתרו ומעשה רחב:

זכריה ו
ס"ם ה
נר
מיכה ו
מ"ל ח
תליס ט
ס"ם

רבי חנינא חבריהן דרבנין בעי ואין הקב"ה רואה בכל יום לפי שהמלך מלך שהוא מלך מעיין בכל יום בדברים הקילוקים של הנהגתו הכללית וכן הלידור המנהיגים בדברים הכוללים ומתקדשים תמיד מקריס בלתי כודעים לכן רצוי' שיהיו כלוכים כל יום כפי הצירוי המתקדש: בישרים שבהם כו' לע"פ שהם קיימין כליה זוכר להם בצרים שהיו בהם כגון יתרו ורקב ויועיל זכותם לסלק מלומתם ג"ל קצה:

נה

את הנולד ולא שמיע לך הא דאמר רבי סימון
אין הקב"ה דן את האדם אלא בשעה שעומד בה
בר"ש כא מ"ט *כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם
תהלי' ה א"ר כתיב *לא יתיצבו הוללים לנגד עיניך למה
שנאת כל פועלי און דרש ר' יששכר דכפר מגדי
מיוב יא *כי הוא ידע מתי שוא וגו' א"ר יהושע בן לוי אם זך
שם ח וישר אתה *כי עתה יעיר עליך ושלם נות צדקך:
נו א"ר חייא בר בא כתיב *זרזיר מתנים או תיש
משלי ל ומלך אלקום עמו בנוהג שבעולם זה מבקש
לנצח זרזירו וזה מבקש לנצח זרזירו אבל הקב"ה
אינו כן אלא מלך אלקום עמו לא בעי תיקום על

את הנולד ויודע העתיד להיות בחיים שיהי' מוטל באחרית הימים
ועתה לזיכו מוטל והש"י מספיע לו טובה מדוע הש"י עושה
כן השיבו לו בעלי התלמוד ולא שמיע כו': ידע מתי שוא יודע
הקב"ה העם העתידים לעשות שוא והמרגים וסוף הפסוק וירא
און ולא יתבונן ודרים לי' הבל וירא און לף על פי שהקב"ה
רואה האון שעתיד לעשות ולא יתבונן עושה עלמו כמי שלא ראה:
פועלי לשון הוה באותה שעה שהם פועלי און הקב"ה שוכחן ולא
מקודם לכן לף יודע שעתידים לעשות און: אם זך וישר היית אין
כתיב כאן אלא אתה ר"ל כעת אפי' אלא יהיה ג"כ לדיק לעתיד:
זרזיר הוא כלב ארץ במהרה: זרזירו אדם רואה שיבלק זרזירו על
מי שיקום כנגדו. ר"ל זרזירו מלשון מכבים עלמו לזירה
מתאנק עמו שקפץ להיות מבלק ולא מבולק: אינו כן שרואה
להיות מבולק ולא מבלק ר"ל שיעוד אדם בתשובה ויעשה הש"י

דידיה *לא לנצח יריב לא לנצוח יריב בנוהג תליס קג
שבעולם מלך ב"ו גוזר גזרה רוצה מקיימה אינו
רוצה אחרים מקיימין אותה אבל הקב"ה אינו כן
אלא גוזר ומקיימה תחלה. מה טעם *ושמרו את ויקרא כב
משמרתי אני ה' ששמרתי מצותיה של תורה תחלה
א"ר סימון כחיב *מפני שיבה תקום והדרת פני זס יט
זקן אני ה' אני הוא שקיימתי מצות זקן תחלה:
א"ר סימון *כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים נו
אליו ר' חמא ור' הושעיא חד אמר איזו דנריס ד
אומה באומה הואת בנוהג שבעולם אדם יודע
שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים
ומגדל זקנו שאינו יודע היאך דינו יוצא אבל ישראל
אינם כן אלא לובשים לבנים ומתעטפים לבנים
ומגלחין זקנם ואוכלין ושותין ושמחים בר"ה
שיודעים שהקב"ה עושה להם נס. וחרנא אמר איזו
היא אומה באומה זו בנוהג שבעולם השלטון אומר

קפלו ז'בטל מעליו גז"ד הרעה מס שנגזר עליו: לנצוח שרולה
להיות מכולה: ששמרתי מצותי' של תורה הקב"ה מלבים ערומים
משמיק קתכים קופר מתים מבקר קולים והיה מקיים מלות
עשיית זקן תקלה לכל לאברהם שבא הוא ית' בכבודו ובעלמו
לעשות לפכיו בכתוב למעלה בירושלמי סדר זרעים:
עושה להם נס אף מי שלא קייב בדיכו לטובתו הוא להגיל כפשו
ממות בעה"ב הן בישורים הן במיתת הגוף וזהו הכס
דעביד להו כי הכל לטובתם:

הדין היום והליסטם אומר למחר למי שומעין לא
לשלטון אבל הקב"ה אינו כן אלא אמרו ב"ד היום
ר"ה הקב"ה אומר למלאכי השרת העמירו בימה
ויעמדו קטיגורין וסנגורין שאמרו בני היום ר"ה
ונמלכו בית דין לעברה למחר הקב"ה אומר למלאכי
השרת העבירו בימה והעבירו קטיגורים וסנגורין
תלים פא שנמלכו בני לעברה מה טעם *כי חק לישראל הוא
משפט לאלהי יעקב אם חק לישראל הוא משפט
לאלהי יעקב אם אין חק לישראל בביכול אין
משפט לאלהי יעקב. א"ר קרצפה לשעבר אלה
מועדי ה' מכאן ואילך אשר תקראו אתם א"ר אילא
אם קראתם אתם מועדי ואם לאו אינם מועדי:

ובאלה הדגריס דגה נפ' ולמחכן דלימי זס המודרס בלשון יותר ענרב ו"ל:

נח *כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו
דגריס ד א"ר יוחנן כשמתכנסים מלאכי השרת לפני
הקב"ה לומר אימתי ר"ה אימתי יה"כ הקב"ה
אומר להם לי מה אתם שואלים אני ואתם נלך
אצל ב"ד של מטה. מנין דכתיב אשר לו אלהים
קרובים אליו אשר לו אומדה קרובים אין כתי'
כאן אלא אשר לו אלהים קרובים אליו הוא וכל
פמליא שלו. אר"י אמר הקב"ה עד שלא נעשית

אומה קרובים הלס ים לו להם"י לומה קרובה אליו כאותה
ישראל אין כתיב כאן אלא כו' וכן פי' מ"ם בסוף
המאמר אמר לו גוי קרוב אין כתיב כאן:

אומה שלי מועדי ה' מכאן ואילך אשר תקראו אותם ד"א אשר לו אלהים קרובים אליו אדם אם יהיה לו קרוב עשיר הוא מודה בו ואם עני הוא כופר בו ואומר שאינו קרובו אבל הקב"ה כביכול ישראל נתונים במצרים בשעבוד והקב"ה אומר שהוא קרוביהן מנין שנא' *לבני ישראל תלים קמח עם קרובו ואם קרובו עני הוא עושה עצמו עיקר ואותו טפלה מה הוא אומר פלוני מתקרב לי אבל הקב"ה כביכול עושה לישראל עיקר אשר לו גוי קרוב אין כתיב כאן אלא אשר לו אלהים קרובים אליו ע"כ ברכה:

א"ר סימון *רבות עשית אתה ה' וגו' לשעבר נט רבות עשית מכאן ואילך נפלאותיך ומחשבותיך תלים מ אלינו. א"ר יהושע בן לוי משל למלך שהיה לו אורוליגין וכיון שעמד בנו מסרה לו א"ר יוסי משל למלך שהי' לו שומיר' כיון שעמד בנו מסר' לו

לשעבר רבות עשית מעלמך עשית עמנו כפלאות במלרים ולא הי' לנו מעשים קדומים המקיימים הכפלאות רק הקב"ה עשה כן מעלמו להודיע גבורותיו ולמען ספר שמו בכל הארץ ולקיים הנרית חמנם עתה כפלאותיך ומקשבותיך הכל ניליו כי בכל עת שכתפלל תקשוב עלינו מקשבות טובות ותעשה כתפליטו: אורוליגין רילוגין בלע"ז שכתן האב לבנו הבכה לידע השעות מתי יקפוץ לעשות עמו טוב: שומירה סוכה לו בית קטן לשמור ממנו הגנבים וכרמים והאב כותן כך לבנו לשמור לו ר"ל

א"ר אחא משל למלך שהיה לו טבעת כיון שעמד בנו מסרה לו ר' חייא בר בא למלך שהיה לו כלי נגרות כיון שעמד בנו מסר' לו א"ר יצחק משל למלך שהיה לו אוצרות כיון שעמד בנו מסרם לו. רבנין אמרי לרופא שהי' לו נרתק של רפואו' כיון שעמד בנו מסרה לו:

ס *היוצר יחד לבם וגו' א"ר לוי היוצר יחד לבם כבר הבין את כל מעשיהם א"ר אלעזר בנוהג שבעולם מה נוח ליוצר הזה לעשות מאה קנקנים או להסתכל בהן. א"ר ברכיה יוצרן רוצה שיהיה לבם יחד אליו. א"ר אבין מי שהוא יחיד בעולמו כבר הבין את כל

תלים לג

פי' קודם שברא העולם שהי' יחיד כבר הבין את כולן

להבריק ממכו המזיקין ולהסיר מעליו המעיקים: טבעת לקתוס בטבעתו בכל עת צרלה: כלי נגרות שיעשה כלים בפי לחבר ושר בעיניו. והכוונה כוללת בכל הפרטים החלה כי בכל עת בכל מעשיכו יהיו לב"ם גדול בקיכו להמליך פלחים בשכוי הטבע להדיק מעליכו לת הרעה ולקדם הטובה לחבר לל כן לשער ר"ל בכפלחות שעשה הש"י במלרים עמכו לל הי' לכו מעשים קדומים רק הש"י עלמו עשה עמכו טובה להודיע גדורותיו כנ"ל:

לא להסתכל בהם בתמיה כלו' בודאי לין כוכת היולר על עשייתם בלבד ללל השגקתו בהם לחבר עשייתם ולהסתכל בהם ולמכרם וליהנות מהם לף הקב"ה השגיק והסתכל לכל בריותיו והבין כבר לל כל מעשיהם מרחבית השכה מבין מה שיהיה בלחרית השכה:

מעשיהם כתיב *מראשית השנה ועד אחרית דברי יא
השנה מרשית כתיב מדוי ליה ברישא ויהב ליה
אחרית טבא בסיפא:

פרק אין מכירין

תני ר' שמעון בן יוחאי הרקיע של מים והכבים סא
של אש ודרזן זה עם זה ואינן מזיקין זה לזה
ה"ד *עושה שלום במרומיו א"ר בון המלאך מיכ כה
עצמו חציו אש וחציו מים ואית ביה חמש אפין
(דהייכו תרשיש ונרק ולגם וכקוסת ומיס דהמון הייכו המון יס לו
המון מיס רגיס י"מ) *וגויתו כתרשיש ופניו כמראה דניאל י
ברק ועיניו כלפידי אש וזרועותיו ומרגלותיו כעין
נחשת קלל וקול דבריו כקול המון:

פרק ראוהו בית דין

תני בשם ר' נחמיה *הותה כאנוות סוחר ממרחק סב
תביא לחמה דברי תורה עניים במקומם משלי לא

מרשי' קס' ל' ודרים ל' רם שמוכיע עלמו בתשוב' יכבה לחקדית טוב:
עושה שלום במרומיו א"ר בון וכו' הכווכה כי בלבד קיים
לחומת הקב"ה בלחמו המשל ופקד עמו עושה וע' הייכו
שהדברים היותר הפכיים לגליכו כמו המשל ופקד כי המשלה
לכל המתגבר ופקד לכל המשועבד ועכ"ז עושה שלום במרומיו
הייכו לגלגו כמלח לגלו הב' הפכיים כי הכל מוסמע מלחו וע"ז
ג"ר בון עוד משלים לחקרים לב' הפכיים:
עניים כו' שלריכים להגיח רלויות רבות ממקומות לחקרים

הוסע מ ועשירים במקום אחר אמר רב יהודה *ונח ישראל
מזלי מ טוב אויב ירדפו ואין טוב אלא תורה הה"ד *כי
ירמ' לו לקח טוב אויב ירדפו וה עשו הרשע דכתי' *ועז
נדר' כו אמ' האויב עליכם האח וגו' וכן יצחק אמר *הקול
קול יעקב כל זמן שקול יעקב נמוך ידי עשו שולטות
בו וכל זמן שיעקב מצפצף בקולו אין הידים ידי
עשו שולטות בו:

מסכת תענית

פרק ראשון

סג חד בר נש הוי חטי בלישניה אתא לגבי ר' יוחנן
ושלחיה לגבי ר' הנינא א"ל ויל תהי לך ולעי
מזלי טו באורייתא *מרפא לשון עץ חיים א"ר חנינא
ישעי' כא בספרו של ר' מאיר מצאו כתוב *משא דומה
משא דומה משעיר מפני שעיר אר"ש בן לקיש אלי

מהתורה עלמה: אויב ירדפו לישראל מפני שזכה טוב
הוא התורה: שקול יעקב נמוך דרים על שכתוב תיבת הקל
קסר ול"ו פירושו לשון קולו כלומר כאשר הקל קול יעקב שחין
מרגיש בתפלה לז כו':
חטי בלישניה דבר לשון הרע: תהי קרטה: מפני שעיר מפני
עשו הנקרו לים שעיר וגם שיצא בהר שעיר וכאשר כגלה

מאיכן נזדווג לי משעיר א"ר יהושע בן לוי אם יאמר לך אדם איכן הוא אלהיך אמור לו בברך גדול שברומי הה"ד *אלי קורא משעיר שומר מה מלילה אמרו לישעיהו ישעיהו רבינו וכי מה יוצא לנו מתוך הלילה הזה אמר להם המתינו עד שנשאל חזר אצלם א"ל שומר מה מליל מה מילל שומר עולמים אמ' להן אמר שומר אתא בקר וגם לילה אמרו לו וגם לילה אמר לון לא כשאתם סבורין אלא בקר לצדיקים ולילה לרשעים אמרו ליה אימת אתא בעיי הוא בעי הה"ד *אם תבעיון בעיו אמרו ליה מאי בעיי בעי אמר לון תשובה שובו אתיו:

ישעי' כא

סס ירושלמי כ"ק ק"ל

הקיה הד' שהוא חרס ועיר מלכותו היה כרוכה לנכי חדס כחלו הקב"ה בכבודו ובעלמו היה נתוכה להגדיל מעלתס: מאיכן מהיכן: מה יוצא לנו מחוך הלילה ר"ל מה יולח לכו מתוך דאתון הגלות הכיחל ללילה ולח הזיבס יטעיה ויד עד שחלל להקב"ה ולח חזרו לפכיו ושלו פעס לחרח שומ' מה מליל מה מילל מה דיבר לח הזיבס לחור שומר לחת בקר כיכוי לגחולה חזרו לבחול ממכו ולחרו וגס לילה כלומר לולי יבח גלות לחר הגחולה כמו שהיה שוכו בגלות מלריס ובבל לח הזיבס לח כשאתם סבורים בפי' לילה לחיו כו' חזרו לבחול אימח אתא מתי יבח הטוב הזיבס: בעיי הוא בעי כלומר שחלות הוח שוחל מכס חזרו לבחול מה שחלות שוחל הזיב להס רולה שתעבו תשובה מקטחתיכס ותבחו לפכיו וזה פירוש שובו אתיו בחון:

ימימת אמר לון ימימת דאתון בעיי ק"ל מי מעכב ק"ל תשובה שובו

פרק סדר תעניות כיצד

סר כתיב *יצא חתן מחדרו וכלה מחופתה חתן
יומל ג מחדרו זה ארון. וכלה מחופתה זו תורה.
ד"א יצא חתן מחדרו זה נשיא וכלה מחופתה זה
אב ב"ד. ר' הלבו אמר לר' יודן נשיאה פוק עמן
וצערך עביד א"ר יוסי הדא אמרי אולין תעניתא
דאנן עבדין ליה אינון תעניתא למה דלית עמן
ויקרא ד נשיא כתוב אחד אומר *את פני פרוכת הקדש
שם וכתוב אחד אומר *את פני הפרוכת ר' חמא בשם
ר' אבהו ורבנין חד אמר חטא הנשיא הגדולה
במקומה חטא הצבור אין הגדולה במקומה. וחרנא
אמר לפי שחטאו הלמד והמלמד לפיכך יצאו

יצא חתן וגו' פסוק הוא ביומל בפר' קדשו לוס וכתן בסדר
תעניות דרשו מפסוק זה שבתעכית לבור על לרה שלא
תבוא יולאים מקומן לרון וס"ת וכשיא ולאב"ד ע"כ היה
לומר רבי קלבו לכשיא פוק עמן וצערך עביד לא עמהו והלער
שתלער עמהו יעשה שתפלתיהו תהיה מקובלת: את פני וגו' לא
כהן המזיק יקטא לוה שיקריב קרבן ויזה מן הדם ולת פני פרוכת
הקדש בכה לו שם קודם לף ע"פ שקטא כהן המזיק שהוא כשיא
כי לע"פ שהוא כשיא וקטא כשארה הגדולה במקומ' כיון שהלידור
לא קטאו ולהלן בפ' ולא כל עדת ישראל ישגו לא לאמר שלא והזה
לת פני הפרכת ולא הזכיר קודם שכיון שקטאו הלבור אין
הגדולה במקומה ובניכול שתתלללה קדושת הפרוכת: וחרנא
ולזיק: הלמד ליבור: המלמד כשיא:

לחוץ ויתפרסמו על שם *והוציא את כל הפר אל ויקרא ד
מחוץ למחנה תני חזקיה רמז כל מקום שיש
משיח יש ארון אין משיח אין ארון:
אמר ריש לקיש כתיב *ואד יעלה מן הארץ עלה סה
שבר מלמטה הגשמים יורדים א"ר ברכיה ויקהל ג
*יערוף כמטר לקחי כפפו ערפן לתשובה מיד דברי' לב
הגשמים יורדים ר' אלעזר עבד תלת עשרי תעניות
לא נחת מטרא ולבסוף אתא גובאי על ואמר
קומיתין אחינו חמון מה אנו עבדין לא דא דנביאה
מקנתר לון *על הרע כפים להטיב מרעים זה לוה מיכה ו
בכפיהם ומבקשים טובה והשר שואל הוא לוקח
השחד והשופט בשלום שלם לי ואשלם לך. והגדול

ויתפרסמו מעזיהם הרעים מהרג והתלמידים: והוציא וגו'
כיון שלא קרא לו שם קדש בקטן לגדור רחוי שנקשוד בחלו חין
הפרוכת במקום הקדש ומוליכין כל הפר לחוץ כדי שיהיו
מפורסמים מעזיהם הרעים:

שבר דרים לא מלטון כי קרוב יום לידם כדי להזכיר העם
שעברו לנם ובזה ירלו גשמים ובן יערוף מלטון עורף:
גובאי תרגה לא די אלא בתו גשמים אלא שבח תרגה: על ככסם
ודרים לפניהם אחינו חמון רחו מה לעקבו עושים הלא זה דבר
שנאמר מיכה שמקנתר ככגדכו שאמר על הרע וגו': והשר שואל
השוקד מבעל הריב: והשופט בשלום ואם קרה מקרה שמי
שהוא שופט הוא בעל דין ויבא לדין לפני שופט אחר ח"ל
שלם לי ואשלם לך עשה רלוני בדין זה הבא לפניך ואני

דובר הוות נפשו הוא ויעבתוה עבדונה עבידה עבדונה קליעה דחובין מאן פיסק לה טובם כחדק טבא דבהון כאילין חדק ישר ממסוכה ישר דבהון כאילין סוביא יום מצפיך פקודתך בא יום שצפינו לרווחה בא עלינו גובאי עתה תהיה מבוכתם כד אינון בכיון או כייבין ובכון ונחת מטרא:

סו אמר ריש לקיש תשובה של רמאות עשו אנשי נינוה מה עשו רב הונא אמר העמידו עגלים מבפנים ואמותם מבחוץ והוו אלין געיין מן הכא ואלין מן הכא אמרין אי ליית את מרחם עלן ליתנן מרחמין עליהון הה"ד *מה נאנחה בהמה נבוכו יואל א עדרי בקר וגו'. *ויקראו אל אלהים בחזקה מהו יונה ג

לעזה רלוכך נדיכך כשתבח לפכי: ויעבחוה מלכון עובי ומלכון עבות קליעת קבל ג' יתירים מהודקים זו על זו: מאן פיסק לה מי יקחוך קבל עב וחזק כזה: חדק קוליס: ממסוכה סוכת קדק: עתה תהיה מבוכתם יהי רלון שעתה תהיה מבוכתם בל' נכי שיבכו על קטחתם בלב כשבר וכדכה ויחולי ישמע ה' התפלה כי שערי תפלה לח ננעלו לפי שבחים מקירות הלב: או כייבין מתקרטים וכוחבים על קטחתם וכחשר שמעו דבריו הטובים כשבר לבם בקרבם וישחו קולם ויבכו וירד מטר לרוב: אלין געיין כו' הילדים היו נועקים ליכך מלמותיהן והלמות נועקות להכיך שיותר משהעגל רולה ליכך פרה רולה להכיך: אי ליית כו' לפס ר"ו לחתה לח תרפס עליכו גס לחכחכו ליככו מרפמים עליהס כי עיכיכו לך לבד תלויות וחלה עיכיהס

בחוקה אמר ריש לקיש חצופא נצחה לכשר' כל
שכן לטובתו של עולם *ומן החכם אשר בכפיהם יונה ג
א"ר יוחנן מה שהיה בכף ידיהם החזירו ומה
שהיה בשידה תיבה ומגדל לא החזירו:
*וקרעו לבבכם ואל בגדיכם אריב"ל אם קרעת סו
לבבכם בתשובה אין אתם קורעין בגדיכם יואל ב
על בניכם ועל בנותיכם כי חנון ורחום הוא וגו'.
ר' שמואל בר נחמני אומר ארך אף אין כתיב
כאן אלא ארך אפים מאריך רוחו על הצדיקים
ומאריך רוחו על הרשעים ר' אחא אמר ארך אפים
מאריך רוחו עד שלא יגבה התחיל לגבות מאריך
רוחו וגובה א"ר לוי מהו ארך אפים מרחיק רגז
משל למלך שהיו לו ב' לגיונות קשין אמר המלך
אם דרים הם עמי במדינה עכשיו בני מדינה
מכעיסין אותי ומיד הם עומדין עליהם ומכים אותם
אלא תדיני משלחם לדרך רחוק' שאם יכעיסוני
בני המדינה עד שאני משלח אחריהם בני המדינה
מפייסין אותי ואני מקבל פיוסם כך אמר הקב"ה
אף וחמה ב' מלאכי חבלה הם אם דרים עמי

תלויות חליכו שהם נרצותיכו: חצופ' כו' חצה קלופה כלקה
לחצה כשרה כ"ש לטובתו של עולם שרחוי שהא"י יגזיק עליכו
למען רקמיו חס לא למעכיכו לע"פ שלא היתה תשובתם שלימה
שלא הקזירו הקמים הנסתר:
מרחיק רגז שמשלא האף והרוגז למרקוק עד שירחה כי רנ

כאן עכשיו ישראל מכעיסין אותי והם עומדים
עליהם ומכלים אותם אלא הריני משלחן לדרך
רחוקה שאם יכעיסו אותי ישראל עד שאני משלח
אחריהם הם באים ועושין תשובה ואני מקבל
ישעיה יג תשובתן מה טעם *באים מארץ מרחק מקצה
השמים ה' וכלי זעמו וגו' אמר ר' יצחק ולא
ירמי' כ עוד אלא שנועל בפניהם מה טעם *פתח ה' אוצרו
ויוצא את כלי זעמו עד דו פתח עד דו *טריך
מיכה ז רחמוי קריבין. תני בשם ר"מ *כי הנה ה' יוצא
ממקומו יוצא לו ממדה למדה יוצא לו ממדת
הדין ובא לו למדת רחמים על ישראל. אמר רב
כל תעניתא שאינה נעשית בתקנה עליה הכתוב
ירמיה יג אומר *נתנה עלי בקולה על כן שנאתיה:
סח כתיב *לא איש אל ויכוב א"ר שמואל אמר
מדבר כג הקב"ה לעשות טובה לא איש אל ויכוב

ביניהם הדרך: שנועל בפניהם כלו' שהם רוקקים ממזותיו
ית' והרי הם נעולים ומולכים מלפניו כי לא יקפון נהזקתם
עולם ובאחר מביא ההכרק ליסר עוברי עבירה כמעט שהוא פותח
המקום אחר הם נעולים שם: עד דו פתח כלו' עד שיעבור זעם מה
לפתוח האוצר ולסוגרו בין כך ובין כך יתגברו רקמיו יתברך וגם
הם יתעוררו מעלמם לטוב: טריך י"ג טריק לטון טרוקו גלי וי"ג
טריד לטון סגור:
לעשות טובה אחר לאברהם הבט כח השמימה וגומר ועזה
דכתיב והנכם היום ככוכבי השמים לרוב:

לעשות רעה ההוא אמר ולא יעשה ורבנין אמרי לא
איש הוא שעשה דבריו של אל כאלו כוזבים *למה שמות לב
ה' יחרה אפך בעמך. ובן אדם ויתנחם לא בן
עמרם הוא שעשה לאל שיתנחם שנ' *וינחם ה' שם
על הרעה. א"ר אבהו אם יאמר לך אדם אל אני
מכזב: בן אדם שסופו לתהות בו שאני עולה
לשמים ההוא אמ' ולא יעשה ודבר ולא יקימנה:
ארבע כתות נעשו אבותינו על הים אחת אומרת שם
נפול לים ואחת אומרת נחזור למצרים

לעשות רעה אמר ליה כי גר יהי זרעך ארבע מאות שנה
ולא ענדוס אלא רע"ו וכן רבים שקזר מרעה ומשובה לא
חזר: ורבנן דרשו לא לים על משה ובלטון תמיה וכי לזין לים
שסיבתו יכזב אל ויתנקם על הרעה אשר דבר: אל אני כגון
כ"כ שעשה עלמו אלוה: מכזב ועתיד להתנקם: להתהות בו כו'
זה קירס מלך כור שעשה עלמו אלוה ההוא אמר ולא יעשה וגו'
אומר דבר ולא יוכל לעשות לא יוכל לקיים דבריו שהוא בן אדם
ועתיד למות:

ארבע כתות כו' דרשו מיתורא דקרא דלא הל"ל אלא תיראו
היום תראו את ישועת ה'. אחת אומרת נלחום שהם
אומרים נפול לים ולא היו מתרעמים על משה אלא היו מלחמים
עליהם את הזין. כך אמרו גדולי אלו קייבים מיתה וטוב שנלחם
עלמינו בים מלמות בזיל לויבינו: ואחת אומרת והרשעים שבהם
אמרו נקזור למצרים כי אמרו שכל המעשים האלו עשה משה
מדעתו. והנ' כתות אחרים היו גבורים אבני מלחמה כת אחת

ואחת אומרת נעשה עמהם מלחמה. ואחת אומרת נצווח כנגדם. זו שאומרת נפול לים. אמר להם משה *התיצבו וראו את ישועת ה'. זו שאומרת נחזור למצרים אמר להם *כי אשר ראיתם את מצרים וגומר. זו שאומרת נעשה עמהם מלחמה אמר להם *ה' ילחם לכם. זו שאומרת נצווח כנגדם אמר להם משה ואתם תחרישון:

שמות יד

ע ריש לקיש בשם רבי ינאי אמר שיחת הקב"ה שמו בישראל משל למלך שהיה לו מפתח של פלטרין קטנה אמר המלך אם אני מניחה כמות שהיא היא אבודה אלא הריני קובע שלשלת שאם אברה תהא שלשלת מונחת עליה כך אמר הקב"ה אם אני מניח את ישראל כמות שהן הן

מהם לאמרו נעשה עמהם מלחמה וכת ג' מהם לאמרו נצווח כנגדם כעזה עמהם מלחמה בתקבולה ע"י השמעת קולות להרחות עלמיכו כגבורים שהיו פקחים וכזהרים מלקרב אל המלחמה בקפזון:

[כך אמר הקדוש ברוך הוא וכו' משל הפלטרין הוא עם ישראלוהתורה כשאלה למפתח כי היא שומרת ומיישרת את המקיימה בעיון דעות לאמיתות ובמדות מעמידות המין לכושי בכלל ובפרט ובתוף שמו הגדול ית' לעשות כסיס וכפלחות לאבותיכו ולכו כמשל לשלשלת הקושרת ושומרת המפתח כי כאשר רחיכו בעיכיכו ובאזכיכו שמעכו כסיס וכפלחות כנגד הטבע לא תהיה לאבודה ממכו המפתח שהיא התורה והלא רחיכו על רוב עוכיכו

נבלעין באוה"ע אלא הריני משתף את שמי הגדול בהם. מה טעם *וישמעו הכנעני וכל יושבי הארץ יהושע ז
ונסבו עלינו והכריתו את שמנו ומה תעשה לשמך הגדול שהוא משותף בנו ויאמר ה' אל יהושע

כי בדורו המר הן רבים עתה עם הארץ שבכאן בלבם שורם פורה רקם ולעבה כנד החמוכה לחתית יען ובינן שחיכם רוחים נסים וכפלאות כדימי לבותיכו הרשעוכים ולח ידעו ולח יביטו שקיום העמדתיכו בין ע' לומות והיותכו שבעים בלקם לחכול ובגד ללבוש עם קולר השגתכו וקולבת כתכו הם כפלחות גדולות כקריעת יס סוף וכסים כסתרים והנסים הם רק ע"י שתוף שמו הגדול ית' כמו שנזכר הרבה פעמים במדרשים ובספרי קבלה ברמזים שוכים וכלל כוונתם שגדול כח שם בן ד' לותיות לעשות נסים כגלים בנגד הטבע כמו כסי עשרה מכות שהביח על המלריים וכקריעת י"ס וכן עשה עמהו בירדן ובמלחמת ל"ח מלכים ולכן כשרחה יהושע שנפלו במלחמה ל"ו לחנשים לף כי הוח בדרך הטבע ליפול לפילו מלד המכלחים ל"ו לים במלחמה וכ"ש לדעת רז"ל שלח מת לחד שהי' שקול כל"ו רובו של סנהדרין עכ"ז קרע בגדיו ולמר ומה תעשה לשמך הגדול הכוכה בזה לומר לפניו ית' כי מה שעברו לת הירדן לכבוש לת כל הלרץ לין הי' על סמך שבדרך מלחמה בלבד יכבשו רק בדרך פלח כמו בקומת יריחו ותפול קומת העיר תחתי' ע"י הקפות שלח בדרך טבע ע"י שמו הגדול כנ"ל:] משתף את שמי כו' דדי היה להם שיקרחו יהושע שהוח לשון שרשה חלח שמיתף שמו הגדול שהם וקרחם ישרחל יער חל: מ"ט מנ"ל:

מדכתיב חסר ו' דרים נ"י קס לך הטובה זו עומדת לך

קום לך ההוא דאדכרתא קם לך. ר' ינאי אמר כל שאינו כשר כיהושע שאם יפול על פניו לא יאמרו לו קום לך אל יפול ובלבד יחיד על הצבור: כתיב *וישאבו מים וישפכו לפני ה' וכי מים שפכו אלא ששפכו את לבם כמים. ויאמרו שם חטאנו לה' א"ר שמואל לבש שמואל חלוקן של ישראל אמר לפניו רבון העולמים כלום אתה דן את האדם אלא על שלא אומר לפניך חטאתי וכתיב *הנני נשפט אותך על אומרך לא חטאתי ואלו אומרים לפניך חטאנו. כתיב *ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו גו' ואליהו מקריב בשערת

עא ע"ל ג ילמ' נ מ"ק יח

ששפכו את לבם כמים ספיכות הלב הייכו שלא יעכב הלב בתוכו מקצתו הרעה ויוליכה לקוץ להתוודות עליה בחמת ובקרטה על העבר ובקבלה לחתית על להבא ולזה מסייע ג"כ התענית ולכן כמשל הפלת התענית לשפיכת המים כמו שהמים לינם יכולים להתעכב במקום לחד זולתי בתנועה הכרחית ומיד בסור המכריח כשפכים מצד לנקב מקומם הטבעי כן החלש הוא כמו לנום ומוכרח מקמלו, תלחות ועכיכים עולמים וע"י התענית יוסרו ממנו לותם התשוקות כפסדות ויהי' לבבו כשפך וכשוח כפים לל לל בשמים: חלוקן של ישראל לומר כיון שמואל היה לדיק גמור בלי שום קטא לית יולית שקר מפיו לומר חטאנו חפי' ע"י שיתוף עמהם לכך הולרך לעשות שכוי מה בעלמו בהפשיטו בגדיו הטהורים ולבש בגדים לקרים לחזר הם לובשים בגדי לוחים וכלם כא' לחרו קטאנו לה'. ל"ל דרך משל שתבע דיכן וכאלו הוא

איסור הבמות א"ר שמלאי דבורא א"ל וכדברך מ"ש יח
עשיתי כרבורך עשיתי *עננו ה' עננו עננו בזכותי
עננו בזכות תלמידי:

פרק סדר העניות אלו

א"ר ועירא מה יעשו גדולי הדור ואין הצבור נדון עב
אלא אחר רובו שכן מצינו שאלמלא אמרו
ישראל בהר הכרמל *ה' הוא האלהים לא ירדה שם
אש מן השמים ושרפה את הקרבנות א"ר יעקב
בר אידי מה יעשו גדולי הדור ואין העולם נדון
אלא אחר רובו שכן מצינו שכל ל"ח שנה שהיו
ישראל במנודי' לא היה הדבו' מתיחד עם משה
הה"ד *ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה וגו' דברים ב
וידבר ה' אלי לאמר:
א"ר אבהו כתיב *בקראי עננו בצר הרחבת לי עג
אמר דוד לפני הקב"ה כל צרה שהיתי נכנס תלים ד
בתוכה לא היית מרחיב' לי נכנסתי לצרת' של
בת שבע נתת לי את שלמה לצרה של ישראל

במקומן צריך היכן מה' ואמר לפניו הרי אלי כבני ישראל עלמן
צלחי מצרך היכן: תלמידי שהיו כמשכים לקריו ומקנלים עלמס
מירלת לקלקב ולילגל:
מתיחד בהמתנה ובסבר פניס:
מרחיבה לי שהיה מלילו מקנו והיה לו הרקנה כמו ענני במרקנ:

ד"ה פ"ד כ"ג נחת לי את בית המקדש הה"ד *זה הוא בית ה'
האלהים וזה מובח לעולה לישראל במדרש וכו'.
ר' יוחנן ור"ל ר' יוחנן אמר אם סדרת תפלה לא
יהו לך צרי עין מלמעלה אלא הכל יהו מאמצין
ל"ויב ל"ו כחך שנא' *היערוך שועך לא בצר וכל מאמצי
כח ר"ל אמר אם סדרת תפלה לא תהא מצר
תל"ס פ"ח פיך אלא *הרחב פיך ואמלאהו. (במדרש תלים
במזמור בקראי כתוב מאמר זה יותר בביאור וז"ל)
בקראי ענני בג' דברים היה מצטער דוד עליהם
ס"ס קל"ג והרחיב לו הקב"ה א' על בהמ"ק ובה"א *ובור ה'
לדוד את כל עונתו והרחיב לו הקב"ה ומצא את
ד"ה פ"ד כ"ג המקו' שנא"מ' *ויאמר דוד זה הוא בית אלהים.
ואחד על אשת אוריה החתי שהיו ישראל מליוין
אחריו ואומרים איפ"ש' ששבה את הכבשה והרג
את הרועה והפיל את ישראל בחרב יש לו תשועה
ש"ב פ"ב והרחיב לו הקב"ה ואמ' לו *גם ה' העביר חטאתך
לא תמות שלישית שהיו ישראל אומרים מה דוד

זה הוא בית ה' האלהים פסוק הוא בד"ה כשהיה הגורן מחרוכה:
סדרת תפלה שתהיה סדורה בפי המתפלל ויעיין בדקדוק
הלשון ובסדור הענין ולהסדיר שבקשו של מקום קודם
שחלתו: הכל יהו מאמצין מקשיקין כנגד כל מלאכי מעלה
שעליהם כתוב וכל לבב המיס עומדים עליו מימיו ומחמלו:
לא תהא מצר פיך שיאמין המתפלל בגודל יכולתו יתבדך לתת
לכל שואל לי מקסורו: מליזים מרכבים:

סבור שהמלכות נשתל מבת שבע הרחיב לו הקב"ה
שנ' *הנה בן נולד לך וגו' כי שלמה יהיה שמו ר"פ בב
וכי כל הבנים אין נולדים ומהו נולד לך לרפאותך
מן חטיא דילך על ידי מי על ידי נתן הנביא שנ'
*וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו ידידיה: ש"ב יב
א"ר ברכיה פעמים שהגשמים יורדים בזכות אדם עד
אחד בזכות שדה אחת בזכות עשב אחד
ושלשתן בפסוק אחד הם *שאלו מה' מטר וגו' זכריה י
ומטר גשם יתן לכם לאיש עשב השדה לאיש
ולא לאנשים. לעשב ולא לעשבים לשדה ולא
לשדות א"ר יוסי בר בון בזכות ג' דברים הגשמים
יורדים בזכות הארץ ובזכות החסד ובזכות היסורין
ושלשתן בפסוק אחד *אם לשבט אם לארצו אם מיכ ו
לחסד ימציאהו:

פרק בשלשה פרקים

רבי מונא אמר בין כמ"ד בט' לחדש הובקעה עה
העיר בין כמ"ד בי"ו בתמוז מיום שהובקעה
העיר ועד יום שחרב הבית כ"א יום א"ר אלעזר

נשתל ל' כטיעה:

בזכות שדה א' כו' בזכות בעל השדה ובעל העצב: לשבט
לייסר את החלש בשבט:

עשרים ואחד יום למ"ד בט' בתמוז הובקעה העיר בקרב הבית
בת' בקב ולמ"ד בי"ז בתמוז הובקעה העיר בקרב הבית

ירמיה ט הדא סימנא *מקל שקד אני רואה מה הלוז הזה משהוציא את נצו ועד שהוא גומר פירותיו כ"א יום כך משהובקעה העיר עד שחרב הבית כ"א יום. מאן דאמר באחד באב חרב הבירה בט' לחדש הובקעה העיר ומ"ד בט' באב חרב הבית בי"ז בתמוז הובקעה העיר א"ר יוחנן אלף פרחי כהונה ברחו ונתהבהבו לתוך קלחותים של בהמ"ק וכלן נשרפו מיד ולא נשתייר אלא יהושע בן יהוצדק הה"ד *אוד מוצל מאש:

זכריה ג

מסכת מגילה

פרק ראשון

עו רבי יוחנן ור"ל חד אמ' נביאים וכתובים עתידים ליבטל וה' חומשי תורה אין עתידין ליבטל

דנריס ה מה טעם *קול גדול ולא יסף ר"ל אמר אף מגלת אסתר והלכות אין עתידין ליבטל נאמר להלן ולא יסף ונאמר כאן וזכרם לא יסוף מזרעם. והלכות

חנקוק ג שנאמר *הליכות עולם לו כתיב *ויהי כל הארץ

נרא' יא שפה אחת ודברים אחדים ר"א ור' יוחנן חד אמר

בט' נחנ: נתהבהבו נקרבו: קלחותים סלים:
עתידים ליבטל פי' לח הנטיף הקנ"ה עלח יגרוס הקטן
נעולם נח' מן הזמנים ליבטל ועל חלו הנטיף עלח
תבטל כמו מגילת אסתר וזכרם לח יסוף מזרעם:

שהיו מדברים בע' לשון וחרינא אמר שהיו מדברים בלשון יחידו של עולם בלשון הקדש:
אנטונינוס אמר לר' מוכלני את מלויתן לעלמא עו
דאתי א"ל אין א"ל מן אימר פסחא לא אוכלתני ומלויתן לעלמא דאתי מיכלתני א"ל ומה נעביד לך באימר פסחא בתיב *וכל ערל לא שמות יב
יאכל בו כיון דשמע בן אול וגור גרמיה אתא לגבי רבי א"ל חמית גזרית א"ל בדידי לא אסתכלית מן יומוי ובדידך אסתכלית ולמה נקרא שמו רבינו הקדוש שלא הביט במילתו מימיו הדא אמרת דאתגייר אנטונינוס ומילהון דרבנין אמרין דאתגייר אנטונינוס דמר חזקיה ור' אבהו אמרין אם באים גרי צדק לעתיד לבא אנטונינוס יבא בראש כלם:

מסכת חגיגה

פרק ראשון

א"ר יהושע ב"ל מניין שכל המקיים מצות ראיה עח
כאלו מקבל פני שכינה מן הכא *שלש דברים יג
פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'.
עני וידו רחבה קורא אני עליו *איש כמתנת ידו שם

וכל ערל וגו' תכילת לויתן תכילה רוקנית ובעת הסעודה חלף
הלך לו הגוף ותברין ולא יהיה כל ערלת בשר בעת ההיא:
כמתנת ידו כיון שכלבו לבו לית יותר מן הרקוי לו הרי זה
מתכת ידו תחל העזיר שקופץ ידו ותיכו נותן כפי הרקוי

דס עשיר וידו מעוטה קורא אני עליו *כברכת ה' אלהיך אשר נתן לך:

עט רבי יודן נשיאה שלח לר' חייא ולר' יוסי ולר' אמי למעבר בהלין קרייתא דארעא דישראל לאתקנא להו סופרין ומתניין עלון לחד אתר ולא אשכחון תמן לא סופרין ולא מתניין אמר להו אייתון לן נטורי קרתא אזלון ואייתון לון סנטרי קרתא אמרי להו אילין אינון נטורי קרתא לית אינון אלא חרובי קרתא אמרין לון ואי דין אינון נטורי קרתא א"ל ספרייא ומתנייא הה"ד *אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו רב הונא אמר מצינו שויתר הקב"ה על ע"ז ועל ג"ע ועל שפיכת דמים ועל מאכם בתורה לא ויתר להם מה טעם *ויאמ' ה' על עזבם את תורתי על ע"ז וג"ע וש"ד לא נאמר אלא על עזבם את תורתי:

תלים קכז

ירמיה ט

פרק אין דורשין

פ רב אמר *תאלמנ' שפתי שקר יתחרשן יתפרכן וישתתקן יתחרשן כמה דתימא *ויאמר ה' אליו מי שם פה וגו'. יתפרכן כד"א *והנה אנחנו

תלים לא

שמות ד

ברק' לג

בערך אל ריבוי ממונו אין לקרות עליו כמתכת ילו אלא כברכת ה' וגו' וכופין אותו לתת כפי הברכה אשר ברכו ה':

בהלין קרייתא באלו עיירות: סופרים מלמדים: מתניין משנה: סנטרי שופטים ושוטרים: על ע"ז כו' שהרי באותו זמן שירמיה אמר נבואה זו היו פרולים בג' עבירות הללו: מ"ט מכלן:

מאלמים אלומים ישתחקן כמשמעו הדוברות על צדיק צדיקו של עולם עתק דברים שהעתיק מבריותיו. בגאוה ובוז זה שמתגאה לומר אני דורש במעשה בראשית סבור שהוא במתגאה אינו אלא כמתבוה. א"ר יוסי המתכבד בקלון חברו אין לו חלק לעה"ב המתכבד בכבוד חי העולמים לא ב"ש מה כתיב בתריה מה רב טובך אשר צפנת ליראיך אל יהי לו במה רב טובך א"ר לוי כבוד אלהים הסתר דבר עד שלא נברא העולם. וכבוד מלכים חקור דבר משנברא העולם:

א"ר אבהו בב' אותיות נבראו העוה"ז והעוה"ב פא
שנ' *כי ביה ה' צור עולמים צייר עולמים ישעיה כו
ואין אנו יודעים אי זה מהם נברא בה"א ואיזה מהם ביו"ד אלא ממה דכתי' *אלה תולדות השמים בראשית ב
והארץ בהבראם בה"א בראם הוי אומר העוה"ז נברא בה"א והעוה"ב ביו"ד מה ה"א הסר מלמטה רמז לכל באי עולם שהם יורדין לשאול מה ה"א יש לה נקודה אחת מלמעלה רמז לאחר שהם יורדים הם עתידים לעלות שנ' *ה' ממית ומחיה שמואל ב
מוריד שאול ויעל. מה היו"ד פתוחה מכל צדדיה כך יש פתח לכל בעלי תשובה מה היו"ד כפופה כך כל באי עולם עתידים לכפוף *ונהפכו כל פנים ירמיה ל
לירקון וכיון שראה דוד כן התחיל מקלס בב' אותיות *הללויה הללו אל בקדשו *כל הנשמה תהלל יה: תהלים קנ
כל פנים נגס ה' קיס מתירקין מפכי הדין:

פב ארבעה נכנסו לפרדס וכו' וכתוב בסוף. אחר
הציץ וקצץ בנטיעות ומנו אחר זה אלישע
בן אבויה אמרו עליו שהיה הורג רבי תורת רכד
הוה חמי תלמיד משבח באורייתא הוה קטיל ליה
ולא עוד אלא כד הוה עליל לבי ועדא והוה חמי
טלייא יתבין קומיה ספרא אמ' מאן אילין יתבין
ועבדין הכא אומנייא דרין בניי אומנייא דרין נגר
אומנייא דרין ציור כיון דהוון אילין שמעון כן הוון
קהלת ט שבקין אולין לון עליו הכתוב אומר *אל תתן את
פיך לחטיא את בשרך וחבל את מעשה ידיך
שחבל את מעשה ידיו של אותו האיש. אף
בשעת הגזר' היו מטענין לון מטולין בשבת והוו
מתכוונין מטעון תרי חד מטול משום שנים שעשו
מלאכה וכו' אמר אטעינון יחידין והין מתכוונין
מפרק בברמלית משום שלא להוציא מרשות
היחיד לרשות הרבים וכו':

כד הות עליל כשהיה נכנס לבה"מ לו לנהכ"כ: חמי טלייא
רואה נערים יושבין לפני הזקנים: אומנייא אמר הלך טוב
להיות לומדות נכתי לו כנגדות לו רקמה: היו מטענין כו' היו
לוקחים לותם שוליכו מעל בשבת והיו מתכוונים להכלל ונקלל
בשבת דאורייתא: בברמלית שאין בו קיוב הלך מדרבנן והיה
מלוה לאכסיס לתך יפסידו מקצנות היהודים וילכו להכיר המצוי דרך
רשות היחיד לרשות הרבים להקטיגם והשם ילילנו מקטיגים:

סליקא ירושלמי סדר מועד

153

